Açıköğretim Sistemi ile ilgili merak ettiğiniz her şey AOSDESTEK Sisteminde. AOSDESTEK Sistemine aosdestek.anadolu.edu.tr adresinden ulaşabilirsiniz

TÜRK VERGİ SİSTEMİ

A

2020 GÜZ DÖNEM SONU - A

1. Aşağıdakilerden hangisinde vergilendirme dönemi özel hesap dönemi olarak belirlenebilmektedir?

A) Diğer kazanç ve iratlar
B) Zirai kazanç
C) Menkul sermaye iradı
D) Gayrimenkul sermaye iradı
E) Ücret

2. Mal alım satım işiyle uğraşan ikinci sınıf tüccar A'nın yılsonu işletme hesabı özeti incelendiğinde; dönem başı mal mevcudunun değerinin 100.000 TL, dönem içi satın alınan mal mevcudunun değerinin 20.000 TL, dönem içi yapılan giderlerin 10.000 TL, dönem sonu mal mevcudu değerinin 50.000 TL, dönem içi satış gelirinin 80.000 TL ve diğer gelirlerinin 20.000 TL olduğu görülmektedir.

Buna göre, ikinci sınıf tüccar A'nın ticari kazancı kaç TL'dir?

A) 10.000
B) 15.000
C) 20.000
D) 25.000
E) 50.000

3. Stopaj yoluyla alınan gelir vergisi ne zaman ödenir?

A) İzleyen yılın Ocak ayında
B) İzleyen yılın Mart ayında
C) İzleyen ayın 10. günü akşamına kadar
D) İzleyen ayın 15. günü akşamına kadar
E) İzleyen ayın 26. günü akşamına kadar

4. Aşağıdaki ödemelerden hangisi ücret <u>sayılmaz</u>?

A) Spor hakemlerine ödenen paralar
B) TBMM üyelerine bu sıfatları dolayısıyla ödenen paralar
C) Eczacıya satın alınan ilaç karşılığında ödenen paralar
D) Sporculara transfer ücreti ve sair adlarla yapılan ödemeler
E) Bilirkişilere yapılan ödemeler

5. Kurumların bir başka kurumdaki ortaklık payları karşılığında elde etmiş oldukları iştirak kazançları, aynı kazancın iki ayrı kurumda vergilendirilmesini önlemek, ------- sorununa yol açmamak için kurumlar vergisinden istisna tutulmuştur.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi doğru şekilde tamamlar?

A) nötr vergilendirme
B) eksik vergilendirme
C) vergi kaybı
D) çifte vergilendirme
E) tekelleşme

6. Aşağıdakilerden hangisi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabilecek unsurlardan biri <u>değildir</u>?

A) Kuruluş ve örgütlenme giderleri
B) Deprem hasar karşılıkları
C) Kazanılmamış prim karşılıkları
D) Katılım bankalarınca katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları
E) Öz sermaye üzerinden ödenen faizler

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi 2019-2020 Güz Dönemi Soru Sistemi

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

Açıköğretim Sistemi ile ilgili merak ettiğiniz her şey AOSDESTEK Sisteminde. AOSDESTEK Sistemine aosdestek.anadolu.edu.tr adresinden ulaşabilirsiniz

7. Türkiye'de kara taşımacılığı işinden kazanç elde eden dar mükellef kurum hasılatına uygulanacak ortalama emsal oranı yüzde kaçtır?

A) 22
B) 20
C) 15
D) 12
E) 5

8. Aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisi mükelleflerinden biri değildir?

A) İş ortaklığı
B) Limited şirket
C) Adi komandit şirket
D) Bir derneğe ait iktisadi işletme
E) Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket

9. Bir mal teslimi veya hizmetin katma değer vergisinin konusuna girebilmesi için aşağıdakilerden hangisi gerekli değildir?

A) İşlemin hizmet ifası olması
B) Malın teslim anında Türkiye'de bulunması
C) İşlemin mal teslimi olması
D) İşlemin yurt dışında yapılması
E) Hizmetten Türkiye'de yararlanılması

10. Aşağıdakilerden hangisi katma değer vergisinin matrahına dahil değildir?

A) Hesaplanan katma değer vergisi
B) Komisyon giderleri
C) Kur farkı gelirleri
D) Faiz gelirleri
E) Satıcı tarafından yapılan yükleme boşaltma giderleri

11. Katma değer vergisinde malı satan veya hizmeti ifa eden, vergiyi nihai tüketiciden tahsil eden, yüklendiği verginin yükünü nihai tüketiciye yansıtan mükellef aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vergi sorumlusu
B) Kanuni mükellef
C) Kanuni temsilci
D) İradi temsilci
E) İktisadi mükellef

12. Gerçek usulde vergilendirilen mükellef A'nın bir aylık satışlarının toplamı 5.000 TL, alışlarının toplamı ise 4.000 TL'dir. (KDV oranı %18 olarak dikkate alınacaktır.)

Buna göre, mükellefin ödenecek katma değer vergisi tutarı kaç TL'dir?

A) 100
B) 150
C) 180
D) 280
E) 420

13. Aşağıdakilerden hangisi Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda sayılan istisnalardan biri değildir?

A) Diplomatik istisna
B) Telif kazancı istisnası
C) İthalat istisnası
D) Engellilere taşıt istisnası
E) İhracat istisnası

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi 2019-2020 Güz Dönemi Dönem Sonu Sınavı

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

Açıköğretim Sistemi ile ilgili merak ettiğiniz her şey AOSDESTEK Sisteminde. AOSDESTEK Sistemine aosdestek.anadolu.edu.tr adresinden ulaşabilirsiniz

14. I. Sigorta şirketleri
II. Emlak komisyoncuları
III. Bankalar

Yukarıdakilerden hangileri banka ve sigorta muameleleri vergisinin mükelleflerindendir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) II ve III

15. Telekomünikasyon hizmetlerinden alınan özel iletişim vergisinin yürürlükteki oranı yüzde kaçtır?

A) 7,5
B) 9
C) 10
D) 15
E) 20

16. Aşağıdaki vergilerden hangisi mal ve eşyaların bir ülkenin sınırlarından geçişi esnasında alınan vergidir?

A) Değerli kağıtlar vergisi
B) Gümrük vergisi
C) Damga vergisi
D) Banka ve sigorta muameleleri vergisi
E) Kurumlar vergisi

17. Aşağıdakilerden hangisi motorlu taşıtlar vergisinin ödeme aylarıdır?

A) Ocak - Temmuz
B) Ocak - Aralık
C) Şubat - Kasım
D) Mayıs - Temmuz
E) Temmuz - Aralık

18. Aşağıdakilerden hangisi servet üzerinden alınan vergilerden biridir?

A) Değerli kâğıtlar vergisi
B) Katma değer vergisi
C) Damga vergisi
D) Özel tüketim vergisi
E) Emlak vergisi

19. Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'na göre gayrimenkuller ticari işletmeye dahil olsun veya olmasın aşağıdaki değerleme ölçütlerinden hangisine göre değerlenir?

A) Emlak vergisine esas vergi değeri
B) Piyasa değeri
C) İtibari değer
D) Sigorta bedeli
E) Rayiç bedel

20. Bu soru iptal edilmiştir.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi 2019-2020 Güz Dönemi Dönem Sonu Sınavı

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

TÜRK VERGİ SİSTEMİ

A

2020 GÜZ ARA - A

1. Aşağıdakilerden hangisi "öz sermaye"yi tanımlar?

A) Aktif toplamı ile amortismanlar arasındaki farktır.
B) Aktif toplamı ile borçlar arasındaki farktır.
C) Aktif toplamı ile karşılıklar arasındaki farktır.
D) Aktif toplamı ile yedek akçeler arasındaki farktır.
E) Aktif toplamı ile sermaye arasındaki farktır.

2. Aşağıdakilerden hangisi gelir vergisinde tam mükellef ve dar mükellef ayırımında esas alınan temel ölçütlerden biridir?

A) Türkiye'de yerleşmiş olma
B) Elde edilen gelirin tutarı
C) Yabancı ülkede gelir elde etme
D) Mükellefin cinsiyeti
E) Mükellefin fiil ehliyeti

3. Adi komandit şirkette komandite ortakların elde ettikleri kazançlar aşağıdaki gelir unsurlarından hangisinin kapsamında yer alır?

A) Menkul sermaye iradı
B) Ticari kazanç
C) Gayrimenkul sermaye iradı
D) Ücret
E) Diğer kazanç ve irat

4. Gelir vergisine giren kazanç ve iratlarla ilgili olarak "tahsil esası" ve "tahakkuk esası" ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Gayrimenkul sermaye iratlarında tahsil esası geçerlidir.
B) Serbest meslek kazançlarında tahakkuk esası geçerlidir.
C) Ücretlerde tahakkuk esası geçerlidir.
D) Zirai kazançlar hakkında tahsil esası geçerlidir.
E) Ticari kazançlar hakkında tahsil esası geçerlidir.

5. Aşağıdakilerden hangisi birinci sınıf tüccarlardan biri değildir?

A) Yıllık alış ve satış tutarları yasanın belirlediği hadleri aşanlar
B) Kurumlar vergisi mükellefleri
C) İşletme hesabı esasına göre vergilendirilenler
D) Ticaret şirketleri
E) Yıllık hasılat tutarları yasanın belirlediği hadleri aşanlar

6. Zirai kazançlar ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Zirai işletmede üretilen ürünlerin işlenmesi faaliyeti, sınai bir müessese önem ve genişliğinde olursa zirai kazanç söz konusu olur.
B) Zirai faaliyetin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme denir.
C) Zirai faaliyetlerden doğan kazançlardır.
D) Zirai faaliyetler sonucu istihsal olunan maddelere mahsul denir.
E) Ziraatla uğraşan kişiye çiftçi denir.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi 2019-2020 Güz Dönemi Ara Sınavı

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

7. Dönem başı mal mevcudu 120.000 TL; dönem içi alışları 80.000 TL olan bir işletmenin dönem sonu mal mevcudu 90.000 TL ve dönem içi satış gelirleri de 130.000 TL'dir.

Buna göre, işletme hesabı esasına göre kazancı tespit edilen bu işletmenin ticari kazancı kaç TL'dir?

A) 160.000
B) 110.000
C) 80.000
D) 30.000
E) 20.000

8. **Aşağıdakilerden hangisi basit usule tabi olmanın genel ve özel şartlarını taşıması halinde basit usulden yararlanabilir?**

A) Taksiciler
B) Sarraflar
C) İlan ve reklam işiyle uğraşanlar
D) Gayrimenkul alım satımı ile uğraşanlar
E) Şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar

9. **Aşağıdakilerden hangisi gelir vergisinde ticari kazançla ilgili istisna veya muafiyetlerden biridir?**

A) Telif kazançları istisnası
B) İştirak kazançları istisnası
C) Hizmet erbabına ödenen çocuk zamları istisnası
D) Esnaf muaflığı
E) Konut kirası istisnası

10. **Aşağıdakilerden hangisi zirai kazanç sahibi mükelleflere <u>uygulanmaz</u>?**

A) Bilanço esasında vergileme
B) Gerçek usulde vergileme
C) Asgari geçim indirimi
D) İşletme hesabı esasında vergileme
E) Stopaj usulüyle vergileme

11. **Bir menkul veya gayrimenkul mal ya da hak üzerinde yararlanma ve kullanma hakkı olan kişilere ne ad verilir?**

A) İrtifak hakkı sahibi
B) İntifa hakkı sahibi
C) Mülkiyet hakkı sahibi
D) Sükna hakkı sahibi
E) Kira hakkı sahibi

12. **Gayrimenkul kiraları üzerinden yapılan stopaj oranı yüzde kaçtır?**

A) 5
B) 10
C) 15
D) 20
E) 25

13. **Kiraladığı kendi bürosunda avukatlık yapan Çiğdem Hanım bu faaliyeti dolayısıyla aşağıdaki vergilerden hangisinin mükellefi olur?**

A) Emlak vergisi
B) İntikal vergisi
C) Veraset vergisi
D) Kurumlar vergisi
E) Gelir vergisi

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi 2019-2020 Güz Dönemi Ara Sınavı

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

14. Aşağıdakilerden hangisi değer artış kazancına girer?

A) Her nevi alacak faizleri
B) Mevduat faizleri
C) Ortaklık haklarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar
D) Her nevi hisse senetleri kâr payları
E) Repo gelirleri

15. Aşağıdakilerden hangisi ücret gelirlerinden yapılabilecek indirimlerden biri değildir?

A) Sendika aidatları
B) Asgari geçim indirimi
C) Sosyal sigorta primleri
D) Engellilik indirimi
E) Mesleki kitap harcamaları

16. Dar mükelleflerin sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler üzerinden vergi alınmasını kapsayan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tutarlılık ilkesi
B) Dönemsellik ilkesi
C) Özün önceliği ilkesi
D) Yersellik ilkesi
E) Yıllık olma ilkesi

17. İşyeri ve ikametgâhları farklı vergi daireleri bölgesinde bulunan gelir vergisi mükellefleri, aşağıdakilerden hangisinin uygun görmesi üzerine beyannamesini işyerinin bulunduğu yerdeki vergi dairesine verebilir?

A) İçişleri Bakanlığı
B) Hazine ve Maliye Bakanlığı
C) Defterdar
D) Vergi dairesi
E) Vali

18. Gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olması durumunda beyanname verme süresi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bulunduğu yılın Şubat ayının 25. günü akşamına kadar
B) Bulunduğu yılın Şubat ayının 27.günü akşamına kadar
C) İzleyen yılın Şubat ayının 25. günü akşamına kadar
D) İzleyen yılın Şubat ayının 27. günü akşamına kadar
E) İzleyen yılın Şubat ayının son günü akşamına kadar

19. Aşağıdakilerden hangisinde "geçici vergi" ödeme yükümlülüğü vardır?

A) Ücretler
B) Basit usulde vergiye tabi olanların kazançları
C) Serbest meslek kazançları
D) Diğer kazanç ve iratlar
E) Zirai kazançlar

20. Gelir vergisinde uygulanan tarife türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tek oranlı tarife
B) Tersine oranlı tarife
C) Azalan oranlı tarife
D) Artan oranlı tarife
E) Maktu vergi tarifesi

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi 2019-2020 Güz Dönemi Ara Sınavı

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ara Dönem Deneme Sınavı

1) Aşağıda sayılan kişilerden hangisinin, bu işlerden sağladıkları gelirlerini gerçek ücretlerin dışında “diğer ücretler” olarak adlandırmaktadır?

A) Öğretmenler
B) Doktorlar
C) Öğretim Üyeleri
D) Özel inşaat işçileri
E) Avukatlar

Çözüm :

VK’nın 64. maddesi aşağıda sayılan kişilerin, bu işlerden sağladıkları gelirlerini gerçek ücretlerin dışında “diğer ücretler” olarak adlandırmış ve özel bir vergilendirme sistemi getirmiştir:

- Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar,
- Özel hizmetlerde çalışan şoförler,
- Özel inşaat işçileri,
- Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar

Doğru cevap D şıkkıdır.

2) Uluslararası piyasalarda işlem gören, yabancı para cinsinden, uzun vadeli yatırım aracına ne ad verilir?

A) Eurobond
B) Repo
C) Endeksleme
D) Nominal İktisap Bedeli
E) Stopaj

Çözüm : Uluslararası piyasalarda işlem gören, yabancı para cinsinden, uzun vadeli yatırım aracına "Eurobond" denir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

3) Cumhuriyetin kabulu ile birlikte Osmanlı'dan kalan vergilerden hangisi ilk önce kaldırılmıştır?

A) Temettü
B) Musakkafat
C) Ağnam
D) Aşar
E) Haraç

Çözüm : Cumhuriyet’in kabul edildiği 1923 yılında Osmanlı İmparatorluğu’ndan kalan öşür, temettü, musakkafat, ağnam gibi vergilerden oluşan basit ve ihtiyaçları karşılamayan bir vergi sistemi yürürlükte idi. Cumhuriyet’in kabulünden sonra, bu olumsuz durumu gidermek amacıyla çağdaş Batılı devletlerin uyguladıkları sisteme geçiş süreci başlatılmıştır. İlk olarak tarım ürünleri üzerinden alınan vergi olan aşar, 1925 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Aşarın kaldırılmasından sonra, vergi gelirleri bileşiminde gelir üzerinden alınan vergilerin payı önemli ölçüde düşmüş, buna karşılık özellikle harcamalar üzerinden alınan vergilerle, servet üzerinden alınan vergilerin payının yükseltilmesi ile aşarın kaldırılmasından doğan açık kapatılmıştır.
Doğru cevap D şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4) I. Türkiye'de yapılan eğitim ve sağlık harcamaları
II. Gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmelidir. III. Söz konusu harcamalar mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olmalıdır. Yukarıda belirtilen şartlardan hangisi veya hangileri beyanname veren mükelleflerin indirim alabilmeleri için mükellefin yaptığı giderlerde olması gereken özellikler arasındadır?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

Çözüm : Aşağıda belirtilen şekilde yapılan eğitim ve sağlık harcamaları beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması şartıyla yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden indirilir:
• Eğitim ve sağlık harcamaları Türkiye'de yapılmalıdır.
• Gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmelidir.
• Söz konusu harcamalar mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olmalıdır.
Doğru cevap E şıkkıdır.

5)

Ticari kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) cari vergilendirme dönemi̇nin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, bu Kanun'un ticari kazancın tespitine ilişkin hükümlerine göre (indirim ve istisnalar ile Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri de dikkate alınarak) belirlenen ilgili hesap döneminin üçer aylık dönemleri üzerinden, GVK'nın 103. maddesinde yer alan tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan oran aşağıdakilerden hangisidir?

A) %15(yüzde on beş)
B) %14(yüzde on dört)
C) %13(yüzde on üç)
D) %12(yüzde on iki)
E) %11(yüzde on bir)

Çözüm :

Ticari kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) cari vergilendirme dönemi̇nin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, bu Kanun'un ticari kazancın tespitine ilişkin hükümlerine göre (indirim ve istisnalar ile Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri de dikkate alınarak) belirlenen ilgili hesap döneminin üçer aylık dönemleri üzerinden, GVK'nın 103. maddesinde yer alan tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan oranda (%15) geçi̇ci̇ vergi öderler.

Doğru cevap A şıkkıdır.

6) Ücretlerin vergilendirilmesinde kullanılan ve işverenden her bir çalışan için ödeme yapılmadan önce kaynakta kesilen vergi türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Damga Vergisi
B) Gelir Vergisi
C) Stopaj Vergisi
D) Kurumlar Vergisi
E) Özel Tüketim Vergisi

Çözüm : Ücretlerin vergilendirilmesinde temel yöntem, stopaj usulü ile verginin alınması olup bu yöntem oldukça pratiktir. Örneğin 1.000 işçi çalışan bir iş yerinde her bir işçiye gelirini beyan edip vergini öde demek yerine işverenden 1.000 işçinin vergilerini keserek tek bir beyanname ile beyan etmesini istemek daha pratik ve daha az bürokrasi isteyen bir yol olacaktır. Ücret gelirlerinin çok önemli kısmının vergisi, bu şekilde, ödemenin yapılmasından önce kaynakta (ödemeyi yapan işveren tarafından) kesilmektedir. Stopaj oranı ücret gelirinin büyüklüğüne bağlı olarak %15 ile %35 arasında değişmektedir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

7) Gelir vergisi hasılatının ne kadarlık kısmı muhtasar beyanname yöntemiyle toplanır?

A) %75(yüzde yetmiş beş)
B) %80(yüzde seksen)
C) %85(yüzde seksen beş)
D) %90(yüzde doksan)
E) %95(yüzde doksan beş)

Çözüm : Muhtasar beyanname, stopaj (kaynakta kesinti) yoluyla alınan vergilerin ödendiği beyanname çeşididir. Gelir vergisi hasılatının %90'(yüzde doksan)ının üstündeki kısmı bu yöntemle toplanmaktadır.
Doğru cevap D şıkkıdır.

8) I. Kaynakta kesinti

II. Mahsup

III. Tevkifat

Yukarıdakilerden hangileri muhtasar beyannamede gerçekleştirilen stopaj uygulamasıyla aynı anlamda kullanılmaktadır?

A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) Yalnız II
E) Yalnız III

Çözüm : Muhtasar beyanname, stopaj (kaynakta kesinti) yoluyla alınan vergilerin ödendiği beyanname çeşididir. Gelir vergisi hasılatının %90'ının üstündeki kısmı bu yöntemle toplanmaktadır. **Stopaj, kaynakta kesinti veya tevkifat** aynı anlamda kullanılan kelimeler olup esasen başkasının iktisadi değerleri üzerinden alınan/kesilen verginin vergi idaresine ödenmesi yöntemidir. Doğru cevap C'dir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

9) İşletme defterinin sağ tarafında yer alan hasılat ile sol tarafında yer alan gider arasındaki müspet farka ne ad verilir?

A) Ticari kazanç
B) Bilanço
C) Tüccar
D) Vergi beyannameleri
E) Mal ticareti

Çözüm : İşletme defterinin sağ tarafında yer alan hasılat ile sol tarafında yer alan gider arasındaki müspet farka ticari kazanç adı verilir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

10) Ticari kazancı bilanço esasına ya da işletme hesabı esasına göre tespit edilen I. ve II. sınıf tüccarlar hangi verginin mükellefidir?

A) Geçici vergi
B) Gider pusulası
C) Zirai kazanç
D) Gerçek usul
E) Tevkifat usulü

Çözüm : Ticari kazancı bilanço esasına ya da işletme hesabı esasına göre tespit edilen I. ve II. sınıf tüccarlar geçici verginin mükellefidir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

11) Ticari kazançlarına yıllık kaç bin TL (2019 yılı için) kazanç indirimi yapılır?

A) 10000
B) 11000
C) 12000
D) 13000
E) 14000

Çözüm : Ticari kazançlarına yıllık 11.000 TL (2019 yılı için) kazanç indirimi yapılır.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

12)

Aşağıdakilerden hangisi beyanname veren mükelleflerin yararlandığı indirimlerden biridir?

A) Gecikme faizleri
B) Vergi cezaları
C) Sponsorluk
D) Gecikme zamları
E) Şahsi vergiler

Çözüm :

Beyanname Veren Mükelleflerin Yararlandığı İndirimler

- Eğitim ve sağlık harcamaları (%10),

- İkinci emeklilik için ödenen katkı payları (%15),

- Kamu kurumlarına, vakıflara yapılan bağış ve yardımlar (%5, %100),

- Sponsorluk (%50, %100),

- Ar-GE indirimi (%100),

- Engellilik indirimi,

- Önceki yıllarda maruz kalınan zararlar (5 yıl).

Doğru cevap C şıkkıdır.

13)

Gayrimenkul sermaye iradı olarak aşağıdakilerden hangisi vergilenir?

A) Brüt irat
B) Safi irat
C) Konsolide irat
D) Götürü iradı
E) Gerçek irat

Çözüm : Gayrimenkul sermaye iradı olarak, brüt gelir değil safi irat vergilenir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

14)

Aşağıdakilerden hangisi vergiye tabi olan ticari kazançların tespit şekillerinden biridir?

A)

Amortismanın tespiti

B)

Ticari kazançların tespiti

C)

Basit usul

D)

Adi ortaklıkların tespiti

E) Esnaf muafiyetinin tespiti

Çözüm : Basit usul
Doğru cevap C şıkkıdır.

15) Aşağıdakilerden hangisi basit usulde vergilendirmenin sağladığı avantajlardan biri **değildir?**

A) Kazancı basit usulde tespit edilen mükellefler defter tutmazlar.
B) Vergi tevkifatı yapma zorunlulukları yoktur.
C) Basit usule tabi ticaret erbaplarının geçici vergi mükellefiyetlikleri yoktur.
D) Ticari kazançlarına yıllık 110.000 TL (2019 yılı için) kazanç indirimi yapılır.
E) Ticari kazancın tespitinde amortismana tabi iktisadi kıymet alışları ve satışları dikkate alınmaz.

Çözüm :

- Kazancı basit usulde tespit edilen mükellefler defter tutmazlar.
- Vergi tevkifatı yapma zorunlulukları yoktur,
- Basit usule tabi ticaret erbaplarının geçici vergi mükellefiyetlikleri söz konusu değildir ve buna bağlı olarak geçici vergi ödemezler.
- Ticari kazancın tespitinde amortismana tabi iktisadi kıymet alışları ve satışları dikkate alınmaz.
- Ticari kazançlarına yıllık 11.000 TL (2019 yılı için) kazanç indirimi yapılır.

Doğru cevap D şıkkıdır.

16) Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinde ticari kazanç ne zaman tespit edilir?

A) İşin bittiği yılda tespit edilir.
B) İş bittikten beş yıl sonra tespit edilir.
C) İş bittikten iki yıl sonra tespit edilir.
D) İş bittikten bir yıl sonra tespit edilir.
E) İş bittikten altı ay sonra tespit edilir.

Çözüm : Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinde ticari kazanç işin bittiği yılda tespit edilir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

17) Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler ne zaman gerçek usulde vergilendirilmeye başlarlar?

A) İçinde bulundukları takvim yılının başından itibaren
B) Ertesi takvim yılının başından itibaren
C) İki yıl sonraki takvim yılının başından itibaren
D) Geriye yönelik olarak mükellefiyetlerinin başladığı dönemden itibaren
E) Bir önceki takvim yılının başından itibaren

Çözüm : Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Basit usulün şartlarını haiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler dilekçelerinde belirttikleri tarihten veya izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Cevabımız B seçeneğidir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

18)

Aşağıdakilerden hangisi serbest meslek erbabı **değildir?**

A)

Avukat

B)

Mühendis

C)

Müteahhit

D) Noter
E) Sağlık memuru

Çözüm : Müteahhitler serbest meslek erbabı değildir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

19)

Bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup, onun nam ve hesabına, belli edilen veya edilmeyen bir süreyle ticari işlemler yapmaya yetkili olan kişiye ne ad verilir?

A)

Müdür

B)

Ticari mümessil

C)

Ticari vekil

D) Acente
E) Daimi temsilci

Çözüm : Daimi temsilci, bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup, onun nam ve hesabına, belli edilen veya edilmeyen bir süreyle ticari işlemler yapmaya yetkili olan kişidir.
Doğru cevap E şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

20) 1927 tarih ve 1039 sayılı Muamele Vergisi Kanunu ile hangi konular vergilendirilmiştir?

A) Yabancı sermayeli işletmelerin ürünleri - lokantacılık faaliyetleri
B) Yabancı sermayeli işletmelerin ürünleri - banka ve sigortacılık faaliyetleri
C) Yerli sermayeli işletmelerin ürünleri - banka ve sigortacılık faaliyetleri
D) Orman işletmelerin ürünleri - tarım faaliyetleri
E) Demir-çelik işletmelerinin ürünleri - gıda üretim faaliyetleri

Çözüm : 1927 tarih ve 1039 sayılı Muamele Vergisi Kanunu ile Yabancı sermayeli işletmelerin ürünleri ile banka ve sigortacılık faaliyetleri vergilendirilmiştir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Dönem Sonu Deneme Sınavı

1) Aşağıdakilerden hangisi vergi tevkifatı yapmak zorunda olanlar arasında yer almaz?

A) Stopaja tabi işlemi olmayan serbest meslek çalışanı
B) Kamu idare ve müesseseleri,

C) İktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar,

D) Ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, yatırım fonu yönetenler,

E) Dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler,

Çözüm : Vergi tevkifatı yapmak zorunda olanlar, GVK'nın 94. maddesinde sayılmıştır.
• Kamu idare ve müesseseleri,
• İktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar,
• Ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, yatırım fonu yönetenler,
• Dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler,
• Gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı,
• Zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler.
Doğru cevap A şıkkıdır.

2) Uluslararası piyasalarda işlem gören, yabancı para cinsinden, uzun vadeli yatırım aracına ne ad verilir?

A) Eurobond
B) Repo
C) Endeksleme
D) Nominal İktisap Bedeli
E) Stopaj

Çözüm : Uluslararası piyasalarda işlem gören, yabancı para cinsinden, uzun vadeli yatırım aracına "Eurobond" denir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

3)

Kurum kazançları kurumlar vergisinin konusunu oluşturmaktadır (KVK m.1/1). Kurum kazançları ise gelir vergisinin konusunu oluşturan kazanç ve iratlardan meydana gelmektedir (KVK m.1/2). Bu bakımdan gerçek kişilerin bir takvim yılında elde etmiş olduğu ..... eğer KVK m.1/1'de sayılan kurumlar tarafından elde edilirlerse kurumlar vergisinin konusunu oluşturacaktır.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi *getirilemez?*

A) Kişisel mevduat kazançları
B)

Gayrimenkul sermaye iratları

C)

Serbest meslek kazançları

D) Zirai kazançlar
E) Ticari kazançlar

Çözüm :

Kurum kazançları kurumlar vergisinin konusunu oluşturmaktadır (KVK m.1/1). Kurum kazançları ise gelir vergisinin konusunu oluşturan kazanç ve iratlar- dan meydana gelmektedir (KVK m.1/2). Bu bakım- dan gerçek kişilerin bir takvim yılında elde etmiş ol- duğu ticari kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, men- kul sermaye iratları, diğer kazanç ve iratlar eğer KVK m.1/1'de sayılan kurumlar tarafından elde edilirlerse kurumlar vergisinin konusunu oluşturacaktır.

Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4) I. Kamu idare ve kuruluşları tarafından tarım ve hayvancılığı, bilimi, fenni ve güzel sanatları öğret- mek, yaymak, geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla işletilen kuruluşlar, II. Kamu idare ve kuruluşları tarafından genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavi etmek amacıyla işletilen kuruluşlar, III. Kamu idare ve kuruluşları tarafından sosyal amaçlarla işletilen kuruluşlar, IV. Kamu idare ve kuruluşları tarafından açılan sergiler, fuarlar ve panayırlar,
Yukarıdakilerden hangileri kurumlar vergisinden muaf kurumlardandır?

A) I-II-III-IV
B) I-II
C) II-III-IV
D) I-II-IV
E) II-III

Çözüm :

Maddede yer alan, kurumlar vergisinden muaf olan kurumlar şunlardır:

1. Kamu idare ve kuruluşları tarafından tarım ve hayvancılığı, bilimi, fenni ve güzel sanatları öğret- mek, yaymak, geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla işletilen kuruluşlar,
2. Kamu idare ve kuruluşları tarafından genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavi etmek amacıyla işletilen kuruluşlar,
3. Kamu idare ve kuruluşları tarafından sosyal amaçlarla işletilen kuruluşlar,
4. Kamu idare ve kuruluşları tarafından açılan sergiler, fuarlar ve panayırlar,
5. Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait kreş ve konukevleri ile askeri kışlalardaki kantinler,
6. Kanunla kurulan emekli ve yardım sandıkları ile sosyal güvenlik kurumları,
7. Yaptıkları iş veya hizmet karşılığında resim ve harç alan kamu kuruluşları,
8. Darphane ve Damga Matbaası Genel Mü- dürlüğü ile askeri fabrika ve atölyeler,
9. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunla- rın oluşturdukları birlikler veya bunlara bağlı kuruluşlar tarafından işletilen işletmeler,
10. Köyler veya köy birlikleri tarafından işleti- len işletmeler,
11. Spor kulüplerinin idman ve spor faaliyetle- rinde bulunan iktisadi işletmeleri ile sadece idman ve spor faaliyetinde bulunan anonim şirketler,
12. Kooperatifler,
13. Kredi teminatı sağlamak üzere kurulmuş olan kurumlar,
14. Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar,
15. Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerine ait iktisadi işletmeler,
16. Bölgesel yönetim merkezleri.

Doğru cevap A şıkkıdır.

5) Gayrimenkul kiralarında stopaj oranı yüzde kaçtır?

A) %10(yüzde on)
B) %20(yüzde yirmi)
C) %30(yüzde otuz)
D) %40(yüzde kırk)
E) %50(yüzde elli)

Çözüm : Gayrimenkul kiralarında stopaj oranı, %20(yüzde yirmi)'dir. Doğru yanıt B'dir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

6) Vergi beyannameleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A)

Mükellefler veya vergi sorumluları bu beyannameleri vermeleri için vergi memurlarına vekaletname vermektedirler.

B)

Gelir vergisi beyanlarının yıllık, muhtasar veya münferit beyanname ile yapılmaktadır.

C)

Yıllık ve muhtasar beyanname sadece dar mükellefleri ilgilendirir.

D)

Münferit beyanname tam veya dar tüm mükellefleri ilgilendirir.

E)

Gelir vergisi vergi memurlarının beyanı üzerine tarh olunmaktadır.

Çözüm :

Gelir vergisi kural olarak mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarh olunmaktadır. (GVK m. 83) Uygulamada mükellefler veya vergi sorumluları bu beyannameleri vermeleri için Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile anlaşmakta, onlara vekâletname vermektedirler. 84. madde de gelir vergisi beyanlarının yıllık, muhtasar veya münferit beyanname ile yapılacağı öngörülmektedir. Yıllık ve muhtasar beyanname tam veya dar, tüm mükellefleri ilgilendirirken, münferit beyanname sadece dar mükellefleri ilgilendirmektedir. Doğru Cevap B'dir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

7)

Aşağıdakilerden hangisi 94. maddede %0, %5, %10, %20, %30 gibi farklı oranlarda belirlenen tevkifat oranlarını her bir ödeme ve gelir için ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye ve bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye yetkilidir?

A) Maliye Bakanı
B) Cumhurbaşkanı
C) Bakanlar Kurulu
D) Çalışma Bakanı
E) Gümrük ve Ticaret Bakanı

Çözüm :

Cumhurbaşkanı, 94. maddede %0, %5, %10, %20, %30 gibi farklı oranlarda belirlenen tevkifat oranlarını her bir ödeme ve gelir için ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye ve bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye yetkili kılınmıştır. Bu yetki, Başkanlık sistemi esası ile Cumhurbaşkanı'na verilmiş olup, parlamenter sistemde Bakanlar Kuruluna ait bir yetkiydi. Doğru Cevap B'dir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

8)

Aşağıdakilerden hangisi beyanname veren mükelleflerin yararlandığı indirimlerden biridir?

A) Gecikme faizleri
B) Vergi cezaları
C) Sponsorluk
D) Gecikme zamları
E) Şahsi vergiler

Çözüm :

Beyanname Veren Mükelleflerin Yararlandığı İndirimler

- Eğitim ve sağlık harcamaları (%10),

- İkinci emeklilik için ödenen katkı payları (%15),

- Kamu kurumlarına, vakıflara yapılan bağış ve yardımlar (%5, %100),

- Sponsorluk (%50, %100),

- Ar-GE indirimi (%100),

- Engellilik indirimi,

- Önceki yıllarda maruz kalınan zararlar (5 yıl).

Doğru cevap C şıkkıdır.

9) Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre nihai tüketiciye malı satan veya hizmeti ifa eden kişi ..... mükelleftir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yer aşağıdakilerden hangisi ile doğru bir şekilde doldurulur.

A) Son
B) İlk
C) Tek
D) Kanuni
E) İktisadi

Çözüm : Katma değer vergisinin yapısı nedeniyle teorik olarak ***kanuni mükellef ve iktisadi veya fiilî mükellef*** olmak üzere iki tür mükellef ortaya çıkmaktadır.
Kanuni mükellefiyet türü, kanundan kaynaklanmaktadır. Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre nihai tüketiciye malı satan veya hizmeti ifa eden kişi **kanuni** mükelleftir. Kanuni mükellef nihai tüketiciden mal veya hizmet bedeliyle birlikte katma değer vergisini tahsil eder, mal veya hizmet alımlarında yüklendiği katma değer vergisini indirdikten sonra kalan vergiyi vergi dairesine öder.

Doğru cevap D'dir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

10) Vergisi kaynakta kesilen mükelleflerle beyanname üzerinden ertesi yıl ödeyen mükellefler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi düşüncesine dayanan sistemin adı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Geçici vergi
B) Enflasyon vergisi
C) Gecikme vergisi
D) Basit vergi
E) Vergi payı

Çözüm : Geçici verginin mantıksal izahını, vergisi kaynakta kesilerek peşin alınanlarla, vergisini beyanname vererek ertesi yıl ödeyen mükellefler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi düşüncesi oluşturmaktadır. Geçici vergi uygulaması ile geç ödemeden kaynaklanan enflasyon etkisinin giderilmesi de maçlanmaktadır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

11) Aşağıdakilerden hangisinde Kurumlar vergisi oranı doğru olarak verilmiştir?

A) %8(yüzde sekiz)
B) %10(yüzde on)
C) %15(yüzde on beş)
D) %18(yüzde on sekiz)
E) %20(yüzde yirmi)

Çözüm :

Kurumlar vergisi oranı %20(yüzde yirmi)'dir. Ancak KVK geçici m.10 hükmüne göre kurumların 2018, 2019 ve 2020 yılı vergilendirme dönemlerine ait kurum kazançları için kurumlar vergisi oranı %22(yüzde yirmi iki) olarak uygulanır.

Doğru cevap E şıkkıdır.

12) Özel tüketim vergisi hangi yıl kabul edilmiştir?

A) 1985
B) 1994
C) 1999
D) 2001
E) 2002

Çözüm :

4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu 06.06.2002 tarihinde kabul edilmiştir. Doğru cevap E seçeneğidir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

13)

Aşağıdakilerden hangisi kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunan kurumlar vergisi mükelleflerinin tabi olacağı mükellefiyet türüdür?

A) Dar mükellefiyet
B) Tam mükellefiyet
C) Geniş mükellefiyet
D) Genel mükellefiyet
E) Özel mükellefiyet

Çözüm :

Kurumlardan, kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler. Doğru cevap B seçeneğidir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

14)

I. Tam istisnada, mal ve hizmet tesliminin yapıldığı son aşama vergi dışı tutulmaktadır.
II. Tam istisnada, Son aşamadan önceki aşamalarda bu teslim ve hizmet için yüklenilen katma değer vergileri de mükelleflere iade edilmektedir.
III. Tam istisnada, iade, teslim veya hizmetin gerçekleştiği vergilendirme döneminde, aylık olarak yapılmaktadır.
IV. Kısmi istisnada; sadece son aşama vergi dışında tutulmakta, buna karşılık daha önceki aşamalarda alınan vergiler iade edilmemektedir.
V. Kısmi istisnada yüklenilen katma değer vergileri maliyete ilave edilebilir veya giderleştirilebilir.

KDV'si istisnaları ile ilgili yukarıda sayılanlardan hangileri doğrudur?

A) Yalnız I
B)

II ve IV

C) II, III ve V
D) I, II, IV ve V
E) I, II, III, IV ve V

Çözüm : Soruda KDV'sinde istisnalarla ilgili verilen ifadelerin tamamı doğrudur.
Doğru cevap E şıkkıdır.

15) Akaryakıt Tüketim Vergisi Taşıt Alım Vergisi Ek Taşıt Alım Vergisi İşletme Vergisi İstihsal Vergileri 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun yürürlüğe girmesi ile yukarıda belirtilen vergilerden hangileri uygulamadan kaldırılmıştır?

A) Yalnız I
B) II ve III
C) I, II ve III
D) I, IV ve V
E) II, III, IV ve V

Çözüm : 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu ile akaryakıt tüketim vergisi, taşıt alım vergisi, ek taşıt alım vergisi, alışkanlık verici ürünlere (tütün ürünleri, her türlü alkollü içecekler, her türlü alkolsüz içecekler, oyun kağıtları vb) ek vergi öngören Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK) nun 60. maddesi ve 1980 sonrası sayısı yüzün üzerine çıkan bütçe dışı fon uygulaması gibi çok sayıda vergi ve fon kaldırılıp özel tüketim vergisi bünyesine alınarak sistemdeki dağınıklık giderilmeye çalışılmıştır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

16)

Yapılan denetlemede noksan alındığı belirlenen gümrük vergilerinin yükümlüye tebliğ edildiği tarihten itibaren kaç gün içerisinde ödenmesi gerekmektedir?

A) 10 gün içinde
B) 15 gün içinde
C) 30 gün içinde
D) 60 gün içinde
E) 90 gün içinde

Çözüm : Yapılan kontrol ve denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen gümrük vergileri ile işlemleri daha sonra yapılmak üzere teslim edilen eşyaya ilişkin gümrük vergilerinin, yükümlüye tebliğ edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde ödenmesi zorunludur.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

17) Hangi kanun verginin konusunu mükelleften hareketle tanımlamıştır?

A)

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

B) Gümrük Vergisi
C) Özel Tüketim Vergisi
D) Özel İletişim Vergisi
E) Damga Vergisi

Çözüm : Gider Vergileri Kanunu'nun 28. maddesinde BSMV'nin konusu işlemi yapandan hareketle belirlenmiştir. Bu yönüyle BSMV, vergi kanunları içinde verginin konusunu mükelleften hareketle tanımlamada ilk ve tek kanun olma niteliğine sahiptir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

18)

I. % 1
II. % 5
III. % 7
IV. % 7,5
V. % 10

Yukarıdaki oranlardan hangileri şans oyunu vergisinde uygulanmaktadır?

A) Yalnız IV
B) I ve III
C) II, III ve V
D) I, II, IV ve V
E)

I, II, III, IV ve V

Çözüm : *Verginin oranı*, spor müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde %5, at yarışlarında %7 ve diğer şans oyunlarında %10'dur. Cumhurbaşkanı bu oranları bir katına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye ya da tekrar kanuni seviyesine getirmeye yetkili kılınmıştır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

19) II. sınıf tüccarların ticari kazancı neye göre tespit edilir?

A) İşletmede ki çalışan sayısına göre
B) İşletme hesabı esasına göre
C) Banka faizlerine göre
D) İşletmenin sermayesine göre
E) İşletmenin zarar durumuna göre

Çözüm : II. sınıf tüccarların ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

20) Aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlardan biri **değildir?**

A) İştirak kazancı istisnası
B) Telif kazancı istisnası
C) Emisyon primi kazancı istisnası
D) Risturn istisnası
E) Serbest bölge kazanç istisnası

Çözüm : Telif kazancı istisnası kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlardan biri değildir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

1. Kaynakta kesilen vergilerin bildirilmesinde yarayan beyanname türü? MUHTASAR BEYANNAME

2. Özsermaye hesaplamasında aşağıdakilerden hangisi, borç kalemi olarak kabul edilmez? YEDEK AKÇELER

3. Aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisi mükellefinden değildir? KOLLEKTİF ŞİRKETLER

4. Motorlu taşıtlar vergisi OCAK-TEMMUZ aylarında ödenir.

5. Vergiye tabi safi kazanç: KARA ULAŞTIRMA %12, HAVA ULAŞTIRMA %5, DENİZ ULAŞTIRMA %15

(Örnek: Deniz ulaştırma kurumu 200.000TL gayrisafi kazanç elde etmiştir. Vergiye tabi kazancı ne kadardır. 200,000*%15=30,000)

6. Maliye bakanlığı aşağıdaki kurumlar vergisi mükelleflerinden hangisinin beyanname verme süresini uzatamaz? SERMAYE ŞİRKETLERİ

7. Motorlu taşıtlar vergisi SERVET VERGİSİ üzerinden vergilendirilir.

8. Katma değer vergisinin türü? HARCAMA VERGİSİ

9. Motorlu taşıtlar vergisi tarifeleri aşağıdakilerden hangisine göre arttırılır? YENİDEN DEĞERLEME ORANINA

10. Meskenlere tanınan geçici muafiyet süresi 5 yıldır

11. Mevduat faizlerinde gelir ne zaman elde edilir? VADE TARİHİNDE

12. Bir ticaret şirketinin batması veya kapanması nedeniyle hesapların kapatılması ve alacaklılara kalan varlıklardan pay verilmesi işlemine TASFİYE denir.

13. Dar mükellef kurumların aşağıdaki kazanç ve iratların hangisinden kurumlar vergisi stopajı yapamaz? TİCARİ KAZANÇ

14. APARTMANIN ADINI DEĞİŞTİRMEK vergi değerini değiştirmez.

15. Hangisi mükellef adına beyanname veremez? MÜKELLEFİN MUHASEBECİSİ

16. Hangisi vergi kesintisi yapmak zorunda değildir? İŞÇİLER

17. Gelir vergisi ilk olarak SAVAŞ HARCAMALARINI KARŞILAMAK amacıyla kabul edilmiştir.

18. Kurumlar vergisinde vergilendirme dönemi HESAP DÖNEMİdir.

19. Zirai faaliyette uğraşan komandite ortakların kazançları TİCARİ KAZANÇtır

20. Emlak vergisi BELEDİYE tarafından tahsil edilir

21. Vergiden muaf esnaf aşağıdakilerden hangisini yerine getirmek zorundadır? ALIŞLARI KARŞILIĞINDA FATURA ALMAK VE SAKLAMAK

22. Aşağıdakilerden hangisi ücret olarak vergilendirmez? BAĞIŞ

23. Mükellef olabilmek için aşağıdakilerden hangisi yeterlidir? MEDENİ HAKLARDAN YARARLANMA EHLİYETİNE SAHİP OLMAK (Altını özellikle çizdim, kullanma diyede bir seçenek var karıştırmayın)

24. Organize sanayi bölgesindeki binalar, inşaatların soan erdiği tarihten itibaren kaç yıl geçici muafiyetten yararlanır? 5

25. Türk vergi sisteminde motorlu taşıtları vergilendiren ilk vergi kanunu aşağıdakilerden hangisidir? HUSUSİ OTOMOBİL VERGİSİ KANUNU

1. Sermayenin başkasına kullandırılması neticesinde ne elde edilir?

-İrat

2. Gelir vergisinin konusu nedir?

-Gerçek kişilerin geliri

3. Vergi hukukunda "öz sermaye"nin tanımı nedir?

-Aktif toplamı ile borçlar arasındaki farktır.

4. Gelir kavramıyla ilgili açıklamalar:

-Gelir, "elde edilmiş" olmalıdır. Gelir, "bir takvim yılı içinde" elde edilmiş olmalıdır. Gelir, "kazanç ve iratlardan" oluşur. Vergi, gelirin safi tutarı üzerinden alınır.

5. Gelir vergisine giren kazanç ve iratlarla ilgili "tahsil esası" ve "tahakkuk esası" hakkında doğru olan nedir?

- Gayrimenkul sermaye iratlarında tahsil esası geçerlidir.

6. Hangisi işletme esasında vergilendirilmez?

-Limited şirketler

7. Zirai kazancın bilanço esasında tespiti ilgili doğru olan nedir?

-Yasal sınırların geçilmesi durumunda isteğe bağlıdır.

8. Ticari kazancın vergilendirilmesi ile ilgili yanlış olan nedir?

-Esnaf muaflığı şartlarını taşıyanlar basit usulde vergilendirilirler.

9. Ticari kazancın vergilendirilmesi ile ilgili açıklamalar.

-Yasal haddin aşılması durumunda işletme hesabı esasında vergilendirilenler bilanço esasına geçerler. Yasal haddin altına düşülmesi durumunda bilanço esasında vergilendirilenler işletme hesabı esasına geçerler. Yasal haddin aşılması durumunda basit usulde vergilendirilenler işletme hesabı esasına geçerler. Yasal haddin altına düşülmesi durumunda işletme hesabı esasında vergilendirilenler basit usule geçerler.

10. Hangisi ticari kazançlarda vergi matrahından indirilebilecek giderlerden biri değildir?

-Her türlü para cezaları

11. Ticari kazançlarda vergi matrahından indirilebilecek giderler:

-Personel ücretleri, Tahsilde bulunan öğrenciye yeme, içme vb. ödenen paralar, İşletmede kullanılan taşıtların giderleri, İşletmeye ait telefon faturaları

12. Hangisi basit usulden yararlanabilir?

- Taksiciler

13. Çankaya'da serbest avukatlık yapan Bayan M, yaptığı giderden hangisini kazancından indiremez?

-Trafik cezasını

14. Çankaya'da serbest avukatlık yapan Bayan M, yaptığı giderlerden hangisini kazancından indirebilir?

-Kira gideri ve kırtasiye masraflarını, İşle ilgili telefon giderlerini, İşle ilgili seyahat masraflarını, İşyerine ait elektrik parasını

15. Hangisi ücretlerde muaflık, istisna, indirim kapsamında yer almaz?

-Özel inşaat işçileri

16. Hangi vergisi Şubat ve Ağustos aylarında iki taksit halinde ödenir?

-Diğer ücret gelirleri

17. 2012 yılında sahip olduğu konutu kiralayarak gelir elde eden mükellef gelir vergisi beyannamesini hangi tarihte verir?

-2013 yılı Mart ayında (bir yıl sonra mart ayında)

18. Hangisi vergi karnesi üzerinden vergilendirilen ücretlilerden biri değildir?

-Sarraflar

19. Vergi karnesi üzerinden vergilendirilen ücretliler:

-Özel hizmetlerde çalışan şoförler, Özel inşaat işçileri, Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar, Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar

20. İşyeri ve ikametgâhları farklı vergi daireleri bölgesinde bulunan gelir vergisi mükellefleri, hangisinin uygun görmesi üzerine beyannamesini işyerinin bulunduğu yerdeki vergi dairesine verebilir?

-Maliye Bakanlığı

21. İlk üç aylık bilanço kârı 100.000 Türk Lirası olan gelir vergisi mükellefi, kaç Türk Lirası geçici vergi öder?

-30.000

22. Gelir vergisinde uygulanan tarife türü hangisidir?

- Artan oranlı tarife

23. Özel beyannamenin verilme tarihi ne zamandır?

-Gelirin elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde verilmelidir.

24. Kural olarak stopaja tabi olmayan gayrimenkul sermaye iradı hangisidir?

-Konut kira gelirleri

25. Stopaja tabi olan gayrimenkul sermaye iradı (gelirleri):

-Arazi ve madenlerin kiralanması elde edilen gelirler, Marka, ticaret unvanının kiralanmasından elde edilen gelir, İşyeri kira gelirleri, İşletme haklarının kiralanmasından edilen gelir

26. Hangisi Osmanlı Devleti döneminde yalnızca Müslüman olmayan tebaadan alınan vergidir?

-Cizye

27. Hangisi Osmanlı Devleti döneminde Müslüman olan tebaadan alınan vergidir?

-Öşür

28. Hangisi Türk vergi sisteminde harcamalar üzerinden alınan vergilerden değildir?

-Veraset ve İntikal Vergisi

29. Hangisi ticari faaliyet değildir?

-Çiftçilik

30. Bir kitapevinin ilgili yıl dönem başı bilançosuna göre aktif toplamı 50.000 Türk Lirası, borçlar toplamı 15.000 Türk Lirası, ayırdığı amortismanlar ise 5.000 Türk Lirası ise kitapevinin dönem başı öz sermayesi kaç Türk Lirasıdır?

-30.000 (50.000-15.000-5.000=30.000)

31. Normal amortisman oranı %30 olduğunda, azalan bakiyeler usulüyle amortismanda uygulanacak olan oran yüzde kaçtır?

-50 (%30x2=%60 olması gerekirken En fazla %50 ayrılabilir)

32. Hangisi vergilendirmede basit usulden faydalanmaz?

-Sarraf

33. Basit usulde vergilendirilenler:

-Küçük esnaflar (terzi, bakkal, kasap vb)

34. Aliye Hanım evde ördüğü dantel örgüleri çarşıdaki büyük tuhafiyeci dükkânına 100 Türk Lirasına satarsa, bu satış için yapılacak stopaj kaç Türk Lirasıdır?

-2 (%2 oranında)

35. Pamuk tüccarı Ali Bey, ürettiği pamukları kendi tekstil atölyesinde kullanarak kıyafet üretip sattığında elde ettiği kazanç gelir türlerinden hangisinin kapsamına girer?

-Ticari kazanç

36. Hayvancılıkla uğraşan bir mükellefin kazancının stopaj usulüyle vergilendirilebilmesi için en fazla kaç büyükbaş hayvanı olabilir?

-150 (büyükbaş:150, küçükbaş:750)

37. Alabalık çiftliği olan Veli Bey'in 200.000 Türk Liralık balığı, borsada tescil ettirmeksizin tüccara satması halinde ödeyeceği stopaj kaç Türk Lirasıdır?

-4.000 (%2 oranında)

38. Eşi ev hanımı ve iki çocuğu olan ücretli Hasan Bey'in yararlanacağı asgari geçim indirim oranı yüzde kaçtır?

-75 (yetmiş beş)

39. Asgari Geçim İndirimi oranı ne oranda uygulanır?

-Çalışan (Evli-Bekâr) %50, Çalışmayan Eşe %10, (Çalışan Eşe 0), 1. ve 2. Çocuk %7,5'ar, izleyen çocuklar için %5'er.

40. Brüt asgari ücretin 980 Türk Lirası olduğu 2013 yılında, iş adamı Ayhan Bey'in özel şoförünün aylık vergi matrahı kaç Türk Lirasıdır?

-245

41. Hangisinin geliri serbest meslek kazançlarına bir örnek değildir?

-Eczacı

42. Serbest meslek faaliyetinde ödemeler üzerinden yapılacak stopaj oranı kaçtır?

-20 (yirmi)

43. Gayrimenkul sermaye iratlarına alt beyanname izleyen yılın hangi ayında verilir?

-Mart (ertesi yıl mart ayında)

44. Muhtasar beyanname verme ve ödeme günleri sırasıyla:

-Ertesi ayın 23. ve 26. günleri akşamına kadar

45. Mert hafta içi bir şirkette aylık 1.500 Türk Lirası maaşla güvenlik görevlisi olarak çalışmakta, hafta sonları da kafede garsonluk yaparak ayda 500 Türk Lirası kazanmaktadır. 2012 yılı beyan sınırı 25. 000 Türk Lirası ise Mert'in 2012 yılı için beyana tabi kazancı kaç Türk Lirasıdır?

-Beyana tabi kazancı bulunmamaktadır. (Çünkü beyan sınır oranına ulaşmamıştır)

46. Bir gelir vergisi mükellefi 2011 yılında elde ettiği gelirler için hangi yılda beyanname verecektir?

-2012 (ertesi yıl)

47. Yürürlükteki gelir vergisi tarifesinde yer alan oranlar hangileridir?

-%15, %20, %27, %35

48. Gelir vergisi mükelleflerinden hangisinin geçici vergi verme yükümlülüğü yoktur?

-İşçi

49. Gelir Vergisine konu olan kazanç tipi türleri hangileridir?

-Ticari Kazanç, Zirai Kazanç, Ücret, Serbest Meslek Kazancı, Gayrimenkul Sermaye İradı, Menkul Sermaye İradı, Diğer Kazanç ve İratlar (7 tür)

50. Gelir vergisinin konusuna giren kaç tür kazanç tipi vardır?

-7 (yedi)

51. Özel Tüketim Vergisi Kanunu Türkiye'de hangi yılda kabul edilmiştir?

-2002

52. Adi komandit şirkette komandite ortakların payı kazanç türlerinden hangisi kapsamında gelir vergisine tabi tutulmaktadır?

-Ticari kazanç

53. Gelir Vergisi Kanun kazanç türlerinden hangisi için tahakkuk esasını benimsemiştir?

-Ticari kazanç

54. Tam olarak gelir vergisine tabi olan kimdir?

-İkametgâhı Türkiye'de olanlar

55. İşletme hesabı esasına göre defter tutan ticari kazanç sahipleri hangi defteri tutmakla yükümlüdür?

-İşletme defteri

56. Hangisi esnaf muaflığından yararlanır?

-Kasap

57. Bir dükkânı olmaksızın gezici olarak çalışan ve çilingirlik yapan Ahmet Bey, her açtığı kapı için 20 lira kazanıyorsa, stopaj yükümlülüğü olan kişilere ait 5 kapı açtığı takdirde kendisinden yapılacak stopaj tutarı kaç lira olacaktır?

-10 (on)

58. Zirai faaliyetin yapıldığı işletmeyi işleten kişiye ne ad verilir?

-Çiftçi

59. Maliye Bakanlığı'nın yayınladığı tebliğe göre, zirai kazanç sahiplerinin normal ödeme zamanı yerine, Kasım ve Aralık aylarında ödeme yapabilmeleri için zirai kazançlarının toplam gelirlerine oranı en yüzde kaç olmalıdır?

-75 (yetmiş beş)

60. Gelir Vergisi Kanunu'nda "işverene tabi ve belirli bir iş yerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler" şeklinde tanımlanan kavrama ne ad verilir?

-Ücret

61. Bir fabrikada asgari ücretle çalışan Fikret Bey bekâr olup, bakmakla yükümlü kimsesi yok ise, yararlanacağı asgari geçim indirim oranı yüzde kaç olacaktır?

-50 (elli)

62. Hangisi serbest meslek kazancı hesaplanırken, gelirin elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen indirilebilecek giderler kategorisinde yer almaz?

-Seyahat giderleri

63. Avukat Hakan Bey'in, indirilebilecek giderler çıkartıldıktan sonra ödemesi gereken gelir vergisi tutarı 100.000 lira olarak hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra Hakan Bey'in yıl içinde ödemiş olduğu 30.000 lira stopaj mevcuttur. Bu halde Hakan Bey'in ödeyeceği nihai toplam vergi tutarı kaç liradır?

-70.000 (100-30=70)

64. Mal ve hakların hangisinin kiralanmasından elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradı olarak kabul edilmez?

-Hisse senetleri

65. Mal ve hakların kiralanmasından elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradı olarak kabul edilenler:

-Madenler, İşletme ruhsatları, Ticaret unvanı, Markalar

66. Vergi alacağının, kanunlarda gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak, bu alacağı miktar itibariyle tespit eden idari işleme ne ad verilir?

-Tarh

67. Stopaj yoluyla alınan vergilerin ödendiği beyanname türü hangisidir?

-Muhtasar Beyanname

68. Hangisi mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirlerden biri değildir?

-Bilgi ve beceri ön planda elde edilen serbest meslek kazançları

68. Gelir vergisinde 2014 yılı gelirleri için beyanname verme sınırı kaç liradır?

-27.000 (2010-22.000, 2011-23.000, 2012-25.000, 2013-26.000, 2015-29.000, 2016-30.000, 2017-30.000)

69. Sıtkı Bey'in doğum yeri Ankara, ikametgâhı Eskişehir olmakla birlikte işyerinin Kütahya, Bilecik ve Afyon'da da şubeleri varsa kural olarak Sıtkı Bey yıllık gelir vergisi beyannamesini hangi ildeki vergi dairesine vermelidir?

-Eskişehir (kural olarak ikametgâh adresinin olduğu ilde verecek)

70. İşletme esasında ticari kazancın tespiti İle ilgili yanlış olan nedir?

-İşletme hesabı esasına göre ticari kazanç, dönem başı öz sermaye ile dönem sonu öz sermaye arasındaki müspet farktır.

71. İşletme esasında ticari kazancın tespiti İle ilgili doğru olan nedir?

-Mal alım-satımı ile uğraşan işletmelerin ticari kazancının bulunmasında, dönem sonu emtia mevcudu gelir kısmına yazılır. Mal alım satımı ile uğraşan işletmelerin ticari kazancının bulunmasında, dönem içinde satın alınan emtia gider kısmına yazılır. Satılan malların bedeli hâsılat kısmına yazılır. Yapılan giderler, gider kısmında yer alır.

72. Bilanço esasına tabi ticari bir işletmenin 2014 yılı dönem başı aktif toplamı 300.000 TL, borçları ise 50.000 TL'dir. Bu durumda ticari işletmenin dönem başı öz sermayesi kaç TL'dir?

-250.000 (300-50=250)

73. Gelir vergisinde mükellefiyet ile ilgili yanlış olan nedir?

-Dar mükelleflerin sadece yurt dışında elde ettikleri gelirleri vergileme kapsamındadır.

74. Arazide, ekim, dikim ve bakım yapılarak mahsullerin üretilmesi faaliyetine vergi uygulamasında ne ad verilir?

-Zirai faaliyet

75. Mükelleflerden hangisi kanunda öngörülen koşulları taşıması halinde basit usulden yararlanabilir?

-Şehir içi taşımacılık faaliyetinde bulunan taksiciler

76. Hangisi ticari faaliyet kapsamında değerlendirilmez?

-Mali müşavirlik faaliyeti

77. Gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçi A, 10 adet büyük baş hayvanını, ticaret borsasında tescilini yaptırarak 80.000 TL'ye satmıştır. Çiftçi A'ya ödenen para üzerinden kaç TL stopaj yapılması gerekir?

-800

78. Gelir Vergisi Kanunu'na göre, çiftçinin ürettiği ürünleri bir dükkân veya mağaza açarak oraya götürüp satması durumunda elde ettiği kazanç hangi kazanç ve irat türüne girmektedir?

-Ticari kazanç

79. Hangisi Cumhuriyet öncesi dönemde, elde edilen toprak ürünlerinden %10 olarak Müslüman tebaadan alınan Osmanlı dönemine ait bir vergidir?

-Öşür

80. Hangisi Türk vergi sisteminde gelir üzerinden alınan vergilerden biridir?

-Kurumlar Vergisi

81. Telif haklarının, sahipleri ve kanuni mirasçıları dışındaki kişiler tarafından kiralanması durumunda elde edilen gelir hangisinin kapsamında vergilendirilir?

-Gayrimenkul sermaye iradı

82. Gerçek usulde vergiye tabi olan gelir vergisi mükelleflerinin 2014 yılı gelirlerini yasal olarak hangi tarihler arasında beyan etmesi gerekir?

-1-25 Mart 2015

83. Evli, eşi çalışmayan ve üç çocuğu olan ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indirimi, brüt asgari ücretin yüzde kaçıdır?

-80 (seksen)

84. Hangisinin ücreti stopaj usulüyle vergilendirilir?

-Özel hastane çalışanlarının

85. Gelir vergisi tarifesinin başlangıç oranı nedir?

-15 (15-20-27-35)

86. Devlet tahvillerinin elden çıkarılması durumunda elde edilen gelir hangi gelir türü kapsamında yer alır?

-Değer artış kazancı

87. Beyan edilecek geliri 200.000 TL olan bir mükellef, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne 50.000 TL bağış yapmıştır. Bu durumda, mükellefin beyannamede indirebileceği bağış tutarı kaç TL'dir?

-10.000

88. Gerçek gider yöntemini tercih eden bir mükellef hangisini gayrimenkul sermaye iradının safi tutarının tespitinde indiremez?

-Hâsılatın yüzde 25'i

89. Gerçek gider yöntemini tercih eden bir mükellef gayrimenkul sermaye iradının safi tutarının tespitinde indirebilecekleri:

-Gayrimenkulün önemi ile orantılı idare giderleri, Kiralayan tarafından ödenen aydınlatma giderleri, Gayrimenkule ilişkin sigorta giderleri, Kiraya verilen gayrimenkule ilişkin borçların faizleri

90. Dar mükellefler hangisi için gelir elde etmeleri halinde yıllık beyanname vermek zorundadır?

-Ticari kazançlar, Gerçek usulde tespit edilen zirai kazançlar

91. Geçici vergi beyannamesi ne zaman verilir?

-Üç aylık dönemi izleyen ikinci ayın 14. günü akşamına kadar

92. Hangisi zirai kazanç sahibi mükelleflere uygulanmaz?

-Asgari geçim indirimi (AGİ)

93. Bir hesap döneminin başında ve sonunda işletmenin sahip olduğu mal ve eşyanın, alacakların ve borçların ayrıntılı olarak yazıldığı deftere ne ad verilir?

-Envanter defteri

94. Kısaca "öz sermaye"nin tanımı nedir?

-Aktif toplamı ile borçlar arasındaki farktır

95. Hayvancılıkla uğraşan bir mükellefin kazancının stopaj usulüyle vergilendirilebilmesi için en fazla kaç küçükbaş hayvanı olmalıdır?

-750 (büyükbaş:150, küçükbaş:750)

96. Zirai kazançlar ile ilgili hangisi yanlıştır?

-Zirai işletmede üretilen ürünlerin işlenmesi faaliyeti, sınaî bir müessese ve genişliğinde olursa zirai kazanç konusu olur.

97. Zirai kazançla ilgili açıklamalar:

-Zirai faaliyetler sonucu üretilen maddelere mahsul denir. Ziraatla uğraşan kişiye çiftçi denir. Zirai faaliyetlerden doğan kazançlardır. Zirai faaliyetin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme denir.

98. Hangisi gelir vergisine konu gelirin özelliklerinden biri değildir?

-Ulusal olması

99. Gelir vergisine konu gelirin özellikleri nelerdir?

-Gerçek kişilere ait olması, Kazanç ve iratlardan oluşması, Yıllık olması, Safi tutarının vergilendirilmesi

100. Hangisi basit usulde vergilendirmenin şartlarından biri değildir?

-Envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifi ve özetlenmesi

100. Basit usulde vergilendirmenin şartları nelerdir?

-Kendi işinde bilfiil çalışması veya bulunması, İş yeri emsal kira bedeli toplamının kanunda belirlenen miktarları aşmaması, Yıllık alım tutarlarının kanunda belirlenen sınırları aşmaması, Başka bir faaliyet dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmaması

101. Hangisinden elde edilen gelirler gayrimenkul sermaye iradı olarak vergilendirilir?

-Maden sularının kiralanmasından

102. Kiraladığı kendi bürosunda avukatlık yapan Çiğdem Hanım bu faaliyeti dolayısıyla aşağıdaki vergilerden hangisinin mükellefi olur?

-Gelir Vergisi

103. Menkul sermaye iradı sayılanlar?

-Mevduat faizleri, Her nevi hisse senetleri kâr payları, Her nevi alacak faizleri, Kurumların başkan ve üyelerine verilen kâr payları

104. Gayrimenkul kiraları üzerinden yapılan stopaj oranı yüzde kaçtır?

-20 (yirmi)

105. Bir gelir vergisi mükellefi 2014 yılında elde ettiği gelirin vergisini hangi yılda öder?

-2015

106. Ticaretle uğraşan bir gelir vergisi mükellefi yılın ilk üç ayında elde ettiği gelir için geçici vergiyi hangi ayda öder?

-Mayıs

107. Hangisi değer artış kazancına girer?

-Hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar

108. Hangisi için beyanname verme mecburiyeti vardır?

-Vergi stopajı yoluyla alınmış ücret gelirleri

109. Avukat Hulki Bey'in 2015 yılı beyannameyle bildirilen toplam geliri 400.000 liradır. Çocuklarının okul masrafı için 50.000 TL harcama yapmıştır. Bu harcamasının kaç lirasını beyan ettiği gelirden indirebilir?

-40.000

110. Ayten Hanım'ın doğum yeri Antalya, ikametgâhı Isparta olmakla birlikte işyerinin Burdur, Uşak ve Konya'da da şubeleri varsa kural olarak Ayten Hanım yıllık gelir vergisi beyannamesini hangi ildeki vergi dairesine vermelidir?

-Isparta (kural olarak ikametgâh adresinin olduğu ilde verecek)

VİZE – FİNAL

(Çıkan-Çıkabilecek ve Kitaptaki Sorulardan)

111. Gelir çeşitlerinden hangisinde gelirin elde edilmesi tahakkuk esasına bağlanmıştır?

-Zirai kazanç

112. Yabancı gerçek kişilerin tam mükellef sayılması için devamlı olarak bir takvim yılında kaç aydan fazla Türkiye'de oturmaları gerekir?

-6 ay

113. Hangisi ticari kazancın tespit edilmesinde vergi matrahından indirilebilecek giderler arasında yer almaz?

-Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler

114. Hangisi gelirin unsurları arasında yer almaz?

-Yasal Kazanç

115. Kendi nam ve hesabına sürekli olarak menkul kıymet alıp satan gerçek kişinin geliri hangisine girer?

-Ticari kazanç

116. İşletme Esasında Ticari Kazanç nasıl tespit edilir?

-Bir hesap dönemi içinde elde edilen hâsılat ile giderler arasındaki olumlu fark bulunarak

117. Aşağıdakilerden hangisi esnaf muaflığından yararlanabilir?

-Gezici olarak milli piyango bileti satanlar

118. Gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçi A, ticaret borsasında tescilini yaptırarak 200.000 TL tutarında arpa satmıştır. A'ya ödenen para üzerinden ne kadar stopaj yapılacaktır?

-4,000 TL

119. İncir üreten bir çiftçi bu ürünleri bir dükkânda satması durumunda elde ettiği gelir hangi kazanç veya irat türünü oluşturur?

-Ticari kazanç

120. Arazisinin kullanımını başkasına bırakarak kira geliri elde eden kişinin elde ettiği gelir hangi kazanç veya irat türünü oluşturur?

-Gayrimenkul sermaye iradı

121. Birey ya da ailenin toplam gelirlerinden asgari geçim seviyesini sağlayacak bölümünün düşülerek vergi dışında bırakılması hangisi ile ifade edilmektedir?

-Asgari geçim indirimi

122. Hangisi menkul sermaye iradı değildir?

-Komandite ortaklara verilen kâr payı

123. Taşınır veya taşınmaz bir mal üzerindeki fiili hâkimiyete ne ad verilir?

-Zilyetlik

124. Serbest meslek kazancı muaflığı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

-Şartlardan birinin ihlal edilmiş olması muafiyetten yararlanmayı engellemez.

125. Hangisi serbest meslek kazancı elde eden meslek gruplarından biri değildir?

-Diş protezciliği

126. Yıllık beyanname üzerinden mükelleflere, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik AR-GE faaliyetleri için uygulanabilecek indirim tutarı ile ilgili olarak bilgilerden hangisi doğrudur?

-Araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %100'ü tutarında AR-GE indirimi uygulanır.

127. Dar mükellefleri ilgilendiren gelir vergisi münferit beyannamesi hangi süre içinde verilir?

-Kazancın elde edilmesinden itibaren 15 gün içinde

128. Hangileri GVK. madde 94'e göre vergi tevkifatı yapmak zorundadır?

-Ticaret Şirketleri, Kooperatifler, İş ortaklıkları, İktisadi kamu müesseseleri, Dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri

129. Hangisi kurumlar vergisinden muaf değildir?

-Merkez Bankası

130. Hangi gelirler için yıllık beyanname verilmesi zorunludur?

-Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri

131. Gelirin unsurları:

-Ticari kazanç, Menkul sermaye iradı, Serbest meslek kazancı, Diğer kazanç ve iratlar

132. Menkul sermaye iratları:

-Hisse senetleri kâr payları, Repo gelirleri, Yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları, Mevduat faizleri

133. Serbest meslek kazancı muaflığı ile ilgili ifadeler:

-Muayenehane, yazıhane, atölye gibi özel iş yerleri açmamak muaflığın şartlarından biridir. Çalışılan yere tabela, levha gibi mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren alametleri asmamak muaflığın şartlarından biridir. Devamlı şekilde mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren ilanlar yapmamak muaflığın şartlarından biridir. Serbest mesleki faaliyette bulunmak üzere mesleki teşekküllere kaydolmamak muaflığın şartlarından biridir.

134. Hangisi kurumlar vergisinden muaftır:

-Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), Devlet Konservatuarları, Kamuya bağlı öğrenci yurtları, Vakıf üniversiteleri

135. Gelir Vergisi Kanunu aşağıdaki kazanç türlerinden hangisi için tahakkuk esasını benimsemiştir?

-Ticari kazanç

136. Hangisi tam mükellef olarak gelir vergisine tabidir?

-İkametgâhı Türkiye'de olanlar

137. Zirai faaliyetin yapıldığı işletmeyi işleten kişiye ne ad verilir?

-Çiftçi

138. Maliye Bakanlığı'nın yayınladığı tebliğe göre, zirai kazanç sahiplerinin normal ödeme zamanı yerine, Kasım ve Aralık aylarında ödeme yapabilmeleri için zirai kazançlarının toplam gelirlerine oranı en az yüzde kaç olmalıdır?

-75 (yemiş beş)

139. Gelir Vergisi Kanunu'nda "işverene tabi ve belirli bir iş yerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler" şeklinde tanımlanan kavrama ne ad verilir?

-Ücret

140. Bir fabrikada asgari ücretle çalışan Fikret Bey bekâr olup, bakmakla yükümlü kimsesi yok ise, yararlanacağı asgari geçim indirim oranı yüzde kaç olacaktır?

-50 (elli)

141. Avukat Hakan Bey'in, indirilebilecek giderler çıkartıldıktan sonra ödemesi gereken gelir vergisi tutarı 100.000 TL olarak hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra Hakan Bey'in yıl içinde ödemiş olduğu 30.000 TL stopaj mevcuttur. Bu halde Hakan Bey'in ödeyeceği nihai toplam vergi tutarı kaç TL'dır?

-70,000

142. Hangisi mal ve hakların hangisinin kiralanmasından elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradı olarak kabul edilmez?

-Hisse senetleri

143. Hangisi mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirlerden biri değildir?

-Bilgi ve beceri ön planda elde edilen serbest meslek kazançları

144. Sıtkı Bey'in doğum yeri Ankara, ikametgâhı Eskişehir olmakla birlikte işyerinin Kütahya, Bilecik ve Afyon'da da şubeleri varsa kural olarak Sıtkı Bey yıllık gelir vergisi beyannamesini aşağıdaki illerden hangisindeki vergi dairesine vermelidir?

-Eskişehir

145. Hangi meslek grubu ticari kazancının tespitinde basit usulden yararlanabilir?

-Bakkal

146. Mükellefin çeşitli kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratlarının bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine ilişkin beyannameye ne ad verilir?

-Yıllık beyanname

147. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre cemaatlerin hukuki niteliği hangisidir?

-Vakıf

148. Taraflardan birinin diğer tarafa bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini, diğer tarafın da karşı edim olarak başka bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretmeyi üstlendiği sözleşmeye ne ad verilir?

-Trampa

149. Türkiye'de ilaçlar üzerine uygulanan KDV oranı yüzde kaçtır?

-8 (sekiz)

150. Gemiye yüklenen mala ilişkin ticari işlemle ilgili her türlü bilgilerin yazılı olduğu kıymetli evraka ne ad verilir?

-Konşimento

151. Hangi vergi türünde tarhiyata karşı dava açmadan önce idari itiraz (başvuru) yolu zorunlu olarak öngörülmüştür?

-Gümrük vergisi

152. Yapılan incelemede, Osman Bey'in ithal ettiği mücevherlerin gümrük işlemlerinin yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Mücevherlerin CIF değeri 400.000 lira olduğuna göre, Osman

Bey’e kesilecek usulsüzlük cezası kaç TL'dır?

-40,000

153. Tütün içeren sigaralar üzerindeki ÖTV oranı yüzde kaçtır?

-69 (altmış dokuz)

154. Tescil edilmiş motorlu taşıtların satış ve devirlerini yapmaya aşağıdakilerden hangisi yetkilidir?

-Noterler

155. Hangi mal ve hakların kiralanmasından elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradı olarak kabul edilir?

-Madenler, İşletme ruhsatları, Ticaret unvanı, Markalar

156. Hangisi vergilendirmede basit usulden faydalanamaz?

-Sarraf

157. Hangisi zirai kazanç elde edenlere ilişkin bir vergilendirme ya da kazanç tespit etme yöntemi değildir?

-Basit Usulde Vergileme

158. Bir işverene tabi olarak belirli bir iş yerinde çalışanlara hizmet karşılığı olarak verilen para ve ayınlara ne ad verilir?

-Ücret

159. Hangileri vergi tevkifatı yapmak zorunda olan kişi ve kuruluşlar arasında yer alır?

-Kamu idare ve müesseseleri, İktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, Ticaret şirketleri, iş ortaklıkları

160. Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre aşağıdakilerden hangisi kurum kazançlarının tespitinde indirilebilecek giderlerden bir tanesi değildir?

-Öz sermaye üzerinden hesaplanan veya ödenen faizler

161. Kurumlar vergisinin oranı kaçtır?

-%20

162. Normal amortisman oranı % 30 olduğunda, azalan bakiyeler usulüyle amortismanda uygulanacak olan oran yüzde kaçtır?

-50 (elli)

163. Hangisi tam mükellef ve dar mükellef kavramları hakkında yanlış bir bilgi içermektedir?

-İkametgâh ilkesi gereği tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi elde olmayan nedenlerle Türkiye'de alıkonulmuş veya kalmış kişiler tam mükelleftir.

164. Hangisi Türk vergi sisteminde harcamalar üzerinden alınan vergilerden biri değildir?

-Veraset ve intikal vergisi

165. Hangisi Türk Vergi Sisteminde gelir üzerinden alınan vergilerden biridir?

-Kurumlar Vergisi

166. Hangisi ticari faaliyetlerden biri değildir?

-Gayrimenkul sahibi olmak

167. Hangisi Türk Vergi Sisteminde harcamalar üzerinden alınan vergilerden biri değildir?

-Veraset ve İntikal Vergisi

168. Hangisi Osmanlı Devleti döneminde yalnızca Müslüman olmayan tebaadan alınan vergilerden biridir?

-Cizye

169. Hangisi ticari kazancın tespit edilmesinde vergi matrahından indirilebilecek giderler arasında yer almaz?

-Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler

170. Gelir vergisine giren kazanç ve iratların isimlerinden hangisi yanlıştır?

-Gayrimenkul sair kazançlar

171. Hangisi ticari kazanç sayılmaz?

-Teliflerden elde ettiği kazançlar

172. Hangisi Osmanlı dönemi vergilerinden biri değildir?

-Varlık vergisi

173. Hangileri Harcamalar Üzerinden Alınan Vergiler grubuna girmektedir?

-Katma değer vergisi, Damga vergisi, Şans oyunları vergisi

174. Tam mükellefiyet ve dar mükellefiyet arasındaki ayrım esas olarak aşağıdaki unsurların hangisinden kaynaklanmaktadır?

-Ülkelerin egemenlik hakları

175. İkametgâhı Türkiye'de bulunanların aşağıdaki kazanç ve iratlarından hangisi vergiye tâbi tutulur?

-Türkiye'de ve yurt dışında elde ettikleri tüm kazanç ve iratlar

176. Hangisi zirai kazanç elde edenlere ilişkin bir vergilendirme yada kazanç tespit etme yöntemindendir?

-Gerçek Usulde Vergileme, Stopaj Usulü ile Vergileme, İşletme Hesabı Esasına Göre Kazancın Tespit Edilmesi, Bilanço Esasına Göre Kazancın Tespit Edilmesi

177. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre aşağıdakilerden hangisi kurum kazançlarının tespitinde indirilebilecek giderlerdendir?

-Hisse senetleri ve tahvillerin ihraç giderleri, Genel kurul toplantı giderleri, Paylı komandit şirketlerde komandite ortağın kar hissesi, AR-GE harcamaları

178. Hangisi Türk vergi sisteminde harcamalar üzerinden alınan vergilerdendir?

-Katma değer vergisi, Özel tüketim vergisi, Özel iletişim vergisi, Banka ve sigorta muameleleri vergisi

179. Hangisi Türk Vergi Sisteminde harcamalar üzerinden alınan vergilerdendir?

-Gümrük Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, Damga Vergisi, Değerli Kâğıtlar Vergisi

180. Hangisi ticari kazancın tespit edilmesinde vergi matrahından indirilebilecek giderler arasında yer alır?

-Personel ücretleri, İşle ilgili yapılan seyahat ve konaklama giderleri, İşletme ile ilgili ödenen vergi, resim ve harçlar, İşveren sendikalarına ödenen aidatlar

181. . Gelir vergisine giren kazanç ve iratların isimleri:

-Ticari kazanç, Serbest meslek kazancı, Ücret, Diğer kazanç ve iratlar

182. Hangisi Osmanlı dönemi vergilerindendir?

-Zekât, Öşür, Haraç, Cizye

188. Gelir vergisinin mükellefi aşağıdakilerden hangisidir?

-Hem tam hem dar mükellefler

189. Gelir vergisi uygulamasında hangisi tam mükellef olarak gelir vergisine tabi olmaktadır?

-İkametgâhı Türkiye'de olanlar

190. Adi komandit şirkette komanditer ortakların elde ettikleri kazançlar hangi kazanç türünü oluşturur?

-Menkul sermaye iradı

191. Vergi hukukunda her takvim yılı bir vergileme dönemi olarak kabul edilmiştir. Hangisi şartların varlığı halinde bu kurala istisna teşkil eder?

-İnşaat ve onarma işleriyle uğraşanlar

192. Aşağıdaki gelir çeşitlerinden hangisinde gelirin elde edilmesi tahsil esasına bağlanmamıştır?

-Zirai kazançlar

193. Hangi gelirlerin elde edilmesi, tahsil esasına dayanmaktadır?

-Zirai kazanç, Ücret

194. Hangisi gelirin özellikleri arasında yer almaz?

-Gayri safi olması

195. Hangisi ticari kazanç olarak vergilendirilmez?

-Telif haklarının satışı

196. Hangisinin kazancı bilanço esasına göre tespit edilen mükellef değildir?

-Basit usulde vergilendirilenler

197. Hangileri gelirin özellikleri arasında yer alır?

-Yıllık olması, Safi olması, Gerçek olması, Elde edilmiş olması

198. Hangileri ticari kazanç olarak vergilendirilir?

-Gayrimenkul alım satımı, Menkul kıymet alım satımı, Coberlik işleri, Özel okul işletilmesi

199. Hangileri kazancı bilanço esasına göre tespit edilen mükelleflerdendir?

-1. sınıf tüccarlar, Her türlü ticaret şirketleri, Yıllık alımlarının veya satışlarının tutarı yasada belirlenen miktarı aşanlar, Kendi istekleri ile bilanço usulünde vergilendirmeyi talep edenler

200. Hangisi basit usulde vergilendirmenin genel veya özel şartları arasında yer almaz?

-Envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak özetlenmesi

201. Hangisi ticari kazancın işletme hesabı esasına göre tespitinde gider olarak düşülemez?

-İşle ilgili ödenen gelir vergisi

202. Hangisi esnaf muaflığından yararlananlarda bulunması gerekli özelliklerden biri değildir?

-Motorlu nakil vasıtası kullanma

203. Hangisi ticari kazancın vergilendirilmesi ile ilgili yöntemlerden biri değildir?

-Götürü usul

204. Basit usulde vergilendirilen ticari kazanç sahiplerinin gelir tespiti nasıl yapılır?

-Yeniden değerleme oranına göre

205. Hangisi zirai kazanç elde edenlere ilişkin bir vergilendirme yöntemi değildir?

-Basit usulde vergileme

206. Gerçek usule tabi olmayan çiftçiler nasıl vergilendirilirler?

-Sadece stopaj yoluyla

207. Gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçi A, ticaret borsasında tescilini yaptırarak 100.000 TL tutarında arpa satmıştır. Aya ödenen para üzerinden ne kadar stopaj yapılacaktır?

-2.000 TL

208. Arazisinin kullanımını başkasına bırakarak üründen pay alan kişinin elde ettiği gelir hangi kazanç türünü oluşturur?

-Gayrimenkul sermaye iradı

209. Hangilerine sahip olanlar gerçek usulde vergilendirilir?

-Bir biçerdövere sahip olanlar, Hububat ziraatında, kıraç arazinin işletme büyüklüğü ölçüsünü aşanlar

210. Hangisi basit usulde vergilendirmenin genel veya özel şartları arasında yer alır?

-Kendi işinde bilfiil çalışması veya bulunması, İş yeri emsal kira bedeli toplamının kanunda belirlenen miktarları aşmaması, Başka bir faaliyet dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmaması, Yıllık alış, satış ve hâsılat tutarlarının kanunda belirlenen tutarları aşmaması

211. Hangisi ticari kazancın işletme hesabı esasına göre tespitinde gider olarak

düşülebilir?

-Personelin yemek giderleri, İşle ilgili seyahat giderleri, İşle ilgili kira ödemeleri, Amortismanlar

212. Hangisi ticari kazancın vergilendirilmesi ile ilgili yöntemlerdendir?

-Basit usul, Bilanço esası, İşletme hesabı esası, Esnaf muaflığı

213. Hangisi zirai kazanç elde edenlere ilişkin bir vergilendirme yöntemlerdendir?

-Gerçek usulde vergileme, Stopaj usulü ile vergileme, İşletme hesabı esasında vergileme, Bilanço esasında vergileme

214. Hangisi safi ücrete ve vergisine ulaşmak için yapılabilecek indirimlerden biri değildir?

***-**Otomobil akaryakıt gideri*

215. Hangisi serbest meslek faaliyetinin özelliklerinden biri değildir?

-Ticari mahiyette olması

216. Telif haklarının, müellifleri tarafından kiralanması karşılığında elde edilen gelirler hangisinin kapsamındadır?

-Serbest meslek kazancı

217. Hangisi serbest meslek kazançlarının tespitinde gider olarak indirilemez?

Asgari geçim indirimi-

218. Gayrimenkul sermaye iratlarında götürü gider indiriminin oranı ne kadardı?

-%25

219. Hangisi gayrimenkul sermaye iradı değildir?

-Ticari işletmeye dâhil aracın kiralanması karşılığında elde edilen gelir

220. Vergi değeri 100.000 TL olan daireyi kiraya veren mükellefin beyan etmek zorunda olduğu en düşük yıllık kira miktarı ne kadardır?

-5.000 TL

221. Hangisi menkul sermaye iradı değildir?

-Komandite ortaklara verilen kar payı

222. Menkul sermaye iradı için verilen beyanname üzerinde, brüt menkul sermaye iradından yazılı giderlerden hangisi indirilemez?

-Gelir vergisi

223. Öğrenci (A)'nın borsada hisse senedi alım satımı yaparak sağladığı kazanç, hangi tür kazancı oluşturur?

-Değer artış kazancı

224. Hangisi safi ücrete ve vergisine ulaşmak için yapılabilecek indirimlerdendir?

-Engellilik indirimi, Sendikaya ödenen aidat, Özel şahıs sigortası primi, Asgari geçim indirimi

225. Hangisi serbest meslek faaliyetinin özelliklerindendir?

-Ticari mahiyette olmaması, Süreklilik unsuru taşıması, İhtisasa dayalı olması, İşverene tabi olmadan yapılması

226. Hangisi serbest meslek kazançlarının tespitinde gider olarak indirilebilir?

-Seyahat ve ikamet giderleri, Binek otomobili giderleri, Emeklilik aidatları, İaşe ve ibate giderleri

227. Hangileri gayrimenkul sermaye iradıdır?

-Motorlu araçların kiralanması karşılığında elde edilen gelir, Meskenlerin kiralanması karşılığında elde edilen gelir, Arazilerin kiralanması karşılığında elde edilen gelir, İşletme haklarının kiralanması karşılığında elde edilen gelir

228. Hangileri menkul sermaye iradıdır?

-Hisse senetleri kâr payları, Repo gelirleri, Yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları, Mevduat faizleri

229. Menkul sermaye iradı için verilen beyanname üzerinde, brüt menkul sermaye iradından giderlerden hangisi indirilebilir?

-Taşınır değerlerin korunması için yapılan giderler, Temettü hisselerinin tahsil giderleri, Faizlerin tahsil giderleri, Menkul kıymetler için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar

230. Hangisi Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinde belirlenen stopaj konuları arasında yer almamıştır?

-Alacak faizleri

231. Hangi mükelleflerin stopaj yapma yükümlülüğü vardır?

-Yatırım fonu yönetenler

232. Gelir Vergisi Kanunu'na göre, bu verginin tarhını yapma yetkisi kural olarak hangi vergi dairesine aittir?

-Mükellefin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine

233. 2015 yılında kiraladığı iş yerinden stopaj dâhil 30.000 TL tutarında kira geliri elde eden gerçek kişi A'nın beyanname verme durumu nedir?

-İkametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine beyanname vermek zorundadır

234. Hangisi için beyanname verme mecburiyeti vardır?

-Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri

235. Yıllık beyana tabi olan gelir vergisi kaç taksitte ödenir?

-İki taksit

236. Hangisi beyanname üzerinden yapılabilen (gelir olması durumunda) indirimlerden biri değildir?

-Amortismanlar

237. Hangilerinin geçici vergi (peşin vergi) ödeme yükümlülüğü vardır?

-Birinci sınıf tüccarlar, İkinci sınıf tüccarlar, Serbest meslek erbapları

238. Dar mükellefleri ilgilendiren gelir vergisi münferit beyannamesi hangi süre içinde verilir?

-Gelirin elde edilmesinden itibaren 15 gün içinde

239. İstanbul'da faaliyette bulunan dar mükellef gerçek kişi A'nın 2015 yılında ticari faaliyetinden sağladığı geliri yanında, bankadaki mevduatından sağladığı tevkifata tabi olmuş faiz geliri bulunmaktadır. Mükellefin gelirlerini beyan şekli hangisidir?

-Yıllık beyanname verir. Ticari kazancını beyan eder, menkul sermaye iradını beyannamesine dâhil etmez.

240. Hangisi beyanname üzerinden yapılabilen (gelir olması durumunda) indirimlerdendir?

-AR-GE giderleri, Bağışlar, Zararlar, Şahıs sigorta primleri

241. Hangisi kurumlar vergisinin varlık nedenlerinden biri değildir?

-Şirketleşmenin caydırılması

242. Hangisi kurumlar vergisinde dar mükellefiyet esasına göre vergilendirilir?

-İş merkezi ve kanuni merkezi yurt dışında olan kurum

243. Hangisi kurumlar vergisi mükellefi değildir?

-Banka şubesi

244. Hangisi kurumlar vergisinden muaf değildir?

-Turizm işletmesi

245. Hangisi Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yer alan bir istisnadır?

-İştirak kazançları istisnası

246. 2011 yılında dönem başı öz sermayesi 100.000 TL, dönem sonu öz sermayesi 200.000 TL olan

X AŞ'den yıl içinde 8.000 TL tutarında para çekilmiş buna karşılık 16.000 tutarında para eklenmiştir. Bu durumda şirketin 2011 yılı kurumlar vergisi matrahı kaç lira olur?

-92.000

247. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre hangisi kurum kazançlarının tespitinde indirilebilecek giderlerden bir tanesi değildir?

-Yedek akçeler

248. Kurumlar vergisi beyannamesinin verilme ayı ne zamandır?

-Nisan ayı

249. Kurumlar vergisinde geçici vergi kaçar aylık dönemler itibariyle ödenir?

-Üçer aylık

250. Hangi mükellef ihracat istisnası avantajından yararlanabilir?

-Dar mükellef kurumlar

251. Hangisi kurumlar vergisinin varlık nedenlerindendir?

-Kurumların kamu hizmetlerinden yararlanması, Kurumların ayrı tüzel kişiliklerinin olması, Kurumların ödeme gücü, Kurumların gelir elde etmesi

252. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre hangisi kurum kazançlarının tespitinde indirilebilecek giderlerdendir?

-Kuruluş giderleri, Genel kurul toplantı giderleri, Bağışlar, Hisse senetleri ve tahvillerin ihraç giderleri

253. Hangisi katma değer vergisine tabi değildir?

-İhracat yapılması

254. Hangisi KDV matrahına dâhil edilmez?

-Iskontolar

255. Hangisi, KDV'nin kanuni mükellefi değildir?

-Galeriden otomobil satın alan şahıs

256. Hangisi, katma değer vergisinin kanuni mükellefidir?

-Malı satan

257. Hangi ürünün tesliminde % 8 KDV oranı uygulanır?

-Yumurta

258. Hangisi halen uygulanmakta olan katma değer vergisi oranlarından bir tanesidir?

-%1 (bir)

259. Öğrenci A, 1.000 TL'ye bilgisayar satın almış, satıcı %20 ıskonto yapmıştır. A'nın ödeyeceği KDV tutarı ne kadardır? (KDV oranı %18)

-144 TL

260. Hangisi katma değer vergisi istisnaları arasında yer almaz?

-Müteferrik istisna

261. Katma değer vergisi mükellefleri beyannamelerini hangi tarihe kadar vermek zorundadırlar?

-İzleyen ayın 24. günü akşamına kadar

262. Katma Değer Vergisi mükellefi A'nın X vergilendirme döneminde alışları nedeniyle yüklendiği KDV'lerin toplamı 1 milyon'dur. A, aynı dönemde satışları nedeniyle müşterilerinden 3 milyon tutarında KDV tahsil etmiştir. A bu dönemle ilgili olarak ne kadar KDV öder?

-2 milyon TL

263. Hangisi katma değer vergisine tabidir?

-Bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik tarafından alıcıya devredilmesi, Her türlü sınaî, ticari, zirai ürün teslimi, Bir şeyin yapılması, taşınması, korunması gibi hizmet ifaları, Serbest meslek faaliyeti ifa edilmesi

264. Hangileri KDV matrahına dâhil edilir?

-Taşıma giderleri, Sigorta gideri, Vade farkı, Komisyon gideri

265. Hangisi katma değer vergisi istisnaları arasında yer alır?

-Taşımacılık istisnası, Diplomatik istisna, Petrol aramaları istisnası, Askerî amaçlı istisna

266. Hangisi harcamalar üzerinden alınan vergilerdendir?

-Gümrük Vergisi

267. Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli liste (mal grubu) sayısı kaç tanedir?

-4 (dört)

268. Hangisi özel tüketim vergisinin konusuna girmez?

-Traktör

269. Hangisi özel iletişim vergisine tabidir?

-Telefon hizmetleri

270. Hangisi banka ve sigorta muameleleri vergisinin konusuna girmez?

-Bankaların kendi şubeleri arasında yaptıkları işlemler

271. Banka ve sigorta muameleleri vergisi ile ilgili düzenlemeler aşağıdaki kanunlardan hangisinin içinde yer almaktadır?

-Gider Vergileri Kanunu

272. Harçlarda esas alman matrah ölçüsü hangisidir?

-Hem nispi hem maktu esas

273. Hangisi damga vergisinin konusunu oluşturur?

-Hukuki işlemler

274. Hangisi, damga vergisinin ödeme yöntemlerinden biri değildir?

-Damga pulu yapıştırılması suretiyle ödeme

275. Damga vergisi muhtasar beyannamesinin en son verilme tarihi ne zamandır?

-Her ayın 23'ü

276. Hangisi özel tüketim vergisinin konusuna girer?

-Sigara, Alkollü içkiler, Otomobil, Akaryakıt

277. Hangisi banka ve sigorta muameleleri vergisinin konusuna girer?

-Bankaların bankacılık hizmetleri, Bankaların gayrimenkul satışı, Bankaların altın alım satımı, Sigorta şirketlerinin sigortacılık işlemleri

278. Hangisi, damga vergisinin ödeme yöntemlerindir?

-Kaynakta kesinti suretiyle ödeme, Basılı damga konulması suretiyle ödeme, Makbuz kesilmesi suretiyle ödeme, İstihkaktan kesinti yoluyla ödeme

279. Hangisi motorlu taşıtlar vergisinden istisna edilmemiştir?

-Kamu iktisadi teşebbüslerine ait taşıtlar

280. Taşıtlardan hangisi motorlu taşıtlar vergisine tabi değildir?

-Trafik siciline kaydı yaptırılmış belediyeye ait otomobil

281. Motorlu taşıtlar vergisi tarifesi hangi özelliği taşımaktadır?

-Spesifik esas

282. Motorlu taşıtlar vergisinin ödeme ayları ne zamandır?

-Ocak-Temmuz

283. Hangisi veraset ve intikal vergisinin konusuna girmez?

-Türk tabiiyetinde bulunan kişiden yabancıya mal intikali, Spor toto ikramiyesi kazanılması, Yabancı ülkede bulunan malın Türk tabiiyetinde bulunan kişiye intikali, Türkiye'de bulunan malın yabancıya intikali

284. Zamanında beyanname verilmemesi durumunda kendi yasasıyla mükellefe ek süre hakkı tanınan vergi hangisidir?

-Veraset ve intikal vergisi

285. Veraset ve intikal vergisinin ödenme süresi ne zamandır?

-Tahakkuktan itibaren 3 yılda her yıl iki eşit taksitte

286. Hangisi veraset ve intikal vergisinin özelliklerinden biri değildir?

-Tek oranlı bir vergidir

287. Emlak vergisi taksitlerinin ödeme ayları ne zamandır?

-Mayıs-Kasım

288. Öğrenci (Ö)'nün Ankara Büyük Şehir Belediyesi sınırları içinde bulunan konutunun emlak vergisine esas olan matrahı 100.000 TL'dir. (Ö)'nün ödemesi gereken yıllık emlak vergisi miktarı ne kadardır?

-200 TL

289. Hangisi motorlu taşıtlar vergisinden istisna tutulanlardandır?

-Belediyelere ait taşıtlar, Diplomatlara ait taşıtlar, Engellilerin kullandıkları özel tertibatlı araçlar, Köy tüzel kişiliğine ait taşıtlar

290. Hangi taşıtlar motorlu taşıtlar vergisine tabidir?

-Trafik siciline kaydı yaptırılmış kamyon, Trafik siciline kaydı yaptırılmış motosiklet, Sivil hava vasıtaları siciline kaydı yaptırılmış helikopter, Liman siciline kaydı yaptırılmış yat

291. Hangisi veraset ve intikal vergisinin konusuna girer?

-Türk tabiiyetinde bulunan kişiden yabancıya mal intikali, Spor toto ikramiyesi kazanılması, Yabancı ülkede bulunan malın Türk tabiiyetinde bulunan kişiye intikali, Türkiye'de bulunan malın yabancıya intikali

292. Hangisi veraset ve intikal vergisinin özelliklerindendir?

-Artan oranlı bir vergidir, Bir servet transferi vergisidir, Miras kalan değerler üzerinden

alınır, Bağışlanan değerler üzerinden alınır

293. Ticari kazancın vergilendirilmesi ile ilgili ifadeler:

-Yasal haddin aşılması durumunda işletme hesabı esasında vergilendirilenler bilanço esasına geçerler. Yasal haddin altına düşülmesi durumunda bilanço esasında vergilendirilenler işletme hesabı esasına geçerler. Yasal haddin aşılması durumunda basit usulde vergilendirilenler işletme hesabı esasına geçerler. Yasal haddin altına düşülmesi durumunda işletme hesabı esasında vergilendirilenler basit usule geçerler.

294. Hangileri ticari kazançlarda vergi matrahından indirilebilecek giderlerdendir?

-Personel ücretleri, Tahsilde bulunan öğrenciye yeme, içme vb. ödenen paralar, İşletmede kullanılan taşıtların giderleri, İşletmeye ait telefon faturaları

295. Hangisi ücretlerde muaflık, istisna, indirim kapsamında yer alır?

-Yemek için yapılan ödemeler, Diplomatlar, Elçilik ve konsolosluk çalışanları, Özürlü çalışanlar

296. Hangisi vergi karnesi üzerinden vergilendirilen ücretlilerden biri değildir?

-Özel hizmetlerde çalışan şoförler, Özel inşaat işçileri, Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar, Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar

297. Hangisi vergi uygulamasında ticari faaliyet olarak değerlendirilir?

-Terzilik

298. Hangisi tam mükellef olarak gelir vergisine tabi olur?

-Bir takvim yılı içinde Türkiye'de altı aydan fazla oturanlar

299. Hangisi işletme hesabı esasında vergilendirilen mükelleflerin tutmakla yükümlü oldukları defterlerdendir?

-İşletme defteri

300. Hangisi basit usulde vergilendirmenin şartlarından biri değildir?

-Envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifi ve özetlenmesi

301. Ücretlerin vergilendirilmesi ile ilgili aşağıdaki önermelerden hangisi yanlıştır?

-Ücret gelirleri için hiç bir zaman beyanname verme zorunluluğu yoktur.

302. Hangisi serbest meslek sahibinin safi kazancı belirlenirken düşülen giderlerden biri değildir?

-Trafik cezaları

303. Emsal kira bedeli ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

-Emsal kira bedeli esasında, beyan edilecek gayrimenkul sermaye iradı yasaya göre belirlenen bedelden az olamaz.

304. Münferit beyanname, kazancın elde edildiği tarihten itibaren ne kadar zaman içinde ilgili vergi dairesine verilmek zorundadır?

-15 gün

305. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre aşağıdakilerden hangisi vergi mükellefi değildir?

-Kollektif şirketler

306. Türkiye'de telif ve patent hakkı üzerinden irat geliri elde eden ve başka geliri olmayan dar mükellef kurum X'in beyanname verme durumu nedir? (Ödemenin yapılması esnasında stopaj yapılmıştır.)

-Beyanname vermez.

306. Kurumlar vergisinde matrahın tespitine ilişkin yukarıda belirtilen faaliyetlerin doğru sıralaması nasıldır?

-1. Ticari bilanço üzerinden öz sermayenin karşılaştırılması yoluyla ticari kârın bulunması, 2. Kanunen kabul edilmeyen giderlerin ticari kâra ilave edilmesi, 3. Giderler varsa ticari kardan düşülmesi, 4. İştirak kazancı varsa düşülmesi

307. "Katma değer vergisinde verginin mükellefi, mal teslim eden veya hizmet ifa eden kişi olarak ifade edilir." Burada kastedilen mükellef aşağıdakilerden hangisidir?

-Kanuni Mükellef

308. Hangisi katma değer vergisinin %1'lik vergi oranına tabi değildir?

-Okul defteri, silgi, kalem

309. Hangisi katma değer vergisinin mükellefi değildir?

-İvazsız bir şekilde ya da veraset yoluyla mal edinen kişiler

310. Hangisi katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi arasındaki farklılıklardan biri değildir?

-Birinin gelir diğerinin harcama üzerinden alınması

311. Hangisi harcama vergilerinden biri değildir?

-Motorlu taşıtlar vergisi

312. Hangisi özel tüketim vergisinin kabul edilmesiyle uygulamadan kalkan vergilerden biridir?

-Akaryakıt tüketim vergisi

313. Hangisi servet üzerinden alınan vergilerden biridir?

-Emlak vergisi

314. Hangi vergide, beyanname vermeyen mükelleflere, kendi yasasında ek süre hakkı tanınmıştır?

-Veraset ve İntikal Vergisi

315. Hangisi Türk motorlu taşıtlar vergisinde "vergileme ölçüsü" olarak kullanılmaktadır?

-Aracın yaşı

316. Hangisi basit usulde vergilendirmenin şartlarındandır?

-Kendi işinde bilfiil çalışması veya bulunması, İş yeri emsal kira bedeli toplamının kanunda belirlenen miktarları aşmaması, Başka bir faaliyet dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmaması, Yıllık alım tutarlarının kanunda belirlenen sınırları aşmaması

317. Serbest meslek sahibinin safi kazancı belirlenirken düşülen giderler:

-Gelirin elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler, İşle ilgili olmak şartıyla seyahat ve ikamet giderleri, Alınan mesleki yayınlar için ödenen bedeller,

Kiralanan ve işte kullanılan taşıtların giderleri

318. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre hangileri vergi mükellefidir?

-Anonim şirketler, Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, İktisadî kamu kuruluşları, Limited şirketler

319. Hangileri katma değer vergisinin %1'lik vergi oranına tabidir?

-Gazete ve dergi satışları, Cenaze hizmetleri, Finansal kiralama konusu makine-teçhizat teslimleri, Ticari işletmeye dâhil kullanılmış binek otomobil satışları

320. Hangileri katma değer vergisinin mükellefidir?

-Mal ve hizmet ithal edenler, At yarışlarını tertipleyenler ve gösterenler, Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar, Müşterek bahis ve talih oyunlarını düzenleyenler

321 Hangileri katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi arasındaki farklılıklardandır?

-Birisinin toplu muamele diğerinin yayılı muamele vergisi olması, Birisinde nispi diğerinde hem nispi hem maktu vergilemeye yer verilmesi, Birisinin genel diğerinin özel tüketim vergisi mahiyetinde olması, Birisinde malların üretilmeleri diğerinde ürünlerin teslimi ile vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi

322. Hangileri harcama vergilerindendir?

-Katma değer vergisi, Gümrük vergisi, Özel tüketim vergisi, Özel iletişim vergisi

323. Bilanço ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

-Bilançoda işletmenin kayıtlı sermayesi aktif tarafa yazılır.

324. Hangisi sabit bir işyeri olmamasına rağmen esnaf muafiyetinden yararlanamaz?

-Pazarcı

325. Hangisi Gelir Vergisi Kanunu'na göre ücret olarak nitelendirilemez?

-Rüşvet

326. Taner hafta içi gündüzleri muhasebecinin yanında aylık 2.500 Türk Lirası, akşamları ise kafede aylık 1.500 Türk Lirası maaşla çalışmaktadır. Bunun yanı sıra hafta sonlarını da

değerlendirmek isteyen Taner bir organizasyon şirketi için çalışmakta ve bu işten de ayda 1.000 Türk Lirası kazanmaktadır. 2012 yılı beyanname verme sınırı 25.000 Türk Lirasıdır. Taner'in beyan edeceği gelir tutarı kaç Türk Lirasıdır?

-60.000

327. Hangi kurumlar vergisi mükelleflerinin hukuki yapısı inançlı mülkiyet esası üzerine kurulmuştur?

-Yatırım fonları

328. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre sendikaların hukuki statüsü aşağıdakilerden hangisidir?

-Dernek

329. Öz sermayesi 50.000 Türk Lirası K limitet şirketi ortağı Ali Bey'den 200.000 Türk Lirası borç almış ve bu borç karşılığında %10 oranında faiz ödemiştir. Bu durumda ödenen faizin kaç Türk Lirası vergi idaresi tarafından kâr payı olarak kabul edilecektir?

-5.000

330. Hangisi kurumlar vergisinde indirilebilecek giderlerden biri değildir?

-Her türlü para cezaları

331. Hangisi iktisadi muamele vergilerinden biri değildir?

-Damga vergisi

332. 200 Türk Lirasına aldığı malı, 250 Türk Lirasına satan Ali Bey'in vergi dairesine ödeyeceği KDV kaç Türk Lirasıdır? (KDV oranı %18)

-9 (dokuz)

333. Katma değer vergisinin fiili mükellefi aşağıdakilerden hangisidir?

-Tüketici

334. Katma değer vergisinin uygulanan genel oranı yüzde kaçtır?

-18 (on sekiz)

335. Banka ve sigorta muameleleri vergisi aşağıdaki kanunlardan hangisi ile düzenlenmiştir?

-Gider Vergileri Kanunu

336. Cep telefonuyla aylık 50 Türk Lirası telefon konuşması yapan bir kişinin ödeyeceği özel iletişim vergisi kaç Türk Lirasıdır?

-12,5 (on iki buçuk) (oran %25)

337. Basit usulde vergilendirmenin sağladığı bazı kolaylıklar nelerdir?

-Defter tutmazlar. Vergi kesintisi yapılmaz ve muhtasar beyanname vermezler. Ticari kazancın tespitinde amortismana tabi iktisadi kıymet alışları ve satışları dikkate alınmaz. Geçici vergi ödenmezler.

338. Hangi vergi, vergi dairesi tarafından kendiliğinden tahakkuk ettirilir?

-Motorlu taşıtlar vergisi

339. Babası ile birlikte Ankara'da mali müşavirlik yapan Ali'nin babası 16.10.2013 tarihinde vefat etmiştir. Ali'nin kendisine kalan mirasa ilişkin veraset ve intikal vergisi beyannamesini aşağıdaki tarihlerden hangisine kadar vermesi gerekir?

-16.02.2014

340. Stopaj yoluyla alınan veraset ve intikal vergisi oranı yüzde kaçtır?

-10 (on)

341. Hangileri Gelir Vergisi Kanunu'na göre ücret olarak nitelendirilebilir?

-Tazminat, Zam, Avans, Prim

342. Hangileri kurumlar vergisinde indirilebilecek giderlerdendir?

-Hisse senedi ihraç giderleri, Genel kurul toplantıları için yapılan giderler, İlk kuruluş giderleri, Fesih ve tasfiye giderleri

343. Hangi kanunlar gümrük vergilerinde uygulanabilir?

-İdari Yargılama Usul Kanunu, Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun

344. Hangisi motorlu taşıtlar vergisinin kapsamında yer alır?

-Uçak, Otomobil, Kamyon, Minibüs

345. Gelir vergisine giren kazanç ve iratlarla ilgili olarak "tahsil esası" ve "tahakkuk esası'' ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

-Gayrimenkul sermaye iratlarında tahsil esası geçerlidir.

345. Hangisi gelir vergisine konu gelirin özelliklerinden biri değildir?

-Ulusal olması

346. Hangisi işletme hesabı esasına göre defter tutanlardan biri değildir?

-Eczacı

347. Hangisi sabit bir işyeri olmamasına rağmen esnaf muafiyetinden yararlanamaz?

-Pazarcı

348. Hangisinin gelirleri serbest meslek kazançlarına bir örnek değildir?

-Diş protezcisi

349. Hangisi telif kazançları istisnasından yararlanamaz?

-Avukat

350. Doktor Mehmet Bey ilgili yılda bağlı bulunduğu hastaneden yıllık 60.000 Türk Lirası, özel muayenehanesinde baktığı hastalarından 25.000 Türk Lirası, sahibi olduğu evlerin iratlarından ise toplam 15.000 Türk Lirası gelir elde etmiştir. Mehmet Bey'in beyan etmekle yükümlü olduğu gelir vergisi matrahı kaç Türk Lirasıdır?

-40.000

351. Hangi kanun gümrük vergilerinde uygulanmaz?

-Vergi Usul Kanunu

352. Ticaretle uğraşan bir gelir vergisi mükellefi yılın ilk üç ayında elde ettiği gelir için geçici vergiyi hangi ayda öder?

-Mayıs

353. 2005 yılında zarar eden (Anonim Şirketi bu zararını en son hangi yılın kazancından düşebilir?

-2010

354. Hangisi kurumlar vergisi mükelleflerinden biri değildir?

-Kolektif şirketler

355. Kurumların tasfiye işlemlerinin tamamlanmasının ardından kaç gün içinde nihai tasfiye beyannamesi verilir?

-30 (otuz)

356. Hangi mal teslimlerinden uygulanacak KDV oranı %8'dir?

-İlaç satışları

357. Katma değer vergisi ile ilgili hangi ifade doğrudur?

-Yayılı muamele vergisidir

358. Hangisi iktisadi muamele vergilerinden biri değildir?

-Damga vergisi

359. Hangisi özel tüketim vergisi kapsamında yer almaz?

-Telefon konuşma ücretleri

360. Hangisi değerli kâğıt olarak kabul edilen belgelerden biri değildir?

-Banka cüzdanı

361. Hangisi harcamalar üzerinden alınan vergilerden biri değildir?

-Emlak vergisi

362. Engellilik indirimi (sakatlık indirimi) oranları ne kadardır?

-Çalışma gücünün asgari %80'ini kaybetmiş olanlar 1. derece, %60'ını kaybetmiş olanlar 2. derece, %40'ını kaybetmiş olanlar ise 3. derece engelli kabul edilmiştir.

363. Hangisi veraset ve intikal vergisinin ödeme süresi ve taksit dönemleridir?

-3 yıl, Mayıs-Kasım

364. Hangisi veraset ve intikal vergisinden muaf mükelleflerden biri değildir?

-Fahri konsoloslar

365. Hangileri gelir vergisine konu gelirin özelliklerindendir?

-Yıllık olması, Gerçek kişilere ait olması, Safi tutarının vergilendirilmesi, Kazanç ve iratlardan oluşması

366. Hangileri sabit bir işyeri olmamasına rağmen esnaf muafiyetinden yararlanabilir?

-İşportacı, Simitçi, Çilingir, Fotoğrafçı

367. Hangileri telif kazançları istisnasından yararlanabilir?

-Mütercim, Heykeltıraş, Bilgisayar programcısı, Müellif

368. Hangileri kurumlar vergisi mükelleflerindendir?

-İktisadi kamu kuruluşları, Vakıflara ait iktisadi işletmeler, Holdingler, Derneklere ait iktisadi işletmeler

369. Hangisi iktisadi muamele vergilerindendir?

-Katma değer vergisi, Özel tüketim vergisi, Gümrük vergisi, Özel iletişim vergisi

370. Hangisi özel tüketim vergisi kapsamında yer alır?

-Alkollü içecekler, Tütün mamulleri, Beyaz eşya, Akaryakıt

371. Hangileri değerli kâğıt olarak kabul edilen belgelerdendir?

-Sürücü belgesi, Noter kâğıdı, Pasaport, Beyanname

372. Hangileri harcamalar üzerinden alınan vergilerdendir?

-Damga vergisi, Gümrük vergisi, Harçlar, Özel tüketim vergisi

373. Hangileri veraset ve intikal vergisinden muaf mükelleflerdendir?

-Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kızılay Derneği, Diplomatlar, Siyasi partiler

374. Osmanlı dönemi vergilerinden olan ve zirai ürünlerden alınan "aşar" vergisinin kaldırıldığı yıl hangisidir?

-1925

375. Hangi meslek grubunda ticari kazancının tespitinde basit usulden yararlanabilir?

-Bakkal

376. Ayşe Hanım geçirdiği bir iş kazası sonucu çalışma gücünün % 80'ini yitirdiyse sakatlık indirimden yararlanırken kaçıncı derecede sakat kabul edilecektir?

-1. (birinci)

377. Mükellefin çeşitli kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratlarının bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine ilişkin beyannameye ne ad verilir?

-Yıllık beyanname

378. Kanuni merkezi Fransa'da, iş merkezi ise İsviçre'de olan A Pastanesi Limitet Şirketi'nin İstanbul'da da şubesi bulunmaktadır. Firmanın Fransa'da elde ettiği yıllık gelir 900.000 lira, İsviçre'de elde ettiği gelir 1.200.000 lira, Türkiye'de elde ettiği gelir ise 300.000 liradır. Şu halde şirketin Türkiye'de kurumlar vergisi için beyan etmesi gereken gelir kaç liradır?

-300.000

379. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre cemaatlerin hukuki niteliği nedir?

-Vakıf

380. Z Anonim Şirketi'nin yılsonu ticari bilanço kârı 1.000.000 lira, kanunen kabul edilmeyen giderleri 100.000 lira, indirim ve zararlar toplamı ise 200.000 lira ise, Z Anonim Şirketi'nin safi kurum kazancı kaç liradır?

-900.000

381. Kurumların yapacakları gelir vergisi stopajının oranı yüzde kaçtır?

-15 (on beş)

382. Hangisi Türkiye'de özel tüketim vergisi özelliği taşıyan harcama vergilerinden biri değildir?

-Katma değer vergisi

383. 100 liraya aldığı bir malı 150 liraya satan Ümit Bey'in vergi dairesine ödemesi gereken katma değer vergisi kaç liradır?

-9 (dokuz)

384. Taraflardan birinin diğer tarafa bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini, diğer tarafın da karşı edim olarak başka bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretmeyi üstlendiği sözleşmeye ne ad verilir?

-Trampa

385. Türkiye'de ilaçlar üzerine uygulanan KDV oranı yüzde kaçtır?

-8 (sekiz)

386. Gemiye yüklenen mala ilişkin ticari işlemle ilgili her türlü bilgilerin yazılı olduğu kıymetli evraka ne ad verilir?

-Konşimento

387. Hangi vergide tarhiyata karşı dava açmadan önce idari itiraz (başvuru) yolu zorunlu olarak öngörülmüştür?

-Gümrük vergisi

388. Yapılan incelemede, Osman Bey'in ithal ettiği mücevherlerin gümrük işlemlerinin yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Mücevherlerin CIF değeri 400.000 lira olduğuna göre, Osman

Bey’e kesilecek usulsüzlük cezası kaç liradır?

-40.000

389. Tütün içeren sigaralar üzerindeki ÖTV oranı yüzde kaçtır?

-69 (altmış dokuz)

390. Ahmet Bey sıfır kilometrelik yeni otomobilini 14.03.2014 tarihinde almış ve trafik siciline kaydettirmişse, Ahmet Bey’in motorlu taşıtlar vergisi mükellefiyeti hangi tarihte başlar?

-01.01.2014

391. Tescil edilmiş motorlu taşıtların satış ve devirlerini yapmaya hangisi yetkilidir?

-Noterler

392. Ali Rıza Bey at yarışında oynadığı bahis sonucu 20.000 lira kazanmıştır. Bu ikramiyesi üzerinden yapılacak olan veraset ve intikal vergisi kaç liradır?

-2.000

393. Hangi vergiyi belediyeler toplamaktadır?

-Emlak vergisi

394. Hangileri Türkiye’de özel tüketim vergisi özelliği taşıyan harcama vergilerindendir?

-Özel tüketim vergisi, Banka ve sigorta muameleleri vergisi, Özel iletişim vergisi, Şans oyunları vergisi

395. Hangisi ticari faaliyetlerden biri değildir?

-Çiftçilik

396. İlgili yılda dönem sonu öz sermayesi 200.000 lira, dönem başı öz sermayesi 100.000 lira olan Mustafa Eczanesi sahibi Mustafa Bey, yıl içinde işletmenin kasasına 20.000 lira daha nakit koymuş ancak yılsonuna doğru eşine mücevher almak için kasadan 10.000 lira çekmiştir. Şu halde eczanenin yılsonundaki toplam ticari kazancı kaç liradır?

-90.000

397. Bilanço ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

-Bilançoda işletmenin kayıtlı sermayesi aktif tarafa yazılır.

398. Hangisi vergilendirmede basit usulden faydalanamaz?

-Sarraf

399. Ayla Hanım evde yaptığı börekleri çarşıdaki lüks pastaneye 60 Türk Lirasına satması halinde bunun üzerinden ödeyeceği stopaj kaç Türk Lirasıdır?

-3 (üç)

400. Basit usule tabi işletmelerin kullandıkları belgeler hangi kuruluşlar tarafından bastırılır?

-Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu

401. Avukat Emre Bey bir dava nedeniyle almış olduğu 2000 Türk Liralık vekâlet ücreti üzerinden kaç Türk Lirası stopaj ödeyecektir?

-400 (dört yüz)

402. Hangisi Gelir Vergisi Kanunu'na göre ücret olarak nitelendirilemez?

-Rüşvet

403. Dar mükelleflerin sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler üzerinden vergi alınmasını kapsayan ilke hangisidir?

-Yersellik

404. Bir gelir vergisi mükellefi 2011 yılında elde ettiği gelirin vergisini hangi yılda öder?

-2012

405. Hangi kurumlar vergisi mükellefinin hukuki yapısı inançlı mülkiyet esası üzerine kurulmuştur?

-Yatırım fonları

406. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre sendikaların hukuki statüsü aşağıdakilerden hangisidir?

-Dernek

407. Hangisi kurumlar vergisinde indirilebilecek giderlerden biri değildir?

-Her türlü para cezaları

408. Hangi KDV istisnası kısmi istisna niteliğindedir?

-Sosyal ve askeri amaçlı istisnalar

409. Bay E, 1500 TL'ye telefon satın almış, satıcı %30 ıskonto yapmıştır. E'nin ödeyeceği KDV tutarı ne kadardır? (KDV oranı %18)

-189 (yüz seksen dokuz)

410. Hangi kâğıtlar damga vergisinden istisna edilmemiştir?

-Bilançolar

411. Hangisi katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi arasındaki farklılıklardan biri değildir?

-Birinin gelir, diğerinin harcama üzerinden alınması

412. Hangisi özel tüketim vergisinin kabul edilmesiyle uygulamadan kaldırılan vergilerden biridir?

-Akaryakıt tüketim vergisi

413.Gümrük vergisine konu olan ve henüz vergisi ödenmeyen malların korundukları yerlere ne denir?

-Antrepo

414. Hangi vergi, vergi dairesi tarafından kendiliğinden tahakkuk ettirilir?

-Motorlu taşıtlar vergisi

415. Bilanço ile ilgili bilgiler:

-Bilanço, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak özetlenmiş halidir. Aktifteki varlıklar nakde dönüşme özelliğine ve önceliğine göre, en çok likitten, en az likide doğru sıralanır. Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark müteşebbisin öz sermayesini oluşturur. Aktif tarafında mevcutlar ve alacaklar, pasif tarafında ise borçlar gösterilir.

416. Hangileri kurumlar vergisinde indirilebilecek giderlerdendir?

-Hisse senedi ihraç giderleri, Genel kurul toplantıları için yapılan giderler, İlk kuruluş giderleri, Fesih ve tasfiye giderleri

417. Hangi kâğıtlar damga vergisinden istisna edilmiştir?

-Öğrencilerle ilgili kâğıtlar, Kredi kartı üyelik sözleşmeleri, Göçmenlerle ilgili kâğıtlar, Askerlerle ilgili kâğıtlar

418. Hangileri katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi arasındaki farklılıklardandır?

-Birinin toplu muamele diğerinin yayılı muamele vergisi olması, Birinde nispi, diğerinde hem nispi hem maktu vergilemeye yer verilmesi, Birinin genel, diğerinin özel tüketim vergisi mahiyetinde olması, Birinde malların üretilmeleri, diğerinde ürünlerin teslimi ile vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi

419. Gelir Vergisi Kanunu'na göre, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara, hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlere ne ad verilir?

-Ücret

420. Hangi kazanç ve iratlarda gelirin elde edilmesi, tahakkuk ilkesine bağlanmıştır?

-Zirai kazanç

421. Dar mükellefiyete tabi olanların yıllık beyanname ile bildirmeye mecbur olmadıkları kazanç ve iratlardan, vergisi tevkif suretiyle alınmamış olanların bildirilmesine mahsus olan beyannameye ne ad verilir?

-Münferit beyanname

422. İşletme hesabı esasına göre ticari kazancın tespit edildiği bir işletmenin, dönem başı mal mevcudu değeri 40.000 TL; dönem sonu mal mevcudu değeri 25.000 TL; dönem içinde satın alınan malların değeri 25.000 TL ve dönem içi satış gelirleri ise 60.000 TL'dir. Bu durumda işletmenin safi kârı kaç TL'dir?

-20.000

423. Öz sermayesi 200.000 TL olan X A.Ş, kurum ortaklarından 750.000 TL borç almış ve piyasa faiz oranı üzerinden % 20 oranında faiz ödemiştir. Kurumun indirebileceği faiz ödemesi kaç TL'dir?

-120.000

424. Katma değer vergisi beyannamesinin ne zamana kadar ilgili vergi dairesine verilmesi gerekir?

-Vergilendirme dönemini takip eden ayın 24.günü akşamına kadar

425. Kurumlar vergisi mükellefleri için geçici vergi oranı yüzde kaçtır?

-20 (yirmi)

426. Hangisi katma değer vergisi matrahına dâhil edilmez?

-Hesaplanan katma değer vergisi

427. Hangileri katma değer vergisi matrahına dâhil edilir?

-Taşıma giderleri, Vade farkı, Komisyon giderleri, Ödenen faizler

428. Hangi faaliyet katma değer vergisine tabi değildir?

-Emekli olan bir kişinin, evini özel kişiye kiraya vermesi

429. Hangi faaliyetlerden hangileri katma değer vergisine tabidir?

-Bir anonim şirketin yapmış olduğu kiralama hizmetleri, Avukatlık yapan bir kişinin almış olduğu avukatlık ücreti, Ticari bir işletmenin, özel kişiye yapmış olduğu araç kiralama işlemi, Ticari bir işletmenin, başka bir ticari işletmeye satmış olduğu arsa

430. Kurumlar vergisinde mükellefiyet ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

-Kanuni merkezi Türkiye'de bulunan kurumlar tam mükelleftir.

431. Hangisi Türk vergi sistemindeki genel tüketim vergisi niteliğindeki harcama vergilerinden biridir?

-Katma değer vergisi

432. Hangisi kurumlar vergisinden muaf tutulan kurumlardan biri değildir?

-Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

433. İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan bir işyeri için uygulanacak bina vergisi oranı binde kaçtır?

-4 (dört)

434. Hangileri kurumlar vergisinden muaf tutulan kurumlardandır?

-Askeri fabrikalar, Kamu kuruluşlarınca işletilen öğrenci yurtları, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ceza ve ıslah evlerine ait atölyeler

435. Hangisi Harçlar Kanunu'nda yer alan tapu harçlarına ilişkin istisnalardan biri değildir?

-Her türlü vakıf ve derneklerin işlemleri

436. Hangileri Harçlar Kanunu'nda yer alan tapu harçlarına ilişkin istisnalardandır?

-Diplomatik işlemler, Genel ve özel bütçeli dairelerin işlemleri, Anonim şirketlerin devir işlemleri, Limited şirketlerin bölünme işlemleri

437. Hangi vergi, servetin intikali nedeniyle alınmaktadır?

-Veraset ve intikal vergisi

438. Gümrük vergisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

-Gümrük vergisinin konusunu, yurt dışına ihraç edilen eşyalar oluşturur.

439. Gümrük vergisi ile ilgili ifadeler:

-Gümrük vergisinin mükellefi, ithal edilen eşyanın sahibidir. Gümrük denetlemesi dışında kalan eşyada vergiyi doğuran olay, eşyanın gümrük hattından geçirilmesidir. Gümrük vergisinde; gümrüğün denetlemesi altında bulunan eşya açısından vergiyi doğuran olay beyanname verilen hallerde beyannamenin tescil edilmesidir. Gümrük vergisinde matrah, ithal edilen eşyanın gümrük vergisini ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki normal fiyatıdır.

440. Hangisi özel tüketim vergisine tabi IV sayılı listede yer alan ürünlerden biridir?

-Buzdolabı

441. Hangisi özel tüketim vergisinin kabul edilmesiyle birlikte Türk vergi mevzuatından kaldırılmış vergilerden biridir?

-Akaryakıt tüketim vergisi

442. Hangisi motorlu taşıtlar vergisine tabi değildir?

-%90 engelli olanlar adına trafik siciline kaydı yaptırılmış otomobil

443. Hangileri motorlu taşıtlar vergisine tabidir?

-Trafik siciline kaydı yaptırılmış otomobil, Sivil hava vasıtaları siciline kaydı yaptırılmış uçak, Ticari bir firma adına trafik siciline kaydı yaptırılmış kaptıkaçtı, Asgari ücretli adına trafik siciline kaydı yaptırılmış otomobil

444. Ölümün Türkiye'de vuku bulduğu ve mükellefin Türkiye'de bulunduğu durumlarda, veraset ve intikal vergisi beyannamesinin ölüm tarihinden itibaren en geç kaç ay içinde verilmesi gerekir?

-4 (dört)

445. Gelir vergisine giren kazanç ve iratlarla ilgili "tahsil esası" ve "tahakkuk esası" hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

-Gayrimenkul sermaye iratlarında tahsil esası geçerlidir.

446. Hangisi işletme hesabı esasında vergilendirilmez?

-Limitet şirketler

447. Telif eserlerinin sahibi veya mirasçıları dışındaki kişiler tarafından satılması durumunda, elde edilen kazanç hangi isim altında vergilendirilir?

-Diğer kazanç ve iratlar

448. Zeytin tüccarı Ayhan Bey 2015 yılı ürünlerinden 500.000 TL kazanmıştır. Ayhan Bey bu yıl içinde Kızılay'a 5.000 TL, profesyonel futbol takımı altyapısı için 20.000 TL bağışta bulunmuştur. Ayhan Bey'in beyan edeceği gelir kaç TL'dir?

-485.000

449. Hangi mal tesliminden uygulanacak KDV oranı % 8'dir?

-Simit

450. 2005 yılında zarar eden A Anonim Şirketi, bu zararını en son hangi yılın kazancından düşebilir?

-2010

451. Bir ticari işletmede aşağıdakilerden hangileri için ödenen katma değer vergisinin indirilmesi mümkündür?

-Yatırım malları

452. Hangisi kurumlar vergisi mükelleflerinden biri değildir?

-Kollektif şirketler

453. KVK 12. maddesine göre, kurum ortaklarından veya ortaklarla ilişkili kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin edilerek işletmede kullanılan borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmına ne ad verilir?

-Örtülü sermaye

454. Katma değer vergisinde verginin mükellefi, mal teslim eden veya hizmet ifa eden kişi olarak ifade edilir. Burada kastedilen mükellef aşağıdakilerden hangisidir?

-Kanuni mükellef

455. KDV beyannamesinin, vergilendirme dönemini takip eden ayın kaçıncı günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine verilmesi gerekir?

-24. (yirmi dördüncü)

456. Kurumların tasfiye işlemlerinin tamamlanmasının ardından kaç gün içinde nihai tasfiye beyannamesi verilir?

-30 (otuz)

457. Veraset ve intikal vergisi tarifesinin, veraset yoluyla intikallerde en düşük ve en yüksek oranı hangisidir?

-%1-%10

458. Hangisi bina vergisinin mükellefleri arasında yer almaz?

-Rüçhan hakkına sahip olanlar

459. Hangileri bina vergisinin mükellefleri arasında yer alır?

-Malik gibi tasarruf edenler, Paylı mülkiyette paydaşlar, Bina malikleri, İntifa hakkı sahibi olanlar

460. Hangisi özel tüketim vergisi kapsamında yer almaz?

-Telefon konuşma ücretleri

461. Hangisi değerli kâğıt olarak kabul edilen belgelerden biri değildir?

-Banka cüzdanı

462. Hangisi veraset ve intikal vergisinin ödeme süresi ve taksit dönemleridir?

-3 yıl, Mayıs-Kasım

463 Hangisi damga vergisinden istisna edilen kâğıtlardan biri değildir?

-Bilançolar

464. Hangisi Türk motorlu taşıtlar vergisinde “vergileme ölçüsü” olarak kullanılmaktadır?

-Aracın yaşı

465. Banka ve sigorta muameleleri vergisi aşağıdaki kanunlardan hangisi ile düzenlenmiştir?

-Gider Vergileri Kanunu

466. Arazisinin kullanımını başkasına bırakarak kira geliri elde eden kişinin elde ettiği gelir aşağıdaki gelir türlerinden hangisinin kapsamında yer alır?

-Gayrimenkul sermaye iradı

467. Hangisi gelir vergisine konu olan kazanç ve iratlardan biri değildir?

-Kurum kazancı

468. Geçici vergi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

-Geçici verginin içinde bulunulan yılda dörder aylık kazançlar üzerinden hesaplanması gerekir.

469. Hangisi safi ücrete ve vergisine ulaşmak için yapılabilecek indirimlerdin biri değildir?

-Otomobil akaryakıt gideri

470. Hangisi kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılabilir?

-Ar-Ge harcamaları

471. Kurumlar vergisindeki istisnalar ve amaçlarına ilişkin aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

-Özel okullar kazanç istisnası - Sermaye Piyasasını teşvik

472. Kurumlar vergisi beyannamelerinde en fazla kaç yıl öncesinin zararları mahsup edilebilir?

-5 (beş)

473. Kurumların, dağıtılan kâr payları üzerinden yapacakları gelir vergisi stopajının oranı yüzde kaçtır?

-15 (on beş)

474. Hangisi katma değer vergisi kapsamında değildir?

-Maliki olduğu servet

475. Deprem vergisi olarak bilinen ve 1999 yılından beri uygulanan harcama vergisi hangisidir?

-Özel İletişim Vergisi

476. Katma değer vergisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden doğrudur?

-Katma değer vergisi bir yayılı muamele vergisidir.

477. Gümrük vergisine konu olan ve henüz vergisi ödenmeyen malların konuldukları yerlere ne ad verilir?

-Antrepo

478. Hangisi özel tüketim vergisi kapsamında yer almaz?

-Telefon konuşma ücretleri

479. Yapılan incelemede Osman Bey'in ithal ettiği mücevherlerin gümrük işlemlerinin yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Mücevherlerin CIF değeri 400.000 TL'dir. Buna göre, Osman Bey'e kesilecek usulsüzlük cezası kaç TL'dir?

-40.000

480. Türk Ticaret Kanunu'na göre; alacaklının, öncelikle İcra Dairesine başvurup iflas takibi yapmadan Ticaret Mahkemesinde iflas davası açtığı usule verilen ad hangisidir?

-Doğrudan iflas yolu

481. Hangisi veraset ve intikal vergisinin ödeme süresi ve taksit dönemleridir?

-3 yıl, Mayıs-Kasım

482. Hangisi bina vergisinin mükellefleri arasında yer almaz?

-Rüçhan hakkına sahip olanlar

483. Kimler geçici vergi ödemekle yükümlüdür?

-Serbest meslek kazancı sahipleri

484. Gelir vergisinde tam mükellef ve dar mükellef ayırımında esas alınan temel ölçüt hangisidir?

-Türkiye'de yerleşmiş olma

485. Bir işverene bağlı olmaksızın avukatlık yapan M'nin elde ettiği kazanç türü hangisine

bir örnektir?

-Serbest meslek kazancı

486. Basit usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefi esnaf B'nin 2015 yılı gelirleri ile ilgili vergi ödeme ayları hangisidir?

-2016 yılı 2. ve 6. aylar

487. Öz sermayesi 50.000 TL olan N Anonim Şirketi, ortağı Veli Bey'den 200.000 TL borç almış ve bu borç karşılığında %10 piyasa faiz oranı üzerinden faiz ödemiştir. Bu durumda ödenen faizin kaç TL'si vergi idaresi tarafından kâr payı olarak kabul edilecektir?

-5.000

488. Spor kulüplerinin elde ettikleri maç hâsılatı, TV naklen yayın geliri, futbolcu satışı gibi gelirlerde esas alınan vergilendirme hangisidir?

-KDV

489. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre sendikaların hukuki statüsü hangisidir?

-Dernek

490. Su, elektrik, gaz kullanımlarında katma değer vergisini doğuran olay hangisidir?

-Bedellerinin tahakkuk etmesi

491. Hangisi Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre kurumlar vergisi mükelleflerinden biri değildir?

-Kollektif şirketler

492. 100 TL'ye aldığı KDV genel vergi oranına tabi bir malı, 150 TL'ye satan Refik Bey'in vergi dairesine ödemesi gereken katma değer vergisi kaç TL'dir?

-9 (dokuz)

493. hangileri iktisadi muamele vergilerindendir?

-Gümrük vergisi, Özel tüketim vergisi, Katma değer vergisi

494. Hangisi harcama vergilerinden biri değildir?

-Motorlu taşıtlar vergisi

495. Ahmet Bey sıfır kilometre yeni otomobilini 18.04.2016 tarihinde almış ve trafik siciline kaydettirmiştir.

Buna göre, Ahmet Bey'in motorlu taşıtlar vergisi mükellefiyeti hangi tarihte başlar?

-01.01.2016

496. Tescil edilmiş motorlu taşıtların satış ve devirlerini yapmaya aşağıdakilerden hangisi yetkilidir?

-Noterler

497. Hangisinde banka ve sigorta muameleleri vergisinin yasal yükümlüleri birlikte ve doğru olarak verilmiştir?

-Bankalar, bankerler ve sigorta şirketleri

498. Satış, bağış gibi yollarla başkasına devredilen bina ve arazinin; devrin yapıldığı yıl ile geçmiş yıllara ait ödenmemiş emlak vergisinden aşağıdakilerden hangisi sorumludur?

-Devreden ve devralan müteselsilen sorumludur.

499. Yıllık beyana tabi olan gelir vergisi kaç taksitte ödenir?

-İki taksit

500. Hangi kanun, gümrük idareleri tarafından alınan vergi ve resimler hakkında uygulanmaz?

-Vergi Usul Kanunu

Not: *İşletmenin değer kaybına uğrayan aktifleri, amortismana tabi tutulur. Kural olarak, işletmeye ait değer kaybının söz konusu olmadığı boş arsa ve araziler ise amortismana tabi tutulmaz.*

Not: *Zirai işletmenin boyutları, sınaî bir müessese önem ve genişliğinde olursa zirai kazanç değil; ticari kazanç söz konusu olur.*

Not: *Komandit şirketlerde sorumluluğu sınırlı olan ve olmayan ortaklar yer almaktadır.*

Sorumluluğu sınırlı olanlara komanditer; sorumluluğu sınırsız olanlara ise komandite ortak adı verilmektedir. Paylı komandit şirkette ise komandite ortakların payı ticari kazanç olarak gelir vergisine tabi tutulmakta; komanditer ortakların payı üzerinden ise kurumlar vergisi alınmaktadır.

Not: *Gelir Vergisi Kanuna göre, özel okul-hastane işletmeciliği, diş protezciliği, gayrimenkul alım-satım işleri ile devamlı uğraşanlar, coberlik gibi faaliyetlerden elde edilen gelir ticari kazanç olarak değerlendirilir.*

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 1 - Alıştırma Soruları

1) Cumhuriyet döneminde ilk olarak hangi vergi 1925 yılında yürürlükten kaldırılmıştır?

A) Öşür
B) Temettü

C) Musakkafat
D) Ağnam
E) Aşar

Çözüm : İlk olarak tarım ürünleri üzerinden alınan vergi olan aşar, 1925 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.
Doğru cevap E şıkkıdır.

2) Safi artış teorisi (geniş anlamda gelir) kime atfedilen bir teoridir?

A) Neumann
B) Friedrich von Herman
C) Schanz-Haig- Simons
D) Gustav Cann
E) Schaffle

Çözüm : Schanz-Haig- Simons'a atfedilen bu teoriye göre gelir, tüketim tutarı artı net servetteki artış olarak da tanımlanabilmektedir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

3) Seçeneklerden hangisi Ticari kazancın tespitinde indirilebilecek giderlerden biridir?

A) Transfer yoluyla dağıtılan örtülü kazançlar
B) Teşebbüs sahibinin eşine işletmeden ödenen aylıklar
C) Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatında iaşe ve ibate giderleri
D) Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler.
E) Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderleri

Çözüm : GVK 40 ve 41. maddelerinde indirilmesine izin verilen ve izn verilmeyen giderler belirtilmiştir. BUna göre doğru yanıt C'dir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

4) Aşağıdakilerden hangisi kaynak teorisini (dar anlamda gelir) ortaya atan maliyecilerden biri değildir?

A) Gustav Cann
B) Adolph Vagner
C) Friedrich von Herman
D) Schanz-Haig-Simons
E) Philippovich

Çözüm : Kaynak Teorisi (Dar Anlamda Gelir): Bu teoriyi ortaya atan maliyeciler Gustav Cann, Adolph Vagner, Friedrich von Herman, Neumann, Philippovich, ve Schaffle'dir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

5) Tamamıyla şeriata dayanan ve esas itibariyle Kitap ile Sünnet'ten kaynaklanan vergilere Osmanlı İmparatorluğu' nda verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şer'i vergiler
B) örfi vergiler
C) Aşar vergisi
D) Gider vergisi
E) Gelir vergisi

Çözüm : Şer'i vergiler, tamamıyla şeriata dayanan ve esas itibariyle Kitap ile Sünnet'ten kaynaklanan vergilerdir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

6)

Ticari kazanç elde eden ikinci sınıf tüccarlar, kazançlarını tespit ederken hangi defteri tutarlar?

A)

Yevmiye defteri

B)

Büyük defter

C)

Envanter ve bilanço defteri

D) İmalat defteri
E) İşletme hesabı defteri

Çözüm : İkinci sınıf tüccarlar işletme hesabı esasına göre defter tutarlar.
Doğru cevap E şıkkıdır.

7) Kamu harcamalarının finansmanında kullanılan en önemli gelir aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kamu borçlanması
B) Harçlar
C) Vergi
D) Kamu fonları
E) Parafiskal gelirler

Çözüm : Kamu harcamalarının finansmanında kullanılan en önemli gelir vergilerdir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

8) Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı döneminde uygulanan Şer'i vergiler grubu içerisinde yer alan bir vergidir?

A) Kurumlar vergisi
B) Aşar
C) Ağnam vergisi
D) Bedel-i asker
E) Emlak vergisi

Çözüm : Osmanlı İmparatorluğunda vergiler şer'i ve örfi vergilerden oluşmaktadır. Şer'i vergiler grubu içerisinde zekat, aşar, haraç ve cizye yer almaktadır. Ağnam vergisi, Emlak vergisi ve Bedel-i Asker ise Örfi vergiler grubu içerisinde yer almaktadır. Doğru cevap "B" şıkkıdır.
Doğru cevap B şıkkıdır.

9) Aşağıdakilerden hangisi 1925 yılında kaldırılan ve tarım ürünleri üzerinden alınan vergidir?

A) Aşar vergisi
B) Cizye vergisi
C) Ağnam vergisi
D) Ancemattin vergisi
E) Musakkafat vergisi

Çözüm : Aşar vergisi; 1925 yılında kaldırılan ve tarım ürünleri üzerinden alınan vergidir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

10) Aşağıdakilerden hangisi kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerinin üretim faaliyetlerinde kullanılması sonucu düzenli olarak elde edilen ekonomik değerleri ifade eden teoridir?

A) Dönem sonu servet
B) Geniş anlamda gelir
C) Safi artış teorisi
D) Kaynak teorisi
E) Dönem başı servet

Çözüm : Kaynak teorisi kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerinin üretim faaliyetlerinde kullanılması sonucu düzenli olarak elde edilen ekonomik değerleri ifade eden teoridir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 2 - Alıştırma Soruları

1) Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan iş grupları, sektörler, il ve ilçeler, büyükşehir belediyeleri dahil olmak üzere il ve ilçelerin belediye sınırları(mücavir alanlar dahil) belediyelerin nüfusları, yöreler itibarıyla veya sabit bir iş yerinde faaliyette bulunup bulunulmadığına göre gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenler. Bu düzenleme gereği büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde aşağıda belirtilen faaliyetleri yapan mükellefler gerçek usulde vergilendirilmez?

A) Her türlü emtia imalatı ile uğraşanlar.
B) Her türlü emtia alım-satım ile uğraşanlar.
C) İnşaat ile ilgili her türlü işlerle uğraşanlar.
D) Motorlu taşıtların her türlü bakım ve onarım işi ile uğraşanlar.
E) Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar.

Çözüm : Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde aşağıda belirtilen faaliyetleri yapan mükellefler gerçek usulde vergilendirilmez.
Doğru cevap E şıkkıdır.

2) Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle, defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa; yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia içinde tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirdikleri belgeye ne ad verilir?

A) Gider pusulası
B) Bilanço
C) Zirai kazanç
D) Ticari kazanç
E) Geçici vergi

Çözüm : Gider pusulası, Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle, defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa; yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia içinde tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirdikleri belgedir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

3) Aşağıda verilen ifadelerden hangisi **yanlıştır?**

A) İşletme hesabı esasına göre defter tutanlardan mal ticareti üzerine iş yapanlar, envanter çıkarmak zorundadırlar.
B) Ticari kazanç, gerçek veya basit usule göre tespit edilir.
C) Gayrimenkuller ve tesisat gibi amortismana tabi olan kıymetler işletme hesabına kaydedilir.
D) Ticari kazancın gerçek usulde tespiti bilanço veya işletme hesabı esasına göre olmaktadır.
E) İkinci sınıf tüccarlar işletme defteri tutarlar. İşletme hesabı defterinin sol tarafını gider, sağ tarafını hasılat kısmı teşkil eder.

Çözüm :

- sınıf tüccarların ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilir.
- Ticari kazanç, gerçek veya basit usule göre tespit edilir.
- Ticari kazancın gerçek usulde tespiti bilanço veya işletme hesabı esasına göre olmaktadır.
- İkinci sınıf tüccarlar işletme defteri tutarlar. İşletme hesabı defterinin sol tarafını gider, sağ tarafını hasılat kısmı teşkil eder.
- Gayrimenkuller ve tesisat gibi amortismana tabi olan kıymetler işletme hesabına kaydolunamamaktadır.
- İşletme hesabı esasına göre defter tutanlardan mal ticareti üzerine iş yapanlar, envanter çıkarmak zorundadırlar.

Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4) Aşağıdakilerden hangisi Ticaret ve sanat erbabı olup gelir vergisinden muaf tutulanlar arasında **değildir?**

A) Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir iş yeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler.
B) Şahıs şirket sahibi
C) Bir iş yeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya tüketiciye iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingir,
D) Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar
E) Hayvanla veya bir adet hayvan arabası ile nakliyecilik yapanlar.

Çözüm :

Ticaret ve sanat erbabından aşağıda yazılı şekil ve suretle çalışanlar gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır;

- Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir iş yeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler.
- Bir iş yeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya tüketiciye iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingirlik yapanlar
- Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar
- Hayvanla veya bir adet hayvan arabası ile nakliyecilik yapanlar.

Doğru cevap B şıkkıdır.

5) Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde zirai kazançların vergilendirilmesinde kullanılan usullerden biridir?

A) Açık usul
B) Gizli usul
C) Tevkifat usulü
D) Muafiyet usulü
E) Faizli usul

Çözüm : Çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar, hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle ya da gerçek usul olmak üzere iki şekilde vergiye tabi tutulmaktadır. Ülkemizde zirai kazançların vergilendirilmesinde tevkifat (stopaj) usulü temel vergilendirme usulüdür. Kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler bu kazançları için beyanname vermezler.
Doğru cevap C şıkkıdır.

6) Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinde ticari kazanç ne zaman beyan edilir?

A) İşlerin tamamlandığı takvim yılını takip eden yılın Ocak ayında
B) İşlerin tamamlandığı takvim yılını takip eden yılın Şubat ayında
C) İşlerin tamamlandığı takvim yılını takip eden yılın Mart ayında
D) İşlerin tamamlandığı takvim yılını takip eden yılın Nisan ayında
E) İşlerin tamamlandığı takvim yılını takip eden yılın Mayıs ayında

Çözüm : Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinde ticari kazanç işlerin tamamlandığı takvim yılını takip eden yılın Mart ayında beyan edilir. Cevabımız C seçeneğidir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

7)

I. İşletme hesabı esasına göre defter tutarlar.
II. Vergi tevkifatı yapma zorunlulukları yoktur.
III. Geçici vergi mükellefiyetleri bulunmamaktadır.
IV. Teslim ve hizmetleri katma değer vergisinden istisnadır.
V. Ticari kazancın tespitinde amortismana tabi iktisadi kıymet alışları ve satışları dikkate alınmaz.

Ticari kazancın basit usulde tespit edilmesi ile ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

A) Yalnız I
B) II ve IV
C) II, III ve V
D) II, III, IV ve V
E) I, II, III, IV ve V

Çözüm : Kazancı basit usulde tespit edilen mükellefler defter tutmazlar. Alınan ve verilen belgelerin kayıtları “Aracılık ve Sorumluluk Sözleşmesi” düzenlenen meslek odası veya meslek mensupları aracılığıyla Defter-Beyan Sistemi üzerinden tutulur.
Doğru cevap D şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

8) Aşağıdakilerden hangisinin vergilendirmede basit usüle tabî olma imkanı bulunabilir?

A) Kolektif şirket ortakları
B) İkrazat (borç verme)işleriyle uğraşanlar
C) Kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar
D) Kendi işinde bilfiil çalışanlar
E) Sigorta prodüktörleri

Çözüm : Basit usule tabi olmanın genel şartları arasında "kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak" şartı mevcuttur. Dolayısıyla bu şartı sağlayan biri basit usüle tabî olabilir. Bununla birlikte genel ve özel şartları taşısalar bile bazı kimseler basit usulden yararlanamaz. A, B, C ve E şıklarında yer alan; 1. Kolektif şirket ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortakları, 2. İkrazat (borç verme)işleriyle uğraşanlar, 3. Sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar, ve 4. Sigorta prodüktörleri basit usülden yararlanamayanlar arasında sıralanmaktadır.
Doğru cevap D şıkkıdır.

9) *"Zirai faaliyette bulunan çiftçileri teşvik etmek amacıyla kanunda istisna hükümlerine yer verilmiştir."*

Buna göre aşağıdakilerden hangisi zirai faaliyette bulunan çiftçiler için uygulanan istisnalar arasındadır?

A) Sergi ve Panayır İstisnası
B) Yazılım ve Ar-Ge İstisnası
C) Ürün Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazanç İstisnası
D) Arızi Nakliye Ücretleri
E) Sınai Mülkiyet Haklarından Elde Edilen Kazanç İstisnası

Çözüm : Zirai faaliyette bulunan çiftçileri teşvik etmek amacıyla kanunda istisna hükümlerine yer verilmiştir. Bunlar;

- Arızi Nakliye Ücretleri
- Genç Girişimci Kazanç İstisnası
- Teşvik, İkramiye ve Ödül İstisnası

olmak üzere üç başlıkta değerlendirilmektedir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

10) Aşağıdakilerden hangisi ticari kazanç sahiplerinin ilgili hesap döneminin üçer aylık dönemleri üzerinden hesaplanan ilk gelir diliminin geçici verginin oranıdır?

A) %20
B) %10
C) %15
D) %5
E) %25

Çözüm : İlk dilimin geçici vergi oranı %15 dir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 3 - Alıştırma Soruları

1) Aşağıdakilerden hangisi serbest meslek sahiplerinin gelir vergisinden muaf tutan dört şarttan birisi değildir?

A) Çalışılan yere mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren alametleri asmamak
B) Muayenehane, yazıhane, atölye gibi özel iş yerleri açmamak
C) Mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren ilanlar yapmamak
D) Mesleki faaliyette bulunduğunu insanlara söylemek
E) Mesleki faaliyette bulunmak üzere mesleki teşekküllere kaydolmamak

Çözüm :

Ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi serbest meslek sahipleri bazı şartlara uymaları durumunda gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Bu şartlar VUK'un 155. maddesinde yer almaktadır:
• Muayenehane, yazıhane, atölye gibi özel iş yerleri açmamak,
• Çalışılan yere tabela, levha gibi mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren alametleri asmamak,
• Devamlı şekilde mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren ilanlar yapmamak,
• Serbest mesleki faaliyette bulunmak üzere mesleki teşekküllere kaydolmamak.

Doğru cevap D şıkkıdır.

2) GVK'nın 70. maddesine göre mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar ne iradı olarak kabul edilmektedir?

A) Gayrimenkul sermaye iradı
B) Menkul sermaye iradı
C) Diğer iratlar
D) Serbest meslek kazancı iradı
E) Telif kazançları iradı

Çözüm :

GVK'nın 70. maddesinde sayılan "mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradı" olarak kabul edilmiştir. Kanunda sayılan mal ve hakların kiralanmasından elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradıdır. Doğru yanıt A'dır.

Doğru cevap A şıkkıdır.

3) Gelir Vergisi Kanunu'nda aşağıdakilerden hangisi, ücretlerin beyan usulüyle vergilendirilmesinde yer alır?

A) Emekli aidatı ve sosyal sigorta primleri,
B) OYAK ve benzeri kamu kurumlarınca yapılan yasal kesintiler,
C) GVK m. 95'te sayılan ücret ödemeleri,
D) Engellilik indirimi
E) Sendikalara ödenen aidatlar (işçi ve memur sendikaları),

Çözüm : GVK m. 95'te sayılan ücret ödemelerinde stopaj söz konusu olmamaktadır. Bu durumda ücret gelirinin beyan usulü ile vergilendirilmesi zorunlu bir hal almaktadır. Doğru cevap C şıkkıdır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4)

"Stopaj oranı ücret gelirinin büyüklüğüne bağlı olarak ..... ile ..... arasında değişmektedir." Verilen ifadenin doğru olması için boşluklara sırasıyla hangileri gelmelidir?

A) %5(yüzde beş)-%15(yüzde on beş)
B) %15(yüzde on beş)-%25(yüzde yirmi beş)
C) %10(yüzde on)-%15(yüzde on beş)
D) %15(yüzde on beş)-%35(yüzde otuz beş)
E) %25(yüzde yirmi beş)-%35(yüzde otuz beş)

Çözüm :

Stopaj oranı ücret gelirinin büyüklüğüne bağlı olarak **%15(yüzde on beş) ile %35(yüzde otuz beş)** arasında değişmektedir.

Doğru cevap D şıkkıdır.

5) Gayrimenkul sermaye iradında aşağıdakilerden hangisi gayrimaddi mallardan biridir?

A) Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları,
B) Marka, ticaret unvanı,
C) Telif hakları,
D) İhtira beratı,
E) Motorlu nakil vasıtaları,

Çözüm : Gayrimaddi mallar; Arazi, bina, maden suları, madenler, motorlu nakil vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat, gemi ve gemi payları'dır. Doğru cevap E şıkkıdır.
Doğru cevap E şıkkıdır.

6)

Gayrimenkul sermaye iradı olarak aşağıdakilerden hangisi vergilenir?

A) Brüt irat
B) Safi irat
C) Konsolide irat
D) Götürü iradı
E) Gerçek irat

Çözüm : Gayrimenkul sermaye iradı olarak, brüt gelir değil safi irat vergilenir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

7) Aşağıdakilerden hangisi, GVK'nın mükerrer 80. maddesine göre aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan
kazançlar arasında yer alır?

A) Yabancı hisse senedi alım satım kazançları,
B) Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
C) Eurobondların (yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin) alım satım gelirleri,
D) Yabancı devlet tahvili alım satım kazançları,
E) Gayrimenkullerin ve hakların iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar,

Çözüm : GVK'nın mükerrer 80. maddesine göre aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazancıdır. Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar bu listede yer alır.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

8) Telif haklarının ve ihtira beratlarının sahibi ve kanuni mirasçıları dışındaki kişiler tarafından kiralanması durumunda elde edilen gelir aşağıdaki gelir unsurlarından hangisi kapsamında vergilendirilmektedir?

A) Menkul sermaye iradı
B) Gayrimenkul sermaye iradı
C) Serbest meslek kazancı
D) Diğer kazanç ve irat
E) Ticari kazanç

Çözüm : Telif haklarının ve ihtira beratlarının sahibi ve kanuni mirasçıları tarafınfan kiraya verilmesi durumunda elde edilen gelir serbest meslek kazancı iken; telif haklarının ve ihtira beratlarının sahibi ve kanuni mirasçıları dışındaki kişiler tarafından kiralanması durumunda elde edilen gelir gayrimenkul sermaye iradı olmaktadır. Doğru cevap "B" şıkkıdır.
Doğru cevap B şıkkıdır.

9) * arazi *bina

* maden suları *maden

* gemi *tesisat

Bu maddelerden kaç tanesi gayrimaddi mallardandır?

A) 2
B) 3
C) 4
D) 5
E) 6

Çözüm : Gayrimaddi mallar:
• Arazi, bina, maden suları, madenler,
• Motorlu nakil vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat, gemi ve gemi payları.
Doğru cevap E şıkkıdır.

10)

Bina ve arazide emsal kira bedeli ne kadardır?

A)

Vergi değerinin %1'i

B)

Vergi değerinin %2'si

C)

Vergi değerinin %4'ü

D) Vergi değerinin %5'i
E) Vergi değerinin %10'u

Çözüm : Bina ve arazide emsal kira bedeli, eğer varsa yetkili özel mercilerin tespit ettiği bedel, bu yoksa VUK'a göre belirlenen vergi değerinin %5'idir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

anadolum ekampüs

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 4 - Alıştırma Soruları

1) Aşağıdakilerden hangisi; Devletin coğrafi sınırları içinde yaşayan (kendi tabiiyetinde olsun veya olmasın) herkesten, vergi almak istemesini ifade etmektedir?

A) Sermeye İradı İlkesi
B) Beyanname Tarhı
C) Yersellik İlkesi
D) Matrah tespiti ilkesi
E) Münferit coğrafi yerleşim ilkesi

Çözüm : Yersellik İlkesi; Devletin coğrafi sınırları içinde yaşayan (kendi tabiiyetinde olsun veya olmasın) herkesten, vergi almak istemesini ifade etmektedir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

2) I. Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri,

II. Tutarı toplamı GVK, m. 86/d'de yazılı tutarı aşan, istisnaya konu olmamış ve üzerinden stopaj yapılmamış menkul, gayrimenkul sermaye iratları,

III. Kazanç ve iratların istisna haddini aşan kısımları.

Yukarıdakilerden hangisi veya hangileri mutlaka beyanname verilmesi gereken durumlardandır?

A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

Çözüm : GVK m. 85'te düzenlenen mutlaka beyanname verilmesi gereken durumlar aşağıda açıklanmaktadır:
• Tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve serbest meslek faaliyetlerinden kazanç elde etmeseler bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar.

• Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri,
• Tutarı toplamı GVK, m. 86/d'de yazılı tutarı aşan, istisnaya konu olmamış ve üzerinden stopaj yapılmamış menkul, gayrimenkul sermaye iratları,
• Kazanç ve iratların istisna haddini aşan kısımları (Bu durumda sadece istisna haddini aşan kısım beyan edilecektir.)
Doğru cevap E şıkkıdır.

3) Aşağıdakilerden hangisi yıllık beyanname üzerinden yapılabilecek indirimler için temel alınabilecekler arasında yer almaz?

A) Bağış ve yardımlar
B) Döviz çıkışını teşvik amaçlı indirim
C) Sosyal amaçlı indirim
D) Zararların düşülmesi
E) Mükellefin kendisi, ailesi, işletmesi için yaptığı giderler

Çözüm : Döviz Girişini Teşvik Amaçlı İndirim , "Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi ve veri saklama hizmeti alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si." indirim yapılmaktadır.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4) I. Tacirler

II. Serbest meslek erbabı

III. Çiftçiler

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri, faaliyetlerinden kazanç elde etmeseler bile yıllık beyanname vermek zorundadır?

A) Yalnız I
B) I ve II
C) Yalnız II
D) II ve III
E) I, II ve III

Çözüm :

Tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve serbest meslek faaliyetlerinden kazanç eldeetmeseler bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar.

Doğru cevap E şıkkıdır.

5)

Yıllık beyanname veren mükelleflerin gelirleri sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret ise, ne zamana kadar beyanname vermeleri gerekir?

A)

İzleyen yılın Şubat ayının son günü akşamına kadar

B)

Ertesi takvim yılının Mart ayının son günü akşamına kadar

C) Mevcut yılın Nisan ayının son günü akşamına kadar
D) Ertesi takvim yılının Mayıs ayının son günü akşamına kadar
E) Mevcut yılın Temmuz ayının son günü akşamına kadar

Çözüm :

Son düzenlemeye göre beyannameler, gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olması durumunda, izleyen yılın Şubat ayının son günü akşamına kadar verilir.

Doğru cevap A şıkkıdır.

6) I. Kaynakta kesinti

II. Mahsup

III. Tevkifat

Yukarıdakilerden hangileri muhtasar beyannamede gerçekleştirilen stopaj uygulamasıyla aynı anlamda kullanılmaktadır?

A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) Yalnız II
E) Yalnız III

Çözüm : Muhtasar beyanname, stopaj (kaynakta kesinti) yoluyla alınan vergilerin ödendiği beyanname çeşididir. Gelir vergisi hasılatının %90'ının üstündeki kısmı bu yöntemle toplanmaktadır. **Stopaj, kaynakta kesinti veya tevkifat** aynı anlamda kullanılan kelimeler olup esasen başkasının iktisadi değerleri üzerinden alınan/kesilen verginin vergi idaresine ödenmesi yöntemidir. Doğru cevap C'dir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

7) Yıllık Beyanname Üzerinden Yapılabilecek İndirimler işletmelerin araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının ne kadarı vergiden indirilebilir?

A) %50(yüzde elli)'si
B) %100(yüzde yüz)'ü
C) %20(yüzde yirmi)'si
D) %90(yüzde doksan)'ı
E) %80(yüzde seksen)'i

Çözüm : Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri, münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik, araştırma ve geliştirme harcamaları
tutarının %100'ü (yani tamamı) tutarında AR-GE indirimi. Bu konuda yararlanılacak harcamaların kapsamını ve gerekli belgeler ile usulleri belirlemek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına müştereken yetki verilmiştir. Doğru cevap B'dir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

8) Gelir Vergisi Kanunu'nun 86. Maddesi (c) bendine göre yazılı gelirlerin beyan dışında kalabilmesi için temel şart, mükellefin "vergiye tabi ..... toplamının" beyan sınırını aşmamasıdır.

Yukarıdaki cümlede yer alan boşluk aşağıdakilerden hangisi ile doğru bir şekilde doldurulur?

A) Gider
B) Kesinti
C) Alacak
D) Borç
E) Gelir

Çözüm : GVK m. 86 (c) bendinde yazılı gelirlerin beyan dışında kalabilmesi için temel şart, mükellefin "vergiye tabi gelir toplamının" beyan sınırını aşmamasıdır. Burada, şartlı bir beyan dışılık olayı söz konusudur. Şart, gelir toplamının beyanname verme sınırını aşmamasıdır. Doğru cevap E'dir.
Doğru cevap E şıkkıdır.

9) İsteğe bağlı münferit beyannamenin konusunu ne oluşturur?

A)

Gerçek usulde tespit edilen zirai kazançlar

B)

Vergi kesintisine tabii tutulmamış gayrimenkuller

C) Ticari kazançlar
D)

Vergisi kaynakta kesilen telif ve patent hakkının satışından elde edilen gelirler

E)

Elde edilen gelir üzerindeki stopaj oranı

Çözüm :

İsteğe bağlı münferit beyannamenin konusunu vergisi kaynakta kesilen telif ve patent hakkının satışından elde edilen gelirler oluşturur. Doğru Cevap D'dir.

Doğru cevap D şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

10) Geçici vergi kaç ayda bir ödenir?

A) 1
B) 3
C) 5
D) 6
E) 9

Çözüm :

Geçici vergi, içinde bulunulan yılda bildirilen üçer aylık kazançlar üzerinden %15 oranında ödenir. Hesaplanan geçici vergi, üç aylık dönemi izleyen ikinci ayın 17. günü akşamına kadar, bağlı olunan vergi dairesine beyan edilir ve on yedinci günün akşamına kadar ödenir. Bu süreler 17 Mayıs, 17 Ağustos, 17 Kasım ve 17 Şubat tarihlerine tekabül etmektedir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 5 - Alıştırma Soruları

1) Kurumlar vergisi oranı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) %10(yüzde on)
B) %20(yüzde yirmi)
C) %30(yüzde otuz)
D) %40(yüzde kırk)
E) %50(yüzde elli)

Çözüm :

Kurumlar vergisi oranı %20(yüzde yirmi)'dir. Doğru cevap B'dir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

2)

Lojistik tesislerde, ürünlerin yerinin değiştirilmesi, paket yapısının bozulup yeniden oluşturulması, kap boyutlarının değiştirilmesi, kontrol edilmesi, etiketleme, strecleme gibi işlemlerin tamamı için kullanılan genel bir ifadedir.

Yukarıda tanımlanan ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A) Paketleme
B) Elleçleme
C) Kargolama
D) Ambalajlama
E) Kontrol etme

Çözüm :

Elleçleme (Handling), Lojistik tesislerde, ürünlerin yerinin değiştirilmesi, paket ya- pısının bozulup yeniden oluşturulması, kap boyutlarının değiştirilmesi, kontrol edilme- si, etiketleme, strecleme gibi işlemlerin tamamı için kullanılan genel bir ifadedir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

3)

I. yıllık kurumlar vergisi beyannamesi

II. özel beyanname

III. Kurumsal beyanname

IV. Muhtasar beyanname

Yukarıdakilerden hangileri kurumlar vergisinde düzenlenen beyannamelerdendir?

A) I-II-III
B) I-III-IV
C) I-II-IV
D) II-III-IV
E) I-IV

Çözüm :

Kurumlar vergisinde, yıllık kurumlar vergisi beyannamesi, özel beyanname ve muhtasar beyanname olmak üzere üç tip beyanname düzenlenmiştir.

Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4)

Tüzel kişiliğe sahip bir kurumun tüzel kişiliğinin sona ermesi durumunda kurumun malvarlığının paraya çevrilmesi, alacaklarının tahsil edilmesi, borçlarının ödemesi ve olumlu bir bakiye varsa bunun ..... payı hükümlerince pay sahiplerine dağıtılması ve şirketin kaydının sicilden silinmesi işlemlerinin tümüne ..... denmektedir.

Yukarıdaki boşluklara aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Haciz
B) El koyma
C) Elden çıkarma
D) Tasfiye
E) Ödeme

Çözüm :

Tasfiye

Tüzel kişiliğe sahip bir kurumun tüzel kişiliğinin sona ermesi durumunda kurumun malvarlığının pa- raya çevrilmesi, alacaklarının tahsil edilmesi, borçlarının ödemesi ve olumlu bir bakiye varsa bunun tasfiye payı hükümlerince pay sahiplerine dağıtılması ve şirketin kaydının sicilden silinmesi işlemlerinin tümüne tasfiye denmektedir.

Doğru cevap D şıkkıdır.

5) Mahsup edilecek vergilerin beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden fazla olması halinde, bu durum vergi dairesince yazı ile bildirildikten sonra mükellefin tebellüğ tarihinden itibaren ne kadar süre içinde iade için başvurması gerekmektedir?

A) 3 ay
B) 5 ay
C) 6 ay
D) 8 ay
E) 12 ay

Çözüm : Mahsup edilecek vergilerin beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden fazla olması halinde, bu durum vergi dairesince mükellefe yazı ile bildirilecektir. Fazla olan bu tutar, mükellefin söz konusu yazıyı tebellüğ tarihinden itibaren bir yıl içinde başvurması şartıyla kendisine iade edilecek olup; bu süre içinde başvurmayanların bu farktan doğan alacakları düşecektir.
Doğru cevap E şıkkıdır.

6) Kurumlar vergisi ne zaman uygulamaya konulmuştur?

A) 1950
B) 1960
C) 1970
D) 1980
E) 1990

Çözüm : Doğru cevap A şıkkıdır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

7) Aşağıdakilerden hangisi tüzel kişiliğe sahip olmamasına karşılık kurumlar vergisi mükellefidir?

A) SPK'ya tabi fonlar
B) Komandit şirketler
C) Kooperatifler
D) Vakıflar
E) Limited şirketler

Çözüm : Doğru cevap A şıkkıdır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

8)

Kurumun elde ettiği borçların örtülü sermaye sayılabilmesi ve bunlar için yapılan ödemelerin kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi için aşağıdaki şartlardan hangisine sahip olması gerekir?

A) Söz konusu borçların kurumun öz sermayesinin 3 katını aşması gerekir.
B) Söz konusu borçların kurumun öz sermayesinin 2 katını aşması gerekir.
C) Söz konusu kurumun öz sermayesinin borçlarının 3 katını aşması gerekir.
D) Söz konusu kurumun öz sermayesinin borçlarına eşit olması gerekir.
E) Söz konusu kurumun öz sermayesinin borçlarının 5 katı olması gerekir.

Çözüm :

KVK m. 12/1'e göre kurumun elde ettiği borçların örtülü sermaye sayılabilmesi ve bunlar için yapılan ödemelerin kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi için aşağıdaki şartlara sahip olması gerekir:
a. Örtülü sermaye olarak nitelendirilen değerler kurumların ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden alınmalıdır,
b. Söz konusu borçların kurumun öz sermayesinin 3 katını aşması gerekir.

Doğru cevap A şıkkıdır.

9)

Kurumlar vergisi mükelleflerinin ödediği geçici vergi oranı kaçtır?

A)

% 10

B)

% 15

C)

% 17

D) % 22
E) % 25

Çözüm : Kurumlar vergisi mükelleflerinin ödediği geçici vergi oranı %22'dir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

10)

Kurumlar vergisi mükellefleri yıllık beyannameyi hangi ayda verirler?

A)

Nisan

B)

Haziran

C)

Ağustos

D)

Aralık

E) Şubat

Çözüm : Kurumlar vergisi mükellefleri yıllık beyannameyi Nisan ayında verirler.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 6 - Alıştırma Soruları

1)

Üretimden tüketime kadar her aşamada yaratılan katma değerden yatırım mallarının amortisman payı çıkartıldıktan sonra kalan net katma değer vergilendirilmesi tanımı aşağıdaki KDV türlerinden hangisine aittir?

A) Gelir Tipi KDV
B) Safi Hasıla Tipi KDV
C) Gayrisafi Hasıla Tipi KDV
D) Ücret Tipi KDV
E) Tüketim Tipi KDV

Çözüm :

Gelir Tipi KDV modelinde, üretimden tüketime kadar her aşamada yaratılan katma değerden yatırım mallarının amortisman payı çıkartıldıktan sonra kalan net katma değer vergilendirilir. Verginin matrahı toplam üretim faktörlerinin (ücret, faiz, rant ve kâr) gelir paylarıdır. Bu KDV tipinde yatırım malları alışlarında yüklenilen KDV yatırım malının satın alındığı yıl değil, amortisman süresi içinde indirilir.Doğru cevap A'dır.

Doğru cevap A şıkkıdır.

2)

Katma Değer Vergisinde vergiyi doğuran olay aşağıdakilerden hangisinde gerçekleşmiş sayılmaz?

A) Mal veya hizmetin bir kısmının teslimi.
B) Mal veya hizmetin için fatura düzenlenmesi.
C) Malın alıcıya gönderilmek üzere nakliyesine başlanması.
D) Su, elektrik, gaz dağıtımın da bedellerinin tahakkuk ettirilmesi.
E) Mal veya hizmetin teslimi konusunda anlaşma yapılması.

Çözüm :

Katma değer vergisinde vergiyi doğuran olay Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10. maddesinde her duruma göre ayrı ayrı sayılarak belirtilmiştir.
Buna göre vergiyi doğuran olay;
• Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, malın teslimi veya hizmetin yapılması,
• Malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,

• Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması alışılagelmiş olan veya bu hususlarda üzerinde anlaşılmış olan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması,

• Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi hâlinde, malın nakliyesine başlanması veya nakliyeci veya sürücüye verilmesi,

• Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım veya kullanımlarında bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi ve kanunda sayılan diğer haller olarak sayabiliriz.

Doğru cevap E şıkkıdır.

3) Katma Değer Vergisi ilk olarak hangi ülkede uygulanmıştır?

A) Arjantin
B) Fransa
C) Amerika Birleşik Devletleri
D) Danimarka
E) Almanya

Çözüm : Katma Değer Vergisi ilk olarak 1935 yılında Arjantin'de uygulanmıştır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4) Ülkemizde Avrupa Birliği ile uyumlu olarak aşağıdaki vergi indirimi modelinden hangisi uygulanmaktadır?

A) Gayrisafi Hasıla Tipi Vergi İndirimi
B) Gelir Tipi Vergi İndirimi
C) Tüketim Tipi Vergi İndirimi
D) Ücret Tipi Vergi İndirimi
E) Yayılı Muamele Vergi İndirimi

Çözüm : Ülkemizde Avrupa Birliği ile uyumlu olarak tüketim tipi vergi indirimi uygulanmaktadır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

5) Beyanname vermek mecburiyetinde olan mükellefler vergiyi, beyanname verdikleri ayın hangi günü akşamına kadar öder?

A) Ayın 23. günü
B) Ayın 24. günü
C) Ayın 25. günü
D) Ayın 26. günü
E) Ayın 27.günü

Çözüm : Beyanname vermek mecburiyetinde olan mükellefler vergiyi, beyanname verdikleri ayın 26. günü akşamına kadar öder.
Doğru cevap D şıkkıdır.

6) Bir işletme bir ay içerisinde %8 KDV oranıyla 1000 ₺ harcama yapmış, %18 KDV oranıyla ise 15000 ₺ satış yapmıştır. İşletmenin ödemesi gereken KDV miktarı kaç ₺'dir?

A) 900
B) 1200
C) 1500
D) 1700
E) 1900

Çözüm :

10000 x 8/100 = 800 ₺ indirilecek KDV (alışlar)

15000 X 18/100 = 2700 ₺ hesaplanan KDV (satışlar)

2700 - 800 = 1900 ₺ ödenmesi gereken KDV'dir.

Doğru cevap E'dir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

7) Aşağıdakilerden hangisi, hesaplanan verginin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen kısmının, alıcılar tarafından, diğer kısmının ise işlemi yapan tarafından beyan edilip ödenmesidir?

A) Tam Tevkifat
B)

Gelir Tipi KDV

C) Tüketim Tipi KDV
D) Ücret tipi KDV
E) Kısmi Tevkifat

Çözüm : KDV tevkifatı uygulaması, teslim veya hizmet bedeli üzerinden hesaplanan verginin, teslim veya hizmeti yapanlar tarafından değil, bu işlemlere muhatap olanlar (alıcılar) tarafından kısmen veya tamamen vergi sorumlusu sıfatıyla beyan edilip ödenmesidir. “Tam tevkifat” işlem bedeli üzerinden hesaplanan verginin tamamının alıcılar tarafından beyan edilip ödenmesidir. “Kısmi tevkifat” ise hesaplanan verginin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen kısmının, alıcılar tarafından, diğer kısmının ise işlemi (teslim veya hizmeti) yapan tarafından beyan edilip ödenmesidir.
Doğru cevap E şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

8) Ülkemizde tüketim tipi vergi indirimi modeli uygulanmaktadır. Gayri Safi Hasıla Tipi KDV modelinde, satışlarda tahsil edilen KDV'den yatırım malları alışlarında ödenen KDV'nin indirilmesine izin verilmez. Gelir Tipi KDV modelinde, üretimden tüketime kadar her aşamada yaratılan katma değerden yatırım mallarının amortisman payı çıkartıldıktan sonra kalan net katma değer vergilendirilir. Tüketim Tipi KDV modelinde, satışlarda tahsil edilen KDV'den yatırım malları alışlarında ödenen KDV'nin tamamının bir defada indirilmesi söz konusudur. Ücret Tipi KDV modelinde, verginin matrahı ücret ödemelerinden oluşmaktadır. Matrahın tespit şekline göre KDV tipi ile ilgili yukarıda belirtilen ifadelerden hangileri doğrudur?

A) I ve III
B) II ve IV
C) II, III ve V
D) I, III, IV ve V
E) I, II, III, IV ve V

Çözüm : Matrahın tespit şekline göre KDV tipi ile ilgili yukarıda belirtilen ifadelerin tamamı doğrudur.
Doğru cevap E şıkkıdır.

9)

Malı veya hizmeti ihraç eden ülkenin değil, ithal eden ülkenin katma değer vergisini tahsil etmeye yetkili olması hangi kavram ile ifade edilmektedir?

A) Çıkış İlkesi
B) Varış İlkesi
C) KDV İstisnası
D) KDV'sinde Vergiyi Doğuran Olay
E) KDV'si Mükellefi

Çözüm : Yurt dışından mal veya hizmet alımlarının vergilendirilmesinde genel kabul gören ilke, malın veya hizmetin ithal edildiği, tüketimlerinin gerçekleştiği ülkede vergilendirilmesidir. Yani malı veya hizmeti ihraç eden ülke değil, ithal eden ülke vergiyi tahsil etmeye yetkilidir. Bu ilkeye *"varış (destination principle) ilkesi"* denir. Bu ilkeye göre malı veya hizmeti ihraç eden ülkede katma değer vergisi istisnası uygulanır. Malı veya hizmeti ithal eden ülkede katma değer vergisi tahsil edilir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

10)

KDV'siz satış bedeli 10.000 lira olan bir demirbaşın KDV dahil satış bedeli kaç liradır? (KDV oranı %18)

A)

8.200 lira

B)

9.820 lira

C)

10.180 lira

D) 11.800 lira
E) 18.000 lira

Çözüm : KDV= 10.000*%18= 1.800

KDV dahil satış bedeli= 10.000+1.800=11.800 lira
Doğru cevap D şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 7 - Alıştırma Soruları

1) Aşağıdakilerden hangisi gelir üzerinden alınan vergilerdendir?

A) Kurumlar vergisi
B) Veraset ve intikal vergisi
C) Motorlu taşıtlar vergisi
D) Emlak vergisi
E) Tüketim vergisi

Çözüm :

Vergiler konusuna göre gelir üzerinden, harcamalar üzerinden alınan ve servet üzerinden alınan vergiler olmak üzere üç grupta sınıflandırılmaktadır. Türk vergi sisteminde gelir üzerinden alınan vergiler gelir vergisi ile kurumlar vergisidir. Servet üzerinden alınan vergiler ise veraset ve intikal vergisi, motorlu taşıtlar vergisi ve emlak vergisidir.

Doğru cevap A şıkkıdır.

2) Özel iletişim vergisinde vergilendirme yılın hangi dönemleri itibarıyla yapılmaktadır?

A) On beşer günlük
B) Birer aylık
C) İkişer aylık
D) Üçer aylık
E) Altışar aylık

Çözüm : ÖİV'de vergilendirme takvim yılının birer aylık dönemleri itibarıyla yapılmaktadır.
Doğru cevap B şıkkıdır.

3) ÖTV'de vergilendirme dönemi listelerde yer alan mal grupları itibarıyla farklı şekilde belirlenmiştir. I sayılı listelerde yer alan petrol ürünleri için; her ayın ilk on beş günlük birinci ve kalan günlerinden oluşan ikinci dönem olmak üzere yılda 24 vergilendirme dönemi mevcuttur. Beyanname vergilendirme dönemini takip eden ..... gün içinde verilmelidir. Yukarıdaki paragrafta boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi doğru olarak tamamlar?

A) 5
B) 7
C) 10
D) 15
E) 30

Çözüm :

Beyanname vergilendirme dö- nemini takip eden 10 gün içinde verilme- lidir. Örneğin; Şubat ayının 1-15. günü bir vergilendirme dönemidir. Bu döneme ilişkin beyanname takip eden 10 gün içinde en geç 25 Şubat tarihine kadar verilmelidir ve beyan edilen vergi aynı sürede ödenmelidir.

Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4) I. Mersin Serbest Bölgesi

II. Antalya Serbest Bölgesi

III. İstanbul Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi

Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri Türkiye siyasi sınırları içinde ancak gümrük bölgesi dışında sayılan alanlardır?

A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

Çözüm : Gümrük vergisinde vergiyi doğuran olay, Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan eşyanın Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine girmesidir. Türkiye Cumhuriyeti kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesini oluşturur. Gümrük hattı dışında sayılan serbest bölgeler, serbest limanlar, antrepolar ülkenin siyasi sınırları içinde yer almakla birlikte, ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı alanlardır. Örneğin, Mersin Serbest Bölgesi, Antalya Serbest Bölgesi, İstanbul Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi Türkiye siyasi sınırları içinde ancak gümrük bölgesi dışında sayılan alanlardır.
Doğru cevap E şıkkıdır.

5) Aşağıdakilerden hangisi dolaysız vergidir?

A) Özel tüketim vergisi
B) Katma değer vergisi
C) Gelir vergisi
D) Şans oyunları vergisi
E) Gümrük vergisi

Çözüm : Doğru cevap C şıkkıdır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

6) Aşağıdakilerden hangisi vergi konusuna girmez?

A) Benzin
B) Golf arabası
C) Meyve suyu
D) Ham petrol
E) Tütün ürünleri

Çözüm : Doğru cevap D şıkkıdır.
Doğru cevap D şıkkıdır.

7)

Banka ve sigorta muameleleri vergisinin vergilendirme dönemi nasıldır?

A)

Vergilendirme birer aylık dönemler itibarıyla yapılmaktadır.

B)

Vergilendirme üçer aylık dönemler itibarıyla yapılmaktadır.

C) Vergilendirme dörder aylık dönemler itibarıyla yapılmaktadır.
D) Vergilendirme altışar aylık dönemler itibarıyla yapılmaktadır.
E) Vergilendirme birer yıllık dönemler itibarıyla yapılmaktadır.

Çözüm : BSMV'de vergilendirme takvim yılının birer aylık dönemleri itibarıyla yapılmaktadır. Vergilendirme dönemi içinde gerçekleştirilen işlemler bir beyanname (hizmet vergisi beyannamesi) ile takip eden ayın 15. günü akşamına kadar beyan edilir ve aynı süre
içinde ödenir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

8)

Aşağıdakilerden hangisi özel tüketim vergisinde uygulanan istisna ve muafiyetlerden değildir?

A) İhracat istisnası
B) İthalat istisnası
C) Diplomatik istisna
D) Taşımacılık istisnası
E) Kamu kurumlarına bedelsiz teslim istisnası

Çözüm : Özel tüketim verisinde uygulanan istisna ve muafiyet uygulamaları :
• İhracat istisnası (ÖTVK md.5),
• Diplomatik istisna (ÖTVK md.6),
• Petrol arama ve istihsal faaliyetlerinde malların
teslimi istisnası (ÖTVK md.7/1-b),
• Kamu kurumlarına bedelsiz teslim istisnası
(ÖTVK md.7/1-c; ÖTVK md.7/5),
• Engellilere taşıt istisnası (ÖTVK md.7/2),
• Askerî ve güvenlik amaçlı teslim istisnası
(ÖTVK md.7/1-a; ÖTVK md.7/4),
• İthalat istisnası (ÖTVK md.7/6)

Doğru cevap D seçeneğidir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

9)

Aşağıdakilerden hangisi gümrük vergisinde sayılan istisna ve muafiyetlerden biri değildir?

A) Cumhurbaşkanı zat ve ikametgâhı için gelen eşya
B) Bazı askerî kurum ve kuruluşlarca alınan silah, araç-gereç, makine, teçhizat, akaryakıt, ham madde vb
C) Petrol arama ve istihsal faaliyetlerinde kullanılan mallar
D) Belirli bir kıymeti geçmemek üzere yolcu beraberi taşınan eşya,
E) Geri gelen eşya

Çözüm :

İstisna ve muafiyetlere Gümrük Kanunu'nun 167. maddesinde yer verilmiştir. Bunlardan bazıları;
• Cumhurbaşkanı zat ve ikametgâhı için gelen eşya,
• Karşılıklı olmak kaydıyla diplomatik eşya,
• Bazı askerî kurum ve kuruluşlarca alınan silah, araç-gereç, makine, teçhizat, akaryakıt, ham madde vb.
• Cenaze ve cenaze ile ilgili eşyalar,
• Kamu kurum ve kuruluşları, topluma yararlı dernekler ve vergiden muaf vakıflar
tarafından ticari gaye güdülmemek ve kuruluş amaçları doğrultusunda ithal edilen
eşya,
• Malul ve engelli kullanımına yönelik eşya,
• Belirli bir kıymeti geçmemek üzere yolcu beraberi taşınan eşya,
• Geri gelen eşya
şeklinde sıralanabilir.

Doğru cevap C seçeneğidir.

Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

10) Aşağıdakilerden hangisi Özel Tüketim Vergisi niteliği gösteren vergilerden biri **değildir?**

A)

Şans Oyunları Vergisi

B)

Özel İletişim Vergisi

C)

İlan Ve Reklam Vergisi

D)

Motorlu Taşıtlar Vergisi

E) Çevre Temizlik Vergisi

Çözüm : Motorlu Taşıtlar Vergisi bir servet vergisi türüdür.
Doğru cevap D şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ
Ünite 8 - Alıştırma Soruları

1) Aşağıdakilerden hangisinde motorlu taşıtlar vergisinin ödeme süreleri doğru olarak verilmiştir?

A) Kasım-Mayıs
B) Şubat-Ağutos
C) Mart-Eylül
D) Ocak-Temmuz
E) Nisan-Aralık

Çözüm : Yıllık olarak her yıl ocak ayında tahakkuk eden vergi iki eşit taksitte ocak ve temmuz aylarında ödenmektedir.Doğru cevap D'dir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

2) Aşağıdakilerden hangisinde veraset yoluyla intikalleri vergilendirmenin yöntemlerinden birisi doğru olarak verilmiştir?

A) Tereke vergisi
B) Veraset vergisi
C) Veraset vergisi
D) Damga vergisi
E) Emlak vergisi

Çözüm :

Veraset yoluyla intikalleri vergilendirmenin iki yöntemi vardır. Bunlar, tereke vergisi ve miras payı vergisidir.Doğru cevap A'dır.

Doğru cevap A şıkkıdır.

3)

Aşağıdakilerden hangisi Veraset ve İntikal Vergisi kanununca sayılan istisnalardan biri değildir?

A)

Örf ve âdete göre verilmesi gelenek olmuş hediye, cihaz vs.

B)

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununa göre kişilerin statüleri gereğince usulüne uygun olarak yaptıkları yardımlar

C)

Tüzel kişilere ait olup kamu yararı için kurulan kuruluşlar

D)

Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara kuruluşu için tahsis olunan mallar

E) Trafik komisyonlarınca ticari plaka satışından elde edilen gelirden ticari plaka sahiplerine dağıtılan paralar

Çözüm : Tüzel kişilere ait olup kamu yararı için kurulan kuruluşlar
Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

4)

5602 sayılı Kanunda tanımlanan şans oyunları ile düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerde vergi oranı kaçtır?

A)

%15(yüzde on beş)

B)

%25(yüzde yirmi beş)

C)

%10(yüzde on)

D) %20(yüzde yirmi)
E) %7(yüzde yedi)

Çözüm : %20(yüzde yirmi)
Doğru cevap D şıkkıdır.

5) I. Kamu kurumlarına ait taşıtlar

II. Özel öğretim kurumlarına ait taşıtlar

III. Vakıflara ait taşıtlar

Yukarıdakilerden hangileri motorlu taşıtlar vergisinin istisnaları arasında yer almaktadır?

A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) Yalnız III
E) I, II ve III

Çözüm : Motorlu taşıtlar vergisinden muaf tutulan istisna araçlar aşağıda sıralnmıştır:

- Kamu Kurumlarına Ait Taşıtlar
- Diplomatlara Ait Taşıtlar
- Malül ve Engellilere Ait Taşıtlar
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna İntikal Eden Bankalara Ait Taşıtlar
- Türk Kuşu ya da Türk Hava Kurumuna Ait Uçak ve Helikopterler

Doğru cevap A'dır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

6) Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununa göre vergi dışı bırakılmış taşıtlar **kaç grupta toplanmaktadır?**

A) 4
B) 5
C) 2
D) 3
E) 6

Çözüm : Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda vergi dışı bırakılmış taşıtları beş grupta toplamak mümkündür. Doğru cevap B'dir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

7)

"Motorlu taşıtlar vergisi ile ilgili olarak son yıllarda yaşanan gelişmelerden biri de bu vergiyi bir ..... olarak görme eğilimidir." ifadesindeki boşluğu aşağıdakilerden hangisi tamamlamalıdır?

A) Ek emlak vergisi
B) Çevre vergisi
C) Götürü ekonomik denge vergisi
D) Takip giderleri karşılığı alınan vergi
E) Petrolden devlet hakkı

Çözüm :

Motorlu taşıtlar vergisi ile ilgili olarak son yıllarda yaşanan gelişmelerden biri de bu vergiyi bir çevre vergisi olarak görme eğilimidir. Çevre vergileri çevre sorunları ile mücadele etmek ve çevrenin daha etkin bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla kullanılabilen iktisadi araçlar içinde önemli bir grubu oluşturmaktadır. Bu vergiler çevreyi kullanan ve kirletene bedelini ödetmeyi öngören bir mekanizmaya dayandırılmaktadır. Böylece çevre vergileri mali amacının yanı sıra ekolojik amaçlarda güden vergiler olmaktadır. Günümüzde de motorlu taşıt kullanımının yaygınlaşması, hava ve gürültü kirliliğinden başlayarak çok ciddi çevre sorunlarına yol açmaktadır. Bunun sonucunda da bazı ülkelerde motorlu taşıtlar vergisinin hesaplanmasında ölçüt olarak aracın çevreye verdiği zararın, tespitinde örneğin karbondioksit emisyon oranının kabul edildiğini görülmemektedir. Doğru Cevap B'dir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

8) Şans oyunları ile düzenlenen yarışmalardan elde edilen gelirlere uygulanan vergi oranı aşağıdakilerden hangisidir?

A) %5(yüzde beş)
B) %10(yüzde on)
C) %20(yüzde yirmi)
D) %30(yüzde otuz)
E) %35(yüzde otuz beş)

Çözüm : 5602 sayılı Kanunda tanımlanan şans oyunları ile gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerde oran % 20(yüzde yirmi) olarak uygulanır. İkramiyenin ayni olarak ödenmesi halinde, fatura değeri esas alınır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

9) Motorlu Taşıtlar Vergisi hakkında aşağıda verilen ifadelerden hangisi **yanlıştır?**

A) Karayollarının bakım ve onarımına katkı sağlaması
B) Çevre kirliliği ile mücadele de önemli bir araç olması
C) Dolaysız vergi olması
D) Mükellef sayısının fazla olması
E) Vergi güvenlik önlemi olması

Çözüm :

Motorlu taşıt kullanımı sürekli artması nedeniyle bu taşıtların sahipleri merkezi ve / veya yerel yönetimlere; otoyolların, karayollarının, park alanlarının, köprülerin ve tüneller vb. unsurların yapım, bakım ve onarımı açısından önemli maliyetler yüklemektedir. Her ne kadar sadece motorlu taşıtlar vergisinden elde edilen gelirler ile olmasa bile bu maliyetlerin karşılanmasına yapılan katkı yanında, çevre kirliliği ile mücadele de önemli bir araç olması, tahsilinin kolaylığı, mükellef sayısının fazlalığı ve vergi güvenlik önlemleri nedeniyle motorlu taşıtlar vergisi önemli bir vergi potansiyeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Doğru cevap C şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

10)

Konut olarak kullanılan bina veya apartman daireleri, inşaatın bitim tarihini izleyen yıldan itibaren kaç yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır?

A)

5 yıl

B)

7 yıl

C)

10 yıl

D) 12 yıl
E) 15 yıl

Çözüm :

Konut olarak kullanılan bina veya apartman dairelerinin, 2.500 TL'den az olmamak üzere vergi değerinin 1/4 ü, inşaatın bitim tarihini izleyen yıldan itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır.

Doğru cevap A şıkkıdır.

Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Anadolu Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar gerekli cezai sorumluluğu ve testlerin hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 1: Türk Vergi Sistemine Genel Bakış, Gelir Vergisi: Tarihçe, Gelir Kavramı, Mükellefiyet, Ticari Kazançlar (Bilanço Esası)

Türk Vergi Sisteminin Tarihsel Sürecine Genel Bir Bakış

1. *"Örfi Vergiler" nedir?*
Cevap: Örfi Vergiler, Osmanlı'da baş gösteren mali sıkıntılar yüzünden tarh edilen vergilerdir.

2. *"Şer'i vergiler" nedir?*
Cevap: Şer'i vergiler, tamamıyla şeriata dayanan ve esas itibariyle Kitap ile Sünnet'ten kaynaklanan vergilerdir.

3. *Şer'i vergiler grubu içerisinde ne tür vergiler yer almaktadır?*
Cevap: Şer'i vergiler grubu içerisinde zekat, aşar, haraç ve cizye yer almaktadır.

4. *Örfi vergiler grubu içerisinde yer alan vergilere hangileri örnek gösterilebilir?*
Cevap: Örfi vergiler grubu içerisinde yer alan vergilere ise avarız vergileri, Gümrük vergileri, Ağnam vergisi, Ancemattin vergisi, Emlak vergisi (Emlak vergisi eksikliklerine rağmen Emlak vergisi Kanunu 1931 tarihli Arazi ve Bina Vergisi Kanun'a kadar yürürlükte kalmıştır), Musakkafat vergisi, Temettü vergisi, Bedel-i Asker, Bedel-i Nakdi, Bedel-i Tarik, Baş vergisi örnek verilebilir.

5. *Umumi istihlak vergisi, günümüzde uygulanan hangi vergi türünün Türkiye'deki ilk şekli olarak kabul edilebilir?*
Cevap: Umumi istihlak vergisi, günümüzde uygulanan katma değer vergisinin Türkiye'deki ilk şekli olarak kabul edilebilir.

Gelir Vergisi: Gelir Kavramı, Tanımı, Gelir Vergisi Türleri, Mükellefiyet

6. *"Gelir" kavramını açıklayınız.*
Cevap: Gelir esas olarak iktisadi bir kavramdır. İktisadi anlamda gelir, üretim faktörlerinin (emek, sermaye, toprak, müteşebbis) üretime katılmaları sonucu üretimden elde ettikleri değerlerdir. Bir ekonomik kavram olarak geliri, belli bir zaman kesiti içinde alım gücünde artış şeklinde ortaya çıkan bir akım olarak da ifade etmek mümkündür. Vergilendirilebilir gelirle bir dönem içerisinde kendi mal varlığını tüketmeksizin veya borçlanmaksızın ne çeşit iktisadi güce sahip olduğu ve elinde bulundurduğu imkânlar kastolunmaktadır. Bu hususun tespitinde iki teori geliştirilmiştir; kaynak teorisi ve safi artış teorisi (net artış) teorisi.

7. *Kaynak Teorisi (Dar Anlamda Gelir) nedir?*
Cevap: Bu teoriyi ortaya atan maliyeciler Gustav Cann, Adolph Vagner, Friedrich von Herman, Neumann, Philippovich, ve Schaffle'dir. Kaynak teorisine göre gelir, kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerinin üretim faaliyetlerinde kullanılması sonucu düzenli olarak elde edilen ekonomik değerlerdir. Örneğin; emek sahiplerinin elde ettikleri ücretler, teşebbüs sahiplerinin ticari faaliyetlerinden sağladıkları karlar gibi. Bu teoriye göre, üretim faktörü sunulmaksızın elde edilen menfaat ya da kazançlar gelir sayılmamaktadır. Örneğin; miras, piyango ikramiyesi, bağış gibi.

8. *Safi Artış Teorisi (Geniş Anlamda Gelir) nedir?*
Cevap: Safi artış teorisine göre gelir, kaynak teorisine göre açıklanan gelir kavramını da içine alacak biçimde, bir kişinin belirli bir dönem sonundaki tüm varlıklarının değerinde, aynı dönemin başındaki varlık değerine göre meydana gelen net artıştan ibarettir. Bu artışa, kişinin dönem içinde kendi mal varlığından yapmış olduğu çeşitli tüketim harcamaları da dahil edilmektedir. Schanz-Haig- Simons'a atfedilen bu teoriye göre gelir, tüketim tutarı artı net servetteki artış olarak da tanımlanabilmektedir.

9. *Sedüler gelir vergisi nedir?*
Cevap: Sedüler gelir vergisinde gerçek kişilerin çeşitli kaynaklardan elde ettikleri gelirler ayrı ayrı vergilendirilmektedir.

10. *Üniter gelir vergisi nedir?*
Cevap: Üniter gelir vergisinde, gerçek kişilerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler toplanmakta varsa zararların mahsubu yapıldıktan sonra bulunan safi tutara artan oranlı tarife uygulanmak suretiyle vergi borcu hesaplanmaktadır.

11. *"Kişi" ve "komandite ortak" kavramlarını açıklayınız?*
Cevap: Kişi, hukuk dilinde hak sahibi olabilen varlık, yani insandır. Komandite ortak, şirket alacaklılarına karşı sorumluluğu sınırsız ortak, komanditer ortak ise sorumlululuğu sınırlı ortaktır.

12. *Gelir vergisinde "tam ve dar mükellef olmak" kavramlarını açıklayınız.*
Cevap: Tam mükellefiyete tabi olanlar Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden Türkiye'de vergilendirilirler. Dar mükellefiyete tabi olanların ise sadece Türkiye içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar Türkiye'de vergiye tabi iken, Türkiye dışında elde ettikleri kazanç ve iratlar Türkiye'de vergiye tabi tutulmamaktadır.

13. *Gelirin kanundaki tanımına göre vergiye tabi gelirin özelliklerini nelerdir?*
Cevap: Gelir vergisine tabi gelir gerçek kişiler tarafından elde edilen gelirdir. Gelir vergisine tabi gelir bir takvim yılı içinde elde edilen gelirdir. Gelir vergisine tabi gelir elde edilmiş olmalıdır. Gelir vergisine tabi gelir kazanç ve iratlardan oluşmaktadır. Gelir vergisine tabi gelir safi gelirdir. Gelirin safi olması, ilk olarak gelirin elde edilmesi esnasında yapılan giderle bu işlerde kullanılan sermaye mallarının amortisman miktarlarının gayrisafi hasılattan indirilmesi anlamına gelmektedir. Gelir vergisine tabi gelir gerçek gelirdir. Mükellef tarafından beyan edilen gerçek gelir, defter kayıtlarına ve belgelere dayanılarak tespit edilen gelirdir. Gelir geneldir.

Gelir Unsurları ve Vergilendirilmesi

14. *Gerçek kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerini üretim sürecine sokmaları karşılığında kazanç ve irat şeklinde elde etmiş oldukları gelirler nelerdir?*
Cevap: Gerçek kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerini üretim sürecine sokmaları karşılığında kazanç ve irat şeklinde elde etmiş oldukları gelirler GVK 2. maddesinde yedi başlık altında sıralanmıştır. Bunlar; 1. Ticari kazançlar, 2. Zirai kazançlar, 3. Ücretler, 4. Serbest meslek kazançları, 5. Gayrimenkul sermaye iratları, 6. Menkul sermaye iratları, 7. Diğer kazanç ve iratlar

15. *GVK'da sayılan yedi gelir unsurunun kategorileri nelerdir?*
Cevap: GVK'da sayılan yedi gelir unsurunu aşağıdaki şekilde dört kategoride toplamak mümkündür: Teşebbüs gelirleri (ticari ve zirai kazanç) Emek gelirleri (ücret (bağımlı emek) ve (bağımsız emek) serbest meslek kazancı) Servet gelirleri (menkul ve gayrimenkul sermaye iradı) Nev-i şahsına münhasır gelirler (diğer kazanç ve iratlar)

16. *Ticari ve sınai faaliyetin ticari kazancın kapsamına girebilmesi için, bu faaliyetin ne tür özellikleri olması gerekir?*
Cevap: Ticari ve sınai faaliyetin ticari kazancın kapsamına girebilmesi için, bu faaliyetin; Bir işletme organizasyonu çerçevesinde yapılıyor olması (objektif ölçüt). Örneğin, iş yeri açma, işçi çalıştırılması, ticaret siciline kaydolunması gibi. Süreklilik arz ediyor olması (subjektif ölçüt). Bağımsız olarak yapılıyor olması, gerekir

17. *Ticari kazanç nasıl tespit edilir?*
Cevap: Ticari kazanç tespiti iki şekildedir: Gerçek usul veya Basit usul

18. *VUK 177. maddesi hükmü gereği kimler I. sınıf tüccar sayılmaktadır?*
Cevap: Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 230.000 TL'yi veya satışlarının tutarı 320.000 TL'yi aşanlar; Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayrisafi iş hasılatı 120.000 TL'yi aşanlar; 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı, işlerin birlikte yapılması hâlinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı 230.000 TL'yi aşanlar; Her türlü ticaret şirketleri; Kurumlar vergisine tabi olan diğer tüzel kişiler; İhtiyari olarak bilanço esasına göre defter tutmayı tercih edenler

19. *Amortisman nedir?*
Cevap: Amortisman bir varlığın maliyetinin yıllara yayılmak suretiyle yok edilmesi olarak açıklanabilir. Finansal açıdan amortisman, bir duran varlığın kullanımı ya da zaman geçmesi sebebiyle aşınması, eskimesi ve yıpranmasını ifade etmektedir. Amortisman, tükenme payı, eskime payı, yıpranma payı, itfa payı şeklinde de isimlendirilmektedir.

20. *Enflasyon düzeltmesinin amacı nedir?*
Cevap: Enflasyon düzeltmesinin amacı, enflasyonun yol açtığı ve mali tablolarda yarattığı tahribatı düzeltmek yani, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücünü yansıtır hâle getirmek dolayısıyla, işletmelerin öz sermayelerinin gerçek boyutları ile değerlendirilmesine olanak sağlamaktır. Genel anlamda enflasyon düzeltmesi, paranın satın alma gücündeki değişmeler nedeniyle gerçek durumu ifade edemeyen mali tabloların, gerçek durumu ifade eder hâle gelmelerini sağlamak üzere düzeltme işlemine tabi tutulmasıdır.

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 2: Ticari Kazançlar (İşletme Hesabı Esası, Basit Usul), Zirai Kazançlar

---

Ticari Kazancın İşletme Hesabı Esası ve Basit Usule Göre Tespiti

1. *VUK'un 178. maddesine göre kimler ikinci sınıf tüccar olarak kabul edilmektedir?*
Cevap: Birinci sınıf tüccar olmanın şartlarını taşımayanlar, Yıllık iş hacimlerine göre sınıflandırılıncaya kadar yeniden işe başlayan tüccarlar, ikinci sınıf tüccardır.

2. *II. sınıf tüccarların ticari kazancı nasıl hesaplanır?*
Cevap: II. sınıf tüccarların ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilir.

3. *Ticari kazanç nedir?*
Cevap: Ticari kazanç, işletme defterinin sağ tarafında yer alan hasılat ile sol tarafında yer alan gider arasındaki müspet farktır.

4. *Geçici verginin mükellefi kimlerdir?*
Cevap: Ticari kazancı bilanço esasına ya da işletme hesabı esasına göre tespit edilen I. ve II. sınıf tüccarlar geçici verginin mükellefidir.

5. *Basit usulden kimler yararlanabilir?*
Cevap: Kanun'da sayılı genel ve özel şartları taşıyan küçük ticaret, sanat erbabı ile küçük esnaflar basit usulden yararlanabilirler.

6. *GVK'nın 47. maddesine göre basit usule tabi olmanın genel şartları nelerdir?*
Cevap: GVK'nın 47. maddesinde basit usulde vergilendirme için gerekli olan genel şartlar sayılmıştır. Bu maddeye göre basit usule tabi olmanın genel şartları şunlardır; Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak İş yeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması hâlinde emsal kira bedeli, kiralanmış olması hâlinde yıllık kira bedeli toplamı büyükşehir belediye sınırları içinde 9.000 TL (2019 yılı), diğer yerlerde 6.000 TL (2019 yılı) aşmamak. Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak

7. *Büyükşehir belediyesi sınırları içinde hangi faaliyetleri yapan mükellefler gerçek usulde vergilendirilirler?*
Cevap: Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde aşağıda belirtilen faaliyetleri yapan mükellefler gerçek usulde vergilendirilirler; Her türlü emtia imalatı ile uğraşanlar. Her türlü emtia alım-satım ile uğraşanlar. İnşaat ile ilgili her türlü işlerle uğraşanlar. Motorlu taşıtların her türlü bakım ve onarım işi ile uğraşanlar. Lokanta ve benzeri hizmet işletmelerini işletenler. Eğlence ve istirahat yerlerini işletenler.

8. *Gerçek usulde vergilendirilmekte olan mükelleflerin basit usule dönebilme koşulu nedir?*
Cevap: Gerçek usulde vergilendirilmekte iken işini terk eden mükellefler ile basit usulün şartlarını kaybedenlerden gerçek usulde vergilendirilmeye başlamadan önce işini terk eden mükellefler, terk tarihini takip eden yılın başından itibaren iki yıl geçmedikçe basit usule dönemezler. Bu hüküm, işin eş veya çocuklara devri hâlinde de uygulanır.

9. *Basit usulde ticari kazanç nedir?*
Cevap: Basit usulde ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet farktır.

10. *Bir işin GVK'nın 42. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için nasıl olması gerekir?*
Cevap: Bir işin GVK'nın 42. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için; Faaliyet konusu işin inşaat (dekapaj işi-toprağın gevşetilmesi, kazılması, yüklenmesi, taşınması) ve onarma işi olması. Örneğin, bir baraj yapım işi. İşin birden fazla yıla yaygın olması. Örneğin, bir baraj yapım işinin 21 Ekim 2016'da başlayıp 21 Mayıs 2019'da tamamlanması. İşin resmî veya özel taahhütlere bağlı olarak ve başkaları hesabına yapılıyor olması

11. *Muafiyet nedir?*
Cevap: Muafiyet kişilerin vergi dışında bırakılmasını, istisna ise vergiye tabi konuların vergi dışında bırakılmasını ifade etmektedir.

12. *Dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı memleketler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinde vergiye matrah olacak ticari kazanç nasıl hesaplanır?*
Cevap: Dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı memleketler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinde vergiye matrah olacak ticari kazanç, hasılata ortalama emsal oranlarının uygulanması suretiyle hesaplanır. Ortalama emsal oranları; kara taşımacılığında % 12, deniz taşımacılığında % 15, hava taşımacılığında % 5, olarak uygulanır.

13. *Esnaf muaflığından faydalananların yükümlülükleri nelerdir?*
Cevap: Esnaf muaflığından faydalananlar faaliyetleri ile ilgili olarak satın aldıkları mallara ve giderlerine ilişkin, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden aldıkları belgeleri saklamak zorundadırlar. Esnaf muaflığından yararlananlara belge alma ve saklama yükümlülüğü getirilmiştir. Ancak belge verme zorunluluğu getirilmemiştir.

14. *Gider pusulası nedir?*
Cevap: Gider pusulası, Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle, defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa; yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia içinde tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirdikleri belgedir.

15. *Dar mükellefiyete tabi kimseler hangi şartlarda ticari kazancı Türkiye'de elde etmiş sayılırlar?*
Cevap: Dar mükellefiyete tabi kimseler aşağıdaki şartlarda ticari kazancı Türkiye'de elde etmiş sayılırlar; - Kazanç sahibinin Türkiye'de işyerinin olması veya daimi temsilci bulundurması ve - Kazancın bu iş yerleri veya bu temsilciler aracılığı ile sağlanıyor olması.

16. *Dar mükellef ihracatçı muafiyeti ve amacı nedir?*
Cevap: Dar mükellefler yukarıda sayılanları taşıyor olsalar dahi iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlardan, ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de vergiye tabi tutulmamaktadır. Dar mükellef ihracatçı muafiyeti adı verilen bu uygulama ile ülkemize döviz girişinin artması amaçlanmıştır.

17. *Zirai faaliyet neyi ifade eder?*
Cevap: Zirai faaliyet arazide, deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veyahut doğrudan doğruya tabiattan istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini, avlanmasını, avcıları ve yetiştiricileri tarafından muhafazasını, taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını ifade eder. Bu faaliyetlere örnek olarak, fındık üreticiliği, tavuk besiciliği, pamuk üreticiliği, açık deniz balıkçılığı, tabiattan mantar toplama gösterilebilir.

18. *Çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar ne şekilde vergiye tabii tutulmaktadır?*
Cevap: Çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar, hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle ya da gerçek usul olmak üzere iki şekilde vergiye tabi tutulmaktadır. Ülkemizde zirai kazançların vergilendirilmesinde tevkifat (stopaj) usulü temel vergilendirme usulüdür. Kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler bu kazançları için beyanname vermezler.

19. *Zirai kazancın gerçek usulde tespitinde kullanılan ölçütler nelerdlr?*
Cevap: Zirai kazancın gerçek usulde tespitinde kullanılan ilk ölçüt işletme büyüklüğü ölçüleridir. Bir takvim yılı içerisinde zirai faaliyetin yapıldığı işletmenin büyüklüğü GVK 54. maddesinde 28 ayrı grupta belirtilen ölçüleri aşarsa, zirai kazanç gerçek usulde tespit edilir. ikinci ölçüt motorlu araç şartıdır. Bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca (kamyon, patoz, su çekme motoru, ağaç kesme motoru gibi) veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçilerin zirai kazançları gerçek usulde tespit olunur.

20. *Zirai kazancı gerçek usulde tespit edilenler vergilerini ne zamana kadar göndermelidir?*
Cevap: Zirai kazancı gerçek usulde tespit edilenler bir takvim yılı içerisinde elde ettikleri safi kazançlarını izleyen yılın üçüncü ayının (Mart) 25. günü akşamına kadar elektronik ortamda ikametgâhlarının bulunduğu yerin vergi dairesine göndermek zorundadırlar.

Sıra-(Soruid) 1-(1436702) 2-(1436715) 3-(1436726) 4-(1436761) 5-(1436776) 6-(1436799) 7-(1436842) 8-(1436895) 9-(1436903) 10-(1436923) 11-(1436948) 12-(1437029) 13-(1437091) 14-(1437098) 15-(1437121) 16-(1437137) 17-(1437262) 18-(1437472) 19-(1437491) 20-(1437518)

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 3: Ücretler, Serbest Meslek Kazançları, Gayrimenkul-Menkul Sermaye İratları, Diğer Kazanç ve İratlar

---

Giriş

1. *Gelir vergisi kaç unsurdan oluşmaktadır?*
Cevap: Gelir vergisi yedi kazanç ve irattan oluşmaktadır.

Ücret Gelirlerinin Tanımı ve Stopaj Yoluyla Vergilendirilmesi

2. *Ücret nedir?*
Cevap: Ücret, zihinsel ve/veya bedensel bir emek karşılığında işverenden elde edilen hasılayı ifade etmektedir.

3. *İşveren kimdir?*
Cevap: İşveren; hizmet erbabını işe alan, emir ve talimatları dâhilinde çalıştıran, karşılığında işçiye ücret ödeyen gerçek ve tüzel kişilerdir.

4. *Ücretler "vergilendirme" ve "tespit şekli" bakımından kaça ayrılır?*
Cevap: Ücretler "vergilendirme" ve "tespit şekli" bakımından iki kısma ayrılmıştır: • Gerçek ücretler • Diğer ücretler

5. *Gerçek usule tabi ücretlerin vergilendirilmesi kaç şekilde yapılmaktadır?*
Cevap: Gerçek usule tabi ücretlerin vergilendirilmesi iki şekilde yapılmaktadır. • Ücretten, işveren tarafından vergi kesintisi (stopaj usulüyle vergilendirme) yapılması, • Elde edilen ücretin yıllık beyanname ile beyan edilmesi (beyan usulüyle vergilendirme

6. *Asgari geçim indirimi nedir?*
Cevap: Birey ya da ailenin toplam gelirinden asgari geçim seviyesini sağlayacak bölümünün düşülerek vergi dışında bırakılmasıdır.

7. *GVK'nın 64. maddesi kimleri bu işlerden sağladıkları gelirlerini gerçek ücretlerin dışında "diğer ücretler" olarak adlandırmış ve özel bir vergilendirme sistemi getirmiştir?*
Cevap: GVK'nın 64. maddesi aşağıda sayılan kişilerin, bu işlerden sağladıkları gelirlerini gerçek ücretlerin dışında "diğer ücretler" olarak adlandırmış ve özel bir vergilendirme sistemi getirmiştir: • Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar, • Özel hizmetlerde çalışan şoförler, • Özel inşaat işçileri, • Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar.

Serbest Meslek Kazançları

8. *Bir faaliyetin serbest meslek faaliyeti olup olmadığı hangi unsurlara bağlıdır?*
Cevap: Bir faaliyetin serbest meslek faaliyeti olup olmadığı, faaliyetin; • sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmî veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanması, • bir işverene bağlı olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması, • devamlı olması, unsurlarını taşıyıp taşımadığına bağlı bulunmaktadır.

9. *Serbest meslek sahibinin, safi kazancının belirlenmesinde gider olarak düşebileceği bazı kalemler nelerdir?*
Cevap: • Gelirin elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler (Örneğin; elektrik, ısıtma, haberleşme, kırtasiye giderleri, çalışanların ücretleri), • Mesleki faaliyetin ifasında başkalarına gördürülen hizmetler için ödenen paralar, • İşle ilgili şehir içi ulaşım ücretleri ile posta ve telgraf ücreti gibi harcamalar, • İş yeri kirası aynı çerçevede gider yazılabilir. İş yeri kendi mülkü olanlar, kira yerine amortismanı gider yazarlar), • Hizmetli veya işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatındaki iaşe (yemek-içmekle alakalı) ibate (barınma ile alakalı) giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı ile GVK m. 27'de yazılı giyim giderleri, • İşle ilgili olmak şartıyla seyahat ve konaklama giderleri, • Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dâhil olan taşıtlar için Vergi Usul Kanunu'na göre ayrılan amortismanları, • Kiralanan veya envantere dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri, • Alınan mesleki yayınlar, dergiler, kitaplar için ödenen bedeller, • Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri, • Serbest meslek faaliyeti dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları ile mesleki kuruluşlara ödenen aidatlar, • Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen meslek, ilan ve reklam vergileri ile iş yerleriyle ilgili ayni vergi, resim ve harçlar.

10. *Ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi serbest meslek sahipleri bazı şartlara uymaları durumunda gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Bu şartlar nelerdir?*
Cevap: Ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi serbest meslek sahipleri bazı şartlara uymaları durumunda gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Bu şartlar VUK'un 155. maddesinde yer almaktadır: • Muayenehane, yazıhane, atölye gibi özel iş yerleri açmamak, • Çalışılan yere tabela, levha gibi mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren alametleri asmamak, • Devamlı şekilde mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren ilanlar yapmamak • Serbest mesleki faaliyette bulunmak üzere mesleki teşekküllere kaydolmamak.

Gayrimenkul Sermaye İratları

11. *Zilyetlik nedir?*
Cevap: Zilyetlik: Taşınır veya taşınmaz bir mal üzerindeki fiilî hakimiyettir.

12. *İntifa Hakkı Sahibi kimdir?*
Cevap: İntifa Hakkı Sahibi: Bir menkul veya gayrimenkul mal ya da hak üzerinde yararlanma ve kullanma hakkı olan kişilerdir.

13. *Mutasarrıf kimdir?*
Cevap: Mutasarrıf: Bir mal veya hak üzerinde fiilen kullanma yetkisi olan kişidir.

14. *Gayrimaddi mallar nelerdir?*
Cevap: Gayrimaddi mallar: • Arazi, bina, maden suları, madenler, • Motorlu nakil vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat, gemi ve gemi payları.

15. *Gayrimenkul kiralarında stopaj oranı kaçtır?*
Cevap: Gayrimenkul kiralarında stopaj oranı, %20'dir.

16. *Emsal kira bedeli nedir?*
Cevap: Emsal kira bedeli: Kira bedelinin gerçekte olandan düşük beyan edilmesini önlemeye yarayan bir vergi güvenlik müessesesidir.

Menkul Sermaye İratları

17. *Menkul sermaye iradı nedir?*
Cevap: Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.

18. *Eurobond nedir?*
Cevap: Eurobond: Uluslararası piyasalarda işlem gören, yabancı para cinsinden, uzun vadeli yatırım aracıdır.

19. *Menkul sermaye iradı sayılanlara verilebilecek örnekler nelerdir?*
Cevap: • Her türlü hisse senetlerinin kâr payları (temettü gelirleri), • İştirak hisselerinden doğan kazançlar, • Devlet tahvili ve Hazine bonosu faizleri ile diğer her türlü tahvil ve bono faizleri, eurobond faizleri, • Repo gelirleri, • Mevduat faizleri, • Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (İslam bankacılığı ve işletmeciliği), • Her nevi hisse senetleri kâr payları, • Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları, • Her türlü alacak faizleri, • Bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları, •Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,

Diğer Kazanç ve İratlar

20. *Hangi mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazancıdır?*
Cevap: 1. İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar. 2. GVK'nın 70. maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar. 3. Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar. 4. Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar. 5. Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar. 6. İktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) GVK'nın 70. maddesinin birinci fıkrasının (1), (2), (4) ve (7) numaralı bentlerinde yazılı mal (gerçek usulde vergiye tâbi çiftçilerin zirai istihsalde kullandıkları gayrimenkuller dahil) ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar

21. *Vergiye tâbi arızi kazançlar nelerdir?*
Cevap: 1. Arızî olarak ticari muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar. 2. Ticari veya zirai bir işletmenin faaliyeti ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyete hiç girişilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hâsılat. 3. Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştemallıklar (kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayan veya yeni kiracıya devrinden doğan kazançlar dahil). 4. Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hasılat. 5. Gerçek usulde vergiye tâbi mükelleflerin terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar (zarar yazılan değersiz alacaklarla, karşılık ayrılan şüpheli alacakların tahsili dahil). 6. Dar mükellefiyete tâbi olanların 45 inci maddede yazılı işleri arızî olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar. Bir takvim yılında (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerde yazılı olan kazançlar (henüz başlamamış olan ticari, zirai veya mesleki bir faaliyete hiç girişilmemesi ile ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen kazançlar hariç) toplamının belli bir kısmı.

Sıra-(Soruid) 1-(1438813) 2-(1438823) 3-(1438828) 4-(1438859) 5-(1438882) 6-(1438889) 7-(1438918) 8-(1438942) 9-(1438960) 10-(1438972) 11-(1438985) 12-(1438989) 13-(1438997) 14-(1439011) 15-(1439023) 16-(1439036) 17-(1439054) 18-(1439080) 19-(1439068) 20-(1439105) 21-(1439121)

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 4: Gelir Vergisinin Tarhı

Giriş

1. *Tarh nedir?*
Cevap: Vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibarıyla tespit eden idari muameledir.

Muhtasar Beyanname (Stopaj Beyannamesi) Yoluyla Tarh

2. *Muhtasar beyanname nedir?*
Cevap: Muhtasar beyanname, stopaj (kaynakta kesinti) yoluyla alınan vergilerin ödendiği beyanname çeşididir.

3. *Vergi tevkifatı yapmak zorunda olanlar kimlerdir?*
Cevap: Vergi tevkifatı yapmak zorunda olanlar, GVK'nın 94. maddesinde sayılmıştır. • Kamu idare ve müesseseleri, • İktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, • Ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, yatırım fonu yönetenler, • Dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, • Gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, • Zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler.

Yıllık Beyanname Yoluyla Tarh

4. *Yıllık beyanname nedir?*
Cevap: Yıllık beyanname, mükellefin çeşitli kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratlarının bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine ilişkin beyannamedir.

5. *Mutlaka beyanname verilmesi gereken durumlar nelerdir?*
Cevap: GVK m. 85'te düzenlenen bu durumlar aşağıda açıklanmaktadır: • Tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve serbest meslek faaliyetlerinden kazanç elde etmeseler bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar. • Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri, • Tutarı toplamı GVK, m. 86/d'de yazılı tutarı aşan, istisnaya konu olmamış ve üzerinden stopaj yapılmamış menkul, gayrimenkul sermaye iratları, • Kazanç ve iratların istisna haddini aşan kısımları (Bu durumda sadece istisna haddini aşan kısım beyan edilecektir.) (GVK m. 86, a)

6. *Belirli bir sınırın aşılması halinde beyanname verme mecburiyeti bulunan gelirlerin özellikleri nelerdir?*
Cevap: Bu grup gelirler; • Stopaja maruz kalmıştır, • Ancak kanun koyucu, tutarın, belirlediği sınırın üstünde olmasından dolayı, ayrıca beyanname yoluyla vergilendirilmesini de arzulamıştır.

7. *Birden fazla işverenden ücret geliri olanların tabi olduğu durum hangisidir?*
Cevap: Bu durumda, mükelleflerin birinciden sonraki işveren(ler)den aldıkları ücretlerin toplamı beyanname verme sınırını geçiyorsa, ücret gelirlerinin tamamı beyana tabi hâle gelmektedir.

8. *Gelir vergisi beyannamesinin nereye verilmesi gerekir?*
Cevap: Gelir vergisi beyannamesinin, mükellefin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekir.

9. *Yıllık beyanname veren mükellefler için vergilendirme dönemi ne zamandır?*
Cevap: Yıllık beyanname veren mükellefler için vergilendirme dönemi, geçmiş takvim yılıdır. Yani, bu mükellefler vergilerini gelirin elde edildiği yılı izleyen yılda ödemektedirler. Son düzenlemeye göre beyannameler: - Gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olması durumunda, izleyen yılın şubat ayının son günü akşamına kadar, - Diğer hâllerde ise ertesi takvim yılının Mart ayının son günü akşamına kadar verilir. (GVK m. 92)

10. *Hangi şekilde yapılan eğitim ve sağlık harcamaları beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması şartıyla yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden indirilir?*
Cevap: • Eğitim ve sağlık harcamaları Türkiye'de yapılmalıdır. • Gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tesvik edilmelidir. • Söz konusu harcamalar mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olmalıdır.

11. *Bazı kurum ve kuruluşlara makbuz karşılığı yapılan bağış ve yardımlar neticesinde indirilebilecek tutar nedir?*
Cevap: Bu şekilde indirilebilecek tutar; bir takvim yılı için, o yıla ait beyan edilecek gelirin %5'ini, kalkınmada öncelikli yörelerde %10'unu geçememektedir.

12. *Sosyal amaçlı indirimin uygulandığı durumlar hangileridir?*
Cevap: • Ücretli engelliler, • Serbest meslek faaliyetinde bulunan engelliler, • Basit usulde vergilendirilen engelliler, • Bakmakla yükümlü olduğu kişiler arasında engelli kişi bulunan ücretliler ve serbest meslek erbabı sahipleri.

13. *Beyanname veren mükelleflerin yararlandığı indirimler nelerdir?*
Cevap: Beyanname Veren Mükelleflerin Yararlandığı İndirimler - Eğitim ve sağlık harcamaları (%10), - İkinci emeklilik için ödenen katkı payları (%15), - Kamu kurumlarına, vakıflara yapılan bağış ve yardımlar (%5, %100), - Sponsorluk (%50, %100), - Ar-GE indirimi (%100), - Engellilik indirimi, - Önceki yıllarda maruz kalınan zararlar (5 yıl).

14. *Yıllık beyanname ile bildirilen gelir üzerinden hesaplanacak vergi hangi sürelerde ödenir?*
Cevap: Şubat ayının son günü akşamına kadar verilmesi gereken beyanname ile bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi, Şubat ve Haziran aylarında olmak üzere 2 eşit taksitte, Mart ayının son günü akşamına kadar verilmesi gereken beyanname ile bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi ise Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere 2 eşit taksitte ödenir. (GVK m. 117) Vergi karnesi üzerinden ödeme yapan "diğer ücret" geliri sahipleri; yıllık vergilerinin yarısını şubat ayında, diğer yarısını da Ağustos ayında ödemektedir. (GVK m. 118) Yıllık beyanname veren mükellefler açısından vergi, vergilendirme dönemini izleyen yıl içinde ödenmesine rağmen; diğer ücretliler vergilerini, geliri elde ettikleri yıl içinde, yani daha erken ödemektedirler.

Yıllık Beyanname Verilmeyen veya Toplama Yapılmayan Hâller

15. *Beyan sınırı nedir?*
Cevap: Gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve ücret gelirlerinde, elde edilen yıllık gelir toplamının belirlenen sınırı aşması durumunda, stopaj yapılmış olmasına rağmen beyanname verme yükümlülüğü de olduğu anlamına gelmektedir.

16. *Mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirler hangileridir?*
Cevap: Mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirler, 86. maddenin (a) bendi ile (b) bendinde sayılan gelirlerden oluşmaktadır. Bunlar: • Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlar (GVK m. 86, a), • GVK m. 75/15'te yazılı menkul sermaye iratları (emekli, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan bazı ödemeler) (GVK m. 86/a), • Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısımları. Örneğin; miktarları ünite sonunda açıklanan; konut kira geliri, değer artışı kazancı ve arızi kazanç istisnaları (GVK m. 86, a), • Tek işverenden sağlanan ücret gelirleri (tevkif yolu ile vergilendirilmiş olması şartıyla) (GVK m. 86, b), • Birden fazla işverenden ücret geliri olan; ancak birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin toplamı 103'ncü maddedeki tarifenin ikinci gelir tutarını geçmeyen (ve tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan) ücret gelirlerinden oluşmaktadır (GVK m. 86, b, parantez içi hüküm), Bu arada GVK'nın bazı özel hükümleri ile beyan dışı bırakılan çeşitli gelirlerin de, 86. maddede sayılmamış olmasına rağmen, beyanname dışında kalacağının, başka gelirler için beyanname verilmesi durumunda beyannameye dâhil edilmeyeceğinin unutulmaması gerekir. Bu gelirlere örnek olarak, GVK, Geç. m. 67'de sayılan menkul sermaye iratlarını gösterebiliriz: Devlet tahvili-Hazine bonosu faizleri, mevduat faizleri, repo faizleri gibi.

Dar Mükellef Gerçek Kişilere Özgü Düzenlemeler

17. *Daimi temsilci kimdir?*
Cevap: Daimi temsilci, bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup, onun nam ve hesabına, belli edilen veya edilmeyen bir süreyle ticari işlemler yapmaya yetkili olan kişidir.

18. *Yersellik ilkesi nedir?*
Cevap: Devletin coğrafi sınırları içinde yaşayan (kendi tabiiyetinde olsun veya olmasın) herkesten, vergi almak istemesini ifade etmektedir.

19. *Ticari mümessil kimdir?*
Cevap: Ticari mümessil, tacir tarafından işletmeyi yönetmek ve temsil etmek üzere yetki verilen kişidir. Ticari vekil ise ticari mümessil sıfatı olmaksızın işletmenin belirlenen bazı işlerini yapmak üzere yetki verilen kişidir.

20. *Gayrimenkul Sermaye İradı nedir?*
Cevap: Gayrimenkul Sermaye İradı: Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişi, Türkiye'de sahip olduğu gayrimenkulünü veya bu mahiyetteki bir mal veya hakkını kiralamış, buradan gelir elde etmektedir.

21. *İsteğe bağlı münferit beyannamenin konusunu oluşturanlar nelerdir?*
Cevap: İsteğe bağlı münferit beyannamenin konusunu vergisi kaynakta kesilen telif ve patent hakkının satışından elde edilen gelirler oluşturur.

22. *Münferit beyanname, kazancın elde edildiği tarihten itibaren kaç gün içinde vergi dairesine verilmelidir?*
Cevap: Münferit beyanname, kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde, ilgili vergi dairesine verilmek zorundadır.

Sıra-(Soruid) 1-(1421708) 2-(1422887) 3-(1422890) 4-(1422899) 5-(1422904) 6-(1422910) 7-(1422917) 8-(1422920) 9-(1422926) 10-(1422956) 11-(1422968) 12-(1422970) 13-(1422977) 14-(1422981) 15-(1423011) 16-(1422987) 17-(1423023) 18-(1423025) 19-(1423027) 20-(1423029) 21-(1423036) 22-(1423038)

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 5: Kurumlar Vergisi

Kurumlar Vergisinin Konusu, Vergiyi Doğuran Olay, Mükellefleri ve Mükellefiyet

1. *Aşağıda tanımı yapılan şirkete hangi ad verilmektedir? "Sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız mal varlığıyla sorumlu bulunan şirkettir."*
Cevap: Anonim şirketler

2. *Aşağıda tanımı yapılan şirkete hangi ad verilmektedir? "Bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaretunvanı altında kurulan; sermayesi belliolup bu sermayenin en az sermaye paylarının toplamından oluştuğu şirkettir."*
Cevap: Limited Şirketler

3. *Aşağıda tanımı yapılan şirkete hangi ad verilmektedir? “komandite” ve “komanditer” olmak üzere iki çeşit ortak bulunur.*
Cevap: Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler

4. *Aşağıdaki boşluğa getirilebilecek en uygun terim nedir? Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini veözellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını iş gücü ve parasal katkılarıylakarşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçekve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara..... denir.*
Cevap: Kooperatif

Kurumlar Vergisinde Mükellefiyet

5. *Aşağıdaki boşluğa getirilebilecek en uygun terim nedir? "Ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyette iş yeri; mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri,tarla, bağ, bahçe, çiftlik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, madenler,taş ocakları, inşaat şantiyeleri, vapur büfeleri gibi ticari, sınai, zirai veya meslekibir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerler VUK m.156’da ..... olarak tanımlanmıştır."*
Cevap: İşyeri

6. *Aşağıdaki tanıma karşılık gelen en uygun kavram nedir? "Bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup, onun nam ve hesabına muayyen veya gayrimuayyen bir müddetle veya müteaddit ticari muameleler ifasına yetkili bulunan kimsedir."*
Cevap: Daimi Temsilci

Kurumlar Vergisinde Vergiye Tabi Kurum Kazancının Tespiti

7. *Menkul kıymet ihraç giderleri, Kuruluş ve örgütlenme giderleri ve Muallak hasar ve tazminat karşılıkları gibi giderler hangi başlık altında incelenmektedir?*
Cevap: Kurum Kazancının Tespitinde İndirilebilecek Giderler

8. *Aşağıdaki boşluk hangi uygun terim ile doldurulabilir? Safi kurum kazancının tespitinde, ...'nınticari kazanç hakkındaki hükümlerinin geçerli olmasından dolayı ticari kazancın tespitinde hasılat ile ilgili kuralların tamamı kurumlar vergisi bakımından da geçerlidir.*
Cevap: Gelir Vergisi Kanunu

9. *Aşağıdaki boşluğa getirilebilecek en uygun terim nedir? Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olaraktemin ederek işletmede kullandıkları borçlara ..... denilmektedir.*
Cevap: Örtülü Sermaye

10. *Zirai faaliyette bulunan kurumlarda kazanç tespiti, yurt dışı faaliyetlerde kazanç tespiti ve yabancı ulaştırma kurumlarında kurum kazancı tespiti gibi kavramlar hangi başlık altında incelenmektedir?*
Cevap: Kurum Kazancının Tespitinde Özel Durumlar

Kurum Kazancının Tespitinde Giderler

11. *Aşağıdaki boşluğu doldurunuz. "Ortaklardan ve ortaklarla ilişkili kişilerden alınan borçların öz sermayenin 3 katını aşan kısmı ..... sermaye olarak değerlendirilir."*
Cevap: örtülü sermaye

Kurumlar Vergisinde Vergiye Tabi Kurum Kazancının Tespiti

12. *Türkiye'de daimi veya arızi olarak çalışan kurumlar için kara taşımacılığında emsal oranı kaçtır?*
Cevap: %12

13. *Kontrol edilen yabancı kurum kazancının, Türkiye'deki kurum kazancına eklenmesi için yurtdışındaki iştirakin ilgili yıldaki gayrisafi hasılatının en az kaç bin TL'ye denk gelmesi gerekir?*
Cevap: 100.000

14. *Türkiye'de daimi veya arızi olarak çalışan kurumlar için deniz taşımacılığında emsal oranı kaçtır?*
Cevap: %15

15. *Türkiye'de daimi veya arızi olarak çalışan kurumlar için hava taşımacılığında emsal oranı kaçtır?*
Cevap: %5

Kurumlar Vergisinde Muafiyet ve İstisnalar

16. *Aşağıda verilen yurtdışı şube kazançları istisnasında boşluğa en uygun terim hangisidir? "Yurtdışından elde edilen kazancın elde edildiği ülke vergi kanunları uyarınca enaz ..... oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması gerekmektedir."*
Cevap: %15

17. *Aşağıdaki boşluğu en uygun ifade ile doldurunuz. ....., Lojistik tesislerde, ürünlerin yerinin değiştirilmesi, paket yapısının bozulup yeniden oluşturulması, kap boyutlarının değiştirilmesi, kontrol edilmesi, etiketleme, streçleme gibi işlemlerin tamamı için kullanılan genel bir ifadedir.*
Cevap: Elleçleme (Handling)

Kurumlar Vergisi Mükellefleri

18. *Kurumlar vergisi oranı yüzde kaçtır?*
Cevap: 20

Kurumlar Vergisinin Beyanı, Tarhı ve Ödenmesi

19. *Aşağıda verilen tanıma karşılık gelen beyanname türü hangisidir? "Gelir ve kurumlar vergisinde vergi kesintisi yapmakla yükümlü olanların, yaptıklarıödemelerden hesapladıkları vergileri gösterdikleri beyanname türüne ..... beyanname denir."*
Cevap: Muhtasar Beyanname

20. *Aşağıda tanımı yapılan beyanname türü hangisidir? "Dar mükellefiyete tabi yabancı kurumların elde ettikleri bazı kazançları için verdikleri beyanname türüdür. Kural olarak dar mükellef kurumların yıllık beyanname vermeleri gerekirken bazı kurum kazançları için ..... vermeleri gerekir."*
Cevap: Özel Beyanname (Münferit Beyanname)

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 6: Katma Değer Vergisi

Katma Değer Vergisinin Tanımı, Özellikleri ve Türleri

1. *"Satışlarda tahsil edilen KDV'den yatırım malları alışlarında ödenen KDV'nin indirilmesine izin verilmez. Yatırım malları dışındaki ilk madde, ara malı veya hizmet alışlarında ödenen KDV indirilebilir. Yatırımcılar için sakıncalı bir model olduğuiçin uygulamada rastlanmamaktadır." tanımı hangi KDV türüne aittir?*
Cevap: Gayri Safi Hasıla Tipi KDV

Verginin Konusu ve Vergiyi Doğuran Olay

2. *Bir işlemin ..... tabi olması için;• İşlemin Türkiye'de yapılmış olması• Yapılan işlemin mal teslimi ve hizmet ifası olması gerekmektedir. Yukarıdaki boşluğu uygun ifadeyle doldurunuz.*
Cevap: Katma Değer Vergisi

3. *Katma değer vergisinin kapsamına giren işlem- ler 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde üç ana grupta sınıflandırılmıştır. Bunlar nelerdir?*
Cevap: 1. Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler,2. Her türlü mal ve hizmet ithalatı,3. Diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetlerdir.

Verginin Mükellefi, Vergi Sorumlusu ve Tevkifat

4. *Katma değer vergisinin yapısı nedeniyle teorik olarak ..... ve ..... olmak üzere iki tür mükellef ortaya çıkmaktadır.*
Cevap: kanuni mükellef iktisadi veya fiilî mükellef

5. *.....; vergi alacağının güvence altına alınması amacıyla yasal bir zorunluluk olarak verginin tam olarak kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili diğer ödevlerin yerine getirilmesinden mükellef gibi idareye karşı sorumlu olan kişidir. Yukarıdaki boşluğu uygun ifadeyle doldurunuz.*
Cevap: Vergi sorumlusu

Vergi Mükellefi, Vergi Sorumlusu, Kanuni Temsilci

6. *Katma değer vergisinde vergi sorumluları kimlerdir?*
Cevap: Satıcı Alıcı Vergi Dairesi

Verginin Mükellefi, Vergi Sorumlusu ve Tevkifat

7. *Vergi sorumluluğu uygulaması hangi durumda söz konusu olmaz?*
Cevap: Mükellefin vergiyi ödeyebilecek durumda olmaması

Verginin Matrahı, Oranı ve İndirim

8. *Teslim ve hizmet işlemlerinde ....., bu işlemlerin karşılığını oluşturan bedeldir. Yukarıdaki boşluğu uygun ifadeyle doldurunuz*
Cevap: KDV Matrahı

Katma Değer Vergisi (KDV)

9. *Cumhurbaşkanı, %10 olan katma değer vergisi oranını kaç katına kadar arttırabilme yetkisine sahiptir?*
Cevap: 4

Verginin Matrahı ve Oranı

10. *KDV dahil bedeli 650 TL olan ve (%18) oranında KDV'nin fiyata dahil olmaması durumunda KDV tutarı kaç olacaktır?*
Cevap: 126

Verginin Matrahı, Oranı ve İndirim

11. *Ülkemizde katma değer vergisi oranı kanunen vergiye tabi her bir işlem için % kaçtır?*
Cevap: 10

Verginin Matrahı ve Oranı

12. *Bedeli 800 TL olan ve (%18) oranında KDV'nin fiyata dahil olmaması durumunda KDV tutarı kaç olacaktır?*
Cevap: 144

Verginin Matrahı, Oranı ve İndirim

13. *Katma değer vergisinde tarh edilecek vergiyi bulmak için .....yöntemi benimsenmiştir. Yukarıdaki boşluğu uygun ifadeyle doldurunuz.*
Cevap: Vergi İndirimi

Uluslararası Ticarette Ödeme Şekilleri

14. *Uluslararası ticarette Varış İlkesi ne anlama gelmektedir?*
Cevap: Sınır ötesine geçen malların yalnızca tüketildikleri ülkede vergilendirilmesi

Verginin İstisnaları

15. *İthalat istisnası hangi istisna türü içerisinde yer almaktadır?*
Cevap: Kısmi istisna

16. *Sınır ötesine geçen malların sadece tüketildikleri ülkede vergilendirilmesini ifade eden kavram nedir?*
Cevap: Varış ilkesi (destination principle)

17. *Sağlık Bakanlığınca izin verilen gerçek veya tüzel kişiler tarafından, Türkiye'de yerleşmiş olmayan yabancı uyruklu gerçek kişilere, münhasıran sağlık kurum ve kuruluşlarının bünyesinde verilen koruyucu hekimlik, teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin vergiden istisna olma durumuna ne ad verilmektedir?*
Cevap: Yabancı Uyruklu Kişilere Verilen Sağlık Hizmetleri İstisnası

Vergilendirme Usulü, Dönemi, Beyanı, Tarh ve Ödeme

18. *Katma değer vergisinin vergilendirilmesinde kanunda aksine hüküm olmadıkça "gerçek usul" uygulanır. Bunun dışında "....." usulü de vardır. Yukarıdaki boşluğu uygun ifadeyle doldurunuz.*
Cevap: hasılat esaslı vergilendirme

19. *Beyannamesi verilmiş bir vergi takip eden kaç gün içerisinde ödenmelidir?*
Cevap: 26

20. *KDV beyannamelerinin verilme ve ödeme zamanı ne zamandır?*
Cevap: Takip eden ayın 26. günü akşamına kadar beyanname verilir ve aynı gün ödenir.

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 7: Diğer Harcama Vergileri

Giriş

1. *Vergiler kaç grupta sınıflandırılır?*
Cevap: Vergiler konusuna göre gelir üzerinden, harcamalar üzerinden alınan ve servet üzerinden alınan vergiler olmak üzere üç grupta sınıflandırılmaktadır.

Özel Tüketim Vergisi

2. *Özel tüketim vergisi uygulamasına geçilmesinin nedenleri nelerdir?*
Cevap: Özel tüketim vergisi uygulamasına geçilmesinin nedenleri; ekonomik ve mali nedenler, Avrupa Birliği mevzuatına uyum ve dağınık bir görünüm sergileyen dolaylı vergi sisteminin sadeleştirilmesidir.

3. *Özel tüketim vergisine konu mallar nelerdir?*
Cevap: Özel tüketim vergisine konu mallar genellikle lüks mallar, alışkanlık verici ürünler, sürümü yüksek olan bazı ilk maddelerden (petrol ürünleri gibi) ve motorlu taşıtlardan oluşmaktadır. ÖTV tek aşamalı bir tüketim vergisi olup, üretim-tüketim zincirinin üretim, ithalat, ilk iktisap veya müzayede yoluyla satışında bir defaya mahsus olarak alınacağı kanunda açıkça belirtilmiştir.

4. *Verginin konusu ne demektir?*
Cevap: Verginin konusu, üzerine vergi konulan ve bu nedenle doğrudan ya da dolaylı bir şekilde verginin kaynağını oluşturan ekonomik unsurdur.

5. *ÖTVK'ya göre vergiyi doğuran olay nedir?*
Cevap: ÖTVK'ya göre vergiyi doğuran olay malın teslimi, ithali veya ilk iktisabı olarak belirlenmiştir.

6. *ÖTVK'ya göre teslim ne demektir?*
Cevap: Teslim, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesini ifade eder (ÖTVK md.1/2-e).

7. *ÖTVK'ya göre ithalat ne demektir?*
Cevap: İthalat, vergi konusuna giren malların Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine girişini ifade eder (ÖTVK md.1/2-a).

8. *ÖTVK'ya göre ilk iktisap ne demektir?*
Cevap: İlk iktisap, (II) sayılı listedeki mallardan Türkiye'de kayıt ve tescil edilmemiş olanların kullanılmak üzere ithalini, müzayede yoluyla veya kayıt ve tescil edilmiş olsa dahi 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerine göre iade edilenler de dahil motorlu araç ticareti yapanlardan iktisabını, motorlu araç ticareti yapanlar tarafından kullanılmaya başlanmasını, aktife alınmasını veya adlarına kayıt ve tescil ettirilmesini ifadeeder (ÖTVK md.1/2-b).

9. *Müzayede ne demektir?*
Cevap: Müzayede, mezat ya da açık artırma, taşınır ya da taşınmaz malların en yüksek meblağı teklif eden kişiye satıldığı bir satış yöntemidir.

10. *Spesifik vergi nedir?*
Cevap: Spesifik vergi maktu tutarda belirlenen vergiyi ifade eder.

11. *Advalorem vergi nedir?*
Cevap: Advalorem vergi, parasal değer üzerinden alınan oransal vergiyi ifade eder.

12. *Verginin beyanı, tarhı ve ödenmesi süreçleri nelerdir?*
Cevap: Özel tüketim vergisi, mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur. Adi ortaklıklarda verginin ödenmesinden ortakların tamamı müteselsilen sorumlu olmak üzere ortaklardan herhangi birisi tarhiyata muhatap tutulur. Bu vergi, beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi takip eden yedi gün içinde tarh edilir. Vergi, beyanname verme süresi içinde ödenir. (ÖTVK md.14/1). Vergiyi tarh edecek daire KDV yönünden bağlı bulunulan vergi dairesidir.

13. *ÖTVK'da yer alan istisna ve muafiyet uygulamaları nelerdir?*
Cevap: ÖTVK'da yer alan istisna ve muafiyet uygulamaları:• İhracat istisnası (ÖTVK md.5),• Diplomatik istisna (ÖTVK md.6),• Petrol arama ve istihsal faaliyetlerinde malların teslimi istisnası (ÖTVK md.7/1-b),• Kamu kurumlarına bedelsiz teslim istisnası (ÖTVK md.7/1-c; ÖTVK md.7/5),• Engellilere taşıt istisnası (ÖTVK md.7/2),• Askerî ve güvenlik amaçlı teslim istisnası (ÖTVK md.7/1-a; ÖTVK md.7/4),• İthalat istisnası (ÖTVK md.7/6),

Gümrük Vergisi

14. *Gümrük vergisi nedir?*
Cevap: Gümrük vergisi, mal ve eşyaların bir ülkenin sınırlarından geçişi esnasında alınan vergidir.

15. *Gümrük vergisi konusu neleri kapsar?*
Cevap: Gümrük vergisinin konusunu, Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine giren ve Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan eşya oluşturmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar, Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir.

16. *Gümrük vergisini doğuran olay nedir?*
Cevap: Gümrük vergisinde vergiyi doğuran olay, Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan eşyanın Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine girmesidir.

17. *Gümrük vergisi mükellefi (yükümlüsü) kimlerdir?*
Cevap: Gümrük Kanunu'nda mükellef yerine yükümlü tabiri kullanılmıştır. Gümrük vergisinin mükellefi, gümrük yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu bütün kişilerdir. Gümrük yükümlülüğü ise, yükümlünün gümrük vergilerini ödemesi zorunluluğunu ifade eder (GK, md.2). Bu hâliyle gümrük vergisinin mükellefi, ithal edilen eşyanın maliki, yani sahibidir. Eşyanın maliki, konşimento, yük senedi ve ordino gibi belgelerde eşyanın teslimedileceği ifade edilen kişidir.

18. *Gümrük vergisi neye göre belirlenir?*
Cevap: Gümrük vergisi İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetveline göre belirlenir. Her biri farklı eşya grubunu oluşturan ve 99 fasıldan oluşan cetvelde eşyanın tanımı, pozisyon numarası (G.T.İ.P.-Gümrük Tarifesi İstatistik Pozisyonu), ölçü birimi ve vergi oranı yer alır.

19. *Gümrük Vergisinin Beyanı ve Tahakkuku nasıl olur?*
Cevap: Gümrük vergisi, genellikle yükümlünün yazılı veya sözlü beyanı üzerine gümrük idaresi tarafından vergi dairesi sıfatıyla tarh olunur. Yazılı beyan kural olarak gümrük giriş beyannamesi aracılığıyla yapılır. Yükümlü tarafından verilen beyanlar, Bilge sistemi içerisinde risk kriterlerine göre otomatik olarak sarı, mavi veya kırmızı olmak üzere üç farklı muayene hattına yönlendirilmektedir. Gümrük muayene işlemi tamamlandıktan sonra (Bilge sisteminden beyannamenin onaylanması veya beyanname üzerine kaşe tatbiki) onaylanan beyana göre tahakkuk eden vergiler yükümlüsüne hemen tebliğ edilir.

20. *Gümrük Kanunu'nun İstisna ve muafiyetlere nelerdir?*
Cevap: İstisna ve muafiyetlere Gümrük Kanunu'nun167. maddesinde yer verilmiştir. Bunlardan bazıları;• Cumhurbaşkanı zat ve ikametgâhı için gelen eşya,• Karşılıklı olmak kaydıyla diplomatik eşya,• Bazı askerî kurum ve kuruluşlarca alınan silah, araç-gereç, makine, teçhizat, akaryakıt, ham madde vb.• Cenaze ve cenaze ile ilgili eşyalar,• Kamu kurum ve kuruluşları, topluma yararlı dernekler ve vergiden muaf vakıflar tarafından ticari gaye güdülmemek ve kuruluş amaçları doğrultusunda ithal edilen eşya,• Malul ve engelli kullanımına yönelik eşya,• Belirli bir kıymeti geçmemek üzere yolcu beraberi taşınan eşya,• Geri gelen eşya şeklinde sıralanabilir.

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

21. *Vergi kanunları içinde verginin konusunu mükelleften hareketle tanımlamada ilk ve tek kanun olma niteliğinesahip vergi kanunu hangisidir?*
Cevap: Gider Vergileri Kanunu'nun 28. maddesinde BSMV'nin konusu işlemi yapandan hareketle belirlenmiştir. Bu yönüyle BSMV, vergi kanunları içinde verginin konusunu mükelleften hareketle tanımlamada ilk ve tek kanun olma niteliğine sahiptir.

22. *Banka ve sigorta muameleleri vergisinde vergiyi doğuran olay nedir?*
Cevap: 6802 sayılı Kanun'un 28. maddesinde vergiyi doğuran olay, yapılan muamele sonucu her ne şekilde olursa olsun nakden veya hesaben lehe para alınması olarak belirtilmiştir. BSMV'de verginin doğumu için verginin konusuna giren bir işlem yapılması yeterli değildir, o işlem neticesinde lehe alınan para olması yani gelir getirmesi gerekmektedir.

23. *Banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna edilen işlemler nelerdir?*
Cevap: 6802 sayılı Kanun'un 29. maddesinde istisna ve muafiyetler sıralanmıştır. Vergiden istisna edilen işlemlerdenbazıları; bankaların kendi şubeleri arası yaptığı işlemler, hisse senedi ve tahvil gelirleri, masraf karşılığı müşteriden alınan paralar, ortaklardan ve iştiraklerden sağlanan karlar, arbitraj işlemleri, konut kredisi faizleridir.

Özel İletişim Vergisi

24. *Özel iletişim vergisinin konusu, mükellefi ve vergiyi doğuran olayı nedir?*
Cevap: Verginin konusunu telekomünikasyon hizmetleri oluşturmaktadır. Telekomünikasyon hizmetleri; mobil elektronik haberleşme, radyo ve televizyon yayınlarının uydu platformu ve kablo ortamından iletilmesi, kablolu, kablosuz ve mobil internet servis sağlayıcılığı vb. hizmetlerdir. Verginin mükellefi vergi konusuna giren işlemleri gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunan işletmelerdir. Vergiyi doğuran olay, telekomünikasyon hizmetinin ifasıdır. Bu konu kanunda açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, kanunda açıkça hükmün olmadığı hallerde KDVK'nın uygulanacağı ifade edildiği için (6802 sayılı Kanun md.39/f.5) hizmet ifası vergiyi doğuran olay olarak kabul edilecektir.

Şans Oyunları Vergisi

25. *Şans Oyunları Vergisinin mükellefi kimdir?*
Cevap: Verginin mükellefi, kendisine şans oyunları tertip etme hak ve yetkisi verilmiş kurumlardır. Bu hak ve yetkinin devri hâlinde ise mükellef, devralan kurum, kuruluş veya özel hukuk tüzel kişileridir.

26. *Şans oyunları vergisinin oranı nedir?*
Cevap: Verginin oranı, spor müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde %5, at yarışlarında %7 ve diğer şans oyunlarında %10'dur. Cumhurbaşkanı bu oranları bir katına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye ya da tekrar kanuni seviyesine getirmeye yetkili kılınmıştır.

Damga Vergisi, Değerli Kâğıtlar Vergisi ve Harçlar

27. *Damga vergisi nedir?*
Cevap: Damga vergisi, gerçek ya da tüzel kişilerin gerçekleştirdikleri hukuki işlemlerde kullanılan belgelere (kâğıt ya da elektronik veri) ispat gücü kazandırarak hukuki geçerlilik sağlamak amacıyla alınan "resim" niteliğinde bir mali yükümlülüktür. Damga vergisi 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nda (DVK) düzenlenmiş olup tahakkuku tahsile bağlı bir vergidir.

28. *Damga vergisinde vergiyi doğuran olay nedir?*
Cevap: Damga vergisinde vergiyi doğuran olay vergiye konu olan kâğıtların düzenlenmesidir. Kâğıtların düzenlenmesi, işlemlerin elle ya da makineyle Türkçe veya yabancı dilde yazılarak kâğıda dökülmesi, imzalanması veya imza yerine geçecek işaret konulması (parmak basma veya elektronik imza) suretiyle hukuken tamamlanmasını ifade eder.

29. *Değerli kağıtlar vergisinde verginin konusunu oluşturan değerli kağıtlar nelerdir?*
Cevap: Verginin konusu, değerli kâğıtlardır. Değerli kâğıt, Kanun'a bağlı tabloda yazılı kâğıtlar ve belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan noter belgeleridir. Değerli kâğıtlara örnek olarak; beyanname, TC kimlik kartı, pasaportlar, aile cüzdanları, çekler vb. verilebilir. Değerlikâğıtlar, Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanır ve bastırılır. Hazine ve Maliye Bakanlığının izni ileilgili bakanlık, daireler veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından hazırlanıp bastırılması veya elektronik belge olarak düzenlenmesi mümkündür.

30. *Harç nedir?*
Cevap: Kamu harcamalarının finansmanında vergilere çok benzeyen gelir kaynaklarından birisi de harçlardır. Harç, belli bir kamu hizmetinden yararlanma karşılığında ödenen bedeldir. Diğer bir ifade ile harç, yarı kamusal nitelikte kamu hizmeti sunan kamu kuruluşlarının sundukları hizmetlerden doğrudan doğruya yararlananlardan, faydalanma karşılığı alınan parasal tutarları ifade etmektedir.

Sıra-(Soruid) 1-(1431907) 2-(1431951) 3-(1432075) 4-(1432203) 5-(1432232) 6-(1432240) 7-(1432243) 8-(1432248) 9-(1432254) 10-(1432280) 11-(1432287) 12-(1432303) 13-(1432306) 14-(1432652) 15-(1432662) 16-(1432665) 17-(1432673) 18-(1432680) 19-(1432699) 20-(1432712) 21-(1432726) 22-(1432734) 23-(1432745) 24-(1432799) 25-(1432838) 26-(1432842) 27-(1432857) 28-(1432868) 29-(1432873) 30-(1432881)

Sorularla Öğrenelim

MLY201U - TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 8: Servet Vergileri

Servet Vergilerinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi

1. *Türk vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergiler nelerdir?*
Cevap: Türk vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergiler motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ve emlak vergisidir. Bu üç vergiden motorlu taşıtlar vergisi ve emlak vergisi isimlerinde de ifade edildiği üzere motorlu taşıt ve emlağa sahip olma sonucu alınmakta iken veraset ve intikal vergisi ise servetin intikalini vergilendirmektedir.

Motorlu Taşıtlar Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

2. *Türkiye'de motorlu taşıtlar vergisi ilk olarak ne zaman yürürlüğe girmiştir?*
Cevap: Türkiye'de motorlu taşıtlar vergisi ilk olarak 28 Şubat 1957 tarihinde kabul edilerek, 1 Mart 1957tarihinde 6936 sayılı "Hususi Otomobil Vergisi Kanunu" ile yürürlüğe girmiştir.

3. *Motorlu Taşıtlar Vergisinin konusu nedir?*
Cevap: 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun "Verginin Mevzuu" başlıklı 1. maddesinde; "Bu Kanunun 5. ve 6. maddelerinde yazılı tarifelerde yer alan;a. Karayolları Trafik Kanununa göre trafik şube veya bürolarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan motorlu kara taşıtları,b. Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş uçak ve helikopterler motorlu taşıtlar vergisine tabidir." hükmü yer almaktadır.

4. *Motorlu taşıtlar vergisinin mükellefi kimdir?*
Cevap: Motorlu taşıtlar vergisinin mükellefi; trafik sicili ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca tutulan sivil hava vasıtaları sicilinde adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek ve tüzel kişilerdir.

5. *Motorlu taşıtlar vergisinde istisnalar kimlere uygulanır?*
Cevap: Motorlu taşıtlar vergisinde istisnalar; Kamu Kurumlarına Ait Taşıtlar Diplomatlara Ait Taşıtlar Malül ve Engellilere Ait Taşıtlar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna İntikal Eden Bankalara Ait Taşıtlar Türk Kuşu ya da Türk Hava Kurumuna Ait Uçak ve Helikopterler

Motorlu Taşıtlar Vergisinin Tarhı

6. *Motorlu taşıtlar vergisi (I) sayılı tarifesi hangi araçları kapsar ve hangi oranla vergilendirilmektedir?*
Cevap: (I) Sayılı Tarife: Bu tarife otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri ile motosikletleri kapsamınaalmıştır. (I) sayılı tarife de yer alan taşıt değerlerine ve yaşına isabet eden vergi tutarlarının %25'i oranında vergilendirilmektedir.

7. *Motorlu taşıtlar vergisi (II) sayılı tarifesi hangi araçları kapsar?*
Cevap: (II) Sayılı Tarife: (II) sayılı tarife, daha çok ticari amaçlı kullanımlara yönelik, (I) sayılı tarifenin dışında kalan diğer kara taşıtlarına ilişkin düzenlenmiştir. Bu tarifede minibus, panel van ve motorlu karavanlar, otobüs ve benzerleri ile kamyonet, kamyon çekici ve benzerleri yer almaktadır.

8. *Motorlu taşıtlar vergisi (IV) sayılı tarifesi hangi araçları kapsar?*
Cevap: (IV) Sayılı Tarife: (IV) sayılı tarife, uçak ve helikopterlerden oluşan motorlu hava taşıtlarından oluşmaktadır.

9. *Motorlu taşıtlar vergisinin tahakkuku ve ödemesi nasıldır?*
Cevap: Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunun 9. maddesi uyarınca "tahakkuk ettirilen vergi ayrıca mükellefe tebliğ olunmaz vergi, tahakkuk ettirilen günde tebliğ edilmiş sayılır" hükmünden hareketle motorlu taşıtlar vergisinin tahakkuk ettirilmesi için ayrıca tebliğ edilmesine gerek yoktur Beyana dayalı vergilerde verginin tahakkuku tahakkuk fişinin tebliği / beyannamesinin elektronik ortamda verilmesi ile gerçekleşirken motorlu taşıtlar vergisi kendiliğinden tahakkuk etmektedir. Yıllık olarak her yıl ocak ayında tahakkuk eden vergi iki eşit taksitte ocakve temmuz aylarında ödenmektedir.

Veraset ve İntikal Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

10. *Veraset ve intikal vergisi nedir?*
Cevap: Veraset ve intikal vergisi, veraset yolu (ölüme bağlı tasarruflar) ile sağlar arasında ivazsız (karşılıksız) olarakgerçekleşen servet transferlerini konu alan, subjektif, özel nitelikli ve dolaysız bir servet vergisidir.

11. *Veraset yoluyla intikalleri vergilendirmenin kaç yolu vardır?*
Cevap: Veraset yoluyla intikalleri vergilendirmenin iki yöntemi vardır. Bunlar, tereke vergisi ve miras payı vergisidir.

12. *Veraset ve intikal vergisinde vergiyi doğuran olay nedir?*
Cevap: Veraset ve intikal vergisi uygulamasında vergiyi doğuran olay, 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 2. maddesinde tanımı yapılan malların yukarıda belirtilen kişilere veraset yoluyla veya her ne şekilde olursa olsun ivazsız bir suretle intikal etmesidir. Buna göre, vergiyi doğuran olay;• Bir kişinin ölümü,• Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre hukuken ölümüne karar verilmesi (gaiplik) veya,• Bir kişiye hayatta iken yapılan bağış vb. ile meydana gelmektedir.

13. *Veraset ve İntikal Vergisindeki muafiyetler nelerdir?*
Cevap: Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda yer alan muafiyetler; kamusal muafiyetler, kamu yararı amacı güden teşekküllere sağlanan muafiyetler ve diplomatik muafiyetler şeklinde üç ana başlık altında toplanabilir.Bu kapsamda;• Kamu kuruluşları, emekli ve yardım sandıkları, sosyal sigorta kurumları, kamuya yararlı sayılan dernekler, siyasi partiler ve bunlara ait olan veya bunların aralarında kurdukları kuruluşlardan kurumlar vergisinetabi olmayanlar,• Yukarıda sayılanların dışında kalan tüzel kişilere ait olup kamu yararı için; ilim, araştırma, kültür, sanat, sağlık, eğitim, din, hayır, imar, spor gibi alanlarda faaliyette bulunmak amacıyla kurulan kuruluşlar, • Yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları (fahri konsoloslar hariç) ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o devletin uyruğunda bulunan memurları ve Türkiye'de resmi bir göreve memur edilenler ve bu sayılanların aile bireyleri, veraset ve intikal vergisinden muaftır.

14. *Mükellefler, veraset ve intikal vergisi beyannamesini nereye verirler?*
Cevap: Mükellefler, veraset ve intikal vergisi beyannamesini;• Veraset yoluyla gerçekleşen intikallerde ölen kimsenin ikametgâhının bulunduğu,• Diğer suretle gerçekleşen intikallerde tasarrufu yapan şahsın ikametgâhının bulunduğu, tasarrufun tüzel kişilerce veya diğer teşekküllerce yapılması durumunda tüzel kişilerin veya diğer teşekküllerin merkezlerininbulunduğu,• Miras bırakanın veya bu tasarrufu yapan şahsın ikametgâhı yabancı memlekette ise Türkiye'deki son ikametgâhının bulunduğu, yerdeki vergi dairesine verirler.

15. *Kendilerine veraset yoluyla veya ivazsız suretle intikal eden mallar dolayısıyla veraset ve intikal vergisi beyannamesi düzenleyenler, beyannameyi ilgili vergi dairesine verirken intikal eden malların çeşidine göre hangi belgeleri beyannameye eklemelidirler?*
Cevap: • Veraset ilamı (Mirasçılık Belgesi),• Vasiyetname, miras mukavelenamesi, (olması halinde)• Borç ve masraflara ait belgeler,• Ticari bilanço ve gelir tablosu,• Gayrimenkuller için, tapunun fotokopisi ve emlak vergisi değerini gösteren ilgili belediyeden alınmış bir belge,

Emlak Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

16. *Emlak vergisi nedir?*
Cevap: Emlak vergisi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan bina, arsa ve araziden alınan hasılatı ve yönetimiyerel idarelere bırakılmış, sürekli, objektif ve özel nitelikte bir servet vergisidir.

Bina Vergisi ve Arazi Vergisi

17. *Bina vergisinin mükellefleri kimlerdir?*
Cevap: Bina vergisinin mükellefi binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenlerdir.

18. *Bina vergisinin matrahı nasıl hesaplanır?*
Cevap: Bina vergisinin matrahı, binanın "vergi değeri" dir. Bina vergisinin matrahını oluşturan vergi değeri binanın Emlak Vergisi Kanununa göre hesaplanan vergi değeridir ve bu değer şu şekilde hesaplanır. • Binanın dıştan dışa yüzölçümü ile Hazine ve Maliye ile Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarınca ortaklaşa belirlenen (binanın betonarme, karkas, yığma ya da ahşap olma durumuna ve inşaat sınıfına göre) bina metrekare normalinşaat maliyet bedellerini gösteren cetvelde yer alan ortalama rakam çarpılır. • Bu çarpım sonucu bulunan rakama, varsa asansör (%6 oranında), kalorifer veya klima tesisat (%8oranında) farkı ilave edilir. • Bu suretle bulunan toplam değerden inşaatın türüne ve binanın yaşına göre değişen aşınma payıdüşülür. • Aşınma payı düşüldükten sonra kalan değere arsa veya arsa payının asgari ölçülere göre tespit edilendeğeri ilave edilerek binanın vergi değeri bulunmuş olur.

19. *Bina vergisinin oranı nedir?*
Cevap: Bina vergisinin oranı, konutlar için binde 1, diğer binalar için binde 2 dir. Bu oranlar büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içindeki konutlar için binde 2, diğer binalar için binde 4 olarak uygulanır. 5216 sayılı Kanunun uygulandığı büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde % 100 artırımlı uygulanır.

20. *Bina vergisinin mükellefiyeti ne zaman başlar?*
Cevap: Bina vergisi mükellefiyeti; • Vergi değerini değiştiren sebeplerin doğması halinde bu değişikliklerin gerçekleştiği (örneğin yeni bina yapılması, mevcut binalara ilave veya asansör, kalorifer tesisatı yapılması gibi) tarihi,• Herhangi bir sebep yüzünden bir şehir, kasaba veya köyün tamamında sürekli olmak üzere bina veya arazinin değerlerinde %25'i aşan oranda artma veya eksilmesi olmasına bağlı olarak takdir işleminin yapıldığı tarihi,• Dört yılda bir yapılan takdir işlemlerinde takdir işleminin yapıldığı tarihi,• Muafiyetin sona erdiği tarihi izleyen bütçe yılından itibaren başlar.

21. *Arazi vergisinin mükellefi kimlerdir?*
Cevap: Bina vergisinde olduğu gibi arazi vergisinin de mükellefi arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa araziye malik gibi tasarruf edenlerdir. Bir araziye paylı mülkiyet halinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği mülkiyette malikler vergiden zincirleme olarak sorumludurlar.

22. *Arazi vergisindeki istisna nedir?*
Cevap: Mükelleflerin bir belediye ve bu belediyenin mücavir alan sınırları içinde bulunan arazisinin vergi değerinin 10.000 TL'si, arazi vergisinden istisnadır.

23. *Arazi vergisinin oranı nedir?*
Cevap: Arazi vergisinin oranı binde 1, arsalarda ise binde 3'tür. Bu oranlar 5216 sayılı Kanunun uygulandığı büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde % 100 artırımlı uygulanır.

24. *Emlak vergisi ne zaman ödenir?*
Cevap: Emlak vergisinin birinci taksiti Mart-Nisan-Mayıs aylarında, ikinci taksiti Kasım ayında ödenir.

Sıra-(Soruid) 1-(1433058) 2-(1433081) 3-(1433091) 4-(1433129) 5-(1433167) 6-(1433230) 7-(1433241) 8-(1433252) 9-(1433350) 10-(1433369) 11-(1433384) 12-(1433392) 13-(1433405) 14-(1433416) 15-(1433432) 16-(1433437) 17-(1433447) 18-(1433458) 19-(1433464) 20-(1433482) 21-(1433493) 22-(1433503) 23-(1433506) 24-(1433531)

MLY201U-TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 1: Türk Vergi Sistemine Genel Bakış, Gelir Vergisi: Tarihçe, Gelir Kavramı, Mükellefiyet, Ticari Kazançlar (Bilanço Esası)

Giriş

Kamu harcamalarının finansmanında kullanılan en önemli gelir vergilerdir.

Bu bölümde gerçek kişilerin elde ettikleri gelir üzerinden devlete gelir vergisi adı altında yapmış oldukları ekonomik aktarımın yasal çerçevesi incelenecektir. Bu çerçevede öncelikle Türk vergi sisteminin tarihsel gelişim süreci hakkında genel bilgiler verilecek, gelir kavramı teorik açıdan incelenerek vergiye tabi ilk gelir unsuru olan ticari kazanç üzerinde durulacaktır.

Türk Vergi Sisteminin Tarihsel Sürecine Genel Bir Bakış

Osmanlı İmparatorluğu'nda vergiler şer'i ve örfi vergilerden oluşmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Şer'i vergilerden sonra konulan ve ikinci Beyazıt Dönemi'nde "Hudusu Avarız" vergisiyle başlayan ve sayıları 100'e yaklaşan örfi vergiler, vergi sisteminin ağırlık merkezini oluşturmuştur. Şer'i vergiler grubu içerisinde zekat, aşar, haraç ve cizye yer almaktadır. Örfi vergiler grubu içerisinde yer alan vergilere ise avarız vergileri, Gümrük vergileri, Ağnam vergisi, Ancemattin vergisi, Emlak vergisi Musakkafat vergisi, Temettü vergisi, Bedel-i Asker, Bedel-i Nakdi, Bedel-i Tarik, Baş vergisi örnek verilebilir.

Cumhuriyet'in kabul edildiği 1923 yılında Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan öşür, temettü, musakkafat, ağnam gibi vergilerden oluşan basit ve ihtiyaçları karşılamayan bir vergi sistemi yürürlükte idi.

Aşar vergisindeki azalmayı telafi etmek için 1926 yılında 735 ve 737 sayılı Kanunlarla Umumi İstihlak Vergisi ile Eğlence ve Hususi İstihlak Vergisi yürürlüğe girmiştir. Umumi İstihlak Vergisi esas olarak satışları vergilendirdiğinden ayrıca hizmetleri hedef alan hususi istihlak ve eğlence vergisi kabul edilmiştir. Umumi istihlak vergisi, kapsamı oldukça geniş tutulmak istenen bir yayılı muamele vergisi niteliğindeydi. Günümüzde uygulanan katma değer vergisinin Türkiye'deki ilk şekli olarak kabul edilebilir.

Gelir üzerinden alınan vergilere ilişkin olarak 1926 yılında gelir sağlama düzeyi düşük olan temettü vergisi kaldırılmış, yerine hem de daha fazla gelir sağlayacak hem daha modern bir vergi uygulaması sağlayacak kazanç vergisi yürürlüğe konmuştur. 1926 yılında kazanç vergisi çıkarılmıştır. Kazanç Vergisi, temettü vergisine nazaran daha geniş kapsamlı ve gerçek geliri kavramaya yönelik bir vergi olup günümüz gelir vergisine daha yakın bir yapı göstermektedir. İlk kazanç vergisi 1934 yılında kaldırılmış yerine 1950 yılına kadar yürürlükte kalan yeni kazanç vergisi getirilmiştir. Kazanç vergisi kaldırılarak 1949 yılında yerine Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve Esnaf Vergisi Kanunları kabul edilmiştir. Bu kanunlarla birlikte Vergi Usul Kanunu da aynı yıl kabul edilmiş, vergiler 1950 yılında yürürlüğe konulmuşlardır.

1950 yılında yürürlüğe giren KVK, 56 yıl gibi yarım yüzyılı aşkın bir süre boyunca yapılan birçok değişiklikle tanınamaz ve uygulanamaz hâle gelmiş, bu durum yeni bir kanun yapılma ihtiyacını doğurmuştur. 1950 yılında yürürlüğe giren 5422 sayılı Kanun yerine 2006 yılında yeni 5520 sayılı KVK yürürlüğe girmiştir.

Anayasa'nın Vergi Ödevi başlıklı 73 maddesinde "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür." denilmektedir.

Türk vergi sisteminde yer alan vergileri toplu halde görebilmek için sayfa 5'deki Şekil 1.1'e bakınız.

Gelir Vergisi: Gelir Kavramı, Tanımı, Gelir Vergisi Türleri, Mükellefiyet

Gelir Kavramı

Vergilendirilebilir gelirle bir dönem içerisinde kendi mal varlığını tüketmeksizin veya borçlanmaksızın ne çeşit iktisadi güce sahip olduğu ve elinde bulundurduğu imkânlar kastolunmaktadır. Bu hususun tespitinde iki teori geliştirilmiştir; kaynak teorisi ve safi artış teorisi (net artış) teorisi.

Kaynak Teorisi (Dar Anlamda Gelir): Gelir, kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerinin üretim faaliyetlerinde kullanılması sonucu düzenli olarak elde edilen ekonomik değerlerdir. Örneğin; emek sahiplerinin elde ettikleri ücretler, teşebbüs sahiplerinin ticari faaliyetlerinden sağladıkları karlar gibi.

Safi Artış Teorisi (Geniş Anlamda Gelir): Gelir, kaynak teorisine göre açıklanan gelir kavramını da içine alacak biçimde, bir kişinin belirli bir dönem sonundaki tüm varlıklarının değerinde, aynı dönemin başındaki varlık değerine göre meydana gelen net artıştan ibarettir.

Gelir = Dönem Tüketimi – (Dönem sonu servet – Dönem başı servet)

Bu teoriye göre tüketilen ya da servete katılan unsurların nasıl elde edildiği üzerinde durulmamaktadır.

Gelir Vergisi Türleri

Gelir vergisinin sedüler ve üniter olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Sedüler gelir vergisinde gerçek kişilerin çeşitli kaynaklardan elde ettikleri gelirler ayrı ayrı vergilendirilmektedir. Üniter gelir vergisinde, gerçek kişilerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler toplanmakta varsa zararların mahsubu yapıldıktan sonra bulunan safi tutara artan oranlı tarife uygulanmak suretiyle vergi borcu hesaplanmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Gelirin Tanımı ve Özellikleri

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun verginin mevzuu başlıklı 1. maddesinde gerçek kişilerin gelirlerinin gelir vergisine tâbi olduğu ifade edildikten sonra gelirin tanımının yapıldığı görülmektedir. İlgili madde de gelir "bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır" şeklinde tanımlanmaktadır.

Gelirin kanundaki tanımını irdelediğimizde, vergiye tabi gelirin özelliklerinin şunlar olduğu görülmektedir;

- Gelir vergisine tabi gelir gerçek kişiler tarafından elde edilen gelirdir.
- Gelir vergisine tabi gelir bir takvim yılı içinde elde edilen gelirdir.
- Gelir vergisine tabi gelir elde edilmiş olmalıdır.
- Gelir vergisine tabi gelir kazanç ve iratlardan oluşmaktadır.
- Gelir vergisine tabi gelir safi gelirdir.
- Gelir vergisine tabi gelir gerçek gelirdir.
- Gelir geneldir.

Gelir Vergisinde Mükellefiyet

193 sayılı GVK'nin 3. maddesinde gelir vergisinin mükellefinin gerçek kişiler olduğu ifade edilmektedir.

Gelir vergisinde tam ve dar mükellef olmak üzere iki türlü mükellefiyet söz konusudur. Tam mükellefiyete tabi olanlar Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden Türkiye'de vergilendirilirler. Dar mükellefiyete tabi olanların ise sadece Türkiye içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar Türkiye'de vergiye tabi iken, Türkiye dışında elde ettikleri kazanç ve iratlar Türkiye'de vergiye tabi tutulmamaktadır.

Kimlerin tam mükellef sayılacağı hususunda iki kriter ölçü göz önünde bulundurulmuştur; birincisi yerleşme, ikincisi ise vatandaşlıktır.

Türkiye'de yerleşmiş veya yerleşmiş sayılanlar;

1. İkametgâhı Türkiye'de bulunanlar. Medeni Kanun'da yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olarak tanımlanmaktadır (madde 19). Buna göre sürekli kalma niyetiyle Türkiye'de oturanlar Türkiye'ye yerleşmiş sayılırlar.
2. Bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar. Geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmemektedir.

Takvim yılı içerisinde Türkiye'yi terk ederek ikametgâhını yabancı ülkelere taşıyan tam mükellef gerçek kişiler açısından vergilendirme, terk tarihinden önceki 15 gün içerisinde yapılacaktır.

Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler dar mükelleftir. Dar mükellefler sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmektedir.

Çalışma veya oturma izni alarak altı aydan daha fazla bir süredir yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratları bakımından dar mükellefiyet esasında vergilendirilmektedirler.

Dar mükelleflerin Türkiye'de kazanç ve iradları elde etme şartları GVK'nin 7. maddesinde düzenlenmiştir.

Gelir Unsurları ve Vergilendirilmesi

Gerçek kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerini üretim sürecine sokmaları karşılığında kazanç ve irat şeklinde elde etmiş oldukları gelirler GVK 2. maddesinde yedi başlık altında sıralanmıştır. Bunlar;

1. Ticari kazançlar,
2. Zirai kazançlar,
3. Ücretler,
4. Serbest meslek kazançları,
5. Gayrimenkul sermaye iratları,
6. Menkul sermaye iratları,
7. Diğer kazanç ve iratlar

Ticari Kazançlar

Ticari kazancının tanımı GVK'nin 37. maddesinde yapılmıştır. İlgili maddede ticari kazanç "Her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar ticari kazançtır" şeklinde tanımlanmıştır.

Ticari ve sınai faaliyetin ticari kazancın kapsamına girebilmesi için, bu faaliyetin;

- Bir işletme organizasyonu çerçevesinde yapılıyor olması (objektif ölçüt). Örneğin, iş yeri açma, işçi çalıştırılması, ticaret siciline kaydolunması gibi.
- Süreklilik arz ediyor olması (subjektif ölçüt).
- Bağımsız olarak yapılıyor olması, gerekir.

Kanun'da çeşitli tartışmaların önüne geçmek amacıyla aşağıdaki faaliyetlerden elde edilen kazançlar da ticari kazanç olarak sayılmıştır;

1. Maden, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesinden,
2. Coberlik işlerinden,
3. Özel okul ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesinden,
4. Gayrimenkullerin alım, satım ve inşa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu işlerinden,
5. Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden,
6. Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıl içinde parsellenerek bu müddet içinde veya daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılmasından,
7. Diş protezciliğinden elde edilen kazançlar.

Zirai alanda faaliyette bulunan kolektif ve adi komandit şirketin ortaklarının ortaklıktan elde ettikleri kazanç zirai kazanç değil ticari kazançtır.

Ticari Kazancın Vergilendirilmesi

Ticari kazanç, gerçek veya basit usule göre tespit edilir. Bazı gerçek kişiler ticari faaliyetlerden ticari kazanç elde etmiş olmalarına karşın esnaf muaflığı kapsamında gelir vergisi mükellefiyetlikleri söz konusu olmamaktadır.

Ticari faaliyetlerden elde edilen bazı gelirler de gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Ticari Kazancın Gerçek Usulde Tespiti

Ticari kazancın gerçek usulde tespit yöntemleri bilanço esası ya da işletme hesabı esasıdır. I. sınıf tüccarların, bilanço esasına göre, II. sınıf tüccarların işletme hesabı esasına göre defter tutacakları hüküm altına alınmıştır.

Birinci sınıf tüccarların ticari kazançları bilanço esasına göre tespit edilir. Kimlerin I. Sınıf tüccar sayılacağının cevabını VUK madde 177'de bulmak mümkündür. VUK 177. maddesi hükmü gereği aşağıda sayılanlar I. sınıf tüccar sayılmaktır;

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 230.000 TL'yi veya satışlarının tutarı 320.000 TL'yi aşanlar;
2. Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayrisafi iş hasılatı 120.000 TL'yi aşanlar;
3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı, işlerin birlikte yapılması hâlinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı 230.000 TL'yi aşanlar;
4. Her türlü ticaret şirketleri;
5. Kurumlar vergisine tabi olan diğer tüzel kişiler;
6. İhtiyari olarak bilanço esasına göre defter tutmayı tercih edenler.

Bilanço Esasında Tutulacak Defterler

Bilanço esasına göre ticari kazançları tespit edilen birinci sınıf tüccarlar yevmiye defteri, defterikebir, envanter defteri tutmak zorundadırlar. . Bu defterler ticari faaliyetin türü ne olursa olsun tüm I. sınıf tüccarların tutmak zorunda oldukları defterlerdir.

Yevmiye defteri, kayda geçirilmesi icabeden muamelelerin tarih sırasıyla ve madde hâlinde tertipli olarak yazıldığı defterdir. Defterikebir, yevmiye defterine geçirilmiş olan muameleleri buradan alarak usulüne göre hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplayan defterdir. Envanter defteri ve bilanço günü, envanter defterine işe başlama tarihinde ve müteakiben her hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterler ve bilançolar kaydolunur ve bu tarihe "bilanço günü" denir. Envanter defteri ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı olur.

Ticari Kazancın Tespiti

Birinci sınıf tüccarların ticari kazançları bilanço esasına göre tespit edilir. Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

1. İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir;
2. İşletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur.

Ticari Kazanç = Dönemsonu öz sermaye - Dönembaşı öz sermaye + çekilen değerler - ilave değerler

Ticari Kazancın Tespitinde İndirilebilecek ve İndirilemeyecek Giderler

İndirilecek ve indirilemeyecek olan bu giderler ticari kazancın safi miktarını tespit etmek için ister bilanço ister işletme hesabı esasında olsun dikkate alınacak giderlerdir.

İndirilmesine izin verilen ve GVK 40. maddesinde sayılan giderler şunlardır:

1. Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler.
2. Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatında iaşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı, demirbaş olarak verilen giyim eşyası.
3. İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar.
4. İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri.
5. Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri.
6. İşletme ile ilgili olmak şartıyla bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi ayni vergi, resim ve harçlar ticari kazancın tespitinde gider olarak yazılabilir….

Yukarıda sayılan bu giderlerin indirilebilmesinin altı temel koşulu vardır: Birincisi, işle ilgili olmalıdır. İkincisi yapılan giderin ticari kazancın elde edilmesine ve sürekliliğinin sağlanmasına yönelik olması gerekir. Üçüncüsü, yapılan giderin belgelendirilebilmesi (VUK hükümleri çerçevesinde) gerekir. Dördüncüsü, yapılan giderin yasalarla yasaklanmış olmayan bir gider olması gerekir (rakip firmalara ihaleye katılmama karşılığı ödenen paralar). Beşincisi, yapılan giderin tahakkuk etmiş olması gerekir. Altıncısı, yapılan giderin dönemsellik ilkesi çerçevesinde cari döneme isabet eden kısmının gider olarak kaydedilmesi.

GVK 41. maddesinde sayılan ve indirilmesine izin verilmeyen giderler şunlardır:

1. Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler.
2. Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar.
3. Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler.
4. Transfer yoluyla dağıtılan örtülü kazançlar.
5. Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar.
6. Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderleri….

Değerleme, Amortisman ve Enflasyon Düzeltmesi

Mükellefler vergi matrahlarını tespit ederken, vergi kanunlarında belirtilen şekli ödevlerinin yanı sıra VUK'un değerleme, amortisman, reeskont, enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümlerine uyarak vergi matrahlarını tespit etmek zorundadırlar.

Değerleme

Ticari kazancın tespitini öz sermaye karşılaştırmasına bağlayan sistemlerde vergi matrahı, dönem sonu ve dönem başında işletmeye dahil iktisadi kıymetlerin değerleri esas alınmak suretiyle belirlenir. Zira, mükelleflerin sahip oldukları varlıkların değeri zaman içerisinde değişebilmekte, bu değişimin de vergi matrahının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Böylece, vergi matrahı objektif esaslara göre tespit edilmekte ve mükellefiyette eşitlik sağlanmış olmaktadır.

Türk vergi sisteminde matrahın belirlenmesinde bazı istisnalar haricinde parasal değer esası benimsenmiştir. Bu durum doğal olarak değerleme yani iktisadi kıymetlerin değerlerinin doğru biçimde saptanması gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle iktisadi kıymetlerin değerlemesi vergi hukukunun önemli bir konusunu oluşturmuştur.

Amortisman

Amortisman bir varlığın maliyetinin yıllara yayılmak suretiyle yok edilmesi olarak açıklanabilir. Finansal açıdan amortisman, bir duran varlığın kullanımı ya da zaman geçmesi sebebiyle aşınması, eskimesi ve yıpranmasını ifade etmektedir.

Amortisman konusuyla ilgili düzenlemeler VUK'ta yer almaktadır. Bu hükümlere göre işletmeye kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin amortismanları gider yazılabilir. Bu şekilde vergi matrahı ayrılan amortisman tutarı kadar azalmış olacaktır.

Bir iktisadi kıymet için amortisman ayırabilmenin şartları şunlardır;

- İşletmenin aktifinde kayıtlı olması,
- Eskimeye, aşınmaya veya değer kaybına maruz kalması,
- İşletmede bir yılı aşan süredir kullanılıyor olması,
- Değerinin belli tutarı aşması (2019 yılı için KDV hariç 1.200 TL).

Amortisman süresi, kıymetlerin aktife girdiği yıldan başlar. Bu sürenin yıl olarak hesaplanması için (1) rakamı mükellefçe uygulanan nispete bölünür.

Vergi Usul Kanunu'na göre, mükellefler amortismana tabi iktisadi kıymetlerin itfasında normal amortisman ya da azalan bakiyeler usulüyle amortisman yöntemlerinden birini seçebilirler.

Normal amortisman yönteminde mükellefler amortismana tâbi iktisadi kıymetlerini Hazine ve Maliye Bakanlığının tespit ve ilan edeceği oranlar üzerinden itfa ederler. İlan edilecek oranların tespitinde iktisadi kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınır.

Azalan bakiyeler usulüyle amortisman yönteminden sadece bilanço esasına göre defter tutan mükellefler yararlanabilmektedirler.

Enflasyon Düzeltmesi

Enflasyonu kısaca fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış olarak tanımlamak mümkündür. Fiyatlar genel seviyesindeki bu artış mali tabloları da gerçek olmaktan uzaklaştırmakta, beraberinde vergi matrahının oluşmasında bazı mükelleflerin lehine, bazı mükelleflerin de aleyhine sonuçlar doğurmaktadır.

Enflasyon düzeltmesinin amacı, enflasyonun yol açtığı ve mali tablolarda yarattığı tahribatı düzeltmek yani, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücünü yansıtır hâle getirmek dolayısıyla, işletmelerin öz sermayelerinin gerçek boyutları ile değerlendirilmesine olanak sağlamaktır.

Enflasyon düzeltmesi, mali tablolarda yer alan kıymetlerin Türk Lirası değerlerinin tablonun ait olduğu tarihteki değerine yükseltilmesinden ibaret bir işlemdir. Düzeltme, parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayıları ile çarpılması suretiyle gerçekleştirilmektedir. Mükelleflerin enflasyon düzeltmesinden yararlanabilmeleri için aşağıdaki iki şartın aynı anda gerçekleşmesi şarttır. Bunlar;

1. Ticari kazancı bilanço esasına göre tespit ediliyor olmak.
2. . Fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dâhil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olması.

Bu şartları taşıyan mükellefler aşağıda belirtilen hususları sırasıyla yerine getirecektir;

- Mali tabloda yer alan kıymetlerden hangilerinin parasal olmayan kıymet olduğu tespit edilmesi,
- Tespit edilmiş parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının bulunması,
- Bulunan bu tutarların ait oldukları düzeltme katsayılarıyla çarpılması,
- Parasal olmayan kıymetler düzeltilmiş değerleriyle, parasal kıymetler ise düzeltmeye tabi tutulmaksızın mali tabloda gösterilmesi.

Değerleme, amortisman, enflasyon düzeltmesi müesseseleri yanında, vergi matrahını etkileyebilecek başka bazı düzenlemeler daha bulunmaktadır.

Giriş

Ticari kazanç, gerçek veya basit usule göre tespit edilir. Ticari kazancın gerçek usulde tespiti bilanço veya işletme hesabı esasına göre olmaktadır.

Gelir vergisine tabi kazançlardan bir diğeri de zirai kazançtır. Çiftçilerin zirai faaliyetlerinden elde etmiş oldukları gelirler de vergiye tabi olmaktadır.

Ticari Kazancın İşletme Hesabı Esası ve Basit Usule Göre Tespiti

Ticari kazancın gerçek usulde tespitinde ikinci usul işletme hesabı esasıdır. İkinci sınıf tüccarların ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilmektedir. Kimlerin ikinci sınıf tüccar olarak kabul edilecekleri VUK'un 178. maddesinde ifade edilmektedir. Buna göre;

- Birinci sınıf tüccar olmanın şartlarını taşımayanlar,
- Yıllık iş hacimlerine göre sınıflandırılıncaya kadar yeniden işe başlayan tüccarlar,

ikinci sınıf tüccardır.

İkinci sınıf tüccarlar işletme defteri tutarlar. Ticari kazanç, işletme defterinin sağ tarafında yer alan hasılat ile sol tarafında yer alan gider arasındaki müspet farktır.

İşletme hesabı esasına göre defter tutanlardan mal ticareti üzerine iş yapanlar, envanter çıkarmak zorundadırlar.

Geçici Vergi

Ticari kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, bu Kanun'un ticari kazancın tespitine ilişkin hükümlerine göre (indirim ve istisnalar ile Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri de dikkate alınarak) belirlenen ilgili hesap döneminin üçer aylık dönemleri üzerinden, GVK'nın 103. maddesinde yer alan tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan oranda (%15) geçici vergi öderler.

Ticari kazancı bilanço esasına ya da işletme hesabı esasına göre tespit edilen I. ve II. sınıf tüccarlar geçici verginin mükellefidir.

Ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilen mükellefler, vergilendirme dönemini izleyen yılın üçüncü ayının 25. günü akşamına kadar elektronik ortamda gelir vergisi beyannamesini vermek, beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiyi Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte ödemek zorundadır.

Basit Usul

GVK'da gerçek usulün yanında gerçek usul için belirlenen belli bir sınırın altında kalmakla beraber esnaf muafiyetinden yararlanmayan ticaret ve sanat erbabının basit usulde vergilendirileceği belirtilmiştir.

Basit usulde ticari kazancı tespit edilenler arasında geliri sınırlı bakkal, kasap gibi küçük ticaret erbabları, tamirci, terzi gibi küçük sanat erbabları, taksici, dolmuşçu gibi küçük esnaflar yer almaktadır.

Kanun'da sayılı genel ve özel şartları taşıyan küçük ticaret, sanat erbabı ile küçük esnaflar basit usulden yararlanabilirler.

Basit usulde vergilendirme kapsamında bulunan mükelleflere, gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerden farklı birtakım avantajlar sağlanmıştır. Basit usulde vergilendirmenin sağladığı avantajlar şunlardır:

- Kazancı basit usulde tespit edilen mükellefler defter tutmazlar.
- Vergi tevkifatı yapma zorunlulukları yoktur, buna bağlı olarak muhtasar beyanname vermezler.
- Ticari kazançları gerçek usulde tespit edilen ticaret erbapları geçici vergi mükellefi iken, basit usule tabi ticaret erbaplarının geçici vergi mükellefiyetlikleri söz konusu değildir ve buna bağlı olarak geçici vergi ödemezler.
- Ticari kazancın tespitinde amortismana tabi iktisadi kıymet alışları ve satışları dikkate alınmaz.
- Ticari kazançlarına yıllık 11.000 TL (2019 yılı için) kazanç indirimi yapılır. Söz konusu indirim, basit usule tabi mükelleflerin sadece ticari kazançlarına uygulanmaktadır, şayet beyana tabi diğer gelir unsurlarının da bulunması halinde bu gelirlere indirim uygulanmamaktadır.

Basit Usule Tabi Olmanın Şartları

GVK'nın 47. maddesinde basit usulde vergilendirme için gerekli olan genel şartlar sayılmıştır. Bu maddeye göre basit usule tabi olmanın genel şartları şunlardır;

1. Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak.
2. İş yeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması hâlinde emsal kira bedeli, kiralanmış olması hâlinde yıllık kira bedeli toplamı büyükşehir belediye sınırları içinde 9.000 TL (2019 yılı), diğer yerlerde 6.000 TL (2019 yılı) aşmamak.
3. Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak.

GVK'nın 48. maddesinde basit usulde vergilendirme için gerekli olan özel şartlar sayılmıştır. Özel şartlar genel itibarıyla işletmelerin iş hacimlerinin sınırını göstermektedir. Basit usule tabi olacaklar için genel şartların yanında özel şartların da sağlanması gereklidir. Bu maddeye göre basit usule tabi olmanın özel şartları şunlardır;

1. Alım-satım ve imalat işleri ile uğraşanların satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarının 2019 yılı için 120.000 TL'yi veya yıllık satışları tutarının 180.000 TL'yi aşmaması,
2. Hizmet işiyle uğraşanların bir yıl içinde elde ettikleri gayrisafi iş hasılatının 2019 yılı için 60.000 TL'yi aşmaması,
3. Alım-satım, imalat ve hizmet işlerinin birlikte yapılması hâlinde yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplamının 2019 yılı için 120.000 TL'yi aşmaması.

Bazı kimseler basit usule tabi olmanın genel ve özel şartlarını taşısalar bile basit usulden faydalanamamaktadırlar. Bunlar şunlardır;

1. Kolektif şirket ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortakları,
2. İkrazat (borç verme)işleriyle uğraşanlar,
3. Sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar,
4. Sigorta prodüktörleri,
5. Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar...

Basit Usulden Gerçek Usule-Gerçek Usulden Basit Usule Geçiş

Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler.

Gerçek usulde vergilendirilmekte iken işini terk eden mükellefler ile basit usulün şartlarını kaybedenlerden gerçek usulde vergilendirilmeye başlamadan önce işini terk eden mükellefler, terk tarihini takip eden yılın başından itibaren iki yıl geçmedikçe basit usule dönemezler. Bu hüküm, işin eş veya çocuklara devri hâlinde de uygulanır.

Basit Usulde Ticari Kazancın Tespiti

Basit usulde ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet farktır.

Ticari Kazanç = (Dönem sonu mal mevcudu + hasılat) – (Dönem başı mal mevcudu + gider)

Basit usulde vergilendirilen mükellefler, faaliyetlerine ilişkin mal alış ve giderleri ile hasılatlarını gösteren belgeleri, ilgili bulundukları yılı takip eden takvim yılı başından başlayarak 5 yıl süre ile ayrı ayrı dosyalarda saklamak zorundadırlar.

Ticari kazancı gerçek usulde veya basit usulde tespit edilenlere sağlanan vergisel avantajlardan birisi de vergi indirimidir. Hesaplanan indirim tutarı, her hâl ve takdirde 1.200.000 TL'den fazla olamaz. Söz konusu indirimden faydalanabilmek için;

1. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yıla ait vergi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş ve bu beyannameler üzerine tahakkuk eden vergilerin kanuni süresinde ödenmiş olması,
2. Yukarıda belirtilen süre içerisinde haklarında beyana tabi vergi türleri itibarıyla ikmalen, resen veya idarece yapılmış bir tarhiyat bulunmaması,
3. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin verildiği tarih itibarıyla vergi aslı (vergi cezaları dâhil) 1.000 Türk lirasının üzerinde vadesi geçmiş borcunun bulunmaması, şarttır.

Ticari Kazancın Tespitinde Özellik Taşıyan Faaliyetler

Birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarma işleri ile dar mükelleflerin yabancı ülkeler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinden elde ettikleri kazançlar ticari kazancın tespitinde özellik taşımaktadır.

Birden Fazla Takvim Yılına Yaygın ve Onarma İşleri

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri, hizmet işletmeleri sayılır. Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerini, gerçek ya da tüzel kişilere ait bir inşaat işinin, yüklenici tarafından düzenlenen sözleşme koşullarına uygun olarak belli bir ücret karşılığında yapılması ve teslimi olarak tanımlamak mümkündür.

GVK'nın 42. maddesine göre birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat (dekapaj işleri de inşaat işi sayılır) ve onarma işlerinde kâr veya zarar işin bittiği yıl kesin olarak tespit edilir ve tamamı o yılın geliri sayılarak, mezkûr yıl beyannamesinde gösterilir. Bir işin GVK'nın 42. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için;

- Faaliyet konusu işin inşaat (dekapaj işi-toprağın gevşetilmesi, kazılması, yüklenmesi, taşınması) ve onarma işi olması. Örneğin, bir baraj yapım işi.
- İşin birden fazla yıla yaygın olması. Örneğin, bir baraj yapım işinin 21 Ekim 2016'da başlayıp 21 Mayıs 2019'da tamamlanması.
- İşin resmî veya özel taahhütlere bağlı olarak ve başkaları hesabına yapılıyor olması.

Dar Mükelleflerin Türkiye ile Yabancı Ülkeler Arasında Yaptıkları Ulaştırma İşlerinde Elde Ettikleri Kazançlar

Ulaştırma işlerinde matrah başlıklı 45. maddede dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı memleketler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinde elde ettikleri kazançlar, Kurumlar Vergisine tabi yabancı ulaştırma kurumlarının kazançlarının tayinine ait esaslara (KVK m.23) göre tespit olunur denilmektedir.

Ticari Kazançlara İlişkin Muafiyet ve İstisnalar

Muafiyet kişilerin vergi dışında bırakılmasını, istisna ise vergiye tabi konuların vergi dışında bırakılmasını ifade etmektedir.

Esnaf Muaflığı

Esnaf muaflığı kapsamındaki kişilerin vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeler GVK'nın 9. maddesinde yer almaktadır.

Ticaret ve sanat erbabından aşağıda yazılı şekil ve suretle çalışanlar gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır;

1. Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir iş yeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler.
2. Bir iş yeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya tüketiciye iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingir, ayakkabı tamircisi, kundura boyacısı, berber, nalbant, fotoğrafçı, odun ve kömür kırıcısı, çamaşır yıkayıcısı ve hamallar gibi küçük sanat erbabı.
3. Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar ile aynı yerlerde aynı işleri bir iş yeri açmak suretiyle yapanlardan basit usule tabi olmanın genel şartlarını taşıyanlar.

4. Ziraat işlerinde kullandıkları hayvan, hayvan arabası, motor, traktör gibi vasıtalar veya sandallarla nakliyeciliği mutat hâle getirmeksizin ara sıra ücret karşılığında eşya ve insan taşıyan çiftçiler...

Esnaf muaflığından faydalananlar faaliyetleri ile ilgili olarak satın aldıkları mallara ve giderlerine ilişkin, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden aldıkları belgeleri saklamak zorundadırlar.

Esnaf muaflığından yararlanan kişilerin belge düzenleme zorunluluğu bulunmamaktadır. Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle, defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbapları ve çiftçiler vergiden muaf esnafa iş yaptırırlarsa ya da onlardan mal alırlarsa gider pusulası düzenlerler. Bu işlem sırasında düzenlenen gider pusulası vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir.

Gider pusulası, Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle, defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa; yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia içinde tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirdikleri belgedir.

Sergi ve Panayır İstisnası

Dar mükellefiyete tabi olanların Hükûmetin izniyle açılan sergi ve panayırlarda yaptıkları ticari faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar Türkiye'de başkaca iş yeri veya daimi temsilcileri bulunmamak şartıyla gelir vergisinden istisna edilmiştir (GVK m.30).

PTT Acentaları Kazanç İstisnası

PTT acentalığı faaliyetinden elde edilen kazançlar, gelir vergisinden istisnadır. Ancak, bu istisnanın varlığı bu faaliyeti yapanlara yapılan ödemeler üzerinden vergi tevkifatı yapılmasına engel değildir.

Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası

Özel kreş ve gündüz bakımevleri ile okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden istisnadır.

Genç Girişimci Kazanç İstisnası

Ticari faaliyeti nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunan ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla 29 (yirmi dokuz) yaşını doldurmamış tam mükellef gerçek kişilerin, faaliyete başladıkları takvim yılından itibaren üç vergilendirme dönemi boyunca elde ettikleri bu kazançlarının 75.000 TL'sine kadar olan kısmı aşağıdaki şartlarla gelir vergisinden istisna edilmiştir;

1. İşe başlamanın kanuni süresi içinde bildirilmiş olması.
2. Kendi işinde bilfiil çalışılması veya işin kendisi tarafından sevk ve idare edilmesi.
3. Faaliyetin adi ortaklık veya şahıs şirketi bünyesinde yapılması hâlinde tüm ortakların işe başlama tarihi itibarıyla bu maddedeki şartları taşıması.
4. Mevcut bir işletmeye veya mesleki faaliyete sonradan ortak olunmaması.

Yazılım ve AR-GE İstisnası

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun geçici 2. maddesi uyarınca, tam veya dar mükellef ayrımı söz konusu olmaksızın gerçek kişilerin teknoloji geliştirme bölgelerindeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları 31.12.2023 tarihine kadar gelir vergisinden istisnadır.

Ürün Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazanç İstisnası

Ürün senetleri esas itibarıyla, standardı, nitelik ve özellikleri belirli tarım ürününü mülkiyetini ifade eden kıymetli evraktır. Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen bu ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, 31/12/2023 tarihine kadar gelir vergisinden istisnadır. İstisna edilen bu kazançlar üzerinden GVK 94. madde kapsamında tevkifat yapılmaz. Münhasıran bu kazançlar için gelir vergisi mükelleflerince yıllık beyanname verilmez, bu kazançlar verilecek beyannamelere dahil edilmez.

Sınai Mülkiyet Haklarından Elde Edilen Kazanç İstisnası

Türkiye'de gerçekleştirilen araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetleri ile yazılım faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan buluşların; kiralanması, devri veya satışı sonucunda elde edilen kazançların, Türkiye'de seri üretime tabi tutularak pazarlanmaları hâlinde elde edilen kazançların, Türkiye'de gerçekleştirilen üretim sürecinde kullanılması sonucu üretilen ürünlerin satışından elde edilen kazançların patentli veya faydalı model belgeli buluşa atfedilen kısmının %50'si gerekli şartların yerine getirilmesi hâlinde gelir vergisinden istisnadır.

Zirai Kazanç

Zirai Faaliyet Tanımı ve Unsurları

Zirai faaliyetten doğan kazanç zirai kazançtır. Zirai faaliyet arazide, deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veyahut doğrudan doğruya tabiattan istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini, avlanmasını, avcıları ve yetiştiricileri tarafından muhafazasını, taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını ifade eder.

Zirai İşletme, Çiftçi ve Mahsul Kavramları

Zirai faaliyetlerin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme, bu işletmeleri işleten gerçek kişilere (adi şirketler dahil), vergiye tabi olsun veya olmasınlar çiftçi ve bu faaliyetler neticesinde istihsal olunan maddelere de mahsul denir.

Kolektif şirketlerle adi veya eshamlı komandit şirketler zirai faaliyetle iştigal etseler dahi çiftçi sayılmazlar.

Bir çiftçiye veya ortaklığa ait olup aynı köy sınırları içinde veya birbirine bitişik arazi üzerinde bulunan yahut istihsal şartlarına göre birbirine bağlılık ve beraberlik arz eden işletmeler tek işletme sayılır.

Zirai Kazancın Diğer Gelir Unsurlarına Dönüşümü

Zirai kazançlar bazı durumlarda ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilmektedir. Bunlardan ilki, zirai faaliyet sonucu elde edilen mahsullerin ticari işletmede değerlendirilmesidir. İkinci durum, ürünün sınai işletmede işlenmesidir.

Satın aldığı hayvanları bakıma ve besiye almadan veya çok kısa bir süre besledikten sonra (6 ay gibi bir süre) satan yükümlülerin faaliyeti ise ticari faaliyet (celeplik), elde edilen kazanç ise ticari kazanç sayılmaktadır.

Zirai kazançla gayrimenkul sermaye iradı da bazı durumlarda birbirine karışmaktadır. Çiftçiye ait ve işletmenin aktifine kayıtlı her türlü ziraat makina ve aletlerinin kiralanmasından elde edilen gelir zirai kazançtır. Çiftçiye ait olmayan ya da işletmenin aktifine kayıtlı olmayan ziraat makina ve aletlerinin kiralanmasından elde edilen gelir ise gayrimenkul sermaye iradıdır.

Zirai Kazançların Vergilendirilmesi

Çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar, hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle ya da gerçek usul olmak üzere iki şekilde vergiye tabi tutulmaktadır. Ülkemizde zirai kazançların vergilendirilmesinde tevkifat (stopaj) usulü temel vergilendirme usulüdür. Kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler bu kazançları için beyanname vermezler.

Zirai Kazançların Gerçek Usulde Vergilendirilmesi

Zirai kazançların gerçek usulde tespiti zirai işletme hesabı esası ve bilanço esası olmak üzere iki şekildedir.

İşletme büyüklüğü ölçülerini aşan çiftçiler ile bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan ve kendi isteği ile gerçek usulde vergilendirilmek isteyen çiftçilerin kazançları gerçek usulde tespit olunarak vergilendirilir.

Zirai kazancın gerçek usulde tespitinde kullanılan ilk ölçüt işletme büyüklüğü ölçüleridir. Bir takvim yılı içerisinde zirai faaliyetin yapıldığı işletmenin büyüklüğü GVK 54. maddesinde 28 ayrı grupta belirtilen ölçüleri aşarsa, zirai kazanç gerçek usulde tespit edilir. GVK'nın 54. maddesinde yer alan 28 gruptan bazıları şu şekildedir.

A) Arazi üzerinde yapılan faaliyetlerde

1. grup: Hububat ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı; taban arazide 900, kıraç arazide 1700 dönüm;

3. grup: Ayçiçeği ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı 950 dönüm;

4. grup: Pamuk ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı 400 dönüm;

5. grup: Çeltik ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı 300 dönüm;

15. grup: Meyve verebilecek hale gelmiş Antep fıstığında 2500 ağaç;

23. grup: Büyükbaş hayvan sayısı 150 adet

24. grup: Küçükbaş hayvan sayısı 750 adet;

B) Arazi üzerinde yapılmayan zirai faaliyetler ile kara ve su avcılığında:

1. grup: Deniz ve iç su balıkları yetiştiriciliği; a) Denizlerdeki sınırları belirlenebilen üretim alanlarında yapılan balık yetiştiriciliğinde (ağ, kafes vb.) 750 metrekare, b) İç su balıkları yetiştiriciliğinde sınırları belirlenebilen havuz (beton, toprak vb.), göl, gölet ve baraj gölleri gibi üretim alanlarında 600 (900) metrekare,

4. grup: İpek böcekçiliği ziraatında kutu sayısı 500 adet;

Cumhurbaşkanı bu ölçüleri gerekli gördüğü bölgeler için yıllık olmak kaydıyla arazi ve ürün türlerine göre beş katına kadar artırmaya veya kanuni hadden az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkilidir. Bu şekilde tespit olunan ölçüler, Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren yürürlüğe girmektedir.

Zirai İşletme Hesabı Esası

Zirai işletme hesabı esasına göre zirai kazançları tespit edilen çiftçiler, zirai işletme defteri tutmak zorundadırlar. Bu defterin tasdiki zorunludur. Zirai kazancın işletme hesabı esasına göre tespitinde; hesap dönemi başındaki mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonundaki mahsullerin değeri ise hasılata ilave olunur.

Bilanço Esası

Çiftçiler, diledikleri takdirde, işletme hesabı yerine bilanço esasına tabi tutulmalarını isteyebilmektedirler. Bilanço esasında zirai kazancın tespiti, bilanço esasına göre ticari kazancın tespitinde olduğu gibi dönem başı ve dönem sonu öz sermayelerin kıyaslaması yoluyla yapılır. Bu farktan varsa dönem içinde eklenen değerler çıkarılır, çekilen değerler eklenir.

Gerçek Usulde Zirai Kazancın Tespitinde Hasılat ve Hasılattan İndirilebilecek Giderler

Gerçek usulde (zirai işletme hesabı veya bilanço esasında) zirai kazançları saptanan çiftçiler için hasılatın ve hasılattan indirilebilecek gider unsurlarının neler olduğu GVK 56. ve 57. maddelerinde belirtilmiştir. Gerçek usulde hasılat olarak kabul edilen gelirler aşağıda sayılmıştır (madde 56): Evvelki yıllardan devredilenler de dahil olmak üzere istihsal olunan, satın alınan veya sair suretlerle elde edilen her türlü zirai mahsullerin satış bedelleri.

Zirai işletme hesabı esasına göre peşin olarak ödenen veya borçlanılan meblağları ihtiva eden giderler aşağıda sayılmıştır:

1. İşletme ile ilgili olarak tohum, gübre, fide, yem, ilaç ve benzeri maddelerin tedariki için yapılan giderler.
2. İşçilerin iaşe, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri.
3. Kira ve ücret karşılığında kullanılan üretim araçları için yapılan ödemeler.
4. Amortismana tabi iktisadi kıymetlerin satılması hâlinde Vergi Usul Kanunu'nun 328. maddesine göre hesaplanan zararlar;
5. İşletmeye dahil olup, aynı zamanda zati veya ailevi ihtiyaçlar için de kullanılan taşıtların amortismanlarının tamamı ile giderlerinin yarısı...

Hasılattan indirilemeyecek giderlerin neler olduğu hususunda GVK'nın 58. maddesi ile GVK'nın 41. maddesine atıf yapılmıştır. Buna göre GVK'nın 41. maddesinde yer alan giderler hasılattan indirilmez. Bunlar:

1. Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler.
2. Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar.
3. Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler...

Zirai Kazançların Tevkifat Yoluyla Vergilendirilmesi

GVK'nın 54. maddesinde yazılı işletme büyüklüğü ölçülerini aşmayan çiftçiler ile bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olmayan çiftçilerin kazançları tevkifat (stopaj) usulüyle vergilendirilir.

GVK'nın 54. maddesinde yazılı işletme büyüklüğü ölçülerini aşmayan çiftçiler ile bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olmayan çiftçilerin kazançları tevkifat (stopaj) usulüyle vergilendirilir.

Zirai kazançların tevkifat usulüyle vergilendirilmesi zirai kazancı gerçek usulde vergilendirilmeyen mükelleflere özgü bir uygulama değildir. Çiftçilerin zirai faaliyet kapsamına giren tüm faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar kaynakta vergilendirmeye (tevkifat) tabi tutulmaktadır.

Zirai faaliyet kapsamında teslim edilen ürün bedelleri ile yapılan hizmetler üzerinden yapılacak vergi kesintileri GVK'nın 94. maddesinin 11 numaralı bendinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

1. Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsulleri bedelleri üzerinden,

Ticaret borsalarında tescil ettirilerek satın alınanlar için %1

Diğer zirai ürünler için %2

2. Diğer zirai mahsul bedelleri üzerinden,

Ticaret borsalarında tescil ettirilerek satın alınanlar için %2

Diğer zirai ürünler için %4.

3. Zirai faaliyet kapsamında ifa edilen hizmet bedelleri üzerinden,

Orman İdaresine veya Orman İdaresine karşı taahhütte bulunan kurumlara yapılan ormanların ağaçlandırılması, bakımı, kesimi, ürünlerin toplanması, taşınması ve benzeri hizmetler için %2, Diğer hizmetler için %4. Çiftçilere yapılan doğrudan gelir destekli ve alternatif ürün ödemeleri için %0.

Zirai Kazançlarda İstisnalar

Zirai faaliyette bulunan çiftçileri teşvik etmek amacıyla kanunda istisna hükümlerine yer verilmiştir.

Arızi Nakliye Ücretleri

Ziraat işlerinde kullandıkları hayvan, hayvan arabası, motor, traktör gibi vasıtalar veya sandallarla nakliyeciliği devamlı hâle getirmeksizin ara sıra ücret karşılığında eşya ve insan taşıyan çiftçiler gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır.

Genç Girişimci Kazanç İstisnası

Zirai faaliyeti nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunan ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla yirmi dokuz yaşını doldurmamış tam mükellef gerçek kişilerin, faaliyete başladıkları takvim yılından itibaren üç vergilendirme dönemi boyunca elde ettikleri bu kazançlarının 75.000 Türk lirasına kadar olan kısmı, kanunda belirtilen şartların sağlanması halinde gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Teşvik, İkramiye ve Ödül İstisnası

Tarımı, hayvan yetiştirilmesini ve memleket bakımından faydalı olan diğer işleri ve faaliyetleri teşvik maksadıyla verilen ikramiyeler ve ödüller gelir vergisinden istisnadır (GVK m.29).

Zirai kazancı gerçek usulde tespit edilenler bir takvim yılı içerisinde elde ettikleri safi kazançlarını izleyen yılın üçüncü ayının (Mart) 25. günü akşamına kadar elektronik ortamda ikametgâhlarının bulunduğu yerin vergi dairesine göndermek zorundadırlar. Beyanname üzerinden tahakkuk eden vergi Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenir. Hazine ve Maliye Bakanlığına, gelirlerinin büyük bir kısmı zirai kazançtan oluşan mükellefler hakkında gerekli görülen hâllerde, iki taksitten fazla olmamak üzere, belli üretim bölgeleri ve ziraat ürünlerine göre, özel ödeme zamanları tayin edebilme yetkisi tanınmıştır (GVK m.117). Bu çerçevede, zirai kazançları ile birlikte başka kaynaklardan elde ettikleri kazanç ve iratlarını bildirecek çiftçilerden, bu toplam gelir içindeki zirai kazançları %75 ve daha yüksek nispette olanlar için ödeme zamanları Kasım ve Aralık ayı olarak belirlenmiştir.

Ücret Gelirlerinin Tanımı ve Stopaj Yoluyla Vergilendirilmesi

Ücret, zihinsel ve/veya bedensel bir emek karşılığında işverenden elde edilen hasılayı ifade etmektedir. Ücret geliri elde eden bir gerçek kişi belirli bir işyerine, işverene bağlı olarak verdiği emek dolayısıyla para veya parayla ifade edilebilen menfaatleri çalıştığı sürelere bağlı olarak kazanmaktadır. Gerçek kişilerin bir takvim yılı içinde elde etmiş oldukları ücret gelirleri gelir vergisine tabidir.

Ücretin para veya para ile ifade edilebilen bir menfaat olması gerekir. Bu menfaatin veya para ödemesinin adının ödenek, tazminat, kasa tazminatı, (mali sorumluluk tazminatı) tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık ilişkisi niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması bile ücretin niteliğini değiştirmez. Burada karışıklığa meydan vermemek için GVK m.61'de ücret geliri sayılan hâller şu şekilde belirtilmiştir:

a. Kanunla kurulan emekli sandıkları ile Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20. maddesinde belirtilen bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birliklerin personellerinin malullük, yaşlılık ve ölümlerinde yardım yapmak üzere kurulan sandıklardan ödenen ve en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarını aşmayan kısım istisna kapsamında olup; bunların dışında kalan emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıkları,
b. Daha önce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler,
c. TBMM, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyeleri ile Özel kanunlarına veya İdari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzer diğer kişilere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
d. Yönetim ve Denetim Kurulları başkanı ve üyeleriyle, tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
e. Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
f. Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler,

Ücretler "vergilendirme" ve "tespit şekli" bakımından iki kısma ayrılmıştır:

- Ücretten, işveren tarafından vergi kesintisi (stopaj usulüyle vergilendirme) yapılması,
- Elde edilen ücretin yıllık beyanname ile beyan edilmesi (beyan usulüyle vergilendirme),

Ücretlerin Stopaj Usulüyle Vergilendirilmesi

Stopaj, gerçek ücret (safi ücret) üzerinden yapılmaktadır. Safi ücret, işveren tarafından verilen para ve diğer maddi menfaatler toplamından, GVK'nın 63. maddesinde yazılı aşağıdaki indirimlerin yapılmasıyla bulunur.

- Emekli aidatı ve sosyal sigorta primleri,
- Sosyal güvenlik destekleme primi,
- İşsizlik sigortası primi,
- Hayat/şahıs sigorta primleri,
- OYAK ve benzeri kamu kurumlarınca yapılan yasal kesintiler,
- Sendikalara ödenen aidatlar (işçi ve memur sendikaları),
- Engellilik indirimi,
- Sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortası poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, sağlık, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler (İndirim konusu yapılacak primler toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Cumhurbaşkanı bu bentte yer alan oranları yarısına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi, asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir).

Ücretlerin Beyan Usulüyle Vergilendirilmesi

Türk vergi sisteminde ücretlerde temel vergilendirme yöntemi stopaj usulüdür. Ancak sistemde stopaj dışı yöntem olarak bazı ücretlerin vergi karnesi ve beyanname üzerinden vergilendirilmesi ile ilgili düzenlemeler de yer almaktadır.

Diğer Ücretlilerin Vergi Karnesi

GVK'nın 64. maddesi aşağıda sayılan kişilerin, bu işlerden sağladıkları gelirlerini gerçek ücretlerin dışında "diğer ücretler" olarak adlandırmış ve özel bir vergilendirme sistemi getirmiştir:

- Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar,
- Özel hizmetlerde çalışan şoförler,
- Özel inşaat işçileri,
- Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar.

Ücretlilerin Beyanname Üzerinden Vergilendirilmesi

Beyanname verme yükümlülüğü bulunan ücret gelirleri arasında; üzerinden stopaj yapılmamış bazı ücretler ile

stopaja tabi olmasına rağmen birden fazla işverenden elde edilen ve beyan sınırını aşan ücret gelirleri bulunmaktadır.

- GVK m. 95'te sayılan ücret ödemelerinde stopaj söz konusu olmamaktadır. Bu durumda ücret gelirinin beyan usulü ile vergilendirilmesi zorunlu bir hal almaktadır.
- Örneğin, ücretlerini yabancı bir ülkedeki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabı, işverenin vergi kesintisi yaparak beyanname verme yükümlülüğü olmadığından kendisinin ücret geliri için beyanname vermesi gerekmektedir. Benzer şekilde GVK'nın 16. maddesinde yazılı istisnadan faydalanamayan yabancı elçilik ve konsolosluk memur ve hizmetlileri de ücret geliri için beyanname vermesi gerekmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığınca yıllık beyanname ile bildirilmesi gerekli görülen ödemeler de beyanname ile vergilendirilecektir.

Ücretlerde Muaflık ve İstisnalar

Gelir Vergisi Kanunu'nda ücretlere ilişkin birtakım muaflık ve istisna hükümleri yer almaktadır. Bunlardan bazıları;

- Diplomat Muaflığı
- Elçilik ve Konsolosluk Çalışanlarının Ücret İstisnası
- Müteferrik İstisnalar; Örneğin, hizmetçilerin ücretleri istisnadır. Hizmetçiler özel fertler tarafından evlerde, bahçelerde, apartmanlarda ve ticaret mahalli olmayan sair yerlerde orta hizmetçiliği, süt ninelik, dadılık, bahçıvanlık, kapıcılık gibi özel hizmetlerde çalıştırılanlardır. Mürebbiyelere ödenen ücretler istisna kapsamına dâhil değildir.

Serbest Meslek Kazançları

Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır. (GVK 65)

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere bir faaliyetin serbest meslek faaliyeti olup olmadığı, faaliyetin;

- Sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmî veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanması,
- Bir işverene bağlı olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması,
- Devamlı olması,

unsurlarını taşıyıp taşımadığına bağlı bulunmaktadır. Bu tanım kapsamında serbest meslek kazançlarına örnek olarak;

- Avukat, doktor, mali danışman, muhasebeci, mühendis, veteriner hekim, çevirmenlerin kazançlarını,
- Yazar, şair, bilgisayar programcısı, heykeltıraş, ressam gibi kişilerin telif kazançlarını,
- Gümrük komisyoncuları, noterlerin kazançlarını, konser veren müzik sanatçılarının kazançlarını, ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi meslekleri icra edenlerin kazançlarını verebiliriz.

İndirilebilecek Giderler

Serbest meslek sahibinin, safi kazancının belirlenmesinde gider olarak düşebileceği bazı kalemler aşağıda açıklanmıştır: (GVK m. 68)

- Gelirin elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler (Örneğin; elektrik, ısıtma, haberleşme, kırtasiye giderleri, çalışanların ücretleri),
- Mesleki faaliyetin ifasında başkalarına gördürülen hizmetler için ödenen paralar,
- İşle ilgili şehir içi ulaşım ücretleri ile posta ve telgraf ücreti gibi harcamalar,
- İş yeri kirası aynı çerçevede gider yazılabilir. İş yeri kendi mülkü olanlar, kira yerine amortismanı gider yazarlar),
- Hizmetli veya işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatındaki iaşe (yemek-içmekle alakalı) ibate (barınma ile alakalı) giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı ile GVK m. 27'de yazılı giyim giderleri,
- İşle ilgili olmak şartıyla seyahat ve konaklama giderleri,
- Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dâhil olan taşıtlar için Vergi Usul Kanunu'na göre ayrılan amortismanları,
- Kiralanan veya envantere dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri,
- Alınan mesleki yayınlar, dergiler, kitaplar için ödenen bedeller,
- Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri,
- Serbest meslek faaliyeti dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları ile mesleki kuruluşlara ödenen aidatlar,
- Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen meslek, ilan ve reklam vergileri ile iş yerleriyle ilgili ayni vergi, resim ve harçlar.

Serbest Meslek Kazancı Muaflığı

Ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi serbest meslek sahipleri bazı şartlara uymaları durumunda gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Bu şartlar VUK'un 155. maddesinde yer almaktadır:

- Muayenehane, yazıhane, atölye gibi özel iş yerleri açmamak,
- Çalışılan yere tabela, levha gibi mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren alametleri asmamak,

- Devamlı şekilde mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren ilanlar yapmamak,
- Serbest mesleki faaliyette bulunmak üzere mesleki teşekküllere kaydolmamak.

Gayrimenkul Sermaye İratları

Gayrimaddi mallar:

- Arazi, bina, maden suları, madenler,
- Motorlu nakil vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat, gemi ve gemi payları.

Gayrimaddi haklar:

- Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları,
- Marka, ticaret unvanı, desen, model, televizyon filmi, ses ve görüntü bantları,
- Telif hakları, ihtira beratı (buluş, icat belgesi).

Yukarıda belirtilen gayrimaddi mallar ve gayrimaddi hakların kiraya verilmesinden elde edilen gelirler gayrimenkul sermaye iradıdır.

Gayrimenkul Sermaye İratlarının Stopaj Yoluyla Vergilendirilmesi

Bu durumda vergileme gayrisafi hasılat üzerinden yapılmaktadır. Gayrisafi hasılat: *"... 70. maddede yazılı mal ve hakların kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde o yıla veya geçmiş yıllara ait olarak nakden veya aynen tahsil edilen kira bedellerinin tutarıdır."* (GVK m. 72, f. 1).

Gelecek yıllara ait peşin tahsil edilen kiralar ise ilgili yılın geliri sayılmaktadır (GVK m. 72, f. 4). Önceki yıllara ait olup sonradan tahsil edilen kira gelirleri de tahsil edildiği yılın geliri kabul edilmektedir.

Gayrimenkullerin vergi kesme yükümlülüğü olan kişi ve kuruluşlara kiralanması durumunda kiralar ödenirken stopaj yapılması gerekir. (GVK m. 94, b. 5).

Gayrimenkul Sermaye İratlarının Beyan Yoluyla Vergilendirilmesi

Gayrimenkul sermaye iratları ile ilgili beyanname, izleyen yılın mart ayında verilmektedir. Hesaplanan vergi iki taksit hâlinde (3., 7. aylarda) ödenecektir.

Vergi Güvenlik Müessesesi (Emsal Kira Bedeli)

Gelir Vergisi Kanunu, vergilenecek kira bedelinin (gayrisafi hasılatın) emsal kira bedelinden düşük olamayacağını öngörmüş kiracı ile kiraya verenin anlaşarak kirayı çok düşük göstermesinin önlenmesi amaçlanmıştır.

Emsal kira bedeli: Kira bedelinin gerçekte olandan düşük beyan edilmesini önlemeye yarayan bir vergi güvenlik müessesesidir.

Menkul Sermaye İratları

Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır. (GVK m. 75, f. 1) Aşağıda yazılı gelirler menkul sermaye iradı sayılmaktadır:

- Her türlü hisse senetlerinin kâr payları (temettü gelirleri),
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Devlet tahvili ve Hazine bonosu faizleri ile diğer her türlü tahvil ve bono faizleri, eurobond faizleri,
- Repo gelirleri,
- Mevduat faizleri,
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (İslam bankacılığı ve işletmeciliği),
- Her nevi hisse senetleri kâr payları,
- Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları,
- Her türlü alacak faizleri,
- Bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları,
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri.

Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi

Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde temel yöntem stopaj yoluyla vergilendirme olmakla beraber bazı durumlarda beyanname üzerinden de vergileme yapılmaktadır.

Diğer Kazanç ve İratlar

Diğer kazanç ve iratlar, değer artışı kazançları ve arızi kazançlar olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. (GVK m. 80) "Diğer Kazanç ve İrat"lar yapısı itibarıyla devamlılık göstermeyen ve mutat meslek halinde yapılmayan, daha çok spekülatif ve arızi denilebilecek kazançlar olarak adlandırılmaktadır. Bir kazanç ve iradın "Diğer Kazanç ve İrat" olarak vergiye tabi tutulabilmesi için, bu irada ilişkin faaliyetin kanunda açıkça yazılı olması gerekmektedir.

Muhtasar Beyanname (Stopaj Beyannamesi) Yoluyla Tarh

Vergi tevkifatı yapmak zorunda olanlar, GVK'nın 94. maddesinde sayılmıştır.

- Kamu idare ve müesseseleri,
- İktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar,
- Ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, yatırım fonu yönetenler,
- Dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler,
- Gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı,
- Zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler.

Hangi durumlarda stopaj yapılacağı, önceki ünitelerde farklı gelir çeşitleri açıklanırken yapılmıştır. Vergi tevkifatları, açıklanan ödemelerin nakden veya hesaben yapılması esnasında gerçekleştirilmektedir. Hesaben ödeme deyimi, vergi tevkifatına tabi kazanç ve iratları ödeyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu duruma sokan her türlü kayıt ve işlemi ifade etmektedir.

Yıllık Beyanname Yoluyla Tarh

"Gelirin toplanması ve beyan" başlığını taşıyan GVK 85. madde, beyan yoluyla vergilemeyi ana yöntem olarak kabul etmiştir. Yıllık beyanname, mükellefin çeşitli kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratlarının bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine ilişkin beyannamedir.

Mutlaka Beyanname Verilmesi Gerekli Durumlar

GVK m. 85'te düzenlenen bu durumlar aşağıda açıklanmaktadır:

- Tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve serbest meslek faaliyetlerinden kazanç elde etmeseler bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar. (GVK m. 85)

"Çiftçiler" kavramı ile kastedilenler, işletme esasına veya bilanço esasına göre gerçek usulde vergilenen çiftçilerdir. "Tacirler" kavramı ile ise işletme veya bilanço esasına göre gerçek usulde vergilenen tacirler yanında basit usulde vergilenen tacirler de kastedilmektedir.

- Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri,
- Tutarı toplamı GVK, m. 86/d'de yazılı tutarı aşan, istisnaya konu olmamış ve üzerinden stopaj yapılmamış menkul, gayrimenkul sermaye iratları,
- Kazanç ve iratların istisna haddini aşan kısımları (Bu durumda sadece istisna haddini aşan kısım beyan edilecektir.) (GVK m. 86, a)

Belirli Bir Sınırın Aşılması Hâlinde, Beyanname Verme Mecburiyeti Bulunan Gelirler

Bu grup gelirler;

- Stopaja maruz kalmıştır,
- Ancak kanun koyucu, tutarın, belirlediği sınırın üstünde olmasından dolayı, ayrıca beyanname yoluyla vergilendirilmesini de arzulamıştır.

Birden Fazla İşverenden Ücret Geliri Olanlar

Bu durumda, mükelleflerin birinciden sonraki işveren(ler)den aldıkları ücretlerin toplamı beyanname verme sınırını geçiyorsa, ücret gelirlerinin tamamı beyana tabi hâle gelmektedir.

Mükellefin, birden fazla ücret geliri yanında başka gelirinin (gelirlerinin) de olması durumunda, sınırın aşılıp aşılmadığına bakılırken, ücretler diğer gelirlerle karıştırılmadan kendi içinde, bağımsız olarak değerlendirilecektir.

Gelir Toplamı Beyanname Verme Sınırını Aşanlar

Vergiye tabi gelir toplamı (GVK m. 86, a ve b bentlerinde yazılı gelirler dışında), beyan sınırını geçen mükellefler tevkif yolu ile vergilendirilmiş;

- Menkul sermaye iradı,
- Gayrimenkul sermaye iradı gelirleri için de beyanname vermek zorundadırlar veya verdikleri beyannameye bu gelirleri de dâhil edeceklerdir. (Geç. m. 67'de sayılanlar hariç)

Bu gelirlerle ilgili olarak dikkat edilmesi gerekli husus, sınırın aşılması durumunda beyan edilecek tutar, sadece sınırın üstündeki tutar değil, gelirin tamamıdır.

Beyannamede farklı kaynaklardan elde edilen gelirlerin toplanması, bunların artan oranlı tarifeye tabi olması sonucunu vermektedir. Ancak, hesaplanan vergiden daha önce stopaj yoluyla alınan vergiler düşülecektir.

Yıllık Beyannamenin Verileceği Yer ve Zaman

Gelir vergisi beyannamesinin, mükellefin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekir.

Eğer mükellefin iş yeri ve ikametgâhı ayrı vergi daireleri bölgesinde bulunuyorsa, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görmesi kaydıyla, beyanname iş yerinin bulunduğu yer vergi dairesine verilebilir. (GVK m. 106)

Yıllık beyanname veren mükellefler için vergilendirme dönemi, geçmiş takvim yılıdır. Yani, bu mükellefler vergilerini gelirin elde edildiği yılı izleyen yılda ödemektedirler. Son düzenlemeye göre beyannameler:

- Gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olması durumunda, izleyen yılın şubat ayının son günü akşamına kadar,
- Diğer hâllerde ise ertesi takvim yılının Mart ayının son günü akşamına kadar verilir. (GVK m. 92)

Beyannameler, vergiyi tarha yetkili vergi dairesine internet aracılığı ile e-Beyan veya defter-beyan sistemi üzerinden online olarak verilmektedir.

Mükellefin Kendisi, Ailesi, İşletmesi İçin Yaptığı Giderler

Aşağıda belirtilen şekilde yapılan eğitim ve sağlık harcamaları beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması şartıyla yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden indirilir:

- Eğitim ve sağlık harcamaları Türkiye'de yapılmalıdır.
- Gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmelidir.
- Söz konusu harcamalar mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olmalıdır.

Bağış ve Yardımlar

Aynı kurum ve kuruluşlara; okul, sağlık tesisi ve yüz (kalkınmada öncelikli yörelerde 50) yatak kapasitesinden az olmamak üzere yurt, huzurevi, mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin:

- İnşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya,
- Bu tesislerin inşasına katkıda bulunmak amacıyla... yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile,
- Mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdi ve ayni bağış ve yardımların tamamının indirilmesine izin verilmiştir.

Örneğin; bu hükümden yararlanılarak, üniversite vakıfları veya ibadethane inşası için yapılan bağışların tamamı, gider olarak indirilebilecektir.

- Kızılay, Yeşilay derneklerine yapılan bağışların tamamı gider olarak düşülür. (GVK, m. 89/11)
- Ayrıca kuruluş kanunları ile bazı kurumlara yapılacak bağışların tamamının gider olarak düşülebilmesine izin verilmiştir. Örnekler: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, TÜBİTAK, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı.
- Sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için %50'si.

Döviz Girişini Teşvik Amaçlı İndirim

"Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi ve veri saklama hizmeti alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si."

Sosyal Amaçlı İndirim

Daha önceki bahislerde de açıkladığımız gibi;

- Ücretli engelliler,
- Serbest meslek faaliyetinde bulunan engelliler,
- Basit usulde vergilendirilen engelliler,
- Bakmakla yükümlü olduğu kişiler arasında engelli kişi bulunan ücretliler ve serbest meslek erbabı sahipleri.

Bu indirimin tutarı, (ücretler bahsinde açıkladığımız) "engellilik indirimi" ile ilgili esaslara göre hesaplanan yıllık indirim miktarının aynısıdır. Beyanname üzerinden yapılabilecek burada açıklanan indirimlere karşılık, aşağıda sayacağımız giderlerin, matrahtan ve gelir unsurlarından indirilmesine izin verilmemiştir: (GVK m. 90)

- Gelir vergisi ile diğer şahsi vergiler ve her ne şekilde olursa olsun vergi cezaları ve para cezaları,
- AATUHK hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler,
- VUK hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri.

Beyanname Veren Mükelleflerin Yararlandığı İndirimler

- Eğitim ve sağlık harcamaları (%10),
- İkinci emeklilik için ödenen katkı payları (%15),
- Kamu kurumlarına, vakıflara yapılan bağış ve yardımlar (%5, %100),
- Sponsorluk (%50, %100),
- AR-GE indirimi (%100),
- Engellilik indirimi,
- Önceki yıllarda maruz kalınan zararlar (5 yıl).

Zararların Düşülmesi

Beyan esası gelirin toplanmasını emrederken, diğer taraftan da bir kısım gelir kaynaklarında uğranılan zararların, diğer kaynakların kazanç ve iratlarına mahsup edilmesine imkân tanımaktadır. Ancak GVK m. 80'de yazılı diğer kazanç ve iratlarla ilgili zararların, başka kaynaklardan elde edilen kazançlardan mahsubuna ise imkân tanınmamıştır. Bu mahsup sonucunda kapatılmayan zarar kısmı, izleyen yıllara devredilecek ve izleyen 5 yıl içinde bu yılların gelirleri ile mahsup edilebilecektir. (GVK m. 88) Bu genel kurala rağmen bazı durumlarda zarar mahsubuna sınırlamalar getirilmiştir:

- Beyanname üzerinden yapılan indirimlerin zararı artırıcı etkisi olamamaktadır.
- Yine daha önce açıklandığı gibi değer artışı kazançlarında uğranılan zararların düşülmesinde sınırlamalar vardır.
- Menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarında, gider fazlalığından doğanlar hariç, sermayede ortaya çıkan eksilmeler zarar kabul edilmemektedir.
- Son olarak, tam mükelleflerin yurt dışı faaliyetleri ile ilgili uğradıkları zararların Türkiye'deki gelirlerinden hangi şartlarda mahsup edilebileceğine ilişkin esaslar, 88. maddenin 4, 5 ve 6. fıkralarında açıklanmıştır.

Vergi Tarifesi

Buraya kadar açıklaması yapılan işlemler sonucunda bulunacak matrahın pozitif olması durumunda, bu matraha gelir vergisi tarifesi uygulanarak verginin hesabı yapılacaktır.

Gelir vergisine tabi gelirlere uygulanan artan oranlı tarife, %15'ten başlamakta %20 ve %27 oranlarının arkasından %35'te sonlanmaktadır.

Yıllık Beyanname Verilmeyen veya Toplama Yapılmayan Hâller

Mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirler, 86. maddenin (a) bendi ile (b) bendinde sayılan gelirlerden oluşmaktadır. Bunlar:

- Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlar (GVK m. 86, a),
- GVK m. 75/15'te yazılı menkul sermaye iratları (emekli, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan bazı ödemeler) (GVK m. 86/a),
- Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısımları. Örneğin; miktarları ünite sonunda açıklanan; konut kira geliri, değer artışı kazancı ve arızi kazanç istisnaları (GVK m. 86, a),
- Tek işverenden sağlanan ücret gelirleri (tevkif yolu ile vergilendirilmiş olması şartıyla) (GVK m. 86, b),
- Birden fazla işverenden ücret geliri olan; ancak birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin toplamı 103'ncü maddedeki tarifenin ikinci gelir tutarını geçmeyen (ve tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan) ücret gelirlerinden oluşmaktadır (GVK m. 86, b, parantez içi hüküm).

Beyan sınırı: Gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve ücret gelirlerinde, elde edilen yıllık gelir toplamının belirlenen sınırı aşması durumunda, stopaj yapılmış olmasına rağmen beyanname verme yükümlülüğü de olduğu anlamına gelmektedir.

Dar Mükellef Gerçek Kişilere Özgü Düzenlemeler

Gelir Unsurları

Gelir vergisi dar mükelleflerinin (Türkiye'de yerleşmemiş olan gerçek kişilerin) Türkiye'de elde edebileceği gelirler, GVK m. 2'de yazılı yedi kazanç unsurundan biri veya birkaçı olabilir:

- ***Ticari Kazanç:*** Dar mükellef, Türkiye'de ticari kazancı, açacağı bir iş yeri veya görevlendireceği bir daimi temsilci vasıtasıyla elde edebilir. (GVK m. 7, b. 1) iş yeri kavramının tanımı için VUK'un 156. maddesine bakılabilir.
- ***Daimi temsilci;*** bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup onun nam ve hesabına, belli edilen veya edilmeyen bir süreyle ticari işlemler yapmaya yetkili bulunan kişidir. Örneğin, sigorta işiyle uğraşan bir yabancı gerçek kişinin Türkiye'de görevlendireceği bir temsilci (acente) vasıtasıyla ticari kazanç elde etmesi.

Aşağıda yazılı kişiler, başkaca şartlar aranmaksızın temsil edilenin daimi temsilcisi sayılırlar (GVK m. 8):

- ***Ticari mümessiller;*** tüccar vekilleri,
- Ticaret Kanunu hükümlerine göre ***acente*** durumunda bulunanlar, bir kimsenin birkaç kişiyi aynı zamanda temsil etmesi temsilcilik vasfını değiştirmez.
- ***Zirai Kazanç:*** Örneğin; Türkiye' de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişinin, Türkiye'de zirai faaliyette bulunarak elde ettiği kazançlar.
- ***Ücret:*** Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişinin Türkiye'deki bir şirket için yaptığı danışmanlık hizmetinden elde ettiği gelir.
- ***Serbest Meslek Kazancı:*** Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı sanatçının, Türkiye'de verdiği konserden elde ettiği gelirler.
- ***Gayrimenkul Sermaye İradı:*** Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişi, Türkiye'de sahip olduğu gayrimenkulünü veya bu mahiyetteki bir mal veya hakkını kiralamış, buradan gelir elde etmektedir.
- ***Menkul Sermaye İradı:*** Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişi, parasını Türkiye'de değerlendirmekte, buradan kâr payı, faiz gibi gelirler elde etmektedir.
- ***Diğer Kazanç ve İratlar:*** Diğer kazanca örnek olarak da Türkiye'de yerleşmemiş olan yabancı gerçek kişinin, Türkiye'deki gayrimenkulünü satması durumunda ortaya çıkacak değer artışı kazancını verebiliriz.

Matrah Tespiti

Dar mükellefiyette verginin tarhı yapılırken, muhatap olarak; mükellefin daimi temsilcisi, daimi temsilci bulunmaması durumunda ise kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlayanlar alınmaktadır. (GVK m. 107/4) Verginin tarhı bu kişiler adına yapılmaktadır.

Yıllık Beyanname

Dar mükelleflerin yıllık beyanname ile bildirmek zorunda oldukları gelirler, GVK'nın 86. maddesinin 2. bendindeki ifadeden çıkartılabilir. Bunlar:

- Ticari kazançlar,
- Gerçek usulde tespit edilen zirai kazançlar,
- Vergi kesintisine tabi tutulmamış gayrimenkul sermaye iratlarıdır.

Yıllık beyannamenin verileceği yer:

- Türkiye'de vergi muhatabı mevcutsa, onun Türkiye'de oturduğu yerin,
- Türkiye'de vergi muhatabı yoksa iş yerinin (iş yeri birden fazla ise, bu işyerlerinden herhangi birisinin) bulunduğu yer vergi dairesine verilir (GVK m. 92/2).

Kurumlar Vergisinin Konusu, Vergiyi Doğuran Olay, Mükellefleri ve Mükellefiyet

2006 yılında yapılan değişiklik ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) uygulamaya konulmuştur. 5520 sayılı KVK'da 2019 yılının Haziran ayına kadar 30 değişiklik yapılmıştır.

Kurumlar Vergisinin Konusu

Bir sermaye vergisi olarak da nitelendirilebilecek kurumlar vergisinin konusunu, sermaye şirketleri niteliğindeki tüm kurum ve kuruluşların sermaye değerlerine bağlı elde edilen tüm kazançları oluşturmaktadır.

Kurumlar Vergisinin Mükellefleri

Kurumlar vergisi mükellefleri sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortakları olmak üzere beş başlık altında toplanmaktadır.

Sermaye Şirketleri

Anonim Şirketler: Ortaklarının temettü geliri veya kâr payı adı altında elde ettikleri gelirler "menkul sermaye iradı" olarak değerlendirilirken, şirket olarak ticari işlemlerden doğan kazanç, sermaye şirketi olarak kurumlar vergisine tabidir.

Limited Şirketler: Ortakların iştirak payları olarak nitelendirilen ortak payları karşılığında elde ettikleri kazanç "menkul sermaye iradı" olarak değerlendirilirken, limited şirket kazancı bir sermaye şirketi olarak kurumlar vergisine tabi olmaktadır.

Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler: Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde "komandite" ve "komanditer" olmak üzere iki çeşit ortak bulunur. Komandite ortakların sorumluluğu sınırsız, komanditer ortağın sorumluluğu ise koydukları sermaye ile sınırlıdır. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde kurumlar vergisi, komandite ortağın kâr payı düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden hesaplanır.

Kooperatifler

Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara **kooperatif** denir.

Dernek ve Vakıfların İktisadi İşletmeleri

KVK m.1'e göre, dernek veya vakıfların kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmamakta, bunlara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmaktadır.

Tüm yabancı kamu idare ve müesseselerine ait iktisadi işletmeler KVK m. 4 kapsamındaki şartların tamamını sağlamaları şartıyla, kazanç amacı gütmeseler ve hatta bağımsız muhasebe kayıtları ile tüzel kişilikleri olmasa bile kurumlar vergisi mükellefidirler.

Kurumlar Vergisinde Mükellefiyet

Bir kurumun iş merkezinin belirlenmesinde kullanılan ölçütler şunlardır:

1. İmalatın, personelin, hizmet ifalarının, gelir ve giderlerin yoğunlaştığı yer,
2. Genel kurulun ve yönetim kurulunun toplantı yeri,
3. Kurumun fiili yöneticilerinin ikametgâhlarının bulunduğu yer,
4. Kurumun idare servislerinin yoğun olarak bulunduğu yer, ve
5. Kurumun üçüncü şahıslarla ilişkilerini yürüttüğü yer.

Kurumlar Vergisinde Vergiye Tabi Kurum Kazancının Tespiti

Kurum Kazancının Tespitinde İndirilebilecek Giderler

Giderler aşağıdaki gibidir:

1. Menkul kıymet ihraç giderleri,
2. Kuruluş ve örgütlenme giderleri,
3. Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri,
4. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı,
5. Katılım bankalarınca katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,
6. Sigorta ve reasürans şirketlerince ayrılan teknik karşılıklar,
7. Muallak hasar ve tazminat karşılıkları,
8. Deprem hasar karşılıkları,
9. Kazanılmamış prim karşılıkları,
10. Hayat sigortalarında matematik karşılıklar,
11. Dengeleme karşılığı,
12. Ayrılan sigorta teknik karşılıklarının ertesi bilanço döneminde aynen kâra nakledilmesi,
13. Bağlı şirketlerde holding şirketin genel idare giderlerden alınan paylar .

Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Olarak Dağıtılan Kazançlar

Mükellefler, transfer fiyatını olması gerekenden yapay olarak yüksek ya da düşük belirleyerek vergi matrahını yapay olarak düşürme çabasında olabilirler. KVK m.13/1 hükmüne göre, İlişkili kişilerle emsaline uygunluk ilkelerine aykırı olarak tespit edilen fiyat veya bedel üzerinden mal ya da hizmet alımı veya satımında bulunmaları durumunda, kazanç tamamen veya kısmen "transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak" dağıtılmış olacaktır.

Emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması

durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olması olarak tanımlanmıştır .

Vergiye Tabi Kurum Kazancının Tespitinde İndirimler

Vergiye tabi kurum kazancının tespitinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilerek indirim konusu yapılan unsurlar aşağıdaki gibidir:

1. Ar-Ge ve Tasarım indirimi,
2. Sponsorluk harcamaları ile bağış ve yardımlar,
3. Girişim sermayesi fonu,
4. Türkiye'den yurtdışı mukimi kişi ve kurumlara verilen hizmetler, ve
5. Sermaye artırımında indirim.

Kurumlar Vergisinde Muafiyet ve İstisnalar

Kurumlar Vergisinde Muafiyet

Kurumlar vergisinden muaf olan kurumlar şunlardır:

1. Kamu idare ve kuruluşları tarafından tarım ve hayvancılığı, bilimi, fenni ve güzel sanatları öğretmek, yaymak, geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla işletilen kuruluşlar,
2. Kamu idare ve kuruluşları tarafından genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavi etmek amacıyla işletilen kuruluşlar,
3. Kamu idare ve kuruluşları tarafından sosyal amaçlarla işletilen kuruluşlar,
4. Kamu idare ve kuruluşları tarafından açılan sergiler, fuarlar ve panayırlar,
5. Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait kreş ve konukevleri ile askeri kışlalardaki kantinler,
6. Kanunla kurulan emekli ve yardım sandıkları ile sosyal güvenlik kurumları,
7. Yaptıkları iş veya hizmet karşılığında resim ve harç alan kamu kuruluşları,
8. Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü ile askeri fabrika ve atölyeler,
9. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların oluşturdukları birlikler veya bunlara bağlı kuruluşlar tarafından işletilen işletmeler,
10. Köyler veya köy birlikleri tarafından işletilen işletmeler,
11. Spor kulüplerinin idman ve spor faaliyetlerinde bulunan iktisadi işletmeleri ile sadece idman ve spor faaliyetinde bulunan anonim şirketler,
12. Kooperatifler,
13. Kredi teminatı sağlamak üzere kurulmuş olan kurumlar,
14. Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar,
15. Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerine ait iktisadi işletmeler,
16. Bölgesel yönetim merkezleri.

Kurumlar Vergisinde İstisnalar

Serbest Bölge Kazanç İstisnası

Elleçleme (Handling), Lojistik tesislerde, ürünlerin yerinin değiştirilmesi, paket yapısının bozulup yeniden oluşturulması, kap boyutlarının değiştirilmesi, kontrol edilmesi, etiketleme, streçleme gibi işlemlerin tamamı için kullanılan genel bir ifadedir.

Kurumlar vergisi kanununda yer alan diğer istisnalar ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Türkiye'de kurulu fonlar ile yatırım ortaklıklarının kazançlarına ilişkin istisna,
2. Bankalara, finansal kiralama ya da finansman şirketlerine veya TMSF'ye borçlu durumda olan kurumlar ile bankalara tanınan istisna,
3. Eğitim tesisleri, özel kreş ve gündüz bakımevleri ile rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden elde edilen kazançlara ilişkin istisna,
4. Risturn istisnası,
5. Türk uluslararası gemi siciline kayıtlı gemilerin işletilmesinden ve devrinden elde edilecek kazançlara ilişkin istisna,
6. Sat-kirala-geri al işlemlerinden doğan kazançlarda istisna, ve
7. Kira sertifikası ihracı amacıyla her türlü varlık ve hakların satışından doğan kazançlarda istisna.

Giriş

Çağdaş bir genel tüketim vergisi olan katma değer vergisi (KDV), günümüzde başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde uygulanmaktadır.

Katma Değer Vergisinin Tanımı, Özellikleri ve Türleri

Katma değer vergisinin özelliklerini maddeler hâlinde şöyle özetleyebiliriz:

- Üretimden tüketime kadar her aşamada alınır.
- Üretimden tüketime kadar her aşamada yaratılan katma değerden alınır.
- Satın alınan malın maliyetlerinin bir unsuru değildir.
- Üretici ve satıcılar ödedikleri verginin tamamını nihai tüketicilere yansıtırlar.
- Vergi indirimi esasına dayanır.

Ülkemizde Avrupa Birliği ile de uyumlu olarak tüketim tipi vergi indirimi modeli uygulanmaktadır.

Verginin Konusu ve Vergiyi Doğuran Olay

Katma değer vergisinin konusunu Türkiye'de yapılan mal teslimleri ile hizmet ifaları oluşturmaktadır. Bir işlemin katma değer vergisine tabi olması için;

- İşlemin Türkiye'de yapılmış olması
- Yapılan işlemin mal teslimi ve hizmet ifası olması gerekmektedir.

İşlemin Türkiye'de yapılmış olması,

- Malların teslim anında Türkiye'de bulunmasını,
- Hizmetin Türkiye'de yapılmasını veya hizmetten Türkiye'de faydalanılmasını ifade eder .

Vergiyi Doğuran Olay

Genel kural olarak katma değer vergisinde vergiyi doğuran olay, malın teslimi veya hizmetin ifası, yani yapılmasıdır. Mal teslim edildikten veya hizmet yapıldıktan sonra bedeli tahsil edilmese bile vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olur. Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması alışılagelmiş olan hâllerde her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması durumunda vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olacaktır.

Verginin Mükellefi, Vergi Sorumlusu ve Tevkifat

Verginin Mükellefi

Kanuni mükellefiyet türü, kanundan kaynaklanmaktadır. Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre nihai tüketiciye malı satan veya hizmeti ifa eden kişi kanuni mükelleftir. Kanuni mükellef nihai tüketiciden mal veya hizmet bedeliyle birlikte katma değer vergisini tahsil eder, mal veya hizmet alımlarında yüklendiği katma değer vergisini indirdikten sonra kalan vergiyi vergi dairesine öder.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 8. maddesinde verginin mükellefleri sayılmıştır. Buna göre verginin kanuni mükellefi;

- Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar,
- İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,
- Transit taşımalarda gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar,
- Müzayede yerlerinde yapılan satışlarda bu satışları yapanlar,
- PTT İşletme Genel Müdürlüğü ve radyo ve televizyon kurumları,
- Her türlü şans ve talih oyunlarını düzenleyenler,
- Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesi hallerinde bunları tertipleyenler veya gösterenler,
- Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde belirtilen gayrimenkul sermaye iradı kapsamındaki mal ve hakları kiraya verenler,
- İsteğe bağlı mükellefiyette talepte bulunanlardır.

Verginin Sorumlusu ve Tevkifat

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 9. maddesine göre vergi sorumluluğu aşağıdaki hallerde söz konusu olur:

- Mükellefin Türkiye içinde ikametgâhının, iş yerinin, kanuni merkezi ve iş merkezinin bulunmaması,
- Fiilî ya da kaydi envanter sırasında belgesiz mal bulundurulduğu veya belgesiz hizmet satın alındığının tespiti,
- 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'na göre düzenlenen ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslimi,
- Hazine ve Maliye Bakanlığınca gerekli görülen diğer haller.

Verginin Matrahı, Oranı ve İndirim

Verginin hesaplanabilmesi için öncelikle vergi matrahının yani vergilendirmeye esas alınan ekonomik değer veya ölçülerin tespit edilmesi gerekir. Vergi matrahı parasal değer şeklinde tespit edilirse ad valorem (değer esaslı) matrah, fiziki ölçüler esas alınarak tespit edilirse de spesifik matrah söz konusu olur.

Verginin Matrahı

Teslim ve hizmet işlemlerinde KDV matrahı, bu işlemlerin karşılığını oluşturan bedeldir.

Teslim ve hizmet işlemlerinde fatura ve benzeri belgelerde gösterilen ticarî teamüllere uygun miktardaki satış iskontoları vergi matrahına dahil edilmez.

Bedeli bulunmayan veya bilinmeyen işlemler ile bedelin mal, menfaat, hizmet gibi paradan başka değerler olması hâlinde matrah, işlemin mahiyetine göre emsal bedeli veya emsal ücretidir .

Vergi İndirimi

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 29. maddesinde vergi indirimi müessesesi düzenlenmiştir. Buna göre, mükellefler, yaptıkları vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden,

1. Kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen fatura ve benzeri belgelerde gösterilen katma değer vergisini,
2. İthal olunan mal ve hizmetler dolayısıyla ödenen katma değer vergisini,
3. Götürü veya telafi edici usulde vergiye tabi mükelleflerden gerçek usulde vergilendirmeye geçenler, çıkarılan envantere göre hesap dönemi başındaki mallara ait fatura ve benzeri belgelerde gösterilen katma değer vergisini, indirebilirler.

İndirilemeyecek Katma Değer Vergisi

Mükellefin vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilmesine izin verilmeyen katma değer vergileri Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30. maddesinde sayılmıştır. Bunlar;

1. Vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet belgelerinde gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan katma değer vergisi,
2. İşletmelere ait binek otomobillerinin alış belgelerinde gösterilen katma değer vergisi (Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç),
3. Zayi olan mallara ait katma değer vergisi (Deprem, sel felaketi ve Maliye Bakanlığının yangın sebebiyle mücbir sebep ilan ettiği yerlerdeki yangın sonucu zayi olanlar hariç),
4. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarına göre kazancın tespitinde indirimi kabul edilmeyen giderler dolayısıyla ödenen katma değer vergisi,
5. Değersiz hale gelen alacaklara ilişkin alıcı tarafından ödenmeyen katma değer vergisi.

Vergilendirme Usulü, Dönemi, Beyanı, Tarh ve Ödeme

Vergilendirme Dönemi

Katma değer vergisinde vergilendirme dönemi (bazı mükellef grupları dışında) birer aylık dönemler olarak uygulanmaktadır.

Beyanname Çeşitleri

Hazine ve Maliye Bakanlığı bu yetkiye dayanarak beş tür beyanname belirlemiştir. Bu beyannameler şunlardır:

- Gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerce verilmek üzere 1 no.lu KDV beyannamesi.
- Vergi sorumluları tarafından verilmek üzere 2 no.lu KDV beyannamesi.
- Elektronik Hizmet Sunucularına Özel KDV Mükelleflerince verilmek üzere 3 no.lu KDV beyannamesi.
- Hasılat Esaslı Vergilendirme Usulüne Tabi Mükelleflerce verilmek üzere 4 no.lu KDV beyannamesi.
- İcra daireleri, mahkeme satış memurlukları ve gerçek usulde KDV mükellefiyeti olmayanlar tarafından müzayede mahallinde yapılan satışlarda verilmek üzere 5 no.lu KDV beyannamesi.

Verginin Tarhı

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 43. maddesinde verginin tarh yerinin mükellefin iş yerinin bulunduğu yer vergi dairesi olduğu hükme bağlanmıştır. Mükellefin, ayrı ayrı vergi dairelerinin faaliyet bölgelerinde iş yerleri varsa, katma değer vergisi, gelir veya kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesi tarafından tarh olunur. Örneğin; bir Anonim Şirketin merkezi İstanbul Beyoğlu Vergi Dairesinin faaliyet bölgesindedir.

Giriş

Vergiler konusuna göre gelir üzerinden, harcamalar üzerinden alınan ve servet üzerinden alınan vergiler olmak üzere üç grupta sınıflandırılmaktadır. Türk vergi sisteminde gelir üzerinden alınan vergiler gelir vergisi ile kurumlar vergisidir. Servet üzerinden alınan vergiler ise veraset ve intikal vergisi, motorlu taşıtlar vergisi ve emlak vergisidir.

Harcamalar üzerinden alınan vergiler ise literatürde muamele vergileri, gider vergileri, tüketim vergileri gibi isimlerle de adlandırılmaktadır. Yaygın kullanımı dikkate alınırsa tüketim vergileri genel tüketim vergisi ve özel tüketim vergisi olarak iki şekilde sınıflandırılmaktadır.

Özel Tüketim Vergisi

Türkiye'de 1985 yılında uygulanmasına başlanan katma değer vergisine ilave olarak, özel tüketim vergisi uygulanmasına geçilmesinin birtakım nedenleri vardır. Bu nedenler; ekonomik ve mali nedenler, Avrupa Birliği mevzuatına uyum ve dağınık bir görünüm sergileyen dolaylı vergi sisteminin sadeleştirilmesidir. Ekonomik ve mali neden olarak, Türkiye'nin içinde bulunduğu gümrük birliği süreci ve yaşanacak gelir kaybının özel tüketim vergisi ile telafi edilmesi gösterilmiştir.

Özel tüketim vergisine konu mallar genellikle lüks mallar, alışkanlık verici ürünler, sürümü yüksek olan bazı ilk maddelerden (petrol ürünleri gibi) ve motorlu taşıtlardan oluşmaktadır. ÖTV tek aşamalı bir tüketim vergisi olup, üretim-tüketim zincirinin üretim, ithalat, ilk iktisap veya müzayede yoluyla satışında bir defaya mahsus olarak alınacağı kanunda açıkça belirtilmiştir.

ÖTV'nin dolaylı vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık %30 civarındadır ve bu rakam genel bütçe gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

ÖTV'nin konusunu belirli bir iktisadi süreç (üretim, ithalat, ilk iktisap) içinde bulunan, bu Kanun'a ekli dört listede (I, II, III, IV) sayılan mallar oluşturmaktadır. Hangi aşamada olursa olsun listelerde sayılmayan mallar ile listelerde sayılmakla birlikte belirtilen aşamada bulunmayan mallar üzerinden ÖTV alınamaz.

ÖTVK'ya göre vergiyi doğuran olay malın teslimi, ithali veya ilk iktisabı olarak belirlenmiştir.

Buna göre;

- I, III ve IV Sayılı Listelerde yer alan malların teslimi veya ithali,
- II Sayılı Listede yer alan motorlu taşıtlardan kayıt ve tescile tabi olanların ilk iktisabı veya ithali, tescile tabi olmayanların teslimi veya ithali,
- I, III ve IV sayılı listelerdeki mallar ile II sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tabi olmayanların özel tüketim vergisi uygulanmadan önce müzayede yoluyla satışı vergiyi doğuran olay olarak belirlenmiştir.

Teslim, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesini ifade eder.

İthalat, vergi konusuna giren malların Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine girişini ifade eder.

Kanun'a ekli listelerde yer alan mallar için vergi mükellefi ayrı ayrı belirlenmiştir. Buna göre I, III, IV sayılı listelerdeki mallar ile II sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tabi olmayan motorlu taşıtlar için verginin mükellefi bu malları imal, inşa ve ithal edenler ile müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenlerdir.

Özel tüketim vergisi, bu Kanun'a ekli listelerde yazılı malların karşılarında gösterilen tutar ve/veya oranlarda alınır (ÖTVK md.11/1) ve Kanun'da belirtilen yetki çerçevesinde değişiklik yapmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Özel tüketim vergisi, mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur. Adi ortaklıklarda verginin ödenmesinden ortakların tamamı müteselsilen sorumlu olmak üzere ortaklardan herhangi birisi tarhiyata muhatap tutulur. Bu vergi, beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi takip eden yedi gün içinde tarh edilir. Vergi, beyanname verme süresi içinde ödenir.

ÖTVK'da ekonomik, mali ve sosyal bir takım amaçlar doğrultusunda istisna ve muafiyet uygulamasına yer verilmiştir. Aşağıda ÖTVK'da yer alan istisna ve muafiyet uygulamaları sıralanmıştır:

- İhracat istisnası,
- Diplomatik istisna,
- Petrol arama ve istihsal faaliyetlerinde malların teslimi istisnası,
- Kamu kurumlarına bedelsiz teslim istisnası,
- Engellilere taşıt istisnası,
- Askerî ve güvenlik amaçlı teslim istisnası,
- İthalat istisnası,

Gümrük Vergisi

Gümrük vergisi, mal ve eşyaların bir ülkenin sınırlarından geçişi esnasında alınan vergidir. Esasında mal ve eşyaların ülke sınırından geçişi esnasında alınan tek vergi gümrük vergisi değildir, eş etkili vergiler de mevcuttur. Bu verginin yanında ithalde alınan KDV, ithalde alınan ÖTV ile 1982 Anayasası'nın 167. maddesine göre Cumhurbaşkanına tanınan yetkiye istinaden getirilen ek mali yükümlülükler bu niteliktedir.

Ülkemizde gümrük mevzuatı 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve bunun alt mevzuatı ile düzenlenmiştir. Gümrük vergisi ile diğer eş etkili vergiler Gümrük Kanunu ile düzenlenmiştir.

Gümrük vergisinin konusunu, Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine giren ve Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan eşya oluşturmaktadır.

Gümrük vergisinde vergiyi doğuran olay, Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan eşyanın Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine girmesidir. Türkiye Cumhuriyeti kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesini oluşturur.

Gümrük Kanunu'nda mükellef yerine yükümlü tabiri kullanılmıştır. Gümrük vergisinin mükellefi, gümrük yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu bütün kişilerdir.

Verginin Matrahı (Gümrük Kıymeti) ve Tarifesi Gümrük vergisi İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetveline göre belirlenir. Her biri farklı eşya grubunu oluşturan ve 99 fasıldan oluşan cetvelde eşyanın tanımı, pozisyon numarası (G.T.İ.P.-Gümrük Tarifesi İstatistik Pozisyonu), ölçü birimi ve vergi oranı yer alır.

Gümrük vergisi, genellikle yükümlünün yazılı veya sözlü beyanı üzerine gümrük idaresi tarafından vergi dairesi sıfatıyla tarh olunur. Yazılı beyan kural olarak gümrük giriş beyannamesi aracılığıyla yapılır.

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV), finansal işlemleri vergilendiren bir vergi olup, 13.07.1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun ikinci kısmında yer alan 28-33. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Gider Vergileri Kanunu 1985 yılında KDVK'nın yürürlüğe girmesinden önce uygulanan genel nitelikli tüketim vergisiydi.

Gider Vergileri Kanunu'nun 28. Maddesinde BSMV'nin konusu işlemi yapandan hareketle belirlenmiştir. Bu yönüyle BSMV, vergi kanunları içinde verginin konusunu mükelleften hareketle tanımlamada ilk ve tek kanun olma niteliğine sahiptir.

Verginin mükellefi, banka, sigorta şirketleri ve Bankerlerdir. 6802 sayılı Kanun'un 28. maddesinde vergiyi doğuran olay, yapılan muamele sonucu her ne şekilde olursa olsun nakden veya hesaben lehe para alınması olarak belirtilmiştir.

6802 sayılı Kanun'un 31. maddesine göre banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahı lehe alınan parasal tutardır. Kambiyo alım ve satım muamelelerinde ise, kambiyo satışlarının tutarı vergiye matrah olur.

BSMV'de vergilendirme takvim yılının birer aylık dönemleri itibarıyla yapılmaktadır. Vergilendirme dönemi içinde gerçekleştirilen işlemler bir beyanname (hizmet vergisi beyannamesi) ile takip eden ayın 15. günü akşamına kadar beyan edilir ve aynı süre içinde ödenir.

BSMV'de tarha yetkili daire vergilendirmeye tabi işlemlerin yapıldığı yer vergi dairesidir.

6802 sayılı Kanun'un 29. maddesinde istisna ve muafiyetler sıralanmıştır. Vergiden istisna edilen işlemlerden bazıları; bankaların kendi şubeleri arası yaptığı işlemler, hisse senedi ve tahvil gelirleri, masraf karşılığı müşteriden alınan paralar, ortaklardan ve iştiraklerden sağlanan karlar, arbitraj işlemleri, konut kredisi faizleridir.

Özel İletişim Vergisi

Özel iletişim vergisi (ÖİV) Türk vergi tarihine 26 Kasım 1999'da kabul edilen "17.8.1999 ve 12.11.1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi ve Civarında Meydana Gelen Depremin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile bir "Dayanışma Vergisi" olarak girmiştir.

Verginin konusunu telekomünikasyon hizmetleri oluşturmaktadır. Verginin mükellefi vergi konusuna giren işlemleri gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunan işletmelerdir. Vergiyi doğuran olay, telekomünikasyon hizmetinin ifasıdır.

Verginin matrahı advalorem esasa göre belirlenmiştir. ÖİV'nin matrahı, katma değer vergisi matrahını oluşturan unsurlardan oluşmaktadır. ÖİV'de vergilendirme takvim yılının birer aylık dönemleri itibarıyla yapılmaktadır.

Şans Oyunları Vergisi

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 40. maddesi ile düzenlenen şans oyunları vergisi, 14.3.2007 tarihli 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun'unda yapılan değişiklikle bu kanun kapsamına alınmıştır.

Verginin konusu, her türlü şans oyunları faaliyetinden elde edilen hasılattır. Verginin mükellefi, kendisine şans oyunları tertip etme hak ve yetkisi verilmiş kurumlardır. Vergiyi doğuran olay, düzenlenen şans oyunlarına iştirakçinin katılmasıdır.

Verginin matrahı, şans oyunlarından elde edilen hasılat tutarıdır. Verginin oranı, spor müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde %5, at yarışlarında %7 ve diğer şans oyunlarında %10'dur. Vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının birer aylık dönemleridir.

Damga Vergisi, Değerli Kâğıtlar Vergisi ve Harçlar

Damga vergisi kâğıda dayalı hukuksal bir sonuç elde edilmesi için ispat gücünü veren kamu "izninin" karşılığı; Değerli kâğıtlar vergisi "kâğıdın bedeli"; Harçlar ise kamunun sunduğu hizmetlere karşılık bu hizmetten yararlananların ödediği parasal değerlerdir.

Damga vergisi, gerçek ya da tüzel kişilerin gerçekleştirdikleri hukuki işlemlerde kullanılan belgelere (kâğıt ya da elektronik veri) ispat gücü kazandırarak hukuki geçerlilik sağlamak amacıyla alınan "resim" niteliğinde bir mali yükümlülüktür.

Verginin konusunu Kanun'a ekli (1) sayılı tabloda yazılı kâğıtlar oluşturmaktadır. Kâğıtlar terimi, yazılıp imzalamak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile

elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade eder.

Damga Vergisinin mükellefi kağıtları imza edenlerdir. Damga vergisinde vergiyi doğuran olay vergiye konu olan kâğıtların düzenlenmesidir. Damga vergisinde matrah bazı kağıtlar için advalorem, bazı kağıtlar için ise spesifik esasa göre belirlenmiştir.

Damga vergisi; basılı damga konulması suretiyle, makbuz verilmesi suretiyle ve istihkaktan kesinti yapılması suretiyle ödenir.

Harç, belli bir kamu hizmetinden yararlanma karşılığında ödenen bedeldir. Diğer bir ifade ile harç, yarı kamusal nitelikte kamu hizmeti sunan kamu kuruluşlarının sundukları hizmetlerden doğrudan doğruya yararlananlardan, faydalanma karşılığı alınan parasal tutarları ifade etmektedir.

Harcın konusu: Harçlar Kanunu'nun 1. maddesinde belirtilmiştir. HK'ya göre alınacak harçlar; yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu ve kadastro harçları, konsolosluk harçları, pasaport, ikamet tezkeresi, çalışma izni, çalışma izni muafiyeti, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları, trafik harçlarından oluşmaktadır.

Harcın mükellefi: Harç konusu hizmetten yararlananlardır. Harçta vergiyi doğuran olay: Harca tabi işlemin resen veya mükellefin talebi üzerine yapılamasıdır. Harcın Tutarı: Harç nisbi ve maktu tutarda alınmaktadır.

MLY201U-TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Ünite 8: Servet Vergileri

Giriş

Servet vergileri, gelir ve harcamalar üzerinden alınan vergilerin yanında vergi sistemlerinin vazgeçilmez bir öğesini oluşturur.

Serveti vergilendirme gereği, servetin vergi ödeme gücünü temsil etmesinin yanında diğer vergilerin bu ödeme gücünü belirlemede yetersiz kalması nedeni ile ortaya çıkmaktadır.

Gelir üzerinden alınan vergiler bir yıl içinde elde edilen gelirin temel alındığı vergiler; harcamalar üzerinden alınan vergiler ise ya belirli bir satış fiyatı üzerinden ya da satılan birimin miktarı üzerinden alınan vergilerdir. Servet vergileri ise çoğu zaman serveti oluşturan varlıkların iktisadi değeri üzerinden alınmakla birlikte bazı spesifik unsurlar da vergiye etki edebilmektedir.

Servet Vergilerinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi

Servet, kendi yapısında meydana gelen artışlara veya servet üzerindeki mülkiyet hakkının başkalarına intikaline bağlı olarak vergiye tabi tutulmaktadır. Bu nedenle servet vergileri verginin genelliği, sürekliliği ile verginin servet öğesi veya servet transferi üzerinden alınması şeklinde bir takım sınıflandırmalara tabi tutulmuştur.

Ödeme gücünün bir göstergesi sayılan servet unsurlarının vergilendirilmesinden elde edilen gelir çok az bir paya sahip olsa da gelir ve servet dağılımını etkilemeleri açısından oldukça önemlidir. Türkiye'de vergilemede mali amaçtan çok ekonomik-sosyal amacın ön planda olduğu özel servet vergisi sistemi uygulanmaktadır.

Türk vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergiler motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ve emlak vergisidir.

Motorlu Taşıtlar Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

Türk vergi sistemi içinde servet üzerinden alınan bir vergi olan motorlu taşıtlar vergisi, motorlu taşıta sahip olunan süre boyunca yıllık olarak ödenen ve belirli bir tarihe bağlı olarak kendiliğinden tahakkuk eden bir vergidir.

Türkiye'de motorlu taşıtlar vergisi ilk olarak 28 Şubat 1957 tarihinde kabul edilerek, 1 Mart 1957 tarihinde 6936 sayılı "Hususi Otomobil Vergisi Kanunu" ile yürürlüğe girmiştir.

Motorlu taşıtlar vergisi yönetimi kolay, vergi kayıp ve kaçağının nispeten az olduğu bir vergidir. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun "Verginin Mevzuu" başlıklı 1. maddesinde; "Bu Kanunun 5. ve 6. maddelerinde yazılı tarifelerde yer alan;

a) Karayolları Trafik Kanununa göre trafik şube veya bürolarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan motorlu kara taşıtları,
b) Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş uçak ve helikopterler motorlu taşıtlar vergisine tabidir." hükmü yer almaktadır.

Motorlu taşıtlar vergisinde mükellefiyete ilişkin hükümler Kanunun 3, 7 ve 8. maddelerinde düzenlenmiştir. Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 3. maddesinde "Motorlu taşıtlar vergisinin mükellefi; trafik sicili ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca tutulan sivil hava vasıtaları sicilinde adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek ve tüzel kişilerdir" ifadesi yer almaktadır.

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda vergi dışı bırakılmış taşıtları beş grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilk dördü "istisnalar" başlığını taşıtan 4. maddede, beşincisi ise "Vergileme Ölçü ve Haddeleri" başlığını taşıyan 6. maddesinde yer almaktadır.

Motorlu taşıtlar vergisi ile ilgili muaflık ve istisna hükümlerinin, sadece bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenleneceği Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda yer almayan istisna ve muaflıklar hükümsüz olduğu ifade edilmiştir.

- Kamu Kurumlarına Ait Taşıtlar
- Diplomatlara Ait Taşıtlar
- Malül ve Engellilere Ait Taşıtlar
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna
- İntikal Eden Bankalara Ait Taşıtlar
- Türk Kuşu ya da Türk Hava
- Kurumuna Ait Uçak ve Helikopterler

Motorlu Taşıtlar Vergisinin Tarhı

Motorlu taşıtlar vergisinin matrahı ilgili 197 sayılı Kanunun 5. maddesindeki (I) sayılı tarife, 6. maddesindeki (II) ve (IV) sayılı tarifeler ile Geçici 8. maddesindeki (I/A) sayılı tarifede yer alan taşıtlar için ödenecek vergi miktarları üç ayrı tarife şeklinde tespit edilmiştir.

Bir taşıtın motorlu taşıtlar vergisinin konusuna girebilmesi için motorlu olması yeterli değildir. Taşıt motorlu olmasının yanında ilgili Kanunda yer alan tarifede sayılması gerekmektedir. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunundaki (I), (II) ve (IV) sayılı tarifeler şu şekilde düzenlenmiştir.

(I) Sayılı Tarife: Bu tarife otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri ile motosikletleri kapsamına almıştır.

(II) Sayılı Tarife: (II) sayılı tarife, daha çok ticari amaçlı kullanımlara yönelik, (I) sayılı tarifenin dışında kalan diğer kara taşıtlarına ilişkin düzenlenmiştir. Bu tarifede minibüs, panel van ve motorlu karavanlar, otobüs ve benzerleri ile kamyonet, kamyon çekici ve benzerleri yer almaktadır.

(IV) Sayılı Tarife: (IV) sayılı tarife, uçak ve helikopterlerden oluşan motorlu hava taşıtlarından oluşmaktadır.

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunun 9. Maddesi uyarınca "tahakkuk ettirilen vergi ayrıca mükellefe tebliğ olunmaz vergi, tahakkuk ettirilen günde tebliğ edilmiş sayılır" hükmünden hareketle motorlu taşıtlar vergisinin tahakkuk ettirilmesi için ayrıca tebliğ edilmesine gerek yoktur.

Yıllık olarak her yıl ocak ayında tahakkuk eden vergi iki eşit taksitte ocak ve temmuz aylarında ödenmektedir.

Veraset ve İntikal Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

Veraset ve intikal vergisi, veraset yolu (ölüme bağlı tasarruflar) ile sağlar arasında ivazsız (karşılıksız) olarak gerçekleşen servet transferlerini konu alan, sübjektif, özel nitelikli ve dolaysız bir servet vergisidir.

Servetin ivazsız bir şekilde el değiştirmesi ölüm veya intikal şeklinde olmaktadır. Veraset ve intikal vergisi de bu ayrıma uygun şekilde, ölüm nedeniyle el değiştirmeye bağlı olarak "veraset" sağlararası el değiştirmeye bağlı olarak "intikal" tipine ayrılmaktadır.

Veraset yoluyla intikalleri vergilendirmenin iki yöntemi vardır. Bunlar, tereke vergisi ve miras payı vergisidir.

Veraset ve intikal vergisi ilk olarak 1926 yılında yürürlüğe girmiştir. Günümüzde yürürlükte olan Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu 08.06.1959 tarih ve 7338 sayılıdır. Bu tarihten bu yana kanunda çeşitli değişiklik yapılarak son halini almıştır.

Veraset ve intikal vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı son derece düşüktür. Diğer vergilere kıyasla daha uygun koşullarda ödeme imkanı getiren bu verginin toplam vergi gelirleri içindeki payı binde 1 civarındadır.

Veraset ve intikal vergisinin mükellefi, veraset yoluyla veya ivazsız (karşılıksız) bir suretle mal intikal eden gerçek ve tüzel kişilerdir.

Buna göre, vergiyi doğuran olay;

- Bir kişinin ölümü,
- Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre hukuken ölümüne karar verilmesi (gaiplik) veya,
- Bir kişiye hayatta iken yapılan bağış vb. ile

meydana gelmektedir.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda yer alan muafiyetler; kamusal muafiyetler, kamu yararı amacı güden teşekküllere sağlanan muafiyetler ve diplomatik muafiyetler şeklinde üç ana başlık altında toplanabilir.

Veraset ve intikal vergisi hem mükellef hem de idare tarafından yapılan değerlemeler sonucunda, mükellef tarafından tespit ve beyan edilen matrah ile idarece belirlenen matrah üzerinden tarh olunmaktadır.

Veraset ve intikal vergisinin matrahı, ilgili Kanunun 10. maddesine göre, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değeridir. Ancak, mükellefler veraset ve intikal vergisi konusuna giren malları değerlerken Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda öngörülmüş değerleme ölçütlerini kullanacaklardır.

Veraset ve intikal vergisinde;

- Türkiye sınırları içinde bulunan malların,
- T.C. uyruğundaki kişilere ait malların, veraset yoluyla veya her ne şekilde olursa olsun ivazsız (hibe yoluyla veya karşılıksız herhangi bir tarzda) suretle bir kişiden diğer kişiye intikali veraset ve intikal vergisine tabi olup bu intikaller nedeniyle beyanname verilir.

Veraset ve intikal vergisi beyannameleri mirasçılar tarafından imzalanmak suretiyle verilebileceği gibi mirasçıların vekili tarafından imzalanmak suretiyle de verilebilir.

Mükellefler, veraset ve intikal vergisi beyannamesini;

- Veraset yoluyla gerçekleşen intikallerde ölen kimsenin ikametgâhının bulunduğu,
- Diğer suretle gerçekleşen intikallerde tasarrufu yapan şahsın ikametgâhının bulunduğu, tasarrufun tüzel kişilerce veya diğer teşekküllerce yapılması durumunda tüzel kişilerin veya diğer teşekküllerin merkezlerinin bulunduğu,
- Miras bırakanın veya bu tasarrufu yapan şahsın ikametgâhı yabancı memlekette ise
- Türkiye'deki son ikametgâhının bulunduğu, yerdeki vergi dairesine verirler.

Veraset yoluyla meydana gelen intikallere ilişkin veraset ve intikal vergisi beyannamesi;

- Ölüm Türkiye'de meydana gelmiş ise ölüm tarihinden itibaren dört ay içinde,
- Ölüm Türkiye'de meydana gelmiş ve mükellefler yabancı bir memlekette bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden altı ay içinde,
- Ölüm yabancı bir memlekette meydana gelmiş ve mükellefler Türkiye'de bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden altı ay içinde,
- Ölüm yabancı bir memlekette meydana gelmiş ve mükellefler ölenin bulunduğu memlekette bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden dört ay içinde,
- Ölüm yabancı bir memlekette meydana gelmiş ve mükellefler ölenin bulunduğu memleketin dışında başka bir yabancı memlekette bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden sekiz ay içinde,
- Gaiplik halinde gaiplik kararının ölüm siciline işlendiği tarihi takip eden bir ay içinde, verilir.

Emlak Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

Emlak vergisi, gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan bina, arsa ve araziden alınan hasılatı ve yönetimi yerel idarelere bırakılmış, sürekli, objektif ve özel nitelikte bir servet vergisidir.

Emlak vergisi objektif nitelikte bir vergidir. Sübjektiflik yani kişisellik unsurları olan gelir ya da servetin toplanması ve artan oranlı tarife uygulanması gibi hususları içermemektedir.

Günümüzde uygulanmakta olan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu 29.07.1970 tarihinde kabul edilmiştir. 1972 mali yılbaşından itibaren yürürlüğe konulan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununda günümüze kadar çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 1986 yılına kadar merkezi yönetim tarafından toplanan bu verginin yönetimi ve gelirleri 1985 yılında çıkarılan 3239 sayılı kanunla belediyelere bırakılmıştır.

Bina Vergisi ve Arazi Vergisi

1394 sayılı Emlak Vergisi Kanunun sistematik yapısı incelendiğinde bina ve arazi vergisi olmak üzere iki ayrı vergiyi içermektedir.

Ancak, her iki vergiye ilişkin düzenlemelerin büyük ölçüde bir bütünlüğe sahip olduğu da görülmektedir. Ayrıca Kanunda her iki vergi için ortak hükümlere de yer verilmiştir. Bu bölümde konu başlıkları bu ayrım esas alınarak yapılmıştır.

Bina vergisi yükümlülüğünün doğabilmesi için inşaatın kullanılış amacına uygun olarak tamamlanmış olması gerekir.

Bina vergisinin mükellefi binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenlerdir. Malik terimi, bina üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan gerçek ve tüzel kişileri ifade eder. İntifa hakkı ise mülkiyeti başkasına ait bir malı kullanma ve ondan yararlanma hakkı veren bir ayni haktır.

Emlak vergisinin konusunu oluşturan bazı binalar vergiden sürekli olarak muaf tutulmuş, bazı binalara ise geçici muaflık tanınmıştır. Sürekli muaflıklar belli bir süreyle kısıtlı olmaksızın devamlı olarak vergi dışı kalmayı ifade eder.

Muafiyetlerin bir kısmı ise belirli bir süreyle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla sürenin sonunda mükellefiyet başlar. Bunlara da geçici muaflıklar denir.

Bina vergisinin matrahı, binanın "vergi değeri" dir. Bina vergisinin matrahını oluşturan vergi değeri binanın Emlak Vergisi Kanununa göre hesaplanan vergi değeridir.

Bina vergisi mükellefiyeti;

- Vergi değerini değiştiren sebeplerin doğması halinde bu değişikliklerin gerçekleştiği (örneğin yeni bina yapılması, mevcut binalara ilave veya asansör, kalorifer tesisatı yapılması gibi) tarihi,
- Herhangi bir sebep yüzünden bir şehir, kasaba veya köyün tamamında sürekli olmak üzere bina veya arazinin değerlerinde %25'i aşan oranda artma veya eksilmesi olmasına bağlı olarak takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Dört yılda bir yapılan takdir işlemlerinde takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Muafiyetin sona erdiği tarihi izleyen bütçe yılından itibaren başlar.

Bina vergisi, normal olarak ilgili belediye tarafından dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı izleyen bütçe yılının Ocak ve Şubat aylarında yıllık olarak tarh olunur.

Arazi vergisinin konusunu Türkiye sınırları içinde bulunan arazi ve arsalar oluşturur. Sınırları tabii veya suni işaretlerle belirtilmiş olan yeryüzü parçasına arazi denilmektedir. Arazi; arsa, tarla, çiftlik, bahçe vb. şekillerde bulunup, çevresi duvar, çit, su ve buna benzer tabii ve suni işaretlerle çevrilidir.

Arsa ise, belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan ve belediyelerce parsellenmiş arazidir.

Bina vergisinde olduğu gibi arazi vergisinin de mükellefi arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa araziye malik gibi tasarruf edenlerdir. Bir araziye paylı mülkiyet halinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği mülkiyette malikler vergiden zincirleme olarak sorumludurlar.

Arazi vergisi mükellefiyeti;

- Arazinin maddi veya hukuki durumunda vergi değerini değiştiren sebeplerin doğması halinde bu değişikliklerin meydan geldiği tarihi,
- Herhangi bir sebep yüzünden bir şehir, kasaba veya köyün tamamında sürekli olmak üzere arazinin değerlerinde %25'i aşan oranda artma veya eksilme olması halinde, bu duruma bağlı olarak takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Dört yılda bir yapılan takdir işlemlerinde takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Muafiyetin sona erdiği tarihi, izleyen bütçe yılından itibaren başlar.

Arazi vergisi de bina vergisi gibi, ilgili belediye tarafından dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı izleyen bütçe yılının Ocak ve Şubat aylarında yıllık olarak tarh olunur.

GİRİŞ

Kamu harcamalarının finansmanında kullanılan en önemli gelir vergilerdir. Vergiyi en kısa şekilde, hukuki cebre dayanarak özel kesimden kamu kesimine aktarılan ekonomik değerler olarak tanımlamak mümkündür. Parasal şekilde gerçekleşen bu aktarım kişilerin ya elde ettikleri gelirleri üzerinden ya harcamaları üzerinden ya da servetleri üzerinden olmaktadır.

Bu bölümde gerçek kişilerin elde ettikleri gelir üzerinden devlete gelir vergisi adı altında yapmış oldukları ekonomik aktarımın yasal çerçevesi incelenecektir. Bu çerçevede öncelikle Türk vergi sisteminin tarihsel gelişim süreci hakkında genel bilgiler verilecek, gelir kavramı teorik açıdan incelenerek vergiye tabi ilk gelir unsuru olan ticari kazanç üzerinde durulacaktır.

TÜRK VERGİ SİSTEMİNİN TARİHSEL SÜRECİNE GENEL BİR BAKIŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nda vergiler şer'i ve örfi vergilerden oluşmaktadır. Şer'i vergilerin kaynağı İslam hukukudur. Örfi vergiler ise savaş gibi olağanüstü harcamaları karşılamak üzere dinî esaslar dışında örf ve âdetlere, koşullara göre belirlenen geçici ve düzensiz vergilerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Şer'i vergilerden sonra konulan ve ikinci Beyazıt Dönemi'nde "Hudusu Avarız" vergisiyle başlayan ve sayıları 100'e yaklaşan örfi vergiler, vergi sisteminin ağırlık merkezini oluşturmuştur. Şer'i vergiler grubu içerisinde zekat, aşar, haraç ve cizye yer almaktadır. Örfi vergiler grubu içerisinde yer alan vergilere ise avarız vergileri, Gümrük vergileri, Ağnam vergisi, Ancemattin vergisi, Emlak vergisi (Emlak vergisi eksikliklerine rağmen Emlak vergisi Kanunu 1931 tarihli Arazi ve Bina Vergisi Kanun'a kadar yürürlükte kalmıştır), Musakkafat vergisi, Temettü vergisi, Bedel-i Asker, Bedel-i Nakdi, Bedel-i Tarik, Baş vergisi örnek verilebilir.

dikkat

Şer'i vergiler, tamamıyla şeriata dayanan ve esas itibariyle Kitap ile Sünnet'ten kaynaklanan vergilerdir.

dikkat

Örfi Vergiler, Osmanlı'da baş gösteren mali sıkıntılar yüzünden tarh edilen vergilerdir.

Cumhuriyet'in kabul edildiği 1923 yılında Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan öşür, temettü, musakkafat, ağnam gibi vergilerden oluşan basit ve ihtiyaçları karşılamayan bir vergi sistemi yürürlükte idi. Cumhuriyet'in kabulünden sonra, bu olumsuz durumu gidermek amacıyla çağdaş Batılı devletlerin uyguladıkları sisteme geçiş süreci başlatılmıştır. İlk olarak tarım ürünleri üzerinden alınan vergi olan aşar, 1925 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Aşarın kaldırılmasından sonra, vergi gelirleri bileşiminde gelir üzerinden alınan vergilerin payı önemli ölçüde düşmüş, buna karşılık özellikle harcamalar üzerinden alınan vergilerle, servet üzerinden alınan vergilerin payının yükseltilmesi ile aşarın kaldırılmasından doğan açık kapatılmıştır.

Aşar vergisindeki azalmayı telafi etmek için 1926 yılında 735 ve 737 sayılı Kanunlarla Umumi İstihlak Vergisi ile Eğlence ve Hususi İstihlak Vergisi yürürlüğe girmiştir. Yayılı muamele vergisi niteliğindeki umumi istihlak vergisi satışları vergilendirirken, umumi istihlak vergisini tamamlama amacı taşıyan eğlence ve hususi istihlak vergisi hizmetleri vergilendirmektedir. Umumi istihlak vergisi, günümüzde uygulanan katma değer vergisinin Türkiye'deki ilk şekli olarak kabul edilebilir. Umumi istihlak vergisinin uygulanması iyi bir muhasebe ve kayıt sistemi ile etkin bir vergi idaresini gerektiriyordu. Verginin uygulandığı dönemde gerek bu alt yapının gereken düzeyde olmaması gerekse Türkiye ekonomisinin o günkü yapısı bu verginin başarılı biçimde uygulanmasına elverişli değildi. Bu nedenle bir yıllık uygulamadan sonra 1927 yılında yapılan bir değişiklikle umumi istihlak vergisi kaldırılmış yerine 21.05.1927 tarih ve 1039 sayılı Muamele Vergisi Kanunu ile muamele vergisi konmuştur.

1926 yılında 735 sayılı Umumi İstihlak Vergisi Kanunuyla uygulamaya konulan ve yine aynı yılda 737 sayılı Eğlence ve Hususi İstihlak Vergisi Kanunu ile tamamlanan yayılı muamele tipi vergi sistemi, bir bakıma dünyadaki en eski katma de-

ğer vergisi (KDV) uygulamalarından birini teşkil etmektedir. Umumi İstihlak Vergisi esas olarak satışları vergilendirdiğinden ayrıca hizmetleri hedef alan hususi istihlak ve eğlence vergisi kabul edilmiştir. Umumi istihlak vergisi, kapsamı oldukça geniş tutulmak istenen bir yayılı muamele vergisi niteliğindeydi. Günümüzde uygulanan katma değer vergisinin Türkiye'deki ilk şekli olarak kabul edilebilir. Ancak, ülke ekonomisinin o günkü durumu bu verginin uygulanması açısından elverişli değildi. Bu sebeple 1927 yılında yapılan bir değişiklikle umumi istihlak vergisinin yerini 21.05.1927 tarih ve 1039 sayılı Muamele Vergisi Kanunu almıştır. Muamele vergisi, umumi istihlak vergisinin aksine toplu nitelikte idi. Bu vergi yabancı sermayeli işletmelerin ürünlerini, banka ve sigortacılık faaliyetlerini vergilendirmekteydi. Bu vergi çeşitli değişiklerle 1957 yılına kadar uygulanmaya devam etmiştir. Dağınık ve karışık bir hâlde bulunan muamele ve istihlak vergilerini sistematik hâle getirmek, görülen eksiklikleri gidermek maksadıyla 1957 yılında Gider Vergileri reformuna geçilmiştir. Gider Vergisi Kanunu iki büyük vergi grubunu bir araya getirmiştir. Bunlar; maddi mallardan alınan istihsal vergileri ve hizmetlerden alınan vergilerdir. Muamele vergilerinden daha uzun süre uygulama alanı bulan gider vergileri de kendisinden beklenen başarıyı gösterememiştir. Gider vergileri oldukça karmaşık ve verimsiz vergilerdi. Harcamalar üzerinden alınan vergiler konusunda beklenen reform 1984 yılında yapılmıştır. 1984 yılında kabul edilip 1985 yılında yürürlüğe giren 3065 sayılı KDV Kanunu ile 6802 Sayılı Gider Vergileri (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri hariç), İşletme Vergisi, Spor - Toto Vergisi, Şeker İstihlak Vergisi yürürlükten kaldırılmıştır. Harcamalar üzerinde alınan vergiler alanında katma değer vergisinden sonra 4760 sayılı Yasa ile kabul edilen, Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) Kanunu Ağustos 2002'de yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu değişiklikle vergi sistemimizde yer alan 16 çeşit vergi, harç, fon ve pay (akaryakıt tüketim vergisi, Taşıt alım vergisi, trafik tescil harçları, Tütün mamullerinden ve alkollü-alkolsüz içeceklerden KDV Kanunu' na bağlı olarak eklenen Ek Vergiler, tütün mamulleri ile alkollü ve alkolsüz içeceklerden alınan eğitim, sağlık hizmetleri vergisi) yürürlükten kaldırılmış bunların yerine özel tüketim vergisi uygulanmaya başlanmıştır. Harcamalar üzerinden alınan vergiler arasında yer alan damga vergisi, harçlara ilişkin yasal düzenlemeler 1964 yılında yapılmıştır. Gümrük vergisi ise Osmanlı'dan devralınan diğer bir vergidir. Bu vergi hâlen 1999 yılında kabul edilip 2000 yılında yürürlüğe giren 4458 sayılı Gümrük Kanunu hükümleri çerçevesinde uygulanmaya devam etmektedir.

Gelir üzerinden alınan vergilere ilişkin olarak 1926 yılında gelir sağlama düzeyi düşük olan temettü vergisi kaldırılmış, yerine hem daha fazla gelir sağlayacak hem daha modern bir vergi uygulaması sağlayacak kazanç vergisi yürürlüğe konmuştur. 1926 yılında kabul edilen kazanç vergisi, o tarihte Batı ülkelerinde yürürlükte olan vergilerden esinlenerek uygulanmasına başlanılan en önemli vergilerden biridir. Kazanç Vergisi, temettü vergisine nazaran daha geniş kapsamlı ve gerçek geliri kavramaya yönelik bir vergi olup günümüz gelir vergisine daha yakın bir yapı göstermektedir. İlk kazanç vergisi 1934 yılında kaldırılmış yerine 1950 yılına kadar yürürlükte kalan yeni kazanç vergisi getirilmiştir. Kazanç vergisi kaldırılarak 1949 yılında yerine Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve Esnaf Vergisi Kanunları kabul edilmiştir. Bu kanunlarla birlikte Vergi Usul Kanunu da aynı yıl kabul edilmiş, vergiler 1950 yılında yürürlüğe konulmuşlardır. Gelir Vergisi Kanunu (GVK) gerçek kişilerin vergilendirilmesini kapsamına alırken, Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) tüzel kişilerin vergilendirilmesini kapsamına almıştır. Esnaf vergisi 1955 yılında kaldırılmıştır. 1960 yılında GVK yeniden yazılmıştır. Bu kanunda yapılan en önemli değişikliklerden biri tarım kazançlarının gelir vergisi içerisinde vergilendirilmeye başlanmasıdır. Ayrıca esnaf muaflığının da sınırları daraltılmıştır. Getirilen en önemli müesseselerden biri de vergi kaçakçılığını önlemek amacıyla düşünülmüş "servet beyanı"dır. 1960 yılında yapılan değişiklikle 03.06.1949 tarih ve 5421 sayılı GVK yürürlükten kaldırılmış, günümüze kadar birçok değişikliğe uğramasına rağmen hâlen yürürlükte olan 193 sayılı GVK 01.01.1961 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1950 yılında yürürlüğe giren KVK, 56 yıl gibi yarım yüzyılı aşkın bir süre boyunca yapılan birçok değişiklikle tanınamaz ve uygulanamaz hâle gelmiş, bu durum yeni bir kanun yapılma ihtiyacını doğurmuştur. 1950 yılında yürürlüğe giren 5422 sayılı Kanun yerine 2006 yılında yeni 5520 sayılı KVK yürürlüğe girmiştir.

Cumhuriyet sonrası Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralınan vergiler uygulanmaya devam etmiştir. Bunlara binalar ve araziler üzerinden alınan musakkafat ve arazi vergisi, hayvanlardan alınan ağnam vergisini örnek verebiliriz. 1931 yılında musakkafat vergisi kaldırılmış yerine bina vergisi konmuştur. Bina ve arazi vergileri 1970 yılında kabul edilip 1972 yılında yürürlüğe giren 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile emlak vergisi adı altında toplanmıştır. 1942 yılında servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve olağanüstü gelirlerinden bir defaya mahsus olmak üzere varlık vergisi konmuştur. Bu vergi gelen tepkiler üzerine 1944'te kaldırılmıştır.

Karşılıksız intikaller üzerinden alınan veraset ve intikal vergisi ilk olarak 1926 yılında yürürlüğe konulmuştur. 797 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi (VİV) Kanunu 33 yıllık uygulamadan sonra 1959 yılında kaldırılmış yerine çok az değişiklikle günümüze ulaşan 7838 sayılı yeni VİVK yürürlüğe konulmuştur. 1959 yılında 6936 sayılı Kanun'la kısmi bir servet vergisi olan hususi otomobil vergisi kabul edilmiş ve 1963 yılına kadar uygulanmıştır. 1963 yılında tüm motorlu kara taşıtlarını vergilendiren motorlu kara taşıtlar vergisi uygulanmaya başlanmıştır. 1980 yılında yapılan değişikle motorlu kara taşıtlarına ilave olarak deniz ve hava taşıtları da bu verginin kapsamına alınmış, verginin adı motorlu taşıtlar vergisi olmuştur. 2009 yılında yapılan değişiklikle motorlu deniz taşıtları bu verginin kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu taşıtlardan harç alınmaya başlanmıştır.

Anayasa'nın Vergi Ödevi başlıklı 73 maddesinde " Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür." denilmektedir.

Bu ifadede vergi ödeme yükümlülüğüne katılım düzeyi kişilerin mali gücüne bağlanmıştır. Mali gücün göstergeleri gelir, harcama ve servettir. Günümüzde Türk vergi sistemini oluşturan vergiler mali gücün göstergeleri olan gelir, harcama ve servet üzerinden alınan vergilerden oluşmaktadır.

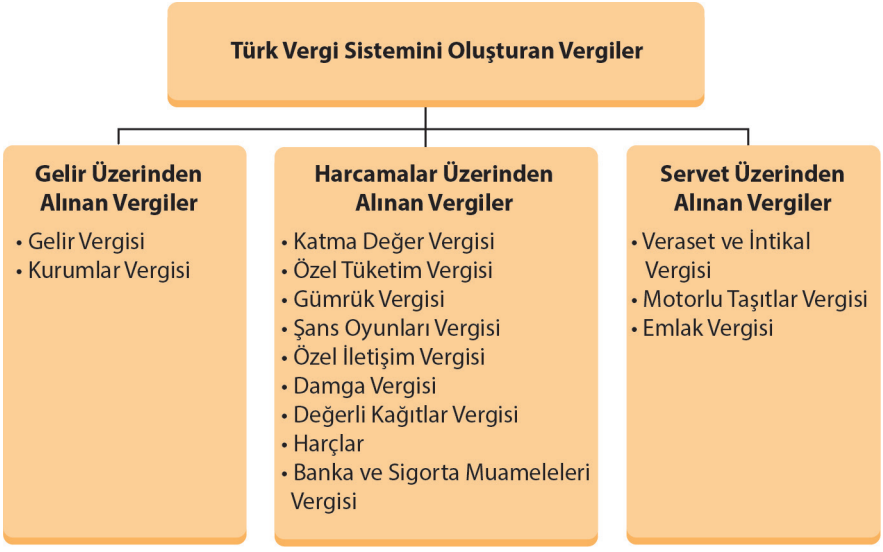

Şekil 1.1

Öğrenme Çıktısı

1 Türk vergi sisteminin tarihsel sürecini özetleyebilme

Araştır 1	İlişkilendir	Anlat/Paylaş
Türk vergi sisteminde reform niteliğinde kabul edilebilecek düzenlemelerin ne zaman yapıldığını araştırınız.	http://edergi.marmara.edu.tr/maruifd/article/view/1012001855/1012001557 adresinden "Osmanlılarda Örfi Vergiler ve Bu Vergilerin Kaynağı Olan Örfi Hukuk" başlıklı makaleyi okuyabilirsiniz.	Türk vergi sisteminin tarihsel gelişimini açıklayınız.

GELİR VERGİSİ: GELİR KAVRAMI, TANIMI, GELİR VERGİSİ TÜRLERİ, MÜKELLEFİYET

Gelir vergisi ile ilgili olarak bu başlık altında gelir kavramı, gelirin tanımı, gelir vergisi türleri ve mükellefiyet konuları ele alınmaktadır.

Gelir Kavramı

Gelir esas olarak iktisadi bir kavramdır. İktisadi anlamda gelir, üretim faktörlerinin (emek, sermaye, toprak, müteşebbis) üretime katılmaları sonucu üretimden elde ettikleri değerlerdir. Bir ekonomik kavram olarak geliri, belli bir zaman kesiti içinde alım gücünde artış şeklinde ortaya çıkan bir akım olarak da ifade etmek mümkündür. Vergilendirilebilir gelirle bir dönem içerisinde kendi mal varlığını tüketmeksizin veya borçlanmaksızın ne çeşit iktisadi güce sahip olduğu ve elinde bulundurduğu imkânlar kastolunmaktadır. Bu hususun tespitinde iki teori geliştirilmiştir; kaynak teorisi ve safi artış (net artış) teorisi.

Kaynak Teorisi (Dar Anlamda Gelir): Bu teoriyi ortaya atan maliyeciler Gustav Cann, Adolph Vagner, Friedrich von Herman, Neumann, Philippovich, ve Schaffle'dir. Kaynak teorisine göre gelir, kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerinin üretim faaliyetlerinde kullanılması sonucu düzenli olarak elde edilen ekonomik değerlerdir. Örneğin; emek sahiplerinin elde ettikleri ücretler, teşebbüs sahiplerinin ticari faaliyetlerinden sağladıkları karlar gibi. Bu teoriye göre, üretim faktörü sunulmaksızın elde edilen menfaat ya da kazançlar gelir sayılmamaktadır. Örneğin; miras, piyango ikramiyesi, bağış gibi.

Safi Artış Teorisi (Geniş Anlamda Gelir): Safi artış teorisine göre gelir, kaynak teorisine göre açıklanan gelir kavramını da içine alacak biçimde, bir kişinin belirli bir dönem sonundaki tüm varlıklarının değerinde, aynı dönemin başındaki varlık değerine göre meydana gelen net artıştan ibarettir. Bu artışa, kişinin dönem içinde kendi mal varlığından yapmış olduğu çeşitli tüketim harcamaları da dahil edilmektedir. Schanz-Haig- Simons'a atfedilen bu teoriye göre gelir, tüketim tutarı artı net servetteki artış olarak da tanımlanabilmektedir.

Gelir = Dönem Tüketimi – (Dönem sonu servet – Dönem başı servet)

Bu teoriye göre tüketilen ya da servete katılan unsurların nasıl elde edildiği üzerinde durulmamaktadır. Bunlar, kişinin sahip olduğu üretim faktörlerini üretime sokması sayesinde elde edilmiş olabileceği gibi miras, piyango ikramiyesi gibi tesadüflere bağlı zenginleşmelerden, iktisadi koşulların kendiliğinden yarattığı servet artışlarından ya da devletin yaptığı transferlerden doğmuş olabilir.

Gelir Vergisi Türleri

Gelir vergisinin sedüler ve üniter olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Sedüler gelir vergisinde gerçek kişilerin çeşitli kaynaklardan elde ettikleri gelirler ayrı ayrı vergilendirilmektedir. Örneğin; bir vergi mükellefi aynı vergilendirme döneminde ticari kazanç, zirai kazanç ve faiz geliri (menkul sermaye iradı) olmak üzere üç ayrı gelir elde etmiş olsun. Burada mükellefin çeşitli kaynaklardan elde ettiği üç gelir birleştirilmeden ve birbirleriyle ilişkilendirilmeden ayrı ayrı vergiye tabi tutulur. Sedüler gelir vergisinde, çeşitli kaynaklardan elde edilen zararın, diğer unsurlardan sağlanan karlardan mahsup edilmesine izin verilmemektedir. Üniter gelir vergisinde, gerçek kişilerin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler toplanmakta varsa zararların mahsubu yapıldıktan sonra bulunan safi tutara artan oranlı tarife uygulanmak suretiyle vergi borcu hesaplanmaktadır. Üniter gelir vergisi tek veya çift elemanlı olabilir. Çift elemanlı üniter gelir vergisinde, çeşitli kaynaklardan sağlanan kazanç ve iratlar toplamı önce tek oranlı bir tarifeye tabi tutulmakta, sonra geriye kalan miktarlar belli tutarları aşarsa artan oranlı tarife uygulanarak yeni bir vergi daha alınmaktadır. Buna birleşik gelir vergisi de denilmektedir. Ülkemizde tek elemanlı üniter gelir vergisi uygulanmakta, yani çeşitli kaynaklardan elde edilen gelirler toplanmakta, zararlar düşüldükten sonra kalan tutara artan oranlı vergi tarifesi uygulanmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Gelirin Tanımı ve Özellikleri

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun verginin mevzuu başlıklı 1. maddesinde gerçek kişilerin gelirlerinin gelir vergisine tâbi olduğu ifade edildikten sonra gelirin tanımının yapıldığı görülmektedir. İlgili madde de gelir "bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır" şeklinde tanımlanmaktadır.

Gelirin kanundaki tanımını irdelediğimizde, vergiye tabi gelirin özelliklerinin şunlar olduğu görülmektedir;

- Gelir vergisine tabi gelir gerçek kişiler tarafından elde edilen gelirdir. Gelir vergisi, yalnızca gerçek kişi gelirleri üzerinden alınmaktadır. Kişi hukuk dilinde hak sahibi olabilen varlık, yani insandır. Gelir, gerçek bir kişiye bağlı ekonomik bir değerdir. Bu nedenle bir gelir üzerinden gelir vergisi alınabilmesi için bu gelirin gerçek kişiye ait olması gerekmektedir. Gelirin kişisel olması vergiyi subjektif bir yapıya sokar. Kişiselleştirme söz konusu olduğunda, gerçek ödeme gücünü kavrayabilmek üzere kişinin şahsi ve ailevi durumlarına göre bazı indirim, istisna ve muafiyetlerin uygulanması söz konusu olabilmektedir. Kural olarak, tüzel kişilerin elde ettikleri gelirler, başka bir vergi olan kurumlar vergisinin konusunu oluşturur. Buna karşılık, tüzel kişilikleri olmasına karşın şahıs şirketlerinden kolektif şirket ve adi komandit şirketin ortakları gelir vergisi mükellefi olarak kabul edilmiştir. Sermaye şirketleri arasında yer alan paylı komandit şirketlerin komandite ortakları da gelir vergisi mükellefidir. Tüzel kişiliği olmayan ve şahıs şirketi özelliği taşımayan adi şirket ortakları da gelir vergisi mükellefi sayılmıştır.

Kişi, hukuk dilinde hak sahibi olabilen varlık, yani insandır.

Komandite ortak, şirket alacaklılarına karşı sorumluluğu sınırsız ortak, komanditer ortak ise sorumlululuğu sınırlı ortaktır.

- Gelir vergisine tabi gelir bir takvim yılı içinde elde edilen gelirdir. Gelir, ülke düzeyinde nasıl belli bir dönemle ilişkili saptanıyorsa kişisel düzeyde de böyle belli bir dönemle bağlantılı olmak zorundadır. Bu zorunluluk servetten farklı olarak, gelirin bir akışkan değer olmasıdır. Bu dönem vergi kanunlarının çoğunda bir yıl olarak ele alınmaktadır. Bir yıllık vergilendirme dönemi, normal olarak takvim yılıdır (1 Ocak-31 Aralık). Ancak istisnai olarak takvim yılı faaliyet ve işlemlerine uymayanlar için başvurmaları üzerine 12 aydan az olmamak üzere özel hesap dönemleri (sadece ticari ve zirai kazançlar için söz konusu olabilmektedir) belirlenebilmektedir. Örneğin; özel okul işletenler için 1 Ağustos- 31 Eylül gibi. Yeni işe başlama ve bırakma durumunda bir takvim yılında yani 12 aydan az olan faaliyet süreleri kıst hesap dönemi sayılır ve bu kıst

sürede elde edilen gelir o yılın yıllık geliri kabul edilir. Her takvim yılı yeni ve ayrı bir vergilendirme dönemi sayılır. Bir takvim yılının birkaç ayında gelir elde edilmesi ve diğer aylarında gelir elde edilememesi sonucu değiştirmez. Gelirin yıllık olması genel ilke olarak kabul edilmesine karşılık bu ilkenin bazı istisnaları bulunmaktadır. Bu istisnalara örnek olarak; yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri, peşin tahsil edilen serbest meslek kazancını gösterebiliriz.

- Gelir vergisine tabi gelir elde edilmiş olmalıdır. Elde etme, bir gerçek kişinin emeği ve sermayesi karşılığında temin ettiği kazanç ve iratların mamelekine dahil olması olarak ifade edilebilir. Gelir vergisinde elde etme tahakkuk ve tahsil esasına bağlanmıştır. Gelirin hukuken elde edilmesi hâlinde tahakkuk esası, fiilen elde edilmesi hâlinde ise tahsil esası söz konusudur. Gelirin hukuken elde edilmesi o gelire alacaklı olmayı ifade ederken, fiilen elde edilmesi gelirin nakdi veya ayni şekilde maddi bir kıymet veya gayrimaddi bir servet unsuru olarak, sahibinin mal varlığına dahil olmasını ifade etmektedir. Ticari ve zirai kazançta tahakkuk esası, ücret, serbest meslek kazancı, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı, diğer kazanç ve iratlarda tahsil esası geçerlidir. Örneğin; bir doktor hastasını muayene etsin ve verdiği bu hizmetin bedeli 2019 yılı için 200 TL olsun (gelir serbest meslek kazancıdır). Şayet bu bedel 2019 yılında değil de 2020 yılında elde edilmiş olsaydı 2019 yılının değil 2020 yılının kazancı olacaktı.
- Gelir vergisine tabi gelir kazanç ve iratlardan oluşmaktadır. Kazanç bedeni ve zihni bir çalışma veya emeğin bir sermaye ile birleştirilmesiyle sağlanan değerler, irat ise böyle bir çalışmayı gerektirmeyen menkul ve gayrimenkul malların üçüncü kişilere kullandırılması dolayısı ile elde edilen değerlerdir. Serbest meslek kazançları, ücretler, zirai kazanç ve ticari kazancı kazançlara, menkul sermaye iradı ve gayrimenkul sermaye iradını da irada örnek olarak verebiliriz.
- Gelir vergisine tabi gelir safi gelirdir. Gelirin safi olması, ilk olarak gelirin elde edilmesi esnasında yapılan giderle bu işlerde kullanılan sermaye mallarının amortisman miktarlarının gayrisafi hasılattan indirilmesi anlamına gelmektedir. İkinci olarak, çeşitli gelir unsurlarının bir veya birkaçından kâr elde etmesi, diğer bir veya birkaçından zarar elde etmesi hâlinde zararların karlarla karşılıklı mahsup edilmesini ifade eder.
- Gelir vergisine tabi gelir gerçek gelirdir. Mükellef tarafından beyan edilen gerçek gelir, defter kayıtlarına ve belgelere dayanılarak tespit edilen gelirdir. Bununla gelir vergisinin ilke olarak karine veya götürü usulle alınan bir vergi olmadığı kast edilmiştir. Kanun'da gelirin gerçek olmasının bazı istisnalarına yer verilmiştir. Bunlardan birincisi giderlerin götürü olarak belirlendiği "götürü gider" ikincisi ise gelirin doğrudan götürü olarak belirlendiği "götürü gelir" usulüdür. Örneğin diğer ücretliler. Bu usul kapsamındaki hizmet erbabının safi ücretinin tutarı, asgari ücretin yıllık brüt tutarının % 25'idir.
- Gelir geneldir. Gelirin genelliği ülkemizde de uygulanan üniter gelir vergisinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, bir gerçek kişinin çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirler toplanır, varsa zararlar mahsup edildikten sonra kalan tutar vergiye tabi tutulur.

Gelir Vergisinde Mükellefiyet

Vergi Usul Kanunu (VUK)nun 8. maddesinde mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüb eden gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler, kendi kişiliğinde gerçekleşen vergiyi doğuran olaya ilişkin ortaya çıkan vergi borcunu kendi mal varlığından ödemek durumundadırlar. Her bir verginin mükellefinin kim olduğu ait olduğu vergi kanunlarında belirtilmektedir. 193 sayılı GVK'nin 3. maddesinde gelir vergisinin mükellefinin gerçek kişiler olduğu ifade edilmektedir.

Gelir vergisinde tam ve dar mükellef olmak üzere iki türlü mükellefiyet söz konusudur. Tam mükellefiyete tabi olanlar Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden Türkiye'de vergilendirilirler. Dar mükellefiyete tabi olanların ise sadece Türkiye içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar Türkiye'de vergiye tabi iken, Türkiye dışında elde ettikleri kazanç ve iratlar Türkiye'de vergiye tabi tutulmamaktadır.

Kimlerin tam mükellef sayılacağı hususunda iki kriter ölçü göz önünde bulundurulmuştur; birincisi yerleşme, ikincisi ise vatandaşlıktır. Buna göre Türkiye'de yerleşmiş veya yerleşmiş sayılan kişiler ile Türk vatandaşları tam mükellef olarak gelir vergisine tabi tutulurlar.

Türkiye'de yerleşmiş veya yerleşmiş sayılanlar;

1. İkametgâhı Türkiye'de bulunanlar. Medeni Kanun'da yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olarak tanımlanmaktadır (madde 19). Buna göre sürekli kalma niyetiyle Türkiye'de oturanlar Türkiye'ye yerleşmiş sayılırlar.
2. Bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar. Geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmemektedir.

dikkat

Medeni Kanun'un 19. maddesinde yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olarak tanımlanmaktadır.

dikkat

Geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmemektedir.

Diğer taraftan aşağıda yazılı yabancılar memlekette altı aydan fazla kalsalar dahi, Türkiye'de yerleşmiş sayılmamaktadırlar;

1. Belli ve geçici görev veya iş için Türkiye'ye gelen iş, ilim ve fen adamları, uzmanlar, memurlar, basın ve yayın muhabirleri ve durumları bunlara benzeyen diğer kimselerle tahsil veya tedavi veya istirahat veya seyahat maksadıyla gelenler;
2. Tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi elde olmayan sebeplerle Türkiye'de alıkonulmuş veya kalmış olanlar.

Türk Vatandaşlığı (Uyrukluk): Resmî daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısı ile yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları tam mükellef olarak kabul edilmektedirler.

Kanun'un bu hükmü, yabancı ülkelerde bu işlerden gelir elde eden Türk vatandaşları açısından bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Zira, Türk vatandaşları bu tür gelirleri üzerinden hem gelirin elde edildiği ülke tarafından vergilendirilmekte hem de tam mükellef olmaları nedeniyle yabancı ülkelerde elde ettikleri bu gelirler üzerinden Türkiye'de vergiye tabi olmaktadırlarlar. Bu da karşımıza çifte vergilendirmeyi çıkarmaktadır. Bir başka ifadeyle, aynı kişinin aynı geliri üzerinden birden fazla ülkenin vergi alması. Bu olumsuz durum, yabancı ülkelerde elde ettikleri kazanç ve iratlar dolayısıyla gelir vergisine veya benzeri bir vergiye tabi tutulmuş Türk vatandaşlarının söz konusu kazanç ve iratları üzerinden ayrıca Türkiye'de vergilendirilme yapılmayacağı hükmü ile giderilmiştir. Örneğin; Denizli'li Mehmet çalışma ve oturma izni alarak bir yıldır Almanya'da bir otomobil fabrikasında çalışıyor olsun. Mehmet Almanya'da işçi olarak çalışmaktan dolayı elde ettiği gelir Almanya'da vergiye tabi olacaktır. Mehmet Almanya'da elde ettiği bu gelir üzerinden ayrıca Türkiye'de vergiye tabi olmayacaktır.

Takvim yılı içerisinde Türkiye'yi terk ederek ikametgâhını yabancı ülkelere taşıyan tam mükellef gerçek kişiler açısından vergilendirme, terk tarihinden önceki 15 gün içerisinde yapılacaktır. İkametgâhın takvim yılı içerisinde Türkiye'ye taşınması hâlinde, ikametgâhın Türkiye'ye taşındığı dönem sonrası tam mükkelefiyet esasına göre vergilendirme söz konusu olacaktır. Mükellefin ikametgâhını Türkiye'ye taşımadan önceki dönem elde ettiği gelir unsurları dar mükellefiyet esasına göre vergilendirilecektir.

Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler dar mükelleftir. Dar mükellefler sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmektedir. Dar mükelleflerin Türkiye dışında elde ettikleri gelirler Türkiye'de vergiye tabi olmaz.

Çalışma veya oturma izni alarak altı aydan daha fazla bir süredir yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratları bakımından **dar mükellefiyet** esasında vergilendirilmektedirler. Bu düzenlemenin sonucu olarak, çalışma veya oturma izni alarak altı aydan daha fazla bir süredir yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları bulundukları ülkede elde ettikleri gelir üzerinden

Türkiye'de vergiye tabi olmayacak, sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirleri üzerinden vergi ödeyeceklerdir. Bu kişilerin Türkiye'de elde ettikleri gelirleri tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kurumlardan elde edilen kâr paylarından ya da değer artışı kazançları veya arızi kazançlardan birkaçı veya tamamından ibaret olması hâlinde, beyanname vermeyeceklerdir. Örneğin, Alman vatandaşı Hans ticari faaliyette bulunmak üzere 01.05.2018 tarihinde Türkiye'ye gelmiş 30.04.2019 tarihinde faaliyetini sonlandırarak Türkiye'den ayrılmış olsun. Bu durumda Alman vatandaşı Hans'ın ticari faaliyette bulunmak amacıyla Türkiye'de oturduğu süre iki takvim yılını ilgilendirmektedir. Hans 2018 takvim yılı içerisinde altı aydan fazla (01.05.2018-31.12.2018 / 8 ay) Türkiye'de oturmuştur. Hans, 2018 yılı açısından tam mükellef olarak kabul edilecektir. Hans'ın 2019 yılı içerisinde Türkiye'de oturduğu süre 4 (01.01.2019-30.04.2019) aydır. Bu nedenle 2019 yılı içerisinde Türkiye'de oturma süresi 6 aydan az olduğundan 2019 açısından dar mükellef olarak kabul edilecektir.

https://www.gib.gov.tr/gibmevzuat adresinden 210 seri no'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ni okuyunuz.

Dar mükelleflerin Türkiye'de kazanç ve iradları elde etme şartları GVK'nin 7. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde gereği dar mükelleflerin kazanç ve iradı Türkiye'de elde etme şartları aşağıdaki gibidir:

1. Ticari kazançlarda: Kazanç sahibinin Türkiye'de iş yerinin olması veya daimi temsilci bulundurması ve kazancın bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla sağlanması. Bu şartları taşımış olsalar dahi iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlardan, ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz.

   Türkiye'de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış aktinin Türkiye'de yapılmış olmasıdır. İş merkezinden maksat ise iş bakımından muamelelerin bilfiil toplandığı ve idare edildiği merkezdir.
2. Zirai kazançlarda, zirai faaliyetlerin Türkiye'de icra edilmesi.
3. Ücretlerde, hizmetin Türkiye'de ifa edilmiş veya edilmekte olması veya Türkiye'de değerlendirilmesi ile Türkiye'de kain müesseselerin idare meclisi başkan ve üyelerine, denetçilerine, tasfiye memurlarına ait huzur hakkı, aidat, ikramiye ve benzerlerinin Türkiye'de değerlendirilmesi.
4. Serbest meslek kazançlarında, serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi.
5. Gayrimenkul sermaye iratlarında, gayrimenkulün Türkiye'de bulunması ve bu mahiyetteki mal ve hakların Türkiye'de kullanılması veya Türkiye'de değerlendirilmesi.
6. Menkul sermaye iratlarında, sermayenin Türkiye'de yatırılmış olması.
7. Diğer kazanç ve iratlarda, bu kazanç veya iratları doğuran işin veya muamelenin Türkiye'de ifa edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi.

Ücret, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratlarında ve diğer kazanç ve iratlarda sözü edilen değerlendirmeden maksat, ödemenin Türkiye'de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa, Türkiye'de ödeyenin veya nam ve hesabına ödeme yapılanın hesaplarına intikal ettirilmesi veya karından ayrılmasıdır.

Öğrenme Çıktısı

2 Gelir kavramını tanımlayabilme
3 Gelir vergisi türlerini açıklayabilme
4 Gelir vergisinde mükellefiyeti ifade edebilme

Araştır 2

Ali'nin 2019 yılı gelirleri şu şekildedir; bir işyerinde çalışmaktan dolayı 25.000 TL ücret geliri, dedesinden miras kalan 35.000 TL nakit ve bankada bulunan parasından elde ettiği 15.000 TL faiz geliri. Ali'nin kaynak ve safi artış teorisine göre gelirinin kaç TL olduğunu araştırınız.

İlişkilendir

https://dergipark.org.tr/download/article-file/230716 adresinden "Vergilendirilebilir Gelir ve Gelir Vergisinde Üniter Yapıyı Bozan Uygulamalar" başlıklı makaleyi okuyabilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Kaynak teorisi ve safi artış teorisine göre gelir tanımındaki farklılıkları açıklayınız.

GELİR UNSURLARI VE VERGİLENDİRİLMESİ

Gerçek kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerini üretim sürecine sokmaları karşılığında kazanç ve irat şeklinde elde etmiş oldukları gelirler GVK 2. maddesinde yedi başlık altında sıralanmıştır. Bunlar;

1. Ticari kazançlar,
2. Zirai kazançlar,
3. Ücretler,
4. Serbest meslek kazançları,
5. Gayrimenkul sermaye iratları,
6. Menkul sermaye iratları,
7. Diğer kazanç ve iratlar

Bu gelir kalemlerinin gerçek kişide var olan ve üretim sürecine dahil ettiği; müteşebbis ruhu, sermaye, emek, arsa-arazi-bina gibi faktörlerin karşılığı olarak kabul edildiğini (ilk altı gelir unsuru) veya bu kapsamda değerlendirilmemekle birlikte kişinin net varlığında artışa sebep olan kazanımları (yedinci gelir unsuru) ifade ettiğini vurgulamakta fayda vardır. GVK'da sayılan yedi gelir unsurunu aşağıdaki şekilde dört kategoride toplamak mümkündür:

1. Teşebbüs gelirleri (ticari ve zirai kazanç)
2. Emek gelirleri (ücret (bağımlı emek) ve (bağımsız emek) serbest meslek kazancı)
3. Servet gelirleri (menkul ve gayrimenkul sermaye iradı)
4. Nev-i şahsına münhasır gelirler (diğer kazanç ve iratlar)

Ticari Kazançlar

Ticari kazancın tanımı GVK'nin 37. maddesinde yapılmıştır. İlgili maddede ticari kazanç "Her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar ticari kazançtır" şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere gerçek kişilerin ticari ve sınai faaliyetlerinden elde ettikleri gelirler ticari kazanç olarak gelir vergisine tabi olmaktadır. Kanunda ticari ve sınai faaliyetin tanımı yapılmamış bunun yerine ticari kazanç olarak kabul edilen kazançlar sıralanma yoluna gidilmiştir.

Ticari faaliyetin ne anlama geldiğini dolaylı olarak Türk Ticaret Kanunu hükümlerinden çıkarsamak mümkündür. Kanun'un ticari işletme başlıklı 11. maddesi ile ticari işler başlıklı 3. maddesi bir arada değerlendirildiğinde, devamlı ve bağımsız bir

şekilde bir ticari işletme bünyesinde esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir elde etmeye yönelik tüm işlem ve fiilleri ticari faaliyet olarak kabul etmek mümkündür. Bu faaliyetlere emlakçılık, otelcilik, ayakkabı boyacılığı, lokantacılığı örnek olarak verebiliriz. Sınai faaliyet bir organizasyon çerçevesinde maddeler üzerinde gerçekleştirilen fiziksel ve kimyasal değişiklik olarak ifade edilebilir. Bu faaliyetlere tekstil üreticiliğini, otomotiv üreticiliğini, kiremit harmancılığını örnek olarak verebiliriz.

Ticari ve sınai faaliyetin ticari kazancın kapsamına girebilmesi için, bu faaliyetin;

- Bir işletme organizasyonu çerçevesinde yapılıyor olması (objektif ölçüt). Örneğin, iş yeri açma, işçi çalıştırılması, ticaret siciline kaydolunması gibi.
- Süreklilik arz ediyor olması (subjektif ölçüt).
- Bağımsız olarak yapılıyor olması, gerekir.

Ayrıca, bu faaliyet sonucu elde edilen gelirin kişinin günlük geçimini sağlayacak bir düzeyin üzerinde kâr elde etmek amacıyla yapılıyor olması gerekir.

Kanun'da çeşitli tartışmaların önüne geçmek amacıyla aşağıdaki faaliyetlerden elde edilen kazançlar da ticari kazanç olarak sayılmıştır;

1. Maden, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesinden,
2. Coberlik işlerinden,
3. Özel okul ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesinden,
4. Gayrimenkullerin alım, satım ve inşa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu işlerinden,
5. Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden,
6. Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıl içinde parsellenerek bu müddet içinde veya daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılmasından,
7. Diş protezciliğinden elde edilen kazançlar.

Ticari kazanç sadece yukarıda sayılı faaliyetlerden elde edilen kazançlardan ibaret değildir. GVK'nin 37. maddesindeki genel tanım gereği, ticari ve sınai faaliyet kavramına dâhil diğer bütün faaliyetlerden sağlanan kazançlar ticari kazanç olarak kabul edilmektedir.

Önceki satırlarda da ifade edildiği üzere gelir vergisinin mükellefi gerçek kişilerdir. Tüzel kişiliğe haiz şirketlerin gelirleri, gelir üzerinden alınan diğer bir vergi olan kurumlar vergisine tabidir. Şirketleri adi şirketler, şahıs şirketleri ve sermaye şirketleri olarak sınıflandırmak mümkündür. Bu şirketlerden adi şirket ve şahıs şirketleri tüzel kişilikleri olmasına karşın kurumlar vergisi mükellefi değillerdir. Bu şirketler açısından mükellefiyet, ortakları açısından söz konusu olmaktadır. Ticari faaliyette bulunan adi şirketin gerçek kişi ortaklarının ortaklıktan elde ettikleri kazanç ticari kazanç olarak vergiye tabi tutulmaktadır. Şahıs şirketleri, kolektif ve adi komandit şirkettir. Ticari faaliyette bulunan kolektif şirketin ortaklarının, adi komandit şirkette komandite (sınırsız sorumlu ortak) ortağın ortaklıktan elde ettikleri kazançlar ticari kazanç olarak vergiye tabi tutulmaktadır. Adi komandit şirketin faaliyeti (ticari, zirai veya serbest meslek) ne olursa olsun komanditer ortağın (sınırlı sorumlu ortak) ortaklıktan elde ettiği kazanç menkul sermaye iradıdır. Sermaye şirketleri arasında yer alan eshamlı (paylı) komandit şirketin komandite ortağının şirket kârından elde ettiği paylar da ticari kazanç olarak vergiye tabi tutulur.

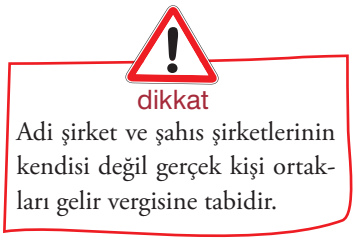

Ticari faaliyet sonucunda elde edilen gelir zaman zaman diğer gelir unsurları ile birbirine karışabilmekte ve yapılan faaliyetin hangi gelir unsuruna ait olduğu doğru olarak tespit edilememektedir.

Bazı durumlarda ticari faaliyet, zirai faaliyet, serbest meslek veya gayrimenkul sermaye iradı ile iç içe girmektedir. Zirai faaliyetin en çok iç içe geçtiği durum ticari faaliyet iledir. Zirai ürünlerin değerlendirilmesi amacıyla ve zirai üretime bağlı olarak işlenmesi zirai faaliyettir. Ancak zirai ürünlerin değerlendirilmesi amacıyla sınai işletme ölçeğinde bir fabrika kurulması ve burada kendi ürünlerine ilave bir bedel karşılığında başka çiftçilerin ürünlerinin değerlendirilmesi ticari faaliyettir. Denizde balık avlamak zirai faaliyettir, ancak balıkların bir dükkânda satılması ticari faaliyettir. Bir çiftçinin

işletmesine dâhil bir biçerdöveri başka çiftçinin zirai işlerinde ücret karşılığında çalıştırması zirai faaliyet iken, çiftçinin işletmesine dâhil olmayan bir biçerdöverin ücret karşılığında başka çiftçinin zirai işlerinde çalıştırması ticari faaliyettir.

Zirai alanda faaliyette bulunan kolektif ve adi komandit şirketin ortaklarının ortaklıktan elde ettikleri kazanç zirai kazanç değil ticari kazançtır.

GVK 70. maddesinde yazılı mal ve hakların (arazi, bina gibi) gerçek kişi sahipleri tarafından kiraya verilmesinden elde edilen gelir gayrimenkul sermaye iradıdır. Ancak bu mal ve haklar ticari bir işletmenin aktifine kayıtlı iseler ve kiraya verilmişlerse elde edilen kazanç ticari kazançtır.

Ticari faaliyette hâkim unsur sermaye iken serbest meslek faaliyetinde şahsi çalışma ile birlikte ilmi veya mesleki bilgi veya uzmanlık ön plandadır. Örneğin, bir doktorun kendi iş yerinde hastalarını ücret karşılığında muayene etmesi serbest meslek faaliyeti iken, doktorun başka doktorlarla bir araya gelip poliklinik kurmaları hâlinde, poliklinik kazancından pay alması şeklindeki faaliyeti ticari faaliyettir.

Ticari Kazancın Vergilendirilmesi

Ticari kazanç, gerçek veya basit usule göre tespit edilir. Bazı gerçek kişiler ticari faaliyetlerden ticari kazanç elde etmiş olmalarına karşın esnaf muaflığı kapsamında gelir vergisi mükellefiyetlikleri söz konusu olmamaktadır. Ticari faaliyetlerden elde edilen bazı gelirler de gelir vergisinden istisna edilmiştir.

dikkat

Ticari kazanç tespiti iki şekildedir: Gerçek usul veya Basit usul

Vergiye Tabi Ticari Kazançlar		Vergiye Tabi Olmayan Kazançlar	
Gerçek Usul	**Basit Usul**	**Muafiyetler**	**İstisnalar**
- Bilanço Esası - İşletme Hesabı Esası		- Esnaf Muaflığı - Dar Mükellef İhracatçı Muaflığı	- PTT Acentelerinde Kazanç İstisnası - Sergi ve Panayır İstisnası - Serbest Bölge Kazancı İstisnası - Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası - Genç Girişimcilerde Kazanç İstisnası - Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Yapılan Faaliyetler Sonucu Elde Edilen Kazançlara İlişkin İstisna - Türk Uluslararası Gemi Siciline Kayıtlı Gemilerin İşletilmesinden ve Devrinden Elde Edilecek Kazançlara İlişkin İstisna - Sınai Mülkiyet Haklarından Elde Edilen Kazançlara İlişkin İstisna

Ticari Kazancın Gerçek Usulde Tespiti

Ticari kazancın gerçek usulde tespit yöntemleri bilanço esası ya da işletme hesabı esasıdır. VUK'un 176. maddesinde tüccarlar, defter tutma bakımından iki sınıfa ayrılmaktadır. İlgili maddede I. sınıf tüccarların, bilanço esasına göre, II. sınıf tüccarların işletme hesabı esasına göre defter tutacakları hüküm altına alınmıştır.

Birinci sınıf tüccarların ticari kazançları bilanço esasına göre tespit edilir. Kimlerin I. Sınıf tüccar sayılacağının cevabını VUK madde 177'de bulmak mümkündür. VUK 177. maddesi hükmü gereği aşağıda sayılanlar I. sınıf tüccar sayılmaktadır (2019 yılı tutarları);

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 280.000 TL'yi veya satışlarının tutarı 390.000 TL'yi aşanlar;
2. Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayrisafi iş hasılatı 140.000 TL'yi aşanlar;
3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı, işlerin birlikte yapılması hâlinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı 280.000 TL'yi aşanlar;
4. Her türlü ticaret şirketleri;
5. Kurumlar vergisine tabi olan diğer tüzel kişiler;
6. İhtiyari olarak bilanço esasına göre defter tutmayı tercih edenler.

İş hacimleri yukarıdaki miktarları aşamayan gerçek kişiler ikinci sınıf tüccardır. Bu kişilerin ticari kazançları işletme hesabı esasına göre tespit edilir.

İş hacmi bakımından birinci sınıfa dâhil olan tüccarların bir hesap döneminin iş hacmi ölçüleri (alım, satım, imalat yapanlar için alım-satım) yukarıda yazılı hadlerden % 20'yi aşan bir oranda düşük olursa veya arka arkaya üç dönemin iş hacmi ölçüleri yukarıda yazılı hadlere nazaran % 20 ye kadar bir düşüklük gösterirse bu şartların gerçekleşmesini takip eden hesap döneminden başlayarak ikinci sınıfa geçebilirler.

Örnek: Öteden beri birinci sınıf tüccar olarak faaliyet gösteren Neslihan'ın yıllık alış tutarı 179.400 TL; satışları tutarı ise 240.000 TL'dir.

Kanundaki alım tutarı TL	Tüccar alım tutarı TL	Alışlarda % 20'yi aşan oranda düşüş	Kanundaki satım tutarı TL	Tüccar satım tutarı TL	Satışlarda % 20'yi aşan oranda düşüş
280.000	179.400	% 36	390.000	240.000	% 39,5

Kanun'da belirtilen ölçülere göre alışlar %36, satışlar %39,5 oranında düşüklük gösterdiğinden Neslihan izleyen yıldan itibaren ikinci sınıf tüccar kabul edilip buna göre defter tutacaktır.

Benzer şekilde, iş hacmi bakımından ikinci sınıfa dâhil tüccarlar bir hesap döneminin iş hacmi ölçüleri (alım, satım, imalat yapanlar için alım-satım) yukarıda yazılı hadlerden % 20'yi aşan bir oranda fazla olursa veya arka arkaya 2 dönemin iş hacmi ölçüleri (alım, satım, imalat yapanlar için alım-satım) yukarıda yazılı hadlere nazaran % 20' ye kadar bir fazlalık gösterirse bu şartların gerçekleşmesini takip eden hesap döneminden başlayarak birinci sınıfa geçebilirler.

Örnek: Öteden beri ikinci sınıf tüccar olarak faaliyet gösteren Şebnem'in yıllık alış tutarı 340.000 TL; satışları tutarı ise 480.000 TL'dir.

Kanun'daki alım tutarı TL	Tüccarı alım tutarı TL	Alışlarda % 20'yi aşan oranda artış	Kanundaki satım tutarı TL	Tüccarı satım tutarı TL	Satışlarda % 20'yi aşan oranda artış
280.000	340.000	% 21	390.000	480.000	% 23

Kanun'da belirtilen ölçülere göre alışlar %21, satışlar %23 oranında artış gösterdiğinden Şebnem izleyen yıldan itibaren birinci sınıf tüccar kabul edilip buna göre defter tutacaktır.

Bilanço Esasında Tutulacak Defterler

Bilanço esasına göre ticari kazançları tespit edilen birinci sınıf tüccarlar yevmiye defteri, defterikebir, envanter defteri tutmak zorundadırlar. Bu defterler ticari faaliyetin türü ne olursa olsun tüm I. sınıf tüccarların tutmak zorunda oldukları defterlerdir. I. sınıf tüccarlar bu defterlere ilave olarak iştigal ettikleri ticari

faaliyete bağlı olarak kanunda sayılı defter/leri tutmak zorundadırlar. Örneğin, imalat sektöründe faaliyet gösteren tüccarlar yukarıda sayılı üç deftere ilave olarak imalat defteri, banka, banker ve sigorta şirketleri ise banka ve sigorta muameleleri defteri tutmak zorundadır.

Yevmiye defteri, kayda geçirilmesi icabeden muamalelerin tarih sırasıyla ve madde hâlinde tertipli olarak yazıldığı defterdir. Defterikebir, yevmiye defterine geçirilmiş olan muameleleri buradan alarak usulüne göre hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplayan defterdir. Envanter defteri ve bilanço günü, envanter defterine işe başlama tarihinde ve müteakiben her hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterler ve bilançolar kaydolunur ve bu tarihe "bilanço günü" denir. Envanter defteri ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı olur.

Ticari kazançları bilanço esasına göre tespit edilen I. Sınıf tüccarların tutmak zorunda oldukları defterlerin bazılarının elektronik ortamda tutulması zorunlu hâle gelmiştir. 2014 veya müteakip hesap dönemleri brüt satış hasılatı 10 milyon TL ve üzeri olan mükellefler ile ÖTV Kanunu'na ekli I ve III sayılı listesinde yer alan malların imali, ithali, teslimi gibi faaliyetleri nedeniyle lisans alan veya mükellefiyet tesis ettirenler yevmiye defteri ile defteri kebiri elektronik ortamda tutmak zorundadırlar. Bir defterin elektronik defter (e-defter) olarak kabul edilebilmesi mali mühür ile mühürlenmesi ya da güvenli elektronik imza ile imzalanması ve e-defter uygulaması aracılığı ile beratının alınması gerekmektedir.

Ticari Kazancın Tespiti

Yukarıda da bahsedildiği üzere birinci sınıf tüccarların ticari kazançları bilanço esasına göre tespit edilir. Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

1. İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir;
2. İşletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur.

Ticari Kazanç = Dönemsonu öz sermaye - Dönembaşı öz sermaye + çekilen değerler - ilave değerler

Burada unutulmaması ya da karıştırılmaması gereken bir husus da öz sermaye kavramı ile muhasebedeki sermaye kavramının aynı anlama gelmediğidir. Muhasebe tekniğinde sermaye işletme sahip veya sahiplerinin işe başlama tarihinde işletmeye koydukları iktisadi kıymetlerin toplamını gösteren hesabın adıdır. Oysa öz sermaye söz konusu kişilerin işletmeye koydukları kıymetlerin belli bir tarihteki değerini gösterir ve işletmenin faaliyetine göre değişir. Öz sermeyenin dinamikliğine karşın sermaye statiktir.

✓ Bilanço esasında ticari kazanç öz sermayenin hesap dönemi sonu ve başı dönem arasındaki müspet farktır.

Ticari kazancın bu şekilde tespit edilmesi sırasında VUK'un değerlemeye ait hükümleri ile GVK'nin 40. ve 41. maddeleri hükümlerine uyulması gerekmektedir. Bu esasa göre ticari kazancın tespiti sırasında, tek düzen hesap planına göre çıkarılan ticari bilançolarda yer alan ticari kâr-zarar rakamları üzerinden vergi kanunları ile öngörülen bazı düzeltmeler yapılmakta ve ticari kazanç bu şekilde elde edilen mali bilançolar üzerinden tespit edilmektedir. Bunun sonucunda ticari kazancın tespitinde tek düzen hesap planına uygun olarak çıkarılan ticari bilanço karı yerine, VUK ve diğer vergi kanunlarına göre hesaplanan mali kâr esas alınmış olmaktadır. Bu hâliyle ticari kazanç vergi kanunları hükümlerine göre çıkarılmış mali bilançolara dayanmaktadır. Ticari bilançonun vergi kanunlarına uyumlaştırılmış hâline mali bilanço denilir. Bu mali bilançolar üzerinden hesaplanan ticari kazanç öz sermayenin hesap dönemi sonundaki ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır.

VUK'un 192. maddesinde öz sermaye bilançonun aktif toplamı ile bilançonun pasif tablosunda gösterilen borçlar arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. İlgili maddede öz sermayenin bilançonun pasif tarafına kaydolunacağı bu suretle bilançonun aktif ve pasif taraflarının toplamlarının denkleşeceği, ihtiyatlar ve kar ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin parçası sayılacağı ifade edilmektedir.

VUK'un 192. maddesinde yukarıdaki şekilde tanımı yapılan öz sermayenin iki farklı şekilde hesaplanması mümkündür:

(1). Öz sermaye = Gerçek Aktif - Borçlar

Gerçek Aktif = Aktif Toplamı – (Kuruluş ve örgütlenme gideri + Zararlar + Karşılıklar + Amortismanlar + Ferdi İşletmelerde İşletme Sahibinin İşletmeye Olan Borcu)

(2). Öz sermaye = (Ödenmiş) Sermaye + Yedek Akçeler + Kâr

Örnek: Birinci sınıf bir tüccara ait bir teşebbüsün bilançosunun aktif ve pasif kalemleri aşağıdaki gibi olsun. Bu verilerden hareketle teşebbüsün öz sermayesini hesaplayalım.

AKTİF		PASİF	
Kasa	25.000	Sermaye	900.000
Mal	160.000	Yedek Akçe	200.000
Bankalar	90.000	Amortismanlar	150.000
Demirbaş	35.000	Karşılıklar	135.000
Gayrimenkul	800.000	Borç senetleri	120.000
Alacaklar	700.000	KÂR	305.000
TOPLAM	1.810.000	TOPLAM	1.810.000

1. Yönteme göre;

   Öz sermaye= Gerçek Aktif - Borçlar= [1.810.000–(150.000+135.000)] – 120.000 = 1.405.000

2. Yönteme göre;

   Öz sermaye = Sermaye + Yedek Akçe + Kâr = 900.000 + 200.000 + 305.000 = 1.405.000

Örnek: Birinci sınıf Tüccar Ahmet'in sahibi olduğu işletmesinin dönem başı öz sermayesi 125.000 TL ve dönem sonu öz sermayesi 180.000 TL olsun. Ahmet dönem içerisinde şahsi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işletmenin kasasından 20.000 TL çekmiştir. Ahmet aynı dönemde özel mülkiyetinde ve 200.000 TL değeri olan bir iş yerini büro olarak kullanılmak üzere envantere kayıt ettirmiştir. Bu veriler ışığında Ahmet'in ticari kazancı kaç TL'dir?

Ticari Kazanç = Dönemsonu Öz sermaye - Dönembaşı Öz sermaye + çekilen değerler - ilave değerler

Ticari Kazanç = (180.000- 125.000) + 20.000 – 200.000 = - 125.000 ZARAR

Ticari Kazancın Tespitinde İndirilebilecek ve İndirilemeyecek Giderler

Gelir Vergisi Kanunu'nda safi kazanç tespit edilirken indirilecek ve indirilemeyecek olan giderler açık bir şekilde belirtilmiştir. İndirilecek ve indirilemeyecek olan bu giderler ticari kazancın safi miktarını tespit etmek için ister bilanço ister işletme hesabı esasında olsun dikkate alınacak giderlerdir. Kanun koyucu, Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinde safi kazancın tespit edilmesi için indirilecek giderleri 11 bent hâlinde belirlemiştir. 41.maddede ise gider olarak indirilmesi kabul olmayan ödemeler hüküm altına alınmıştır.

Ticari kazancın tespitinde "tahakkuk esası" ile "dönemsellik ilkesi" geçerli olduğundan tutar ve miktar itibarıyla kesinleşen yani tahakkuk eden giderlerin dönemsellik ilkesi gereği sadece cari döneme ait kısmı aynı yıla ait hasılattan indirilebilmektedir. Tahakkuk esasının bir gereği olarak, ticari işletmenin giderlerinin hasılattan indirilebilmesi için yıl içinde ödenmiş olması gerekmemektedir. Bununla birlikte uygulamada bazen tahakkuk esasından sapmalar da görülebilmektedir. Örneğin; sendikalara ödenen aidatlar ve iş başı eğitim programlarından faydalananlara, programı yürüten işverenlerce ödenen tutarların gider olarak indirilebilmesi için fiilen ödenmiş olması şarttır. Borçlanılan giderler de hasılattan indirilebilmektedir. Bu çerçevede indirilmesine izin verilen ve GVK 40. maddesinde sayılan giderler şunlardır:

1. Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler. Faaliyetin sürdürülmesi nedeniyle yapılan fakat mal alış veya imal maliyetine girmeyen ya da maliyet unsuru olarak kabul edilmeyen giderlerdir. Bu giderlere örnek olarak iş yeri kirası, su ve elektrik gideri, temsil ve ağırlama gideri, satış, nakliye, ısıtma gideri, reklam, üretim dışında çalışan personel ücretleri verilebilir. Ticari kazancın elde edilmesi ve sürdürülebilmesi için yapılan giderlerin hasılattan indirilebilmesi için belgeye dayanması asıldır. Ancak, ihracat, yurt dışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunan mükellefler, bu bentte yazılı giderlere ilaveten bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri hasılatın binde beşini aşmamak şartıyla yurt dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olmak üzere götürü olarak hesapladıkları giderleri de indirebilmektedirler. Bu durum giderlerin belgeye dayalı olmasının bir istisnasıdır.
2. Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatında iaşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı, demirbaş olarak verilen giyim eşyası. İşverenler iş yerinde veya iş yerinin eklentisinde, işçilerine yemek vermesi sonucu yaptığı harcamaları (iş yerinde yemekhanenin olmaması nedeniyle yemeklerin iş yerine dışarıdan getirilmesi aynı anlama gelmektedir.) herhangi bir tutarla sınırlamadan tüm yemek harcamalarını gider olarak gösterebilecektir. İşverenlerin işçilerine yemek verme hizmetini çevredeki lokantalardan ya da yemek verme hizmeti sunan diğer firmalar aracılığı ile sunması hâlinde işçilere yemek yemesi için ödedikleri yemek bedelinin belli bir kısmı (2020 yılı için 23 TL) gider olarak yazılacaktır. İş yerinde ve iş yerinin eklentilerinde sadece işçilerin (ailece kalınılması hariç) barınmaları için yapılan giderlerin (ısıtma, elektrik, su, yatak vb.) tamamı safi kazancın tespitinde gider olarak düşülebilecektir. Yurt içi veya yurt dışında, özel veya devlet hastahanelerinde hizmet erbabı için yaptırılan tedavi ve ilaç giderlerinin (aile fertlerine yapılan tedavi ve ilaç giderleri hariç) tamamı gider olarak indirilebilir. İşverenler, hizmetli ve işçilerinin *fiilen ödenmiş* olan sosyal güvenlik primlerini hem işçi hem de işveren paylarını gider olarak ticari kazançlarından indirebilmektedirler. İşverenler tarafından işe başlangıçta çalışana verilen (iş tulumları, doktor önlüğü, eldivenler, koruyucu kask ve gözlükler gibi) ve işten ayrılması durumunda geri alınan demirbaş niteliğinde olan giysiler gider olarak yazılabilmektedir.
3. İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar. Ödenen tazminatların gider yazılabilmesi için işle ilgili olması ve işletme sahibinin kusurundan kaynaklanmayıp sözleşmeye, ilama ve kanun emrine bağlı bulunması şarttır. İşle ilgili olmayan ve işle ilgisi olsa dahi işletme sahibinin kişisel nitelikteki kusurundan kaynaklanarak ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar ise kazancın tespitinde gider yazılamaz.
4. İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri. Yapılan giderin ticari faaliyetle ilgili olması, belgeye dayandırılması, seyahatin amacının gerektirdiği süreyi aşmaması ve seyahatin işletmenin toplam iş hacmiyle orantılı olması gereklidir. Örneğin, tekstil işiyle uğraşan bir kişinin mal alımı amacıyla gittiği yerde lüks bir otelde 15 gün konaklaması sırasında yaptığı gider her ne kadar işle ilgili olsa da yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile orantılı bir gider olmadığından gider olarak yazılması mümkün değildir.
5. Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri. İşletmelerin gerek aktiflerinde kayıtlı ya da envanterinde yer alan gerek kiralama yoluyla edindikleri ve ticari faaliyetlerinde kullandıkları taşıtların (otomobil, kamyon, otobüs gibi) tamir, bakım, onarım, temizlik, yakıt ve benzeri cari giderleri hasılattan indirilebilir. Ancak faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere, binek otomobillere ilişkin giderlerin en fazla %70'i indirilebilir.
6. İşletme ile ilgili olmak şartıyla bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi ayni vergi, resim

ve harçlar ticari kazancın tespitinde gider olarak yazılabilir. Ancak motorlu taşıtlar vergisinin I sayılı listesinde yer alan motorlu kara taşıtları (otomobil gibi) ile IV sayılı listesinde yer alan motorlu hava taşıtlarına (uçak ve helikopter) ilşkin motorlu taşıtlar vergisinin gider olarak indirilmesi mümkün değildir. Motorlu taşıtlar vergisinin II sayılı listesinde yer alan araçlar (minibus, kamyon gibi) ile I ve IV sayılı listede yer alan araçların taşıma (dolmuş taksi) veya kiralama işinde kullanılması durumunda bu taşıtlara ilişkin ödenen motorlu taşıtlar vergisi gider olarak indirilebilir.

7. Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar.
8. İşverenlerce, Sendikalar Kanunu hükümlerine göre sendikalara ödenen aidatlar. Şu kadar ki, ödenen aidatın bir aylık tutarı, iş yerinde işçilere ödenen çıplak ücretin bir günlük toplamını aşamaz.
9. İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları. İşverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirim konusu yapılacak katkı paylarının toplamı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz.
10. Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedeli. Gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddeleri niteliği taşımayan veya şartlı olarak yapılmayan bağışlar gıda bankacılığı kapsamında yapılacak bağış olarak değerlendirilmeyecektir. Örneğin; gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan bir derneğe bağışlanan kemer, tıraş bıçağı, ayakkabı, peynir, kömür gider olarak indirilebilirken, çanta, cüzdan, parfüm, kırtasiye ürünleri gider olarak indirilemez.
11. Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen iş başı eğitim programlarından faydalananlara, programı yürüten işverenlerce fiilen ödenen tutarlar. İşsizlerin daha önceden edindikleri teorik bilgileri uygulama yaparak pekiştirmelerini ve mesleki deneyim kazanmalarını sağlayan, temel şartları taşıyan iş yerlerinde iş başında eğitilmesine yönelik programlardır. Bu kapsamda işverenler tarafından ticari kazancın tespitinde ücretle ilişkilendirilmeksizin her bir katılımcı itibarıyla indirim konusu yapılacak tutar aylık olarak asgari ücretin brüt tutarının yarısını aşamaz. İş başı eğitim programından faydalanan hizmet erbabı adına işveren işletmelerce tahakkuk ettirilen ücretler fiilen ödenmediği sürece gider olarak yazılamaz.

Yukarıda sayılan bu giderlerin indirilebilmesinin altı temel koşulu vardır: Birincisi, işle ilgili olmalıdır. İkincisi yapılan giderin ticari kazancın elde edilmesine ve sürekliliğinin sağlanmasına yönelik olması gerekir. Üçüncüsü, yapılan giderin belgelendirilebilmesi (VUK hükümleri çerçevesinde) gerekir. Dördüncüsü, yapılan giderin yasalarla yasaklanmış olmayan bir gider olması gerekir (rakip firmalalara ihaleye katılmama karşılığı ödenen paralar). Beşincisi, yapılan giderin tahakkuk etmiş olması gerekir. Altıncısı, yapılan giderin dönemsellik ilkesi çerçevesinde cari döneme isabet eden kısmının gider olarak kaydedilmesi gerekir.

GVK'nın 40. maddesinde belirtilen bu giderler dışında başka kanunlarda yer alan bazı giderlerin de vergiye tabi ticari kazancın tespitinde indirimi mümkündür. Örneğin; 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30. maddesine göre zayi olan mallar nedeniyle vergi indirimine konu edilemeyecek olan KDV'ler, 4447 sayılı kanun hükümlerine göre, işletmelerde çalışan işçilerin prime esas brüt ücretleri üzerinden ödenen %2 işveren payı, VUK'un 270. maddesinin son fıkrasında yer alan noter, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon ve tellaliye giderleri gibi.

Genel olarak işletme sahibinin kişisel kullanım veya ihtiyaçları için yapılan veya işle ilgili olmayan kişisel kusurlarına bağlı olan giderler GVK'da kanunen kabul edilmeyen gider olarak kabul edilmiştir. Kanunen kabul edilmeyen ödemelerle, esas itibarıyla işletme ile işletme sahibi arasında muhtemel bazı ilişkilerle kazancın vergileme dışına çıkartılmasının engellenmesi istenmiştir. Kanunen kabul edilemeyen giderler kapsamında yer alan unsurlar ödeme yasağı değil, indirim yasağını ifade eder. GVK 41. maddesinde sayılan ve indirilmesine izin verilmeyen giderler şunlardır:

1. Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler. Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının şahsi amaçlı kullanmak üzere işletmeden çektikleri kıymetler gider olarak kabul edilmez. Çünkü, çekilen değerler karşılığında işletmeye bir mal veya para girişi söz konusu değildir. Bu gidere örnek işletme sahibinin çocuğunun özel okul taksidini ödemek için kasadan para alması ya da işletme sahibinin futbol maçlarını izlemek amacıyla evine TV götürmesi verilebilir.
2. Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar. Ticari kazanç emek ve sermayeye dayanan bir organizasyon sonucu doğar. Ticari kazanç sağlanması suretiyle bu emek değerlendirilmiş olmaktadır. Bu nedenle teşebbüs sahibinin emeğine ayrıca bir ücret verilmesine imkân tanınmamıştır. Teşebbüs sahibinin eşi ve küçük çocukları da (18 yaşını doldurmamış) aynı doğrultuda değerlendirilmiştir. GVK 41/2. bendinde dikkat çeken bir diğer husus "çocuk" yerine "küçük çocuk" tabirinin kullanılmış olmasıdır. Bu çerçevede 18 yaşını doldurmamış çocuklara yapılan ödemeler gider olarak kabul edilmezken, 18 yaşını doldurmuş olan veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmuş olan çocuklara teşebbüs sahibinin yaptığı ödemeler gider olarak kabul edilmektedir.
3. Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler. Teşebbüs sahibi tarafından işletmelere konulan sermayenin getirisi faiz değil, kar payıdır. Bu nedenle, kar payının işletmeler tarafından gider olarak yazılması da mümkün değildir.
4. Teşebbüs sahibinin, eşinin ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap veya diğer şekillerdeki alacakları üzerinden yürütülecek faizler. Bazı durumlarda işletme sahipleri, eşleri ve 18 yaşını doldurmamış çocukları işletmeye sermaye olarak koymaları gereken tutarı işletmeye borç vererek ve buna faiz yürüterek matrah aşınmasına sebebiyet verebilmektedirler. Kanun koyucu bu hususu dikkate alarak önlem mahiyetinde gider yazmaya yasaklama getirmiştir.
5. Transfer yoluyla dağıtılan örtülü kazançlar. Teşebbüs sahibinin, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması hâlinde, emsallere uygun bedel veya fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar işletmeden çekilmiş sayılır. Örneğin; X işletmesi yeni bir iş yeri açacaktır. Bu amaçla kiralık iş yeri aramaktadır. Teşebbüs sahibinin amcasının (İLİŞKİLİ KİŞİ) kiralık iş yeri bulunmaktadır. İş yerinin arandığı bölgede iş yerinin aylık kirası ortalama 1.500 TL'dir (EMSALLERE UYGUN FİYAT-PİYASA FİYATI). X işletmesi iş yerini amcasından aylık 2.500 TL'ye kiralamıştır. X işletmesi ilşkili kişiden (amca) emsallere uygun fiyatın (1.500 TL) üstünde bir bedelle (2.500 TL) kiralama yaparak örtülü olarak kurum kazancını amcaya aktarmıştır. İşletmeden çekilen tutar –aylık- 2.500 – 1.500 = 1.000 TL'dir. Bu tutarın X işletmesinin ticari kazancına eklenmesi gerekir.
6. Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar. Vergi cezaları kast edilen usulsüzlük, özel usulsüzlük, vergi ziyaı kabahati cezası, VUK'a göre ödenen gecikme faizleri ile 6183'e göre ödenen gecikme zammıdır. Elektrik, su, doğal gaz, telefon, internet gibi hizmetlerin bedellerinin geç ödenmesinden kaynaklanan gecikme cezaları AATUHK hükümlerine göre değil özel akitlerde ceza şartı olarak derpiş edilen tazminat niteliğinde olduğundan gider olarak kaydedilebilmektedir.
7. Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderleri.
8. Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ile amortismanları. Örneğin; gayrimenkul alım-satımı ile uğraşan Erkan'ın işletmesine kayıtlı bir helikopteri olsun. Bu helikopter için yapılan gider ve amortismanlar indirilemeyecektir. Helikopterin Erkan'ın yaptığı faaliyetle ilgisi bulunmamaktadır.

9. Kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan kısmı.
10. Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddi ve manevi zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri. Bu düzenleme ile mükelleflerin medyadaki fiil ve işlemlerinden dolayı maddi ve manevi tazminat ödemeleri hâlinde bu ödemelerin ticari kazançla ilişkilendirilmesinin önüne geçilmek istenmiştir.

Gelir vergisi mükelleflerinin indirilmesine izin verilmeyen giderleri yukarıda sayılanlarla sınırlı değildir. Bu kapsamda özel iletişim vergisi, şans oyunları vergisi, yurt dışından Türkiye'ye yönelik yayın yapan medya kuruluşlarına verilen ilan ve reklam bedellerinin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesi mümkün değildir.

Değerleme, Amortisman ve Enflasyon Düzeltmesi

Mükellefler vergi matrahlarını tespit ederken, vergi kanunlarında belirtilen şekli ödevlerinin yanı sıra VUK'un değerleme, amortisman, reeskont, enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümlerine uyarak vergi matrahlarını tespit etmek zorundadırlar.

Değerleme

Daha önceden de belirtildiği üzere bilanço esasında ticari kazanç teşebbüsün dönem sonu ve başındaki öz sermayeleri karşılaştırılmak suretiyle tespit edilmektedir. Ticari kazancın tespitini öz sermaye karşılaştırmasına bağlayan sistemlerde vergi matrahı, dönem sonu ve dönem başında işletmeye dahil iktisadi kıymetlerin değerleri esas alınmak suretiyle belirlenir. Zira, mükelleflerin sahip oldukları varlıkların değeri zaman içerisinde değişebilmekte, bu değişimin de vergi matrahının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Böylece, vergi matrahı objektif esaslara göre tespit edilmekte ve mükellefiyette eşitlik sağlanmış olmaktadır.

Türk vergi sisteminde matrahın belirlenmesinde bazı istisnalar haricinde parasal değer esası benimsenmiştir. Bu durum doğal olarak değerleme yani iktisadi kıymetlerin değerlerinin doğru biçimde saptanması gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle iktisadi kıymetlerin değerlemesi vergi hukukunun önemli bir konusunu oluşturmuştur.

Değerleme Türk Ticaret Kanunu (TTK) bünyesinde de yer almaktadır. Ancak, TTK'nın değerleme anlayışı ile VUK'un değerleme anlayışı farklı olduğu gibi her iki kanunun değerleme kuralları da farklılaşabilmektedir. TTK değerleme anlayışı ile işletme ortaklarının ve üçüncü kişilerin çıkarlarını güvence altına almayı amaçlarken, VUK devletin çıkarlarını ön planda tutar. TTK maliyet bedeli, borsa rayici ve itibari değer olmak üzere üç değerleme ölçüsü benimsediği hâlde, VUK sekiz ayrı değerleme ölçüsü öngörmektedir.

İktisadi kıymetlerin değerlemesine ilişkin hükümler VUK'un 258 - 290. maddelerinde yer almaktadır. VUK'un 258. maddesinde değerleme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespiti şeklinde tanımlanmıştır. İktisadi kıymetlerin değerleme gününün hangi gün olduğu VUK'un 259. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlarda haiz oldukları kıymetleri değerlemede esas tutulmaktadır. Örneğin; veraset ve intikal vergisinde miras yoluyla intikallerde değerleme günü mirasın açıldığı gündür. Buna göre miras yoluyla intikallerde, intikal eden malların değeri olarak mirasın açıldığı gündeki parasal değeri esas alınır.

Değerlemede, iktisadi kıymetlerden her biri tek başına dikkate alınır. Teamülen aynı cinsten sayılan mallar ile düşük kıymetli çeşitli eşyayı toplu olarak değerlemek mümkündür. İktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre sekiz değerleme ölçüsü belirlenmiştir. Bunlar; maliyet bedeli, borsa rayici, tasarruf değeri, mukayyet değer, itibari değer, vergi değeri, rayiç bedel ile emsal bedeli ve ücretidir. Mükellefler bu ölçülerden herhangi birini seçmek ve uygulamak serbestisine sahip değillerdir. Çünkü hangi iktisadi kıymet için hangi değerleme ölçüsünün esas alınacağı tek tek belirtilmiştir.

Ancak, bu sekiz değerleme ölçüsü dışında, VUK'un diğer maddeleri ile vergi kanunlarında belirlenmiş olan alış bedeli ölçüsü, ortalama perakende fiyat gibi bazı ek değerleme ölçüleri de bulunmaktadır.

Amortisman

Amortisman bir varlığın maliyetinin yıllara yayılmak suretiyle yok edilmesi olarak açıklanabilir. Finansal açıdan amortisman, bir duran varlığın kullanımı ya da zaman geçmesi sebebiyle aşınması, eskimesi ve yıpranmasını ifade etmektedir. Amortisman, tükenme payı, eskime payı, yıpranma payı, itfa payı şeklinde de isimlendirilmektedir

Amortisman konusuyla ilgili düzenlemeler VUK'ta yer almaktadır. Bu hükümlere göre işletmeye kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin amortismanları gider yazılabilir. Bu şekilde vergi matrahı ayrılan amortisman tutarı kadar azalmış olacaktır.

Bir iktisadi kıymet için amortisman ayırabilmenin şartları şunlardır;

- İşletmenin aktifinde kayıtlı olması,
- Eskimeye, aşınmaya veya değer kaybına maruz kalması,
- İşletmede bir yılı aşan süredir kullanılıyor olması,
- Değerinin belli tutarı aşması (2020 yılı için KDV hariç 1.400 TL)

Değeri 1.400 TL'yi aşmayan peştemallıklar ile işletmede kullanılan ve değeri 1.400 TL'yi aşmayan alet, edavat, mefruşat ve demirbaşlar amortismana tabi tutulmayarak doğrudan doğruya gider yazılabilmektedir. Boş arazi ve boş arsalar amortismana tabi değildir. Ancak, tarım işletmelerinde vücuda getirilen meyvalık, dutluk, fındıklık, zeytinlik ve güllüklerle incir bahçeleri ve bağlar gibi tarım tesisleri ile işletmede inşa edilmiş olan her nevi yollar ve harklar amortismana tabi tutulur.

Amortisman süresi, kıymetlerin aktife girdiği yıldan başlar. Bu sürenin yıl olarak hesaplanması için (1) rakamı mükellefçe uygulanan nispete bölünür. Örneğin, bir iktisadi kıymet için amortisman oranının %20 olduğunu kabul edelim. Bu durumda bu iktisadi kıymet için amortisman ayırma süresi 1/amortisman oranı = 1 / 0.2 = 5 yıldır. Amortismanın herhangi bir yıl yapılmamasından veya ilk uygulanan nispetten düşük bir hadle yapılmasından dolayı amortisman süresi uzatılamamaktadır.

İşletmelerin aktifine kayıtlı otomobiller açısından VUK'ta farklı düzenlemeye gidilmiştir. işletmelere ait binek otomobillerinin aktife girdiği hesap dönemi için ay kesri tam ay sayılmak suretiyle kalan ay süresi kadar amortisman ayrılmakta, amortisman ayrılmayan süreye isabet eden bakiye değer, itfa süresinin son yılında tamamen yok edilmektedir (Kıst amortisman). Yapılan bu düzenleme amortisman süresinde herhangi değişikliğe yol açmamakta, sadece ilk ve son yılda ayrılan amortisman tutarlarını etkilemektedir. Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları binek otomobiller ise bu uygulamanın dışındadır.

Vergi Usul Kanunu'na göre, mükellefler amortismana tabi iktisadi kıymetlerin itfasında normal amortisman ya da azalan bakiyeler usulüyle amortisman yöntemlerinden birini seçebilirler. Bu iki yönteme ilave olarak, iktisadi kıymetlerin olağan dışı nedenlerle normalin üzerinde değer kaybına uğraması durumunda fevkalade amortisman yöntemi de uygulanabilmektedir. İktisadi ve teknik bakımdan bir bütün teşkil eden değerler için normal veya azalan bakiyeler usulü ile amortisman usullerinden yalnız birisi uygulanabilir. Bir iktisadi değer üzerinden normal amortisman usulüne göre amortisman ayrılmasına başlandıktan sonra bu usulden dönülemez. Bir iktisadi değer üzerinden azalan bakiyeler usulüne göre amortisman ayrılmaya başlandıktan sonra normal amortisman usulüne geçilebilir.

Normal amortisman yönteminde mükellefler amortismana tâbi iktisadi kıymetlerini Hazine ve Maliye Bakanlığının tespit ve ilan edeceği oranlar üzerinden itfa ederler. İlan edilecek oranların tespitinde iktisadi kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınır.

Azalan bakiyeler usulüyle amortisman yönteminden sadece bilanço esasına göre defter tutan mükellefler yararlanabilmektedirler. İşletme hesabı esasına veya basit usule göre ticari kazancı tespit edilenlerin bu usulden yararlanmaları mümkün değildir. Bu usulde uygulanacak amortisman oranı %50'yi geçmemek üzere normal amortisman oranının iki katıdır. Bu usulde amortisman süresi normal amortisman oranlarına göre hesaplanır. Bu sürenin son yılına devreden bakiye değer, o yıl tamamen yok edilir. Bu usulün uygulanmasında her yıl, üzerinden amortisman hesaplanacak değer, evvelce ayrılmış olan amortismanlar toplamından indirilmek suretiyle tespit olunur.

dikkat

Azalan bakiyeler usulünden sadece I. sınıf tüccarlar yararlanabilir.

Örneğin: 2019 yılının Ekim ayında satın alınan bir iktisadi kıymetin aktife kayıtlı değeri 100.000 TL ve amortisman oranı %20 olsun. Bu iktisadi kıymet için amortisman süresi 1/0.2= 5 yıl olacaktır.

Yıl	Kıymetin Türü	Değeri	(Normal amortisman ayırma usulü) Amortisman Oranı	İlgili Yıl Amortismanı	(Azalan bakiyeler Usulü) Amortisman Oranı	İlgili Yıl Amortismanı
2019	Teleks cihazı	100.000	% 20	20.000	% 40	40.000
2020	Teleks cihazı	100.000	% 20	20.000	% 40	24.000
2021	Teleks cihazı	100.000	% 20	20.000	% 40	14.400
2022	Teleks cihazı	100.000	% 20	20.000	% 40	8.640
2023	Teleks cihazı	100.000	% 20	20.000	Son yıl tamamı	12.960
Toplam				100.000		100.000

Söz konusu iktisadi kıymet otomobil olsaydı ve normal amortisman ayırma yöntemi tercih edilseydi;

İlk yıl (2019) ayrılacak amortisman tutarı [(100.000 x 0.2) / 12] x 3 ay = 5. 000 TL

Son yıl (2023) ayrılacak tutar = son yıl tutarı + ilk yıldan kalan (20.000- 5.000) = 10.000 + 15.000 = 25.000 TL

Amortismana tabi olup, yangın, deprem, su basması gibi afetler neticesinde değerini tamamen veya kısmen kaybeden, yeni icatlar dolayısıyla teknik verim ve kıymetleri düşerek tamamen veya kısmen kullanılmaz bir hâle gelen, cebri çalışmaya tabi tutuldukları için normalden fazla aşınma ve yıpranmaya maruz kalan, menkul ve gayrimenkullerle haklara, mükelleflerin müracaatları üzerine ve ilgili Bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle, Hazine ve Maliye Bakanlığınca her işletme için işin mahiyetine göre ayrı ayrı belli edilen "Fevkalade ekonomik ve teknik amortisman nispetleri" uygulanabilmektedir.

Enflasyon Düzeltmesi

Enflasyonu kısaca fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış olarak tanımlamak mümkündür. Fiyatlar genel seviyesindeki bu artış mali tabloları da gerçek olmaktan uzaklaştırmakta, beraberinde vergi matrahının oluşmasında bazı mükelleflerin lehine, bazı mükelleflerin de aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. İşte ortaya çıkan bu durumu düzeltme adına 5024 sayılı Kanun'la VUK'a eklenen mükerrer 298 madde ile 2004 yılının başından itibaren "Enflasyon Düzeltmesi" uygulamasına geçilmiştir.

Enflasyon düzeltmesinin amacı, enflasyonun yol açtığı ve mali tablolarda yarattığı tahribatı düzeltmek yani, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücünü yansıtır hâle getirmek dolayısıyla, işletmelerin öz sermayelerinin gerçek boyutları ile değerlendirilmesine olanak sağlamaktır.

Genel anlamda enflasyon düzeltmesi, paranın satın alma gücündeki değişmeler nedeniyle gerçek durumu ifade edemeyen mali tabloların, gerçek durumu ifade eder hâle gelmelerini sağlamak üzere düzeltme işlemine tabi tutulmasıdır.

Enflasyon düzeltmesi, mali tablolarda yer alan kıymetlerin Türk Lirası değerlerinin tablonun ait olduğu tarihteki değerine yükseltilmesinden ibaret bir işlemdir. Düzeltme, parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayıları ile çarpılması suretiyle gerçekleştirilmektedir. Mükelleflerin enflasyon düzeltmesinden yararlanabilmeleri için aşağıdaki iki şartın aynı anda gerçekleşmesi şarttır. Bunlar;

1. Ticari kazancı bilanço esasına göre tespit ediliyor olmak.
2. Fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dâhil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olması.

Bu şartları taşıyan mükellefler aşağıda belirtilen hususları sırasıyla yerine getirecektir;

- Mali tabloda yer alan kıymetlerden hangilerinin parasal olmayan kıymet olduğu tespit edilmesi,
- Tespit edilmiş parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının bulunması,
- Bulunan bu tutarların ait oldukları düzeltme katsayılarıyla çarpılması,
- Parasal olmayan kıymetler düzeltilmiş değerleriyle, parasal kıymetler ise düzeltmeye tabi tutulmaksızın mali tabloda gösterilmesi.

Değerleme, amortisman, enflasyon düzeltmesi müesseseleri yanında, vergi matrahını etkileyebilecek başka bazı düzenlemeler daha bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak yenileme fonu, karşılıklar, reeskont, vazgeçilen alacaklar, değersiz alacaklar gibi uygulamaları verebiliriz. Yenileme fonu işletmeye ait iktisadi kıymetin satışından elde edilen karın vergiye tabi kısmını söz konusu iktisadi kıymetin yenilenmesi için yapılacak gider ölçüsünde azalmaktadır. Reeskont uygulaması alacakların henüz tahsil edilmeden vergiye tabi tutulmasına karşı, bu etkiyi hafifletmeyi amaçlayan bir uygulamadır. Değersiz alacaklar, kaybedilmiş, tahsiline imkân kalmamış, değeri sıfıra inmiş alacakların vergilendirilmesini önleyen bir uygulamadır. Ticari işle ilgili olan ve faaliyetin normal icapları dâhilinde doğmuş bulunan ancak dava veya icra safhasına intikal ederek şüpheli hâle gelen ya da dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük tutarda olmasına rağmen yapılan protestoya veya yazı ile birden fazla istenmesine rağmen borçlu tarafından ödenmeyen alacaklar için pasifte karşılık ayrılmak suretiyle vergiye tabi tutulmaları önlenmeye çalışılmaktadır. Şüpheli alacaklar için karşılık ayırmada sadece bilanço esasına göre defter tutanlar yararlanabilir.

Yukarıda açıklanan bu hükümlerin tümünün uygulanması sonucunda bilanço esasına göre ilgili yılın ticari kazancı tespit edilmiş olmaktadır. Bu şekilde tespit edilen ticari kazanç izleyen takvim yılının mart ayında elektronik ortamda mükellefin ikametgâhının bulunduğu yerin (mükellefin başvurusu Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun bulması hâlinde iş yerinin) vergi dairesine beyan edilmek zorundadır. Beyan edilen gelir üzerinden tahakkuk eden vergi Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere 2 eşit taksitte ödenir. Bilanço esasına göre ticari kazancı tespit edilenler aynı zamanda geçici vergi mükellefidirler.

Öğrenme Çıktısı

5 Ticari kazancı açıklayabilme
6 Ticari kazancın gerçek usulde tespitini tanımlayabilme
7 Ticari kazancın tespitinde indirilebilecek ve indirilimeyecek giderleri ifade edebilme

Araştır 3

Bir işletmenin, aktifine kayıtlı otomobil ve kamyon için ödemiş olduğu motorlu taşıtlar vergisini gider olarak indirip-indiremeyeceğini araştırınız.

İlişkilendir

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2018_ticarikazanc.pdf adresinden Gelir İdaresi Başkanlığının hazırlamış olduğu "Ticari Kazanç Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberi"ni inceleyebilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Şahıs şirketlerinin vergilendirilmesi nasıl olmaktadır? Açıklayınız.

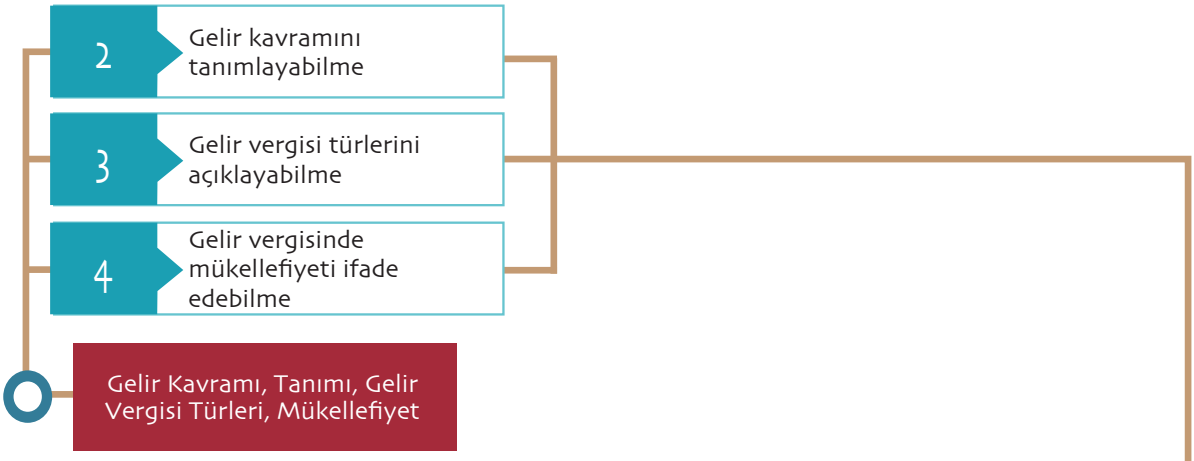

Geliri açıklayan iki teori söz konusudur; kaynak teorisi ve safi artış teorisi. Geliri geniş manada kavrayan net (safi) artış teorisi, bir gerçek kişinin belli bir dönemdeki yapmış olduğu tüketim harcamaları ile aynı dönemde servetinde meydana gelen değer artışlarını gelir olarak kabul etmektedir. Bu teoride tüketilen ya da servete katılan unsurların nasıl elde edildiği ya da süreklilik arz edip etmediği üzerinde durulmamaktadır. Kaynak teorisi geliri dar olarak kapsamaktadır. Bu teoriye göre bir değerin gelir olarak kabul edilebilmesi iki şarta bağlanmıştır. Birincisi üretim faktörlerinin üretim sürecine sokulması, ikincisi elde edilen değerin süreklilik arz etmesi. Örneğin; miras safi artış teorisine göre gelir kabul edilirken, kaynak teorisine göre gelir kabul edilmemektedir. Emeğin üretim faktörü olarak üretime sokulması karşılığından elde edilen ücret her iki teoriye göre de gelir kabul edilmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde gelir "bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan hareketle gelir vergisine tabi gelirin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür; gerçek kişi tarafından elde edilmiş olmalı, bir takvim yılı içinde elde edilmiş olması, kazanç ve iratlardan oluşması, hukuken veya fiilen elde edilmiş olması, gerçek tutarın vergiye tabi olması, vergiye tabi tutarın gelirin safi tutarı olmasıdır.

Gelir vergisinin sedüler ve üniter gelir vergisi olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Sedüler gelir vergisinde gerçek kişinin çeşitli kaynaklardan elde ettiği kazanç ve iratların her biri birbirinden bağımsız olarak vergiye tabi tutulmaktadır. Bu vergi türünde oran sabit orandır. Üniter gelir vergisinde ise, gerçek kişinin çeşitli kaynaklardan elde ettiği kazanç ve iratlar toplanmakta bulunan rakama (matrah) artan oranlı tarife uygulanmak sureti ile ödenecek gelir vergisi tutarı tespit edilmektedir. Ülkemizde üniter gelir vergisi uygulanmaktadır.

Gelir vergisinde mükellefiyet türü olarak tam ve dar mükellef olmak üzere iki çeşit mükellefiyet söz konusudur. Ülkemizde yerleşmiş olan veya yerleşmiş sayılanlar tam mükellef olarak kabul edilmekte, yerleşmiş olmayanlar ise dar mükellef olarak kabul edilmektedir. İkametgâhın Türkiye'de olması, bir takvim yılı içerisinde 6 aydan fazla Türkiye'de bulunuluyor olması ve uyrukluk /tabiiyet) yerleşmiş olma/sayılma anlamına gelmektedir. Tam veya dar mükellefiyetin vergilendirme açısından hukuksal sonucu ise şu şekildedir; tam mükellefler gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri gelirlerinden Türkiye'de vergiye tabi olmakta, dar mükelleflerin ise sadece Türkiye içinde elde ettikleri gelirler Türkiye'de vergiye tabi iken, Türkiye dışında elde ettikleri gelirler Türkiye'de vergiye tabi tutulmamaktadır.

1 Aşağıdakilerden hangisi gelir vergisinin mükellefi **değildir?**

A. Kolektif şirket ortakları
B. Adi komandit şirket ortakları
C. Adi şirket ortakları
D. Gerçek kişiler
E. Paylı komandit şirketin komanditer ortağı

2 Kaynak teorisine göre aşağıdakilerden hangisi gelir **sayılmaz?**

A. Faiz geliri
B. Kira geliri
C. Milli piyango ikramiyesi
D. Ücret
E. Kâr

3 GVK'da gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre aşağıdakilerden hangisi vergiye tabi gelirin özelliklerinden biri **değildir?**

A. Yıllıktır.
B. Kazanç ve iratlardan oluşur.
C. Elde edilmiş olmalıdır.
D. Gayrisafidir.
E. Geneldir.

4 Alman vatandaşı Hans, 1 Eylül 2018'de Türkiye'ye gelmiş, 30 Nisan 2019'da Türkiye'den ayrılmıştır. Hans'ın Türkiye'de elde ettiği gelir açısından mükellefiyet türü aşağıdakilerden hangisidir?

A. 2018 yılı için tam mükellef/2019 yılı için dar mükellef
B. 2018 yılı için dar mükellef/2019 yılı için dar mükellef
C. 2018 yılı için dar mükellef/2019 yılı için tam mükellef
D. 2018 yılı için tam mükellef/2019 yılı için tam mükellef
E. Mükellefiyeti söz konusu değildir.

5 I. sınıf tüccarların ticari kazancı hangi esasa göre tespit edilir?

A. Bilanço esası
B. İşletme Hesabı esası
C. Basit Usul
D. Tahakkuk esası
E. Tahsil esası

6 Ticari kazancın tespitinde aşağıdakilerden hangisinin indirilmesine izin **verilmez?**

A. İşyeri kirası
B. Sendika aidatı
C. İaşe giderleri
D. İşletmeye ait otomobilin motorlu taşıtlar vergisi
E. Seyahat ve ikamet giderleri

7 Bir iktisadi kıymetin değeri 20.000 TL ve ekonomik ömrü 5 yıldır. Azalan bakiyeler usulüne göre ilk yıl ayrılan amortisman tutarı kaç TL'dir?

A. 4.000
B. 2.000
C. 8.000
D. 6.000
E. 10.000

8 Gerçek kişilerin gelirlerinin vergilendirilmesine yönelik ve günümüzde hâlen uygulanan gelir vergisinin yasal temellerinin atıldığı yıl aşağıdakilerden hangisidir?

A. 1963
B. 1984
C. 1949
D. 1926
E. 1970

9 Bir gerçek kişinin çeşitli kaynaklardan elde ettiği kazanç ve iratların tek tek vergilendirildiği gelir vergisi türü hangisidir?

A. Üniter gelir vergisi
B. Sedüler gelir vergisi
C. Tek oranlı gelir vergisi
D. Artan oranlı gelir vergisi
E. Sabit oranlı gelir vergisi

10 Birinci sınıf Tüccar Yiğit'in sahibi olduğu işletmesinin dönem başı öz sermayesi 100.000 TL ve dönem sonu öz sermayesi 200.000 TL olsun. Yiğit dönem içerisinde şahsi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işletmenin kasasından 30.000 TL çekmiştir. Yiğit dönemde özel mülkiyetinde ve 50.000 TL değeri olan bir işyerini büro olarak kullanılmak üzere envantere kayıt ettirmiştir. Bu veriler ışığında Yiğit'in ticari kazancı kaç TL'dir?

A. 80.000 TL Kâr
B. 100.000 TL Kâr
C. 80.000 TL Zarar
D. 100.000 TL Zarar
E. 120.000 TL Kâr

neler öğrendik yanıt anahtarı

1. E	Yanıtınız yanlış ise "Gelirin Tanımı, Özellikleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. C	Yanıtınız yanlış ise "Gelir Kavramı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. D	Yanıtınız yanlış ise "Gelir Vergisi Kanuna Göre Gelirin Tanımı ve Özellikleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. B	Yanıtınız yanlış ise "Gelir Vergisinde Mükellefiyet" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. A	Yanıtınız yanlış ise "Ticari Kazancın Gerçek Usulde Tespiti" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. D	Yanıtınız yanlış ise "Ticari Kazancın Tespitinde İndirilebilecek ve İndirilemeyecek Giderler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. C	Yanıtınız yanlış ise "Amortisman" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. C	Yanıtınız yanlış ise "Türk Vergi Sisteminin Tarihsel Sürecine Genel Bir Bakış" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. B	Yanıtınız yanlış ise "Gelir Vergisi Türleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. A	Yanıtınız yanlış ise "Ticari Kazancın Tespiti" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

GİRİŞ

Ticari kazanç, gerçek veya basit usule göre tespit edilir. Ticari kazancın gerçek usulde tespiti bilanço veya işletme hesabı esasına göre olmaktadır. Önceki bölümde bilanço esasına göre ticari kazancın vergilendirilmesi üzerinde durulmuştu. Bu bölümde öncelikle ticari kazancın işletme hesabı esası ve basit usule göre tespiti üzerinde durulacak daha sonra bu kazanç açısından muafiyet ve istisnalara yer verilecektir.

Gelir vergisine tabi kazançlardan bir diğeri de zirai kazançtır. Çiftçilerin zirai faaliyetlerinden elde etmiş oldukları gelirler de vergiye tabi olmaktadır. Bu bağlamda zirai kazançların vergilendirme rejimi bu bölümün diğer bir anlatım konusudur.

TİCARİ KAZANCIN İŞLETME HESABI ESASI VE BASİT USULE GÖRE TESPİTİ

Ticari kazancın gerçek usulde tespiti bilanço veya işletme hesabı esasına göre olmaktadır. Bu başlık altında öncelikle ticari kazancın işletme hesabı esası ve basit usule göre tespiti üzerinde durulacak daha sonra bu kazanç açısından muafiyet ve istisnalara yer verilecektir.

İşletme Hesabı Esasına Göre Ticari Kazancın Tespiti

Ticari kazancın gerçek usulde tespitinde ikinci usul işletme hesabı esasıdır. İkinci sınıf tüccarların ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilmektedir. Kimlerin ikinci sınıf tüccar olarak kabul edilecekleri VUK'un 178. maddesinde ifade edilmektedir. Buna göre;

- Birinci sınıf tüccar olmanın şartlarını taşımayanlar,
- Yıllık iş hacimlerine göre sınıflandırılıncaya kadar yeniden işe başlayan tüccarlar,

ikinci sınıf tüccardır.

dikkat

II. sınıf tüccarların ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilir.

İkinci sınıf tüccarlar işletme defteri tutarlar. İşletme hesabı defterinin sol tarafını gider, sağ tarafını hasılat kısmı teşkil eder. Gider kısmına, satın alınan mallar veya yaptırılan hizmetler karşılığında ödenen veya borçlanılan paralar ve işletme ile ilgili diğer bütün giderler kaydolunmaktadır. Hasılat kısmına, satılan mal bedeli veya yapılan hizmet karşılığı olarak tahsil edilen paralarla tahakkuk eden alacaklar ve işletme faaliyetinden elde edilen diğer bütün hasılat kaydolunur. Gayrimenkuller ve tesisat gibi amortismana tabi olan kıymetler işletme hesabına kaydolunamamakta, ancak amortisman kaydı tutulmak şartıyla bu kıymetler üzerinden her yıl ayrılan amortismanlar gider kaydolunabilmektedir. Ticari kazançları işletme hesabı esasına göre tespit edilen tüccarlar sadece normal amortisman ayırma usulüne göre amortisman ayırabilmekte azalan bakiyeler usulüne göre amortisman ayıramamaktadırlar.

✓ Ticari kazanç, işletme defterinin sağ tarafında yer alan hasılat ile sol tarafında yer alan gider arasındaki müspet farktır.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin 01/01/2019 tarihinden itibaren kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına, bu kayıtlardan mükelleflerin defterlerinin elektronik olarak oluşturulması ve saklanmasına, vergi beyannameleri, bildirim ve dilekçelerin elektronik olarak verilebilmesine, elektronik ortamda belge düzenlenebilmesine imkân tanıyan ve bu kapsamda olan mükelleflerin Gelir İdaresi Başkanlığı veri tabanında yer alan diğer bilgilerini mükellefin bilgisine sunan Defter Beyan Sistemini kullanmaları zorunludur.

İşletme hesabı esasına göre defter tutanlardan mal ticareti üzerine iş yapanlar, envanter çıkarmak zorundadırlar. İşletme hesabı esasına göre defter tutanlar her hesap döneminin sonunda işletme hesabı özeti çıkarırlar. Ticari kazanç çıkarılan bu hesap özetinden saptanmaktadır. Mal ticareti ile uğraşan ticari işletmelerin hesap dönemi başındaki mal mevcudu değeri ile dönem içinde satın alınan malın değeri ile yapılan çeşitli giderler gider tarafına; hesap dönemi sonundaki mal mevcudunun değeri ve hesap dönemi içinde satılan malın değeri ile hizmet karşılığı ve diğer suretle alınan veya tahakkuk eden paralar gelir tarafına yazılır.

Dönem sonunda bu hesap özetinin sağ tarafındaki gelir toplamının sol taraftaki gider toplamından fazla olması halinde kar, az olması halinde ise zarar söz konusudur.

Örnek: Mal alım satım işiyle uğraşan ikinci sınıf tüccar (A)nın yılsonu işletme hesabı özeti incelendiğinde, dönem başı mal mevcudunun değerinin 50.000 TL, dönem içi satın alınan mal mevcudunun değerinin 10.000 TL ve dönem içi yapılan giderin 5.000 TL, dönem sonu mal mevcudunun değerinin 25.000 TL, dönem içi satış gelirinin 40.000 TL ve diğer gelirlerin 10.000 TL olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında işletmenin ticari kazancını tespit edelim.

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2019_TicariKazancRehberi.pdf adresinden Ticari Kazanç Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberini okuyunuz.

31.12.2019 Tarihli İŞLETME HESABI ÖZETİ

GİDER		GELİR	
Dönem Başı Mal Mevcudu Değeri	50.000	Dönem Sonu Mal Mevcudu Değeri	25.000
Dönem İçi Satın Alınan Mal Değeri	10.000	Dönem İçi Satış Geliri	40.000
Dönem İçi Giderler	5.000	Diğer Gelirler	10.000
TOPLAM	65.000		
Safi KAR	10.000		
GENEL TOPLAM	75.000	GENEL TOPLAM	75.000

İşletme hesabı esasında gelir tespitinde kural olarak bilanço esasında vergileme ile ilgili düzenlemeler geçerlidir. Ancak bazı konularda farklı düzenlemelere yer verilmiştir. Örneğin; işletme hesabı esasına göre ticari kazancı tespit edilenler şüpheli hâle gelen alacakları için karşılık ayıramazlar, yukarıda da belirtildiği üzere azalan bakiyeler usulüne göre amortisman ayıramazlar.

Geçici Vergi

Ticari kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, bu Kanun'un ticari kazancın tespitine ilişkin hükümlerine göre (indirim ve istisnalar ile Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri de dikkate alınarak) belirlenen ilgili hesap döneminin üçer aylık dönemleri üzerinden, GVK'nın 103. maddesinde yer alan tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan oranda (%15) geçici vergi öderler. Hesaplanan geçici vergi, üç aylık dönemi izleyen ikinci ayın on yedinci günü akşamına kadar bağlı olunan vergi dairesine beyan edilir ve on yedinci günü akşamına kadar ödenir. Aynı dönem içinde tevkif edilmiş bulunan gelir vergisi hesaplanan geçici vergiden mahsup edilir.

Örneğin, 2020 cari yılı için ilk vergilendirme dönemi, cari yılın üç aylık dönemi olan Ocak-Şubat-Mart'tır. Bu döneme ilişkin geçici vergi beyannamesi bu dönemi izleyen ikinci ay olan Mayıs ayının 14. gününün akşamına kadar beyan edilmek zorundadır. Beyan edilen gelir üzerinden tahakkuk eden vergi ilk üç aylık dönemi izleyen ikinci ay olan Mayıs ayının 14. günü akşamına kadar tek taksitte ödenmek zorundadır.

Ticari kazancı bilanço esasına ya da işletme hesabı esasına göre tespit edilen I. ve II. sınıf tüccarlar geçici verginin mükellefidir.

Ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilen mükellefler, vergilendirme dönemini izleyen yılın üçüncü ayının son günü akşamına kadar elektronik ortamda gelir vergisi beyannamesini vermek, beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiyi Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte ödemek zorundadır.

Basit Usul

Vergiye tabi olan ticari kazançların tespit şekillerinden biri de basit usuldür. Bazı meslek mensuplarının sosyokültürel durumları sebebiyle kazançlarının gerçek usulde tespit edilmeleri ve bunun sonucu yükümlülüklerini yerine getirmeleri oldukça zordur. Bu durum göz önüne alınarak GVK'da gerçek usulün yanında gerçek usul için belirlenen belli bir sınırın altında kalmakla beraber esnaf muafiyetinden yararlanmayan ticaret ve sanat erbabının basit usulde vergilendirileceği belirtilmiştir.

1999 yılında 4369 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle daha önceden ticari kazançları götürü olarak tespit edilen mükelleflerin gerçek kazançlarının tespitine imkân sağlayan basit usulde vergilendirme esası getirilmiştir. 4369 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle Kanun'da sayılan genel ve özel şartları taşıyan ticari kazanç erbaplarının basit usulde tespit edilen ticari kazançlarının vergiye tabi tutulmasına başlanmıştır.

Basit usulde ticari kazancı tespit edilenler arasında geliri sınırlı bakkal, kasap gibi küçük ticaret erbabları, tamirci, terzi gibi küçük sanat erbabları, taksici, dolmuşçu gibi küçük esnaflar yer almaktadır.

dikkat

Kanun'da sayılı genel ve özel şartları taşıyan küçük ticaret, sanat erbabı ile küçük esnaflar basit usulden yararlanabilirler.

Basit usulde vergilendirme kapsamında bulunan mükelleflere, gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerden farklı birtakım avantajlar sağlanmıştır. Basit usulde vergilendirmenin sağladığı avantajlar şunlardır:

- Kazancı basit usulde tespit edilen mükellefler defter tutmazlar. Alınan ve verilen belgelerin kayıtları "Aracılık ve Sorumluluk Sözleşmesi" düzenlenen meslek odası veya meslek mensupları aracılığıyla Defter-Beyan Sistemi üzerinden tutulur.
- Vergi tevkifatı yapma zorunlulukları yoktur, buna bağlı olarak muhtasar beyanname vermezler. Vergi tevkifatı yapma zorunda olanlar GVK'nın 94. maddesinde sıralanmıştır. GVK 94'e göre, tevkifat yapmak zorunda olanlar ticari kazancı gerçek usulde (bilanço ve işletme hesabı esası) tespit edilenlerdir. Ticari kazançları basit usulde tespit edilenlerin tevkifat yapma zorunlulukları söz konusu değildir.
- Ticari kazançları gerçek usulde tespit edilen ticaret erbapları geçici vergi mükellefi iken, basit usule tabi ticaret erbaplarının geçici vergi mükellefiyetlikleri söz konusu değildir ve buna bağlı olarak geçici vergi ödemezler.
- Basit usulde vergilendirilen mükelleflerin teslim ve hizmetleri GVK'nın 17/4-a maddesi gereği katma değer vergisinden istisnadır, hâliyle KDV mükellefiyetlikleri söz konusu değildir.
- Ticari kazancın tespitinde amortismana tabi iktisadi kıymet alışları ve satışları dikkate alınmaz.
- Ticari kazançlarına yıllık 13.000 TL (2020 yılı için) kazanç indirimi yapılır. Söz konusu indirim, basit usule tabi mükelleflerin sadece ticari kazançlarına uygulanmaktadır, şayet beyana tabi diğer gelir unsurlarının da bulunması halinde bu gelirlere indirim uygulanmamaktadır. Ayrıca, vergilendirme döneminde kazanç elde edilmemesi veya 13.000 Türk lirasının altında kazanç elde edilmesi nedeniyle yararlanılamayan indirim tutarı ertesi yıllara devredilmez. Ticari kazancı basit usulde vergilendirilen mükellefler genç girişimcilere ilişkin kazanç istisnası ile 13.000 Türk liralık indirimden birlikte yararlanamazlar. Ticari kazancı basit usulde tespit edilen mükelleflerden genç girişimcilere ilişkin kazanç istisnası ile 13.000 Türk liralık indirime ilişkin şartları birlikte taşıyanlar, söz konusu istisna veya indirimin hangisinden faydalanacaklarını kendileri belirler. Basit usule tabi mükelleflerin herhangi bir nedenle takvim yılı içerisinde gerçek usule geçmeleri durumunda, 13.000Türk liralık indirimden yararlanmaları mümkün değildir. Ayrıca, gerçek usule geçen mükellefler genç girişimci istisnasına ait diğer şartları taşısalar dahi ilk defa mükellefiyet tesis edilme şartı ihlal edilmiş olduğundan, söz konusu istisnadan da yararlanamazlar.
- Genç girişimcilere ilişkin 75.000 TL'lik kazanç istisnasından yararlanabilirler.

Basit Usule Tabi Olmanın Şartları

Ticari kazanç elde eden mükelleflerin basit usulde vergilendirilebilmesi için birtakım şartları sağlamaları gerekmektedir. Bunlar GVK'nın 47., 48., ve 51. maddelerinde açıklanmıştır. İlgili Kanunu'nun 47. maddesinde genel şartlar, 48. maddede özel şartlar ve 51. maddede de basit usulden yararlanamayacak olanlar belirtilmiştir.

GVK'nın 47. maddesinde basit usulde vergilendirme için gerekli olan genel şartlar sayılmıştır. Bu maddeye göre basit usule tabi olmanın genel şartları şunlardır;

1. Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak
2. İş yeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması hâlinde emsal kira bedeli, kiralanmış olması hâlinde yıllık kira bedeli toplamı büyükşehir belediye sınırları içinde 11.000 TL (2020 yılı için), diğer yerlerde 7.000 TL (2020 yılı için) aşmamak.
3. Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak

GVK'nın 48. maddesinde basit usulde vergilendirme için gerekli olan özel şartlar sayılmıştır. Özel şartlar genel itibarıyla işletmelerin iş hacimlerinin sınırını göstermektedir. Basit usule tabi olacaklar için genel şartların yanında özel şartların da sağlanması gereklidir. Bu maddeye göre basit usule tabi olmanın özel şartları şunlardır;

1. Alım-satım ve imalat işleri ile uğraşanların satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarının 2020 yılı için 140.000 TL'yi veya yıllık satışları tutarının 220.000 TL'yi aşmaması,
2. Hizmet işiyle uğraşanların bir yıl içinde elde ettikleri gayrisafi iş hasılatının 2020 yılı için 70.000 TL'yi aşmaması,
3. Alım-satım, imalat ve hizmet işlerinin birlikte yapılması hâlinde yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplamının 2020 yılı için 140.000 TL'yi aşmaması,

Millî piyango bileti, akaryakıt, şeker ve bunlar gibi kâr hadleri emsallerine nazaran bariz şekilde düşük olarak tespit edilmiş bulunan mallar için, bu maddenin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı hadler yerine ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek alım satım hadleri uygulanır.

Aynı işte ortak olarak çalışanlar hakkında basit usule tabi olmanın genel şartlarından yıllık kira bedeli ve 48 inci maddede yazılı iş hacmi ölçüleri toplu olarak, diğer şartlar ortakların her biri için ayrı ayrı aranır. Ortaklarından birisi gerçek usule göre gelir vergisine tabi bulunan ortaklıklarda, diğer ortakların ticari kazancı da gerçek usulde tespit olunur.

Adi ortaklık hâlinde çalışanlardan aynı zamanda diğer şahsi bir işle de iştigal edenlerin gerçek veya basit usulden hangisine göre vergilendirileceği, yıllık kira bedeli ile iş hacmi ölçülerinden şahsi işine ait olanlara, ortaklıklardan hissesine düşen miktarların eklenmesi suretiyle tespit olunur. Şahsi işin mevcut olmaması hâlinde, muhtelif ortaklıklardaki hisselerin toplanması ile yetinilir.

Örnek: Mükellef Temel ile mükellef Dursun'un %50'şer ortak oldukları Karadeniz Adi Ortaklığı Denizli'de faaliyet göstermektedir. Ortaklığın içinde faaliyetini sürdürdüğü işyerinin yıllık kira bedeli 7.500 TL'dir. Ortaklığın 2020 yılı alışları 135.000 TL, satışları 130.000 TL'dir. Mükellef Temel'in şahsi faaliyetine ilişkin iş yeri kira bedeli 4.000 TL ve mal alış tutarı 78.000 TL'dir. Dursun'un başka bir işi ve kazancı yoktur.

	Yıllık Kira Bedeli TL	İş hacmi TL
Ortaklık	7.500	135.000
Ortak Temel	Ortaklıktan Payına düşen 7.500x%50 = 3.750 Şahsi iş yerinin kira bedeli 4.000 3.750+4.000= 7.750 < 11.000	Ortaklıktan Payına düşen 135.000x%50 = 67.500 Şahsi iş yerinin alış tutarı 78.000 67.500+78.000=145.500 > 140.000
	Basit usule tabi olmanın genel şartı sağlanmıştır.	Basit usule tabi olmanın özel şartları kaybedilmiştir.

Mükellef Temel, yıllık kira bedeli açısından her ne kadar basit usule tabi olmanın genel şartını sağlasa da iş hacmi ölçütü yönünden basit usule tabi olmanın özel şartını kaybettiğinden, 2021 vergilendirme dönemi başından itibaren gerçek usulde vergilendirilecektir. Diğer ortak olan Dursun da Temel'in basit usule tabi olmanın şartlarını kaybedip gerçek usule tabi olmasından dolayı 2021 vergilendirme dönemi başından itibaren gerçek usulde vergilendirilecektir.

Bazı kimseler basit usule tabi olmanın genel ve özel şartlarını taşısalar bile basit usulden faydalanamamaktadırlar. Bunlar şunlardır;

dikkat

Genel ve özel şartları taşısalar bile bazı kimseler basit usulden yararlanamaz.

1. Kolektif şirket ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortakları,
2. İkrazat (borç verme)işleriyle uğraşanlar,
3. Sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar,
4. GVK'nın 94. maddesinin birinci fıkrasında sayılan kişi ve kurumlara karşı inşaat ve onarma işini taahhüt edenler ile bu mükelleflere karşı derece derece taahhütte bulunanlar,
5. Sigorta prodüktörleri,
6. Her türlü ilan ve reklam işleriyle uğraşanlar veya bu işlere aracılık edenler,
7. Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar,
8. Tavassut (aracılık) işi yapanlar (dayıbaşılar hariç),
9. Maden işletmeleri, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları işletenler;
10. Şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar ile treyler, çekici ve benzerlerinin sahip veya işleticileri. Yapısı itibarıyla sürücüsünden başka on dört ve daha aşağı oturma yeri olan ve insan taşımaya mahsus motorlu kara taşıtları ile yolcu taşıyanlar hariç. Örneğin, Denizli'den Dinar'a koltuk sayısı 12 olan bir minibüsle yolcu taşıyanlar şartları taşıdıkları takdirde basit usulden yararlanabilirler.
11. Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan iş grupları, sektörler, il ve ilçeler, büyükşehir belediyeleri dahil olmak üzere il ve ilçelerin belediye sınırları(mücavir alanlar dahil) belediyelerin nüfusları, yöreler itibarıyla veya sabit bir iş yerinde faaliyette bulunup bulunulmadığına göre gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenler. Bu düzenleme gereği büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde aşağıda belirtilen faaliyetleri yapan mükellefler gerçek usulde vergilendirilirler;
    - Her türlü emtia imalatı ile uğraşanlar.
    - Her türlü emtia alım-satım ile uğraşanlar.
    - İnşaat ile ilgili her türlü işlerle uğraşanlar.
    - Motorlu taşıtların her türlü bakım ve onarım işi ile uğraşanlar.
    - Lokanta ve benzeri hizmet işletmelerini işletenler.
    - Eğlence ve istirahat yerlerini işletenler.

Örneğin; Denizli Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde oto tamirciliği ile uğraşan bir kişi genel ve özel şartları taşısa dahi basit usulden faydalanamaz.

Basit Usulden Gerçek Usule- Gerçek Usulden Basit Usule Geçiş

Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Basit usulün şartlarını haiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler dilekçelerinde belirttikleri tarihten veya izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerden, basit usule tabi olmanın genel şartlarını taşıyanlardan arka arkaya iki hesap döneminin iş hacmi 48 inci maddede yazılı hadlerden düşük olanlar, yazılı talepleri üzerine bu şartın gerçekleşmesini takip eden takvim yılından başlayarak basit usule geçebilirler. İşin eş ve çocuklara devri halinde iş hacminin hesabında devirden önceki süreler de dikkate alınır.

Basit usule tabi ticaret erbabından, sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlediği veya kullandığı tespit edilenler, bu hususun kendilerine tebliğ edildiği tarihi takip eden ay başından itibaren ikinci sınıf tüccarlara ilişkin hükümlere tabi olurlar. Sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenledikleri tespit edilenler hiçbir suretle basit usulde vergilendirilmezler.

Gerçek usulde vergilendirilmekte iken işini terk eden mükellefler ile basit usulün şartlarını kaybedenlerden gerçek usulde vergilendirilmeye başlamadan önce işini terk eden mükellefler, terk tarihini takip eden yılın başından itibaren iki yıl geçmedikçe basit usule dönemezler. Bu hüküm, işin eş veya çocuklara devri hâlinde de uygulanır.

Basit Usulde Ticari Kazancın Tespiti

Basit usulde ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet farktır. Bu fark yapılan faaliyetle ilgili olarak Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre alınması ve verilmesi mecburi olan alış ve giderler ile hasılatlara ilişkin belgelerde yazılı tutarlara göre hesaplanır. Bu suretle tespit ve beyan olunan kazanç vergi tarhına esas alınır.

Kazancın bu şekilde tespiti sırasında mal alım satımı ticareti ile uğraşanlarca; hesap dönemi sonundaki mal mevcudunun değeri hasılata, hesap dönemi başındaki emtia mevcudunun değeri giderlere, ilave edilmektedir. Basit usule tabi olan mükellefler kullandıkları sabit kıymetleri gider yazamamakta ve üzerlerinden amortisman hesaplanamamaktadır.

Ticari Kazanç = (Dönem sonu mal mevcudu + hasılat) – (Dönem başı mal mevcudu + gider)

2020 yılında Burdur ilinde kasaplık faaliyetinde bulunan ve basit usulde vergilendirilen Mükellef Ahmet'in işletmesine ait bilgiler aşağıdaki gibidir.

Dönem başı mal mevcudu	35.000 TL
Dönem içi alışlar	40.000 TL
Giderler	30.000 TL
Dönem hasılatı	105.000 TL
Dönem sonu mal mevcudu	25.000 TL

Ticari Kazanç = (Dönem hasılatı + Dönem sonu mal mevcudu) – (Dönem başı mal mevcudu + Dönem içi alışlar + Giderler) = Kar/ Zarar

(105.000 + 25.000) – (35.000 + 40.000 + 30.000) = 25.000 TL KAR

Bu usulde vergilendirilenler, kazancın tespiti ve Vergi Usul Kanunu'nun defter tutma hükümleri hariç, bildirme, vesikalar, muhafaza, ibraz, diğer ödevler ve ceza hükümleri ile bu Kanun ve diğer kanunlarda yer alan ikinci sınıf tüccarlar hakkındaki hükümlere tabidirler. Basit usulde vergilendirme kapsamına alınan mükellefler ile bu usulde vergilendirilecek mükellefler, fatura, perakende satış vesikaları ve diğer belgeleri düzenlemek ve kullanmak zorundadırlar.

Basit usulde vergilendirilen mükellefler, faaliyetlerine ilişkin mal alış ve giderleri ile hasılatlarını gösteren belgeleri, ilgili bulundukları yılı takip eden takvim yılı başından başlayarak 5 yıl süre ile ayrı ayrı dosyalarda saklamak zorundadırlar. Bu belgelerin kayıtları, mükelleflerin bağlı bulundukları meslek odalarının oluşturdukları bürolarda tutulur.

Basit usule tabi olan mükelleflerin gelirinin sadece ticari kazançtan ibaret olması hâlinde, bu kazanca ait yıllık gelir vergisi beyannamesi izleyen yılın Şubat ayında bağlı olunan vergi dairesine elektronik ortamda gönderilecektir. Ancak basit usule tabi olan mükellefin ticari kazancının yanında beyan edilmesi gereken diğer gelirlerinin bulunması hâlinde yıllık gelir vergisi beyannamesi izleyen yılın Mart ayında elektronik ortamda verilecektir. Beyannamenin Şubat ayında verilmesi hâlinde tahakkuk eden vergiler Şubat ve Haziran aylarında olmak üzere ili eşit taksitte, beyannamenin Mart ayında verilmesi hâlinde tahakkuk eden vergiler Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenir.

Ticari kazancı gerçek usulde veya basit usulde tespit edilenlere sağlanan vergisel avantajlardan birisi de vergi indirimidir. Vergiye uyumlu mükelleflere vergi indirimi başlıklı GVK'nın mükerrer 121. maddesine göre, ticari faaliyeti nedeniyle gelir vergisi mükellefi olanlar belirli şartları taşımaları hâlinde yıllık gelir vergisi beyannameleri üzerinden hesaplanan verginin %5'i, ödenmesi gereken gelir vergisinden indirilir. Şu kadar ki hesaplanan indirim tutarı, her hâl ve takdirde (2020 yılı için) 1.400.000 TL'den fazla olamaz. Söz konusu indirimden faydalanabilmek için;

1. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yıla ait vergi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş ve bu beyannameler üzerine tahakkuk eden vergilerin kanuni süresinde ödenmiş olması,
2. Yukarıda belirtilen süre içerisinde haklarında beyana tabi vergi türleri itibarıyla ikmalen, resen veya idarece yapılmış bir tarhiyat bulunmaması,
3. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin verildiği tarih itibarıyla vergi aslı (vergi cezaları dâhil) 1.000 Türk lirasının üzerinde vadesi geçmiş borcunun bulunmaması, şarttır.

Örneğin, basit usule tabi Bay A'nın 2020 yılı gelir vergisi matrahı 20.000 TL olsun.
Gelir vergisi matrahı……..……20.000 TL
Hesaplanan Gelir Vergisi……..…3.000 TL
Hesaplanan Gelir Vergisi İndirimi (3.000 x % 5)……...150 TL
Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi…… 3.850 TL

Yaşamla İlişkilendir

Küçük Esnaf İçin Vergi Zamanı

Bu yılın vergileme dönemi küçük esnafla başlıyor. Manav, kuaför, kasap, marangoz gibi küçük esnaf şubat ayında geçen yılın kazancını beyan edecek. Beyannameler 25 Şubat tarihine kadar verilebilecek. Basit usulden sonra mart ayında gelir vergisi mükellefleri gelirlerini beyan edecekler. Ev sahipleri de mart ayında gelirlerini bildirecekler.

Gelir İdaresi Başkanlığı şubat ayında beyanname verecek olan basit usul mükellefler için bir rehber hazırladı. Buna göre basit usulde vergilendirilmek için öncelikle kendi işinde bilfiil çalışıyor olmak gerekiyor. Rehbere göre basit usulde vergilendirilmenin bazı özel şartları var. Buna göre satın aldıkları malları işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarları 2018 yılı için 100 bin lira veya yıllık satışları tutarının 2018 takvim yılı için 148 bin lirayı aşmaması gerekiyor. Şubat ayında beyanname verecek olan basit usul mükellefler geçen yılın tutarlarını esas alacak. Rehberde basit usule ilişkin bir de örnek verildi. Bartın ilinde manavlık yapan ve basit usulde vergilendirilen mükellef A'nın (1 Ocak 2018-31 Aralık 2018) tarihleri arasında yapmış olduğu alımlar 92 bin lira, satışlarının tutarı 133 bin lira, mükellefin işyeri kira tutarı da 4 bin 500 liraysa, 2018 yılı için belirlenen yıllık alım haddi 100 bin lira, yıllık satış haddi 148 bin lira ve kira bedeli de 4 bin 900 liranın altında olduğu için basit usulde vergilendirmeye devam edecek. Geliri sadece basit usulde tespit edilen mükellefler 25 Şubat 2019 tarihine kadar yıllık gelir vergisi beyannamelerini defter-beyan sistemi üzerinden kayıtlı bulundukları vergi dairesine gönderecekler. 2018 yılı kazançlarına ilişkin olarak verilecek beyannameler üzerinden hesaplanan gelir vergisi iki eşit taksitte ödenecek. Birinci taksitin 28 Şubat 2019 tarihine kadar ödenmesi gerekiyor. İkinci taksitin de 30 Haziran tarihine kadar ödenmesi şartı bulunuyor. Ancak 30 Haziran hafta sonuna denk geldiği için 1 Temmuz'a kadar ödeme yapılabilecek. Basit usuldeki mükellefler eğer başka bir gelirleri varsa bunu da mart ayı içinde beyan edecekler. Rehberde bu duruma ilişkin de bir örnek verildi. Antalya'da terzilik yapan bir mükellef 2018 yılında ticari kazanç olarak 50 bin lira, yine 2018 yılında 22 bin lira konut kira geliri elde etmişse, basit usulde tespit edilen ticari kazancı için 25 Şubat tarihine kadar beyanname verecek. Kira geliri için ise yıllık gelir vergisi beyannamesini 1-25 Mart tarihleri arasında gönderecek.

Kaynak: Neşe Karanfil,
http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kucuk-esnaf-icin-vergi-zamani-41104354 (30.06.2019)

Ticari Kazancın Tespitinde Özellik Taşıyan Faaliyetler

Birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarma işleri ile dar mükelleflerin yabancı ülkeler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinden elde ettikleri kazançlar ticari kazancın tespitinde özellik taşımaktadır.

Birden Fazla Takvim Yılına Yaygın İnşaat ve Onarma İşleri

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri, hizmet işletmeleri sayılır. Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerini, gerçek ya da tüzel kişilere ait bir inşaat işinin, yüklenici tarafından düzenlenen sözleşme koşullarına uygun olarak belli bir ücret karşılığında yapılması ve teslimi olarak tanımlamak mümkündür. Yıllara yaygın in-

şaat ve onarım işlerinden elde edilen kazanç ticari kazanç olarak vergilendirilir.

Önceki ünitede belirtildiği üzere gelir vergisine tabi olan gelir bir takvim yılı içinde elde edilen gelirdir. Bu genel kabulün istisnalarından birisi de yıllara yaygın inşaat ve onarım işleridir. İnşaat ve onarım işlerinin vergilendirilmesine ilişkin hükümler GVK'nın 42-44 maddelerinde yer almaktadır.

GVK'nın 42. maddesine göre birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat (dekapaj işleri de inşaat işi sayılır) ve onarma işlerinde kâr veya zarar işin bittiği yıl kesin olarak tespit edilir ve tamamı o yılın geliri sayılarak, mezkûr yıl beyannamesinde gösterilir. Bir işin GVK'nın 42. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için;

- Faaliyet konusu işin inşaat (dekapaj işi- toprağın gevşetilmesi, kazılması, yüklenmesi, taşınması) ve onarma işi olması. Örneğin, bir baraj yapım işi.
- İşin birden fazla yıla yaygın olması. Örneğin, bir baraj yapım işinin 21 Ekim 2016'da başlayıp 21 Mayıs 2019'da tamamlanması.
- İşin resmî veya özel taahhütlere bağlı olarak ve başkaları hesabına yapılıyor olması.

Mükellefler bu madde kapsamına giren hâllerde her inşaat ve onarım işinin hasılat ve giderlerini ayrı bir defterde veya tutmakta oldukları defterlerin ayrı sayfalarında göstermeye ve düzenleyecekleri beyannameleri işlerin tamamlandığı takvim yılını takip eden yılın Mart ayında vermeye mecburdurlar.

dikkat

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinde ticari kazanç işin bittiği yılda tespit edilir.

İnşaat ve onarma işlerinde işin bitim tarihi, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarih; diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığı veya fiilen bırakıldığı tarih bitim tarihi olarak kabul edilmektedir. Bitim tarihinden sonra bu işlerle ilgili olarak yapılan giderler ve her ne nam ile olursa olsun elde edilen hasılat, bu giderlerin yapıldığı veya hasılatın elde edildiği yılın kâr veya zararının tespitinde dikkate alınır.

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri hak edişli işlemlerdendir. GVK 94/3. maddesi gereği yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri dolayısıyla bu işleri yapanlara (kurumlar dahil) ödenen istihkak bedellerinden %3 oranında stopaj yapılmaktadır. Yapılan bu stopajlar işin bitimine bağlı olarak verilecek beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilmektedir. Yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri ile iştigal eden mükellefler geçici vergi mükellefi değillerdir (GVK mükerrer m. 120)

GVK'nın 43. maddesinde birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarma işlerinde veya bu işlerin diğer işlerle birlikte yapılması hâlinde müşterek genel giderler ve amortismanlar dağıtımı düzenlenmiştir.

Yıl içinde birden fazla inşaat ve onarma işinin birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler bu işlere ait harcamalar (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde düzeltilmiş tutarlarının) enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarlarının birbirine olan oranı dahilinde dağıtılmaktadır.

Yıl içinde tek veya birden fazla inşaat ve onarma işinin başka işlerle birlikte yapılması hâlinde, her yıla ait müşterek genel giderler, bu işlere ait harcamalar ile diğer işlere ait satış ve hasılat tutarlarının (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde bunların düzeltilmiş tutarlarının) birbirine olan oranı dâhilinde dağıtılır.

Örneğin, mükellef Volkan iki ayrı inşaat işi ile uğraşıyor olsun. 2019 yılında I. inşaat işi için 40.000 TL, II. inşaat işi için 50.000 TL harcama yapmıştır. Bu işler için yapılan ortak gider ise 10.000 TL olsun. Mükellef şayet bu iki inşaat işi yanında alım satım işi ile uğraşıyor ve bu işten 70.000 TL hasılat elde etmiş olsaydı (ortak gider tutarı üç işi içinde aynı olsun).

Ortak Giderlerin Dağıtımı

İşler	Harcama Tutarı (TL)	Harcama Oranı (%)	İşlere Düşen Ortak Genel Gider (TL)	İşler	Harcama/ Hasılat Tutarı (TL)	Harcama Oranı (%)	İşlere Düşen Ortak Genel Gider (TL)
I. İnşaat işi	40.000	40.000/90.000 % 44	10.000 X% 44 4.400	I. İnşaat işi	40.000	40.000/160.000 % 25	10.000 X%25 2.500
II. inşaat işi	50.000	% 56	10.000 X%56 5.600	II. inşaat işi	50.000	50.000/160.000 % 31	10.000 X%31 3.100
				Alım satım işi	70.000	70.000/160.000 % 44	10.000 X%44 4.400
Toplam	90.000	100	10.000	Toplam	160.000	100	10.000

Birden fazla inşaat ve onarma işlerinde veya bu işlerle diğer işlerde müştereken kullanılan tesisat, makina ve ulaştırma vasıtalarının amortismanları, bunların her işte kullanıldıkları gün sayısına göre dağıtılır.

Örnek; Mükellef Volkan üç ayrı inşaat işi ile uğraşmaktadır. Bu üç inşaat işinde aynı kamyon çalıştırılmaktadır. Kamyonun aktifte kayıtlı değeri 150.000 TL ve amortisman oranı % 20 olsun. Kamyon I. inşaat işinde 90 gün II. inşaat işinde 120 gün ve III. inşaat işinde 150 gün kullanılmıştır.

Amortisman Tutarı = Kamyonun Değeri x Amortisman Oranı = 150.000 x % 20 = 30.000 TL

İşler	Kullanıldığı Gün Sayısı	İşe Denk Gelen Oran (%)	Amortisman Tutarı (TL)	İşlere Düşen Amortisman Tutarı (TL)
I. İnşaat işi	90	90/360 = % 25	30.000	30.000 x % 25 = 7.500
II. inşaat işi	120	120/360 = % 33	30.000	30.000 x % 33 = 9.900
III. İnşaat İşi	150	150/360 = % 42	30.000	30.000 x % 42 = 12.600
Toplam	360			30.000

Dar Mükelleflerin Türkiye ile Yabancı Ülkeler Arasında Yaptıkları Ulaştırma İşlerinde Elde Ettikleri Kazançlar

Dar mükelleflerin Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapmış oldukları ulaştırma faaliyetlerinden elde ettikleri ticari kazancın tespitinde güçlükler yaşanmaktadır. Zira bunların faaliyet sahaları Türkiye dışına yayılacak şekilde geniş bir alana yayılmış olması nedeniyle yapılan yük ve yolcu taşıma işlerinin ne kadarının Türkiye'de yapıldığı kesin olarak bilinememektedir. Nitekim yabancı ulaştırma işi yapanların gerçek kazançlarının tespitinde ortaya çıkan bu güçlük nedeniyle kanun koyucu bağımsız muhasebe usulünden ayrılarak, götürü usulün (ortalama emsal usulünün) uygulamasını kabul etmiştir. Kanun koyucunun bu iradesinin GVK'ya iz düşümü 45. maddedir. Ulaştırma işlerinde matrah başlıklı 45. maddede dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı memleketler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinde elde ettikleri kazançlar, Kurumlar Vergisine tabi yabancı ulaştırma kurumlarının kazançlarının tayinine ait esaslara (KVK m.23) göre tespit olunur denilmektedir. Dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı mem-

leketler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinde vergiye matrah olacak ticari kazanç, hasılata ortalama emsal oranlarının uygulanması suretiyle hesaplanır. Ortalama emsal oranları; kara taşımacılığında % 12, deniz taşımacılığında % 15, hava taşımacılığında % 5, olarak uygulanır.

Örneğin; Fransız bandıralı bir gemi İzmir limanından İspanya'nın Barselona limanına kuru incir taşımacılığı yapmaktadır. Yük taşıma ücreti 500.000 TL'dir.

Buna göre, ortalama emsal oranı, deniz taşımacılığında %15 olacağından, bu taşıma ücretinden elde edilen safi kazanç aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Safi Kazanç = Taşıma ücreti (Hasılat) x Ortalama Emsal Oranı = 500.000 x %15 = 75.000 TL

Ticari Kazançlara İlişkin Muafiyet ve İstisnalar

Bilindiği üzere muafiyet kişilerin vergi dışında bırakılmasını, istisna ise vergiye tabi konuların vergi dışında bırakılmasını ifade etmektedir. Ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlere bağlı olarak ticari faaliyette bulunan bazı gerçek kişiler vergi dışında bırakılmış ya da ticari faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar vergiden istisna edilmiştir. Aşağıda öncelikle ticari kazanç elde eden gerçek kişilerin yararlanabileceği iki muafiyetten bahsedilecek izleyen başlıklarda ise istisnalara yer verilecektir.

Esnaf Muaflığı

Esnaf kavramı hukuki olarak en geniş anlamda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nda açıklanmıştır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda ise esnaf kavramı tanımlanmamış ancak vergiden muaf olacak esnafın hangi hâllerde muafiyetinin geçerli olacağını tespit etmek suretiyle kesin ve belli bir belirlemeye gidilmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 15. maddesinde esnaf "İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi" olarak tanımlanmaktadır.

Esnaf muaflığına ilişkin yasal düzenlemelerin temelini Anayasa'nın Vergi Ödevi başlıklı 73/2. maddesinin oluşturduğu görülmektedir. İlgili maddenin ikinci fıkrası "vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır" ifadesi toplumda vergi yükünün adaletli dağıtımının önemini vurgulamaktadır. Esnaf muaflığı da verginin sosyal amacı kapsamında vergi yükünün adaletli dağılımını temin etmeye yönelik bir uygulamadır. Esnaf muaflığı ile mali güce sahip ancak ödeme gücüne sahip olmayan düşük gelir düzeyli küçük sanat ve ticaret erbaplarının, diğer mükellefler karşısında korunması amaçlanmıştır.

Esnaf muaflığı kapsamındaki kişilerin vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeler GVK'nın 9. maddesinde yer almaktadır. İlgili maddede esnaf muaflığının şartları, esnaf muaflığından yararlanamayacak kişiler, esnaf muaflığından yararlananların vergisel sorumlulukları düzenlenmiştir.

Ticaret ve sanat erbabından aşağıda yazılı şekil ve suretle çalışanlar gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır;

1. Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir iş yeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler. Ancak giyim eşyalarıyla zati ve süs eşyaları, değeri yüksek olan ev eşyaları ile pazar takibi suretiyle gıda, bakkaliye ve temizlik maddelerini ve sabit iş yerlerinin önünde sergi açmak suretiyle o iş yerlerinde satışı yapılan aynı neviden malları satanlar esnaf muaflığından yararlanamazlar.
2. Bir iş yeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya tüketiciye iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingir, ayakkabı tamircisi, kundura boyacısı, berber, nalbant, fotoğrafçı, odun ve kömür kırıcısı, çamaşır yıkayıcısı ve hamallar gibi küçük sanat erbabı.
3. Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar ile aynı yerlerde aynı işleri bir iş yeri açmak suretiyle yapanlardan basit usule tabi olmanın genel şartlarını taşıyanlar.
4. Nehir, göl ve denizlerde ve su geçitlerinde toplamı 50 rüsum tonilatoya (50 rüsum tonilato dahil) kadar makinesiz veya motorsuz nakil vasıtaları işletenler; hayvanla veya bir adet hayvan arabası ile nakliyecilik yapanlar.

5. Ziraat işlerinde kullandıkları hayvan, hayvan arabası, motor, traktör gibi vasıtalar veya sandallarla nakliyeciliği mutat hâle getirmeksizin ara sıra ücret karşılığında eşya ve insan taşıyan çiftçiler.
6. Evlerde kullanılan dikiş, nakış, mutfak robotu, ütü ve benzeri makine ve aletler hariç olmak üzere, muharrik kuvvet kullanmamak ve dışarıdan işçi almamak şartıyla; oturdukları evlerde imal ettikleri havlu, örtü, çarşaf, çorap, halı, kilim, dokuma mamulleri, kırpıntı deriden üretilen mamuller, örgü, dantel, her nevi nakış işleri ve turistik eşya, hasır, sepet, süpürge, paspas, fırça, yapma çiçek, pul, payet, boncuk işleme, tığ örgü işleri, ip ve urganları, tarhana, erişte, mantı gibi ürünleri iş yeri açmaksızın veya yıl içinde gerçekleştirilen satış tutarı, ilgili yıl için geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarından fazla olmamak üzere, internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden satanlar. Bu ürünlerin, pazar takibi suretiyle satılması ile ticari, zirai veya mesleki faaliyetleri dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olanların düzenledikleri hariç olmak üzere; düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması muaflıktan faydalanmaya engel değildir.
7. Ticari işletmelere ait atıkları düzenli olarak veya belli aralıklarla satın alanlar hariç olmak üzere, bir iş yeri açmaksızın kendi nam ve hesabına münhasıran kapı kapı dolaşmak suretiyle her türlü hurda maddeyi toplayarak veya satın alarak bu malların ticaretini yapanlara veya tekrar işleyenlere satanlar.
8. Basit usule tabi olmanın genel şartlarına haiz olanlardan kendi ürettikleri ürünleri satanlara münhasır olmak üzere el dokuma işleri, bakır işlemeciliği, çini ve çömlek yapımı, sedef kakma ve ahşap oyma işleri, kaşıkçılık, bastonculuk, semercilik, yazmacılık, yorgancılık, keçecilik, lüle ve oltu taşı işçiliği, çarıkçılık, yemenicilik, oyacılık ve bunlar gibi geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kollarında faaliyette bulunanlar.
9. 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu uyarınca lisanssız yürütülebilecek faaliyetler kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik enerjisi üretimi amacıyla, sahibi oldukları veya kiraladıkları konutların çatı ve/veya cephelerinde kurdukları kurulu gücü azami 10 kW'a kadar (10 kW dâhil) olan (Kat maliklerince ana gayrimenkulün ortak elektrik enerjisi ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan dâhil) yalnızca bir üretim tesisinden üretilen elektrik enerjisinin ihtiyaç fazlasını son kaynak tedarik şirketine satanlar.
10. Yukarıdaki bentlerde sözü edilen işlere benzerlik gösterdikleri Hazine ve Maliye Bakanlığınca kabul edilen ticaret ve sanat işleri ile iştigal edenler.

Bir iş yeri açmaksızın münhasıran gezici olarak, millî piyango bileti satanlar ile 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a göre gerçek ve tüzel kişilerin mallarını iş akdi ile bağlı olmaksızın bunlar adına kapı kapı dolaşmak suretiyle tüketiciye satanlar yukarıdaki şartlarla sınırlı olmaksızın gelir vergisinden muaftır.

Esnaf muaflığına ilişkin şartları taşıyanlara talepleri hâlinde vergi dairesince Esnaf Vergi Muafiyeti Belgesi verilir. Bu belgenin şekil ve muhtevasının tayin ve tespiti ile iptali ve uygulamaya ilişkin usul ve esaslarını belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Ticari, zirai veya mesleki kazancı dolayısı ile gerçek usulde gelir vergisine tâbi olanlar ile yukarıda sayılan işleri gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine bağlılık arz edecek şekilde yapanlar esnaf muaflığından faydalanamazlar. Örneğin; bir ev hanımın evinde hazırlamış olduğu mantıları ticari kazancı gerçek usulde vergilendirilen bir lokantaya bağlılık arz edecek şekilde satışından elde ettiği gelir dolayısıyla esnaf muaflığından yararlanması söz konusu değildir. Bu ev hanımı hazırlamış olduğu mantıları internet ortamında nihai tüketicilere satmış olsaydı esnaf muaflığından yararlanacaktı. Basit usulde yararlanamayacaklar arasında sayılan kişilerin esnaf muaflığından yararlanma imkanları söz konusu değildir. Örneğin; kolektif şirket ortakları, sarraflar gibi.

Esnaf muaflığından faydalananlar faaliyetleri ile ilgili olarak satın aldıkları mallara ve giderlerine ilişkin, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden aldıkları belgeleri saklamak zorundadırlar. Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre yoklamaya yet-

kililer veya yoklamaya yetkililerle birlikte belediye zabıtalarınca müştereken yapılan denetimlerde, vergiden muaf esnafın bir takvim yılı içinde bir defa mal alış ve giderlerine ilişkin belgeleri yanında bulundurmadığının veya bulundurduğu belgenin satışını yaptığı mal ve hizmetle ilişkisinin olmadığının tespiti halinde, "Esnaf Muaflığı Belgesi" iptal edilir. Belgesi iptal edilenlerden muaflık şartlarını taşıyanlar, aynı faaliyete devam etmek istemeleri hâlinde yeniden belge almak zorundadırlar.

Esnaf muaflığından yararlanan kişilerin belge düzenleme zorunluluğu bulunmamaktadır. Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle, defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbapları ve çiftçiler vergiden muaf esnafa iş yaptırırlarsa ya da onlardan mal alırlarsa gider pusulası düzenlerler. Bu işlem sırasında düzenlenen gider pusulası vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir.

dikkat

Esnaf muaflığından yararlananlara belge alma ve saklama yükümlülüğü getirilmiştir. Ancak belge verme zorunluluğu getirilmemiştir.

Gider pusulası, Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle, defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa; yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia içinde tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirdikleri belgedir.

Önceki satırlarda da ifade edildiği üzere muafiyet, kısaca kişilerin vergi dışında bırakılmasıdır. Esnaf muaflığından yararlanan kişiler ticari faaliyetlerinden elde etmiş oldukları kazançlarından dolayı vergilendirme dışında bırakılmışlardır. Buna tam muafiyet de diyebiliriz. Ancak, GVK 94. maddesinde sayılan kişi ve kuruluşlar vergiden muaf esnafa iş yaptırdıklarında veya onlardan mal aldıklarında, iş veya mal bedelini öderlerken Kanun'da belirtilen oranda tevkifat yapmaktadırlar. İşte söz konusu bu durumlarda muafiyet kısmi bir muafiyete dönüşmektedir.

Örnek; Çorap satışı ile uğraşan Erkan ve eşi Betül, Denizli'ye tatile gelmiş olsun. Gezisi sırasında yöresel el işi çorapları görmüşler ve çok beğenmişlerdir. Erkan tanesi 25 TL olan bu çoraplardan 20 tanesini dükkânında satmak amacıyla, Betül ise 4 tanesini hediye amaçlı olarak Ayşe Teyze'den satın almış olsun.

Ticari Amaçlı Alışlarda	Hediye Amaçlı Alış
Mal Bedeli = 25 TL x 20 Adet = 500 TL Stopaj Oran % 2 Stopaj Tutarı = 500 TL x % 2 = 10 TL Bu durumda Erkan (stopaj yapma zorunluğu vardır) Ayşe Teyze'ye 490 TL ödeme yapacaktır. 10 TL Ayşe Teyze için elde etmiş olduğu gelirin vergisidir. ***KISMİ MUAFİYET***	Mal Bedeli = 25 x 4 = 100 TL Bu olayda Betül Hanım stopaj yapmak zorunda olan kişiler arasında sayılmadığı için herhangi bir kesinti söz konusu olmayacaktır. Betül Hanım Ayşe Teyze'ye 100 TL ödeyecektir. Ayşe Teyze elde etmiş olduğu bu gelir dolayısıyla muafiyet kapsamında herhangi bir vergi ödemesi yapmayacaktır. ***TAM MUAFİYET***

Dar Mükellef İhracatçı Muaflığı

Türkiye'de yerleşmiş sayılmayanlar dar mükelleftir. Dar mükelleflerin sadece Türkiye'de elde ettikleri ticari kazançlar gelir vergisine tabi olmaktadır. Dar mükellefiyete tabi kimseler aşağıdaki şartlarda ticari kazancı Türkiye'de elde etmiş sayılırlar;

- Kazanç sahibinin Türkiye'de işyerinin olması veya daimi temsilci bulundurması ve
- Kazancın bu iş yerleri veya bu temsilciler aracılığı ile sağlanıyor olması.

Dar mükellefler yukarıda sayılanları taşıyor olsalar dahi iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlardan, ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memle-

ketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de vergiye tabi tutulmamaktadır. Dar mükellef ihracatçı muafiyeti adı verilen bu uygulama ile ülkemize döviz girişinin artması amaçlanmıştır.

Sergi ve Panayır İstisnası

Dar mükellefiyete tabi olanların Hükûmetin izniyle açılan sergi ve panayırlarda yaptıkları ticari faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar Türkiye'de başkaca iş yeri veya daimi temsilcileri bulunmamak şartıyla gelir vergisinden istisna edilmiştir (GVK m.30).

PTT Acentaları Kazanç İstisnası

PTT acentalığı faaliyetinden elde edilen kazançlar, gelir vergisinden istisnadır. Ancak, bu istisnanın varlığı bu faaliyeti yapanlara yapılan ödemeler üzerinden vergi tevkifatı yapılmasına engel değildir.

Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası

Özel kreş ve gündüz bakımevleri ile okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden istisnadır. İstisna, kreş ve gündüz bakımevleri ile okulların faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren başlar. İstisna okulların eğitim öğretim faaliyetlerinden elde edilen kazançlara uygulanır. Okulların içerisinde yer alan büfe, kantin, kitap satış yerleri gibi mekânların işletilmesinden ya da kiraya verilmesinden elde edilen kazançlar istisna kapsamında değildir. Beş vergilendirme dönemine şu örneği verebiliriz; bir kurum kurum açma izin belgesini alarak 2019 yılında faaliyete geçmiş olsun. Bu okulun işletilmesinden elde edilen kazançlara 2019-2023 vergilendirme dönemlerinde istisna uygulanacaktır.

Genç Girişimci Kazanç İstisnası

Ticari faaliyeti nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunan ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla 29 (yirmi dokuz) yaşını doldurmamış tam mükellef gerçek kişilerin, faaliyete başladıkları takvim yılından itibaren üç vergilendirme dönemi boyunca elde ettikleri bu kazançlarının 75.000 TL'sine kadar olan kısmı aşağıdaki şartlarla gelir vergisinden istisna edilmiştir;

1. İşe başlamanın kanuni süresi içinde bildirilmiş olması.
2. Kendi işinde bilfiil çalışılması veya işin kendisi tarafından sevk ve idare edilmesi. Çırak, kalfa veya yardımcı işçi çalıştırmak ya da seyahat, hastalık, askerlik, tutukluluk ve hükümlülük gibi zaruri ayrılmalar dolayısıyla geçici olarak işinde bilfiil çalışmamak bu şartı bozmamaktadır.
3. Faaliyetin adi ortaklık veya şahıs şirketi bünyesinde yapılması hâlinde tüm ortakların işe başlama tarihi itibarıyla bu maddedeki şartları taşıması.
4. Ölüm nedeniyle faaliyetin eş ve çocuklar tarafından devralınması hâli hariç olmak üzere, faaliyeti durdurulan veya faaliyetine devam eden bir işletmenin ya da mesleki faaliyetin eş veya üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) kan veya kayın hısımlarından devralınmamış olması.
5. Mevcut bir işletmeye veya mesleki faaliyete sonradan ortak olunmaması.

İstisna kapsamındaki faaliyetlerden kazanç elde edilmemesi veya istisna haddinin altında kazanç elde edilmesi hâllerinde dahi yıllık beyanname verilir. Bu istisnanın varlığı bu faaliyeti yapanlara yapılan ödemeler üzerinden vergi tevkifatı yapılmasına engel değildir.

Yazılım ve Ar-Ge İstisnası

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun geçici 2. maddesi uyarınca, tam veya dar mükellef ayrımı söz konusu olmaksızın gerçek kişilerin teknoloji geliştirme bölgelerindeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları 31.12.2023 tarihine kadar gelir vergisinden istisnadır.

Ürün Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazanç İstisnası

Ürün senetleri esas itibarıyla, standardı, nitelik ve özellikleri belirli tarım ürününü mülkiyeti-

ni ifade eden kıymetli evraktır. Bu senetlerin satışı ile yapılan iş aslında teslim gerçekleştirilmeksizin senette tanımlanan tarım ürününün mülkiyetinin el değiştirmesidir. Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen bu ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, 31/12/2023 tarihine kadar gelir vergisinden istisnadır. İstisna edilen bu kazançlar üzerinden GVK 94. madde kapsamında tevkifat yapılmaz. Münhasıran bu kazançlar için gelir vergisi mükelleflerince yıllık beyanname verilmez, bu kazançlar verilecek beyannamelere dahil edilmez.

Sınai Mülkiyet Haklarından Elde Edilen Kazanç İstisnası

Türkiye'de gerçekleştirilen araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetleri ile yazılım faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan buluşların; kiralanması, devri veya satışı sonucunda elde edilen kazançların, Türkiye'de seri üretime tabi tutularak pazarlanmaları hâlinde elde edilen kazançların, Türkiye'de gerçekleştirilen üretim sürecinde kullanılması sonucu üretilen ürünlerin satışından elde edilen kazançların patentli veya faydalı model belgeli buluşa atfedilen kısmının %50'si gerekli şartların yerine getirilmesi hâlinde gelir vergisinden istisnadır.

Öğrenme Çıktısı

1 İşletme hesabı esasına göre ticari kazancın tespitini açıklayabilme
2 Basit usulde ticari kazancın tespitini ifade edebilme
3 Ticari kazançlara ilişkin muafiyet ve istisnaları tanımlayabilme

Araştır 1

Basit usule tabi olmanın gerçek usule tabi olmadan farkının neler olduğunu araştırınız.

İlişkilendir

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2019_basitusulrehber.pdf adresinden Gelir İdaresi Başkanlığının hazırlamış olduğu "Basit Usule Tabi Mükellefler İçin Vergi Rehberi"ni inceleyebilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Kimlerin basit usulden yararlanıp yaralanmayacağını açıklayınız.

ZİRAİ KAZANÇ

Zirai Faaliyet Tanımı ve Unsurları

Zirai faaliyetten doğan kazanç zirai kazançtır. Zirai faaliyet arazide, deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veyahut doğrudan doğruya tabiattan istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini, avlanmasını, avcıları ve yetiştiricileri tarafından muhafazasını, taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını ifade eder. Bu faaliyetlere örnek olarak, fındık üreticiliği, tavuk besiciliği, pamuk üreticiliği, açık deniz balıkçılığı, tabiattan mantar toplama gösterilebilir.

✓ Zirai kazanç: zirai faaliyetten doğan kazançtır.

dikkat

Zirai kazançların elde edilmesinde tahakkuk esası geçerlidir.

Bazı nebat ve hayvan nevilerinde istihsalin doğrudan doğruya arazi üzerinde yapılmaması zirai faaliyetin mahiyetini değiştirmez. Örneğin, evlerde yapılan kültür mantarcılığı gibi.

Aşım yaptırmak maksadıyla erkek damızlık beslenmesi zirai faaliyettir. Besicilik de zirai faaliyettir. Satın aldıkları hayvanları besiciliğe ilişkin tesisler kurarak (ahır, ağıl ve benzerleri) belli bir süre bakıma ve besiye aldıktan sonra satanların bu faaliyeti zirai faaliyet iken, satın aldığı hayvanları bakıma ve besiye almadan veya çok kısa bir süre besledikten sonra (söz konusu hayvanların satışına kadar geçen sürede beslemeleri zorunlu olduğundan) satan yükümlülerin faaliyeti ise ticari faaliyet (celeplik) sayılmaktadır. Yarış atı yetiştirenler, hiç satış yapmayıp, tamamen yarışlara katılıyorlarsa bu zirai faaliyettir. Ancak, yarışını yetiştirmeden sadece satın aldığı atların bakımının yapılıp yarışlara sokulması zirai faaliyet değildir.

Çiftçiye ait her türlü ziraat makina ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde çalıştırılması da zirai faaliyetlerden sayılır. Örneğin, çiftçi Ali'nin zirai işletmesine ait traktörü ile çiftçi Veli'nin tarlasını sürmesi. Ancak zirai faaliyette bulunmaması dolayısıyla çiftçi sayılmayanlar ile çiftçi olmakla beraber zirai faaliyetleriyle ilgili olmayan ziraat makine ve aletlerini başka çiftçilerin zirai üretim işlerinde çalıştıranların bu faaliyetleri, zirai faaliyet değil ticari faaliyet olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan zirai işletmelerde ücretli durumuna girmeksizin çalıştırılan çiftçilerce bizzat yapılan sulama, süt sağımı, meyve toplanması, kavaklıklarda dikim, kesim, toplama, taşıma, gibi hizmetler de zirai faaliyet kapsamında ifa edilen hizmet olarak kabul edilmektedir. Fason üretim sözleşmesi kapsamında yapılan işler de zirai faaliyet niteliğindedir. Örneğin, bir firmanın yem, ot vb. ihtiyaçlarını da karşılayarak 75 adet yavru kuzusunu yetiştirmesi için bir kişiye bırakması kişi açısından zirai faaliyet olarak değerlendirilecektir.

Mahsullerin değerlendirilmeleri maksadıyla ve zirai üretime bağlı olarak işlenmesi de zirai faaliyete girer. Ancak, bu işlemler, zirai işletmenin parçasını meydana getiren bir işletmede meydana geliyorsa, bu işin zirai faaliyet sayılabilmesi için işletmenin sınai bir müessese önem ve genişliğinde olmaması ve faaliyetini, parçasını meydana getirdiği zirai işletmenin üretimine hasretmesi şarttır. Örneğin, kendi ürettiği domatesten salça üretilmesi, sütten peynir elde edilmesi, gülden reçel yapılması. Çiftçinin ürettiği zeytinden zeytinyağı elde etmek için kurduğu sınai müessese büyüklüğünde olmayan zeytinyağı atölyesinde yaptığı faaliyet zirai faaliyet iken, bu işlem için fabrika kurulursa çiftçinin buradaki faaliyeti zirai faaliyet olmaktan çıkıp ticari faaliyete dönüşmektedir.

Satışların dükkân ve mağaza açılarak yapılması hâlinde, ürünlerin dükkân ve mağazaya gelinceye kadar geçirdikleri safhalar zirai faaliyet sahasında kalır. Çiftçiler tarafından doğrudan doğruya zirai faaliyetleri ile ilgili alım satım işlerinin takibi ve yürütülmesi için açılan yazıhaneler, faaliyetleri bu konu ile sınırlı kalmak şartıyla dükkân ve mağaza sayılmaz. Örnek; soğan üreten bir çiftçinin ürettiği soğanları bir dükkân açarak satması hâlinde yapılan faaliyet ticari faaliyet elde edilen kazanç ticari kazançtır. Ancak, bu çiftçinin doğrudan doğruya ürettiği soğanın alım satım işlerinin takibi ve yürütülmesi için açmış olduğu yazıhaneler, faaliyeti soğan üretimi ile sınırlı kalmak şartıyla dükkân ve mağaza sayılmaz. Çiftçinin ürettiği soğanları internet üzerinden satması hâlinde internet ortamında satışı yapılan yerler VUK'un 156. maddesi gereği iş yeri kapsamında değerlendirilecek ve yapılan faaliyet zirai faaliyet olarak değil ticari faaliyet olarak kabul edilecektir.

Zirai İşletme, Çiftçi ve Mahsul Kavramları

Zirai faaliyetlerin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme, bu işletmeleri işleten gerçek kişilere (adi şirketler dahil), vergiye tabi olsun veya olmasınlar çiftçi ve bu faaliyetler neticesinde istihsal olunan maddelere de mahsul denir. Mandıra, hara, ahır, sera ve dalyanları zirai işletmeye, balıkçıları, avcıları, rençperleri, hayvan yetiştiricilerini, süt üreticilerini çiftçiye, hububat, pamuk, süt, kereste, domates, üzüm, fındık balık ve midyeyi mahsule örnek verebiliriz.

Kolektif şirketlerle adi veya eshamlı komandit şirketler zirai faaliyetle iştigal etseler dahi çiftçi sayılmazlar. Zirai faaliyetle iştigal eden kolektif şirketlerin ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortaklarının şirket karından aldıkları paylar şahsi ticari kazanç hükmündedir. Zirai faaliyetle iştigal eden adi ortaklıkta ortaklar çiftçi sayılmaktadır.

Bir çiftçiye veya ortaklığa ait olup aynı köy sınırları içinde veya birbirine bitişik arazi üzerinde bulunan yahut istihsal şartlarına göre birbirine

bağlılık ve beraberlik arz eden işletmeler tek işletme sayılır. Böylece işletmeleri parçalamak yerine, işletmelerde birlik ilkesi getirilmiş bulunmaktadır.

Zirai Kazancın Diğer Gelir Unsurlarına Dönüşümü

Zirai kazanç, ticari kazanç ya da gayrimenkul sermaye iradı bazı durumlarda iç içe girmektedirler. Bu kazançların zirai kazançla olan sınırlarının çizilmesi gerekmektedir. Zirai kazançlar bazı durumlarda ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilmektedir. Bunlardan ilki, zirai faaliyet sonucu elde edilen mahsullerin ticari işletmede değerlendirilmesidir. Örneğin, bir çiftçinin ürettiği tereyağı ve peyniri şehirde sahip olduğu bir dükkânda satması sonucu elde ettiği kazanç ticari kazanç olarak vergilendirilecektir. Ancak, çiftçi aynı ürünleri dükkân açmaksızın oturduğu şehirdeki pazaryerinde//lerinde satması hâlinde elde ettiği kazanç zirai kazanç olarak vergilendirilecektir. İkinci durum, ürünün sınai işletmede işlenmesidir. Örneğin, süt üreticisinin geleneksel yollarla ürettiği peynirleri satması sonucu elde ettiği gelir zirai kazançtır. Ancak, çiftçinin gerek kendi sütlerinden gerekse başka süt üreticilerinden aldığı sütlerden peynir üretimini modern makinelerin içinde bulunduğu sınai bir işletme çatısı altında gerçekleştirmesi hâlinde, elde edilen kazanç ticari kazanç olarak değerlendirilecektir.

Satın aldığı hayvanları bakıma ve besiye almadan veya çok kısa bir süre besledikten sonra (6 ay gibi bir süre) satan yükümlülerin faaliyeti ise ticari faaliyet (celeplik), elde edilen kazanç ise ticari kazanç sayılmaktadır.

Çiftçiye ait her türlü ziraat makina ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai üretim işlerinde çalıştırılması zirai faaliyettir. Ancak zirai faaliyette bulunmaması dolayısıyla çiftçi sayılmayanlar ile çiftçi olmakla beraber zirai faaliyetleriyle ilgili olmayan ziraat makine ve aletlerini başka çiftçilerin zirai üretim işlerinde çalıştıranların bu faaliyetleri zirai faaliyet değil ticari faaliyet olarak kabul edilmektedir. Örneğin, çiftçi olmayan bir kişinin sahibi olduğu biçerdöverin başka bir çiftçinin buğday hasatında çalıştırılmasından elde edilen gelir ticari kazançtır. Benzer şekilde, süt üreticisi bir çiftçinin sahibi olduğu uçağını ayçiçeği üreticisi çiftçiye ilaçlama amacıyla kullandırması karşılığında gelir elde etmesi hâlinde bu gelir ticari kazanç olarak değerlendirilecektir. Zirai üretimde kullanılan gayrimenkullerin satılması sonucu elde edilen gelir zirai kazanç değil değer artışı kazancıdır.

Zirai kazançla gayrimenkul sermaye iradı da bazı durumlarda birbirine karışmaktadır. Çiftçiye ait ve işletmenin aktifine kayıtlı her türlü ziraat makina ve aletlerinin kiralanmasından elde edilen gelir zirai kazançtır. Çiftçiye ait olmayan ya da işletmenin aktifine kayıtlı olmayan ziraat makina ve aletlerinin kiralanmasından elde edilen gelir ise gayrimenkul sermaye iradıdır.

Zirai faaliyetlerin üzerinde sürdürüldüğü ana unsur arazilerdir. Çiftçiye ait ve işletmenin aktifine kayıtlı arazinin kiralanmasından elde edilen gelir zirai kazançtır. Çiftçiye ait olmayan ya da işletmenin aktifine kayıtlı olmayan arazinin kiralanmasından elde edilen gelir gayrimenkul sermaye iradıdır. Zirai faaliyete bilfiil iştirak etmeksizin sadece üründen pay alan (yarıcılık) arazi sahiplerinin gelirleri GVK'nın 70. maddesi gereği gayrimenkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir. Ancak, çiftçiye ait olan veya olmayan araziyi kiralayan kişi, kiralamış olduğu arazi üzerinde zirai faaliyette bulunuyorsa bu kişinin faaliyeti zirai faaliyet, kazancı da zirai kazanç olarak değerlendirilecektir.

Zirai Kazançların Vergilendirilmesi

Çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar, hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle ya da gerçek usul olmak üzere iki şekilde vergiye tabi tutulmaktadır. Ülkemizde zirai kazançların vergilendirilmesinde tevkifat (stopaj) usulü temel vergilendirme usulüdür. Kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler bu kazançları için beyanname vermezler.

dikkat

Vergiye tabi olan zirai kazançlar gerçek usul veya tevkifat usulü olmak üzere iki farklı şekilde tespit edilir.

Zirai Kazançlar		
Gerçek Usul	- Bilanço Esası - Zirai İşletme Hesabı Esası	Tevkifat (Stopaj) Usulü
İşletme büyüklüğü ölçülerini ve motorlu araç şartını (bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araç veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olma) aşanlar		İşletme büyüklüğü ölçülerini ve motorlu araç şartını(bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araç veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olma) aşmayanlar

Zirai Kazançların Gerçek Usulde Vergilendirilmesi

Zirai kazançların gerçek usulde tespiti zirai işletme hesabı esası ve bilanço esası olmak üzere iki şekildedir. Çiftçiler, diledikleri takdirde, işletme hesabı yerine bilanço esasına tabi tutulmalarını isteyebilirler. Yazı ile yapılacak talep, izleyen vergilendirme dönemi başından, yeni işe başlayanlarda ise işe başlama tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Bu suretle bilanço esasını kabul edenler iki yıl geçmedikçe bu usulden geri dönemezler. Gerçek usulde zirai kazancın elde edilmesi tahakkuk esasına bağlanmıştır. Kazancı gerçek usulde tespit edilen çiftçiler, zirai faaliyet çerçevesinde yaptıkları mahsul teslimleri ve hizmet ifaları sırasında alıcılardan KDV tahsil etmek ve mükellefiyet sıfatıyla her ay KDV beyannamesi vermek zorundadırlar. Kazancı gerçek usulde tespit edilen çiftçilerin geçici vergi ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

İşletme büyüklüğü ölçülerini aşan çiftçiler ile bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan ve kendi isteği ile gerçek usulde vergilendirilmek isteyen çiftçilerin kazançları gerçek usulde tespit olunarak vergilendirilir.

Zirai kazancın gerçek usulde tespitinde kullanılan ilk ölçüt işletme büyüklüğü ölçüleridir. Bir takvim yılı içerisinde zirai faaliyetin yapıldığı işletmenin büyüklüğü GVK 54. maddesinde 28 ayrı grupta belirtilen ölçüleri aşarsa, zirai kazanç gerçek usulde tespit edilir. GVK'nın 54. maddesinde yer alan 28 gruptan bazıları şu şekildedir.

A) Arazi üzerinde yapılan faaliyetlerde

1 inci grup: Hububat ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı; taban arazide 900, kıraç arazide 1700 dönüm;

3 üncü grup: Ayçiçeği ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı 950 dönüm;

4 üncü grup: Pamuk ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı 400 dönüm;

5 inci grup: Çeltik ziraatında ekili arazinin yüz ölçümü toplamı 300 dönüm;

15 inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş Antep fıstığında 2500 ağaç;

23 üncü grup: Büyükbaş hayvan sayısı 150 adet

24 üncü grup: Küçükbaş hayvan sayısı 750 adet;

B) Arazi üzerinde yapılmayan zirai faaliyetler ile kara ve su avcılığında:

1 inci grup: Deniz ve iç su balıkları yetiştiriciliği; a) Denizlerdeki sınırları belirlenebilen üretim alanlarında yapılan balık yetiştiriciliğinde (ağ, kafes vb.) 750 metrekare, b) İç su balıkları yetiştiriciliğinde sınırları belirlenebilen havuz (beton, toprak vb), göl, gölet ve baraj gölleri gibi üretim alanlarında 600 (900) metrekare,

4 üncü grup: İpek böcekçiliği ziraatında kutu sayısı 500 adet;

Cumhurbaşkanı bu ölçüleri gerekli gördüğü bölgeler için yıllık olmak kaydıyla arazi ve ürün türlerine göre beş katına kadar artırmaya veya kanuni hadden az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkilidir. Bu şekilde tespit olunan ölçüler, Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren yürürlüğe girmektedir.

Aile reisi ile birlikte yaşayan eş ve velayet altındaki çocuklara ait işletmeler ile ortaklık hâlindeki işletmelerde işletme büyüklüğü toplu olarak dikkate alınmaktadır. Birden fazla zirai işletmede ayrı ayrı şahıslarla ortaklığı bulunanların işletme büyüklüğü ölçülerinin tespitinde ortaklık payları toplamı esas alınır. 54 üncü maddede yazılı ziraat gruplarının birkaç tanesi içine giren zirai faaliyetlerin bir arada yapılması hâlinde, en fazla iki gruba ait işletme büyüklükleri, bu gruplar için tespit olunan hadlerin yarısını aşanlar gerçek usulde vergilendirilir.

Örnek; Çiftçi Erkan 2020 yılında 250 dönüm arazide pamuk, 175 dönüm arazide çeltik ziraatı yapmış olsun. Çiftçi Erkan'ın ziraatını yaptığı işletme büyüklükleri pamuk ziraatı ile ilgili had olan 400

dönümün yarısı ile çeltik ziraatı ile ilgili had olan 300 dönümün yarısını aştığı için, çiftçi Erkan'ın zirai kazancı gerçek usulde tespit edilecektir.

54. maddede yazılı işletme büyüklüğü ölçülerini aşanlar izleyen vergilendirme dönemi başından itibaren gerçek usulde; gerçek usule tabi olanlardan bu ölçülerin altında kalanlar izleyen vergilendirme dönemi başından itibaren hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilirler.

Zirai kazancın gerçek usulde tespitinde kullanılan ikinci ölçüt motorlu araç şartıdır. Bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca (kamyon, patoz, su çekme motoru, ağaç kesme motoru gibi) veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçilerin zirai kazançları gerçek usulde tespit olunur. Biçerdöver veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçiler, zirai işletme büyüklüğü ölçülerini aşmasalar dahi, bunların zirai kazançlarının gerçek usulde vergilendirilmesi gerekmektedir. Ancak, zirai işletmenin yapısı ve yapılan işin önem ve genişliğinin kamyon gibi araçlara sahip olmayı gerektirmesi, sahip olunan bu araçların sadece çiftçinin kendi zirai faaliyetlerinde kullanılması şartıyla; zirai işletme büyüklüğü ölçülerini aşmayan ancak kamyon gibi araçlara sahip çiftçiler, zirai faaliyetlerinden elde ettikleri zirai kazançları için beyanname vermeyeceklerdir. Diğer taraftan, bu çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesine göre hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmeye devam edecektir.

Zirai İşletme Hesabı Esası

Zirai işletme hesabı esasına göre zirai kazançları tespit edilen çiftçiler, zirai işletme defteri tutmak zorundadırlar. Bu defterin tasdiki zorunludur. Defterin sağ tarafına hesap dönemi içinde para ile tahsil edilen veya alacak olarak tahakkuk eden hasılat kaydedilirken; sol tarafına ödenen veya borçlanılan giderler kaydedilmektedir. Zirai kazancın işletme hesabı esasına göre tespitinde; hesap dönemi başındaki mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonundaki mahsullerin değeri ise hasılata ilave olunur.

Zirai İşletme Hesabı Esasında Zirai Kazanç
(Dönem Sonu Ürün Mevcudu + Dönem İçi Elde Edilen Hasılat)
–
(Dönem Başı Ürün Mevcudu + Dönem İçi Yapılan Giderler)

Bilanço Esası

Çiftçiler, diledikleri takdirde, işletme hesabı yerine bilanço esasına tabi tutulmalarını isteyebilmektedirler. Bilanço esasında zirai kazancın tespiti, bilanço esasına göre ticari kazancın tespitinde olduğu gibi dönem başı ve dönem sonu öz sermayelerin kıyaslaması yoluyla yapılır. Bu farktan varsa dönem içinde eklenen değerler çıkarılır, çekilen değerler eklenir.

Zirai kazancın bilanço esasına göre tespitinde, 56, 57 ve 58 inci maddeler hükmü de göz önünde tutularak, ticari kazancın bu hususlaki hükümleri uygulanır.

Zirai kazancı bilanço esasına göre tespit edilen çiftçilerin I. sınıf tüccarlarda olduğu gibi yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri tutmaları zorunludur. Tasdiki zorunlu olan defterleri tasdik ettirmek (defteri kebir hariç) ve kanuni defter ve belgelerini kullanıldıkları yılı izleyen takvim yılının başından itibaren 5 yıl boyunca saklamak zorunlulukları söz konusudur.

Gerçek Usulde Zirai Kazancın Tespitinde Hasılat ve Hasılattan İndirilebilecek Giderler

Gerçek usulde (zirai işletme hesabı veya bilanço esasında) zirai kazançları saptanan çitfçiler için hasılatın ve hasılattan indirilebilecek gider unsurlarının neler olduğu GVK 56. ve 57. maddelerinde belirtilmiştir.

Gerçek usulde hasılat olarak kabul edilen gelirler aşağıda sayılmıştır (madde 56):

Evvelki yıllardan devredilenler de dahil olmak üzere istihsal olunan, satın alınan veya sair suretlerle elde edilen her türlü zirai mahsullerin satış bedelleri.

Ziraat makina ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde çalıştırılması mukabilinde alınan bedeller.

Gider yazılan değerlerin satılması halinde bunların satış bedelleri.

Mahsullerin idrakinden evvel veya sonra hasara uğramalarından dolayı alınan sigorta tazminatları.

Amortismana tabi iktisadi kıymetlerin satılması halinde Vergi Usul Kanunu'nun 328. maddesine göre hesaplanan hasılat.

Zirai mahsullerin, üretim araçları ile zat, aile veya işletme ihtiyaçlarında kullanılmak üzere tüketim maddeleri ile değiştirilmesi hâlinde verilen mahsulün emsal bedeli hasılat sayılır. Ziraat makine ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai işlerinde çalıştırılması karşılığında herhangi bir tüketim maddesi veya üretim aracı alınması hâlinde alınan madde veya vasıtaların emsal bedeli hasılat sayılır. İşletmede üretilip tohum, yem ve sair suretlerle işletmede kullanılan zirai mahsullerin emsal bedeli hasılat sayılmaktadır.

Gerçek usulde peşin olarak ödenen veya borçlanılan meblağları ihtiva eden indirilebilecek giderler aşağıda sayılmıştır (madde 57):

Zirai işletme hesabı esasına göre peşin olarak ödenen veya borçlanılan meblağları ihtiva eden giderler aşağıda sayılmıştır:

1. İşletme ile ilgili olarak tohum, gübre, fide, yem, ilaç ve benzeri maddelerin tedariki için yapılan giderler.
2. Satılmak üzere satın alınan hayvanların, zirai mahsullerin ve diğer maddelerin bedelleri.
3. İşletmelerde çalıştırılanlara ücret, prim ve sair namlarla hizmet mukabili yapılan ödemeler.
4. İşçilerin iaşe, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri.
5. Zirai tesisat, makina, aletler ve taşıtların çalıştırılması ve bakımı için yapılan giderler.
6. Vergi Usul Kanunu'na göre ayrılan amortismanlar.
7. Kira ve ücret karşılığında kullanılan üretim araçları için yapılan ödemeler.
8. Zirai kazancın elde edilmesi ve idamesi için yapılan genel giderler.
   a. İşletme için alınan ve işletme için harcanan borç paraların faizleri.
   b. İşletme ile ilgili olmak şartı ile ödenen ayni vergi, resim ve harçlar.
   c. İşletme ile ilgili ve yapılan işin önemi ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri.
   d. İşletme ile ilgili olarak ödenen kira bedelleri.
   e. Genel mahiyetteki diğer giderler.
9. İşletme ile ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar.
10. Amortismana tabi iktisadi kıymetlerin satılması hâlinde Vergi Usul Kanunu'nun 328. maddesine göre hesaplanan zararlar;
11. İşletmeye dahil olup, aynı zamanda zati veya ailevi ihtiyaçlar için de kullanılan taşıtların amortismanlarının tamamı ile giderlerinin yarısı.

İşletmede üretilip de tohum, yem ve sair suretlerle kullanılan zirai mahsullerin emsal bedelleri masraf yazılır. Gerçek usule geçen çiftçilerin "önceki yıllardan devreden ürünleri Vergi Usul Kanunu'nun 45. maddesinde belirtilen ortalama maliyet bedeli esasına göre değerlendirilerek gider yazılır.

Hasılattan indirilemeyecek giderlerin neler olduğu hususunda GVK'nın 58. maddesi ile GVK'nın 41. maddesine atıf yapılmıştır. Buna göre GVK'nın 41. maddesinde yer alan giderler hasılattan indirilmez. Bunlar şunlardır:

1. Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler.
2. Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar.
3. Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler.
4. Teşebbüs sahibinin, eşinin ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap veya diğer şekillerdeki alacakları üzerinden yürütülecek faizler.
5. Teşebbüs sahibinin, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması halinde, emsallere uygun bedel veya fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar işletmeden çekilmiş sayılır (Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı).

6. Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar.
7. Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderlerinin %50'si.
8. Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ile amortismanları.
9. Kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan kısmı.
10. Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

Zirai Kazançların Tevkifat Yoluyla Vergilendirilmesi

GVK'nın 54. maddesinde yazılı işletme büyüklüğü ölçülerini aşmayan çiftçiler ile bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olmayan çiftçilerin kazançları tevkifat (stopaj) usulüyle vergilendirilir. Çiftçilerin zirai kazançları üzerinden tevkifat suretiyle ödedikleri vergiler nihai vergi olmaktadır. Ancak, çiftçilerin ürünlerini GVK'nın 94. maddesinde yer alan kişi ve kuruluşlar dışındakilere satması durumunda tevkifat söz konusu olmamaktadır.

Örneğin, çiftçi kendi bahçesinden topladığı 1.000 kg kirazının 800 kg'nı I. sınıf tüccar Ali'ye satsın, geri kalan 200 kg.nı semt pazarında satmış olsun. I. sınıf Tüccar (stopaj yapmakla zorunlu kişiler arasında sayılmaktadır) çiftçiye ürün bedelini teslim ederken kanunda belirtilen oranda tevkifat yapacak geri kalan tutarı çiftçiye ödeyecektir. Yapılan bu tevkifat çiftçi açısından nihai vergilemedir. Ancak semt pazarında nihai tüketicilere (bu kişiler GVK 94'te stopaj yapmakla zorunlu kişiler arasında sayılmamaktadır) satması sonucunda elde ettiği gelir üzerinden tevkifat yapılması söz konusu olmayacaktır.

Zirai kazançları tevkifat suretiyle vergilendirilen çiftçiler defter tutmaz ve yıllık gelir vergisi beyannamesi vermezler. Beyan edecekleri başka gelirlerinin bulunması hâlinde bu gelirlerini beyannameye dahil etmezler. Mahsul teslimleri ve hizmet ifaları KDV'den istisnadır. Kendilerine mal teslimleri ve hizmet ifaları ise KDV'ye tabidir. Stopaj yapma zorunlulukları söz konusu değildir, bu nedenle muhtasar beyanname vermezler. Belge düzenlemezler, ancak almaya mecbur oldukları belgeleri (örneğin fatura) 5 yıl süreyle saklamak zorundadırlar. Çiftçilerin belge düzenleme zorunluluğu olmamaları bunlardan mahsul alanlar açısından bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Zira mahsullerin satışı çiftçiler açısından gelir iken karşı taraf için giderdir. Bu gibi durumlar aynı zamanda çiftçinin belge düzenlemiyor olmasına bağlı olarak kayıt dışılığa yol açmakta ve vergi gelirlerini azaltmaktadır. Bu olumsuz durum mahsulü satın alan tarafından düzenlenen müstahsil makbuzu uygulamasıyla giderilmiştir. VUK'un 235. maddesi gereği birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile kazancı basit usulde tespit edilenler ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçilerden satın aldıkları malların bedelini ödedikleri sırada iki nüsha müstahsil makbuzu tanzim etmeye ve bunlardan birini imzalayarak satıcı çiftçiye vermeye ve diğerini ona imzalatarak almaya mecburdurlar.

Zirai kazançların tevkifat usulüyle vergilendirilmesi zirai kazancı gerçek usulde vergilendirilmeyen mükelleflere özgü bir uygulama değildir. Çiftçilerin zirai faaliyet kapsamına giren tüm faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar kaynakta vergilendirmeye (tevkifat) tabi tutulmaktadır. Kaynakta vergilendirme; zirai kazançları gerçek usulde tespit edilenler için ön vergilendirme niteliğinde iken gerçek usulde vergilendirilmeyenler için ise nihai vergilendirmedir. Zira gerçek usule tabi olanlar kaynakta kesinti yoluyla ödedikleri vergileri beyan ettikleri zirai kazanç üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edebilmektedirler. Gerçek usulde vergiye tabi olmayanlar açısından kaynakta kesinti yoluyla ödenen vergiler beyanname verilmediği için nihai vergi olmaktadır.

Zirai faaliyet kapsamında teslim edilen ürün bedelleri ile yapılan hizmetler üzerinden yapılacak vergi kesintileri GVK'nın 94. maddesinin 11 numaralı bendinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

1. Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsulleri bedelleri üzerinden,

Ticaret borsalarında tescil ettirilerek satın alınanlar için %1

Diğer zirai ürünler için %2

2. Diğer zirai mahsul bedelleri üzerinden,

Ticaret borsalarında tescil ettirilerek satın alınanlar için %2

Diğer zirai ürünler için %4.

3. Zirai faaliyet kapsamında ifa edilen hizmet bedelleri üzerinden,

Orman İdaresine veya Orman İdaresine karşı taahhütte bulunan kurumlara yapılan ormanların ağaçlandırılması, bakımı, kesimi, ürünlerin toplanması, taşınması ve benzeri hizmetler için %2,

Diğer hizmetler için %4.

Çiftçilere yapılan doğrudan gelir destekli ve alternatif ürün ödemeleri için %0.

Zirai Kazançlarda İstisnalar

Zirai faaliyette bulunan çiftçileri teşvik etmek amacıyla kanunda istisna hükümlerine yer verilmiştir.

Arızi Nakliye Ücretleri

Ziraat işlerinde kullandıkları hayvan, hayvan arabası, motor, traktör gibi vasıtalar veya sandallarla nakliyeciliği devamlı hâle getirmeksizin ara sıra ücret karşılığında eşya ve insan taşıyan çiftçiler gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır. Bunun anlamı çiftçilerin bu işlerden elde etmiş oldukları kazançlar için vergi ödemeyeceğidir.

Genç Girişimci Kazanç İstisnası

Zirai faaliyeti nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunan ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla yirmi dokuz yaşını doldurmamış tam mükellef gerçek kişilerin, faaliyete başladıkları takvim yılından itibaren üç vergilendirme dönemi boyunca elde ettikleri bu kazançlarının 75.000 Türk lirasına kadar olan kısmı, kanunda belirtilen şartların sağlanması halinde gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Teşvik, İkramiye ve Ödül İstisnası

Tarımı, hayvan yetiştirilmesini ve memleket bakımından faydalı olan diğer işleri ve faaliyetleri teşvik maksadıyla verilen ikramiyeler ve ödüller gelir vergisinden istisnadır (GVK m.29).

Zirai kazancı gerçek usulde tespit edilenler bir takvim yılı içerisinde elde ettikleri safi kazançlarını izleyen yılın üçüncü ayının (Mart) son günü akşamına kadar elektronik ortamda ikametgâhlarının bulunduğu yerin vergi dairesine göndermek zorundadırlar. Beyanname üzerinden tahakkuk eden vergi Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenir. Hazine ve Maliye Bakanlığına, gelirlerinin büyük bir kısmı zirai kazançtan oluşan mükellefler hakkında gerekli görülen hâllerde, iki taksitten fazla olmamak üzere, belli üretim bölgeleri ve ziraat ürünlerine göre, özel ödeme zamanları tayin edebilme yetkisi tanınmıştır (GVK m.117). Bu çerçevede, zirai kazançları ile birlikte başka kaynaklardan elde ettikleri kazanç ve iratlarını bildirecek çiftçilerden, bu toplam gelir içindeki zirai kazançları %75 ve daha yüksek nispette olanlar için ödeme zamanları Kasım ve Aralık ayı olarak belirlenmiştir.

Öğrenme Çıktısı

4 Zirai faaliyeti tanımlayabilme
5 Zirai kazançların gerçek usulde vergilendirilmesini açıklayabilme
6 Zirai kazançların tevkifat yoluyla vergilendirilmesini ifade edebilme

Araştır 2

Çiftçi Haşim 300 dönümlük arazisinde yetiştirdiği pamuğu ticaret borsasında tescil ettirerek 50.000 TL'ye Tüccar Ahmet'e satması sonucunda elde edeceği gelirin nasıl vergilendirileceğini araştırınız.

İlişkilendir

https://dergipark.org.tr/download/article-file/89221 adresinden "Türkiye'de Tarım Kesiminin Vergilendirilmesi

Anlat/Paylaş

Zirai kazançları tevkifat suretiyle vergilendirilen çiftçilerin beyanname verme yükümlülüğünü açıklayınız.

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti

1 İşletme hesabı esasına göre ticari kazancın tespitini açıklayabilme

2 Basit usulde ticari kazancın tespitini ifade edebilme

3 Ticari kazançlara ilişkin muafiyet ve istisnaları tanımlayabilme

Ticari Kazancın İşletme Hesabı Esası ve Basit Usule Göre Tespiti

Ticari kazancın gerçek usulde tespitinde ikinci usul işletme hesabı esasıdır. Birinci sınıf tüccarların ticari kazancı bilanço esasına göre tespit edilirken ikinci sınıf tüccarların ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilmektedir. İkinci sınıf tüccarlar işletme defteri tutarlar. İşletme hesabı defterinin sol tarafını giderler, sağ tarafına hasılatlar kaydedilmektedir. Hasılat ile giderler arasındaki fark ticari kazançtır. Bu şekilde tespit edilen ticari kazanç vergilendirme dönemini izleyen Mart ayında elektronik ortamda beyan edilmekte, tahakkuk eden vergi Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenmektedir.

Ticari kazancın diğer bir tespit türü de basit usuldür. Ticari kazanç elde eden mükelleflerin basit usulde vergilendirilebilmesi için genel ((kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak, kira bedelini aşmamak, ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak) ve özel (yıllık alım-satım ve gayrisafi iş hasılatının kanunda belirtilen tutarları aşmamış olması) şartları sağlamaları gerekmektedir. Bazı kimselerin basit usulden yararlanmaları söz konusu değildir (Örneğin sarraflar). Basit usule tabi olmanın birtakım vergisel avantajları bulunmaktadır. Basit usule tabi olanların defter tutma zorunlulukları söz konusu değildir. Ancak, bu kimseler alışlarında belge almak ve saklamak zorundadırlar. Basit usulde ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet farktır. Bu şekilde tespit edilen ticari kazanç vergilendirme dönemini izleyen Şubat ayında beyan edilmekte, tahakkuk eden vergi Şubat ve Haziran aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenmektedir

Muafiyet kişilerin vergi dışında bırakılması, istisna ise vergiye tabi konuların vergi dışı bırakılmasıdır. Çeşitli ekonomik, mali ve sosyal nedenlere bağlı olarak ticari kazanç elde eden bazı kişiler vergi dışında bırakılmış ya da ticari faaliyetler sonucu elde edilen ticari kazançlar vergi dışı bırakılmıştır. Ticari kazançlarla ilgili en önemli muafiyet esnaf muaflığıdır. Yapmış oldukları ticari faaliyetler sonucu elde ettikleri gelirler ancak geçimlerini sağlayacak düzeyde olan ve esnaf olarak kabul edeceğimiz bu kişiler gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır. Dar mükellef gerçek kişilere yönelik olarak ihracatçı muafiyeti ile sergi ve panayır istisnası söz konusudur. Gelir vergisinden istisna edilen kazançlar arasında en önemli istisna ise genç girişimci kazancı istisnasıdır. Gençler arasındaki işsizliği azaltma ve girişimciliği teşvik etmeye yönelik bu istisna ile ticari faaliyet sonucu elde edilen ticari kazancın 75.000 TL'lik kısmı vergiden istisna edilmiştir.

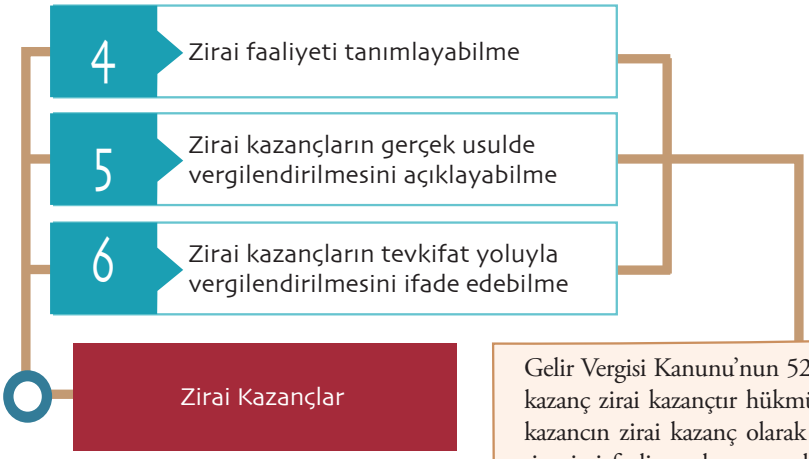

Gelir Vergisi Kanunu'nun 52. maddesinde zirai faaliyetten doğan kazanç zirai kazançtır hükmü yer almaktadır. Bu hükümden bir kazancın zirai kazanç olarak kabul edilmesi için yapılan faaliyetin zirai faaliyet olması gerektiğine bağlandığını görmekteyiz. O hâlde zirai faaliyet nedir ? Zirai faaliyet deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veyahut doğrudan doğruya tabiattan istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini, avlanmasını, avcıları ve yetiştiricileri tarafından muhafazasını, taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını ifade eder. Bu faaliyetlere örnek olarak fındık üreticiliği, tavuk besiciliği, hayvan besiciliği, pamuk üreticiliği, açık deniz balıkçılığı, tabiattan mantar toplama, evde yapılan kültür mantarcılığı verilebilir. Zirai faaliyet tanımının ötesindeki faaliyetleri de içerebilmektedir. Örneğin, çiftçinin sahibi olduğu bir biçerdöveri başka çiftçinin tarımsal faaliyetinde kullandırılması da bir zirai faaliyettir. Çiftçilerin zirai faaliyetlerinden doğan kazançları da zirai kazanç olarak kabul edilmekte ve gelir vergisine tabi tutulmaktadır.

Zirai kazançların vergilendirilmesi gerçek veya tevkifat usulüyle söz konusu olmaktadır. Zirai kazançların gerçek mi yoksa tevkifat usulüne göre mi vergilendirileceği hususunda üç ölçüt söz konudur; işletme büyüklüğü, bir biçerdövere veya aynı mahiyette motorlu araca sahip olma ve on yaşına kadar üç veya daha fazla traktöre sahip olma. İşletme büyüklüğü ölçütü aşanlar ile motorlu araç şartını aşanlar gerçek usulde aşmayanlar tevkifat usulüne göre vergilendirilirler.

Zirai kazançların gerçek usulde vergilendirilmesi bilanço esasına ya da zirai işletme hesabı esasına göre olmaktadır. Çiftçiler, kazançların tespitinde bu iki usulden birini tercih edebilirler. Zirai işletme hesabı esasına göre zirai kazançları tespit edilen çiftçiler, zirai işletme defteri tutmak zorundadırlar. Defterin sağ tarafına tahakkuk eden hasılat kaydedilirken; sol tarafına ödenen veya borçlanılan giderler kaydedilmektedir. Bilanço esasında zirai kazancın tespiti, bilanço esasına göre ticari kazancın tespitinde olduğu gibi dönem başı ve dönem sonu öz sermayelerin kıyaslaması yoluyla yapılır. Bu farktan varsa dönem içinde eklenen değerler çıkarılır, çekilen değerler eklenir. Bu şekilde tespit edilen zirai kazançlar vergilendirme dönemini izleyen Mart ayında elektronik ortamda beyan edilir ve tahakkuk eden vergi Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenir. Toplam kazançları içinde zirai kazançların oranı %75 ve üzerinde olması hâlinde vergi Kasım ve Aralık ayında ödenebilir.

Zirai kazançların tevkifat usulüyle vergilendirilmesi hâlinde yapılan tevkifat nihai vergi olmaktadır. Bu durumda beyanname verilmesi söz konusu olmamaktadır.

neler öğrendik?

1 Kimlerin ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilir?

A. Birinci sınıf tüccarlar
B. İkinci sınıf tüccarlar
C. Esnaflar
D. Kolektif şirketler
E. Adi şirketler

2 İkinci sınıf tüccarlar hangi defteri tutmak zorundadırlar?

A. Yevmiye Defteri
B. Defteri Kebir
C. Kasa Defteri
D. İşletme Defteri
E. İmalat Defteri

3 Aşağıdakilerden hangisi basit usule tabi olmanın avantajlarından biri değildir?

A. Beyanname vermezler.
B. Defter tutmazlar.
C. Tevkifat yapmazlar.
D. Geçici vergi mükellefiyetlikleri söz konusu değildir.
E. KDV mükellefiyetlikleri söz konusu değildir.

4 Basit usule tabi olmanın genel ve özel şartları bulunmaktadır. Aşağıdakilerden hangisi basit usule tabi olmanın genel şartlarından biri değildir?

A. Kendi işinde bilfiil çalışmak
B. Kira bedelinin kanunda belirtilen tutarı aşmamak
C. Alım-satım tutarlarının kanunda belirtilen tutarı aşmamak
D. Kendi işinde bilfiil bulunmak
E. Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak

5 Aşağıdakilerden hangisi basit usule tabi olabilir?

A. Kolektif şirket ortakları
B. İkrazatçı
C. Taksici
D. Sarraf
E. Reklamcı

6 Esnaf muaflığı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A. Genel olarak elde ettikleri ticari kazanç dolayısı ile vergi ödemezler.
B. Belge düzenleme zorunlulukları yoktur.
C. Bu kişilerden mal alan mükellefler gider pusulası düzenlerler.
D. Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine bağlılık arz edecek şekilde iş yapanlar esnaf muaflığından faydalanamazlar.
E. Bu kişilere yapılan ödemeler üzerinden hiçbir surette tevkifat yapılamaz.

7 Aşağıdakilerden hangisi zirai faaliyet değildir?

A. Evde mantar üreticiliği
B. Denizde balık avlanması
C. Fabrikada domates salçası üretimi
D. Tavuk üreticiliği
E. Yarış atı yetiştiriciliği

8 Aşağıdakilerden hangisi zirai kazançların gerçek usulde mi yoksa tevkifat usulüyle mi vergilendirileceğinin tespitinde kullanılan ölçülerden birisi değildir?

A. Zirai faaliyetin yapıldığı yer
B. İşletme Büyüklüğü
C. Biçerdöver
D. Traktör sayısı
E. Motorlu araç

9 "Çiftçilerin zirai faaliyet kapsamına giren tüm faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar stopaj yoluyla vergiye tabi tutulmaktadır. Stopaj yoluyla vergilendirme, zirai kazançları gerçek usulde tespit edilenler için……niteliğinde, gerçek usulde vergilendirilmeyenler için ……niteliğindedir". Boşluklara gelecek ifade sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

A. ön vergilendirme/nihai vergilendirme
B. geçici vergilendirme/ön vergilendirme
C. geçici vergilendirme/nihai vergilendirme
D. tahakkuk esaslı vergilendirme/ön vergilendirme
E. mahsup/takas

10 Zirai kazançların gerçek usulde tespiti zirai işletme hesabı esası ve bilanço esası olmak üzere iki şekildedir. Çiftçilerin bu esaslardan hangisine tabi olacağının tespitinde kullanılan ölçüt hangisidir?

A. İşletme büyüklüğü ölçütü
B. Çiftçinin I. veya II. Sınıf tüccar olması
C. Sahip olduğu motorlu araç sayısı
D. Çiftçinin kendi tercihi
E. Sahip olunan traktör

1. B	Yanıtınız yanlış ise "İşletme Hesabı Esasına Göre Ticari Kazancın Tespiti" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. D	Yanıtınız yanlış ise "İşletme Hesabı Esasına Göre Ticari Kazancın Tespiti" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. A	Yanıtınız yanlış ise "Basit Usul" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. C	Yanıtınız yanlış ise "Basit Usule Tabi Olmanın Şartları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. C	Yanıtınız yanlış ise "Basit Usule Tabi Olmanın Şartları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. E	Yanıtınız yanlış ise "Esnaf Muaflığı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. C	Yanıtınız yanlış ise "Zirai Kazançların Vergilendirilmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. A	Yanıtınız yanlış ise "Zirai Kazançların Vergilendirilmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. A	Yanıtınız yanlış ise "Zirai Kazançların Tevkifat Yoluyla Vergilendirilmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. D	Yanıtınız yanlış ise "Zirai Kazançların Gerçek Usulde Vergilendirilmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

GİRİŞ

Gelir vergisi yedi kazanç ve irattan oluşmaktadır. Bu kazanç ve iratlardan ticari kazanç ve zirai kazanç konuları 1. ve 2. bölümlerde incelenmiştir. Bu bölümde ise ücret, serbest meslek kazancı, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlar konusu incelenecektir. Diğer kazanç ve iratlar da değer artışı kazancı ve arızi kazançlardan oluşmaktadır.

ÜCRET GELİRLERİNİN TANIMI VE STOPAJ YOLUYLA VERGİLENDİRİLMESİ

Gelir Vergisi Kanunu **ücreti** *"… işverene tabi ve belirli bir iş yerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir"* (GVK m. 61, f.) şeklinde tanımlamıştır.

> İş Kanunu madde 32'de "Genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır" şeklinde tanımlanmaktadır.

Ücret, zihinsel ve/veya bedensel bir emek karşılığında işverenden elde edilen hasılayı ifade etmektedir. Ücret geliri elde eden bir gerçek kişi belirli bir işyerine, işverene bağlı olarak verdiği emek dolayısıyla para veya parayla ifade edilebilen menfaatleri çalıştığı sürelere bağlı olarak kazanmaktadır. Gerçek kişilerin bir takvim yılı içinde elde etmiş oldukları ücret gelirleri gelir vergisine tabidir.

Bu Kanun'un uygulanmasında GVK m. 61, f. 3'te sayılan; sporculara transfer ücreti ve sair adlarla yapılan ödemeler, bilirkişilere yapılan ödemeler gibi diğer bazı gelirler de ücret sayılmıştır.

İşveren; hizmet erbabını işe alan, emir ve talimatları dâhilinde çalıştıran, karşılığında işçiye ücret ödeyen gerçek ve tüzel kişilerdir. (GVK m. 62, f. 1)

İş yeri ise *"… mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane, şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, madenler, taş ocakları, inşaat şantiyeleri... gibi ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan, kısaca işin yapıldığı yerdir."* (VUK m. 156) İşyerinin merkez adresi dışında, şube, depo, irtibat bürosu gibi eklentileri de işyeri sayılır.

Ücretin para veya para ile ifade edilebilen bir menfaat olması gerekir. Bu menfaatin veya para ödemesinin adının ödenek, tazminat, kasa tazminatı, (mali sorumluluk tazminatı) tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık ilişkisi niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması bile ücretin niteliğini değiştirmez. Burada karışıklığa meydan vermemek için GVK m.61'de ücret geliri sayılan hâller şu şekilde belirtilmiştir:

a. Kanunla kurulan emekli sandıkları ile Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20. maddesinde belirtilen bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birliklerin personellerinin malullük, yaşlılık ve ölümlerinde yardım yapmak üzere kurulan sandıklardan ödenen ve en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarını aşmayan kısım istisna kapsamında olup; bunların dışında kalan emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıkları,

b. Daha önce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler,

c. TBMM, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyeleri ile Özel kanunlarına veya İdari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzer diğer kişilere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,

d. Yönetim ve Denetim Kurulları başkanı ve üyeleriyle, tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,

e. Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,

f. Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler,

dikkat

Futbolcu gibi sporcuların transfer paraları da ücret olarak değerlendirilmektedir.

Ücretler "vergilendirme" ve "tespit şekli" bakımından iki kısma ayrılmıştır:

- Gerçek ücretler
- Diğer ücretler

Ücretin vergilendirilmesinde genel kural olarak gerçek usul kabul edilmiştir. Bu kurala göre vergi, ücret gelirinin gerçek ve safi miktarı üzerinden alınmaktadır. Ücretin safi tutarı, işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan yararlar toplamından (yani ücretin gayrisafi tutarından) bazı indirimlerin yapılmasından sonra kalan miktardır.

Gerçek usule tabi ücretlerin vergilendirilmesi iki şekilde yapılmaktadır.

- Ücretten, işveren tarafından vergi kesintisi (stopaj usulüyle vergilendirme) yapılması,
- Elde edilen ücretin yıllık beyanname ile beyan edilmesi (beyan usulüyle vergilendirme),

Ücretlerin Stopaj Usulüyle Vergilendirilmesi

Ücretlerin vergilendirilmesinde temel yöntem, stopaj usulü ile verginin alınması olup bu yöntem oldukça pratiktir. Örneğin 1.000 işçi çalışan bir iş yerinde her bir işçiye gelirini beyan edip vergini öde demek yerine işverenden 1.000 işçinin vergilerini keserek tek bir beyanname ile beyan etmesini istemek daha pratik ve daha az bürokrasi isteyen bir yol olacaktır. Ücret gelirlerinin çok önemli kısmının vergisi, bu şekilde, ödemenin yapılmasından önce kaynakta (ödemeyi yapan işveren tarafından) kesilmektedir. Stopaj oranı ücret gelirinin büyüklüğüne bağlı olarak %15 ile %40 arasında değişmektedir.

Stopaj, gerçek ücret (safi ücret) üzerinden yapılmaktadır. Safi ücret, işveren tarafından verilen para ve diğer maddi menfaatler toplamından, GVK'nın 63. maddesinde yazılı aşağıdaki indirimlerin yapılmasıyla bulunur.

- Emekli aidatı ve sosyal sigorta primleri,
- Sosyal güvenlik destekleme primi,
- İşsizlik sigortası primi,
- Hayat/şahıs sigorta primleri,
- OYAK ve benzeri kamu kurumlarınca yapılan yasal kesintiler,
- Sendikalara ödenen aidatlar (işçi ve memur sendikaları),
- Engellilik indirimi
- Sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortası poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, sağlık, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler (İndirim konusu yapılacak primler toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Cumhurbaşkanı bu bentte yer alan oranları yarısına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi, asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir).

Asgari geçim indirimi

Birey ya da ailenin toplam gelirinden asgari geçim seviyesini sağlayacak bölümünün düşülerek vergi dışında bırakılmasıdır.

Ayrıca, GVK'nın 32. maddesi ile ücret geliri elde edenlere "asgari geçim indirimi" uygulamasından yararlanma hakkı verilmiştir. Uygulamada kısaca, AGİ olarak bilinen asgari geçim indirimi, ilgili takvim yılı bazında geçerli olan brüt asgari ücretin %50'si tutarındaki kısmına tekabül etmektedir. Bu tutara evli olan ücretlilerde çalışmayan eş için %10 oranında ilave, çocuklu mükelleflere ise ilk iki çocuk için ayrı ayrı %7,5, üçüncü çocuk için %10 diğer çocuklar için %5 ilave yapılacaktır. Mükellefin aile bildirimine göre yukarıdaki oranların toplamı ile yıllık toplam asgari ücret çarpılmakta, bulunan rakam ile de (asgari geçim indirimi tutarı) %15 çarpılmakta, bulunan rakam mükellefin yararlanacağı yıllık asgari geçim indirimi olmaktadır. Bu miktar 12'ye bölünerek her ay mükellefin üc-

retleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden düşülmektedir. Kısaca formül ile hesaplamayı gösterirsek şu şekilde bir ifadeye ulaşırız.

AGİ Yıllık Tutarı = (Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı X AGİ Oranı) X %15

Bu formüle göre hesaplanmış 2020 Aylık AGİ tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Asgari Geçim İndirimi (AGİ) 2020 Hesaplama	(01.01.2020-31.12.2020)
Bekar	220,73 TL
Evli eşi çalışmayan	264,87 TL
Evli eşi çalışmayan 1 çocuklu	297,98 TL
Evli eşi çalışmayan 2 çocuklu	331,09 TL
Evli eşi çalışmayan 3 çocuklu	375,23 TL
Evli eşi çalışmayan 4 çocuklu	375,23 TL
Evli eşi çalışmayan 5 çocuklu	375,23 TL
Evli eşi çalışan	220,73 TL
Evli eşi çalışan 1 çocuklu	253,83 TL
Evli eşi çalışan 2 çocuklu	286,94 TL
Evli eşi çalışan 3 çocuklu	331,09 TL
Evli eşi çalışan 4 çocuklu	353,16 TL
Evli eşi çalışan 5 çocuklu	373,23 TL

Son olarak, gayrisafi ücret üzerinden engelli ücretliler için engellilik indirimi yapılmaktadır:

Engellilik indirimi, adından anlaşılacağı üzere engelli olan ücretliler için getirilmiştir. Engellilik dereceleri üç grupta toplanmış; çalışma gücünün asgari %80'ini kaybetmiş olanlar 1. derece, %60'ını kaybetmiş bulunanlar 2. derece, %40'ını kaybetmiş bulunanlar ise 3. derece engelli kabul edilmiştir. 2020 yılında elde edilecek ücret gelirlerinde dikkate alınacak engellilik indirimi aylık tutarları şöyledir:

Birinci Derece Engelliler İçin	1.400 TL
İkinci Derece Engelliler İçin	790 TL
Üçüncü Derece Engelliler İçin	350 TL

Ücretli kişinin kendisi engelli ise engellilik indirimi tutarı gelir vergisi kesintisi yapılırken ücret matrahından indirilerek uygulanır. Bu indirimden bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan hizmet erbabı da yararlanır. Ayrıca ücret gelirlerini yıllık beyanname ile beyan eden ve bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan hizmet erbabı da engellilik indiriminden yararlanabilecektir.

Ücret geliri yıl içinde kesintiye tabi olmadığı için gelir vergisi beyannamesi veren hizmet erbapları da bu indirimi yıllık olarak hesaplayıp beyanname üzerinden indirebilirler. Ancak, yıl içinde ücret matrahından indirim konusu yapılan engellilik indirimi tutarının ikinci kez yıllık beyannamede indirim konusu yapılması mümkün değildir.

Ücretlerin Beyan Usulüyle Vergilendirilmesi

Türk vergi sisteminde ücretlerde temel vergilendirme yöntemi stopaj usulüdür. Ancak sistemde stopaj dışı yöntem olarak bazı ücretlerin vergi karnesi ve beyanname üzerinden vergilendirilmesi ile ilgili düzenlemeler de yer almaktadır.

Diğer Ücretlilerin Vergi Karnesi

GVK'nın 64. maddesi aşağıda sayılan kişilerin, bu işlerden sağladıkları gelirlerini gerçek ücretlerin dışında "diğer ücretler" olarak adlandırmış ve özel bir vergilendirme sistemi getirmiştir:

- Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar,
- Özel hizmetlerde çalışan şoförler,
- Özel inşaat işçileri,
- Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar.

Dikkat edileceği üzere bu kişilerin ücret gelirlerinin vergi incelemesiyle bile tespit edilmesi çok zordur. Bu kişilerin vergilendirilmesinde matrah olarak, asgari ücret esas alınmış ve götürü vergilendirme diyebileceğimiz bir varsayıma dayalı matrah tespit edilmeye çalışılmıştır. 64. maddede yer alan düzenlemeye göre; bu hizmet erbabının ücretleri, sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının %25'idir. Gerçekte elde ettikleri ücretin bir önemi olmaması nedeniyle bunlara gerçek ücretlerin dışında "diğer ücretler" adı verilmiştir. Diğer ücretler kapsamında vergilenen mükelleflere vergi karnesi alma yükümlülüğü getirilmiştir. (VUK m. 247, b. 1) Bu kişiler aldıkları vergi karnesi üzerinde, gelir vergisi tarifesi dikkate alınarak tahakkuk ettirilen vergiyi, şubat ve ağustos aylarında olmak üzere iki taksit hâlinde ilgili vergi dairesine ödemektedirler. (GVK m. 118)

Ücretlilerin Beyanname Üzerinden Vergilendirilmesi

Beyanname verme yükümlülüğü bulunan ücret gelirleri arasında; üzerinden stopaj yapılmamış bazı ücretler ile stopaja tabi olmasına rağmen birden fazla işverenden elde edilen ve beyan sınırını aşan ücret gelirleri bulunmaktadır.

- GVK m. 95'te sayılan ücret ödemelerinde stopaj söz konusu olmamaktadır. Bu durumda ücret gelirinin beyan usulü ile vergilendirilmesi zorunlu bir hal almaktadır.
- Örneğin, ücretlerini yabancı bir ülkedeki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabı, işverenin vergi kesintisi yaparak beyanname verme yükümlülüğü olmadığından kendisinin ücret geliri için beyanname vermesi gerekmektedir. Benzer şekilde GVK'nın 16. maddesinde yazılı istisnadan faydalanamayan yabancı elçilik ve konsolosluk memur ve hizmetlileri de ücret geliri için beyanname vermesi gerekmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığınca yıllık beyanname ile bildirilmesi gerekli görülen ödemeler de beyanname ile vergilendirilecektir.

GVK'nın 86. maddesinde tek işverenden elde edilen ücretlerin, tutarı ne olursa olsun beyana tabi olmayacağı ifade edilmiştir. Birden fazla işverenden ücret geliri elde edenler ise, birinciden sonraki ücret gelirlerinin toplam tutarı beyan sınırını (GVK madde 103'teki tarifenin ikinci gelir diliminde yazılı tutarı **2020 yılı için 49.000 TL'yi**) aşıyorsa ücret gelirlerinin tamamı için beyanname vermek zorundadırlar. Bu son durumda beyanname izleyen yılın mart ayında verilecektir. Bu beyanname üzerinden gelir vergisi tarifesine göre hesaplanacak vergiden, yapılan stopajlar düşülecek ve kalan vergi iki taksit halinde (3. Mart ve 7. Temmuz aylarında) ödenecektir. Birden fazla işverenden ücret alınması hâlinde, birinci işverenden alınan ücretin hangisi olacağı serbestçe belirlenebilecektir. Kesintiye tabi tutulmamış ücret gelirleri (diğer ücretler hariç) için tutarı ne olursa olsun yıllık beyanname verilecektir.

Ücretlerde Muaflık ve İstisnalar

Gelir Vergisi Kanunu'nda ücretlere ilişkin birtakım muaflık ve istisna hükümleri yer almaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmektedir.

Diplomat Muaflığı

Yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, müsteşar ve konsolosları ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o memleketin tabiiyetinde bulunan memurları ve Türkiye'de resmî bir göreve memur edilenlerin, menkul sermaye iradı üzerinden yapılan tevkifatlar dışındaki tüm gelirleri gelir vergisinden muaftır. Bu muafiyet sadece karşılıklılık (mütekabiliyet) şartına bağlanmıştır. (GVK m. 15)

Elçilik ve Konsolosluk Çalışanlarının Ücret İstisnası

Kanun, yabancı elçilik ve konsolosluklarda çalışan, ancak 15'nci maddeye girmeyen memur ve hizmetlilerin, yalnızca bu işlerden aldıkları ücretleri, yine karşılıklı olmak şartıyla gelir vergisinden istisna etmiştir. (GVK m. 16)

Ücretlerde Diğer İstisnalar

Bu istisnalar GVK'nın "Müteferrik İstisnalar" başlığını taşıyan Altıncı Bölümü'nde yer almaktadır (Bkz. GVK m. 23-29). Müteferrik kavramı 'çeşitli', 'farklı' anlamına gelmektedir. Bu bölümün 23. maddesi "Ücretlerde" başlığını taşımaktadır. Sayıları 15'i bulan bu istisnalar için 23. maddeye bakılabilir. Örneğin, hizmetçilerin ücretleri istisnadır. Hizmetçiler özel fertler tarafından evlerde, bahçelerde, apartmanlarda ve ticaret mahalli olmayan sair yerlerde orta hizmetçiliği, süt ninelik, dadılık, bahçıvanlık, kapıcılık gibi özel hizmetlerde çalıştırılanlardır. Mürebbiyelere ödenen ücretler istisna kapsamına dâhil değildir.

Öğrenme Çıktısı

1 Ücret gelirlerini tanımlayabilme
2 Ücretlerin stopaj yoluyla vergilendirilmesini açıklayabilme
3 Ücretlerin beyan yoluyla vergilendirilmesini ifade edebilme

Araştır 1	İlişkilendir	Anlat/Paylaş
Ücretlerin stopaj usulüyle vergilendirilmesini araştırınız.	https://maliyedergisi.sgb.gov.tr/yayinlar/md/162/10.pdf adresinden "Ücretlerin Vergilendirilmesine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Öneri: Beyanname Yükümlülüğü" başlıklı makaleyi okuyabilirsiniz.	Ücretlerin hangi durumlarda beyanname yoluyla vergilendirileceğini açıklayınız.

SERBEST MESLEK KAZANÇLARI

"Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır." (GVK 65)

dikkat

Sermaye, serbest meslek faaliyetinde ikinci plandadır. Şahsi mesai, ilmi veya mesleki bilgi, beceri ve ihtisas önemlidir.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere bir faaliyetin serbest meslek faaliyeti olup olmadığı, faaliyetin;

- sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmî veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanması,
- bir işverene bağlı olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması,
- devamlı olması,

unsurlarını taşıyıp taşımadığına bağlı bulunmaktadır. Bu tanım kapsamında serbest meslek kazançlarına örnek olarak;

- Avukat, doktor, mali danışman, muhasebeci, mühendis, veteriner hekim, çevirmenlerin kazançlarını,
- Yazar, şair, bilgisayar programcısı, heykeltıraş, ressam gibi kişilerin telif kazançlarını,
- Gümrük komisyoncuları, noterlerin kazançlarını, konser veren müzik sanatçılarının kazançlarını, ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi meslekleri icra edenlerin kazançlarını verebiliriz.

Serbest Meslek Kazancının Başka Kazançlara Dönüşmesi

Serbest meslek faaliyetlerinin işverene tabi olarak yapılması durumunda, serbest meslek kazancı değil, ücret geliri söz konusu olur.

Faaliyetin sermaye konularak icra edilmesi (örneğin; doktorun faaliyetini, açtığı poliklinikte ve kendi özel hastanesinde yürütmesi) durumunda ticari kazanç söz konusu olur. Aynı şekilde eczacının, diş protezcisinin elde ettiği gelir de serbest meslek kazancı olarak değil; ticari kazanç olarak vergilendirilir. Çünkü bu faaliyetlerin ticari mahiyeti serbest meslek faaliyetine göre ağır basmaktadır.

Serbest meslek faaliyetini mutat (sürekli) olarak değil de arızi (geçici) olarak yapanlar, bu kapsamın dışında kalıp diğer kazanç ve irat hükümlerine göre vergilendirilirler. Örneğin; emekli olan bir doktorun, ara sıra ameliyatlara girerek para kazanması durumunda diğer kazanç ve irat söz konusu olacaktır.

Serbest Meslek Kazancının Tespiti

Serbest meslek kazancının tespiti, gerçek usulde yapılmaktadır. Gerçek usulde serbest meslek kazancı *"… bir hesap dönemi içinde serbest meslek faaliyeti karşılığı olarak tahsil edilen para ve ayınlar ve diğer suretlerle sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerden bu faaliyet dolayısıyla yapılan giderler indirildikten sonra kalan farktır."* (GVK m. 67, f.1)

Söz konusu kazanç, Vergi Usul Kanunu hükümleri çerçevesinde tutulan "serbest meslek kazanç defteri"ne göre tespit edilir. (Bkz. VUK m. 210) Bu defter, eskiden notere tasdik ettirilerek kâğıt ortamında tutulurken, 2018 yılından bu yana defter-beyan sistemi üzerinden elektronik olarak tutulmaktadır. Serbest meslek kazancının tespitinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sunulan elektronik ortamdaki yazılım kullanılmaktadır.

İndirilebilecek Giderler

Serbest meslek sahibinin, safi kazancının belirlenmesinde gider olarak düşebileceği bazı kalemler aşağıda açıklanmıştır: (GVK m. 68)

- Gelirin elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler (Örneğin; elektrik, ısıtma, haberleşme, kırtasiye giderleri, çalışanların ücretleri),
- Mesleki faaliyetin ifasında başkalarına gördürülen hizmetler için ödenen paralar,
- İşle ilgili şehir içi ulaşım ücretleri ile posta ve telgraf ücreti gibi harcamalar,
- İş yeri kirası aynı çerçevede gider yazılabilir. İş yeri kendi mülkü olanlar, kira yerine amortismanı gider yazarlar),
- Hizmetli veya işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatındaki iaşe (yemek-içmekle alakalı) ibate (barınma ile alakalı) giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı ile GVK m. 27'de yazılı giyim giderleri,
- İşle ilgili olmak şartıyla seyahat ve konaklama giderleri,
- Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dâhil olan taşıtlar için Vergi Usul Kanunu'na göre ayrılan amortismanları,
- Kiralanan veya envantere dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri,
- Alınan mesleki yayınlar, dergiler, kitaplar için ödenen bedeller,
- Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri,
- Serbest meslek faaliyeti dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları ile mesleki kuruluşlara ödenen aidatlar,
- Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen meslek, ilan ve reklam vergileri ile iş yerleriyle ilgili ayni vergi, resim ve harçlar.

Serbest Meslek Kazançlarında İndirim, Muafiyet ve İstisnalar

Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan serbest meslek kazançlarına ilişkin indirim, muafiyet ve istisna hükümleri aşağıda verilmektedir.

Serbest Meslek Kazançlarında Engellilik İndirimi

Engelli serbest meslek erbabı ile bakmakla yükümlü olduğu kişiler arasında engelli bulunan serbest meslek erbabı için, (ücretler bahsinde açıkladığımız) engellilik indiriminden yararlanma hakkı getirilmiştir. (GVK m. 89, b. 3) Örneğin; bakmakla yükümlü olduğu annesi 1. dereceden engelli olan bir serbest meslek sahibi, bir yıllık engellilik indirimi tutarı olan bedeli kazancından düşebilecektir.

Serbest meslek faaliyeti ifa edenler, izleyen yılın mart ayında yıllık beyanname vermek zorundadırlar. Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin birinci fıkrasında vergi tevkifatı yapmak zorunda olanlar belirtilmiş, aynı fıkranın 2 numaralı bendinde yaptıkları serbest meslek işleri dolayısıyla bu işleri icra edenlere yapılan ödemelerden gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır. Tevkifat oranı; 18. madde kapsamına giren serbest meslek işlerinde %17, diğerlerinde %20 olarak belirlenmiştir. Tevkifat uygulamasında serbest meslek kazancının devamlı veya arızi nitelikte olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Bu tip yapılan stopajlar varsa, verilen beyanname üzerinden hesaplanan toplam vergiden mahsup edilecektir. Kalan vergi de iki taksit halinde (3., 7.aylarda) ödenecektir. Bu mükellefler için, ayrıca geçici vergi ödeme yükümlülüğü de getirilmiştir.

Serbest Meslek Kazancı Muaflığı

Ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi serbest meslek sahipleri bazı şartlara uymaları durumunda gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Bu şartlar VUK'un 155. maddesinde yer almaktadır:

- Muayenehane, yazıhane, atölye gibi özel iş yerleri açmamak,
- Çalışılan yere tabela, levha gibi mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren alametleri asmamak,
- Devamlı şekilde mesleki faaliyette bulunduğunu gösteren ilanlar yapmamak,
- Serbest mesleki faaliyette bulunmak üzere mesleki teşekküllere kaydolmamak.

Bu şartlardan birinin ihlal edilmiş olması muafiyetten yararlanmayı engellememektedir. Ancak bu şartlardan ikisinin ihlal edilmiş olması durumunda muafiyet ortadan kalkar.

"Ayrıca, Mesleki teşekküllere kaydolanlardan görevleri veya durumları icabı bilfiil mesleki faaliyette bulunmayacağını" bildirenler işe başlamamış sayılır. (VUK 155, f. 2)

Telif Kazançları İstisnası

Müellif, mütercim, heykeltıraş, ressam, bilgisayar programcısı gibi bazı meslek sahiplerinin veya mirasçılarının kitap, resim, heykel, şiir, hikâye, roman, makale, CD, disket, bilimsel araştırma ve incelemeleri, röportaj, fotoğraf, film, radyo ve televizyon oyunu gibi eserlerini satmak veya kiralamak suretiyle elde ettikleri hasılat gelir vergisinden istisna tutulmuştur (telif kazancı istisnası).

Bu istisna bilim, sanat ve teknolojinin geliştirilmesi gayesiyle tesis edilmiştir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda eser, "sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri" şeklinde tanımlanmıştır.

Öğrenme Çıktısı

4 Serbest meslek kazançlarını tanımlayabilme
5 Serbest meslek kazançlarında matrah tespitini açıklayabilme
6 Serbest meslek kazançlarında muafiyet ve istisnaları özetleyebilme

Araştır 2

Bir öğretim üyesinin, (A) Şirketinin yaşadığı hukuki sorunla ilgili verdiği yazılı hukuki mütalaa karşılığında elde ettiği gelirin nasıl vergilendirileceğini araştırınız.

İlişkilendir

Serbest meslek kazançları hangi durumlarda başka kazançlara dönüşmektedir?

Anlat/Paylaş

Serbest meslek faaliyeti karşılığında bir belge alınmakta mıdır? Açıklayınız.

GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARI

GVK'nın 70. maddesinde sayılan "mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradı" olarak kabul edilmiştir. Kanunda sayılan mal ve hakların kiralanmasından elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradıdır. Bu mal ve haklara aşağıdaki örnekleri verebiliriz:

Mutasarrıf
Bir mal veya hak üzerinde fiilen kullanma yetkisi olan kişidir.

Zilyetlik
Taşınır veya taşınmaz bir mal üzerindeki fiilî hakimiyettir.

İrtifak Hakkı Sahibi
Bir gayrimenkulden özel bir hukuki sebebe dayanarak (tapu siciline tescil edilmek suretiyle) yararlanma hakkı bulunan kişidir.

İntifa Hakkı Sahibi
Bir menkul veya gayrimenkul mal ya da hak üzerinde yararlanma ve kullanma hakkı olan kişilerdir.

Gayrimaddi mallar:

- Arazi, bina, maden suları, madenler,
- Motorlu nakil vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat, gemi ve gemi payları.

Gayrimaddi haklar:

- Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları,
- Marka, ticaret unvanı, desen, model, televizyon filmi, ses ve görüntü bantları,
- Telif hakları, ihtira beratı (buluş, icat belgesi).

Yukarıda belirtilen gayrimaddi mallar ve gayrimaddi hakların kiraya verilmesinden elde edilen gelirler gayrimenkul sermaye iradıdır.

dikkat

Borçlar Kanunu açısından; kiracı, kiraya verenin yazılı rızasını almadıkça, kiralanan malı veya kullanım hakkını tamamen veya kısmen başkasına devredemez.

Gayrimenkul Sermaye İradının Başka Kazançlara Dönüşmesi

GVK'nın 70'nci maddesinde yazılı gayrimaddi malların ve gayrimaddi hakların herhangi bir ticari veya zirai bir işletmeye dâhil olması durumunda, bunların iratları ticari veya zirai kazancın tespitine ilişkin hükümlere göre vergilendirilecektir.

Telif hakları ile ihtira beratının sahibi ve kanuni mirasçıları tarafından kiralanması durumunda serbest meslek kazancı olarak vergilendirileceği düzenlemesine yer verilmiştir.

Telif haklarının ve ihtira beratlarının sahibi ve kanuni mirasçıları dışındaki kişiler tarafından kiralanması durumunda, gayrimenkul sermaye iradı söz konusu olacaktır.

İhtira Beratı
Teknik bir buluşun (icadın) resmen teyit edilmesi, belgelendirilmesidir.

Gayrimenkul Sermaye İratlarının Stopaj Yoluyla Vergilendirilmesi

Bu durumda vergileme gayrisafi hasılat üzerinden yapılmaktadır. Gayrisafi hasılat: *"... 70. maddede yazılı mal ve hakların kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde o yıla veya geçmiş yıllara ait olarak nakden veya aynen tahsil edilen kira bedellerinin tutarıdır."* (GVK m. 72, f. 1)

Gelecek yıllara ait peşin tahsil edilen kiralar ise ilgili yılın geliri sayılmaktadır. (GVK m. 72, f. 4) Önceki yıllara ait olup sonradan tahsil edilen kira gelirleri de tahsil edildiği yılın geliri kabul edilmektedir.

Gayrimenkullerin vergi kesme yükümlülüğü olan kişi ve kuruluşlara kiralanması durumunda kiralar ödenirken stopaj yapılması gerekir. (GVK m. 94, b. 5) Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü madde-

sinde sayılan kişi, kurum ve kuruluşlar; gayrimenkul sermaye iradına konu mal ve hakları kiralamaları durumunda, bu kapsamda yapacakları kira ödemeleri üzerinden gelir vergisi kesintisi (tevkifat) yapmak zorundadırlar. Kiracı olan söz konusu kişi ve kuruluşlar, yaptıkları kira ödemelerinin brüt tutarı üzerinden %20 oranında gelir vergisi kesintisi yapacaklardır.

Kiracının, stopaj yapma yükümlülüğü olmayan bir kişi ve kurum olması durumunda ise, vergi kesintisi yapılmayacaktır. Bu nedenle, genellikle iş yeri olarak kiralanan gayrimenkullerden sağlanan gelirler stopaja maruz kalmakta, konut kiraları ise stopaja maruz kalmamaktadır. Ancak, örneğin;

- İş yerinin basit usulde vergilenen bir mükellef tarafından veya bir büyükelçilik tarafından kiralanması durumunda stopaj söz konusu olmayacaktır.
- Buna karşılık, konutun bir ticaret şirketi adına kiralanması durumunda ise kira ödemeleri stopaja maruz kalacaktır.

Gayrimenkul Sermaye İratlarının Beyan Yoluyla Vergilendirilmesi

Gayrimenkul sermaye iratları ile ilgili beyanname, izleyen yılın mart ayında verilmektedir. Hesaplanan vergi iki taksit hâlinde (3., 7. aylarda) ödenecektir.

Stopaj Yapılmış Olan Gayrimenkul Sermaye İratları

Stopaj yapılan hâllerde, elde edilen gayrimenkul sermaye iradının brüt (stopaj yapılmadan önceki) tutarının, beyanname verme sınırını aşmaması hâlinde beyanname verilmeyecektir. Başka gelirler için beyanname verilse bile, söz konusu gayrimenkul sermaye iradı beyanname verme sınırını aşmadığı için beyannameye dâhil edilmeyecektir.

Gayrimenkul sermaye iradının brüt tutarının, belirlenen miktarın üzerinde olması durumunda ise beyanname verilecek veya bu irat, başka gelirler için verilen beyannameye dâhil edilecektir. Beyannamede gösterilecek olan tutar, sınırı aşan kısım değil, gelirin tamamıdır. Beyanname üzerinden hesaplanan vergiden, daha önce yapılan stopajlar düşülecektir.

dikkat

Gayrimenkul kiralarında stopaj oranı, %20'dir.

dikkat

Gayrimenkul sermaye iradı beyannamesi izleyen yılın **Mart ayında** verilir, vergisi ise iki taksit halinde Mart ve Temmuz aylarında ödenir.

Yaşamla İlişkilendir

TESK Başkanı Palandöken, kira stopajı vergisinin kiracı esnafa ödetildiğini ancak kâğıt üzerinde iş yeri sahibinin ödemiş gibi gözüktüğünü söyledi.

Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (TESK) Genel Başkanı Bendevi Palandöken, iş yerlerinde kira gelirinden doğan vergiyi, birçok uygulamada bu geliri elde eden mükellefin değil, kiracı konumundaki ticaret erbabının ödediğini belirterek, "Mal sahibinin vergisini de biz ödüyoruz, kira stopajı yükü esnafın sırtından kaldırılmalı." ifadesini kullandı.

Palandöken, yaptığı yazılı açıklamada, esnafın dükkân açmak için iş yeri sahiplerinin isteklerini kabul etmek durumunda kaldığına dikkat çekerek, bu nedenle yapılan kira sözleşmelerinin net kira üzerinden belirlendiğini ve vergi yükünün de mülk sahibinin değil, kiracı durumundaki esnaf ve sanatkârın üstüne kaldığını bildirdi.

Günümüzdeki birçok uygulamada, iş yerlerinde kira gelirinden doğan vergiyi, bu geliri elde eden mükellefin değil, kiracı konumundaki ticaret erbabının ödediğine dikkat çeken Palandöken, şunları kaydetti:

Kaynak: 30 Temmuz 2017, www.dunya.com/ekonomi

Stopaj Yapılmamış Olan Gayrimenkul Sermaye İratları

Gelir vergisi stopajı yapılmayan gayrimenkul sermaye iratlarının, beyan edilmesi gerekir. Bu kuralın konut kira gelirleri hakkında bir istisnası vardır. Buna göre gelirin konut kirasından ibaret olması ve belirlenen istisna tutarını geçmemesi durumunda beyanname verilmeyecektir. Gelirin bu istisna **(2020 yılı için 6.600 TL)** tutarının üzerinde olması durumunda ise fazla kısım beyan edilecektir. Mükellefin, konut kira geliri yanında beyan yoluyla vergilendirilen ticari, zirai veya serbest meslek kazancının bulunması durumunda konut kirası istisna hakkı ortadan kalkmaktadır. (GVK m.21)

Beyanname Üzerinden Giderlerin Düşülmesi

Gayrimenkul sermaye iradı olarak, brüt gelir değil safi irat vergilenir. Safi irat, gayrisafi hasılattan iradın sağlanması ve idame ettirilmesi için yapılan giderlerin indirilmesi ile bulunur. (GVK m. 71).

Gayrimenkul sermaye iradında safi iradın saptanması için, kira gelirlerinden indirilecek giderler konusunda seçilebilecek iki yöntem vardır.

- Gerçek Gider Yöntemi
- Götürü Gider Yöntemi

Götürü veya gerçek gider yönteminin seçimi, taşınmaz malların tümü için yapılır. Bunlardan bir kısmı için gerçek gider, diğer kısmı için götürü gider yöntemi seçilemez. Gerçek gider yönteminin seçilmesi durumunda;

1. Kiraya veren tarafından, kiraya verilen gayrimenkul için ödenen; aydınlatma, ısıtma, su ve asansör giderleri,
2. Kiraya verilen malların idaresi için yapılan ve gayrimenkulün önemi ile mütenasip olan idare giderleri,
3. Kiraya verilen mal ve haklara ait sigorta giderleri,
4. Kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizleri ile konut olarak kiraya verilen bir adet gayrimenkulün iktisap yılından itibaren 5 yıl süre ile iktisap bedelinin %5'i
5. Kiraya verilen mal ve haklar için ödenen, emlak vergisi, resim, harç ve şerefiyelerle kiraya veren tarafından belediyelere ödenen harcamalara katılma payları,
6. Kiraya verilen mal ve haklar için ayrılan amortismanlar,
7. Kiraya **veren tarafından**, kiraya verilen gayrimenkul için yapılan onarım giderleri ile bakım ve idame giderleri,
8. Kira ile tuttukları mal ve hakları kiraya verenlerin ödedikleri kiralar ve diğer gerçek giderler,
9. Sahibi bulundukları konutları kiraya verenlerin kirayla oturdukları konut veya lojmanların kira bedeli,
10. Kiraya verilen mal ve haklarla ilgili olarak sözleşmeye, kanuna veya ilama istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar, brüt kira tutarından indirilir.

Götürü gider yöntemini seçen mükellefler, (hakları kiraya verenler hariç) kira gelirlerinden istisna tutarını düştükten sonra kalan tutarın %15'i oranındaki götürü gideri gerçek giderlere karşılık olmak üzere indirebilirler. Ancak, bu usulü seçen mükellefler iki yıl geçmedikçe gerçek gider yöntemine geri dönemezler.

Vergi Güvenlik Müessesesi (Emsal Kira Bedeli)

Gelir Vergisi Kanunu, vergilenecek kira bedelinin (gayrisafi hasılatın) emsal kira bedelinden düşük olamayacağını öngörmüş kiracı ile kiraya verenin anlaşarak kirayı çok düşük göstermesinin önlenmesi amaçlanmıştır.

dikkat

Emsal kira bedeli: Kira bedelinin gerçekte olandan düşük beyan edilmesini önlemeye yarayan bir vergi güvenlik müessesesidir.

Bina ve arazide emsal kira bedeli, eğer varsa yetkili özel mercilerin tespit ettiği bedel, bu yoksa VUK'a göre belirlenen vergi değerinin %5'idir. Diğer mal ve haklarda ise bu oran %10 olarak

belirlenmiştir. (GVK m. 73) Bina ve arazilerin vergi değerleri, emlak vergisi ile ilgili olarak belirlenmektedir. (Bkz. EVK m. 29) Örnek vermek gerekirse, emlak vergisi değeri 200.000 olarak belirlenen bir binanın, emsal kira bedeli 10.000 TL olacak; beyan edilecek irat da bu 10.000 TL'den az olamayacaktır.

dikkat

Yukarıda "Gayrimenkul Sermaye İratları" başlığı altında incelediğimiz; GVK'nın 70'inci maddesinde sayılarak belirlenen mal ve hakların tamamı için emsal kira bedeli esası uygulanır.

Öğrenme Çıktısı

7 Gayrimenkul sermaye iratlarını tanımlayabilme
8 Gayrimenkul sermaye iratlarının stopaj yoluyla vergilendirilmesini açıklayabilme
9 Gayrimenkul sermaye iratlarının beyan yoluyla vergilendirilmesini ifade edebilme

Araştır 3

Beyan ettiği kira geliri emsal kira bedelinin altında kalan mükellef elde ettiği kira bedelinin gerçeğe uygun olduğunu ileri sürebilir mi? Araştırınız.

İlişkilendir

https://www.dunya.com/kose-yazisi/emsal-kira-bedeli/27326 adresinden "Emsal kira bedeli" başlıklı köşe yazısını okuyabilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Gelir vergisi stopajı yapılmayan gayrimenkul sermaye iratlarının, beyan edilmesi gerekir mi? Açıklayınız.

MENKUL SERMAYE İRATLARI

Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır. (GVK m. 75, f. 1) Aşağıda yazılı gelirler menkul sermaye iradı sayılmaktadır:

- Her türlü hisse senetlerinin kâr payları (temettü gelirleri),
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Devlet tahvili ve Hazine bonosu faizleri ile diğer her türlü tahvil ve bono faizleri, eurobond faizleri,
- Repo gelirleri,
- Mevduat faizleri,
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (İslam bankacılığı ve işletmeciliği),
- Her nevi hisse senetleri kâr payları,
- Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları,
- Her türlü alacak faizleri,
- Bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları,

Eurobond
Uluslararası piyasalarda işlem gören, yabancı para cinsinden, uzun vadeli yatırım aracıdır.

Repo
Genellikle bankaların kurumsal veya bireysel yatırımcıya Hazine bonosu, Devlet tahvili gibi sabit getirili bir menkul kıymeti satması ve bu menkul kıymeti önceden belirlenen bir fiyattan ileri bir tarihte geri satın almak üzere anlaşma yapmasıdır.

- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,

Menkul Sermaye İratlarının Başka Kazançlara Dönüşmesi

İrat sağlayan menkul kıymetlerin ticari faaliyete dâhil (bir ticari işletmenin aktifine kayıtlı) olması durumunda, bu iratlar ticari kazancın tespitinde dikkate alınır. (GVK m. 75, f. 3) Bu kazanç ve iratlar ticari kazanç sayılacak ve ticari kazanca göre vergilendirilecektir.

Ödünç para verme işinin sürekli olarak yapılması (örneğin, bir yılda birden çok kişiye veya aynı kişiye birden çok defa ödünç verilmesi) hâlinde de elde edilen alacak faizleri menkul sermaye iradı değil, ticari kazanç olarak vergilendirilir.

Hazine bonosu, Devlet tahvilleri ve eurobondların vadesi gelmeden elden çıkarılması durumunda, menkul sermaye iradı değil, diğer kazanç ve irat (değer artışı kazancı) söz konusu olur.

Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi

Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde temel yöntem stopaj yoluyla vergilendirme olmakla beraber bazı durumlarda beyanname üzerinden de vergileme yapılmaktadır.

Menkul Sermaye İratlarının Stopaj Yoluyla Vergilendirilmesi

Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesi esas olarak stopaj yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Bazı istisnai durumlarda ise beyanname verilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Aşağıdaki menkul sermaye iratlarını ödeyenler (çoğunlukla bankalar), ödeme esnasında Yasa'da yazılı oranlarda tevkifat yaparlar:

- Hazine bonosu ve Devlet tahvili faizi, eurobond faizleri, özel sektör tahvil ve bonolarının faizi,
- Mevduat faizi, döviz tevdiat hesabı faizi,
- Repo geliri,
- Özel finans kurumları kâr zarar ortaklığı belgesi gelirleri,
- Yatırım fonları katılma belgelerinden elde edilen kazançlar.

Bu iratları elde eden gerçek kişi mükellefler açısından yapılan tevkifat, nihai vergilendirme olur ve tutar ne olursa olsun ayrıca beyanname verilmez veya başka gelirler için verilen beyannameye bu iratlar dâhil edilmez.

Kâr payları (temettü) ödemeleri üzerinden de stopaj yapılmaktadır. Kurum kârının dağıtılmayarak sermayeye eklenmesi durumda ise stopaj yapılmayacaktır. Stopaja maruz kalan kâr payı gelirini elde eden gerçek kişi ortaklar açısından, elde ettikleri kâr payının yarısı gelir vergisinden istisna edilmiştir. (GVK m. 22, b.2) İstisna tutarı hesaplanırken kâr payının gayrisafi (stopaj yapılmadan önceki) tutarı dikkate alınmaktadır. İstisnanın düşülmesinden sonra kalan tutar, beyanname verme sınırını geçiyorsa gerçek kişi ortak, izleyen yılın Mart ayında beyanname vermek (veya başka gelirleri için verdiği beyannameye bu geliri dâhil etmek) zorundadır. Beyanname üzerinden gelir vergisi tarifesine göre vergi hesaplanmakta, bu vergiden de daha önce yapılan stopajın tamamı indirilmektedir. (GVK m. 22, b. 2, son cümle ve GVK m. 94, f. 4)

Menkul Sermaye İratlarının Beyanname Üzerinden Vergilendirilmesi

Stopaja maruz kalmayan, alacak faizleri gibi bazı menkul sermaye iratları, gelirin elde edildiği yılı izleyen Mart ayında beyanname ile bildirilmek zorundadır: (GVK m. 85, 86)

Diğer taraftan stopaja maruz kalsa da yurt dışından elde edilen mevduat faizi, Devlet tahvili faizi gelirleri için beyanname verme mecburiyeti vardır.

Çeşitli menkul sermaye iradını bir arada elde eden mükellefler açısından, beyanname verme sınırı araştırılırken;

- Kurumlardan elde edilen kâr payları ve
- Mükellefin elde ettiği (beyana tabi olan) diğer menkul sermaye iratları toplanacaktır.
- Verilen beyanname üzerinde, brüt menkul sermaye iradından aşağıda açıklanan giderler indirilebilir:

- Depo etme ve sigorta ücretleri gibi taşınır değerlerin korunması için yapılan giderler,
- Temettü hisseleri ve faizlerin tahsil giderleri,
- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar.

Gerçek kişilerce 2020 yılında elde edilen menkul sermaye iratlarının bir kısmı beyan edilecek gelir toplamının 49.000 TL'yi aşması halinde; bir kısmı ise vergi kesintisine ve istisnaya tabi olmadıkları için (2020 yılı için 2.600 TL'yi) belli bir tutarı aşması hâlinde yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 76'ncı maddesine göre; menkul kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması, iştirak hisselerinin devir ve temliki, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler menkul sermaye iradı sayılmaz.

Hazır Beyan Sistemi; menkul sermaye iradı mükelleflerinin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamelerinin, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından önceden hazırlanarak mükelleflerin onayına sunulduğu, hızlı ve kullanımı kolay bir sistemdir.

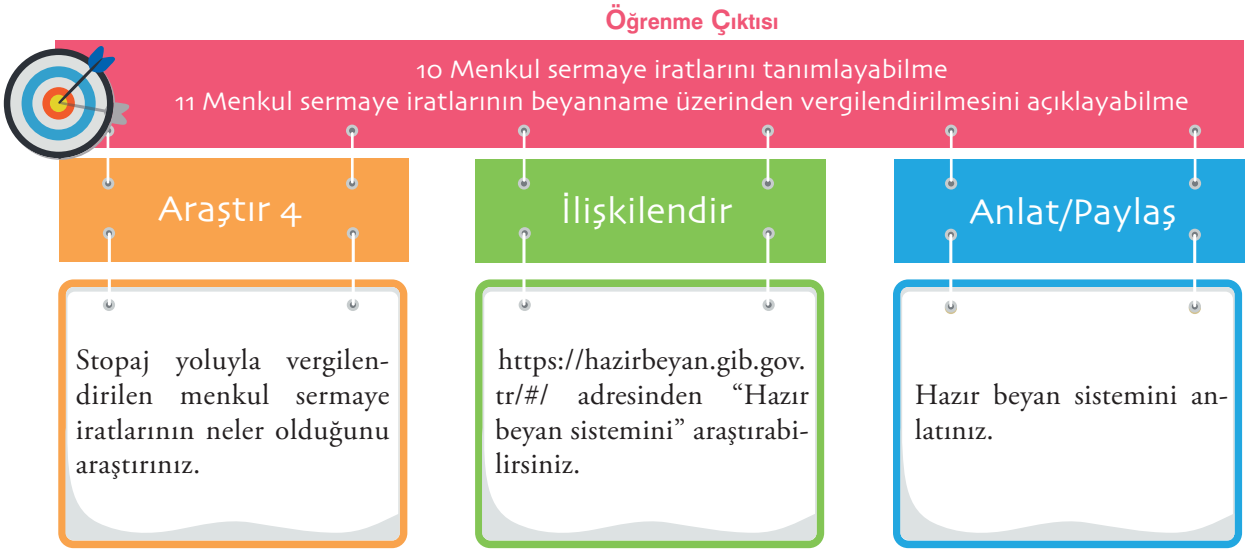

DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR

Diğer kazanç ve iratlar, değer artışı kazançları ve arızi kazançlar olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. (GVK m. 80) "Diğer Kazanç ve İrat"lar yapısı itibarıyla devamlılık göstermeyen ve mutat meslek halinde yapılmayan, daha çok spekülatif ve arızi denilebilecek kazançlar olarak adlandırılmaktadır. Bir kazanç ve iradın "Diğer Kazanç ve İrat" olarak vergiye tabi tutulabilmesi için, bu irada ilişkin faaliyetin kanunda açıkça yazılı olması gerekmektedir.

Burada açıklanacak olan kazançların bir ticari işletme tarafından elde edilmesi durumunda, vergilendirme ticari kazanç hükümlerine göre yapılacaktır.

Değer Artışı Kazançları

GVK mük. 80. maddede sayılan mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar, değer artışı kazancı olarak kabul edilmiştir. "Elden çıkarma" deyimi, GVK'nın mükerrer 80.maddesinde yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temliki, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasını ifade etmektedir.

GVK'nın mükerrer 80. maddesine göre aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazancıdır.

1. İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar.
2. GVK'nın 70. maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
3. Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
4. Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
5. Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
6. İktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) GVK'nın 70. maddesinin birinci fıkrasının (1), (2), (4) ve (7) numaralı bentlerinde yazılı mal (gerçek usulde vergiye tâbi çiftçilerin zirai istihsalde kullandıkları gayrimenkuller dahil) ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar.

GVK'nın 81. maddesinde de aşağıdaki hallerde değer artışı kazancının hesaplanmayacağı ve vergilendirilmeyeceği hükmü bulunmaktadır.

1. Ferdî bir işletmenin sahibinin ölümü hâlinde, kanuni mirasçılar tarafından işletmenin faaliyetine devam olunması ve mirasçılar tarafından işletmeye dahil iktisadî kıymetlerin kayıtlı değerleri ile devredilmesi,
2. Kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün halinde devrolunması, devralan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya sahiplerinin şirketten, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında ortaklık payı alması,
3. Kolektif ve adi komandit şirketlerin bu maddenin (2) numaralı bendinde yazılı şartlar dâhilinde nevi değiştirerek sermaye şirketi hâline dönüşmesi.

Değer artışı kazançlarında vergilendirilecek kazanç "safi değer artışı" olup, safi değer artışı şu şekilde kolayca hesaplanabilir. Elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin toplamından elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedellerinin ve elden çıkarma suretiyle satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunur.

Değer Artışı Kazançlarının Stopaj Yoluyla Vergilendirilmesi

Alım satım işlemlerinde matrah (değer artışı kazancı matrahı), kıymetin alış bedeli ile satış bedeli arasındaki farktır. Alış ve satış işlemleri esnasında ödenen komisyon banka ve sigorta muameleleri vergisi tutarları matrahın tespitinde dikkate alınmaktadır.

Stopaj menkul kıymetin alım satımına aracılık eden kurum veya banka tarafından yapılmaktadır. Bu durumlarda stopaj yoluyla alınan vergi, nihai vergi olmakta; ayrıca beyanname verilmesi söz konusu olmamaktadır.

Değer Artışı Kazançlarının Beyan Yoluyla Vergilendirilmesi

Aşağıda açıklanan kazançlar için izleyen yılın Mart ayında beyanname verilmesi gereklidir:

- Borsa İstanbul'da işlem görmeyen (borsada kayıtlı olmayan) hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar (örneğin; hisse senedi bastırmamış AŞ'lerin hisseleri veya limitet şirketlerin ortaklık hisseleri).
- Diğer değer artışı kazançları.
- Eurobondların (yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin) alım satım gelirleri,
- Yabancı hisse senedi alım satım kazançları,
- Yabancı devlet tahvili alım satım kazançları,
- Gayrimenkullerin ve hakların iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar.

Bu değer artışı kazançlarının belirlenen istisna tutarını aşan kısmı vergiye tabidir. (GVK mük. m.

80/6) Yani, değer artışı kazancının istisna sınırı altında kalması durumunda beyan söz konusu olmayacaktır. Ancak bu istisnanın, hisse senetleri gibi menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının satışından elde edilen kazançlara uygulanmayacağı öngörülmüştür.

Beyanname, elde edilen değer artışı kazancının safi miktarının, açıklanan istisna sınırını aşması durumunda, izleyen yılın Mart ayında verilecektir. Safi kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, aşağıdaki kalemlerin indirilmesi yoluyla bulunmaktadır: (GVK mük. m. 81)

Elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri [Maliyet bedelinin hesabında enflasyon artışını dikkate almak için **endeksleme** yapılır. Bu şekilde mal ve hakların **nominal iktisap bedeli**ne, geçen süre içindeki enflasyon artışı ilave edilmekte ve mükellefler, sırf enflasyondan dolayı ortaya çıkan değer artışı üzerinden vergi ödemekten kurtarılmış olmaktadırlar. Ancak endeksleme yapılabilmesi için, endeksteki artış oranının en az %10 olması şartı getirilmiştir. (GVK mük. m. 80/f. 1, bend 1; GVK mük. m. 81, f. 7)

dikkat

Endeksleme ile elde edilen kazanç üzerindeki enflasyon etkisinin giderilmesine çalışılır.

Nominal İktisap Bedeli

Para, çek, senet, hisse senedi, tahvil, pul vb menkul kıymetlerin üzerinde yazılı olan değerdir.

Arızi Kazançlar

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 82.maddesinde altı bent halinde sayılan kazançlar arızi kazançları oluşturmaktadır. Arızi kazançlar genel olarak yapılması devamlılık arz etmeyen faaliyetlerden elde edilen gelirlerden oluşmaktadır.

Vergiye tâbi arızi kazançlar şunlardır:

1. Arızî olarak ticari muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar.
2. Ticari veya zirai bir işletmenin faaliyeti ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyete hiç girişilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hâsılat.
3. Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştemallıklar (kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayan veya yeni kiracıya devrinden doğan kazançlar dahil).
4. Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hasılat.
5. Gerçek usulde vergiye tâbi mükelleflerin terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar (zarar yazılan değersiz alacaklarla, karşılık ayrılan şüpheli alacakların tahsili dahil).
6. Dar mükellefiyete tâbi olanların 45 inci maddede yazılı işleri arızî olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar. Bir takvim yılında (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerde yazılı olan kazançlar (henüz başlamamış olan ticari, zirai veya mesleki bir faaliyete hiç girişilmemesi ile ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen kazançlar hariç) toplamının belli bir kısmı.

Bu maddede geçen "hasılat" deyimi alınan para ve ayınlarla diğer suretlerle elde edilen ve para ile temsil edilebilen menfaatleri ifade eder. Arızî kazançların safi miktarı aşağıdaki şekilde tespit olunur:

1. Bu maddenin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde yazılı işlerde satış bedelinden maliyet bedeli ve satış dolayısıyla yapılan giderler indirilir.
2. Bu maddenin birinci fıkrasının (2), (3), (4) ve (5) numaralı bentlerinde yazılı işlerden elde edilen hâsılattan tevsik edilmek kaydıyla yapılan giderler indirilir.

Yaşamla İlişkilendir

GELİR VERGİSİ KANUNUNDA GELİR KAVRAMI VE SAPMALAR

"Günümüz vergi sistemleri içerisinde yer alan vergilendirilecek ekonomik kaynaklardan biri de "gelir"dir. Sistem içerisinde gelir üzerinden alınan vergiler, yükümlüsüne göre gerçek kişilerin vergilendirildiği gelirler gelir vergisi kapsamı içerisinde, kurum olarak adlandırılan tüzel kişi ya da tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar kurumlar vergisi kapsamı içerisinde vergilendirilmektedir. Gelir vergileri çağdaş vergilerdir. Çünkü;

- Temel vergi ilkeleri açısından değerlendirilebilecek ve uygulanabilecek uygulama tekniklerine sahiptir,
- Yönetimi kolaydır,
- Sağladığı hasılat yüksektir,
- Vergilerin kişiselleştirilebilmesi nedeniyle vergi adaletini sağlayıcı özelliklere sahiptir. Adil gelir dağılımının temininde, gelirin yeniden dağılımını gerçekleştirici araçlara sahiptir.

I. EKONOMİK AÇIDAN GELİR KAVRAMI

Ekonomik olarak gelir, üretimden tüketim aşamasına kadar geçen ekonomik süreç içerisinde meydana gelen ve para ile ifade edilen kıymetlerdir.

Gelir, kişinin ekonomik gücündeki bir artıştır. Bu artış kişinin ekonomik sürece bir ekonomik faktör ile katılımı sonucu olabileceği gibi, bir katılım olmaksızın da meydana gelebilir.

A. GELİRİN TANIMI

Gelir, gerçek ya da tüzel kişilerin üretimden tüketime kadar geçen ekonomik süreç içerisinde üretim faktörleri ile ekonomiye katılmaları sonucu elde edilen ya da üretim faktörleri kullanılmaksızın çeşitli nedenlerle ekonomik gücünde meydana gelen artışlardan para ile ifade edilen kıymetlerdir.

Kaynak Kuramına Göre Gelir: Kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerinin çeşitli üretim faaliyetlerinde kullanılması sonucu oluşan değerlerdir.

Kişinin sahip olduğu üretim faktörleri emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişim yeteneğidir. Bunların üretim sürecine katılması sonucu oluşan gelirler ise emek-ücret, sermaye-faiz, doğal kaynak-rant ve girişim-kâr şeklindedir.

Safi Artış Kuramına Göre Gelir: Kişinin belli bir süreç içerisinde, dönem başı servet değeri ile dönem sonu servet değeri arasındaki farka bu süre içerisindeki tüketilen değerlerin eklenmesi suretiyle bulunan değer fazlalığıdır.

Kısaca kişinin para ile ifade edilen değerlerindeki artışlardır. Bu artışın nedeni üretim faktörlerinin getirisi yanında kişinin şans oyunları, bağış ve zaman içerisinde değerdeki artış da gelir olarak kabul edilir. Örneğin, bir gayrimenkulün alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki fark kişinin tasarruf edilebilir gelirini oluşturur. Ancak bu artışta, kişinin herhangi bir gayreti olmamaktadır. Enflasyonist nedenler ya da spekülatif faaliyetler sonucu artan değer kadar elde edilmiş bir gelir olmaktadır.

Kaynak: Prof. Dr. H. Hüseyin Bayraklı'nın Mevzuat Dergisi, Aralık 2000, sayı: 36'da yayımlanan "Gelir Vergisi Kanunu'nda Gelir Kavramı ve Sapmalar" isimli çalışmasından alınmıştır (http://www.mevzuatdergi-si.com/2000/12a/02.htm (20.01.2012).

Öğrenme Çıktısı

12 Değer artışı kazançlarını açıklayabilme
13 Arızi kazançları ifade edebilme

Araştır 5

Değer artışı kazancı ne anlama gelmektedir? Araştırınız.

İlişkilendir

Serbest meslek kazancı ile arızi serbest meslek kazancı arasında fark var mıdır?

Anlat/Paylaş

Diğer kazanç ve iratlar hangi kazançlardan oluşmaktadır? Açıklayınız.

1 Ücret gelirlerini tanımlayabilme

2 Ücretlerin stopaj yoluyla vergilendirilmesini açıklayabilme

3 Ücretlerin beyan yoluyla vergilendirilmesini ifade edebilme

Ücret Gelirlerinin Tanımı ve Stopaj Yoluyla Vergilendirilmesi

Ücret kavramı GVK, m. 61'de *"İşverene tabi ve belirli bir iş yerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir"* şeklinde tanımlanmıştır.

İş yeri kavramı ise VUK, m. 156'da *"Mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane, şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, ... madenler, taş ocakları, inşaat şantiyeleri... gibi ticari, sınai zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerdir"* şeklinde tanımlanmıştır.

Ücretler safi ücret üzerinden vergilenir. Safi ücrete ulaşılırken GVK 63'te sayılan indirimler yapılır. Bunlar; emeklilik aidatı, SGK primleri, şahıs sigortalarına ödenen primler, sendikalara ödenen aidatlardır.

4 Serbest meslek kazançlarını tanımlayabilme

5 Serbest meslek kazançlarında matrah tespitini açıklayabilme

6 Serbest meslek kazançlarında muafiyet ve istisnaları özetleyebilme

Serbest Meslek Kazançları

Serbest meslek faaliyeti, sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari niteliği olmayan işlerin işverene bağlı olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır. Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyetinde faaliyet kişisel sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılır. Bir işverene tabi olarak yürütülmez. (İşverene tabi olursa ücrettir.) Sermayeden ziyade şahsi çalışmaya, bilimsel veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanır. Serbest meslek faaliyetinin devamlılık göstermesi gerekir.

GVK, 68. maddede serbest meslek kazancında safi kazanç belirlenirken düşülebilecek giderler sıralanmıştır. Bunların arasında; işle ilgili seyahat giderleri, iş yeri ile ilgili yapılan giderler, işte kullanılan taşıtların giderleri, mesleki faaliyet için alınan mal ve hizmetlerin alım bedeli, meslek odalarının aidatları, emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları, mesleki yayınlar için ödenen bedeller gibi giderler bulunmaktadır.

7 Gayrimenkul sermaye iratlarını tanımlayabilme

8 Gayrimenkul sermaye iratlarının stopaj yoluyla vergilendirilmesini açıklayabilme

9 Gayrimenkul sermaye iratlarının beyan yoluyla vergilendirilmesini ifade edebilme

Gayrimenkul Sermaye İratları

Gelir Vergisi Kanunu'nda, gayrimenkul tanımı yerine gayrimenkul sermaye iradı sağlayan mal ve haklar belirtilmiştir. GVK'ye göre, 70. maddede yer alan mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradı sayılır. Bu mal ve haklar; arazi, bina, maden suları, madenler, motorlu nakil vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat, gemi ve gemi payları, arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, marka, ticaret unvanı, desen, model, televizyon filmi, ses ve görüntü bantları, telif hakları ve ihtira beratları (buluş, icat belgesi)'dır.

Gayrimenkullerin vergi kesme yükümlülüğü olan kişi ve kuruluşlara kiralanması durumunda, kiralar ödenirken stopaj yapılması gerekir. Bu nedenle, genellikle iş yeri olarak kiralanan gayrimenkullerden sağlanan gelirler stopaja maruz kalmakta konut kiraları ise stopaja tabi olmamaktadır. 70. maddedeki mal ve hakların kiralanmasında stopaj gayrisafi hasılat üzerinden yapılır.

Gayrimenkul sermaye iradında safi irat vergilenir. Safi irada ulaşmak için GVK, m. 74'te sayılan giderler indirilir. Gayrimenkul sermaye iratları ile ilgili beyanname izleyen yılın mart ayında verilir. Beyanname üzerinden hesaplanan vergi de 3. ve 7. aylarda iki taksit halinde ödenir.

10 Menkul sermaye iratlarını tanımlayabilme

11 Menkul sermaye iratlarının beyanname üzerinden vergilendirilmesini açıklayabilme

Menkul Sermaye İratları

Nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde edilen kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.

Devlet tahvili, Hazine bonosu faizleri, eurobond faizleri, repo gelirleri, mevduat faizleri, kâr payları, kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar menkul sermaye iradına konu kazançlar arasında yer alır. Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde temel usul stopaj yöntemidir. Bazı istisnai durumlarda ise menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesi beyan usulü ile yapılabilmektedir.

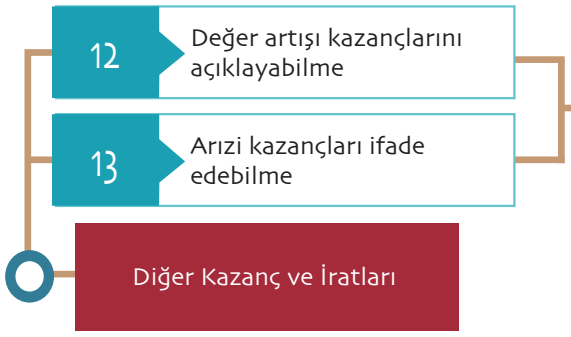

Diğer kazanç ve iratlar değer artışı kazançları ve arızi kazançlar olarak ikiye ayrılır. Değer artışı kazancı genellikle kişilerin sahip oldukları çeşitli mal ve hakları ellerinden çıkarması durumunda ortaya çıkmaktadır.

GVK mük. 80. maddede sayılan mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar, değer artışı kazancı olarak kabul edilmiştir. "Elden çıkarma" deyimi, GVK'nın mükerrer 80. maddesinde yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temliki, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasını ifade etmektedir.

Arızi kazançlar ise GVK, m. 82'de düzenlenmiştir. Bunlara örnek olarak; süreklilik göstermeyen ticari ve serbest meslek faaliyetlerinin icrasından elde edilen kazançları, ticari veya zirai bir işletmenin faaliyeti ve serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi karşılığında elde edilen kazançları ve gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminat ve hava parasını verebiliriz.

neler öğrendik?

1 Aşağıdakilerden hangisi safi ücrete ve vergisine ulaşmak için yapılabilecek indirimlerden biri **değildir?**

A. Engellilik indirimi
B. Otomobil akaryakıt gideri
C. Sendikaya ödenen aidat
D. Özel şahıs sigortası primi
E. Asgari geçim indirimi

2 Aşağıdakilerden hangisi serbest meslek faaliyetinin özelliklerinden biri **değildir?**

A. Ticari mahiyette olmaması
B. Süreklilik unsuru taşıması
C. İhtisasa dayalı olması
D. İşverene tabi olmadan yapılması
E. Ticari mahiyette olması

3 Telif haklarının, müellifleri tarafından kiralanması karşılığında elde edilen gelirler aşağıdakilerden hangisinin kapsamındadır?

A. Ticari kazanç
B. Serbest meslek kazancı
C. Diğer kazanç ve irat
D. Menkul sermaye iradı
E. Gayrimenkul sermaye iradı

4 Aşağıdakilerden hangisi serbest meslek kazançlarının tespitinde gider olarak **indirilemez?**

A. Seyahat ve ikamet giderleri
B. Binek otomobili giderleri
C. Asgari geçim indirimi
D. Emeklilik aidatları
E. İaşe ve ibate giderleri

5 Gayrimenkul sermaye iratlarında götürü gider indiriminin oranı aşağıdakilerden hangisidir?

A. %15
B. %20
C. %25
D. %30
E. %35

6 Ücret gelirlerinin vergilendirilmesi esasında ikinci işverenden alınan gelirlerin kaç TL'yi geçmesi halinde beyanname verilecektir?

A. 10.000,00 TL
B. 20.000,00 TL
C. 30.000,00 TL
D. 49.000,00 TL
E. 50.000,00 TL

7 Vergi değeri 200.000 olan daireyi kiraya veren mükellefin beyan etmek zorunda olduğu en düşük yıllık kira miktarı ne kadardır?

A. 1.000
B. 3.000
C. 5.000
D. 7.000
E. 10.000

8 Aşağıdakilerden hangisi menkul sermaye iradı **değildir?**

A. Hisse senetleri kâr payları
B. Repo gelirleri
C. Yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları
D. Komandite ortaklara verilen kâr payı
E. Mevduat faizleri

9 Menkul sermaye iradı için verilen beyanname üzerinde, brüt menkul sermaye iradından aşağıda yazılı giderlerden hangisi **indirilemez?**

A. Taşınır değerlerin korunması için yapılan giderler
B. Temettü hisselerinin tahsil giderleri
C. Faizlerin tahsil giderleri
D. Gelir vergisi
E. Menkul kıymetler için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar

10 Öğrenci (A)'nın borsada hisse senedi alım satımı yaparak sağladığı kazanç, aşağıdakilerden hangi tür kazancı oluşturur?

A. Ticari kazanç
B. Değer artışı kazancı
C. Gayrimenkul sermaye iradı
D. Menkul sermaye iradı
E. Serbest meslek kazancı

1. B	Yanıtınız yanlış ise "Ücretlerin Stopaj Usulüyle Vergilendirilmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. E	Yanıtınız yanlış ise "Serbest Meslek Kazançları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. B	Yanıtınız yanlış ise "Serbest Meslek Kazançları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. C	Yanıtınız yanlış ise "Serbest Meslek Kazançları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. A	Yanıtınız yanlış ise "Gayrimenkul Sermaye İradının Beyan Edilmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. D	Yanıtınız yanlış ise "Beyanname Üzerinden Yasanın İzin Verdiği Giderlerin Düşülmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. E	Yanıtınız yanlış ise "Emsal Kira Bedelinden Düşük Olamaz" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. D	Yanıtınız yanlış ise "Menkul Sermaye İratları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. D	Yanıtınız yanlış ise "Beyanname Üzerinden Vergilendirilme" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. B	Yanıtınız yanlış ise "Değer Artışı Kazançları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

3 Araştır Yanıt Anahtarı

Araştır 1

Ücretlerin vergilendirilmesi esas itibarıyla kaynakta kesinti (stopaj) suretiyle olmaktadır. Bu kesinti safi ücret üzerinden yapılır. Safi ücrete ulaşırken, GVK'nın 63. maddesinde sıralanan indirimlerin yapılması gerekir. Bu indirimler şunlardır: SGK primleri, emekli aidatları, ücretli tarafından şahıs sigortalarına ödenen primler, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, sendikalara ödenen katkı payları. Diğer taraftan asgari ücretin brüt tutarının %50'sine tekabül eden kısım bekâr ücretlinin vergi matrahından, asgari geçim indirimi adı altında düşülür. Ayrıca engelli ücretliler için kanunda belirtilen engellilik derecelerine göre engellilik indirimi yapılabilmektedir. Safi ücretin tayininde, gelir vergisi gibi şahsi vergilerin indirilemeyeceği ise GVK m. 63'te düzenlenmiştir.

Araştır 2

Bir öğretim üyesinin şirketin hukuki sorununun çözümüne yönelik yaptığı yazılı çalışma karşılığında elde ettiği kazanç ücret olarak değerlendirilemez zira bu gelir bir hizmet sözleşmesi olmadan elde edilmiştir. GVK 18. maddesinde yer alan telif kazancı olarak değerlendirilmesi de söz konusu olmayacaktır. Sonuç olarak bu şekilde elde edilen kazanç, bu ünitenin son başlığında incelenen "arızi kazanç" kapsamında, arızi serbest meslek kazancı adı altında vergilenecektir.

GİRİŞ

Gelir vergisi kural olarak mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarh olunmaktadır. (GVK m. 83) Uygulamada mükellefler veya vergi sorumluları bu beyannameleri vermeleri için Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile anlaşmakta, onlara vekâletname vermektedirler. 84. madde de gelir vergisi beyanlarının yıllık, muhtasar veya münferit beyanname ile yapılacağı öngörülmektedir. Yıllık ve muhtasar beyanname tam veya dar, tüm mükellefleri ilgilendirirken, münferit beyanname sadece dar mükellefleri ilgilendirmektedir. Dar mükelleflere özgü düzenlemeler son başlık altında incelenecektir.

Tarh

Vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibarıyla tespit eden idari muameledir.

Gelir vergisinin tarhı konusunu bu başlık altında;

- Muhtasar beyanname yoluyla tarh,
- Yıllık beyanname üzerinden tarh ve
- Yıllık beyanname verilmeyen ve (veya) toplama yapılmayan hâller olmak üzere üç ana başlık altında inceleyebiliriz.

MUHTASAR BEYANNAME (STOPAJ BEYANNAMESİ) YOLUYLA TARH

Muhtasar beyanname, stopaj (kaynakta kesinti) yoluyla alınan vergilerin ödendiği beyanname çeşididir. Gelir vergisi hasılatının %90'ının üstündeki kısmı bu yöntemle toplanmaktadır. Stopaj, kaynakta kesinti veya tevkifat aynı anlamda kullanılan kelimeler olup esasen başkasının iktisadi değerleri üzerinden alınan/kesilen verginin vergi idaresine ödenmesi yöntemidir.

Bu yöntemde vergi, gelir elde eden kişinin eline geçmeden kesilmekte ve muhtasar beyanname ile vergi dairesine ödenmektedir. Muhtasar beyanname, işverenler veya vergi tevkifatı yapan diğer kimseler tarafından kesilen verginin matrahı ile birlikte, toplu olarak vergi dairesine bildirilmesine yarayan beyannamedir. (GVK m. 84, b. 2)

dikkat

Ticaret veya serbest meslek erbabının tevkifata tabi işlemi bulunmaması durumunda muhtasar beyanname verme zorunluluğu yoktur, beyanname verilmediği gerekçesiyle re'sen takdire gidilmesi de mümkün değildir. (Dş. 4. D. 3.12.1998, E. 1997/4444, K.1998/4557)

Vergi tevkifatı yapmak zorunda olanlar, GVK'nın 94. maddesinde sayılmıştır.

- Kamu idare ve müesseseleri,
- İktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar,
- Ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, yatırım fonu yönetenler,
- Dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler,
- Gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı,
- Zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler.

Hangi durumlarda stopaj yapılacağı, önceki ünitelerde farklı gelir çeşitleri açıklanırken yapılmıştır. Vergi tevkifatları, açıklanan ödemelerin nakden veya hesaben yapılması esnasında gerçekleştirilmektedir. Hesaben ödeme deyimi, vergi tevkifatına tabi kazanç ve iratları ödeyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu duruma sokan her türlü kayıt ve işlemi ifade etmektedir.

Cumhurbaşkanı, 94. maddede %0, %5, %10, %20, %30 gibi farklı oranlarda belirlenen tevkifat oranlarını her bir ödeme ve gelir için ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye ve bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye yetkili kılınmıştır. Bu yetki, Başkanlık sistemi esası ile Cumhurbaşkanı'na verilmiş olup, parlamenter sistemde Bakanlar Kuruluna ait bir yetkiydi.

Stopaj matrahı olarak;

Ücretler açısından indirimler yapıldıktan sonra kalan safi tutar,

Diğer gelirlerde ise gayrisafi tutarlar esas alınmaktadır. (GVK m. 96) Kesilmesi gereken verginin, ödemeyi yapan tarafından üstlenilmesi durumunda vergi tevkifatı, bilfiil ödenen miktar ile ödemeyi yapanın yüklendiği verginin toplam tutarı üzerinden yapılır.

Sözünü ettiğimiz tevkifatları yapanlar, yaptıkları kesintileri ertesi ayın 26. günü akşamına kadar tahakkukun yapıldığı yerin vergi dairesine, muhtasar beyanname ile bildirmek zorundadırlar. Çalıştırdıkları hizmet erbabı sayısı 10 ve daha az olanlar, 94. maddeye göre yapacakları tevkifatla (zirai ürün bedelleri üzerinden tevkifat yapanlar hariç) ilgili muhtasar beyannamelerini her ay yerine Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının 26. günü akşamına kadar (yani 3 ayda bir) verebilirler. Bu şekilde, zirai ürün bedelleri üzerinden yapılan tevkifat dışındaki tüm diğer tevkifatların (örneğin; ücretler, gayrimenkul sermaye iratları, serbest meslek kazançları üzerinden yapılan stopajların); işçi şartının sağlanması durumunda, her ay yerine üç ayda bir beyan edilmesi imkânı bulunmaktadır.

Ayın 26. günü akşamına kadar beyan edilen vergiler aynı ayın 26. günü mesai saati bitimine kadar ödenecektir. (GVK m. 119)

Tablo 4.1 Stopaj Yoluyla Alınan Gelir Vergisinin Beyanı ve Ödenme Süresi (Muhtasar Beyanname)

Beyan Süresi	Ödeme Süresi
Tevkifatın Yapıldığı Ayı izleyen Ayın 1-26. Günleri Arası	Beyannamenin Verildiği Ayın 26. Günü Akşamına Kadar

Diğer taraftan, genel bütçeye dâhil idare ve müesseseler bu zorunluluğun dışında tutulmuşlardır. Bu idareler, yaptıkları kesintileri ilgili bordrolara işlemekle yetinmekte; ayrıca muhtasar beyanname vermemektedirler. (GVK m. 100)

Öğrenme Çıktısı

1 Muhtasar Beyannamesini açıklayabilme

Araştır 1

Stopaj (vergi tevkifatı) usulüyle vergilemenin amaç ve yararlarını araştırınız.

İlişkilendir

Anayasa madde 73 ve Gelir Vergisi Kanunu madde 94'ü inceleyiniz.

Anlat/Paylaş

Cumhurbaşkanı gelir vergisi tevkifat oranlarını sıfıra kadar indirme ve bir katına kadar artırma yetkisini nereden almaktadır?Açıklayın. Anlatınız.

YILLIK BEYANNAME YOLUYLA TARH

"Gelirin toplanması ve beyan" başlığını taşıyan GVK 85. madde, beyan yoluyla vergilemeyi ana yöntem olarak kabul etmiştir. Yıllık beyanname, mükellefin çeşitli kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratlarının bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine ilişkin beyannamedir.

Gelir vergisi mükellefinin elde ettiği gelirler 7 kazanç unsurunun biri veya birkaçından oluşabilir. Kural olarak, elde edilen tüm gelirlerin yıllık beyanname ile bildirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. (GVK m. 85, f. 1) Ancak, bazı gelirler kaynakta stopaja tabi tutulduğu için bu kural yumuşatılmıştır. GVK'nın 86. maddesinde, bazı gelirler için beyanname verilmeyeceği veya bu gelirlerin toplamaya dâhil edilmeyeceği öngörülmüştür. Yıllık beyanname verilmeyen hâller ünitenin sonunda açıklanacaktır.

Mutlaka Beyanname Verilmesi Gerekli Durumlar

GVK m. 85'te düzenlenen bu durumlar aşağıda açıklanmaktadır:

- Tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve serbest meslek faaliyetlerinden kazanç elde etmeseler bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar. (GVK m. 85)

"Çiftçiler" kavramı ile kastedilenler, işletme esasına veya bilanço esasına göre gerçek usulde vergilenen çiftçilerdir. "Tacirler" kavramı ile ise işletme veya bilanço esasına göre gerçek usulde vergilenen tacirler yanında basit usulde vergilenen tacirler de kastedilmektedir.

- Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri,
- Tutarı toplamı GVK, m. 86/d'de yazılı tutarı aşan, istisnaya konu olmamış ve üzerinden stopaj yapılmamış menkul, gayrimenkul sermaye iratları,
- Kazanç ve iratların istisna haddini aşan kısımları (Bu durumda sadece istisna haddini aşan kısım beyan edilecektir.) (GVK m. 86, a)

Belirli Bir Sınırın Aşılması Hâlinde, Beyanname Verme Mecburiyeti Bulunan Gelirler

Bu grup gelirler;

- Stopaja maruz kalmıştır,
- Ancak kanun koyucu, tutarın, belirlediği sınırın üstünde olmasından dolayı, ayrıca beyanname yoluyla vergilendirilmesini de arzulamıştır.

Bu gelirler aşağıda açıklanmaktadır:

Birden Fazla İşverenden Ücret Geliri Olanlar

Bu durumda, mükelleflerin birinciden sonraki işveren(ler)den aldıkları ücretlerin toplamı beyanname verme sınırını geçiyorsa, ücret gelirlerinin tamamı beyana tabi hâle gelmektedir.

dikkat

Elde edilen ücretlerden hangisinin 1. ücret olarak değerlendirileceğinin seçimi mükellefin ihtiyarına bırakılmıştır. (GVK Sirküleri 2004/8, 11.2.2004) Bu durumda miktarı en yüksek olan ücret gelirini, birinci ücret olarak değerlendirmek mükellefin yararına olacaktır.

Mükellefin, birden fazla ücret geliri yanında başka gelirinin (gelirlerinin) de olması durumunda, sınırın aşılıp aşılmadığına bakılırken, ücretler diğer gelirlerle karıştırılmadan kendi içinde, bağımsız olarak değerlendirilecektir.

Gelir Toplamı Beyanname Verme Sınırını Aşanlar

Vergiye tabi gelir toplamı (GVK m. 86, a ve b bentlerinde yazılı gelirler dışında), beyan sınırını geçen mükellefler tevkif yolu ile vergilendirilmiş;

- Menkul sermaye iradı,
- Gayrimenkul sermaye iradı gelirleri için de beyanname vermek zorundadırlar veya verdikleri beyannameye bu gelirleri de dâhil edeceklerdir. (Geç. m. 67'de sayılanlar hariç)

Bu gelirlerle ilgili olarak dikkat edilmesi gerekli husus, sınırın aşılması durumunda beyan edilecek tutar, sadece sınırın üstündeki tutar değil, gelirin tamamıdır.

Beyannamede farklı kaynaklardan elde edilen gelirlerin toplanması, bunların artan oranlı tarifeye tabi olması sonucunu vermektedir. Ancak, hesaplanan vergiden daha önce stopaj yoluyla alınan vergiler düşülecektir.

dikkat

GVK'nın 93. maddesinde yer alan aile reisi beyanı uygulaması, 4369 sayılı Kanun'la 29.7.1998 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle, Mart 1999 beyan döneminden bu yana, gelir elde eden aile bireylerinin durumu ayrı ayrı ele alınmaktadır. Burada açıklanan kriterlere göre beyanname verme zorunluluğu bulunması hâlinde, söz konusu beyanname bizzat geliri elde eden aile bireyi tarafından verilmektedir. Doğal olarak velayet altındaki çocukların beyanı ise velisi tarafından verilecektir.

Yıllık Beyannamenin Verileceği Yer ve Zaman

Gelir vergisi beyannamesinin, mükellefin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekir.

dikkat

Bu esas çerçevesinde gayrimenkul sermaye iratları ile ilgili beyanname de gayrimenkulün bulunduğu yer vergi dairesine değil, iradı elde eden mükellefin bulunduğu yer vergi dairesine verilecektir.

Eğer mükellefin iş yeri ve ikametgâhı ayrı vergi daireleri bölgesinde bulunuyorsa, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görmesi kaydıyla, beyanname iş yerinin bulunduğu yer vergi dairesine verilebilir. (GVK m. 106)

dikkat

GVK'nın 106. maddesi; diğer ücret geliri elde edenlerle, gezici olarak çalışan ticaret ve serbest meslek erbabı için, faaliyetlerini icra ettikleri yer vergi dairesine beyanname verme imkânını da tanımaktadır.

Yıllık beyanname veren mükellefler için vergilendirme dönemi, geçmiş takvim yılıdır. Yani, bu mükellefler vergilerini gelirin elde edildiği yılı izleyen yılda ödemektedirler. Son düzenlemeye göre beyannameler:

- Gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olması durumunda, izleyen yılın şubat ayının son günü akşamına kadar,
- Diğer hâllerde ise ertesi takvim yılının Mart ayının son günü akşamına kadar verilir. (GVK m. 92)

Beyannameler, vergiyi tarha yetkili vergi dairesine internet aracılığı ile e-beyan veya defter-beyan sistemi üzerinden online olarak verilmektedir.

Yıllık Beyanname Üzerinden Yapılabilecek İndirimler ve Zararların Düşülmesi

Beyanname veren mükelleflere yönelik çeşitli indirim imkânları tanınmıştır. Özellikle ticari kazanç ve serbest meslek kazancı sahibi mükellefler, faaliyet dönemi boyunca yaptıkları ve kanunun izin verdiği giderleri defterlerine kaydederek indirebilmektedirler. Bu giderler, ayrıca toplu hâlde verilen beyannamenin ekinde de gösterilmektedir.

Burada sözünü edeceğimiz indirimler ise mükelleflerin yıllık beyanname ile bildirecekleri gelirler üzerinden yapılmakta olan ilave indirimlerdir. Doğal olarak bu indirimlerin yapılabilmesi için, mükellefin gelir beyan etmiş olması gereklidir. Ayrıca, bu şekilde yapılacak indirimler, beyan edilen gelir tutarını da aşamamaktadır. Yani bu indirimler, dönem içi yapılan giderlerde olduğu gibi zararı artırıcı etki yapıp izleyen yıla devredilememektedir. Söz konusu indirimler, GVK'nın 89. maddesinde açıklanmıştır. Bunları gruplara ayırarak aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

Mükellefin Kendisi, Ailesi, İşletmesi İçin Yaptığı Giderler

Aşağıda belirtilen şekilde yapılan eğitim ve sağlık harcamaları beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması şartıyla yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden indirilir:

- Eğitim ve sağlık harcamaları Türkiye'de yapılmalıdır.
- Gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmelidir.
- Söz konusu harcamalar mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olmalıdır.

Küçük çocuklar ifadesi ile 18 yaşını veya tahsilde olup da 25 yaşını geçmemiş çocuklar kastedilmektedir. Bu kapsama evlat edinilen çocuklar da dahildir.

Mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, engellilik gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik katkı payları. Yapılabilecek indirim, beyan edilecek gelirin %15'ini ve asgari ücretin yıllık brüt tutarını aşamaz. Ayrıca şahıs sigorta veya bireysel emeklilik indiriminin yapılabilmesi için, sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin; Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde yapılması ve gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması şartı getirilmiştir. Aynı çerçevede işverenin, çalışanı adına bireysel emeklilik sistemine göre ödeyeceği katkı paylarının yukarıda açıklanan miktarlara tekabül eden kısmının matrahtan indirilmesi de mümkündür.

dikkat

Beyannameye alınmış ücretler varsa ve bu ücretler için, daha önce safi miktar hesaplanırken şahıs sigortası indirimi yapılmışsa, burada ayrıca indirim yapılamaz. Zira ücretlere ilişkin matrah hesaplanırken, ücretin gayrisafi tutarından; yıl içinde yararlanılan engelli indirimi, sendika aidatı, emekli aidatı yanında şahıs sigorta primleri de gider olarak düşülebilmektedir.

Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri, münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik, araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %100'ü (yani tamamı) tutarında AR-GE indirimi. Bu konuda yararlanılacak harcamaların kapsamını ve gerekli belgeler ile usulleri belirlemek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına müştereken yetki verilmiştir. AR-GE indirimi konusu GVK kapsamından çıkarılarak 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, m. 3/A'da yeniden düzenlenmiştir.

Bağış ve Yardımlar

Genel ve özel bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köylere, kamu menfaatine yararlı derneklere, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ve Yasa'da belirlenen diğer bazı kurum ve kuruluşlara makbuz karşılığı yapılan bağış ve yardımlar. Bu şekilde indirilebilecek tutar; bir takvim yılı için, o yıla ait beyan edilecek gelirin %5'ini, kalkınmada öncelikli yörelerde %10'unu geçememektedir.

Aynı kurum ve kuruluşlara; okul, sağlık tesisi ve yüz (kalkınmada öncelikli yörelerde 50) yatak kapasitesinden az olmamak üzere yurt, huzurevi, mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin:

- İnşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya,
- Bu tesislerin inşasına katkıda bulunmak amacıyla... yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile,
- Mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdi ve ayni bağış ve yardımların tamamının indirilmesine izin verilmiştir.

Örneğin; bu hükümden yararlanılarak, üniversite vakıfları veya ibadethane inşası için yapılan bağışların tamamı, gider olarak indirilebilecektir.

- Kızılay, Yeşilay derneklerine yapılan bağışların tamamı gider olarak düşülür. (GVK, m. 89/11)
- Ayrıca kuruluş kanunları ile bazı kurumlara yapılacak bağışların tamamının gider olarak düşülebilmesine izin verilmiştir. Örnekler: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, TÜBİTAK, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı.
- Sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için %50'si.

Döviz Girişini Teşvik Amaçlı İndirim

"Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi ve veri saklama hizmeti alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si."

Sosyal Amaçlı İndirim

Daha önceki bahislerde de açıkladığımız gibi;

- Ücretli engelliler,
- Serbest meslek faaliyetinde bulunan engelliler,
- Basit usulde vergilendirilen engelliler,
- Bakmakla yükümlü olduğu kişiler arasında engelli kişi bulunan ücretliler ve serbest meslek erbabı sahipleri.

dikkat

İndirim, ücretliler açısından ücretin ödenmesinden önce, stopaj matrahı üzerinden de yapılabilmektedir. Engelli serbest meslek erbabı ile engelli basit usuldeki vergi mükellefi açısından ise indirim ancak beyannamede gelir gösterilmesi durumunda mümkün olmaktadır.

Bu indirimin tutarı, (ücretler bahsinde açıkladığımız) "engellilik indirimi" ile ilgili esaslara göre hesaplanan yıllık indirim miktarının aynısıdır. Beyanname üzerinden yapılabilecek burada açıklanan indirimlere karşılık, aşağıda sayacağımız giderlerin, matrahtan ve gelir unsurlarından indirilmesine izin verilmemiştir: (GVK m. 90)

- Gelir vergisi ile diğer şahsi vergiler ve her ne şekilde olursa olsun vergi cezaları ve para cezaları,
- AATUHK hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler,
- VUK hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri.

Beyanname Veren Mükelleflerin Yararlandığı İndirimler

- Eğitim ve sağlık harcamaları (%10),
- İkinci emeklilik için ödenen katkı payları (%15),
- Kamu kurumlarına, vakıflara yapılan bağış ve yardımlar (%5, %100),
- Sponsorluk (%50, %100),
- Ar-GE indirimi (%100),
- Engellilik indirimi,
- Önceki yıllarda maruz kalınan zararlar (5 yıl).

Zararların Düşülmesi

Beyan esası gelirin toplanmasını emrederken, diğer taraftan da bir kısım gelir kaynaklarında uğranılan zararların, diğer kaynakların kazanç ve iratlarına mahsup edilmesine imkân tanımaktadır. Ancak GVK m. 80'de yazılı diğer kazanç ve iratlarla ilgili zararların, başka kaynaklardan elde edilen kazançlardan mahsubuna ise imkân tanınmamıştır. Bu mahsup sonucunda kapatılmayan zarar kısmı, izleyen yıllara devredilecek ve izleyen 5 yıl içinde bu yılların gelirleri ile mahsup edilebilecektir. (GVK m. 88) Bu genel kurala rağmen bazı durumlarda zarar mahsubuna sınırlamalar getirilmiştir:

- Beyanname üzerinden yapılan indirimlerin zararı artırıcı etkisi olamamaktadır.
- Yine daha önce açıklandığı gibi değer artışı kazançlarında uğranılan zararların düşülmesinde sınırlamalar vardır.
- Menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarında, gider fazlalığından doğanlar hariç, sermayede ortaya çıkan eksilmeler zarar kabul edilmemektedir.
- Son olarak, tam mükelleflerin yurt dışı faaliyetleri ile ilgili uğradıkları zararların Türkiye'deki gelirlerinden hangi şartlarda mahsup edilebileceğine ilişkin esaslar, 88. maddenin 4, 5 ve 6. fıkralarında açıklanmıştır.

Vergi Tarifesi

Buraya kadar açıklaması yapılan işlemler sonucunda bulunacak matrahın pozitif olması durumunda, bu matraha gelir vergisi tarifesi uygulanarak verginin hesabı yapılacaktır.

Gelir vergisine tabi gelirlere uygulanan artan oranlı tarife, %15'ten başlamakta %20, %27 ve %35 oranlarının arkasından %40'ta sonlanmaktadır.

Mahsuplar

Yıllık beyannamede toplanan gelirler üzerinden daha önce vergi ödenmişse, bu vergilerin hesaplanan toplam gelir vergisinden düşülmesi gerekir. Bu, çifte vergilemenin önlenmesi için gereklidir.

GVK'nın 121. maddesi stopaj yoluyla alınan vergilerin mahsubunu 123. maddesi ise yabancı ülkelerde ödenen vergilerin mahsubunu düzenlemektedir. Yabancı ülkelerden elde edilen gelirlerin, bu gelirler üzerinden stopaj yapılıp yapılmadığına, tutarına ve niteliğine bakılmaksızın beyan edilmesi zorunluluğu vardır. Yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlar: 1. Mükellefin bunları Türkiye'de hesaplarına intikal ettirdiği yılda, 2. Türkiye'de hesaplara intikal ettirilmemesinin mükellefin iradesi dışındaki sebeplerden ileri geldiği kanıtlanmışsa, mükellefin bunlara tasarruf edebildiği yılda elde edilmiş sayılır. (GVK m. 85, f. 3) Ayrıca, yurt dışında ödenen vergiler, sadece, yurt içi ve yurt dışı kazançların toplamı üzerinden hesaplanan verginin yurt dışı kazançlarına isabet eden kısmı üzerinden indirilebilmektedir.

KVK'nın 8. maddesinin 4. bendinde düzenlenen, muhtelif yatırım fonları ve ortaklıkları tarafından dağıtılan paylardan yapılan stopajların red ve iadesine ise imkân tanınmamıştır. (GVK m. 94, 14. bentten sonra gelen 4. fıkra) Yani bu durumda, kesintiler nihai vergi durumuna dönüşmüş olmaktadır.

Mükellef, GVK'ya göre kesilmiş bulunan vergileri, yıllık beyannameye dâhil olan kazanç ve iratlar üzerinden hesaplanan vergiden düşebilecektir.

Bu mahsup sonucunda mükellefin alacaklı olması hâlinde, bu alacak, vergi idaresinin durumu mükellefe tebliğ ettiği tarihten itibaren 1 yıl içinde (mükellefin başvurusu üzerine) iade olunur. Vergi idaresi, mükellefin alacaklı olduğu kısmın iadesini; belli bir incelemeden ve teminat gösterilmesinden sonra yapmaktadır.

Gelir Vergisinin Ödenmesi (Taksitler)

Yıllık beyanname ile bildirilen gelir üzerinden hesaplanacak vergi, aşağıda belirtilen sürelerde ödenir:

Şubat ayının son günü akşamına kadar verilmesi gereken beyanname ile bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi, Şubat ve Haziran aylarında olmak üzere 2 eşit taksitte, Mart ayının son günü akşamına kadar verilmesi gereken beyanname ile bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi ise Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere 2 eşit taksitte ödenir. (GVK m. 117)

Vergi karnesi üzerinden ödeme yapan "diğer ücret" geliri sahipleri; yıllık vergilerinin yarısını şubat ayında, diğer yarısını da Ağustos ayında ödemektedir. (GVK m. 118) Yıllık beyanname veren mükellefler açısından vergi, vergilendirme dönemini izleyen yıl içinde ödenmesine rağmen; diğer ücretliler vergilerini, geliri elde ettikleri yıl içinde, yani daha erken ödemektedirler.

Verginin ödenmesi, anlaşmalı olan banka şubelerine yapılmaktadır.

Tablo 4.2 Beyan Yoluyla Ödenen Gelir Vergisinde Süreler

	Beyan Süresi	Ödeme Süresi
Basit Usulde Vergilendirilenler	İzleyen Yılın şubat Ayının Son Günü Akşamına Kadar	Şubat ve Haziran Aylarında Olmak Üzere 2 Eşit Taksitte
Diğerleri	İzleyen Yılın Mart Ayının Son Günü Akşamına Kadar	Mart ve Temmuz Aylarında Olmak Üzere 2 Eşit Taksitte

Geçici Vergi (Peşin Vergi)

Geçici verginin mantıksal izahını, vergisi kaynakta kesilerek peşin alınanlarla, vergisini beyanname vererek ertesi yıl ödeyen mükellefler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi düşüncesi oluşturmaktadır. Geçici vergi uygulaması ile geç ödemeden kaynaklanan enflasyon etkisinin giderilmesi de amaçlanmaktadır.

Bu düşünceyle, (basit usulde vergilenenler hariç) gerçek usulde gelir vergisine tabi olan ticari kazanç sahipleri ve serbest meslek erbabı için, cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, geçici vergi ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. (GVK mük. m. 120)

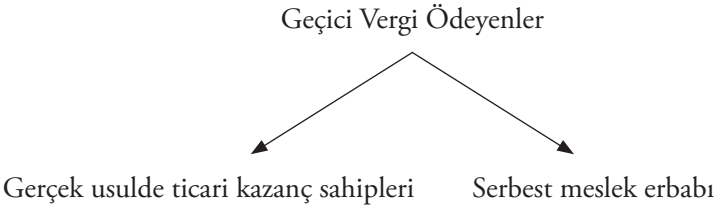

Ödenecek geçici verginin oranı, içinde bulunulan yılda bildirilen üçer aylık kazançlar üzerinden %15'tir. (Bkz. GVK mük. m. 120, f. 1)

Hesaplanan geçici vergi, üç aylık dönemi izleyen ikinci ayın 17. günü akşamına kadar, bağlı olunan vergi dairesine beyan edilir ve on yedinci günün akşamına kadar ödenir (Bu süreler 17 Mayıs, 17 Ağustos, 17 Kasım ve 17 Şubat tarihlerine tekabül etmektedir).

Aynı dönem içinde tevkif edilmiş bulunan gelir vergisi (42. maddede belirtilen kazançlardan yapılan tevkifat hariç), hesaplanan geçici vergiden mahsup edilir. Yani mükellef, dönem içinde stopaj yoluyla gelir vergisi ödemişse, ödeyeceği geçici vergi bu ölçüde düşük olacaktır.

Tablo 4.3 Geçici Vergi Beyan ve Ödeme Süresi

Beyan Süresi	Ödeme Süresi
3 Aylık Dönemi İzleyen ikinci Ayın 17. Günü Akşamına Kadar	Beyannamenin Verildiği Ayın 17. Günü Akşamına Kadar

Geçici vergi matrahı, GVK'da yer alan, ticari ve mesleki kazançların tespitine ilişkin hükümlere göre belirlenmektedir. Bu belirlemede, indirim ve istisnalar ile VUK'un (amortisman, karşılık, reeskont gibi uygulamalar dâhil) değerlemeye ait hükümleri de dikkate alınmakta, dönem sonu mal mevcutları kayıtlar üzerinden tespit edilmektedir.

Bu şekilde bir yıl boyunca ödenen geçici vergi, ertesi yıl Mart ayında, gerçek tutarı hesaplanan gelir vergisinden düşülür;

- Mükellef kalan borcunu da vergi dairesine iki eşit taksitte öder,
- Mükellefin alacaklı olması durumunda ise; bu alacak, varsa mükellefin diğer vergi borçlarına mahsup edilir,
- Bu mahsuplara rağmen kalan geçici vergi tutarı var ise o yılın sonuna kadar yazılı olarak talep edilmesi hâlinde mükellefe ret ve iade olunur.

Tablo 4.4 Gelir Vergisinde Vergileme Rejimi ve Vergi Oranları

GVK'da Kazanç ve İratlar		Vergilendirme Rejimi	Vergi Oranları
Ticari Kazançlar		1. Gerçek Usul	%15-%40
		a. Bilanço Esası	%15-%40
		b. İşletme Hesabı Esası	
		2. Basit Usul	%15-%40
Zirai Kazançlar		1. Gerçek Usul	%15-%40
		a. Bilanço Esası	%15-%40
		b. İşletme Hesabı Esası	
		2. Stopaj Usulü	%0-%4
Ücretler		1. Stopaj Usulü	%15-%40
		2. Beyan Usulü	%15-%40
		3. Vergi Karnesi	%15-%40
Serbest Meslek Kazançları		1. Gerçek Usul	%15-%40
Gayrimenkul Sermaye İratları		1. Stopaj Usulü	%20
		2. Beyan Usulü	%15-%40
Menkul Sermaye İratları		1. Stopaj Usulü	%0-5-10-15
		2. Beyan Usulü	%15-%40
Diğer Kazanç ve İratlar	Değer Artışı Kazançları	1. Stopaj, Beyan Usulü	%0; %10;%15-%40
	Arızi Kazançlar	1. Beyan Usulü	%15-%40

Öğrenme Çıktısı

2 Mutlaka beyanname verilmesi gerekli durumları ifade edebilme
3 Belirli bir sınırın aşılması hâlinde, beyanname verme mecburiyeti bulunan gelirleri tanımlayabilme
4 Yıllık beyanname üzerinden yapılacak indirimleri özetleyebilme

Araştır 2

Avukat A, 2020 yılında; 18.000,00 TL serbest meslek kazancı, bir işverenden tamamı tevkif yoluyla vergilendirilmiş 49.500 TL ve ikinci bir işverenden yine tamamı tevkif sureti ile vergilendirilmiş 50.000 TL ücret geliri elde etmiştir. Avukat A'nın beyanname verme durumunu araştırınız.

İlişkilendir

https://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/beyanname-formlari-bildirimler adresinden "Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi" formunu inceleyiniz.

Anlat/Paylaş

Mutlak anlamda beyanname verilmesi gerekli gelirlerden, vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirlerini açıklayınız.

YILLIK BEYANNAME VERİLMEYEN VEYA TOPLAMA YAPILMAYAN HÂLLER

Elde edilen gelirler, aşağıda sayılanlardan ibaret ise yıllık beyanname verilmez (mutlak anlamda beyanname verilmeyen hâller); başka gelirler için beyanname verilmesi durumunda da bu gelirler beyannameye dâhil edilmez (toplama yapılmaz).

86. maddede sayılan bu gelirlerin bir kısmı beyanname dışında kalmaktadır. Bir kısmı ise gelir toplamının beyanname verme sınırını geçmemesi durumunda, beyanname dışında kalmaktadır.

Mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirler, 86. maddenin (a) bendi ile (b) bendinde sayılan gelirlerden oluşmaktadır. Bunlar:

- Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlar (GVK m. 86, a),
- GVK m. 75/15'te yazılı menkul sermaye iratları (emekli, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan bazı ödemeler) (GVK m. 86/a),
- Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısımları. Örneğin; miktarları ünite sonunda açıklanan; konut kira geliri, değer artışı kazancı ve arızi kazanç istisnaları (GVK m. 86, a),
- Tek işverenden sağlanan ücret gelirleri (tevkif yolu ile vergilendirilmiş olması şartıyla) (GVK m. 86, b),
- Birden fazla işverenden ücret geliri olan; ancak birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin toplamı 103'ncü maddedeki tarifenin ikinci gelir tutarını geçmeyen (ve tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan) ücret gelirlerinden oluşmaktadır (GVK m. 86, b, parantez içi hüküm),

Beyan sınırı

Gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve ücret gelirlerinde, elde edilen yıllık gelir toplamının belirlenen sınırı aşması durumunda, stopaj yapılmış olmasına rağmen beyanname verme yükümlülüğü de olduğu anlamına gelmektedir.

Bu arada GVK'nın bazı özel hükümleri ile beyan dışı bırakılan çeşitli gelirlerin de, 86. maddede sayılmamış olmasına rağmen, beyanname dışında kalacağının, başka gelirler için beyanname verilmesi durumunda beyannameye dâhil edilmeyeceğinin unutulmaması gerekir. Bu gelirlere örnek olarak, GVK, Geç. m. 67'de sayılan menkul sermaye iratlarını gösterebiliriz: Devlet tahvili-Hazine bonosu faizleri, mevduat faizleri, repo faizleri gibi.

Bu gelirlerin tamamı (başka gelirler için beyanname verilmesi hâli dâhil) beyan dışında kalmaktadır.

Gelir Toplamının Beyan Sınırını Aşmaması Durumunda Beyan Dışı Kalan Gelirler

GVK m. 86 (c) bendinde yazılı gelirlerin beyan dışında kalabilmesi için temel şart, mükellefin "vergiye tabi gelir toplamının" beyan sınırını aşmamasıdır.

Burada, şartlı bir beyan dışılık olayı söz konusudur. Şart, gelir toplamının beyanname verme sınırını aşmamasıdır. Sınırın geçilip geçilmediği araştırılırken 86. maddenin (a) ve (b) bendinde açıklanan gelirler varsa bunlar hesabın dışında tutulacaktır.

dikkat

Özel hükümlerle beyan dışı bırakılan bazı gelirlerin (GVK, Geç. m. 67'de sayılan menkul sermaye iratları gibi), sınırın hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır.

Şart tutuyorsa (yani mükellefin gelir toplamı beyanname verme sınırını aşmıyorsa), vergisi tevkif yoluyla alınmış; menkul sermaye iratları ve gayrimenkul sermaye iratları için beyanname vermeyecek veya başka gelirler için beyanname vermesi durumunda da bu gelirleri beyannameye dâhil etmeyecektir.

Toplamı GVK, m. 86/d'de Yazılı Tutarı Aşmayan Menkul ve Gayrimenkul Sermaye İradı Gelirleri

Kanun koyucu burada tutarın düşük olmasından dolayı, gereksiz zaman-enerji kaybını önlemek amacıyla (üzerinden stopaj yapılmamış olan ve istisnaya da girmeyen) bu iki gelirin vergisinin alınmasından vazgeçmektedir.

Bu tip gelir sahibi mükellefin, başka gelirleri için beyanname vermesi durumunda da bu gelirler beyannameye dâhil edilmeyecektir.

Beyanname verilmeyen ve toplama yapılmayan hâller özet olarak;

- Bazı stopaj yoluyla vergilendirilmiş gelirleri,
- Bazı istisna sınırları içinde kalan gelirleri ve
- Stopaja maruz kalmamasına ve istisna kapsamında bulunmamasına rağmen, miktarı düşük olan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarını kapsamaktadır.

Yıllık Beyanname Verilmeyen Hâller

✓ Her Zaman: Tek ücret geliri, muafiyet-istisna-indirim sınırları içinde kalanlar, bazı gelirler

✓ Şartlı: Stopaja maruz kalmış ama beyan sınırını aşmıyorsa (Birden fazla ücret gibi)

✓ Şartlı: Stopaja maruz kalmamış ancak GVK m. 86/d'de yazılı tutarı aşmayan gelirler

Öğrenme Çıktısı

5 Gelir toplamının beyan sınırını aşmaması durumunda beyan dışı kalan gelirleri açıklayabilme

Araştır 3

Birden fazla ücret geliri elde edenlerin beyanname verme durumunu araştırınız.

İlişkilendir

Mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirleri tartışınız.

Anlat/Paylaş

Yıllık beyanname verilmeyen halleri açıklayınız.

DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLERE ÖZGÜ DÜZENLEMELER

Kitabın 1. bölümünde de ifade ettiğimiz gibi, tam mükelleflerin hem Türkiye'de hem de Türkiye dışında elde ettikleri gelirler vergi kapsamına alınmıştır. Dar mükelleflerin ise yurt dışı gelirleri ile ilgilenilmemekte, sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler üzerinden vergi alınmaktadır (yersellik ilkesi).

Bu başlık altında dar mükelleflerin Türkiye'de elde edebilecekleri gelirler ve bu gelirlerin nasıl vergilendirildiği konuları üzerinde durulacaktır. Bu şekilde 1. Ünite 'de verilen dar mükelleflere ilişkin bilgiler de tamamlanmış olacaktır.

Yersellik İlkesi
Devletin coğrafi sınırları içinde yaşayan (kendi tabiiyetinde olsun veya olmasın) herkesten, vergi almak istemesini ifade etmektedir.

İş yeri
Vergi Usul Kanunu'nun 156. maddesinde; ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yer şeklinde tanımlanmıştır.

Daimi temsilci, bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup, onun nam ve hesabına, belli edilen veya edilmeyen bir süreyle ticari işlemler yapmaya yetkili olan kişidir.

Ticari mümessil, tacir tarafından işletmeyi yönetmek ve temsil etmek üzere yetki verilen kişidir. Ticari vekil ise ticari mümessil sıfatı olmaksızın işletmenin belirlenen bazı işlerini yapmak üzere yetki verilen kişidir.

Acente, bağımlı bir sıfatı olmadan, belli bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölgede daimi olarak bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya sözleşmeleri o işletme adına yapmayı meslek edinen kişidir.

Gelir Unsurları

Gelir vergisi dar mükelleflerinin (Türkiye'de yerleşmemiş olan gerçek kişilerin) Türkiye'de elde edebileceği gelirler, GVK m. 2'de yazılı yedi kazanç unsurundan biri veya birkaçı olabilir:

- **Ticari Kazanç:** Dar mükellef, Türkiye'de ticari kazancı, açacağı bir iş yeri veya görevlendireceği bir daimi temsilci vasıtasıyla elde edebilir. (GVK m. 7, b. 1) iş yeri kavramının tanımı için VUK'un 156. maddesine bakılabilir.
- **Daimi temsilci;** bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup onun nam ve hesabına, belli edilen veya edilmeyen bir süreyle ticari işlemler yapmaya yetkili bulunan kişidir. Örneğin, sigorta işiyle uğraşan bir yabancı gerçek kişinin Türkiye'de görevlendireceği bir temsilci (acente) vasıtasıyla ticari kazanç elde etmesi.

Aşağıda yazılı kişiler, başkaca şartlar aranmaksızın temsil edilenin daimi temsilcisi sayılırlar: (GVK m. 8)

- **Ticari mümessiller;** tüccar vekilleri,
- Ticaret Kanunu hükümlerine göre **acente** durumunda bulunanlar, bir kimsenin birkaç kişiyi aynı zamanda temsil etmesi temsilcilik vasfını değiştirmez.
- **Zirai Kazanç:** Örneğin; Türkiye' de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişinin, Türkiye'de zirai faaliyette bulunarak elde ettiği kazançlar.
- **Ücret:** Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişinin Türkiye'deki bir şirket için yaptığı danışmanlık hizmetinden elde ettiği gelir.
- **Serbest Meslek Kazancı**: Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı sanatçının, Türkiye'de verdiği konserden elde ettiği gelirler.
- **Gayrimenkul Sermaye İradı:** Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişi, Türkiye'de sahip olduğu gayrimenkulünü veya bu mahiyetteki bir mal veya hakkını kiralamış, buradan gelir elde etmektedir.
- **Menkul Sermaye İradı:** Örneğin; Türkiye'de yerleşmemiş olan bir yabancı gerçek kişi, parasını Türkiye'de değerlendirmekte, buradan kâr payı, faiz gibi gelirler elde etmektedir.
- **Diğer Kazanç ve İratlar:** Diğer kazanca örnek olarak da Türkiye'de yerleşmemiş olan yabancı gerçek kişinin, Türkiye'deki gayrimenkulünü satması durumunda ortaya çıkacak değer artışı kazancını verebiliriz.

Matrah Tespiti

Dar mükellefiyette verginin tarhı yapılırken, **muhatap** olarak; mükellefin daimi temsilcisi, daimi temsilci bulunmaması durumunda ise kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlayanlar alınmaktadır. (GVK m. 107/4) Verginin tarhı bu kişiler adına yapılmaktadır.

dikkat
Dar mükellefiyette verginin tarhında, mükellefin daimi temsilcisi, bu yoksa bu kazanç ve iratları dar mükellefe sağlayanlar **muhatap** alınır.

Yukarıda sayılan gelir unsurları ile ilgili matrah tespiti, kural olarak GVK m. 37-82 arasında yer alan genel hükümlere göre yapılır. Bu arada, dar mükelleflerle ilgili bazı özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bu özel düzenlemelere aşağıdaki üç örneği verebiliriz:

Ticari kazanç elde eden dar mükelleflerden, ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları, Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz. (ihracat istisnası: GVK m. 7, 1 no.lu bent) Bu hüküm ihracatı teşvik düşüncesiyle getirilmiş olup dar mükelleflere önemli bir ayrıcalık sağlamaktadır.

"Dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı memleketler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinden elde ettikleri kazançlar, kurumlar vergisine tabi yabancı ulaştırma kurumlarının kazançlarının tayinine ait esaslara göre tespit olunur." (GVK m. 45)

Biletle girilen yerlerde faaliyette bulunan dar mükellefiyete tabi serbest meslek erbabının safi kazancının tespitinde, bu kişiler isterlerse safi kazanç olarak bilet bedelleri (içindeki resimler düşüldükten sonra kalan) tutarının yarısı esas alınır. (GVK m. 67/son fıkra) Bu düzenleme pratik nedenlerle getirilmiştir; özellikle

Türkiye'ye konser vermek amacıyla gelen yabancı sanatçılar açısından önem taşımaktadır.

Diğer taraftan dar mükellefler kural olarak mevzuatın öngördüğü indirim ve istisnalardan da yararlanırlar. Ancak bazı durumlarda dar mükelleflerin bu indirim ve istisnalardan yararlanamayacaklarına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin; dar mükellefler;

- Ücretlilere mahsus engellilik indiriminden,
- Serbest meslek erbabına ve basit usulde vergilendirilenlere mahsus engelli şahıs indiriminden yararlanamazlar. (GVK m. 36)

Yıllık Beyanname

Dar mükelleflerin yıllık beyanname ile bildirmek zorunda oldukları gelirler, GVK'nın 86. maddesinin 2. bendindeki ifadeden çıkartılabilir. Bunlar:

- Ticari kazançlar,
- Gerçek usulde tespit edilen zirai kazançlar,
- Vergi kesintisine tabi tutulmamış gayrimenkul sermaye iratlarıdır.

Yıllık beyannamenin verileceği yer:

- Türkiye'de vergi muhatabı mevcutsa, onun Türkiye'de oturduğu yerin,
- Türkiye'de vergi muhatabı yoksa iş yerinin (iş yeri birden fazla ise, bu işyerlerinden herhangi birisinin) bulunduğu yer vergi dairesine verilir. (GVK m. 92/2)

Yıllık Beyanname Verilmeyen Haller

Dar mükelleflerin elde ettiği gelirin sadece; aşağıda sayılanların biri, birkaçı veya tamamından oluşması durumunda, bu gelirler için yıllık beyanname verilmeyecektir: (GVK m. 86/2)

Tevkif suretiyle vergilendirilmiş; ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları. Burada sayılan kazanç ve iratlar, miktarı ne olursa olsun beyanname verme yükümlülüğü dışında tutulmuştur. Oysa hatırlanacağı üzere, tam mükelleflerde, vergisi stopaj yoluyla alınan (örneğin kâr payı, gayrimenkul sermaye iradı) gelirler bazı durumlarda beyana tabi bulunmakta idi. Bu düzenleme, dar mükelleflere önemli bir vergi avantajı sağlamış olmaktadır. Elde edilen gelir üzerindeki stopaj oranının sıfır olması durumunda, beyanname verilmeyeceğinden hiç gelir vergisi ödenmemiş olacaktır.

Bu imkândan, çalışma veya oturma izni alarak altı aydan fazla bir süredir yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları da (dar mükellef olarak kabul edildikleri için) yararlanmaktadır. Türkiye'de vergi avantajına sahip olan bu kişilerin, bulundukları ülkede beyanname verme yükümlülükleri ise devam etmektedir.

Diğer kazanç ve iratlar (örneğin; dar mükelleflerin, Türkiye'deki işyerlerine atfedilmeyen ve daimi temsilcilerinin aracılığı olmaksızın elde edilen ve GVK geç. 67. maddesi kapsamında tevkifat yapılmış kazançları).

Dar mükellefin, diğer (örneğin, ticari kazanç) gelirleri nedeniyle beyanname vermesi durumunda da yukarıda açıklanan gelirler beyannameye dâhil edilmez.

Bu gruptaki tevkif yoluyla alınan vergiler, aynen tam mükelleflerde olduğu gibi, vergi kesen tarafından muhtasar beyanname ile vergi dairesine yatırılmaktadır. 94. maddede belirlenen tevkifat oranları, dar mükelleflere de uygulanmaktadır. Ancak, menkul sermaye iratları ile ilgili başlık altında da ifade

ettiğimiz gibi bu stopaj oranları, vergi anlaşmaları ile yabancı sermayeli şirketlerde ve yabancı kurum şubelerinde farklı oranlarda belirlenebilmektedir.

Münferit Beyanname

Münferit beyanname, *"… dar mükellefiyete tabi olanların yıllık beyanname ile bildirmeye mecbur olmadıkları kazanç ve iratlardan, vergisi tevkif suretiyle alınmamış olanların bildirilmesine mahsustur."* (GVK m., 84, bent 3)

Kanun'un 101. maddesinde, 84. maddede sözü edilen kazanç ve iratların neler olduğu ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır. Altı bent altında sayılan bu kazanç ve iratlara örnek olarak gayrimenkullerin elden çıkarılmasından doğan kazançları verebiliriz.

Değer artışı kazançlarında, safi değer artışının hesabı ile ilgili olarak, dar mükellefler lehine bir düzenleme yapılmıştır. (GVK m. 81, f. 5) Buna göre dar mükelleflerin (kurumlar dâhil), yabancı sermaye mevzuatına göre ilgili mercilerden izin almak suretiyle yurt dışından getirdikleri kaynaklar ile satın aldıkları menkul kıymetler ile iştirak hisselerini elden çıkarmalarından doğan değer artışı kazancının hesabında, kur farkından doğan kazançlar dikkate alınmaz. Örneğin, dar mükellef gerçek kişi, Mayıs ayında 1 milyon dolara (4.000.000 TL) hisse senedi satın almış, Temmuz ayında da 6.000.000 TL'ye satmıştır. Ancak, alış tarihinde 4.000.000 TL yapan 1 milyon doların değeri satış tarihinde 4.500.000 TL'ye yükselmiştir. Bu örnekte yukarıdaki hüküm gereğince, vergilendirilecek değer artışı kazancı, 2.000.000 TL değil, 1.500.000 TL olarak alınacaktır.

İsteğe bağlı münferit beyanname: Dar mükellefin elde ettiği gelir, sadece telif ve patent haklarının satışından elde ettiği gelirden ibaret ve bu gelirin vergisi kaynakta kesilerek alınmışsa, bu gelir için dar mükellef isterse münferit beyanname verebilecektir. (GVK m. 101, f. 4) Telif ve patent hakları, vergi hukuku uygulamasında gayrimenkul olarak değerlendirilmektedir. (Bkz. GVK m. 70/6) Bu tip ödemeler üzerinden %20 oranında vergi kesintisi yapılması öngörülmüştür. (GVK m. 94/4) Dar mükellefin bu hakkını kullanması, vergi iadesi alabileceği durumlarda bir anlam taşıyacaktır.

dikkat

İsteğe bağlı münferit beyannamenin konusunu vergisi kaynakta kesilen telif ve patent hakkının satışından elde edilen gelirler oluşturur.

Münferit beyanname, kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde, ilgili vergi dairesine verilmek zorundadır.

Öğrenme Çıktısı

6 Gelir unsurlarını ifade edebilme
7 Matrahı hesaplayabilme

Araştır 4

Üç yıldır Belçika'da oturma izni ile yaşayan Türk vatandaşı A, Antalya'daki iki dairesinden birini iş yeri, diğerini konut olarak kiraya vermiştir. İş yeri kiralarından stopaj yapılmış, konut kiralarından ise yapılmamıştır. A'nın beyanname verme yükümlülüğünü araştırınız.

İlişkilendir

https://dergipark.org.tr/download/article-file/528557 adresinden "Yabancıların Türkiye'de Taşınmaz Satışından Elde Ettikleri Kazançların Vergilendirilmesi" başlıklı makaleyi okuyabilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Dar mükellefiyette verginin tarhında kim/kimler muhatap alınır? Anlatınız.

Yaşamla İlişkilendir

Gelir Vergisini İlgilendiren Rakama Dayalı Bilgiler (2020 Yılı Gelirlerine İlişkin):

- Ücretlilere Yönelik Günlük Yemek İndirimi: 23 TL
- Beyana Tabi Olmayan Gayrimenkul ve Menkul Sermaye İradı Tutarı: 2.600 TL
- Konut İstisnası Tutarı: 6.600 TL
- Arızi Kazanç İstisnası: 40.000 TL
- Değer Artışı Kazancı İstisnası: 18.000 TL
- Beyanname Verme Sınırı: 49.000 TL

Gelir Vergisi Tarifesi (2020 yılı gelirleri için)

22.000 TL'ye kadar	%15 (3.300 TL yapar)
İzleyen 27.000 TL için	%20 (5.400 TL yapar)
İzleyen 71.000 TL için	%27 (19.170 TL yapar)
İzleyen 480.000 TL için	%35 (168.000 TL yapar)
600.000 TL için 195.870 TL, fazlası için	%40

Gelir vergisi tarifesi anlaşılmayı kolaylaştırmak için buradaki hâline dönüştürülmüştür.

Tarifenin Yasa'daki orijinal şekli ise aşağıdaki gibidir (2019 yılı için):

- Dilim1: 22.000 TL'ye kadar: %15,
- Dilim2: 49.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.300 TL, fazlası %20
- Dilim3: 120.000 (ücretlilerde 180.000) TL'nin 49.000 TL'si için 8.700 TL, fazlası %27
- Dilim4: 600.000 TL'nin 120.000 TL'si için 27.870 TL (ücret gelirlerinde 600.000 TL'nin 180.000 TL'si için 44.070 TL), fazlası %35
- Dilim5: 600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 195.870 TL (ücret gelirlerinde 600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 191.070 TL), fazlası %40

Not 1: İkinci dilimde yazılı 49.000 TL tutar, beyanname verme sınırı rakamı olarak kabul edilmiştir. (Bkz. GVK, m. 86)

Not 2: Üçüncü dilimde yazılı 180.000 TL tutar, konut kira gelirlerinde "istisna"dan yararlanabilmek için gelir toplamının aşılmaması gereken sınır olarak kabul edilmiştir. (Bkz. GVK, m. 21, f. 2)

Not 3: 2020 yılı gelirleri açısından, ilk üç dilimde toplam 120.000 TL'nin vergisi alınmış olmaktadır. Bu miktara karşılık gelen vergi toplamı ise 27.870 TL yapmaktadır. Yani 120.000 TL geliri olan bir kişi, yaklaşık ortalama %23 vergi ödemiş olmaktadır.120.000 TL üzerinde olan gelirlerin vergisi ise (600.000 TL'ye kadar) bir çırpıda %35'e yükselmekte ve 600.000 TL üzerinde olan gelirlerin vergisi ise %40'a çıkmaktadır.

1 Muhtasar beyannamesini açıklayabilme

Muhtasar Beyanname (Stopaj Beyannamesi) Yoluyla Tarh

Tarh, vergi borcunun vergi idaresi tarafından hesaplanması işlemidir. Gelir vergisi kural olarak mükellef veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarh edilir. Gelir vergisine ait beyanlar yıllık, muhtasar ve münferit beyannamelerle yapılır. Muhtasar beyanname; işverenlerin veya diğer vergi kesenlerin kesilen vergileri matrahı ile beraber vergi idaresine bildirdikleri beyannamedir. Yıllık beyanname uygulamasında; mükellefler bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratları bir araya getirip toplarlar ve vergi dairesine bildirirler. Münferit beyanname ise dar mükelleflerin yıllık beyan ile bildirmek zorunda olmadıkları kazanç ve iratlardan vergisi kesinti suretiyle alınmamış olanların bildirilmesine mahsustur.

2 Mutlaka beyanname verilmesi gerekli durumları ifade edebilme

3 Belirli bir sınırın aşılması hâlinde, beyanname verme mecburiyeti bulunan gelirleri tanımlayabilme

4 Yıllık beyanname üzerinden yapılacak indirimleri özetleyebilme

Yıllık Beyanname Yoluyla Tarh

Bir takvim yılı içinde elde edilen gelirler GVK 86. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde sayılan gelirlerden oluşuyorsa bunlar için beyanname verilmesine gerek yoktur. 86. maddenin (c) bendinde sayılan gelirlerin miktarının beyanname verme sınırını aşmaması durumunda yine beyanname verilmeyecektir. Aynı maddenin (d) bendinde yazılı tutarı geçmeyen menkul ve gayrimenkul sermaye iradı gelirleri için de yıllık beyanname verilmesine gerek yoktur. GVK 85. maddesinde sayılan gelirler için yıllık beyanname verilmesi zorunludur. Diğer taraftan GVK 86. maddesi (c) bendindeki beyanname verme sınırının aşılması durumunda ve aynı maddenin (d) bendinde yazılı tutarın aşılması durumunda da yıllık beyanname verme yükümlülüğü olacaktır.

Mükelleflerin yıllık beyanname ile bildirdikleri gelirler üzerinden GVK 89. maddesinde sıralanıp açıklanan giderleri indirebilme hakları vardır. Bu giderlerin düşülebilmesi beyannamede gelir gösterilmesine bağlıdır. Bu giderlere örnek olarak; beyan edilen gelirin %10'unu aşmamak kaydıyla mükellefin Türkiye'de kendisine, eşine veya küçük çocuklarına yaptığı eğitim ve sağlık harcamalarını verebiliriz. Diğer indirilebilecek giderler için GVK'nın 89. maddesine bakılabilir.

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti

5 Gelir toplamının beyan sınırını aşmaması durumunda beyan dışı kalan gelirleri açıklayabilme

Yıllık Beyanname Verilmeyen veya Toplama Yapılmayan Hâller

Gelir vergisinde vergi matrahı tespit edildikten sonra kanunda yazılı gelir vergisi tarifesi uygulanır ve ödenecek vergi bulunur. Gelir Vergisi Kanunu'nda düzenlenen tarife artan oranlı bir tarifedir. Şayet yıllık beyannamede toplanan gelirler üzerinden daha önce bir vergi ödenmişse bu vergilerin hesaplanan toplam gelir vergisinden düşülmesi (mahsubu) gerekir.

Gelir vergisi beyannamesi mükellefin ikametinin bulunduğu yer vergi dairesine verilir. Beyanname basit usulde vergilendirilen mükellefler dışında ertesi takvim yılının Mart ayının son günü akşamına kadar verilir. Hesaplanan vergi Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere 2 eşit taksitte ödenir.

Geçici vergi; gerçek usulde gelir vergisine tabi olan ticari kazanç sahipleri ve serbest meslek erbabı için, cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, geçici olarak alınan bir peşin vergi uygulamasıdır. Geçici vergi, içinde bulunulan yılın üçer aylık gelirlerinin toplamı üzerinden (yani yılda dört kez) %15 oranında ödenir.

6 Gelir unsurlarını ifade edebilme

7 Matrahı hesaplayabilme

Dar Mükellef Gerçek Kişilere Özgü Düzenlemeler

Esas olarak tam mükelleflere uygulanan tüm düzenlemeler dar mükelleflere de uygulanır. Şayet dar mükellefin ikamet ettiği ülke ile Türkiye arasında bir çifte vergilemeyi önleme anlaşması varsa bu anlaşma hükümleri de dikkate alınır.

Türkiye'de yerleşmemiş olan bir gerçek kişinin elde edebileceği gelirler GVK'nın 2. maddesinde yazılı; ticari kazanç, zirai kazanç, ücret, serbest meslek kazancı, menkul ve gayrimenkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlardan birisi ya da birkaç tanesi olabilir.

Dar mükellefiyette verginin tarhı yapılırken mükellefin daimi temsilcisi, bu yoksa gelir ya da gelirleri dar mükellefe sağlayanlar muhatap olarak alınır.

Dar mükellefler; ticari kazançlarını, gerçek usulde tespit edilen zirai kazançlarını ve vergi kesintisine tabi tutulmamış gayrimenkul sermaye iratlarını yıllık beyanname ile bildirmek zorundadırlar. GVK m. 86/2'de sayılan gelirlerden biri veya birkaçı veya tamamının elde edilmesi durumunda bunlar için yıllık beyanname verilmez. Dar mükellefler yıllık beyannameye dâhil etmedikleri gelirlerden vergisi kesinti yoluyla alınmamış olanlar için münferit beyanname verirler.

1 Aşağıdakilerden hangisi Gelir Vergisi Kanunu'nda belirlenen stopaj konuları arasında **yer almamaktadır?**

A. Ücretler
B. Tahvil-hazine bonosu
C. Alacak faizleri
D. Serbest meslek kazançları
E. Zirai kazançlar

2 Aşağıdaki mükelleflerden hangisinin stopaj yapma yükümlülüğü vardır?

A. Vergiden muaf esnaf
B. Vergiden muaf tutulan serbest meslek erbabı
C. Yatırım fonu yönetenler
D. Stopaj usulüne göre vergilendirilen çiftçiler
E. Sadece ücret geliri elde eden kişi

3 Gelir Vergisi Kanunu'na göre, bu verginin tarhını yapma yetkisi kural olarak aşağıdakilerden hangi vergi dairesine aittir?

A. Mükellefin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine
B. Mükellefin iş yerinin bulunduğu yer vergi dairesine
C. Mükellefin iş merkezinin bulunduğu yer vergi dairesine
D. Defterdarlığın bulunduğu yer vergi dairesine
E. Mal müdürlüğünün bulunduğu yer vergi dairesine

4 2020 yılında kiraya verdiği iş yerinden brüt 30.000 TL tutarında kira geliri elde eden ve başkaca geliri olmayan gerçek kişi A'nın beyanname verme durumu nedir?

A. Gayrimenkulün bulunduğu yer vergi dairesine beyanname vermek zorundadır
B. Beyanname verme zorunluluğu yoktur
C. İkametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine beyanname vermek zorundadır
D. İş yerinin bulunduğu yer vergi dairesine beyanname vermek zorundadır
E. Kirayı ödeyen kişinin bulunduğu yer vergi dairesine beyanname vermek zorundadır

5 Aşağıdakilerden hangisi için beyanname verme mecburiyeti vardır?

A. Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısımları
B. Tek işverenden sağlanan ücret gelirleri
C. Vergisi stopaj yoluyla alınmamış ücret gelirleri
D. Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlar
E. Birden fazla işverenden sağlanan ancak beyanname verme sınırı altında kalan ücret geliri

6 Yıllık beyana tabi olan gelir vergisi kaç taksitte ödenir?

A. Tek taksit
B. İki taksit
C. Üç taksit
D. Dört taksit
E. Beş taksit

7 Aşağıdakilerden hangisi beyanname üzerinden yapılabilen (gelir olması durumunda) indirimlerden biri **değildir?**

A. Amortismanlar
B. AR-GE giderleri
C. Bağışlar
D. Zararlar
E. Şahıs sigorta primleri

8 I. Birinci sınıf tüccarlar
II. İkinci sınıf tüccarlar
III. Basit usule tabi olanlar
VI. Serbest meslek erbapları

Yukarıda yazılı olanlardan hangilerinin geçici vergi (peşin vergi) ödeme yükümlülüğü vardır?

A. Sadece I
B. Sadece III
C. I, II
D. I, II, IV
E. I, II, III, IV

9 Dar mükellefleri ilgilendiren gelir vergisi münferit beyannamesi hangi süre içinde verilir?

A. Gelirin elde edilmesinden itibaren 5 gün içinde
B. Gelirin elde edilmesinden itibaren 10 gün içinde
C. Gelirin elde edilmesinden itibaren 15 gün içinde
D. Gelirin elde edilmesinden itibaren 20 gün içinde
E. Gelirin elde edilmesinden itibaren 25 gün içinde

10 İstanbul'da faaliyette bulunan dar mükellef gerçek kişi A'nın 2015 yılında ticari faaliyetinden sağladığı geliri yanında, bankadaki mevduatından sağladığı tevkifata tabi olmuş faiz geliri bulunmaktadır. Mükellefin gelirlerini beyan şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A. Yıllık beyanname verir. Ticari kazancını ve menkul sermaye iradını beyan etmek mecburiyetindedir.
B. Münferit beyanname verir. Sadece ticari kazancını beyan eder.
C. Muhtasar beyanname verir. Sadece menkul sermaye iradını beyan eder.
D. Yıllık beyanname verir. Ticari kazancını beyan eder, menkul sermaye iradını beyannamesine dâhil etmez.
E. Muhtasar beyanname verir. Ticari kazancını ve menkul sermaye iradını beyan eder.

1. C	Yanıtınız yanlış ise "Kimler Tevkifat Yapmak Zorundadır" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. C	Yanıtınız yanlış ise "3. Ünite Stopaj Yoluyla Vergilendirme" ve bu ünitenin "Kimler Tevkifat Yapmak Zorundadır" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. A	Yanıtınız yanlış ise "Yıllık Beyannamenin Verileceği Yer ve Zaman" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. B	Yanıtınız yanlış ise "Üzerinden Stopaj Yapılmış Olan Gayrimenkul Sermaye İratları" (3. Ünite) ve bu ünitedeki "Yıllık Beyannamenin Verileceği Yer ve Zaman" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. C	Yanıtınız yanlış ise "Mutlak Anlamda Beyanname Verilmesi Gerekli Gelirler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. B	Yanıtınız yanlış ise "Gelir Vergisinin Ödenmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. A	Yanıtınız yanlış ise "Yıllık Beyanname Üzerinden Yapılabilecek İndirimler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. D	Yanıtınız yanlış ise "Geçici Vergi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. C	Yanıtınız yanlış ise "Münferit Beyanname" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. D	Yanıtınız yanlış ise "Dar Mükelleflere Özgü Düzenlemeler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

4 Araştır Yanıt Anahtarı

Araştır 1

Stopaj usulünü bir vergi güvenlik unsuru olarak kabul edebiliriz. Yıllık beyanname ile bildirilen gelirlerde vergiyi doğuran olay ile verginin ödenmesi arasındaki süre hayli uzundur. Stopaj usulünde ise vergi peşin alınmaktadır. Bu yöntemle; vergi kaçakçılığı azaltılabilir, mükelleflerin işi de kolaylaştırılabilir. Vergi kısa süre içinde idarenin kasasına girer. Ayrıca verginin kaynakta kesilmesi, mükellefin vergi yükünü daha az hissetmesine sebep olabilecektir.

Araştır 2

Avukat A, serbest meslek kazancı nedeniyle her durumda beyanname vermek zorundadır. İşverenlerden aldığı ücretlerden birinci ücret olarak istediğini beyan edebilir. Bu durumda 50.000 birinci ücret olacaktır. İkinci işverenden alınan 49.500, 2020 yılı için belirlenen 49.000 beyan sınırının üzerinde kaldığından her iki ücret gelirini serbest meslek kazancı için verdiği beyannameye dâhil etmek zorunda kalacaktır.

KURUMLAR VERGİSİNİN KONUSU, VERGİYİ DOĞURAN OLAY, MÜKELLEFLERİ VE MÜKELLEFİYET

Gelir üzerinden alınan vergilerden bir diğeri olan kurumlar vergisi ilk olarak gelir vergisi ile birlikte 1950 yılında uygulanmaya başlamıştır. Günümüze kadar kurumlar vergisinde çok sayıda değişiklik yapılmıştır. En son olarak 2006 yılında yapılan değişiklik ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) uygulamaya konulmuştur. 5520 sayılı KVK'da 2019 yılının Haziran ayına kadar 30 değişiklik yapılmıştır.

Kurumlar Vergisi ile ilgili güncel mevzuata https://gib.gov.tr/gibmevzuat adresinden ulaşabilirsiniz.

Kurumlar Vergisinin Konusu

Kurumlar vergisi, ilgili kurumların kazançları üzerinden alınan bir vergidir. Bir sermaye vergisi olarak da nitelendirilebilecek kurumlar vergisinin konusunu, sermaye şirketleri niteliğindeki tüm kurum ve kuruluşların sermaye değerlerine bağlı elde edilen tüm kazançları oluşturmaktadır. (KVK m.1/1)

Kurum kazançları kurumlar vergisinin konusunu oluşturmaktadır (KVK m.1/1). Kurum kazançları ise gelir vergisinin konusunu oluşturan kazanç ve iratlardan meydana gelmektedir (KVK m.1/2). Bu bakımdan gerçek kişilerin bir takvim yılında elde etmiş olduğu ticari kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları, diğer kazanç ve iratlar eğer KVK m.1/1'de sayılan kurumlar tarafından elde edilirlerse kurumlar vergisinin konusunu oluşturacaktır. Ancak, vergiye tabi kurum kazancının tespit edilmesinde Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK'nın) ve Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK'nın) ticari kazanç hükümlerine yollama yapmış olması, kurumların elde ettiği tüm gelir türlerine GVK'nın ticari kazanç hükümlerinin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Dikkat edilirse gelir ve kurumlar vergisi açısından elde edilen gelirin niteliğinde bir fark söz konusu olmazken, geliri elde eden mükellef açısından fark bulunmaktadır.

Kurumlar Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay

Kurum kazancının KVK'da belirtilen kurumlar vergisi mükellefleri tarafından elde edilmesi kurumlar vergisinde vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği anlamına gelmektedir. Safi kurum kazancının tespitinde GVK'nın ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır (KVK m. 6/2). Safi kurum kazancının tespitinde GVK'nın ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacak olması, kurum kazancının elde edilmesi bakımından da ticari kazancın elde edilmesiyle ilgili hükümlerin geçerli olacağı anlamına gelir. Bu nedenle, kitabımızın gelir vergisinde ticari kazançların vergilendirilmesi ile ilgili başlığında yapılan açıklamalar kurum kazancının elde edilmesinde de geçerli olacaktır. Hatırlanacağı üzere, ticari kazançlarda elde etme, bir alacağın hesaben tahakkuk etmiş olmasıyla meydana gelmektedir. Bu nedenle, ticari kazançlarda olduğu gibi kurum kazancının elde edilmesinde de "tahakkuk esası" geçerli bulunmaktadır.

Gelir Vergisi kapsamında ticari kazancın vergilendirilmesi konusu kitabımızın 1. ve 2. bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

Kurumlar Vergisinin Mükellefleri

Kurumlar vergisi mükellefleri, KVK m.1'de sayılan kurumlardan oluşmaktadır. KVK m.1'de kurumların tüzel kişiliği olup olmaması dikkate alınmaksızın sayılan kurumlar KVK m.2'de açıklanmıştır. Buna göre, "gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine, tüzel kişilerin gelirleri ise kurumlar vergisine tabidir" şeklindeki ifade kısmen yanlış olmakta, tüzel kişiliğe haiz olmayan bazı kurumlar da kurumlar vergisi mükellefi olabilmekte, tüzel kişiliğe haiz bazı kurumlar ise mükellef sayılmamaktadır.

KVK m. 1'e göre kurumlar vergisi mükellefleri sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortakları olmak üzere beş başlık altında toplanmaktadır.

Sermaye Şirketleri

Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) hükümlerince şahıs şirketi olarak kabul edilen ve gelir vergisine tabi olan; kolektif, adi komandit ve Borçlar Kanunu (BK) kapsamında organize edilmiş adi şirketler haricindeki kurumlar vergisi mükellefine haiz şirketler, sermaye şirketi olarak kabul edilmiştir. TTK kapsamındaki bu sermaye şirketleri, anonim şirketler, limited şirketler ve sermayesi paylara bölünmüş (hisseli) komandit şirketlerdir. Bununla birlikte, tüzel kişilikleri olmamasına rağmen KVK uygulanmasında, Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tabi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar da sermaye şirketi sayılmaktadır. Fonların mal varlıkları kurucusunun mal varlığından ayrıdır. Yatırım ortaklıkları ise anonim şirket şeklinde kurulduklarından sermaye şirketi olarak kurumlar vergisi mükellefidirler.

Anonim Şirketler: Sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız mal varlığıyla sorumlu bulunan şirkettir (Türk Ticaret Kanunu (TTK.) md. 329). Anonim şirketin kurulabilmesi için pay sahibi olan bir ya da daha fazla kurucu ortağın bulunması gerekmektedir (TTK. md. 338). Ortaklarının temettü geliri veya kâr payı adı altında elde ettikleri gelirler "menkul sermaye iradı" olarak değerlendirilirken, şirket olarak ticari işlemlerden doğan kazanç, sermaye şirketi olarak kurumlar vergisine tabidir.

Limited Şirketler: Bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulan; sermayesi belli olup bu sermayenin en az sermaye paylarının toplamından oluştuğu şirkettir (TTK. md. 573).Ortakların iştirak payları olarak nitelendirilen ortak payları karşılığında elde ettikleri kazanç "menkul sermaye iradı" olarak değerlendirilirken, limited şirket kazancı bir sermaye şirketi olarak kurumlar vergisine tabi olmaktadır.

Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler: TTK'na göre ortakların en az biri komandite olan ve en az beş kişiyle kurulması esasına bağlanan komandit şirketlerin, adi komandit şirketler dışındaki sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket kapsamında olanlar, bir sermaye şirketi olarak kurum kazançları açısından kurumlar vergisine tabi tutulmuşlardır. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde "komandite" ve "komanditer" olmak üzere iki çeşit ortak bulunur. Komandite ortakların sorumluluğu sınırsız, komanditer ortağın sorumluluğu ise koydukları sermaye ile sınırlıdır. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde kurumlar vergisi, komandite ortağın kâr payı düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden hesaplanır.

Kooperatifler

KVK m.2'de, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa veya özel kanunlarına göre kurulan kooperatifler ile benzer nitelikteki yabancı kooperatiflerin kurumlar vergisi mükellefi olduğu ifade edilmiştir. Bu bakımdan, hangi türde olursa olsun kooperatifler kurumlar vergisi mükellefi olarak kabul edilmektedir. Kooperatifler ilke olarak kâr amacı gütmeyen kurumlardır. Bu nedenle, ortakları dışındaki kimselerle girmiş oldukları iktisadi ilişkilerden elde ettikleri kâr ölçüsünde kurumlar vergisi mükellefi olurlar. Ortaklarla gerçekleştirilen işlemlerden elde edilen kazanç ise kurumlar vergisi dışında tutulmuştur.

Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara **kooperatif** denir.

dikkat

Dernek veya adi şirket mahiyetinde olmakla birlikte kooperatif olarak adlandırılan okul kooperatifleri, KVK'nun uygulanmasında kooperatif sayılmamaktadır.

İktisadi Kamu Müesseseleri

Devlete, özel idare ve belediyelere ait olmasının yanı sıra, diğer kamu idarelerine ve müesseselerine tabi veya ait olup sermayesinin tamamına yakını devlete ait olan bir müessese ya da teşekkülün kurum kazancı, adeta özel bir işletme veya kurummuş gibi KVK m. 1 kapsamında kurumlar vergisine tabidir. İktisadi Kamu Müesseselerinden vergi alınmaması durumunda, özel sektör açısından rekabet unsurlarının zedelenmemesi açısından vergi mükellefiyeti getirilmiş ve iktisadi kamu müesseseleri kavramıyla Kamu İktisadi Kuruluşları ve İktisadi Devlet Teşekkülleri nezdindeki piyasadan her türlü iktisadi faaliyet sonucu elde edilebilecek kazançlar kurumlar vergisi kapsamına alınmıştır. Yine bu bağlamda bu müesseselerin faaliyetlerinde, vergi mükellefiyetinin ortaya çıkması açısından mutlak bir devamlılık olması gerekmekte ve bu müesseseler sermaye şirketleri ve kooperatif şirket şeklinde kurulmalıdır.

Dernek ve Vakıfların İktisadi İşletmeleri

KVK m.1'e göre dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri kurumlar vergisi mükellefi kabul edilir. KVK uygulamasında sendikalar dernek gibi değerlendirilip, iktisadi işletmeleri yine KVK kapsamına alınmıştır. KVK m 4'de dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin hangi şartlar altında kurumlar vergisi mükellefi olacakları belirtilmiştir. Buna göre, ilgili dernek ve vakıfların faaliyetlerinin devamlılık göstermesi, sermayesinin bizzat dernek ve vakıf tarafından tahsis edilmesi ya da dernek veya vakfa ait olması; faaliyetin ticari, sınai veya zirai faaliyet alanında sürdürülmesi ve dernek veya vakfa ait işletmenin sermaye şirketi olması gerekmektedir. Dernek ve vakıfların kazanç elde etmek gibi amaçlarının olmaması, kanunla verilen bir görev kapsamında faaliyetlerini sürdürmeleri veya tüzel kişilikleriyle bağımsız muhasebe kayıt ve işlemlerinin olmaması, KVK m. 4'deki şartları sağlaması koşuluyla dernek ve vakıflara ait veya bağlı işletmeleri kurumlar vergisi mükellefiyetinden çıkarmaz.

Bu durumun dışında dernek veya vakıfların, iktisadi, sınai ve zirai faaliyet kabul edilmeyen, örneğin mevduat faizi, gayrimenkul kira geliri gibi gelirlerini kurum kazancı olarak beyan etmeleri gerekmemektedir. Çünkü özellikle vakıfların bankadaki faizlerinin ve gayrimenkul kira gelirlerinin, ticari ve iktisadi kapsamda değerlendirilmediğine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda mal ve hakların, vakıf dışında başka biri tarafından kiraya verilmesiyle elde edilen gelirleri "gayrimenkul sermaye iradı" olarak kabul görmektedir.

dikkat

KVK m.1'e göre, dernek veya vakıfların kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmamakta, bunlara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmaktadır.

Sermaye şirketi veya kooperatif niteliğinde olmayan, yabancı kamu idare ve müesseselerine ait veya tabi olan ticari, zirai ve sınai işletmeleri, KVK'na göre ulusal müesseseler gibi kurumlar vergisi mükellefi sayılmışlardır. KVK m. 6 kapsamında yabancı kamu idare ve müessesesinin sermaye şirketi veya kooperatif niteliğinde olmamasından kasıt, niteliği ve türü itibariyle değil Türk Hukukunca sermaye şirketi veya kooperatif olmamasıdır.

Yine tüm yabancı kamu idare ve müesseselerine ait iktisadi işletmeler KVK m. 4 kapsamındaki şartların tamamını sağlamaları şartıyla, kazanç amacı gütmeseler ve hatta bağımsız muhasebe kayıtları ile tüzel kişilikleri olmasa bile kurumlar vergisi mükellefidirler.

İş Ortaklıkları

KVK m.2'e göre kurumlar vergisi mükelleflerinin kendi aralarında veya şahıs ortaklıkları ya da gerçek kişilerle, belli bir işin birlikte yapılmasını ortaklaşa yüklenmek ve kazancını paylaşmak amacıyla kurdukları ortaklıklara iş ortaklığı denir. İş ortaklıkları talep etmeleri halinde tüzel kişiliklerinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kurumlar vergisi mükellefi olabilirler.

Bir iş ortaklığının kurumlar vergisi mükellefi sayılabilmesi için en az aşağıdaki unsurları taşıması gerekir:

a. Ortaklardan en az birisinin kurumlar vergisi mükellefi olması,
b. Ortaklığın belli bir işi sonuçlandırmak üzere yazılı bir sözleşmeyle kurulması,
c. İş ortaklığı konusunun belli bir iş olması,
d. Birlikte yapılacak olan işin belli bir süre içinde gerçekleştirilmesinin öngörülmesi,
e. İş ortaklığı ile işveren arasında bir yüklenim sözleşmesinin olması,
f. Tarafların, müştereken yüklenilen işin belli bir veya birden fazla bölümünden değil, tamamından işverene karşı sorumlu olmaları,
g. İşin bitiminde kazancın paylaşılması,
h. Birlikte yapılması öngörülen ve müştereken yüklenilen işin bitimi ve Vergi Usul Kanununda belirtilen mükellefiyetle ilgili ödevlerin tamamının yerine getirilmesiyle mükellefiyetin sona ermesi.

Kurumlar Vergisinde Mükellefiyet

Kurumlar vergisi mükellefleri, kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunup bulunmadığına göre tam mükellefiyet veya dar mükellefiyet esasında vergilendirilecektir.

Kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkez kanuni merkez olarak değerlendirilir. İş merkezi ise iş bakımından işlemlerin bilfiil toplandığı ve yönetildiği merkezdir. Bir kurumun iş merkezinin belirlenmesinde kullanılan ölçütler şunlardır:

a. İmalatın, personelin, hizmet ifalarının, gelir ve giderlerin yoğunlaştığı yer,
b. Genel kurulun ve yönetim kurulunun toplantı yeri,
c. Kurumun fiili yöneticilerinin ikametgâhlarının bulunduğu yer,
d. Kurumun idare servislerinin yoğun olarak bulunduğu yer, ve
e. Kurumun üçüncü şahıslarla ilişkilerini yürüttüğü yer.

Tam mükellefiyet

Kurumlardan, kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

Dar mükellefiyet

Kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler. KVK m. 3/3'de ise dar mükellefiyete tabi kurumların kazançlarının hangi kazanç ve iratlardan oluştuğu belirtilmiştir. Buna göre;

a. VUK hükümlerine uygun Türkiye'de iş yeri olan veya daimi temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar,
b. Türkiye'de bulunan ziraî işletmeden elde edilen kazançlar,
c. Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançları,
d. Taşınır ve taşınmazlar ile hakların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar,
e. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları,
f. Türkiye'de elde edilen diğer kazanç ve iratlar

dar mükellefiyete tabi kurumların kazanç unsurlarıdır.

İşyeri: Ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyette iş yeri; mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, madenler, taş ocakları, inşaat şantiyeleri, vapur büfeleri gibi ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerler VUK m.156'da işyeri olarak tanımlanmıştır.

Daimi temsilci: Bir hizmet veya vekâlet akdi ile temsil edilene bağlı olup, onun nam ve hesabına muayyen veya gayrimuayyen bir müddetle veya müteaddit ticari muameleler ifasına yetkili bulunan kimsedir (GVK m.8).

Öğrenme Çıktısı

1 Kurumlar vergisinin konusu açıklayabilme
2 Kurumlar vergisinde vergiyi doğuran olayı ifade edebilme
3 Kurumlar vergisinin mükelleflerini tanımlayabilme
4 Kurumlar vergisinde mükellefiyeti açıklayabilme

Araştır 1

Kurumlar vergisinin mükelleflerini sıralayınız. "Tüzel kişilerin elde ettiği kazançlar kurumlar vergisine tabidir" ifadesinin geçerliliğini tartışınız.

İlişkilendir

Devlete ait olan iktisadi kamu kuruluşlarından kurumlar vergisi alınmasının nedenlerini tartışın.

Anlat/Paylaş

Şahıs şirketleri ile sermaye şirketleri arasındaki farklılıklar nelerdir? Açıklayınız.

KURUMLAR VERGİSİNDE VERGİYE TABİ KURUM KAZANCININ TESPİTİ

Kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanır. Kurum kazancı ise GVK'nun konusuna giren kazanç unsurlarından oluşmaktadır. Kurumlar vergisinde safi kurum kazancının tespitinde doğrudan GVK'na yollama yapılmıştır. Buna göre, safi kurum kazancının tespitinde, GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır (GVK m.6/2). Bu hükümle, GVK kapsamında düzenlenen vergiye tabi ticari kazancın tespitinde geçerli olan usuller, kazançtan indirilebilecek giderler ve indirilemeyecek giderler KVK kapsamında safi kurum kazancının tespitinde de geçerli olacaktır.

Bilindiği gibi GVK kapsamında safi kurum kazancının tespiti bilanço esasına ya da işletme hesabı esasına göre olabilmektedir. KVK'nin safi kurum kazancının tespitinde doğrudan GVK'nın ticari kazancın tespitine ilişkin hükümlerine yollama yapması, safi kurum kazancının tespitinde de bilanço ve işletme esasının geçerli olmasına yol açmıştır.

VUK m. 177/1-4 ve 5'e göre her türlü ticaret şirketleri ile kurumlar vergisine tabi olan diğer tüzel kişiler birinci sınıf tüccar olup bilanço esasına göre defter tutmak zorundadırlar. Bu bakımdan kurumlar vergisi mükellefleri ilke olarak bilanço esasına göre kurum kazançlarını tespit ederler. Ancak Hazine ve Maliye Bakanlığı işlerinin niteliği bilanço usulünün uygulanmasına elverişli bulunmayan mükelleflerin işletme hesabı esasına göre vergilendirilmesine izin verebilmektedir. Bakanlık, derneklerin ve vakıfların küçük çaptaki işletmelerine bu izni verebilmektedir.

Kural olarak, dar mükellef kurumların vergilendirilmesinde tam mükellef kurumlar için geçerli olan düzenlemeler esas alınmaktadır. Ancak dar mükellef kurumun GVK m.2'de yer alan, ticari ve zirai kazançlar dışında kalan kazanç ve irat elde etmesi durumunda, GVK'da ilgili kazanç ve irat için geçerli olan düzenlemeler çerçevesinde vergiye tabi kurum kazancı tespit edilecektir. Bu durumda, dar mükellef kurumun elde ettiği kurum kazancı yine "kurum kazancı" olarak nitelendirilir.

Kurum Kazancının Tespitinde Hasılat

Safi kurum kazancının tespitinde, GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin geçerli olmasından dolayı ticari kazancın tespitinde hasılat ile ilgili kuralların tamamı kurumlar vergisi bakımından da geçerlidir.

Kurum Kazancının Tespitinde İndirilebilecek Giderler

Safi kurum kazancının tespitinde, GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin geçerli olmasından dolayı GVK m.40'da düzenlenen gelir vergisi mükelleflerinin safi kazançlarını tespit etmede geçerli olan giderler kurumlar vergisi mükellefleri için de geçerli olacaktır. Bunun dışında, kurumlar vergisi mükellefleri KVK m.8'de düzenlenen giderleri de safi kurum kazancının tespitinde ayrıca dikkate alırlar. Bu giderler aşağıdaki gibidir:

a. Menkul kıymet ihraç giderleri,
b. Kuruluş ve örgütlenme giderleri,
c. Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri,
d. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı,
e. Katılım bankalarınca katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,
f. Sigorta ve reasürans şirketlerince ayrılan teknik karşılıklar,
g. Muallak hasar ve tazminat karşılıkları,
h. Deprem hasar karşılıkları,
i. Kazanılmamış prim karşılıkları,
j. Hayat sigortalarında matematik karşılıklar,
k. Dengeleme karşılığı,
l. Ayrılan sigorta teknik karşılıklarının ertesi bilanço döneminde aynen kâra nakledilmesi,
m. Bağlı şirketlerde holding şirketin genel idare giderlerden alınan paylar

Kurum Kazancının Tespitinde Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

Safi kurum kazancının tespitinde, GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin geçerli olmasından dolayı GVK m.41'da yer alan kanunen kabul edilmeyen giderler ile birlikte KVK m.11'de yer alan kanunen kabul edilmeyen giderlerin birlikte ele alınması gerekir. KVK m. 11'de yer alan kanunen kabul edilmeyen giderler aşağıdaki gibidir:

Öz Sermaye Üzerinden Ödenen veya Hesaplanan Faizler

Öz sermaye üzerinden ödenen ya da hesaplanan faizlerin gider olarak indirilmesi mümkün değildir. Öz sermaye üzerinden ödenen ya da hesaplanan faizlerin matrahın tespitinde indirilememesinin mantığı, kâr yerine faiz ödenerek kârların vergi dışına çıkartılmasını engellemektir.

Gerçekten aksi durum kâr paylarının faiz olarak ödenerek vergi matrahından azaltılmasına neden olacaktır. Vergilendirilmesi gereken unsurların farklı bir ödeme biçimiyle kurumlar vergisi dışında bırakılması kabul edilecek bir durum değildir. Bu nedenle öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler matrahtan indirilemez.

Örtülü Sermaye Üzerinden Ödenen veya Hesaplanan Faiz, Kur Farkları ve Benzeri Giderler

Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçlara örtülü sermaye denilmektedir. Bu kapsamda örtülü sermaye, ortakların kuruma sermaye olarak koyması gereken sermayeyi borç olarak kuruma tahsis etmesi, başka bir anlatımla ortaklık payını gizlemesidir. Örtülü sermaye üzerinden faiz ödenmesi ile birlikte ilk aşamada kurum matrahı ödenen faiz ya da kur farkı kadar azalmakta, ikinci olarak da ortaklar gerçekte kâr dağıtımı niteliğinde olan faiz gelirleri üzerinden kâr payı elde edecekleri duruma göre daha az gelir vergisi stopajı ödemektedirler.

KVK m. 12/1'e göre; kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin 3 katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır. Örtülü sermaye üzerinden ödenen ya da hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak nitelendirilir.

KVK m. 12/1'e göre kurumun elde ettiği borçların örtülü sermaye sayılabilmesi ve bunlar için

yapılan ödemelerin kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi için aşağıdaki şartlara sahip olması gerekir:

a. Örtülü sermaye olarak nitelendirilen değerler kurumların ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden alınmalıdır,
b. Söz konusu borçların kurumun öz sermayesinin 3 katını aşması gerekir.

Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Olarak Dağıtılan Kazançlar

Transfer fiyatı, bir işletmenin gelir-gider veya kâr paylaşımı olarak ilişkili olduğu, kâr paylaşımı açısından aynı çıkar birliğine dahil olan, ana şirket veya alt şirketlerle veya yönetim ve denetimi itibariyle hakim durumda olduğu ortaklık, iştirak ve şubeleriyle, karşılıklı olarak mal ve hizmet ile gayri maddi hak transferlerinde belirlediği fiyat olarak tanımlanabilir. Daha özet olarak ifade edilecek olunursa, bağlı şirketlerin aralarında mal ve hizmet ile gayri maddi hak transferlerinde belirledikleri fiyat transfer fiyatı olarak tanımlanabilir.

Mükellefler, transfer fiyatını olması gerekenden yapay olarak yüksek ya da düşük belirleyerek vergi matrahını yapay olarak düşürme çabasında olabilirler. KVK m.13/1 hükmüne göre, İlişkili kişilerle emsaline uygunluk ilkelerine aykırı olarak tespit edilen fiyat veya bedel üzerinden mal ya da hizmet alımı veya satımında bulunmaları durumunda, kazanç tamamen veya kısmen "transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak" dağıtılmış olacaktır. Alım, satım, imalat, inşaat işleri, kiralama, kiraya verme, ödünç para verilmesi, alınması, ikramiye, ücret ve benzeri ödemelerde bulunulması, mal ve hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilmektedir.

Emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olması olarak tanımlanmıştır (KVK m.13/1). Bu bakımdan kurumların ilişkili kişilerle yapmış oldukları işlemlerde belirlenen fiyat emsallerine uygunluk ilkesine göre tespit edilecek fiyatı (piyasa fiyatını) yansıtmalıdır. Bu bakımdan, ilişkili kişilerle gerçekleştirilen işlemlerdeki belirlenen fiyatın piyasa fiyatının üzerinde olan kısmı örtülü olarak dağıtılan kazanç olarak değerlendirilir.

Kurum Kazancının Tespitinde Kanunen Kabul Edilmeyen Diğer Giderler

Kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen diğer gelirler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

a. Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler,
b. Hesaplanan kurumlar vergisi ile her türlü para cezaları ile vergi cezaları ve gecikme zamları,
c. Menkul kıymetlerin itibari değerlerinin altında ihracından doğan zararlar,
d. Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan bazı motorlu deniz taşıtları ile uçak, helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ile amortismanları,
e. Kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan tazminat giderleri,
f. Basın yoluyla işlenen fiillerden dolayı ödenen tazminatlar,
g. Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderleri,
h. Kurumların yönetim kurulu başkan ve üyelerine verilen temettü ikramiyeleri
i. Kanunen yasaklanmış fiiller nedeniyle katlanılan giderler.

Kurum Kazancının Tespitinde Özel Durumlar

Kurum kazancının tespitinde ilgili Kanunda yer alan bazı özel durumlara aşağıda yer verilmektedir.

Zirai Faaliyette Bulunan Kurumlarda Kazanç Tespiti

Zirai faaliyetle uğraşan kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tespitinde GVK m.59 dikkate alınır. Buna göre, zirai faaliyette kazanç tespiti işletme hesabı esasına göre de yapılabilir. İşletme hesabı esasına göre hasılat, indirilecek ve indirilemeyecek giderler GVK m.56, 57 ve 58'de sayılmaktadır.

Yurt Dışı Faaliyetlerde Kazanç Tespiti

Yurt dışı faaliyet sonucu sağlanan gelir, mükellefin bunları Türkiye'de hesaplarına intikal ettirdiği yılda edilmiş sayılır. Türkiye'de hesaplara intikal ettirilmesinin mükellefin iradesi dışındaki sebeplerden ileri geldiğinin ispat edilmesi halinde mükellefin bunlara tasarruf edebildiği yılda elde edilmiş sayılır.

Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım İşlerinde Kazanç Tespiti

Bir yıldan fazla süren inşaat ve onarma işleri sonucu elde edilecek kazanç tespiti GVK m.42 ve 43'de belirtilmiştir. Buna göre, birden fazla takvim yılına yayılan inşaat ve onarma işlerinde kâr veya zarar işin bittiği yıl kesin olarak tespit edilir ve tamamı o yılın geliri sayılarak, o yılın beyannamesinde gösterilir. Başka bir ifadeyle bu tür işlerde kesin kâr veya zarar işin bittiği yıl tespit edilir. İşin devamı süresince elde edilen hasılat ve yapılan giderler izleyen yıllara devredilerek işin bittiği yıla kadar getirilir.

İşin bitim tarihinin belirlenmesi, kazanç tespiti yapılabilmesi ve yapılan stopajların mahsubu imkânı nedeniyle önem taşımaktadır. Bu tür işlerde hasılat öncelikle GVK m. 94/3 hükmüne göre gelir vergisi stopajına tâbi tutulur ve daha sonra işin bitim tarihinde hesaplanan gelir veya kurumlar vergisinden mahsup edilir.

Yabancı Ulaştırma Kurumlarında Kurum Kazancı Tespiti

Kurumlar vergisinde vergiye tabi kurum kazancın tespitinde gelir vergisinin ticari kazanç hükümleri geçerlidir. Buna göre, vergiye tabi kurum kazancı hasılattan bu hasılatın elde edilmesi yapılan giderlerin indirilmesiyle hesaplanmaktadır. Ancak, dar mükellef yabancı ulaştırma kurumların vergiye tabi kurum kazançlarının hesaplanmasında bu genel kuralın dışına çıkılır. Buna göre, dar mükellef yabancı ulaştırma kurumlarının Türkiye'de elde ettikleri hasılatın brüt tutarına KVK'da belirtilen ortalama emsal oranlarının uygulanması suretiyle bulunacak tutar, bu kurumlar için vergiye tabi kurum kazancı olacaktır (KVK m. 23). Bu düzenleme, ülkeler arasında yapılan ulaştırma işlerinden dolayı Türkiye'de oluşan safi kurum kazancının kesin olarak tespit edilmesinin güçlüğüne dayanmaktadır.

KVK m.23/2'de belirtilen ortalama emsal oranları, Türkiye'de daimi veya arızi olarak çalışan bütün kurumlar için;

a. Kara taşımacılığında %12,
b. Deniz taşımacılığında %15,
c. Hava taşımacılığında %5

olarak belirlenmiştir.

Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancının Kurum Kazancına Eklenmesi

Tam mükellef gerçek kişi ve kurumların doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kurum kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın aşağıdaki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde Türkiye'de bulunan kurumun kazancına eklenir ve kurumlar vergisine tabi tutulur:

a. İştirakin toplam gayrisafi hasılatının % 25 veya fazlasının faaliyet ile orantılı sermaye, organizasyon ve eleman istihdamı suretiyle yürütülen ticarî, ziraî veya serbest meslek faaliyeti dışındaki faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi pasif nitelikli gelirlerden oluşması.
b. Yurt dışındaki iştirakin ticarî bilânço kârı üzerinden % 10'dan az oranda gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması.
c. Yurt dışında kurulu iştirakin ilgili yıldaki toplam gayrisafi hasılatının 100.000 TL karşılığı yabancı parayı geçmesi.

Vergiye Tabi Kurum Kazancının Tespitinde İndirimler

KVK m. 10'da yer alan indirimler vergiye tabi kurum kazancının tespitinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla ve kanundaki sırasıyla kurum kazancından indirilebilecektir. KVK m. 10'da yer alan Ar-Ge indirimi, sponsorluk harcamaları ile bağış ve yardımlar kurum kazancının yetersiz olması halinde sonraki yıllara devredilir. Vergiye tabi kurum kazancının tespitinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilerek indirim konusu yapılan unsurlar aşağıdaki gibidir:

a. Ar-Ge ve Tasarım indirimi,
b. Sponsorluk harcamaları ile bağış ve yardımlar,
c. Girişim sermayesi fonu,
d. Türkiye'den yurtdışı mukimi kişi ve kurumlara verilen hizmetler, ve
e. Sermaye artırımında indirim.

Kurumlar ayrıca, ticari faaliyetlerden doğan zararların KVK m. 9'da belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda, 5 yılı geçmemek üzere sonraki dönemlerde doğan kazançlardan indirebilmektedirler.

Ar-Ge ve Tasarım İndirimi

Kurumlar vergisi mükelleflerinin işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine ilişkin Ar-Ge ve tasarım indirimi müessesesi düzenlenmiştir. Buna göre, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %100'ü, bu kapsamdaki projelerin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Ar-Ge ve yenilik projesi olarak değerlendirilmesi şartıyla, KVK m. 10 uyarınca kazancın tespitinde indirim konusu yapılacaktır.

Sponsorluk Harcamaları ile Bağış ve Yardımlar

3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının; sözü edilen kanunlar uyarınca tespit edilen amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için %50'si kurumlar vergisi matrahının tespitinde, beyan edilen kurum kazancından indirilebilecektir.

Ayrıca, KVK'nın izin verdiği ölçülerde, izin verilen alanlar ve kişilere yapılan bağış ve yardımlar kurumlar vergisi matrahının tespitinde beyanname üzerinde gösterilmek şartıyla kurum kazancından indirim konusu yapılır.

Girişim Sermayesi Fonu

Kurumlar vergisi mükellefleri girişim sermayesi fonu olarak ayırdıkları fonları kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla kurum kazancından indirim konusu yapılabilecektir.

Girişim sermayesi (risk sermayesi) girişim sermayesi bir işi olan; büyütmek ve geliştirmek isteyen fakat yeterli yatırım gücü olmayan veya iyi bir iş kurma fikrine, gerekli girişimcilik yeteneğine ve bilgisine sahip ancak iş kurmak için sermayesi olmayan girişimcilere, fikirlerini gerçeğe dönüştürmek için gerekli finansmanı sağlayan bir alternatif finansman yöntemidir.

Girişim sermayesi fonunun indirim konusu yapılabilmesi için;

a. İlgili yılda ayrılan fon tutarının beyan edilen gelirin %10'unu, toplam fon tutarının ise öz sermayenin %20'sini aşmaması (İki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.),
b. Fonun ayrıldığı yılın sonuna kadar Türkiye'de kurulmuş veya kurulacak olan ve Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tabi girişim sermayesi yatırım ortaklıklarına veya fonlarına yatırım yapılması,
c. Ayrılan fon tutarının ilgili yılın kurumlar vergisi beyannamesinde ayrıca gösterilmesi

gerekmektedir.

Türkiye'den Yurtdışı Mukimi Kişi ve Kurumlara Verilen Hizmetler

KVK m. 10/ğ hükmüne göre, Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi, ürün testi, sertifikasyon, veri saklama, veri işleme, veri analizi ve ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen mesleki eğitim alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile ilgili bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'sinin beyan edilen kurum kazancından indirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu indirimden yararlanılabilmesi için fatura veya benzeri belgenin yurt dışındaki müşteri adına düzenlenmesi şartı aranmaktadır.

Sermaye Artırımında İndirim

Kurumlar, nakdi sermaye artışları veya yeni kurulan sermaye şirketlerinde ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı üzerinden ticari kre-

dilere uygulanan ağırlıklı yıllık ortalama faiz oranı dikkate alınarak ilgili hesap döneminin sonuna kadar hesaplanan tutarı %50'sini, kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapabilirler.

Finans, bankacılık ve sigortacılık sektörlerinde faaliyet gösteren kurumlar ile kamu iktisadi teşebbüsleri bu uygulamadan yararlanamazlar.

Öğrenme Çıktısı

5 Kurum kazancının tespitinde hasılatı tanımlayabilme
6 Kurum kazancının tespitinde indirilebilecek giderleri özetleyebilme
7 Kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen giderleri özetleyebilme
8 Kurum kazancının tespitinde özel durumları ifade edebilme
9 Vergiye tabi kurum kazancının tespitinde indirimleri tanımlayabilme

Araştır 2

Kurumlar vergisinde kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen giderlerin önemini değerlendiriniz.

İlişkilendir

Gelir vergisi ve kurumlar vergisi ile ilgili son değişikliklere Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının http://www.gib.gov.tr sitesinden ulaşarak öğrendiğiniz bilgiler ile ilişkilendiriniz.

Anlat/Paylaş

Kurum kazancının tespitinde GVK md40 ve md 41 de yer alan indirilecek ve indirilemeyecek giderlerin de dikkate alınmasının nedeni sizce ne olabilir? Açıklayınız.

KURUMLAR VERGİSİNDE MUAFİYET VE İSTİSNALAR

Kurumlar vergisinde muafiyet ve istisnalar kurumlar açısından, ilgili kurumun kamu yararı kriteri esas alınarak kategorize edilmiş ve bu kurumların taşıdığı özellikler nedeniyle bazı sosyo-politik ve iktisadi özellikler muafiyetlerin kapsamını oluştururken, bu kurumların kazancına ilişkin özelliklerle vergi dışı bırakılması istisna hüküm ve esaslarını oluşturmuştur.

Kurumlar Vergisinde Muafiyet

Kurumlar vergisinden muaf olan kurumlar KVK m.4 de düzenlenmiştir. Bu maddede yer alan muafiyetlerin büyük bir kısmı kamu idarelerine ve müesseselerine bağlı olmakla birlikte piyasa için üretim yapmayan kamu kurumlarına, tekel işletmelerine ve diğer kamu ve özel kurumlara tanınmıştır. Maddede yer alan, kurumlar vergisinden muaf olan kurumlar şunlardır:

a. Kamu idare ve kuruluşları tarafından tarım ve hayvancılığı, bilimi, fenni ve güzel sanatları öğretmek, yaymak, geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla işletilen kuruluşlar,
b. Kamu idare ve kuruluşları tarafından genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavi etmek amacıyla işletilen kuruluşlar,
c. Kamu idare ve kuruluşları tarafından sosyal amaçlarla işletilen kuruluşlar,
d. Kamu idare ve kuruluşları tarafından açılan sergiler, fuarlar ve panayırlar,
e. Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait kreş ve konukevleri ile askeri kışlalardaki kantinler,
f. Kanunla kurulan emekli ve yardım sandıkları ile sosyal güvenlik kurumları,

g. Yaptıkları iş veya hizmet karşılığında resim ve harç alan kamu kuruluşları,
h. Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü ile askeri fabrika ve atölyeler,
i. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların oluşturdukları birlikler veya bunlara bağlı kuruluşlar tarafından işletilen işletmeler,
j. Köyler veya köy birlikleri tarafından işletilen işletmeler,
k. Spor kulüplerinin idman ve spor faaliyetlerinde bulunan iktisadi işletmeleri ile sadece idman ve spor faaliyetinde bulunan anonim şirketler,
l. Kooperatifler,
m. Kredi teminatı sağlamak üzere kurulmuş olan kurumlar,
n. Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar,
o. Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerine ait iktisadi işletmeler,
p. Bölgesel yönetim merkezleri.

Kurumlar Vergisinde İstisnalar

Kurumlar vergisi mükelleflerinin elde ettiği kazançların bir bölümü, belirli koşullar ve sınırlar dikkate alınarak kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Diğer taraftan KVK m.35'e göre, diğer kanunlarda yer alan muafiyet, istisna ve indirimlere ilişkin hükümler kurumlar vergisi bakımından geçersizdir. Kurumlar vergisi ile ilgili muafiyet, istisna ve indirimlere ilişkin hükümler ancak KVK, GVK ve VUK'a hüküm eklenmek veya bu kanunlarda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir. Diğer taraftan, KVK geçici m. 1'e *"bu Kanunun yürürlüğünden önce kurumlar vergisine ilişkin olarak başka kanunlarda yer alan muafiyet, istisna ve indirimler bakımından 35. madde hükmü uygulanmaz"* hükmü yer almaktadır. KVK m. 35 gereği 1.1.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlar KVK m.5'de düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu istisnalardan bazıları aşağıda açıklanmıştır.

İştirak Kazançları İstisnası

Kurumların bir başka kurumdaki ortaklık payları karşılığında elde etmiş oldukları iştirak kazançları aynı kazancın iki ayrı kurumda vergilendirilmesini önlemek, çifte vergilendirme sorununa yol açmamak için kurumlar vergisinden istisna tutulmuştur. İştirak kazançları istisnası yurtiçinden ve yurtdışından elde edilen iştirak kazançlarına farklı esaslarla düzenlenmiştir.

Yurtiçinden elde edilen iştirak kazançları için bir kurumun iştirak kazançları istisnasından yararlanabilmesi için iştirak ettiği kurumun tam mükellef olması gerekmektedir. Bu bakımdan dar mükellef kurumlardan elde edilen iştirak kazançları kurumlar vergisine tabi olacaktır. İştirak kazançları istisnası kapsamına bir kurumun kârına katılma imkanı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları da dahil edilmişken; fonlara ait katılma belgeleri, yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları bu istisna düzenlemesinin dışında tutularak kurumlar vergisi kapsamına alınmıştır.

Bunun dışında, KVK m.5/1-b hükmüne göre, kurumların yurt dışından elde ettikleri iştirak kazançları da, belli koşullar altında kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Kurumların istisnadan yararlanabilmeleri için;

a. İştirak edilen kurumun anonim veya limited şirket niteliğinde bir kurum olması,
b. İştirak edilen kurumun kanuni ve iş merkezinin Türkiye'de bulunmaması,
c. İştirak payını elinde tutan kurumun, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az %10'una sahip olması,
d. İştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla, iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süre ile elde tutulması,
e. İştirak kazancının (kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler de dahil olmak üzere) iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında; iştirak edilen yabancı kurumun esas faaliyet konusunun finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda, iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranında, gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması,

f. İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi gerekmektedir.

Yurt dışı iştirak kazançları istisnasından yararlanılabilmesi için yukarıda yer alan şartların topluca yerine getirilmesi şarttır. İştirak oranı %10'dan fazla olsa dahi süre şartının gerçekleşmemesi halinde veya bütün şartlar gerçekleşmekle birlikte vergi yükü şartının gerçekleşmediği durumlarda istisnadan yararlanılabilmesi mümkün değildir.

Emisyon Primi Kazancı İstisnası

Emisyon primi, anonim şirketlerin kuruluş veya sermaye artırımı sırasında ihraç ettikleri hisse senetlerini itibari değerinin üstünde satmaları nedeniyle elde ettikleri kazançtır. KVK m.5/1-ç hükmüne göre anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibari değerlerinin üzerinde bir bedelle elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar kurumlar vergisinden istisnadır.

Taşınmazlar ve İştirak Hisseleri ile Kurucu Senetleri, İntifa Senetleri ve Rüçhan Hakları Satış Kazancı İstisnası

Kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı (taşınmaz satışlarında %50'lik kısmı) kurumlar vergisinden istisnadır.

Yurt Dışı Şube Kazançları İstisnası

Kurumların yurt dışında bulunan iş yerleri veya daimi temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri kurum kazançları, aşağıdaki şartların gerçekleşmesi halinde kurumlar vergisinden istisnadır:

a. Yurtdışından elde edilen kazancın elde edildiği ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması,

b. Kazancın elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması, ve

c. Yurtdışındaki faaliyetin konusunun, finansal kiralama dahil finansman temini, sigorta hizmetlerinin sunulması veya menkul kıymet yatırımı olması durumunda, bu kazançların doğduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması gerekmektedir.

Yurt Dışında Yapılan İnşaat, Onarım, Montaj İşleri ile Teknik Hizmetlerden Sağlanan Kazançlarda İstisna

Kurumların yurt dışında gerçekleştirdiği inşaat, onarım, montaj işleri ile teknik hizmetlerden elde edilerek Türkiye'de genel sonuç hesaplarına aktarılan kazançlar, herhangi bir koşula bağlanmaksızın kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Sınai Mülkiyet Haklarında İstisna

Kurumların Türkiye'de gerçekleştirdiği Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile yazılım geliştirme faaliyetleri sonucunda elde edilen buluşların kiralanması, devri veya satışı ile seri üretime tabi tutularak pazarlanmaları neticesinde elde edilen kazançların patentli veya faydalı model belgeli buluşa atfedilen kısmının %50'si kurumlar vergisinden müstesnadır.

Serbest Bölge Kazanç İstisnası

Kurumların serbest bölgelerde imalat, bakım, onarım, montaj, demontaj, elleçleme, ayrıştırma, ambalajlama, etiketleme, test etme ve depolama hizmetlerinden elde ettiği kazançlar, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin gerçekleşeceği yılın vergileme dönemi sonuna kadar kurumlar vergisinden istisnadır.

✓ Elleçleme (Handling), Lojistik tesislerde, ürünlerin yerinin değiştirilmesi, paket yapısının bozulup yeniden oluşturulması, kap boyutlarının değiştirilmesi, kontrol edilmesi, etiketleme, streçleme gibi işlemlerin tamamı için kullanılan genel bir ifadedir.

Kurumlar vergisi kanununda yer alan diğer istisnalar ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

a. Türkiye'de kurulu fonlar ile yatırım ortaklıklarının kazançlarına ilişkin istisna,
b. Bankalara, finansal kiralama ya da finansman şirketlerine veya TMSF'ye borçlu durumda olan kurumlar ile bankalara tanınan istisna,
c. Eğitim tesisleri, özel kreş ve gündüz bakımevleri ile rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden elde edilen kazançlara ilişkin istisna,
d. Risturn istisnası,
e. Türk uluslararası gemi siciline kayıtlı gemilerin işletilmesinden ve devrinden elde edilecek kazançlara ilişkin istisna,
f. Sat-kirala-geri al işlemlerinden doğan kazançlarda istisna, ve
g. Kira sertifikası ihracı amacıyla her türlü varlık ve hakların satışından doğan kazançlarda istisna.

Öğrenme Çıktısı

10 Kurumlar vergisinde muafiyetleri özetleyebilme
11 Kurumlar vergisinde istisnaları açıklayabilme

Araştır 3

Kurumlar vergisinde geçerli olan istisnalardan hangileri kurum kazancının birden fazla kurumlar vergisine tabi tutulmasını engellemeye yönelik olabilir? Sıralayınız.

İlişkilendir

Kurumlar vergisinde yer alan "iştirak kazançları" istisnasının temel gerekçesi ne olabilir? Tartışın.

Anlat/Paylaş

Kurumlar vergisinden muaf olan kurumların temel özellikleri nelerdir? Açıklayınız.

KURUMLAR VERGİSİNİN BEYANI, TARHI VE ÖDENMESİ

Kurumlar vergisi, kurum kazançlarının mükellefler veya vergi sorumluları tarafından kurumlar vergisi beyanı üzerine tarh edilir. Kurumlar vergisine göre hesap dönemleri, birer yıllık süreleri kapsayan zaman dilimleridir ve kurum kazançları da bu ilgili bir yıllık süreyi esas kabul edilerek tarh edilir. Kurumlar vergisinde, yıllık kurumlar vergisi beyannamesi, özel beyanname ve muhtasar beyanname olmak üzere üç tip beyanname düzenlenmiştir.

Yıllık Kurumlar Vergisi Beyannamesi

Kurumlar vergisi beyannamesi, mükelleflerin elde ettikleri kazançları bildirmek üzere kullanmış olduğu beyannamedir. Yıllık kurumlar vergisi beyannamesi, kurumun Türkiye'deki iş yerinin veya daimi temsilcisinin bulunduğu yerin; Türkiye'de iş yeri veya daimi temsilcisi olmadığı takdirde yabancı kuruma kazanç sağlayanların bağlı olduğu yerin vergi dairesine verilir (KVK m. 25/4).

dikkat

Kooperatifler, gelirlerinin tamamının vergi kesintisine tabi tutulmuş taşınmaz kira gelirlerinden oluşması halinde yıllık kurumlar beyannamesi vermezler.

Kurumlar vergisi mükellefi kurumlar yıllık beyannamelerini, KVK m. 25/5 hükmüne göre hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın son günü akşamına kadar verilir. Örneğin normal hesap dönemi uygulayan bir kurumda 2019 yılında elde edilmiş kazanca ilişkin beyanname 2020 yılı Nisan ayının son günü akşamına kadar verilmelidir. Bununla birlikte yukarıda da işaret edildiği gibi, VUK m. 174 kapsamında, Hazine ve Maliye Bakanlığı, mükellef kurumların istek ve başvurusu üzerine bu kuruma mahsus 12'şer aylık özel hesap dönemi de belirleyebilmekte ve beyan edilecek kurum kazançları için bu özel hesap dönemi süresi geçerli kabul edilmektedir. Örneğin, bir özel eğitim kurumu eğitim-öğretim yılının Eylül ayında başlamasını gerekçe göstererek 1 Eylül-31 Ağustos dönemini kapsayan özel hesap dönemi başvurusunda bulunabilir. Kurum, bu durumda hesap dönemi sonu Ağustos ayı olduğu için kurumlar vergisi beyannamesini Aralık ayının son günü akşamına kadar vermesi, bu ayın sonuna kadar da kurumlar vergisini ödemesi gerekir (KVK m. 21/1, 29/1).

Kurumlar Vergisi Oranı

Kurumlar vergisi oranı %20'dir. Ancak KVK geçici m.10 hükmüne göre kurumların 2018, 2019 ve 2020 yılı vergilendirme dönemlerine ait kurum kazançları için kurumlar vergisi oranı %22 olarak uygulanır.

İndirimli Kurumlar Vergisi Oranı

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından teşvik belgesine bağlanan yatırımlardan elde edilen kazançlar, yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine başlanılan hesap döneminden itibaren yatırıma katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli kurumlar vergisine tabi tutulur.

Bununla birlikte, finans ve sigortacılık sektörlerinde faaliyet gösteren kurumlar, iş ortaklıkları, belirli taahhüt işleri yapan kurumlar, rödovans sözleşmelerine bağlı olarak yapılan yatırımlardan elde edilen kazançlar için indirimli kurumlar vergisi uygulaması söz konusu değildir.

Hesaplanan Kurumlar Vergisinin Bulunması

KVK hükümlerine göre tespit edilen matraha kurumlar vergisi oranının uygulanmasıyla hesaplanan kurumlar vergisi bulunur.

Ödenecek Kurumlar Vergisinin Bulunması

Hesaplanan kurumlar vergisinden dönem içinde ödenmiş olan geçici vergiler, stopaj yoluyla ödenen vergiler ve yabancı ülkelerde ödenmiş olan vergiler mahsup edildikten sonra ödenecek kurumlar vergisi bulunur.

Geçici Vergi

Kurumlar vergisi mükellefleri, cari vergilendirme döneminin kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere kurumlar vergisi oranında (2018, 2019 ve 2020 yılları için %22) oranında geçici vergi öderler. Dar mükelleflerin geçici vergi mükellefiyetleri zirai ve ticari kazançlarıyla sınırlıdır (KVK m.32).

Geçici vergi dönemleri normal hesap dönemi uygulayan kurumlarda takvim yılının üçer aylık dönemleridir. Buna göre Ocak-Mart, Ocak-Haziran, Ocak-Eylül ve Ocak-Aralık dönemleri normal hesap dönemine tabi kurumların geçici vergi dönemleridir. Özel hesap dönemi uygulayan kurumlarda ise geçici vergi dönemleri yine üçer aylık dönemler olmakla birlikte, dönemler özel hesap dönemin başladığı aydan itibaren 3'er aylık dönemler itibariyle belirlenir.

Üçer aylık kurum kazancı üzerinden hesaplanan geçici vergiler, üç aylık dönemi izleyen ayın 17. akşamına kadar bağlı olunan vergi dairesine verilip, ödenecektir.

Cari yıl için hesaplanacak kurumlar vergisinden ise o yıl için hesaplanıp ödenen geçici vergiler mahsup edilebilecektir. Mahsup işleminin yapılabilmesi için geçici vergilerin ödemiş olması gerekir. Üçer aylık dönemler itibariyle tahakkuk etmiş an-

cak ödenmemiş geçici vergiler ise hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilmediğinden terkin edilirler.

Stopaj Yoluyla Ödenmiş Vergiler

KVK hükümlerine göre tespit edilmiş kurum kazancı üzerinden dönem içinde stopaj yoluyla ödenmiş olan vergiler hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir. Mahsup edilecek vergilerin beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden fazla olması halinde, bu durum vergi dairesince mükellefe yazı ile bildirilecektir. Fazla olan bu tutar, mükellefin söz konusu yazıyı tebellüğ tarihinden itibaren bir yıl içinde başvurması şartıyla kendisine iade edilecek olup; bu süre içinde başvurmayanların bu farktan doğan alacakları düşecektir.

Yurt Dışında Ödenmiş Vergiler

Tam mükellef kurumların yurt dışında elde ettiği ve elde edilen ülkede vergilendirilmiş kurum kazançları için yurt dışında ödenmiş vergiler hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir. Yurt dışında elde edilmiş kurum kazançları üzerinden ödenmiş ve Türkiye'de mahsup edilecek olan verginin yurt dışında elde edilen kazançlara %20 kurumlar vergisi oranının (2018, 2019 ve 2020 yılları için) uygulanmasıyla bulunacak tutardan fazla olamaz.

Özel Beyanname (Münferit Beyanname)

Dar mükellefiyete tabi yabancı kurumların elde ettikleri bazı kazançları için verdikleri beyanname türüdür. Kural olarak dar mükellef kurumların yıllık beyanname vermeleri gerekirken bazı kurum kazançları için özel beyanname vermeleri gerekir. Buna göre; dar mükellef kurumların kazançlarının sadece GVK'da belirtilen diğer kazanç ve iratlardan (telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devir ve temliki karşılığında alınan bedeller hariç) meydana gelmesi durumunda özel beyanname vermeleri yükümlülüğü getirilmiştir (KVK m. 26/1).

Özel beyanname, dar mükellef tarafından veya adına hareket eden tarafından kazancın elde edilmesinden itibaren 15 gün içinde ilgili vergi dairesine verilir. İlgili yer vergi dairesi,

a. Taşınmazların elden çıkarılmasından doğan diğer kazanç ve iratlarda taşınmazın bulunduğu,
b. Taşınırların ve hakların elden çıkarılmasından doğan diğer kazanç ve iratlarda mal ve hakların Türkiye'de elden çıkarıldığı,
c. Ticari veya zirai bir işletmenin faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi karşılığında elde edilen diğer kazanç ve iratlarda işletmenin bulunduğu,
d. Arızi olarak ticari işlemlerin yapılmasından veya bu nitelikteki işlemlere aracılıktan elde edilen kazançlar ile arızi olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla elde edilen kazançlarda faaliyetin yapıldığı,
e. Arızi olarak Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık faaliyetlerinden elde edilen kazançlarda yolcu veya yükün taşıta alındığı,
f. Zarar yazılan değersiz alacaklarla karşılık ayrılan şüpheli alacakların tahsili dahil olmak üzere terk edilen işlerle ilgili olarak sonradan elde edilen diğer kazanç ve iratlar ile ticari, zirai veya mesleki bir faaliyete hiç girişilmemesi veya ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen diğer kazanç ve iratlarda ödemenin Türkiye'de yapıldığı yerin vergi dairesidir (KVK m. 27).

Muhtasar Beyanname

Bilindiği gibi, gelir ve kurumlar vergisinde vergi kesintisi yapmakla yükümlü olanların, yaptıkları ödemelerden hesapladıkları vergileri gösterdikleri beyanname türüne muhtasar beyanname denir. Vergi kesintisi yapmakla yükümlü olanlar; tam mükellef kurumlardan gelir vergisi kesintisi yapmakla yükümlü olanlar, dar mükellef kurumlardan gelir vergisi kesintisi yapmakla yükümlü olanlar ve gelir vergisi kanununa göre vergi kesintisi yapmakla yükümlü olanlar olmak üzere üçe ayrılabilir.

Kurumlar vergisi kapsamında kurumların vergi sorumlusu olma yükümlülükleri ve muhtasar beyanname verme ödevleri KVK m.15, KVK m.30, ve GVK. m.94 hükümlerine göre düzenlenmiştir. Bu kapsamda kurumların muhtasar beyanname verme yükümlülüğü kurumlar vergisi mükelleflerinden yapılan kesintiler ve gelir vergisi mükelleflerinden yapılan kesintiler olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

KVK m.15/1'de belirtilen kurumların tam mükellef kurumlara yapacakları bazı ödemelerden üzerinden bu kurumların (vergi kesintisi yapılan) kurumlar vergisine mahsuben %15 oranında vergi kesintisi yapmaya zorunlu oldukları yine KVK m. 15'de öngörülmüştür.

KVK m. 15/4 hükmünde ise Cumhurbaşkanına belirtilen vergi kesintisi oranlarını, her bir ödeme ve gelir için ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye, kurumlar vergisi oranına kadar yükseltmeye ve fon ve ortaklık kazançlarından yapılacak kesinti için fon veya ortaklık türlerine göre ya da portföylerindeki varlıkların nitelik ve dağılımına göre farklılaştırma yetkisi verilmektedir.

Ayrıca, dar mükellef kurumlara aşağıda belirtilen türlerde yapılan ödemeler üzerinden %15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılmaktadır (KVK m.30). Madde hükmüne göre, ödemeyi yapanın gerçek ya da tüzel kişi olmasının bir önemi yoktur. Dar mükelleflerin vergi kesintisi yapılacak kazançlarından bazıları aşağıdaki gibidir:

a. Birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan kurumlara bu işleri ile ilgili olarak yapılan hakediş ödemeleri,
b. Serbest meslek kazançları,
c. Gayrimenkul sermaye iratları,
d. Menkul sermaye iratları,
e. Ticari veya zirai kazanca dahil olup olmadığına bakılmaksızın telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devir ve temliki karşılığında nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen bedeller,
f. Dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan bazı kâr payları,
g. Türkiye'de iş yeri ve daimi temsilcisi bulunmayan mükelleflerin, kurum bünyesine olmak üzere yetkili makamların izniyle açılan seri ve panayırlarda yaptıkları ticari faaliyetlerden elde etikleri kazançlar,
h. Dar mükellef kurumların ana merkeze kazanç aktarımlarında,
i. Cumhurbaşkanlığınca ilan edilen ülkelerde bulunan kurumlara yapılan ödemeler,
j. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elde tutulması ve elden çıkarılmasından kaynaklanan dönemsel getiriler.

Vergi kesintisine tabi olan kazançların vergilendirme dönemi takvim ayının bir aylık dönemidir. Vergi kesintisi yapmakla yükümlü olanlar, vergilendirme dönemini izleyen, başka bir ifadeyle kesintinin yapıldığı ayı izleyen ayın 26. günü akşamına kadar yapmış oldukları bu kesintileri ödeme ya da tahakkukun yapıldığı yerin vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler ve öderler. Örneğin, Ağustos 2019 içinde bir kurumlar vergisi mükellefinin yapmış olduğu kesintileri muhtasar beyanname ile 26 Eylül 2019 akşamına kadar kesintilerin yapıldığı ya da tahakkukun gerçekleştiği yerin vergi dairesine bildirmesi, 26 Eylül 2019 akşamına kadar da bildirilen kesintileri ödemesi gerekir.

Kurumlar Vergisinin Tarhı

Kurumlar vergisi, bağlı olunan vergi dairesine beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi izleyen üç gün içinde tarh edilir. Tarh işlemi beyannamenin verildiği vergi dairesi tarafından gerçekleştirilir. Tarh işlemi aşağıdaki kişiler adına yapılabilir (tarhiyatın muhatabı):

a. Tüzel kişiliği olan kurumlar vergisi mükelleflerinde tüzel kişilikler,
b. İktisadi kamu kuruluşları ile derneklere ve vakıflara ait iktisadi işletmelerden tüzel kişiliği haiz olmayanlarda bağlı oldukları kamu tüzel kişileri ya da dernek veya vakıflar,
c. Fonlarda fonun kurucusu,
d. İş ortaklıklarında ise verginin ödenmesinden müteselsilen sorumlu olmak üzere yönetici ortak veya ortaklardan herhangi birisi, ve
e. Kooperatiflerde kooperatif tüzel kişiliği.

Kurumlar Vergisinin Ödenmesi

Kurumlar vergisi, yıllık beyanname ile bildirilmişse beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenir. Muhtasar beyanname vermekle yükümlü olan vergi sorumluları ise yapmış oldukları ödemelerde kestikleri vergileri beyannamelerini verdikleri ayın 26. günü akşamına kadar ödemekle yükümlüdürler. Özel beyanname bildirilen kurum kazançlarında, kurumlar vergisi tarhiyatının muhatabının Türkiye'yi terk etmesi durumunda veya tasfiye ve birleşme hallerinde ise kurumlar vergisi beyanname verme süresi içinde ödenir (KVK m. 29).

Öğrenme Çıktısı

12 Yıllık kurumlar vergisi beyannamesini açıklayabilme
13 Özel beyannameyi (münferit beyanname) açıklayabilme
14 Muhtasar beyannameyi tanımlayabilme
15 Kurumlar vergisinin tarhını açıklayabilme
16 Kurumlar vergisinin ödenmesi ifade edebilme

Araştır 4

İndirimli kurumlar vergisi oranından hangi kurumlar faydalanmaktadır? Araştırın.

İlişkilendir

Kurumlar vergisi oranının 2018, 2019 ve 2020 yılları vergilendirme dönemleri için % 20'den % 22'e çıkarılmasının nedeni sizce ne olabilir? Tartışın.

Anlat/Paylaş

Dar mükellef bir kurum yıllık beyanname verebilir mi? Açıklayın.

TASFİYE, BİRLEŞME, BÖLÜNME, DEVİR VE TÜR DEĞİŞTİRME

Kurumlar ekonomik ve hukuki bir takım nedenlerle kimi zaman varlıklarını sona erdirirken kimi zaman bir başka şirketle birleşirler ya da bir başka şirketin bünyesine katılırlar. Kurumların aldıkları bu kararlar da kurumlar vergisi açısından özelliklidir ve ayrıca incelenmesine gerek vardır.

Tasfiye

Tüzel kişiliğe sahip bir kurumun tüzel kişiliğinin sona ermesi durumunda kurumun malvarlığının paraya çevrilmesi, alacaklarının tahsil edilmesi, borçlarının ödemesi ve olumlu bir bakiye varsa bunun tasfiye payı hükümlerince pay sahiplerine dağıtılması ve şirketin kaydının sicilden silinmesi işlemlerinin tümüne tasfiye denmektedir. Bu bakımdan tasfiye tüzel kişiliği sona eren kurumların mal varlıklarının ilişkili kimselere dağıtılması ve tüzel kişiliği sona erdirecek hukuki işlemleri içeren bir süreç olarak karşımıza çıkar. Tasfiye sürecinde elde edilen kurum kazancı da kurumlar vergisinde tabidir.

Tasfiye Dönemi

Tasfiye haline giren kurumlarda vergilendirme tasfiye dönemi esas alınarak yapılmaktadır. Kurumların tasfiye işlemine başlaması ile tasfiyeye başlandığı tarihten dönem sonuna kadar olan süre, bunun yanında izleyen her takvim yılı ve tasfiyenin döneminin sona erdiği yıl ayrı birer tasfiye dönemi sayılır (KVK m. 17/1-a). Başka bir ifadeyle normal hesap dönemi ve 12'şer aylık dönemler itibariyle belirlenen özel hesap dönemleri tasfiyenin ilk dönemi ya da son döneminin 12 aydan kısa sürebilmesi nedeniyle hükmünü kaybeder.

Tasfiye Kârı

Tasfiye dönemlerinde de kazanç genel esaslara göre tespit edilir. Bilanço esasına göre defter tutan kurumlarda tasfiye kârı, tasfiye dönemi sonundaki servet değeri ile tasfiye dönemi başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır. Tasfiye döneminde ortaklar veya kurum sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile

vergiden istisna olan kazanç ve iratlar tasfiye dönemi başındaki servet değerine eklenir. Bu süreçte ortaklar veya kurum sahiplerine yapılan ödemeler ise tasfiye dönemi sonundaki servet değerine eklenir (KVK m. 17/4). Tespit edilen kazanç üzerinden genel esaslara göre vergi hesaplanır ve ödenir.

Tasfiye Kârının Beyanı

Tasfiye süreci aynı takvim yılı içinde tamamlanmış ise, tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekir. Tasfiyenin bir takvim yılını aşması durumunda, her tasfiye dönemine ait kâr ayrı vergilendirilmekte ve bu dönemlere ilişkin beyannameler kurumlar vergisi beyannamesinin normal verilme süresi içinde bağlı olunan vergi dairesine verilir. Tahakkuk eden vergiler de KVK m. 21/1. hükmüne göre beyannamenin verileceği ayın sonuna kadar ödemesi yapılır.

Bununla birlikte, tasfiyenin sona erdiği dönemde tasfiye kârı, KVK m. 17/1 hükmü ile dönem sonu itibariyle tespit ve vergilendirileceği belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle son ve kesin tasfiye kârına göre hesaplanacak vergi, önceki dönemlerde ödenmiş vergilere göre fazla ise, aradaki fark vergi dairesine ödenecek; eksik ise, fazla ödenmiş olan vergi farkı vergi idaresi tarafından iade edilecektir.

Birleşme

Birleşme, bir veya birkaç kurumun kendi hukuki varlıklarını sona erdirerek yeni bir kurum oluşturmaları, diğer bir ifadeyle tek bir hukuki varlık haline gelmeleridir. Birleşme işlemi sonrası, tasfiye işlemine tabi tutulacak infisah eden kurumlar, diğer kurumlarla birleşmeyi ve pazar paylarını artırarak rekabeti sona erdirmeyi amaçladıkları için, tasfiye kârı yerine, birleşmeyle ortaya çıkacak kâr esasına dayalı bir matrah ve vergilendirme esasına göre değerlendirilmektedirler.

Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Birleşme kârına ait beyanname, birleşme bilançosunun kesinleştiği, yani infisah eden kurumların aktif ve pasif kıymetlerinin, birleşilen kurumun bilançosuna geçirilerek bu bilançonun kabul edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde, infisah eden kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir. Bu beyannameye göre tarh edilen vergiler de aynı süre içinde ödenir. Birleşme birden fazla yıl sürmüşse, tasfiyede olduğu gibi her bir birleşme dönemi (sonuncu dönem hariç) sonunu takip eden dördüncü ayda kurumlar vergisi beyannamesi verilir ve aynı ayın sonuna kadar ödenir.

Devir, Bölünme ve Tür Değiştirme

KVK m. 19/1'e göre, kanunda belirtilen şartları taşıyan birleşmeler "devir" niteliğindedir. KVK'nın ilgili bu maddesindeki esaslar çerçevesinde, devir ile birleşme arasında temel ayrım, KVK'nın devir işlemi haline, birleşme işleminde daha farklı bir vergilendirme uygulaması ve değerlendirmesine tabi tutmasıdır. Bu bağlamda, devredilen (infisah edilen) kurum sadece devir tarihine kadar olan ve normal kurumsal faaliyetlerinden devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecektir.

Burada vergilendirilecek olan kurum ve kazançları, devirden doğan kazançlar değildir. Devir işlemi adeta vergisiz bir birleşme rejimi ve uygulamasıdır.

Bununla birlikte KVK m. 19/1 hükmünde hangi şartlarda yapılan birleşmelerin "devir" sayılacağı belirtilmiştir. Buna göre,

a. Birleşmeye taraf olan kurumların (devredilen-infisah kurum- ve birleşilen) her ikisi de tam mükellef olması,
b. Devredilen kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi gerekir.

Devirlerde, 5520 sayılı KVK'nın 20/1. maddesinde öngörülen koşullara uyulduğu takdirde, münfesih kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilip, doğrudan doğruya devirden doğan kârlar hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Birleşilen kurum, münfesih kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesih kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt eder.

KVK uygulamasında tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine

devretmesi ve karşılığında devreden sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi tam bölünme olarak tanımlanmıştır.

Tam bölünme işleminde, KVK m. 20/2'de belirtilen koşullara uyulması durumunda, münfesih kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilip, doğrudan doğruya bölünmeden doğan kârlar hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden ayni sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi KVK uygulamasında kısmi bölünme olarak tanımlanır (KVK m. 19/3-b).

Tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi de KVK m. 19/3-c hükmüne göre hisse değişimidir.

Kısmi bölünme ve hisse değişimi işlemlerinde, kurumlar vergisi açısından, ortaya çıkan kârlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez. Kısmî bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olurlar. (KVK m. 20/3)

Öğrenme Çıktısı

17 Kurumlar vergisi açısından tasfiyeyi açıklayabilme
18 Kurumlar vergisi açısından birleşmeyi açıklayabilme
19 Kurumlar vergisi açısından devir, bölünme ve tür değiştirmeyi açıklayabilme

Araştır 5

Kurumlar vergisi mükellefi bir kurumun tasfiye olması ne anlama gelmektedir? Araştırın.

İlişkilendir

https://www.gib.gov.tr/ birlesme adresinden devir yoluyla birleşme işlemine ilişkin olarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen bir özelgeyi inceleyiniz.

Anlat/Paylaş

Kurumlar vergisi mükellefi bir sermaye şirketi tasfiye durumunda hangi beyannameyi vermek durumundadır? Açıklayınız.

Araştırmalarla İlişkilendir

Teşvikler neden memnun etmiyor?

İki tespit yaparak başlayalım.

Birincisi, bizim vergi sistemimiz vergi teşvikleri açısından yeteri kadar cömert. Çok sayıda teşvik var, büyük bölümü de hiç de küçümsenecek teşvik değil.

İkincisi, teşvikler büyüklüğüyle orantılı olarak kişileri, işletmeleri, mükellefleri yeterince mutlu etmiyor. Elbette verilen teşvikler uygulanıyor, işletmelere önemli vergi tasarrufu sağlanıyor, ancak teşviklerin büyüklüğü ile memnuniyet aynı düzeyde değil.

İşte bana göre nedenleri.

Teşvik düzenlemeleri çok karmaşık

Başta yatırım teşvikleri ve Ar-Ge teşvikleri olmak üzere, teşvik düzenlemeleri son derece karışık, yönetilebilir olmaktan uzak. Düzenlemeler uzmanları tarafından dahi anlaşılabilecek durumda değil.

Teşvikler ihtiyaç olan zamanda kullanılamıyor

Yatırımlarda kurumlar vergisi indirimi, Ar-Ge indirimi, sınai mülkiyet haklarında istisna gibi önemli teşviklerin birçoğu işletme kâra geçtikten sonra veriliyor. Kâr elde etmeye başladıktan sonra verilen teşvik doğal olarak önemini kaybediyor. Yatırımcı harcama yaptığında, finansmana ihtiyaç duyduğunda teşvik istiyor.

Cömert denilen bir teşvik uygulamada önemsiz olabiliyor

Bazen dağ fare doğuruyor özetle. Düzenlemeye bakıyorsunuz iyi bir teşvik, sonuca bakıyorsunuz olmasa da olur. Örnek mi, indirimli kurumlar vergisinde yeni yapılan yatırımdan elde edilen kazancın tespitinde kullanılan bir yöntemin sonucu. Kanun diyor ki, yaptığınız yatırımdan doğan kazancı hesaplayamıyorsanız, yatırım harcaması tutarının toplam sabit kıymet tutarı içindeki payını dikkate alarak, varsayıma dayalı bir hesaplamayla yeni yatırımdan doğan kazancı bulun. Bir yoruma göre hesaplamada sabit kıymet tutarı olarak amortisman öncesi yeniden değerlenmiş değerleri dikkate almak gerekiyor. Böyle olunca, büyük bir aktifi olan, verimliliği düşük ama amortisman öncesi değeri kayda değer olan bir işletmede teşvike ulaşmak çok uzun yıllar mümkün olmayabiliyor.

Teşvik düzenlemeleri hayatın gerçeklerini görmüyor

Aslında bu cümleyi sadece teşvikler için kurmamak gerekiyor ama teşvik düzenlemelerinde çok daha geçerli bir cümle. Düzenlemeler hayatın gerçeklerini görmeyebiliyor. Son zamanlarda çok yazdım, tekrarlamakta sakınca görmüyorum. Yeni gelmiş bir teşvik, nakit sermaye artırımında faiz indirimi sağlıyor. Ancak indirimden yararlanmak için ortakların sermaye taahhüt borcunu öz kaynaklarıyla karşılayıp karşılamadığını bilmeniz gerekiyor. Halka açık bir şirketseniz veya yabancı ortaklarınız varsa nasıl tespit edebilirsiniz bilmiyorum. Tek bir ortağınız olsa da nasıl tespit edebilirsiniz, o da ayrı. Sonuçta ortağınız büyük bir şirketse, belli bir nakit akışı vardır. Hangi ödemenin kaynağı neredendir diye bir soruya yanıt bulmak mümkün olmayabiliyor.

Çok tercihli düzenlemeler etkili olmayabiliyor

Teşviklerin seçici olması doğru. Herkese verilen aynı ölçüdeki teşvikin bir anlamı yok. Ancak tercihlerin uygulamada karmaşa yaratacak kadar çok olması, çok tercih yapılarak küçük farklılıklar yaratılması da doğru değil. Özellikle yatırım teşviklerinde yaşanan karmaşanın esas nedenlerinden birisi de bu.

Teşvikler incelenme nedeni olabiliyor

Bazı teşvikler, özelliği olan büyük tutarlı işlemler olduğu için, incelenme riski doğuruyor. İzlediğim kadarıyla örneğin, taşınmaz ve iştirak hissesi satışından doğan kazançlarla ilgili istisnadan yararlananların bu işlemleri genel olarak inceleniyor ve yoruma açık çok sayıda konu olması nedeniyle de incelemeler çoğunlukla tarhiyatla sonuçlanıyor. Sonra başlıyor yargı süreci. Hem inceleme, hem de yargı süreçleri maliyetli ve yorucu süreçler. Dolayısıyla istisnadan yararlanmak başlı başına zor bir sürecin başlaması anlamına geliyor.

Geçici düzenlemeler plan yapmayı zorlaştırıyor

Malum bizim vergi mevzuatımızda geçici düzenlemeler oldukça fazla. Teşviklerle ilgili geçici düzenlemeler de oldukça yaygın. Genel olarak geçici düzenlemelerle getirilen teşviklerin süresi uzatılıyor, geçici düzenleme adeta kalıcı düzenlemeye dönüşüyor. Ancak geçici düzenlemelerin etkisi çoğu zaman yeterli olmuyor. Örneğin Ar-Ge ve Teknopark teşvikleri 2023 yılı sonuna kadar geçerli. Biz konunun içinde olanlar bu sürenin uzatılacağından eminiz. Tersini düşünemiyoruz bile. Bu nedenle bu tarihi biz bu şekilde görmüyoruz. Ancak bazı kurumsal işletmeler ve çoğunlukla da uluslararası şirketler 31.1.2013 tarihini 31.12.2013 olarak görüyorlar. Böyle olunca da ülkemizde Ar-Ge faaliyeti yapan birçok şirket faaliyeti planlamakta zorlanıyor.

Yukarıda, oldukça genel bir özet yaptım, her konuya da bir örnek verdim. Konuları ve örnekleri çoğaltmak mümkün. Her bir teşvikle ilgili sorunları ayrı makalelerde incelemek üzere, konuyu burada kapatalım.

Kaynak: Recep Bıyık, Teşvikler neden memnun etmiyor?, Dünya Gazetesi, 28 Temmuz 2017, https://www.dunya.com/kose-yazisi/tesvikler-neden-memnun-etmiyor/374981

1 Kurumlar vergisinin konusu açıklayabilme

2 Kurumlar vergisinde vergiyi doğuran olayı ifade edebilme

3 Kurumlar vergisinin mükelleflerini tanımlayabilme

4 Kurumlar vergisinde mükellefiyeti açıklayabilme

Kurumlar Vergisinin Konusu, Vergiyi Doğran Olay, Mükellefleri ve Mükellefiyet

Kurum kazançları kurumlar vergisinin konusunu oluşturmaktadır (KVK m.1/1). Kurum kazançları ise gelir vergisinin konusunu oluşturan kazanç ve iratlardan meydana gelmektedir (KVK m.1/2). Bu bakımdan gerçek kişilerin bir takvim yılında elde etmiş olduğu ticari kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları, diğer kazanç ve iratlar eğer KVK m.1/1'de sayılan kurumlar tarafından elde edilirlerse kurumlar vergisinin konusunu oluşturacaktır.

Safi kurum kazancının tespitinde GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacak olması, kurum kazancının elde edilmesi bakımından da ticari kazancın elde edilmesiyle ilgili hükümlerin geçerli olacağı anlamına gelir.

KVK m. 1'e göre kurumlar vergisi mükellefleri sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortakları olmak üzere beş başlık altında toplanmaktadır.

Kurumlar vergisi mükellefleri, kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunup bulunmadığına göre tam mükellefiyet veya dar mükellefiyet esasında vergilendirilecektir.

Kurumlardan, kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

Kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler. KVK m. 3/3'de ise dar mükellefiyete tabi kurumların kazançlarının hangi kazanç ve iratlardan oluştuğu belirtilmiştir

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti

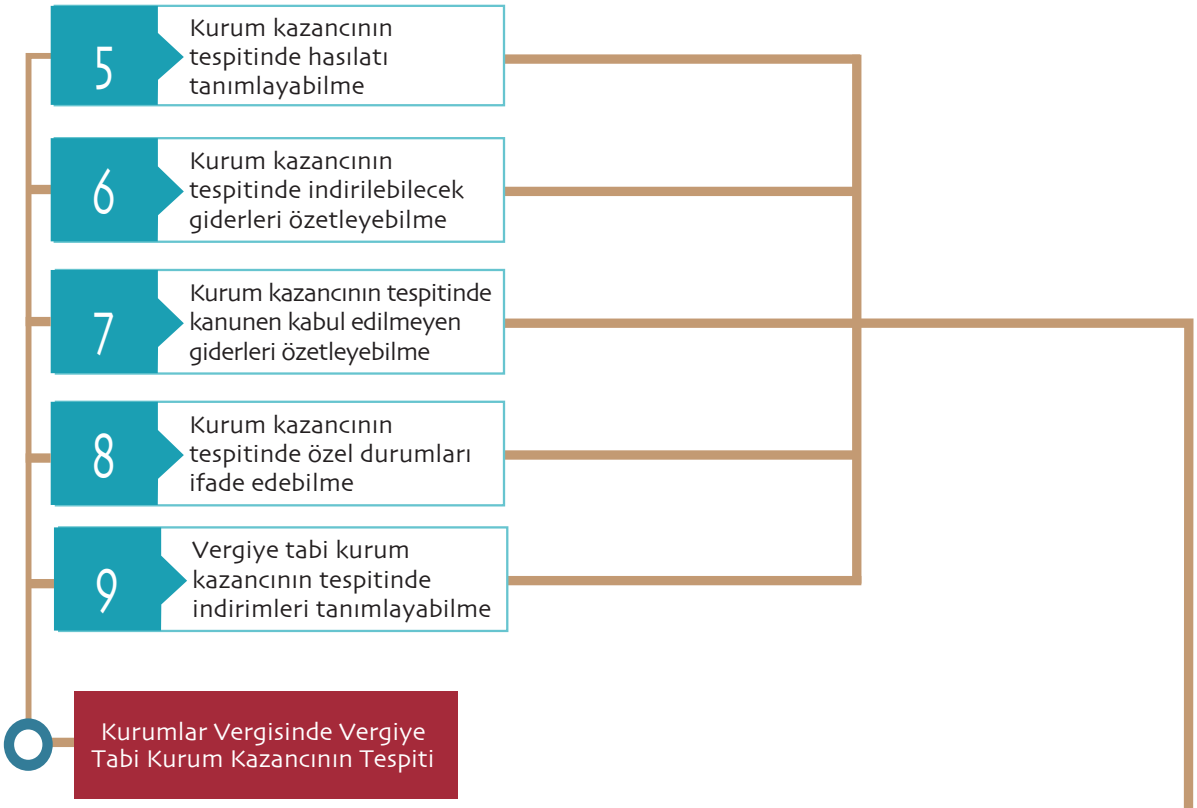

Kurumlar vergisinde safi kurum kazancının tespitinde doğrudan GVK'na yollama yapılmıştır. Buna göre, safi kurum kazancının tespitinde, GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır (GVK m.6/2). Bu hükümle, GVK kapsamında düzenlenen vergiye tabi ticari kazancın tespitinde geçerli olan usuller, kazançtan indirilebilecek giderler ve indirilemeyecek giderler KVK kapsamında safi kurum kazancının tespitinde de geçerli olacaktır.

Safi kurum kazancının tespitinde, GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin geçerli olmasından dolayı GVK m.40'da düzenlenen gelir vergisi mükelleflerinin safi kazançlarını tespit etmede geçerli olan hasılat, giderler, kanunen kabul edilmeyen giderler kurumlar vergisi mükellefleri için de geçerli olacaktır. Bu unsurların yanında, KVK'da ayrıca düzenlenmiş olan giderler ve kanunen kabul edilmeyen giderler de dikkate alınır.

Kurum kazancının tespitinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla ve kanundaki sırasıyla kurum kazancından Ar-Ge indirimi, Sponsorluk harcamaları ile bağış ve yardımlar, Girişim sermayesi fonu, Türkiye'den yurtdışı mukimi kişi ve kurumlara verilen hizmetler ve Sermaye artırımında indirim gibi unsurlar indirim konusu yapılabilecektir.

10 Kurumlar vergisinde muafiyetleri özetleyebilme

11 Kurumlar vergisinde istisnaları açıklayabilme

Kurumlar Vergisinde Muafiyet ve İstisnalar

Kurumlar vergisinde yer alan muafiyetlerin büyük bir kısmı kamu idarelerine ve müesseselerine bağlı olmakla birlikte piyasa için üretim yapmayan kamu kurumlarına, tekel işletmelerine ve diğer kamu ve özel kurumlara tanınmıştır. Ayrıca, kurumlar vergisi mükelleflerinin elde ettiği kazançların bir bölümü, belirli koşullar ve sınırlar dikkate alınarak kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Kurumlar vergisinden istisna tutulmuş kazançlar arasında iştirak kazançları istisnası, emisyon primi kazanç istisnası, taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakları satış kazancı istisnası, yurt dışı şube kazançları istisnası, yurt dışında yapılan inşaat, onarım, montaj işleri ile teknik hizmetlerden sağlanan kazançlarda istisna, sınai mülkiyet haklarında istisna ve serbest bölge kazanç istisnası yer almaktadır.

12 Kurum kazancının tespitinde hasılatı tanımlayabilme

13 Kurum kazancının tespitinde indirilebilecek giderleri özetleyebilme

14 Kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen giderleri özetleyebilme

15 Kurum kazancının tespitinde özel durumları ifade edebilme

16 Vergiye tabi kurum kazancının tespitinde indirimleri tanımlayabilme

Kurumlar Vergisinin Beyanı, Tarhı ve Ödenmesi

Kurumlar vergisi, kurum kazançlarının mükellefler veya vergi sorumluları tarafından kurumlar vergisi beyanı üzerine tarh edilir. Yıllık kurumlar vergisi beyannamesi, kurumun Türkiye'deki iş yerinin veya daimi temsilcisinin bulunduğu yerin; Türkiye'de iş yeri veya daimi temsilcisi olmadığı takdirde yabancı kuruma kazanç sağlayanların bağlı olduğu yerin vergi dairesine hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın son günü akşamına kadar verilir. Dar mükellefiyete tabi yabancı kurumlar bazı kazançları için kazancın elde edilmesinden itibaren 15 gün içinde özel beyanname vermek zorundadırlar. Kurumlar vergisi, %20 (2018, 2019 ve 2020 yılları için %22) oranında hesaplanır, yıllık beyanname ile bildirilmişse beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenir.

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti

17 Kurumlar vergisi açısından tasfiyeyi açıklayabilme

18 Kurumlar vergisi açısından birleşmeyi açıklayabilme

19 Kurumlar vergisi açısından devir, bölünme ve tür değiştirmeyi açıklayabilme

Tasfiye, Birleşme, Bölünme, Devir ve Tür Değiştirme

Tüzel kişiliğe sahip bir kurumun tüzel kişiliğinin sona ermesi durumunda kurumun malvarlığının paraya çevrilmesi, alacaklarının tahsil edilmesi, borçlarının ödemesi ve olumlu bir bakiye varsa bunun tasfiye payı hükümlerince pay sahiplerine dağıtılması ve şirketin kaydının sicilden silinmesi işlemlerinin tümüne tasfiye denmektedir. Bu bakımdan tasfiye tüzel kişiliği sona eren kurumların mal varlıklarının ilişkili kimselere dağıtılması ve tüzel kişiliği sona erdirecek hukuki işlemleri içeren bir süreç olarak karşımıza çıkar. Tasfiye sürecinde elde edilen kurum kazancı da kurumlar vergisinde tabidir. Bunun dışında, birleşme, bir veya birkaç kurumun kendi hukuki varlıklarını sona erdirerek yeni bir kurum oluşturmaları, diğer bir ifadeyle tek bir hukuki varlık haline gelmeleridir. Birleşme işlemi sonrası, tasfiye işlemine tabi tutulacak infisah eden kurumlar, diğer kurumlarla birleşmeyi ve pazar paylarını artırarak rekabeti sona erdirmeyi amaçladıkları için, tasfiye kârı yerine, birleşmeyle ortaya çıkacak kâr esasına dayalı bir matrah ve vergilendirme esasına göre değerlendirilmektedirler. KVK m. 19/1'e göre, kanunda belirtilen şartları taşıyan birleşmeler "devir" niteliğindedir. KVK'nın ilgili bu maddesindeki esaslar çerçevesinde, devir ile birleşme arasında temel ayrım, KVK'nın devir işlemi haline, birleşme işleminde daha farklı bir vergilendirme uygulaması ve değerlendirmesine tabi tutmasıdır. Bu bağlamda, devredilen (infisah edilen) kurum sadece devir tarihine kadar olan ve normal kurumsal faaliyetlerinden devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecektir.

1 Aşağıdakilerden hangisi kurumlar vergisi mükelleflerinden biri **değildir?**

A. Sermaye şirketleri
B. Kooperatifler
C. Kamu iktisadi kuruluşları
D. Dernek ve vakıflar
E. İş ortaklıkları

2 Aşağıdakilerden hangisi tüzel kişiliğe sahip olmamasına karşılık kurumlar vergisi mükellefidir?

A. Fonlar
B. Kollektif şirketler
C. Adi şirketler
D. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler
E. Limited şirketler

3 Aşağıdakilerden hangisinin kurumlar vergisi mükellefiyeti ihtiyaridir?

A. Sermaye şirketleri
B. Kooperatif
C. Kamu İktisadi kuruluşları
D. Dernek ve vakıflar
E. İş ortaklıkları

4 Aşağıdakilerden hangisi iş merkezinin belirlenmesinde kullanılan ölçütlerden biri **değildir?**

A. İmalatın, personelin, hizmet ifalarının, gelir ve giderlerin yoğunlaştığı yer
B. Genel kurulun ve yönetim kurulunun toplantı yeri
C. Kurum ortaklarının ikametgahlarının bulunduğu yer
D. Kurumun idare servislerinin yoğun olarak bulunduğu yer
E. Kurumun üçüncü şahıslarla ilişkilerini yürüttüğü yer

5 Dar mükellef bir kurumun Türkiye'de elde ettiği ticari kazancın Türkiye'de vergilendirilebilmesi için aşağıdaki şartlardan hangisi aranır?

A. Türkiye'deki satış hasılatının kanunda belirtilen sınırı aşması
B. Çalışanlarının en az %75'inin Türkiye'de bulunması
C. Ortaklarının Türkiye'de ikamet etmesi
D. Türkiye'de elde edilen ticari kazanç dışında, menkul sermaye iradı niteliğinde gelirinin bulunması
E. Türkiye'de iş yeri veya daimi temsilcisinin bulunması ve ticari kazancın bunlar vasıtasıyla elde edilmesi

6 Vergiye tabi kurum kazancının tespitiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır?**

A. Kurumlar vergisi mükellefleri birinci sınıf tüccar olarak vergilendirilirler
B. Vergiye tabi kurum kazancının tespitinde gelir vergisi kanunun basit usul ile ilgili hükümleri uygulanır
C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın izniyle bazı kurumlar işletme hesabı esasına göre vergilendirilebilirler
D. Kural olarak tam ve dar mükelleflerin vergiye tabi kurum kazançları aynı şekilde vergilendirilir
E. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı gider olarak dikkate alınabilir

7 Aşağıdakilerden hangisi kurum kazancının tespitinde geçerli olan kanunen kabul edilmeyen giderlerden biri **değildir?**

A. Örtülü sermaye üzerinden ödenen faizler
B. Transfer fiyatlandırması yoluyla dağıtılan örtülü kazançlar
C. Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan binek otomobillere ait giderler
D. Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler
E. Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderleri

8 Aşağıdakilerden hangisi örtülü sermaye olarak nitelendirilir?

A. Ortaklardan ve ortaklarla ilişkili kişilerden alınan borçların öz sermayenin 3 katını aşan kısmı
B. Ortaklardan ve ortaklarla ilişkili kişilerden alınan borçların öz sermayenin 5 katını aşan kısmı
C. Ortaklardan ve ortaklarla ilişkili kişilerden alınan borçların öz sermayenin 7 katını aşan kısmı
D. Toplam yabancı kaynakların 1/3'ünü aşan ve ortaklardan temin edilen borçlar
E. Toplam yabancı kaynakların 1/5'ünü aşan ve ortaklardan temin edilen borçlar

9 Türkiye'de deniz ulaştırma işinden kazanç elde edilen dar mükellef kurumu hasılatına uygulanacak ortalama emsal kâr oranı aşağıdakilerden hangisidir?

A. %3
B. %5
C. %7
D. %12
E. %15

10 Aşağıdakilerden hangisi vergiye tabi kurum kazancının tespitinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilerek kurum kazancından indirilebilecek unsurlardan biri **değildir?**

A. Ar-Ge indirimi
B. Yurt dışında ödenen vergiler
C. Girişim sermayesi fonu
D. Sponsorluk harcamaları ile bağış ve yardımlar
E. Geçmiş yıl zararları

1. D	Yanıtınız yanlış ise "Kurumlar Vergisinin Mükellefleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.	6. B	Yanıtınız yanlış ise "Kurumlar Vergisinde Vergiye Tabi Kurum Kazancının Tespiti" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. A	Yanıtınız yanlış ise "Kurumlar Vergisinin Mükellefleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.	7. C	Yanıtınız yanlış ise "Kurum Kazancının Tespitinde Kanunen Kabul Edilmeyen Diğer Giderler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. E	Yanıtınız yanlış ise "Kurumlar Vergisinin Mükellefleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.	8. A	Yanıtınız yanlış ise "Kurum Kazancının Tespitinde Kanunen Kabul Edilmeyen Diğer Giderler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. C	Yanıtınız yanlış ise "Kurumlar Vergisinde Mükellefiyet" konusunu yeniden gözden geçiriniz.	9. E	Yanıtınız yanlış ise "Kurum Kazancının Tespitinde Özel Durumlar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. E	Yanıtınız yanlış ise "Kurumlar Vergisinde Mükellefiyet" konusunu yeniden gözden geçiriniz.	10. B	Yanıtınız yanlış ise "Vergiye Tabi Kurum Kazancının Tespitinde İndirimler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

5 Araştır Yanıt Anahtarı

Araştır 1

Sermaye şirketleri (anonim şirketler, limited şirketler ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler, KVK açısından fonlar), kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortakları kurumlar vergisi mükellefidirler. Bu kurumlardan iş ortaklıklarının tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Buna karşılık, tüzel kişiliği olduğu halde kollektif şirketler kurumlar vergisi mükellefi değildir. Dolayısıyla kurumlar vergisi kanunun kurumların tüzel kişi olup olmalarına bakmaksızın mükellefleri sıralamıştır. Bu gerekçe ile tüzel kişiliğin mükellefiyet bakımından öneminin bulunmadığı kurumlar vergisi açısından "Tüzel kişilerin elde ettiği kazançlar kurumlar vergisine tabidir" ifadesinin hatalı olduğu söylenebilir.

Araştır 2

Kurum kazanç tespit edilirken GVK'nın ticari kazancın tespitine ilişkin hükümleri dikkate alınır. GVK m.40'da ticari kazancın tespitinde indirilebilecek giderler sayılırken, m.41'de ticari kazancın tespitinde indirim olarak dikkate alınması mümkün olmayan giderler sıralanmıştır. Bu bağlamda GVK m.41'de sayılan giderlerin kurum kazancının tespitinde indirilebilmesi mümkün değildir. Esas itibariyle GVK m.41'in ilk 5 bendinde yer alan indirilemeyecek giderler, işletme sahibinin şahsi mal varlığı ile işletmenin mal varlığını birbirinden ayırmaya yönelik düzenlemeler içerir. Gerçekten de bu bentlerde işletme mal varlığından şahsın mal varlığına yapılan aktarımların işletme açısından indirilebilecek gider olarak dikkate alınamayacağı belirlenmektedir. İşletme sahibi ile işletmenin mal varlığı birbirinden ayrıdır. Bu nedenle de teşebbüs sahibinin işletmeden mal ve kıymet çekişleri işletme açısından indirilebilecek gider niteliğinde olmadığından kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınamazlar. KVK m.11'de yer alan kanunen kabul edilmeyen giderler de GVK m.41 paralelinde düzenlenmiştir. Temel amacı vergiye tabi kurum kazancının yapay olarak düşürülmesi önleyerek vergi kaybını engellemektir. KVK'da yer alan kanunen kabul edilmeyen giderlerin önemli bir bölümü kurum kazancı üzerinden ödenmesi gereken verginin ödenmeden kazancın ortaklara dağıtılmasını engellemektir.

GİRİŞ

Çağdaş bir genel tüketim vergisi olan katma değer vergisi (KDV), günümüzde başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde uygulanmaktadır. Vergi ve kâr piramitleşmesine yol açmaması, devlete fazla gelir sağlayan dolaylı bir vergi olması gibi üstünlükleri nedeniyle dünyada pek çok ülkede uygulanmaktadır.

Katma değer vergisi ilk olarak Alman sanayici Von Siemens tarafından önerilmiştir. İlk olarak 1935 yılında Arjantin'de ve 1948 yılında Fransa'da imalatçıların, imal ettikleri ürünlerin değeri ile satış bedeli arasındaki fark üzerinden ödedikleri bir vergi olarak uygulanmıştır. 1953 yılında A.B.D.nin Michigan eyaletinde uygulanmış ve sonradan kaldırılmıştır. 1954 yılına kadar Fransa'da sadece imalat aşamasında uygulanan vergi, bu tarihten sonra genel bir tüketim vergisine dönüşmüştür. Fransa'nın ardından Danimarka 1967, Almanya 1968, Hollanda 1969, Lüksemburg 1970, Belçika 1972, İngiltere, İrlanda ve İtalya ise 1973 yılında katma değer vergisini uygulamaya başlamıştır. Avrupa Birliği'nin ortak bir satış vergisi olarak kabul edilmiş ve Avrupa Birliği ülkelerinde yaygınlaşmıştır. Ülkemizde 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1985 tarihinden bu yana katma değer vergisi uygulanmaktadır.

Günümüzde önemli bir gelir kaynağı olarak 168 ülkede uygulanmaktadır. 36 OECD ülkesinden 35'inde katma değer vergisi uygulanmakta sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmamaktadır.

KATMA DEĞER VERGİSİNİN TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ

Genel tüketim vergileri eğer üretimden tüketime kadar geçen her ekonomik işlem aşamasında alınırlarsa ***yayılı muamele vergileri*** adını alır. Eğer üretimden tüketime kadar geçen süreçte tek bir üretim veya dağıtım aşamasında alınırlarsa ***toplu muamele vergileri*** adını alırlar.

Katma değer vergisi üretimden tüketime kadar her aşamada malların ve hizmetlerin satışından belirli oranda alınan bir yayılı muamele vergisidir. Katma değer vergisi yayılı muamele vergisi biçiminde olmasına karşın özelliği gereği her bir üretim ve dağıtım aşamasında yaratılan ***katma değeri*** vergilendirmektedir.

Katma değer basit bir şekilde bir mal veya hizmetin alış bedeli ile satış bedeli arasındaki olumlu fark olarak ifade edilebilir. Diğer bir anlatımla bir mal veya hizmetin üretimi sürecinde üretim faktörlerinin (emek, sermaye, girişimci ve doğa) yarattıkları değerlerin toplamıdır.

Katma değer vergisinin konusunun katma değer olması verginin kümülatif etkisini yok ederek vergi yükünün el değiştirme aşamalarının sayısına göre artmasını önler. Bu durum indirim mekanizması aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Katma değer vergisinin özelliklerini maddeler hâlinde şöyle özetleyebiliriz:

- Üretimden tüketime kadar her aşamada alınır.
- Üretimden tüketime kadar her aşamada yaratılan katma değerden alınır.
- Satın alınan malın maliyetlerinin bir unsuru değildir.
- Üretici ve satıcılar ödedikleri verginin tamamını nihai tüketicilere yansıtırlar.
- Vergi indirimi esasına dayanır.

Matrahın tespit şekline göre dört farklı KDV tipi uygulanmaktadır:

- Gayrisafi hasıla tipi KDV
- Gelir Tipi KDV
- Tüketim Tipi KDV
- Ücret tipi KDV

Gayri Safi Hasıla Tipi KDV modelinde, satışlarda tahsil edilen KDV'den yatırım malları alışlarında ödenen KDV'nin indirilmesine izin verilmez. Yatırım malları dışındaki ilk madde, ara malı veya hizmet alışlarında ödenen KDV indirilebilir. Yatırımcılar için sakıncalı bir model olduğu için uygulamada rastlanmamaktadır. Bu durumda verginin matrahı; ücret, rant, faiz, kar ve aşınma paylarına eşittir.

Gelir Tipi KDV modelinde, üretimden tüketime kadar her aşamada yaratılan katma değerden yatırım mallarının amortisman payı çıkartıldıktan sonra kalan net katma değer vergilendirilir. Verginin matrahı toplam üretim faktörlerinin (ücret, faiz, rant ve kâr) gelir paylarıdır. Bu KDV tipinde yatırım malları alışlarında yüklenilen KDV yatırım malının satın alındığı yıl değil, amortisman süresi içinde indirilir.

Tüketim Tipi KDV modelinde, satışlarda tahsil edilen KDV'den yatırım malları alışlarında ödenen KDV'nin tamamının bir defada indirilmesi söz konusudur. Yatırım malları vergiden tamamen istisna edilir. Verginin matrahını tüketim harcamaları oluşturur.

Ücret Tipi KDV modelinde, verginin matrahı üretimin içindeki emeğin payından yani ücret ödemelerinden oluşmaktadır.

dikkat
Ülkemizde Avrupa Birliği ile de uyumlu olarak tüketim tipi vergi indirimi modeli uygulanmaktadır.

Öğrenme Çıktısı

1 Katma değer vergisinin özelliklerini ve türlerini ayırt edebilme

Araştır 1

"Katma değer vergisi ekonomik gelişmeye olumlu yönde etki yapar". Bu görüşe katılıyor musunuz? Araştırınız.

İlişkilendir

Yatırım malı alışlarında yüklenilen katma değer vergisinin indirilip indirilmemesini açıklayınız.

Anlat/Paylaş

Katma değer vergisi ile ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi anlatınız.

VERGİNİN KONUSU VE VERGİYİ DOĞURAN OLAY

Bu başlık altında Türk Vergi Sistemi içinde katma değer vergisinin konusu, mükellefi ve vergiyi doğuran olay açıklanacaktır.

Verginin Konusu

Katma değer vergisinin konusunu Türkiye'de yapılan mal teslimleri ile hizmet ifaları oluşturmaktadır (KDVK m.1). Bir işlemin katma değer vergisine tabi olması için;

- İşlemin Türkiye'de yapılmış olması
- Yapılan işlemin mal teslimi ve hizmet ifası olması gerekmektedir.

İşlemin Türkiye'de yapılmış olması,

- Malların teslim anında Türkiye'de bulunmasını,
- Hizmetin Türkiye'de yapılmasını veya hizmetten Türkiye'de faydalanılmasını

ifade eder (KDVK m. 6).

Verginin konusuna girmesi açısından malları teslim eden kişinin Türk vatandaşı olup olmamasının bir önemi yoktur. Mal tesliminin Türkiye'de yapılması yeterlidir. Malı Türkiye'de teslim eden kişi yabancı uyruklu olsa da vergileme yapılır. Ayrıca bir Türk vatandaşı Türkiye dışında bir mal teslim ederse bu işlem vergilendirilmez.

Hizmetin Türkiye'de yapılmış sayılması için hizmetin ya Türkiye'de yapılması veya hizmetten Türkiye'de faydalanılması şartı vardır. Bu şartlardan birinin gerçekleşmesi yeterlidir. Hizmet Türkiye'de yapılmasına rağmen, hizmetten yurt dışında yararlanılması hâlinde Türkiye'de vergiye tabi tutulur. Hizmet yurt dışında bir ülkede yapılmasına rağmen Türkiye'de yararlanıldı ise vergilendirme Türkiye'de yapılır.

Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşıma işlerinde, hizmetin iç parkura isabet eden kısmı Türkiye'de yapılmış sayılır (KDVK m.7).

Katma Değer Vergisine Tabi İşlemler

Katma değer vergisinin kapsamına giren işlemler 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde üç ana grupta sınıflandırılmıştır. Bunlar;

1. Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler,
2. Her türlü mal ve hizmet ithalatı,
3. Diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetlerdir.

Ticari, Sınai, Zirai Faaliyet ve Serbest Meslek Faaliyeti Çerçevesinde Yapılan Teslim ve Hizmetler

Yukarıda da ifade edildiği gibi ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler KDV'nin konusuna girmektedir (KDVK m.1/1). Ayrıca Gelir Vergisi Kanunu'na göre faaliyeti ticari sayılan esnafın teslim ve hizmetleri de verginin konusuna girer. Bu faaliyetlerden devamlılık arz edenler vergiye tabidir. Süreklilik arz etmeyecek şekilde yapılan arızi faaliyetler çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler ise vergiye tabi tutulmaz. Ticari, sınai, zirai faaliyet ile serbest meslek faaliyetinin devamlılığı, kapsamı ve niteliği Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre belirlenir. Eğer Gelir Vergisi Kanunu'nda bu konularda açıklık bulunmaz ise, Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine başvurulabilir.

Her Türlü Mal ve Hizmet İthalatı

Yurt dışından mal veya hizmet alımlarının vergilendirilmesinde genel kabul gören ilke, malın veya hizmetin ithal edildiği, tüketimlerinin gerçekleştiği ülkede vergilendirilmesidir. Yani malı veya hizmeti ihraç eden ülke değil, ithal eden ülke vergiyi tahsil etmeye yetkilidir. Bu ilkeye *"varış (destination principle) ilkesi"* denir. Bu ilkeye göre malı veya hizmeti ihraç eden ülkede katma değer vergisi istisnası uygulanır. Malı veya hizmeti ithal eden ülkede katma değer vergisi tahsil edilir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre her türlü mal ve hizmet ithali vergiye tabidir (KDVK m.1/2). İthal edilen malın ara malı veya bitmiş mal olması verginin konusuna girmesi bakımından önemli değildir. İthalatın kimin tarafından gerçekleştirildiğinin de vergilendirme açısından bir etkisi yoktur. İthalat ister özel sektör, ister kamu sektörü, ister gerçek veya tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilsin vergiye tabidir.

Diğer Faaliyetlerden Doğan Teslim ve Hizmetler

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1/3. maddesinde sayılan işlemler ((g) bendi hariç), ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılmasalar bile verginin konusuna girerler (KDVK m.1/3). Bunlar aşağıdaki gibidir:

- Posta, telefon, telgraf, teleks ve bunlara benzer hizmetler ile radyo ve televizyon hizmetleri,
- Her türlü şans ve talih oyunlarının tertiplenmesi ve oynanması,
- Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesi,
- Müzayede mahallerinde ve gümrük depolarında yapılan satışlar,
- 10/2/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'na göre düzenlenen ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslimi,
- Boru hattı ile ham petrol, gaz ve bunların ürünlerinin taşınmaları,
- Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde belirtilen gayrimenkul sermaye iradı sayılan mal ve hakların kiralanması işlemleri,
- Rekabet eşitsizliğini gidermek maksadıyla isteğe bağlı mükellefiyetler suretiyle vergilendirilecek teslim ve hizmetler.

Vergiyi Doğuran Olay

Katma değer vergisinde vergiyi doğuran olay Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10. maddesinde her duruma göre ayrı ayrı sayılarak belirtilmiştir. Buna göre vergiyi doğuran olay;

- Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, malın teslimi veya hizmetin yapılması,
- Malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,

- Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması alışılagelmiş olan veya bu hususlarda üzerinde anlaşılmış olan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması,
- Komisyoncular aracılığıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda, malların alıcıya teslimi,
- Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi hâlinde, malın nakliyesine başlanması veya nakliyeci veya sürücüye verilmesi,
- Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım veya kullanımlarında bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi,
- İthalatta, Gümrük Kanunu'na göre gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başlaması, gümrük vergisine tabi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescili,
- İkametgâhı, iş yeri, kanuni merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar yani dar mükellefler tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta gümrük bölgesine girilmesi veya gümrük bölgesinden çıkılması,
- 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa göre düzenlenen ürün senetlerinin temsil ettiği ürünlerin depodan çekilmesi,

anında meydana gelir.

Genel kural olarak katma değer vergisinde vergiyi doğuran olay, malın teslimi veya hizmetin ifası, yani yapılmasıdır. Mal teslim edildikten veya hizmet yapıldıktan sonra bedeli tahsil edilmese bile vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olur. Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması alışılagelmiş olan hâllerde her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması durumunda vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olacaktır.

Vergi alacağının güvence altına alınması amacıyla malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi hâlinde ise fatura veya benzeri belgede yer alan bedel için vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olur.

Teslim ve Teslim Sayılan Haller

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 2. maddesinde teslim, bir mal üzerindeki tasarruf (mülkiyet) hakkının malın sahibi veya onun adına hareket edenler tarafından, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesi olarak ifade edilmiştir. Bir malın alıcı veya onun adına hareket edenlerin gösterdiği yere veya kişilere bırakılması da teslim hükmündedir. Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi hâlinde, malın nakliyesinin başlatılması veya nakliyeci veya sürücüye bırakılması da mal teslimidir.

Bir malın tasarruf yani mülkiyet hakkı devredilmez ise teslim gerçekleşmiş sayılmaz. Örneğin, bir malın satılmak için konsinye olarak bırakılması veya koruma amacıyla bırakılması, ödünç olarak bırakılması teslim sayılmamaktadır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 2. maddesinde diğer teslim halleri de sayılmıştır:

- Bir mal üzerindeki tasarruf hakkının iki veya daha fazla kimse tarafından zincirleme sözleşme yapılmak suretiyle, malın bu arada el değiştirmeden doğrudan sonuncu kişiye devredilmesi halinde, aradaki safhaların her biri ayrı bir teslimdir.
- Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri şekillerdeki dağıtımlar da mal teslimidir.
- Kap ve ambalajlar ile döküntü ve tali maddelerin geri verilmesinin alışılagelen hâllerde teslimi bunlar dışında kalan maddeler itibarıyla yapılmış sayılır. Bunların yerine aynı cins ve mahiyette kap ve ambalajlar ile döküntü tali maddelerin geri verilmesinde de aynı hüküm uygulanır.
- Trampa iki ayrı teslim hükmündedir.

Trampa yani mal değişimi iki ayrı teslim hükmündedir. Trampada bir mal veya hakkın bedelini diğer bir mal ya da hak oluşturmaktadır. Bir malın hizmetle değişimi trampa olarak kabul edilemez. Örneğin, (A) işletmesi sahip olduğu binayı, (B) işletmesinin arsası karşılığında verir. Bu durumda yapılan işlem değiş tokuş olsa bile biri bina teslimi, diğeri ise arsa teslimi olmak üzere iki işlem olduğu kabul edilir. Her iki teslim için de ayrı ayrı KDV hesaplanması gerekir.

Vergiye tabi malların her ne suretle olursa olsun, vergiye tabi işlemler dışındaki amaçlarla işletmeden çekilmesi, vergiye tabi malların işletme personeline ücret, prim, ikramiye, hediye, bağış gibi adlarla verilmesi teslim olarak kabul edilmektedir (KDVK, m. 3). Örneğin, mobilya ticareti yapan Bay A'nın evinde kullanmak üzere işletmeden almış olduğu koltuk takımı da teslim hükmünde olduğu için katma değer vergisine tabi olacaktır.

Vergiye tabi malların, üretilip teslimi vergiden istisna edilmiş olan mallar için her ne şekilde olursa olsun kullanılması veya tüketilmesi teslim sayılmaktadır. Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda zilyetliğin devri teslim olarak kabul edilmektedir (KDVK, m. 3).

Hizmet ve Hizmet Sayılan Haller

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 4. maddesinde hizmet; teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemler olarak tanımlanmıştır. Hizmet, bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi şekillerde gerçekleşebilir.

Bir hizmetin karşılığının bir mal teslimi veya diğer bir hizmet olması hâlinde bunların her biri ayrı işlem olup, hizmet veya teslim hükümlerine göre ayrı ayrı vergilendirilirler (KDVK m. 4).Vergiye tabi bir hizmetten, işletme sahibinin, işletme personelinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlandırılması hizmet sayılır (KDVK m. 5).

Öğrenme Çıktısı

2 Katma değer vergisinin konusuna giren işlemleri açıklayabilme
3 Katma değer vergisinde vergiyi doğuran olayı ifade edebilme

Araştır 2

Özel bir dil okulunu işleten mükellef (A) şirketi, okula kayıt yaptıran Bay (B) ile eğitimin 8 ay süreceği ve her ay sonunda belli bir tutar ödeyeceği konusunda anlaşmıştır. Bu örnekte katma değer vergisi açısından vergiyi doğuran olayın ne zaman gerçekleşeceğini araştırınız.

İlişkilendir

Vergiyi doğuran olay ile ilgili olarak Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10. maddesindeki hükümler ile eğitim hizmetlerinin kısım kısım sunulması ve bedelin her ay taksitler şeklinde ödenmesini ilişkilendiriniz.

Anlat/Paylaş

Özel eğitim kurumlarında verilen eğitim hizmetlerinde vergiyi doğuran olayın ne zaman gerçekleştiğini anlatınız.

VERGİNİN MÜKELLEFİ, VERGİ SORUMLUSU VE TEVKİFAT

Katma değer vergisinde verginin mükellefi ve vergi sorumluluğu özellik arz eden konulardan biridir. Bu başlık altında katma değer vergisinde mükellef türleri ve vergi sorumluluğu kavramları açıklanacaktır.

Verginin Mükellefi

Katma değer vergisinin yapısı nedeniyle teorik olarak ***kanuni mükellef ve iktisadi veya fiilî mükellef*** olmak üzere iki tür mükellef ortaya çıkmaktadır.

Kanuni mükellefiyet türü, kanundan kaynaklanmaktadır. Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre nihai tüketiciye malı satan veya hizmeti ifa eden kişi kanuni mükelleftir. Kanuni mükellef nihai tüketiciden mal veya hizmet bedeliyle birlikte katma değer vergisini tahsil eder, mal veya hizmet alımlarında yüklendiği katma değer vergisini indirdikten sonra kalan vergiyi vergi dairesine öder.

İktisadi mükellef ise, verginin ekonomik yükünü çeken nihai tüketicidir. Katma değer vergisinin yapısı gereği verginin asıl yükü nihai tüketicinin üzerinde kalmaktadır. Verginin gerçek mükellefi aslında nihai tüketicidir.

Kanuni mükellefin görevi nihai tüketiciden tahsil ettiği vergiyi vergi dairesine yatırmaktır. Kanuni mükellefin tüketiciden tahsil ettiği vergiden, yüklendiği vergiyi indirerek devlete ödemesi mal varlığında artış veya azalışa yol açmamaktadır. Vergi yükü üzerinde kalmayan kanuni mükellefler yüklendikleri verginin tamamını iktisadi mükellefe (fiilî mükellefe) yani nihai tüketiciye yansıtmaktadırlar.

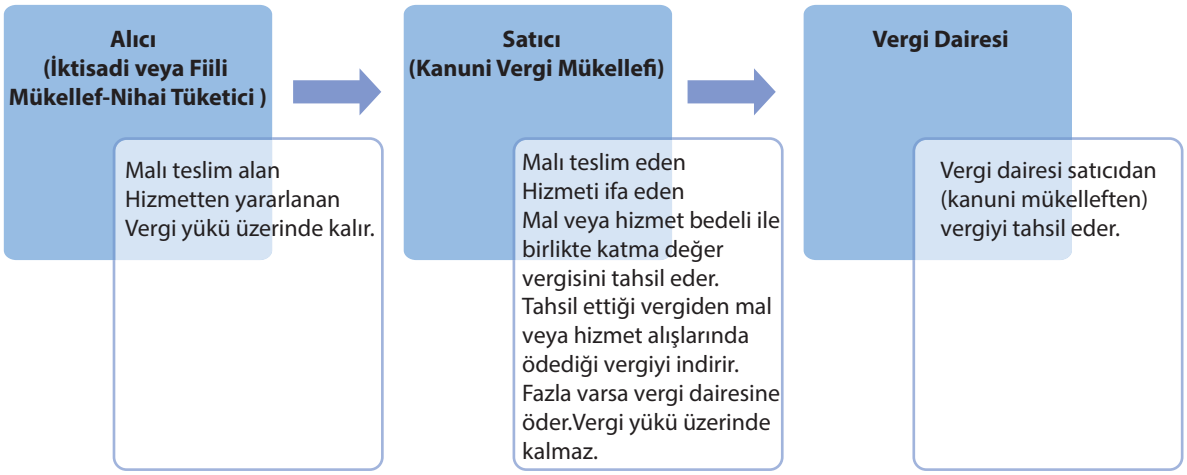

Şekil 6.1 Katma Değer Vergisinde Mükellef Türleri

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 8. maddesinde verginin mükellefleri sayılmıştır.

Buna göre verginin kanuni mükellefi;

- Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar,
- İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,
- Transit taşımalarda gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar,
- Müzayede yerlerinde yapılan satışlarda bu satışları yapanlar,
- PTT İşletme Genel Müdürlüğü ve radyo ve televizyon kurumları,
- Her türlü şans ve talih oyunlarını düzenleyenler,
- Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesi hallerinde bunları tertipleyenler veya gösterenler,
- Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde belirtilen gayrimenkul sermaye iradı kapsamındaki mal ve hakları kiraya verenler,
- İsteğe bağlı mükellefiyette talepte bulunanlardır.

Verginin Sorumlusu ve Tevkifat

Katma değer vergisinde vergi sorumluluğu vergi alacağını güvence altına almak için vergiye tabi işlemlere taraf olanların verginin ödenmesinden sorumlu tutulmasıdır. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 9. maddesinde belirtilen işlemlere taraf olanlar, kendine mal teslim edilen veya hizmet ifa edilen kişi ve/veya kurumlardır. Bu kişi ve/veya kurumlar, verginin tam olarak kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili diğer ödevleri yerine getirmekten mükellef gibi sorumlu olacaklardır. KDV tevkifatı isteğe bağlı değil, zorunlu bir uygulamadır. Bu durumda alıcı mal veya hizmet bedelini satıcıya öderken katma değer vergisini vergi sorumlusu sıfatıyla kesip, vergi dairesine kendisi ödemek zorundadır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 9. maddesine göre vergi sorumluluğu aşağıdaki hallerde söz konusu olur:

- Mükellefin Türkiye içinde ikametgâhının, iş yerinin, kanuni merkezi ve iş merkezinin bulunmaması,
- Fiilî ya da kaydi envanter sırasında belgesiz mal bulundurulduğu veya belgesiz hizmet satın alındığının tespiti,
- 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'na göre düzenlenen ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslimi,
- Hazine ve Maliye Bakanlığınca gerekli görülen diğer haller.

KDV tevkifatı uygulaması, teslim veya hizmet bedeli üzerinden hesaplanan verginin, teslim veya hizmeti yapanlar tarafından değil, bu işlemlere muhatap olanlar (alıcılar) tarafından kısmen veya tamamen vergi sorumlusu sıfatıyla beyan edilip ödenmesidir. ***"Tam tevkifat"*** işlem bedeli üzerinden hesaplanan verginin tamamının alıcılar tarafından beyan edilip ödenmesidir. ***"Kısmi tevkifat"*** ise hesaplanan verginin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen kısmının, alıcılar tarafından, diğer kısmının ise işlemi (teslim veya hizmeti) yapan tarafından beyan edilip ödenmesidir.

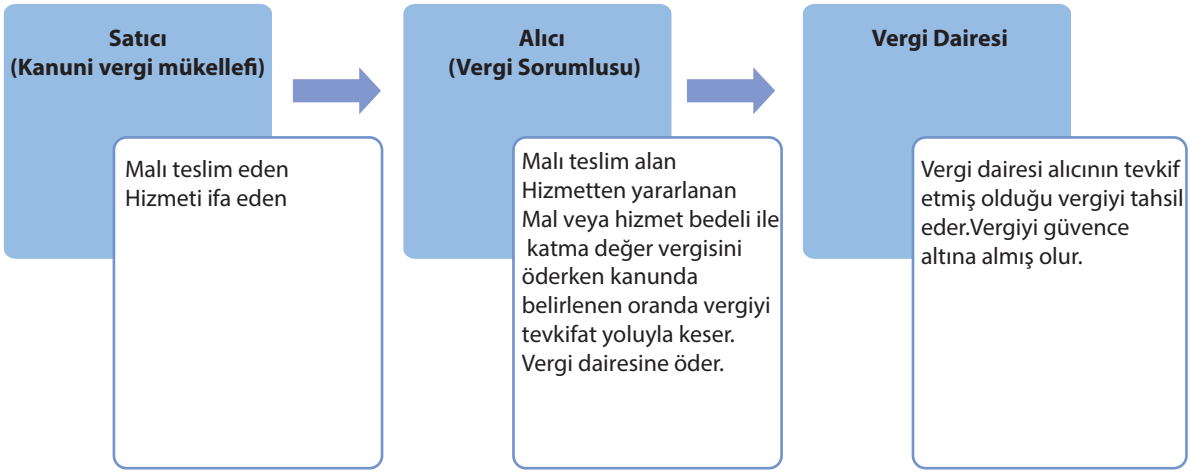

Şekil 6.2 Katma Değer Vergisinde Vergi Sorumlusu

Öğrenme Çıktısı

4 Katma değer vergisinde iktisadi ve kanuni mükellef kavramlarını açıklayabilme
5 Katma değer vergisinin mükellefi ile vergi sorumlusu arasındaki farkı ayırt edebilme

Araştır 3

Katma değer vergisinde vergi sorumluluğu uygulamasının sebeplerini araştırınız.

İlişkilendir

Katma değer vergisinde vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi ile vergi sorumluluğu arasında ilişki kurunuz.

Anlat/Paylaş

Katma değer vergisinde vergi sorumluluğu uygulamasının vergi idaresi açısından önemini anlatınız.

VERGİNİN MATRAHI, ORANI VE İNDİRİM

Verginin hesaplanabilmesi için öncelikle vergi matrahının yani vergilendirmeye esas alınan ekonomik değer veya ölçülerin tespit edilmesi gerekir. Vergi matrahı parasal değer şeklinde tespit edilirse ad valorem (değer esaslı) matrah, fiziki ölçüler esas alınarak tespit edilirse de spesifik matrah söz konusu olur. Katma değer vergisi ad valorem esaslı bir vergidir. Vergi matrahı tespit edildikten sonra ise vergi tarifesinde yer alan oran veya ölçüler uygulanarak vergi hesaplanır. Hesaplanan vergiden vergi indirimi yapılır. Bu başlık altında katma değer vergisinin matrahı, matraha dahil olan ve olmayan unsurlar, vergi oranları ve vergi indirimi konuları açıklanacaktır.

Verginin Matrahı

Katma değer vergisi ad valorem (değer esaslı) bir vergi olduğu için verginin matrahını verginin konusuna giren işlemlerin parasal değeri oluşturmaktadır. Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah, bu işlemlerin karşılığını oluşturan bedeldir (KDVK m. 20). Bedel, malı teslim alan, kendisine hizmet yapılan veya bunlar adına hareket edenlerden bu işlemler karşılığı alınan veya borçlanılan para, mal ve para ile temsil edilen menfaat, hizmet ve değerler toplamından oluşur (KDVK m. 20/2).

dikkat

Teslim ve hizmet işlemlerinde KDV matrahı, bu işlemlerin karşılığını oluşturan bedeldir.

Örnek: Bay (A), 19 Mayıs 2019 tarihinde beyaz eşya satan bir mağazadan 3.000 TL'ye buzdolabı satın almıştır. Buzdolabının bedelini beş taksitle ödemek üzere anlaşmıştır. Buzdolabı 20 Mayıs 2019 tarihinde Bay (A)ya teslim edilmiştir. Buzdolabı 20 Mayıs 2019 tarihinde teslim edildiği için vergiyi doğuran olay bu tarihte gerçekleşmiştir. KDV matrahı 3.000 TL'dir ve bu bedele KDV oranı uygulanacak ve vergi hesaplanacaktır. Bu örnekte Bay (A) kendi özel ihtiyacı için evine bir buzdolabı alması hâlinde işletmeden çekilen bir değer söz konusu olacaktır. Emsal bedel üzerinden KDV matrahı bulunarak KDV hesaplanacaktır.

Belli bir tarifeye göre fiyatı tespit edilen işler ile bedelin biletle tahsil edildiği hâllerde tarife ve bilet bedeli katma değer vergisi dahil edilerek tespit olunur ve vergi müşteriye ayrıca intikal ettirilmez (KDVK m. 20/4).

İthalatta verginin matrahı aşağıda gösterilen unsurların toplamıdır (KDVK m.21):

a. İthal edilen malın gümrük vergisi tarhına esas olan kıymeti, gümrük vergisinin kıymet esasına göre alınmaması veya malın gümrük vergisinden muaf olması hâlinde sigorta ve navlun bedelleri dahil (CIF) değeri, bunun belli olmadığı hâllerde malın gümrükçe tespit edilecek değeri,

b. İthalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç ve paylar,

c. Gümrük beyannamesinin tescil tarihine kadar yapılan diğer giderler ve ödemelerden vergilendirilmeyenler ile mal bedeli üzerinden hesaplanan fiyat farkı, kur farkı gibi ödemeler.

Dar mükellefler tarafından yapılan uluslararası yük ve yolcu taşımalarında matrahı, kişi ve ton başına kilometre itibarıyla yurt içi emsalleri dikkate alarak Hazine ve Maliye Bakanlığı belirler (KDVK m. 22).

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 23. maddesinde bazı özel durumlara ait matrah şekilleri de düzenlenmiş ve Hazine ve Maliye Bakanlığı özel matrah şekilleri belirlemeye yetkili kılınmıştır. Kanun'da belirtilen özel matrah biçimleri şunlardır;

a. Spor-Toto oyununda ve Millî Piyango dahil her türlü piyangoda, oyuna ve piyangoya katılma bedeli,

b. At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bu yarış ve oyunlara katılma karşılığında alınan bedel ile bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel,

c. Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar ve yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi ve gösterilmesinde bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel ile bu yerlerde yapılan teslim ve hizmetlerin bedeli,

d. Gümrük depolarında ve müzayede yerlerinde yapılan satışlarda kesin satış bedeli,

e. 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara tesliminde, senedin en son işlem gördüğü borsada oluşan değeri,

f. Altından mamul veya altın içeren ziynet eşyaları ile sikke altınların teslim ve ithalinde matrah, külçe altın bedeli düşüldükten sonra kalan miktardır,

g. İkinci el motorlu kara taşıtı veya taşınmaz ticaretiyle uğraşan mükelleflerce, katma değer vergisi mükellefi olmayanlardan (mükellef olanlardan istisna kapsamında yapılan alımlar dâhil) alınarak vasfında değişiklik yapılmaksızın satılan ikinci el motorlu kara taşıtı veya taşınmazların tesliminde matrah, alış bedeli düşüldükten sonra kalan tutardır.

Bedeli bulunmayan veya bilinmeyen işlemler ile bedelin mal, menfaat, hizmet gibi paradan başka değerler olması hâlinde matrah, işlemin mahiyetine göre emsal bedeli veya emsal ücretidir. Bedelin emsal bedeline veya emsal ücretine göre açık bir şekilde düşük olduğu ve bu düşüklüğün mükellefçe haklı bir sebeple açıklanamadığı hâllerde de matrah olarak emsal bedeli veya emsal ücreti esas alınır (KDVK m.27).

Matraha Dahil Unsurlar

Katma değer vergisinin matrahının belirlenmesinde hangi unsurların matraha dahil olduğu önem taşımaktadır. Teslim alanın gösterdiği yere kadar satıcı tarafından yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri; ambalaj giderleri, sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları ile vergi, resim, harç, pay, fon karşılığı gibi unsurlar; vade farkı, fiyat farkı, kur farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerler matraha dahil olduğu için satış bedeline eklenmelidir (KDVK m.24).

Matraha Dahil Olmayan Unsurlar

Teslim ve hizmet işlemlerinde fatura ve benzeri belgelerde gösterilen ticarî teamüllere uygun miktardaki satış iskontoları ile hesaplanan katma değer vergisi, vergi matrahına dahil edilmez (KDVK m.25). İskonto ticari teamülleri aşıyorsa aşan kısım matraha dahil edilir. İskontonun matrahtan indirilebilmesi için düzenlenen fatura ve benzeri belgede iskonto tutarının ayrıca gösterilmesi gerekir. Ayrıca 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 39. maddesinde Özel İletişim Vergisi'nin katma değer vergisinin matrahına dahil edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

dikkat

Teslim ve hizmet işlemlerinde fatura ve benzeri belgelerde gösterilen ticarî teamüllere uygun miktardaki satış iskontoları vergi matrahına dahil edilmez.

Verginin Oranı

Ülkeler sosyal, ekonomik ve teknik gerekler nedeniyle farklı katma değer vergisi oranları uygulamaktadırlar. Bizim ülkemizde de katma değer vergisi oranı kanunen vergiye tabi her bir işlem için % 10'dur. Cumhurbaşkanı bu oranı, dört katına kadar artırmaya, % 1'e kadar indirmeye, bu oranlar dahilinde çeşitli mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası ve konut teslimleri için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkilidir (KDVK m.28). Cumhurbaşkanının KDV oranını belirleme yetkisi 9 Temmuz 2018 tarihinden önce Bakanlar Kuruluna aitti. Bakanlar Kurulu bu yetkisini kullanmış ve 3 farklı oran belirlemiştir: Genel oran %18'dir, indirimli oranlar ise %1 ve %8'dir. I sayılı listede %1 oran uygulanacak mal ve hizmetler, II sayılı listede ise %8 oran uygulanacak mal ve hizmetler listelenmiştir. Bir mal veya hizmete indirimli oranın uygulanabilmesi için o mal veya hizmetin mutlaka I ve II sayılı listede yer alması gerekmektedir. Bu listelerde yer almayan mal ve hizmetlere ise genel oran %18 uygulanır.

Verginin Hesaplanması

Perakende mal satışı yapanlar ile hizmet ifa edenlerin mal satışları ile hizmet ifalarına ait liste, etiket, fatura ve benzeri belgelerde fiyatları, KDV dahil ve tek tutar olarak göstermeleri gerekmektedir.

Örnek: KDV dahil bedeli 15.000 TL olan ve (% 18) oranında KDV'nin fiyata dahil olması durumunda KDV tutarı;

KDV= Vergili Bedel x Vergi Oranı /100 + Vergi Oranı

15.000 x 18/ 100+18 = 2.288,13 TL

olarak hesaplanacaktır.

Örnek: Bedeli 30.000 TL olan ve (% 18) oranında KDV'nin fiyata dahil olmaması durumunda KDV tutarı;

KDV= Satış bedeli x Vergi Oranı / 100

30.000 x 18 /100 = 5.400 TL

olarak hesaplanacaktır.

Vergi İndirimi

Katma değer vergisinde tarh edilecek vergiyi bulmak için ***"vergi indirimi"*** yöntemi benimsenmiştir. Katma değer vergisinin yapısı gereği vergi yükünün iktisadi mükellef olan nihai tüketici üzerinde kalması gerektiğinden, kanuni mükellef mal veya hizmetin üretimi veya alımı sırasında yüklendiği KDV'yi indirir. Vergi indirimi, kanuni mükelleflerin mal teslimi veya hizmet ifası sonucu tahsil ettikleri hesaplanan KDV tutarından, mal veya hizmet alımlarında, imalinde ve ithalinde ödedikleri KDV tutarını indirmesi olarak ifade edilebilir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 29. maddesinde vergi indirimi müessesesi düzenlenmiştir. Buna göre, mükellefler, yaptıkları vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden,

a. Kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen fatura ve benzeri belgelerde gösterilen katma değer vergisini,
b. İthal olunan mal ve hizmetler dolayısıyla ödenen katma değer vergisini,
c. Götürü veya telafi edici usulde vergiye tabi mükelleflerden gerçek usulde vergilendirmeye geçenler, çıkarılan envantere göre hesap dönemi başındaki mallara ait fatura ve benzeri belgelerde gösterilen katma değer vergisini,

indirebilirler.

Bir vergilendirme döneminde indirilecek katma değer vergisi toplamı, mükellefin vergiye tâbi işlemleri dolayısıyla hesaplanan katma değer vergisi toplamından fazla olduğu takdirde, aradaki fark sonraki dönemlere devrolunur ve iade edilmez (KDVK m. 29/2). İndirimli orana tabi olan teslim ve hizmetler ile ilgili olup indirilemeyen vergi, mükellefin kamu borçlarına mahsup edilebilir. Mahsuben iade edilmeyen vergi, belirli sektörler, mal ve hizmet grupları ve dönemler itibarıyla yılı içinde nakden iade edilebilir. (KDVK m.29/2).

İndirim hakkından yararlanabilmek için işletmeye alınmış malın satılması gerekmez. Satın alınan bir mal işletmenin stoklarında bulunsa bile alış sırasında ödenen katma değer vergisi indirilebilir. Ayrıca satın alınan malın bedeli ve katma değer vergisi satıcıya ödenmese bile indirilebilir. Çünkü indirim hakkı ödemeye değil, tahakkuka bağlıdır. Benzer şekilde satıcılar hesapladıkları katma değer vergisini alıcıdan tahsil etmeseler bile alacak olarak tahakkuk ettiği dönemde ödemelidir. Vergi indirim hakkı, mükelleflerin belge alma ve vermesini zorunlu kıldığı için kayıtlı ekonomiye ve vergi uyumuna katkıda bulunur.

Kanuni mükellef olan satıcıların satışlarda tahsil ettiği KDV'ye ***Hesaplanan KDV***, alışlarda ödediği KDV'ye ise ***İndirilecek KDV*** denir. Mükellefler aylık veya üçer aylık dönemlerde KDV beyannamelerini vermeden önce ilgili döneme ait hesaplanan KDV toplamları ile indirilecek KDV toplamlarını karşılaştırırlar. Eğer hesaplanan KDV toplamı indirilecek KDV toplamından büyük ise aradaki fark devlete ***Ödenecek KDV*** adı altında ödenir. Hesaplanan KDV toplamı indirilecek KDV toplamından küçük ise aradaki fark mükellefe iade edilmez, bir sonraki döneme devreder. Buna ***Devreden KDV*** denir. Devreden KDV bir sonraki dönemde indirilecek KDV toplamına eklenir ve hesaplanan KDV toplamıyla karşılaştırılır.

Hesaplanan KDV > İndirilecek KDV = >Ödenecek KDV

Hesaplanan KDV < İndirilecek KDV=> Devreden KDV

Örnek: Aşağıdaki tabloda Mükellef (B)nin Haziran ayına ait KDV'nin tarh edilmesine ve ödenecek KDV'nin hesaplanmasına ilişkin örnek yer almaktadır. Örnekte görüldüğü gibi mükellefin (%1), (%8) indirimli ve (%18) genel oran üzerinden hem alışlarının hem de satışlarının olduğu varsayılmıştır. Her bir oran bazında KDV tutarları hesaplanmış ve toplamlar alınmıştır. Aşağıdaki örnekte mükellef (B)'nin işletmesine ait hesaplanan KDV toplamı, indirilecek KDV toplamından büyük olduğu için aradaki 2240 TL'lik fark takip eden ay içinde vergi dairesine ödenecektir.

KDV Oranı	%1	%8	%18	Toplam
Satışlar	10.000	20.000	30.000	60.000
Alışlar	6.000	15.000	20.000	41.000
Hesaplanan KDV = (Satış Bedeli x KDV oranı)	100	1.600	5.400	**7.100**
İndirilecek KDV = (Alış Bedeli x KDV oranı)	60	1.200	3.600	**(-) 4860**
Ödenecek KDV= (Hesaplanan KDV- İndirilecek KDV)	40	400	1.800	**2.240**

Örnek: Aşağıdaki tabloda ise Mükellef (C)nin Haziran ayına ait KDV'nin tarh edilmesine ve ödenecek KDV'nin hesaplanmasına ilişkin örnek yer almaktadır. Örnekte görüldüğü gibi mükellefin (%1), (%8) indirimli ve (%18) genel oran üzerinden hem alışlarının hem de satışlarının olduğu varsayılmıştır. Her bir oran bazında KDV tutarları hesaplanmış ve toplamlar alınmıştır. Aşağıdaki örnekte mükellef (C)nin işletmesine ait hesaplanan KDV toplamı, indirilecek KDV toplamından küçük olduğu için aradaki 1.310 TL'lik fark, takip eden döneme devredecektir, mükellef beyanname verecek, ancak KDV ödemeyecektir.

KDV Oranı	%1	%8	%18	Toplam
Satışlar	5.000	10.000	15.000	30.000
Alışlar	6.000	15.000	20.000	41.000
Hesaplanan KDV = (Satış Bedeli x KDV oranı)	50	800	2.700	**3550**
İndirilecek KDV= (Alış Bedeli x KDV oranı)	60	1.200	3.600	**4860**
Devreden KDV= (İndirilecek KDV- Hesaplanan KDV)	100	400	900	**1.310**

Örnek: Aşağıdaki tabloda ise Mükellef (D)nin Haziran ayına ait KDV'nin tarh edilmesine ve ödenecek KDV'nin hesaplanmasına ilişkin örnek yer almaktadır. Örnekte görüldüğü gibi mükellefin (%1), (%8) indirimli ve (%18) genel oran üzerinden hem alışlarının hem de satışlarının olduğu varsayılmıştır. Her bir oran bazında KDV tutarları hesaplanmış ve toplamlar alınmıştır. Aşağıdaki örnekte mükellef (D)'nin önceki dönemden 1.000 TL devreden KDV'si bulunmaktadır. Mükellef (D), indirilecek KDV toplamına devreden KDV toplamını ilave edecek, hesaplanan KDV toplamı ile karşılaştıracaktır. Örnekte hesaplanan KDV toplamı 4.500 TL, indirilecek ve devreden KDV toplamı olan 4.060 TL'den büyük olduğu için aradaki 440 TL'lik fark, takip eden ay beyanname ile beyan edilecek ve vergi dairesine ödenecektir.

KDV Oranı	%1	%8	%18	Toplam
Satışlar	10.000	10.000	20.000	40.000
Alışlar	6.000	15.000	10.000	31.000
Hesaplanan KDV = (Satış Bedeli x KDV oranı)	100	800	3.600	**4.500**
İndirilecek KDV= (Alış Bedeli x KDV oranı)	60	1.200	1.800	**(-) 3.060**
Önceki Dönemden Devreden KDV				**(-) 1.000**
Ödenecek KDV				**440**

İndirilemeyecek Katma Değer Vergisi

Katma değer vergisinin vergi indirim yöntemi ile tarh edilmesi aşamasında bazı işlemler nedeniyle yüklenilen katma değer vergisinin indirilmesine izin verilmez. İndirilmesine izin verilmeyen vergiler Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları açısından gider olarak kaydedilebilir.

Mükellefin vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilmesine izin verilmeyen katma değer vergileri Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30. maddesinde sayılmıştır. Bunlar;

a. Vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış belgelerinde gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan katma değer vergisi,

b. İşletmelere ait binek otomobillerinin alış belgelerinde gösterilen katma değer vergisi (Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç),

c. Zayi olan mallara ait katma değer vergisi (Deprem, sel felaketi ve Maliye Bakanlığının yangın sebebiyle mücbir sebep ilan ettiği yerlerdeki yangın sonucu zayi olanlar hariç),

d. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarına göre kazancın tespitinde indirimi kabul edilmeyen giderler dolayısıyla ödenen katma değer vergisi,

e. Değersiz hale gelen alacaklara ilişkin alıcı tarafından ödenmeyen katma değer vergisi.

Katma değer vergisine tabi olmayan veya istisna edilmiş bir mal veya hizmetin satışından katma değer vergisi alınmadığı için bu mal veya hizmetlerin alışlarında yüklenilen katma değer vergisi de indirilemez. Ancak Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b), (c) ve (d) bentleri ile (4) numaralı fıkrasının (ı) ve (ö) bentleri uyarınca katma değer vergisinden istisna edilen işlemlerde yüklenilen katma değer vergisi indirilebilir (KDVK m. 30/1-a). Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30/1. maddesinde yer alan hükme göre;

- Bedelsiz verilen eğitim ve öğretim hizmetleri,
- Kamu kurumlarına bedelsiz olarak yapılan her türlü mal teslimi ve hizmet ifaları,
- Kanunların gösterdiği gerek üzerine bedelsiz olarak yapılan mal teslimi ve hizmet ifaları,
- Gıda ve yardım bankalarına yapılan bedelsiz teslimler,
- Kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelendirmelerinden, yararlananlara verilen mimarlık hizmetleri ile projelerin uygulanması kapsamında yapılacak teslimler,
- Serbest bölgelerde verilen hizmetler ile serbest bölgelere veya bu bölgelerden yapılan ihraç amaçlı yük taşıma işleri,
- Gümrük antrepoları ve geçici depolama yerleri ile gümrük hizmetlerinin verildiği gümrüklü sahalarda, ithalat ve ihracat işlemlerine konu mallar ile transit rejim kapsamında işlem gören mallar için verilen ardiye, depolama ve terminal hizmetleri,

kapsamında yüklenilen katma değer vergisi indirilebilir.

İşletmelere ait binek otomobillerinin alış belgelerinde gösterilen katma değer vergisi indirilemez. Binek otomobillerin dışında işletmeye alınan taşıtlara ait katma değer vergisi hesaplanan katma değer vergisinden indirilebilir. Bunun sebebi bu araçların özel amaçlarla kullanılmak için alınmış olabileceği düşüncesidir. Böylelikle işletme ortaklarının kendi özel kullanımı için aldıkları otomobillerin vergisini işletme aracılığıyla indirerek katma değer vergisi kayıplarının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması, taksicilik işletmeciliği yapılması veya binek otomobillerinin çeşitli şekillerde işletilmesi olanlar bu araçların alımında ödedikleri katma değer vergisini indirebilirler. Bunun için verginin alış faturasında ayrıca gösterilmesi gerekir.

Malın zayi olması durumunda, kanuni mükellef olan satıcı nihai tüketici gibi kabul edilmekte ve malın taşıdığı vergi yükü satıcının üzerinde kalmaktadır. Zayi olan mal satılmadığı için Hesaplanan KDV de tahsil edilemeyeceğinden bu mala ait katma değer vergisinin indirilmesi durumunda yaratılan katma değer azaltılmış olacaktır. Bu sebeple zayi olan mallara ait katma değer vergisinin indirilmesine izin verilmemektedir. Deprem, sel felaketi ve Hazine ve Maliye Bakanlığının yangın sebebiyle mücbir sebep ilân ettiği yerlerdeki yangın sonucu zayi olanlara ait katma değer vergisi indirilebilir.

Öğrenme Çıktısı

6 Katma değer vergisinin matrahını oluşturan unsurları sayabilme
7 Ödenecek katma değer vergisini hesaplayabilme
8 Katma değer vergisinde vergi indirimini uygulayabilme

Araştır 4

Özel tüketim vergisine tabi olan bir mal için ödenen özel tüketim vergisinin katma değer vergisi matrahına dahil olup olmadığını araştırınız.

İlişkilendir

http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/98f9a7b7-dbcc-4da6-8e64-7473ab2f8b65?excl "Kararı, Esas Sayısı: 2013/48, Karar Sayısı: 2014/198, Karar Tarihi: 25.12.2014, Resmî Gazete Tarihi ve Sayısı: 7.4.2015-29319" adresinden Anayasa Mahkemesi'nin Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 24/b maddesi ile ilgili kararını inceleyiniz.

Anlat/Paylaş

Anayasa Mahkemesinin bu konuda vermiş olduğu karar ışığında katma değer vergisi matrahına özel tüketim vergisinin dahil olma gerekçelerini anlatınız.

VERGİNİN İSTİSNALARI

Katma Değer Vergisi Kanunu'nda vergi istisnaları 11-17. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bu istisnalar; istisnaya tabi malın teslimi veya hizmetin yerine getirilmesi için sağlanan mal ve hizmetler için yüklenilen katma değer vergilerinin indirime konu olup olmamasına göre tam istisna ve kısmi istisna olarak ikiye ayrılır.

- Tam istisnada, mal ve hizmet tesliminin yapıldığı son aşama vergi dışı tutulmaktadır. Bundan önceki aşamalarda bu teslim ve hizmet için yüklenilen katma değer vergileri de mükelleflere iade edilmektedir. Bu iadenin yapılması için yıl sonu beklenilmemektedir. İade, teslim veya hizmetin gerçekleştiği vergilendirme döneminde, aylık olarak yapılmaktadır.
- Kısmi istisnada; sadece son aşama vergi dışında tutulmakta, buna karşılık daha önceki aşamalarda alınan vergiler iade edilmemektedir. Bu şekilde, yüklenilen katma değer vergileri maliyete ilave edilebilir veya giderleştirilebilir.

Tam istisna kapsamına alınan mal ve hizmetler Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 11, 13, 14, 15 ve 17/4(s) maddelerinde belirtilmiştir. Bu hükümler doğrultusunda;

- Mal teslimi ve hizmetin yerine getirilmesinde KDV alınmaması,
- Mal ve hizmetler nedeniyle yüklenilen KDV'nin hesaplanan KDV'den indirilememesi,
- Mükellefin vergiye tabi işlemlerinin bulunmaması veya bulunsa bile hesaplanan KDV'nin indirilecek KDV'den az olması durumunda,

indirilemeyen verginin iade edilmesi gerekmektedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 32. maddesinde, Kanun'un 11, 13, 14, 15. maddeleri ile 17/4-s maddesi uyarınca vergiden istisna edilmiş bulunan işlemlerle ilgili fatura ve benzeri belgelerde gösterilen katma değer vergisinin, mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilebileceği hükme bağlanmıştır. Vergiye tabi işlemlerin mevcut olmaması

veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması hallerinde indirilemeyen katma değer vergisinin, işlemin gerçekleştiği dönemi izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar talep edilmesi şartıyla Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit edilecek esaslara göre bu işlemleri yapanlara iade edileceği ifade edilmiştir. Ayrıca aynı madde uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığının katma değer vergisi iadesini, hak sahiplerinin vergi ve sosyal sigorta prim borçları ile Kanun'da belirtilen kamu kurumlarına olan borçlarına mahsup ederek sınırlama yetkisi vardır.

İhracat İstisnası

Uluslararası ticarette mal teslimlerinde, birden fazla devletin vergilendirme yetkisinin çakışması sonucu oluşan çifte vergilendirmenin önlenmesi için varış veya çıkış ilkesi uygulanmaktadır. Varış ilkesi (destination principle), sınır ötesine geçen malların sadece tüketildikleri ülkede vergilendirilmesini ifade eder. Bu ilke uygulamasıyla, ihraç edilen mallar üretildikleri ülkede vergiden istisna edilerek vergilendirilmez ve bunlar üzerindeki daha önce yüklenilmiş vergi iade edilir. Malı ithal eden ülkede ise ithal mallar yerli mallara uygulanan vergi oranı kadar vergilendirilir. Varış ilkesi, ihracatçı ülkenin ihracatı tamamen vergi dışında bırakması ile de uygulanabilir. Çıkış ilkesinde (origin principle) ise mallar üretildikleri ülkede vergilendirilir. Mallar ihracatçı ülkede vergilendirildiği için ithalat yapan ülkede vergi alınmaz. Avrupa Birliği'nde çıkış ülkesinde vergilendirme sisteminin uygulanması önerilmekte, ancak bu ilkenin uygulanmasına yönelik sorunlar nedeniyle ertelenmektedir. Türkiye'de de varış ilkesi benimsenmiştir.

✓ Varış ilkesi (destination principle), sınır ötesine geçen malların sadece tüketildikleri ülkede vergilendirilmesini ifade eder.

İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler, yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler, serbest bölgelerdeki müşteriler için yapılan fason hizmetler ve karşılıklı olmak şartıyla uluslararası roaming anlaşmaları çerçevesinde yurt dışındaki müşteriler için Türkiye'de verilen roaming hizmetleri vergiden istisna edilmiştir (KDVK m. 11-a). Bu istisna tam istisna niteliğindedir. Örneğin, Türkiye'de ipek halı üreten (A) firması ürettiği halıları Almanya'daki (B) firmasına teslim etmiştir. A firmasının yapmış olduğu teslim ihracat istisnası kapsamında olduğu için halının üretiminde yüklendiği KDV'yi indiremeyecek, vergi idaresinden bu vergilerin iadesini alacaktır.

Türkiye'de ikamet etmeyen yolcuların satın alarak Türkiye dışına götürdükleri malların teslimi anında katma değer vergisi tahsil edilir. Ancak gümrükten malın çıkışı anında fatura veya belgenin ibrazında tahsil edilen katma değer vergisi iade olunur (KDVK m. 11-b).

https://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebligler/KDV/kdvtaslak01022013/kdv_teb_taslak_II_A_3.htm adresinden Roaming hakkında bilgiye ulaşabilirsiniz.

Bir mal tesliminin ihracat teslimi sayılabilmesi için aşağıdaki iki şartın sağlanması gerekir (KDVK m. 12/1)

- Teslim yurt dışındaki bir müşteriye veya bir serbest bölgedeki alıcıya veya gümrüksüz satış mağazalarında satılmak üzere bu mağazalara veya bunların depolarına ya da yetkili gümrük antreposu işleticisine yapılmalı,
- Teslim konusu mal Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesinden çıkarak bir dış ülkeye veya bir serbest bölgeye ulaştırılmalı ya da gümrüksüz satış mağazalarında satılmak üzere bu mağazalara veya bunların depolarına veya yetkili gümrük antreposuna konulmalıdır. Teslim konusu malın ihraç edilmeden önce yurt dışındaki alıcı adına hareket eden yurt içindeki firmalar veya bizzat alıcı tarafından işlenmesi veya herhangi bir şekilde değerlendirilmesi durumu değiştirmez.

Bir hizmetin yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmet sayılabilmesi için;

- Hizmetin yurt dışındaki bir müşteri için yapılmış olması.
- Hizmetten yurt dışında faydalanılması

şartlarının sağlanması gerekir (KDVK m. 12/2).

Yurt dışındaki müşteri deyimi; ikametgâhı, iş yeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında olan alıcılar ile yurt içinde bulunan bir firmanın yurt dışında kendi adına müstakilen faaliyet gösteren şubelerini ifade eder (KDVK m. 12/2).

Örneğin Türkiye'de yerleşik bir mali müşavirlik firmasının Portekiz'deki bir firmaya danışmanlık hizmeti sunması karşılığında almış olduğu bedeller hizmet ihracı kapsamında değerlendirilecek ve katma değer vergisinden istisna olacaktır.

Fason hizmetlerin serbest bölgelerdeki müşterilere yapılmış sayılması için aşağıdaki şartlar yerine getirilmiş olmalıdır (KDVK m. 12/3).

- Fason hizmet serbest bölgelerde faaliyet gösteren müşteriler için yapılmış olmalıdır.
- Fason hizmetten serbest bölgelerde faydalanılmalıdır.

İthalat İstisnası

Vergilemede varış ilkesi gereğince mal ve hizmeti ihraç eden ülkede ihracat istisnası uygulanırken mal ve hizmetin ithal edildiği ülkede vergilendirme yapılır. Ancak yurt içinde vergiden istisna edilen mal ve hizmetlerin yurt dışından ithal edilmesi hâlinde vergilemede farklılık yaratmamak için bu mal ve hizmetlere de ithalat istisnası uygulanır. Ülkemizde de Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesi gereği mal ve hizmet ithalatı katma değer vergisine tabi olmakla beraber, 16. maddede bazı ithalat konuları verginin dışında tutulmuştur. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 16. maddesine göre;

a. Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre teslimleri vergiden istisna edilen mal ve hizmetlerin ithali,
b. 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 167. maddesi (5-(a) bendi ile 7 numaralı fıkrası hariç), geçici ithalat ve hariçte işleme rejimleri ile geri gelen eşyaya ilişkin hükümleri kapsamında gümrük vergisinden muaf veya müstesna olan eşyanın ithali,
c. Gümrük Kanunu'ndaki transit ve gümrük antrepo rejimleri ile geçici depolama ve serbest bölge hükümlerinin uygulandığı mallar

katma değer vergisinden istisnadır.

Gümrük Kanunu'ndaki transit ve gümrük antrepo rejimleri ile geçici depolama ve serbest bölge hükümlerinin uygulandığı mallara uygulanan istisna, kısmi istisna niteliğindedir.

Transit Taşımacılık İstisnası

Transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık işlerinde, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek taşıma işleri vergiden istisnadır. Tam istisna niteliğinde olan bu istisna, dar mükelleflere, ilgili ülkeler itibariyle karşılıklı olmak şartıyla tanınır (KDVK m.14).

Diplomatik İstisna

Karşılıklı olmak kaydıyla, yabancı devletlerin Türkiye'deki diplomatik temsilciliklerine, konsolosluklarına ve bunların diplomatik haklara sahip mensuplarına yapılan teslim ve hizmetlerden katma değer vergisi alınmaz. Uluslararası anlaşmalar gereğince vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlara ve bunların mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler de vergiden istisnadır (KDVK m.15). Diplomatik istisna tam istisna niteliğindedir.

Araç İstisnası

Faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demir yolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demir yolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri; bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler; bu araçların tadili, onarım ve bakımı şeklinde ortaya çıkan hizmetler; faaliyetleri deniz taşıma araçları ile yüzer tesis ve araçların imal ve inşası olanlara bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılacak teslim ve hizmetler; deniz ve hava taşıma araçları için liman ve hava meydanlarında yapılan hizmetler vergiden istisnadır (KDVK m. 13/a-b) .

4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (II) sayılı listede yer alan malların, Cumhurbaşkanlığı merkez teşkilatına teslimi vergiden istisnadır (KDVK m.13-g). Her iki istisna da tam istisna niteliğindedir.

Kıymetli Maden, Petrol Araması, Yatırım, Liman ve Hava Meydanı İnşa İstisnası

Altın, gümüş, platin arama, işletme, zenginleştirme, rafinaj ve Türk Petrol Kanunu hükümlerine göre petrol arama faaliyetlerine ilişkin olmak üzere, bu faaliyetleri yürütenlere yapılan teslim ve hizmet-

ler ile aynı Kanun hükümlerine göre boru hattıyla taşımacılık yapanlara bu hatların inşa ve modernizasyonuna ilişkin yapılan teslim ve hizmetler vergiden istisnadır (KDVK m. 13/c).

Yatırım Teşvik Belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makina ve teçhizat teslimleri ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralamaları vergiden istisnadır (KDVK m. 13/d).

Limanlara bağlantı sağlayan demiryolu hatları, limanlar ve hava meydanlarının inşası, yenilenmesi ve genişletilmesi işlerini fiilen kendisi yapan veya yaptıran mükellefler ile genel bütçeli idarelere bu işlere ilişkin olarak yapılan mal teslimleri ve inşaat taahhüt işleri vergiden istisnadır (KDVK m. 13/e).

Yukarıda açıklanan istisnalar tam istisna niteliğindedir.

Ulusal Güvenlik Harcamaları İstisnası

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13-f maddesi gereğince ulusal güvenlik amacıyla yapılan harcamalar tam istisna niteliğindedir. Bu hüküm kapsamında Millî Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Savunma Sanayii Müsteşarlığı, Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğüne millî savunma ve iç güvenlik ihtiyaçları için alınan;

- Uçak, helikopter, gemi, denizaltı, tank, panzer, zırhlı personel taşıyıcı, roket, füze ve benzeri araçlar,
- Silah, mühimmat, silah malzeme, teçhizat ve sistemleri,
- Bu araç ve silahların araştırma-geliştirme, yazılım, üretim, montaj, yedek parça, bakım-onarım ve modernizasyonuna ilişkin olarak yapılan teslim ve hizmetler,
- Bu teslim ve hizmetleri gerçekleştirenlere bu kapsamda yapılacak olan, miktarı ve nitelikleri yukarıda sayılan kuruluşlarca onaylanan teslim ve hizmetler vergiden istisnadır.

Ürün Senetleri İstisnası

5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'na göre düzenlenen ürün senetlerinin, ürün ihtisas borsaları ile Ticaret Bakanlığından ürün senedi alım-satımı konusunda izin alan ticaret borsaları aracılığıyla ilk teslimi vergiden istisnadır (KDVK m.13-ğ). Bu istisna tam istisna niteliğindedir.

Türkiye Kızılay Derneğine Yapılan Teslimlerde İstisna

Türkiye Kızılay Derneğine yürüttüğü ulusal ve uluslararası faaliyetler ve görevler kapsamında yapılan teslim ve hizmetler vergiden istisnadır. Ayrıca Türkiye Kızılay Derneğinin yapmış olduğu ulusal ve uluslararası iş birlikleri ve yürüttüğü insani yardım faaliyetleri kapsamındaki teslim ve hizmetleri de vergiden istisnadır (KDVK m.13-h). Bu istisna tam istisna niteliğindedir.

Yabancı Uyruklu Kişilere Verilen Sağlık Hizmetleri İstisnası

Sağlık Bakanlığınca izin verilen gerçek veya tüzel kişiler tarafından, Türkiye'de yerleşmiş olmayan yabancı uyruklu gerçek kişilere, münhasıran sağlık kurum ve kuruluşlarının bünyesinde verilen koruyucu hekimlik, teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri vergiden istisnadır (KDVK m.13-l). Bu istisna tam istisna niteliğindedir.

Dar Mükelleflere Konut ve İş Yeri Teslimi İstisnası

Konut veya iş yeri olarak inşa edilen binaların ilk tesliminde uygulanmak ve bedeli döviz olarak Türkiye'ye getirilmek kaydıyla, dar mükellef gerçek kişi ve dar mükellef kurumlara yapılan konut veya iş yeri teslimleri vergiden istisnadır (KDVK m.13-i). Bu istisna tam istisna niteliğindedir.

Organize Sanayi Bölgeleri ile Küçük Sanayi Sitelerinin İnşasına İlişkin İstisna

Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin su, kanalizasyon, arıtma, doğal gaz, elektrik, haberleşme yenilenebilir ve diğer enerji tesisleri ile yol yapımına ve küçük sanayi sitelerindeki iş yerlerinin inşasına ilişkin, bunlara veya bunlar tarafından oluşturulan iktisadi işletmelere yapılan mal teslimleri ile hizmet ifaları vergiden istisnadır (KDVK m.13-j). Bu istisna tam istisna niteliğindedir.

Genel ve Özel Bütçeli Kamu İdarelerine, İl Özel İdarelerine, Belediyelere ve Köylere Bağışlanan Tesislerin İnşasına İlişkin İstisna

Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanmak üzere yapılan okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi, mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi ibadethaneler, Diyanet İşleri Başkanlığı denetimine tabi yaygın din eğitimi verilen tesisler, Gençlik ve Spor Bakanlığına ait gençlik merkezleri ile gençlik ve izcilik kamplarının inşası dolayısıyla bağışta bulunacaklara yapılan teslim ve hizmetler vergiden istisnadır (KDVK m.13-k). Bu istisna tam istisna niteliğindedir.

Ar-Ge, Yenilik ve Tasarım Faaliyetlerinde Kullanılmak Üzere Yapılan Yeni Makina ve Teçhizat Teslimlerinde İstisna

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13-m maddesi gereğince;

- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamındaki teknoloji geliştirme bölgesi ile ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde,
- 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamındaki Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde,
- 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamındaki araştırma laboratuvarlarında

Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde bulunanlara, münhasıran bu faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan yeni makine ve teçhizat teslimleri vergiden istisnadır. Bu istisna, tam istisna niteliğindedir.

Kültür ve Eğitim Amacı Taşıyan İstisnalar

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/1. maddesine göre genel ve özel bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların teşkil ettikleri birlikler, üniversiteler, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kurulan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, siyasi partiler ve sendikalar, kanunla kurulan veya tüzel kişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları, kamu menfaatine yararlı dernekler, tarımsal amaçlı kooperatifler ve Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıfların;

- İlim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, ıslah ve teşvik etmek amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetleri,
- Tiyatro, konser salonu, kütüphane, sergi, okuma ve konferans salonları ile spor tesisleri işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kültür ve eğitim faaliyetlerine ilişkin teslim ve hizmetleri

vergiden istisnadır. Bu istisna kısmi istisna niteliğindedir.

İlim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, ıslah ve teşvik etmek amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetlerine ilişkin istisnadan devlet okulları ve üniversiteleri yararlanabilir. Özel okullar ve vakıf üniversiteleri bu istisnadan yararlanamamaktadır.

Poşetlenerek satılanlar hariç olmak üzere basılı kitap ve süreli yayınların teslimi de katma değer vergisinden istisnadır (KDVK m. 13-n). Bu istisna, tam istisna niteliğindedir.

Sosyal Amaç Taşıyan İstisnalar

Sosyal amaç taşıyan istisnalar Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinde düzenlenmiştir. Bu başlık altında yer alan istisnalar kısmi istisna niteliğindedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/1. maddesinde sayılan kurum ve kuruluşların 17/2-a maddesinde sayılan;

- Hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, kan bankası ve organ nakline mahsus bankalar, anıtlar, botanik ve zooloji bahçeleri, parklar ile veteriner, bakteriyoloji, seroloji ve distofajin laboratuvarları gibi kuruluşlar ile
- Öğrenci veya yetiştirme yurtları, yaşlı ve engelli bakım ve huzurevleri, parasız fukara aşevleri, düşkün evleri ve yetimhaneleri,

işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kuruluş amaçlarına uygun teslim ve hizmetleri vergiden istisna edilmiştir. Bu teslim ve hizmetlerin bedelli

veya bedelsiz olması, istisna uygulamasına engel teşkil etmez.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun17/2-b maddesine göre;

- Özel okullarca bedelsiz verilen eğitim ve öğretim hizmetlerinde ilgili dönemdeki kapasitelerinin %10'unu,
- Öğrenci yurtları tarafından bedelsiz verilen yurt hizmetlerinde ilgili dönemdeki kapasitelerinin %10'unu,
- Üniversite ve yüksekokullarda ise ilgili dönemdeki kapasitelerinin %50'sini,

geçmemek üzere bedelsiz olarak verilen eğitim ve öğretim hizmetleri vergiden istisnadır.

Uygulamada bedelsiz eğitim ve öğretim hizmetleri ile yurt hizmetleri, kısmi burs ve tam burs uygulanması suretiyle yapılabilmektedir. Kısmi burs uygulanan eğitim öğretim hizmetleri ile yurt hizmetlerinde, kısmi burs tutarı faturada ticari teamüllere uygun iskonto veya indirim olarak gösterilir ve kalan tutar üzerinden katma değer vergisi hesaplanır. Yüklenilen katma değer vergisi ise genel esaslara göre indirim konusu yapılır. Yukarıda belirtilen sınırlar dahilinde tam burs uygulanarak verilen hizmetler için ise katma değer vergisi hesaplanmaz, yüklenilen katma değer vergisi de Kanun'un 30/a maddesi uyarınca indirim konusu yapılamaz.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/2-b maddesinde, kanunların gösterdiği gerek üzerine bedelsiz olarak yapılan her türlü teslim ve ifa edilen hizmet istisna kapsamına alınmıştır. Örneğin özel hastanelerde ücretsiz olarak verilen sağlık hizmetleri katma değer vergisinden istisnadır.

3065 sayılı Kanun'un 17/2-b maddesinde; Kanun'un 17/1. maddesinde sayılan kurum ve kuruluşlara bedelsiz olarak yapılan teslim ve hizmetlerin herhangi bir sınır olmaksızın, katma değer vergisinden istisna olduğu hüküm altına alınmıştır. Örneğin, bir devlet okuluna vergi mükellefi olan bir gerçek veya tüzel kişi tarafından bedelsiz olarak bilgisayar teslimi katma değer vergisinden istisnadır.

Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bedelsiz olarak bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin tesliminin katma değer vergisinden istisna olduğu hüküm altına alınmıştır (KDVK m. 17/2-b).

Yabancı devletlerin Türkiye'deki diplomatik temsilcilik ve konsoloslukları ile yabancı hayır ve yardım kurumlarına, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/1. maddesinde sayılan kurum ve kuruluşlara bedelsiz olarak yapacakları teslim ve hizmetlere ilişkin olarak yapılan teslim ve hizmetler vergiden istisnadır (KDVK m. 17/2-c).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Kapsamındaki İşlemlerde İstisna

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/2-d maddesi gereğince istisna kapsamına tescilli taşınmaz kültür varlıklarının sadece rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine ilişkin olarak, bu projelendirmelerden yararlananlara verilen mimarlık hizmetleri ile projelerin uygulanması kapsamında yapılacak mal teslimleri girmektedir. İstisna kapsamında satın alınacak mal ve hizmet bedellerinin en az ilgili dönemdeki fatura düzenleme sınırı kadar olması gerekir.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının, Kanunlarla Kendilerine Verilen Görev Gereği ve Kuruluş Amaçlarına Uygun Ruhsat, İzin, Onay ve Benzeri Hizmetlerde İstisna

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, kanunlarla kendilerine verilen görev gereği ve kuruluş amaçlarına uygun ruhsat, izin, onay ve benzeri hizmetleri ile bu hizmetlerle ilgili olarak kullanılacak basılı kâğıtların bu kuruluşlar tarafından teslimi (motorlu taşıtlar tescil plaka teslimleri hariç) vergiden istisnadır (KDVK m. 17/2-e).

Askerî Amaç Taşıyan İstisnalar

Askerî fabrika, tersane ve atölyeler, orduevi ve bağlı şubeleri, askerî gazinolar, kışla gazinoları, vardiya yatakhaneleri ve bunların müştemilatı, özel, yerel ve kış eğitim merkezleri, askerî kantinler ve askerî müzelerin kuruluş amaçlarına uygun olarak yaptıkları teslim ve hizmetler ile bu kurum ve kuruluşların yapacağı Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemleri vergiden istisnadır (KDVK m.17/3).

Diğer İstisnalar

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4. maddesinde sayılan diğer istisnalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

- Gelir Vergisi Kanunu'na göre vergiden muaf esnaf ile basit usulde vergilendirilen mükellefler tarafından yapılan teslim ve hizmetler,
- Gelir Vergisi Kanunu'na göre gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçiler ile gelir vergisinden muaf olan serbest meslek erbabı tarafından yapılan teslim ve hizmetler,
- Gelir Vergisi Kanunu'nun 81. maddesinde belirtilen işlemler ile adi ortaklıkların sermaye şirketine dönüşmesi işlemleri ve Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan devir ve bölünme işlemleri,
- Uluslararası roaming anlaşmaları çerçevesinde yurt dışından alman roaming hizmetleri ile bu hizmetlerin Türkiye'deki müşterilere yansıtılması,
- İktisadi işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kantin olarak belirlenen alanların okul aile birlikleri tarafından kiraya verilmesi işlemleri ile Sağlık Bakanlığına bağlı hastane, klinik, dispanser, sanatoryum gibi kurum ve kuruluşların yapacağı Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemleri,
- Banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler,
- Darphane ve Damga Matbaası tarafından yapılan teslim ve hizmetler,
- Külçe altın ve külçe gümüş teslimleri ile kıymetli taşların döviz, para, damga pulu, değerli kâğıtlar, hisse senedi, tahvil, varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikaları, Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçları ile metal, plastik, lastik, kauçuk, kâğıt, cam hurda ve atıkları ile konfeksiyon kırpıntılarının teslimi,
- Zirai amaçlı su teslimleri ile köyde ikamet edenlere yapılan içme suyu teslimi,
- Serbest bölgelerde verilen hizmetler ile serbest bölgelere veya bu bölgelerden yapılan ihraç amaçlı yük taşıma işleri,
- Varlık ve hakların, Türkiye Varlık Fonu ve alt fonlara devri ile bu varlık ve hakların Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi tarafından yönetilmesi suretiyle yapılan teslim ve hizmetler,
- Boru hattı ile yapılan yabancı ham petrol, gaz ve bunların ürünlerinin taşınması hizmetleri,
- Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin kurulması amacıyla oluşturulan iktisadi işletmelerin arsa ve işyeri teslimleri,
- Mal ve hakların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna teslimi ile bunların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından teslimi,
- Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne verilen haber hizmetleri,
- Gümrük antrepoları ve geçici depolama yerleri ile gümrük hizmetlerinin verildiği gümrüklü sahalarda vergisiz satış yapılan iş yerlerinin ve bu işyerlerine ait depo ve ardiye gibi bağımsız birimlerin kiralanması,
- Gümrük antrepoları ve geçici depolama yerleri ile gümrük hizmetlerinin verildiği gümrüklü sahalarda, ithalat ve ihracat işlemlerine konu mallar ile transit rejim kapsamında işlem gören mallar için verilen ardiye, depolama ve terminal hizmetleri,
- Hazinece yapılan taşınmaz teslimi ve kiralamaları, irtifak hakkı tesisi, kullanma izni ve ön izin verilmesi işlemleri ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca yapılan arsa ve arazi teslimleri, belediyeler ve il özel idarelerinin mülkiyetindeki taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimler,
- Kurumların aktifinde en az iki tam yıl süreyle bulunan iştirak hisseleri ile taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimler,
- Engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları.

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140426.htm adresinden "Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği"ne ulaşabilirsiniz.

Öğrenme Çıktısı

9 Katma değer vergisinde istisnaları açıklayabilme

Araştır 5

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/1-a. maddesine göre üniversitelerin eğitim ve öğretim amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetleri vergiden istisnadır. Bu istisnadan devlet üniversiteleri yararlanırken, vakıf üniversiteleri yararlanamamaktadır. Danıştay ve vergi idaresi, vakıf üniversitelerinin sunduğu eğitim-öğretim hizmetinin ticari nitelikte bir hizmet olduğu ve vakıf üniversitelerinin sunmuş oldukları hizmetin bu istisnadan yararlanmayacağı görüşündedir. Bu görüşe katılıyor musunuz? Araştırınız.

İlişkilendir

Konuyla ilgili olarak "Vakıf Üniversitelerine Uygulanan Ayrımcılık: Katma Değer Vergisi Mükellefiyet, Prof. Dr. Sadık Kırbaş'a Armağan, Okan Üniversitesi, Editör: Mustafa Koçak-Suat Teker, Eylül, İstanbul, ss.179-193" kitabının ilgili bölümünü okuyabilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Eğitim öğretim faaliyetlerinin katma değer vergisinden istisna olması hakkındaki düşüncelerinizi anlatınız.

VERGİLENDİRME USULÜ, DÖNEMİ, BEYANI, TARH VE ÖDEME

Katma değer vergisinin vergilendirilmesinde kanunda aksine hüküm olmadıkça "***gerçek usul***" uygulanır**.** Bunun dışında ***"hasılat esaslı vergilendirme"*** usulü de vardır. Hasılat esaslı vergilendirmeden ticari kazancı işletme hesabı esasına göre tespit edilenler ve mesleki kazancı serbest meslek kazanç defterine göre tespit edilenlerden Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen sektör ve meslek grupları kapsamında yer alanlar yaralanabilir (KDVK m. 38). Bu başlık altında vergilendirme usulü, verginin beyanı, tarhı ve ödenmesi hakkında bilgi verilecektir.

Gerçek Usulde Vergilendirme Usulü

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 37. maddesine göre Kanun'da aksine hüküm bulunmadıkça mükellefler gerçek usulde vergilendirilirler.

Gerçek usulde vergilendirmede mükellefler; önce hesaplanan KDV'yi tespit ederler (Vergiye tabi işlemler üzerinden satış belgelerinde gösterilen tahsil ettikleri KDV). İkinci olarak indirilecek KDV'yi tespit ederler (Kendilerine yapılan teslim ve hizmetler ve ithal ettikleri mal ve hizmetlerin alış belgelerinde gösterilen KDV). Son olarak ise hesaplanan KDV toplamından indirilecek KDV tutarını indirirler, eğer fazla var ise KDV beyannamesi vererek devlete öderler. Eğer indirilecek KDV tutarı hesaplanan KDV tutarından fazla olursa, bu tutar bir sonraki döneme devreder.

Vergilendirme Dönemi

Katma değer vergisinde vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının üçer aylık dönemleridir. Ancak, Hazine ve Maliye Bakanlığı mükelleflerin yıllık gayrisafi hasılatlarına göre üç aylık vergilendirme dönemi yerine birer aylık vergilendirme dönemi tespit etmeye yetkilidir (KDVK m. 39/1). Hazine ve Maliye Bakanlığı bu yetkiye dayanarak vergilendirme dönemini birer aylık dönemler olarak belirlemiştir.

Gerçek usulde vergilendirilen ve işletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerden sadece uluslararası veya şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar, konut yapı kooperatifleri, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-a maddesine göre işlemleri vergiden istisna olan, ancak bu istisnadan vazgeçen basit usule tabi mükellefler için vergilendirme dönemi takvim yılının üçer aylık dönemleridir. Şehir içi veya şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapan mükelleflerin vergilendirme dönemi ise takvim yılının birer aylık dönemleridir.

dikkat

Katma değer vergisinde vergilendirme dönemi (bazı mükellef grupları dışında) birer aylık dönemler olarak uygulanmaktadır.

Verginin Beyanı

Katma değer vergisi, Katma Değer Vergisi Kanunu'nda aksine hüküm bulunmadıkça mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur. Ayrıca Kanun'un 9. maddesinde belirtilen hallerde beyan, vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar tarafından yapılır. Katma değer vergisi mükellefi olmakla birlikte bir vergilendirme döneminde vergiye tabi işlemi bulunmayan kimseler de beyanname vermek zorundadırlar. Ancak kendilerine, Kanun'un 9. maddesiyle; vergi kesmek sorumluluğu yüklenen kimseler, vergiye tabi işlemlerinin bulunmadığı vergilendirme dönemlerinde beyanname vermezler. İthalatta alınan katma değer vergisi gümrük beyannamesindeki beyan üzerine tarh olunur. Gümrük beyannamesinde, vergi matrahının unsurları ile vergi oranı açıkça gösterilir. Gümrük beyannamesi verilmeyen hâller ve dar mükellefler tarafından Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan yük ve yolcu taşımalarıyla transit taşımalarda katma değer vergisi, bu işleri yapan mükelleflerin verecekleri özel beyan üzerine tarh olunur. Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan yük ve yolcu taşımalarıyla transit taşımaların tam mükellefler tarafından yapılması halinde katma değer vergisi genel esaslara göre tarh olunur (KDVK m.40).

Beyanname Çeşitleri

Verilecek beyannameler vergilendirme usulü ve işlemlerin niteliğine göre farklılık göstermektedir. Beyannamelerin şekil ve içeriğini belirleme yetkisi Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 42. maddesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı bu yetkiye dayanarak beş tür beyanname belirlemiştir. Bu beyannameler şunlardır:

- Gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerce verilmek üzere 1 no.lu KDV beyannamesi.
- Vergi sorumluları tarafından verilmek üzere 2 no.lu KDV beyannamesi.
- Elektronik Hizmet Sunucularına Özel KDV Mükelleflerince verilmek üzere 3 no.lu KDV beyannamesi.
- Hasılat Esaslı Vergilendirme Usulüne Tabi Mükelleflerce verilmek üzere 4 no.lu KDV beyannamesi.
- İcra daireleri, mahkeme satış memurlukları ve gerçek usulde KDV mükellefiyeti olmayanlar tarafından müzayede mahallinde yapılan satışlarda verilmek üzere 5 no.lu KDV beyannamesi.

Beyanname Verme Zamanı

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 41. maddesine göre, mükellefler ve vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar katma değer vergisi beyannamelerini, vergilendirme dönemini takip eden ayın yirmi dördüncü günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine vermekle yükümlüdürler. Katma değer vergisi beyanının gümrük giriş beyannamesi veya özel beyanname ile yapılması gerektiği hâllerde bu beyannameler vergi mükellefiyetinin başladığı anda ilgili gümrük idaresine verilir. İşi bırakan mükelleflerin katma değer vergisi beyannamesi, işin bırakıldığı tarihi izleyen ayın yirmi dördüncü günü akşamına kadar verilir. Ancak Kanun'da takip eden ayın yirmi dördüncü günü akşamına kadar olan beyanname verme tarihi, 29 Mart 2019 ta-

rih ve 115 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Sirküleri ile 1 Nisan 2019 tarihinden itibaren yeni bir belirleme yapılıncaya kadar ***takip eden ayın yirmi altıncı günü*** akşamına kadar olmak üzere yeniden belirlenmiştir.

Verginin Tarhı

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 43. maddesinde verginin tarh yerinin mükellefin iş yerinin bulunduğu yer vergi dairesi olduğu hükme bağlanmıştır. Mükellefin, ayrı ayrı vergi dairelerinin faaliyet bölgelerinde iş yerleri varsa, katma değer vergisi, gelir veya kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesi tarafından tarh olunur. Örneğin; bir Anonim Şirketin merkezi İstanbul Beyoğlu Vergi Dairesinin faaliyet bölgesindedir. Şirketin fabrikası Yalova'dadır. KDV mükellefiyetini doğuran işlemler Yalova'daki fabrikada yapılmaktadır. Bu durumda da şirketin KDV'si Beyoğlu Vergi Dairesince tarh olunur.

Gayrimenkul teslimlerinde mükellefin istemi hâlinde, katma değer vergisi beyan üzerine gayrimenkulün bulunduğu yer vergi dairesince tarh olunur. İthalde alınan katma değer vergisi ilgili gümrük idaresince tarh olunur. İkametgâhı, kanuni merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar tarafından motorlu kara taşıtlarıyla Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılığa ait Katma Değer Vergisi de ilgili gümrük idaresince tarh olunur.

Katma değer vergisi, bu vergiyle mükellef gerçek veya tüzel kişiler adına tarh olunur. Adi ortaklıklarda, verginin ödenmesinden müteselsilen sorumlu olmak üzere, ortaklardan herhangi biri tarhiyatın muhatabı olur. Dar mükellef gerçek ve tüzel kişilerde, bu kanuna göre vergi kesintisi yapmakla sorumlu kişi; vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulan bir şahsın bulunamaması hâlinde, mükellefin Türkiye'deki daimi temsilcisi, Türkiye'de birden fazla temsilcisinin mevcudiyeti hâlinde mükellefin tayin edeceği temsilci; tarhiyat tarihine kadar böyle bir tayin yapılmamışsa temsilcilerden herhangi birisi, daimi temsilci mevcut değilse işlemleri mükellef adına yapanlar tarhiyata muhatap tutulurlar (KDVK m. 44).

Katma değer vergisi beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi takip eden yedi gün içinde tarh edilir (KDVK m. 45).

https://www.gib.gov.tr/gibmevzuat adresinden "T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, 29/03/2019 tarih ve VUK-115 / 2019-5 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirküleri"ni inceleyiniz.

Verginin Ödenmesi

Verginin ödeme zamanı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 46. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

- Beyanname vermek mecburiyetinde olan mükellefler vergiyi, beyanname verdikleri ayın 26. günü akşamına kadar öder.
- Vergi kesmekle sorumlu tutulanların vergilendirme dönemi bir aydır. Bu kimseler bir ay içinde kestikleri vergiyi bu ayı takip eden ayın 26. günü akşamına kadar beyan etmek ve 26. günü akşamına kadar ödemek zorundadırlar.
- İthalde alınan katma değer vergisi, gümrük vergisi ile birlikte ve aynı zamanda ödenir.
- Gümrük vergisine tabi olmayan ithalatta ve dar mükellefler tarafından motorlu kara taşıtlarıyla Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılığa ait vergi, bu işlemlere ait özel beyannamelerin verilme süresi içinde ödenir. Bu durumda özel beyanname verilme süresi gümrük hattından geçiş anıdır. Bu nedenle vergi gümrük hattından geçiş anında beyanname verilmesi sırasında ödenir.

https://www.dunya.com/kose-yazisi/vergilendirmeyi-basitlestirmek/383182 adresinden "Vergilendirmeyi Basitleştirmek" isimli makaleyi okuyunuz.

Öğrenme Çıktısı

10 Katma değer vergisinin beyanname türlerini ayırt edebilme
11 Katma değer vergisinin beyanname ve ödeme sürelerini ifade edebilme

Araştır 6

Katma Değer Vergisi'nin beyanname verme tarihi Kanun'da takip eden ayın 24. günü akşamı, ödeme tarihi ise takip eden ayın 26. günü akşamı olmak üzere farklı tarihler olarak belirlenmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı kendisine verilen yetkiye dayanarak 1 Nisan 2019 tarihinden itibaren katma değer vergisi beyannamelerinin verilme süresini yeni bir belirleme yapılıncaya kadar ödeme günü ile aynı gün olarak düzenlemiştir. Bu düzenlemeye ihtiyaç duyulmasının nedenlerini araştırınız.

İlişkilendir

Vergilendirmede basitlik ve kolaylık sağlama ile beyanname verme sürelerini ilişkilendiriniz.

Anlat/Paylaş

Beyanname verme ve ödeme sürelerinin aynı gün olmasının mükelleflere sağlayabileceği kolaylıkları anlatınız.

1 Satışlarda tahsil edilen KDV'den yatırım malları alışlarında ödenen KDV'nin tamamının bir defada indirilmesi" tanımı aşağıdaki KDV türlerinden hangisine aittir?

A. Gayrisafi Hasıla Tipi KDV
B. Safi Hasıla Tipi KDV
C. Gelir Tipi KDV
D. Tüketim Tipi KDV
E. Ücret Tipi KDV

2 Bir işlemin katma değer vergisinin konusuna girmesi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır?**

A. İşlemin Türkiye'de yapılması gerekir.
B. Yapılan işlemin mal teslimi ve hizmet ifası olması gerekir.
C. Hizmetten Türkiye'de yararlanılması gerekir.
D. Malın teslim anında Türkiye'de bulunması gerekir.
E. Mal teslimi veya hizmetin Türkiye'de yapılmasının önemi yoktur.

3 Katma değer vergisinde verginin yükü üzerinde kalan kişi veya kurum aşağıdakilerden hangisidir?

A. İktisadi mükellef
B. Kanuni mükellef
C. Vergi sorumlusu
D. Kanuni temsilci
E. İradi temsilci

4 Katma değer vergisinde aşağıdakilerden hangisi vergi sorumlusudur?

A. Kanuni merkezi Türkiye'de bulunmayan bir şirket
B. İkametgâhı Türkiye'de bulunmayan bir gerçek kişi
C. Dar mükellef bir kişiden mimarlık hizmeti alan bir şirket
D. Dar mükellef bir kuruma danışmanlık hizmeti veren bir şirket
E. Tam mükellef bir kuruma servis hizmeti sunan bir şirket

5 Aşağıdakilerden hangisi katma değer vergisinin matrahına dahil **değildir?**

A. Satıcı tarafından yapılan taşıma giderleri
B. Ticari teamüllere uygun oranda yapılan satış iskontoları
C. Ambalaj giderleri
D. Sigorta giderleri
E. Komisyon giderleri

6 Mükellef (A)nın bir aylık satışlarının toplamı 10.000 TL'dir. Alışlarının toplamı ise 6.000 TL dir. KDV oranı %18 olarak dikkate alınacaktır. Mükellefin ödeyeceği katma değer vergisi tutarı ne kadardır?

A. 1.080 TL
B. 1.800 TL
C. 720 TL
D. 900 TL
E. 480 TL

7 Aşağıdakilerden hangisinde katma değer vergisinin indirilmesine izin verilir?

A. Depo çalışanının kusurundan çıkan yangında zayi olan malların KDV'si
B. Binek otomobil alışında ödenen KDV
C. Kanunen kabul edilmeyen giderlere ait KDV
D. Bedelsiz sunulan eğitim ve öğretim hizmetlerine ait KDV
E. Vergiden istisna olan mal teslimi ve hizmetlerin alış belgelerinde gösterilen KDV

8 Aşağıdakilerden hangisi katma değer vergisi istisnalarından biri **değildir?**

A. İhracat istisnası
B. Genç girişimci istisnası
C. Transit taşımacılık istisnası
D. Diplomatik istisna
E. Kültür ve eğitim amaçlı istisna

9 Gerçek usulde vergilendirilen mükellefler katma değer vergilerini aşağıdaki beyanname türlerinden hangisi ile beyan ederler?

A. 1 no.lu KDV beyannamesi
B. 2 no.lu KDV beyannamesi
C. 3 no.lu KDV beyannamesi.
D. 4 no.lu KDV beyannamesi.
E. 5 no.lu KDV beyannamesi.

10 Aşağıdakilerden hangisi KDV beyannamelerinin verilme ve ödeme zamanıdır?

A. Takip eden ayın 23. günü akşamına kadar beyanname verilir ve aynı gün ödenir
B. Vergilendirme dönemini takip eden ayın 25. günü akşamına kadar beyanname verilir ve aynı gün ödenir
C. Takip eden ayın 30. günü akşamına kadar beyanname verilir ve aynı gün ödenir
D. Takip eden ayın 26. günü akşamına kadar beyanname verilir ve aynı gün ödenir.
E. Takip eden ayın 24. günü akşamına kadar beyanname verilir ve 30. günü akşamına kadar ödenir

1. D	Yanıtınız yanlış ise "Katma Değer Vergisinin Türleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. E	Yanıtınız yanlış ise "Verginin Konusu ve Vergiyi Doğuran Olay" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. A	Yanıtınız yanlış ise "Verginin Mükellefi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. C	Yanıtınız yanlış ise "Verginin sorumlusu" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. B	Yanıtınız yanlış ise "Verginin Matrahı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. C	Yanıtınız yanlış ise "Verginin İndirimi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. D	Yanıtınız yanlış ise "İndirilemeyecek KDV" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. B	Yanıtınız yanlış ise "Verginin İstisnaları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. A	Yanıtınız yanlış ise "Verginin Beyanı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. D	Yanıtınız yanlış ise "Verginin Beyanı ve Ödeme" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

6 Araştır Yanıt Anahtarı

Araştır 1

Eğer yatırım malları alışlarında yüklenilen vergiler, vergi indirimi yoluyla indirilebilirse bu durumda sadece tüketim harcamaları vergilendirilmiş olacağından yatırımları teşvik edebilir. Yatırımların artmasının ekonomik gelişme üzerinde olumlu etkisi olur. Ancak, yatırım malları alışlarında yüklenilen vergilerin indirilmesine izin verilmeyen, örneğin gayrisafi hasıla tipi KDV uygulaması yatırımların azalmasına sebep olabilir. Bu da ekonomik gelişmeyi olumsuz etkiler.

Araştır 2

Belli bir süreci kapsayan eğitim hizmetlerinde KDV açısından vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi için bu sürecin sonuçlanmasına gerek yoktur. Hizmetin kısım kısım sunulması alışılagelmiş bir durumsa veya bu konuda üzerinde anlaşılmışsa aylık dönemlerin bitiminde hizmetin o aya isabet eden kısmı tamamlanmış sayılır. Eğitim hizmetlerinde vergiyi doğuran olay prensip itibarıyla eğitim hizmetinin fiilen verildiği vergilendirme dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Eğitim ve öğretim bedelinin taksitlere bağlanması ve belgelerin taksit zamanlarında düzenlenmesi halinde, KDV'nin belgelerde gösterilen taksit miktarları üzerinden hesaplanması ve belgenin düzenlendiği tarihin ait olduğu ay beyannamesi ile beyan edilmesi gerekir.

Araştır 3

Mükelleflerin ikametgâhlarının, kanuni ve iş merkezlerinin Türkiye'de olması; bazı mükelleflerin vergi idaresi tarafından takibinin zor olması, verginin tarh, tahakkuk ve tahsilinde gecikme veya kayıp ihtimali olması hallerinde vergi alacağını güvence altına almak ve erken tahsilat yapmak için vergi sorumluluğu uygulaması getirilmiştir.

GİRİŞ

Vergiler konusuna göre gelir üzerinden, harcamalar üzerinden alınan ve servet üzerinden alınan vergiler olmak üzere üç grupta sınıflandırılmaktadır. Türk vergi sisteminde gelir üzerinden alınan vergiler gelir vergisi ile kurumlar vergisidir. Servet üzerinden alınan vergiler ise veraset ve intikal vergisi, motorlu taşıtlar vergisi ve emlak vergisidir. Söz konusu vergiler dolaysız vergi niteliğindedir ve Türkiye'de genel bütçe vergi gelirlerinin yaklaşık %30'u bu vergilerden sağlanmaktadır.

Harcamalar üzerinden alınan vergiler ise literatürde muamele vergileri, gider vergileri, tüketim vergileri gibi isimlerle de adlandırılmaktadır. Yaygın kullanımı dikkate alınırsa tüketim vergileri genel tüketim vergisi ve özel tüketim vergisi olarak iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Genel tüketim vergisi, üretimden tüketime kadar ekonomik sürecin her aşamasında tüm mal ve hizmet hareketlerini konu alan vergilerdir. Türkiye'de uygulanan katma değer vergisi bu niteliktedir. Özel tüketim vergisi ise, ekonomideki tüm mal ve hizmetleri değil, sadece belli mal ve hizmetleri konu alan vergidir. Türkiye'de uygulanan 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na göre ekli listede yer alan mallar üzerinden alınan vergi, 5602 sayılı Kanun'un 6.maddesine göre tahsil edilen şans oyunları vergisi, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 39. maddesine göre tahsil edilen özel iletişim vergisi, aynı Kanun'un 28-33.maddelerinde düzenlenen banka ve sigorta muameleleri vergisi, hatta 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre alınan ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigortası vergisi ve çevre temizlik vergisi özel tüketim vergisi niteliği gösteren vergilerdir.

Sayılan bu vergilerin dışında harcama vergileri kapsamında, 4458 sayılı Gümrük Kanunu kapsamında düzenlenen gümrük vergisi, 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu'na göre alınan damga vergisi, 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu'na göre alınan değerli kâğıtlar vergisi ve 492 Sayılı Harçlar Kanunu'na göre alınan harçlar da yer almaktadır. Harcamayı konu edinen bu vergiler dolaylı vergi niteliğinde olup, Türkiye'de genel bütçe vergi gelirlerinin yaklaşık %70'i bu vergilerden sağlanmaktadır. Bu bölümde, gelir ve servet vergileri ile katma değer vergisi dışında kalan, diğer harcama vergileri ele alınacaktır.

ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ

Türkiye'de 1985 yılında uygulanmasına başlanan katma değer vergisine ilave olarak, özel tüketim vergisi uygulanmasına geçilmesinin birtakım nedenleri vardır. Bu nedenler; ekonomik ve mali nedenler, Avrupa Birliği mevzuatına uyum ve dağınık bir görünüm sergileyen dolaylı vergi sisteminin sadeleştirilmesidir. Ekonomik ve mali neden olarak, Türkiye'nin içinde bulunduğu gümrük birliği süreci ve yaşanacak gelir kaybının özel tüketim vergisi ile telafi edilmesi gösterilmiştir. Avrupa Birliği mevzuatına uyum, aday ülke olarak Türkiye'nin yükümlülükleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu gerekçelerle 6.6.2002 tarihinde kabul edilen 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu ile akaryakıt tüketim vergisi, taşıt alım vergisi, ek taşıt alım vergisi, alışkanlık verici ürünlere (tütün ürünleri, her türlü alkollü içecekler, her türlü alkolsüz içecekler, oyun kağıtları vb) ek vergi öngören Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK)nun 60. maddesi ve 1980 sonrası sayısı yüzün üzerine çıkan bütçe dışı fon uygulaması gibi çok sayıda vergi ve fon kaldırılıp özel tüketim vergisi bünyesine alınarak sistemdeki dağınıklık giderilmeye çalışılmıştır. Kanuni düzenlemede vergilendirme rejiminde farklılıklar olsa da, teslim, bağlı bulunulan vergi dairesi gibi birçok hususta KDVK'da yer alan düzenlemelerin esas alındığı dikkati çekmektedir.

Özel tüketim vergisine konu mallar genellikle lüks mallar, alışkanlık verici ürünler, sürümü yüksek olan bazı ilk maddelerden (petrol ürünleri gibi) ve motorlu taşıtlardan oluşmaktadır. ÖTV tek aşamalı bir tüketim vergisi olup, üretim-tüketim zincirinin üretim, ithalat, ilk iktisap veya müzayede yoluyla satışında bir defaya mahsus olarak alınacağı kanunda açıkça belirtilmiştir.

ÖTV gayrisafi tutar üzerinden hesaplanan bir vergidir. ÖTV'nin dolaylı vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık %30 civarındadır ve bu rakam genel bütçe gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

dikkat

Diğer harcama vergilerinin konusunu oluşturan mal ve hizmetlerden ayrıca KDV de alındığı unutulmamalıdır.

dikkat

4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na göre tahsil edilen Özel Tüketim Vergisi özel tüketim vergilerinden sadece birisidir.

Teorik olarak tüketim vergileri genel ve özel tüketim vergisi olarak ikiye ayrılır. Ayrımda kullanılan bu isimlendirme 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu ile benzerlik taşıdığı için anlam karışıklığına sebep olabilmektedir. Teorik olarak özel tüketim vergisi tabiri genel ve üst kavramdır. Türk vergi sistemi tarihine ve yürürlükte olan mevzuat açısından bakıldığında özel tüketim vergisi niteliğinde olan çok sayıda vergi olduğu görülür. 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na göre tahsil edilen vergi bunlardan sadece birisidir.

Verginin Konusu

ÖTV'nin konusunu belirli bir iktisadi süreç (üretim, ithalat, ilk iktisap) içinde bulunan, bu Kanun'a ekli dört listede (I, II, III, IV) sayılan mallar oluşturmaktadır. Hangi aşamada olursa olsun listelerde sayılmayan mallar ile listelerde sayılmakla birlikte belirtilen aşamada bulunmayan mallar üzerinden ÖTV alınamaz. Hizmetler de bu kanun kapsamında verginin konusuna girmemektedir.

✓ Verginin konusu, üzerine vergi konulan ve bu nedenle doğrudan ya da dolaylı bir şekilde verginin kaynağını oluşturan ekonomik unsurdur.

Kanuna ekli I sayılı liste iki cetvelden oluşmaktadır. A cetvelinde benzin, gaz oil, fuel oil, doğal gaz gibi petrol ürünleri yer alırken, B cetvelinde benzol, toluol, petrol eterleri, solvent, etil benzen gibi petrol türevi ürünler yer almaktadır. Bu listeye göre ham petrol vergi konusuna girmemektedir.

Kanuna ekli II sayılı listede motorlu taşıtlar sıralanmıştır. Bu listede; binek otomobili, minibüs, kamyon, kamyonet, motosiklet, golf arabası gibi yük ve yolcu taşımaya yarayan motorlu kara taşıtları, uçak, helikopter vb. gibi motorlu hava taşıtları ile gemi, yat, kotra gibi motorlu deniz taşıtları sıralanarak vergi kapsamına alınmıştır.

Motorlu taşıtların bir kısmı kayıt ve tescile tabidir. Örneğin, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre binek otomobili trafik siciline kayıt ve tescil edilir. Ancak golf arabası, çim biçme makinesi gibi bir kısım motorlu taşıtın kanunen belirlenmiş sicili olmadığından kayıt ve tescil edilmeleri söz konusu değildir. Bu durum motorlu taşıtlar açısından vergi konusunu etkilemektedir. Kayıt ve tescile tabi motorlu araçların *ilk iktisabı* vergi konusunu oluştururken, kayıt ve tescile tabi olmayanların *ithal veya üretim aşamasında teslimi* vergi konusuna girmektedir.

Kanun'a ekli III sayılı liste iki cetvelden oluşmaktadır. A cetvelinde meyve suları, maden suyu, gazoz, şarap, votka gibi alkollü ve alkolsüz içecekler, B cetvelinde ise sigara, sigarillo, puro gibi tütün ve tütün ürünleri yer almaktadır.

Kanun'a ekli IV sayılı listede ise beyaz eşyalar, elektronik eşyalar, poşetlenerek satılan gazete ve periyodik yayınlar, kıymetli maddelerden yapılmış eşyalar (mercan, sedef, fildişi, kristal eşya gibi), silahlar, havyar, parfümler, güzellik ve makyaj ürünleri, kürkler gibi lüks tüketime girecek bazı mallar yer almaktadır.

✓ TDK'ya göre iktisap Arapça kökenli bir kelime olup, "kazanma, edinme, edinim" şeklinde tanımlanmıştır.

✓ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü'ne göre *mal* "alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, emtia" anlamına gelmektedir. Hizmet ise "birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma" şeklinde tanımlanmaktadır. Buna göre buzdolabı bir mal iken, bozulan buzdolabının tamiratı hizmete örnektir.

✓ Kayıt ve tescil, motorlu taşıtların ilgili mevzuat gereğince trafik, belediye, liman ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünce tutulan sivil hava vasıtaları siciline yapılan kayıt ve tescilini ifade eder.

Vergiyi Doğuran Olay

ÖTVK'ya göre vergiyi doğuran olay malın teslimi, ithali veya ilk iktisabı olarak belirlenmiştir. Buna göre;

- I, III ve IV Sayılı Listelerde yer alan malların teslimi veya ithali,
- II Sayılı Listede yer alan motorlu taşıtlardan kayıt ve tescile tabi olanların ilk iktisabı veya ithali, tescile tabi olmayanların teslimi veya ithali,
- I, III ve IV sayılı listelerdeki mallar ile II sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tabi olmayanların özel tüketim vergisi uygulanmadan önce müzayede yoluyla satışı vergiyi doğuran olay olarak belirlenmiştir.

> VUK'un "Vergiyi Doğuran Olay" başlıklı 19. maddesine göre, "Vergi alacağı, vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar." Vergiyi doğuran olayın meydana gelmesine bağlı olarak idarenin de vergi alacağı doğmaktadır.

Teslim, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesini ifade eder (ÖTVK md.1/2-e). Vergiyi doğuran olay olarak teslim ve teslim sayılan hâller KDVK'da yer alan hükümlerle benzerlik göstermektedir.

İthalat, vergi konusuna giren malların Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine girişini ifade eder (ÖTVK md.1/2-a). İthalatta vergiyi doğuran olay, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'na göre gümrük yükümlülüğünün doğması, ithalat vergilerine tabi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescili hâlinde gerçekleşmektedir (ÖTVK md.3/e).

İlk iktisap, (II) sayılı listedeki mallardan Türkiye'de kayıt ve tescil edilmemiş olanların kullanılmak üzere ithalini, müzayede yoluyla veya kayıt ve tescil edilmiş olsa dahi 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerine göre iade edilenler de dahil motorlu araç ticareti yapanlardan iktisabını, motorlu araç ticareti yapanlar tarafından kullanılmaya başlanmasını, aktife alınmasını veya adlarına kayıt ve tescil ettirilmesini ifade eder (ÖTVK md.1/2-b).

> Müzayede, mezat ya da açık artırma, taşınır ya da taşınmaz malların en yüksek meblağı teklif eden kişiye satıldığı bir satış yöntemidir. (Bkz. https://tr.wikipedia.org/wiki/Müzayede)

Verginin Mükellefi ve Sorumlusu

Kanun'a ekli listelerde yer alan mallar için vergi mükellefi ayrı ayrı belirlenmiştir. Buna göre I, III, IV sayılı listelerdeki mallar ile II sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tabi olmayan motorlu taşıtlar için verginin mükellefi bu malları imal, inşa ve ithal edenler ile müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenlerdir. II Sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tabi olan motorlu taşıtlar için vergi mükellefi ise motorlu araç ticareti yapanlar, kullanmak üzere ithal edenler veya müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenlerdir. Motorlu araç ticareti yapanlar, (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olanları imal, inşa veya ithal edenler ile fabrika, ana bayi, bölge bayii, bayi, yetkili satıcı ve acenteler ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca bu nitelikte oldukları tespit edilenlerdir (ÖTVK md.1/2-d).

Örneğin; petrol ürünlerinde verginin mükellefi akaryakıt dağıtım şirketleri ya da perakende satışı yapan akaryakıt istasyon işletmesi değil, ham petrolü işleyerek ürün haline getiren rafineri şirketleridir.

Bir başka örnek vermek gerekirse, kayıt ve tescile tabi motorlu taşıtlarda araç satışını yapan acenteler verginin mükellefidir.

Mükellefin Türkiye içinde ikametgâhının, iş yerinin, kanuni ve iş merkezlerinin bulunmaması, belgesiz mal bulundurulması veya belgesiz hizmet satın alınması durumu ile Hazine ve Maliye Bakanlığının gerekli gördüğü hâllerde alım satıma taraf olanların verginin ödenmesinden sorumlu tutulacağı belirtilmiştir (ÖTVK md.4). Özel tüketim vergisinde vergi sorumluluğu ile vergi güvenliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Vergi sorumluluğu ile verginin ödenmesinden kanuni mükellef olarak satıcı değil, alıcı sorumlu kılınmaktadır.

Yaşamla İlişkilendir

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) verilerine göre Şubat 2019 itibariyle toplam 97 akaryakıt ana dağıtım şirketi faaliyet göstermektedir. Bu ana dağıtım şirketlerine bağlı son tüketicilere satış yapan akaryakıt istasyon - bayi sayısı ise (İstasyonlu, istasyonsuz) 12.916 adettir.

Kaynak: https://www.enerjiekonomisi.com/turkiye-de-toplam-97-akaryakit-ana-dagitim-sirketi-var/5425/

Verginin Matrahı ve Oranı

Özel tüketim vergisi, bu Kanun'a ekli listelerde yazılı malların karşılarında gösterilen tutar ve/veya oranlarda alınır (ÖTVK md.11/1) ve Kanun'da belirtilen yetki çerçevesinde değişiklik yapmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir (ÖTVK md.11/2). Bu yetki çerçevesinde, ÖTVK'da ekli listelerde yer alan bazı mallar için spesifik matrah ve vergi, bazı mallar için advalorem matrah ve vergi, bazılarında ise hem spesifik hem de advalorem matrah ve vergi şeklinde belirlenmiştir.

- Spesifik (miktar esaslı) matrah verginin üzerinden alındığı ekonomik unsurun ağırlık, yaş, alkol derecesi, litre, metreküp, metre, kilokalori gibi fiziki ölçü olduğu matrah şeklidir. Spesifik vergi ise maktu tutarda belirlenen vergiyi ifade eder. Örnek olarak, kurşunsuz benzinin litresi üzerinden alınan maktu vergi bu niteliktedir.

- Advalorem matrah verginin üzerinden alındığı ekonomik unsurun malın parasal değeri olduğu matrah şeklidir. Advalorem vergi ise, parasal değer üzerinden alınan oransal vergiyi ifade eder. Örnek olarak, *1000* TL değerindeki elektronik eşyadan %18 oranında (1000*%18= 180 TL vergi) alınan vergi bu niteliktedir.

I sayılı listede yer alan mallar için spesifik matrah ve vergi belirlenmiştir. Vergi listede sayılan petrol ürünlerinin kilogramı, litresi ve metreküpü üzerinden maktu tutarda alınmaktadır.

II, III ve IV sayılı listelerde yer alan mallar için vergi advalorem esasa göre belirlenmiş olup, bu listelerde sayılan mallar için ÖTV matrahı KDV matrahını oluşturan unsurlardan meydana gelmektedir. Yani matrah mal teslimlerinde bu işlemlerin karşılığını oluşturan bedeldir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus ÖTV'nin KDV matrahına dahil olup olmayacağıdır. KDVK'nın "Matraha Dahil Unsurlar" başlığını taşıyan md.24/b'de yer alan "…ile *vergi*, resim, harç, pay, fon karşılığı gibi unsurlar" hükmü gereğinde ÖTV'nin KDV'nin matrahına dahil olduğu görülmektedir.

III sayılı listenin B Cetvelinde yer alan tütün ürünlerinde matrahın tespiti özel usullere bağlanmıştır. Advalorem matraha göre ÖTV matrahı olarak üretici fiyatı değil, perakende satış fiyatı esas alınacaktır. Öte yandan Cumhurbaşkanına verilen yetkiye göre belirlenen vergi tarifesine göre, tütün ürünlerine hem avdalorem esaslı hem de spesifik esaslı vergi uygulanmaktadır. Örneğin; tütün içeren sigaralarda yüzde olarak alınan advalorem vergiye ek olarak maktu vergi de uygulanmaktadır. Bu şekilde tütün tüketiminde sigaranın perakende satış fiyatı içinde yer alan hem ÖTV hem de KDV (%18) ödenmektedir.

Verginin Beyanı, Tarhı ve Ödenmesi

Özel tüketim vergisi, mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur. Adi ortaklıklarda verginin ödenmesinden ortakların tamamı müteselsilen sorumlu olmak üzere ortaklardan herhangi birisi tarhiyata muhatap tutulur. Bu vergi, beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi takip eden yedi gün içinde tarh edilir. Vergi, beyanname verme süresi içinde ödenir. (ÖTVK md.14/1). Vergiyi tarh edecek daire KDV yönünden bağlı bulunulan vergi dairesidir.

- Verginin tarhı, verginin kanunlarında belirtilen matrah ve nispetler üzerinden miktar itibariyle vergi idaresi tarafından belirlenmesidir.

ÖTV'de vergilendirme dönemi listelerde yer alan mal grupları itibarıyla farklı şekilde belirlenmiştir.

- I sayılı listelerde yer alan petrol ürünleri için; her ayın ilk onbeş günlük birinci ve kalan günlerinden oluşan ikinci dönem olmak üzere yılda 24 vergilendirme dönemi mevcuttur. Beyanname vergilendirme dönemini takip eden 10 gün içinde verilmelidir. Örneğin; Şubat ayının 1-15. günü bir vergilendirme dönemidir. Bu döneme ilişkin beyanname takip eden 10 gün içinde en geç 25 Şubat tarihine kadar verilmelidir ve beyan edilen vergi aynı sürede ödenmelidir. Ayın geri kalan kısmı (Şubatın 28 çektiği varsayılırsa) 16-28 Şubat tarih aralığı ikinci vergilendirme dönemidir. Dikkat edilirse ikinci dönem ayın kaç gün olduğuna bağlı olarak değişen bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu döneme ilişkin beyanname takip eden on gün içinde yani 10 Mart'a kadar verilmek ve aynı süre içinde ödenmek durumundadır.
- II sayılı sayılı listedeki mallar için vergilendirme dönemi kayıt ve tescile tabi olanlar ve olmayanlar için ayrı belirlenmiştir. Kayıt ve tescile tabi olmayan motorlu araçlar için takvim yılının her ayı olup, beyanname takip eden ayın 15. günü akşamına kadar verilebilir ve aynı sürede ödenir. Örneğin, Mayıs ayına ait ÖTV beyannamesi Haziran ayının 15'ine kadar verilmelidir.

  Kayıt ve tescile tabi olan motorlu araçlara ait ÖTV'nin araçların ilk iktisabından önce ödenmiş olması gerekir. Bu bakımdan belli bir vergilendirme dönemi yoktur. Örneğin, sıfır binek otomobili satın almak isteyen bir şahsın, bağlantı kurduğu otomotiv firmasına yaptığı anahtar teslim fiyatı içinde ÖTV ödemesi de vardır. Motorlu araç ticareti yapan otomotiv firması ÖTV'nin mükellefi olarak fiyatın içine dahil ederek aldığı vergiyi vergi dairesine beyan eder ve öder. Ödemenin yapılmasından sonra araç, satın almak isteyen kişi adına kayıt ve tescil edilebilir. Dolayısıyla kayıt ve tescile tabi motorlu araçlarda ÖTV beyan ve ödemesi her satış işlemi öncesi yapılır.
- III ve IV sayılı listelerde yer alan mallar için vergilendirme dönemi birer aylık dönemlerdir. Beyanname takip eden ayın 15. günü akşamına kadar verilebilir ve aynı süre içinde ödenir.

İthalatta alınan vergi, ilgili gümrük idaresince ve gümrük mevzuatına göre hesaplanır ve ödenir. Eğer ithal edilen mal ithal vergilerine (İthalatta alınan KDV, Gümrük vergisi gibi) tabi bir mal ise, ithalat vergileri ile aynı zamanda ödenir. İthalat vergilerine tabi olmayan mallara ait vergi, gümrük mevzuatına göre kabul edilen beyannamenin veya diğer belgelerin tescili tarihinde, bu tarihteki oran veya tutarlar üzerinden hesaplanarak tahsil edilir (ÖTVK, md.14/3).

Aylık beyana tabi mallarda vergilendirme dönemi içinde vergiye tabi işlem bulunmasa dahi boş beyanname verilmelidir.

İstisna ve Muafiyetler

ÖTVK'da ekonomik, mali ve sosyal bir takım amaçlar doğrultusunda istisna ve muafiyet uygulamasına yer verilmiştir. Aşağıda ÖTVK'da yer alan istisna ve muafiyet uygulamaları sıralanmıştır:

- İhracat istisnası (ÖTVK md.5),
- Diplomatik istisna (ÖTVK md.6),
- Petrol arama ve istihsal faaliyetlerinde malların teslimi istisnası (ÖTVK md.7/1-b),
- Kamu kurumlarına bedelsiz teslim istisnası (ÖTVK md.7/1-c; ÖTVK md.7/5),
- Engellilere taşıt istisnası (ÖTVK md.7/2),
- Askerî ve güvenlik amaçlı teslim istisnası (ÖTVK md.7/1-a; ÖTVK md.7/4),
- İthalat istisnası (ÖTVK md.7/6),

Bu uygulamalardan ihracat istisnası, varış ülkesinde vergilendirme ilkesi gereği, uluslararası alanda çifte vergilemenin önlenmesi amacıyla getirilmiş istisnadır. KDVK'da yer alan ihracat istisnasına benzerlik gösterir.

Engellilere yönelik taşıt istisnası ise sosyal amaçla getirilmiş bir istisnadır. Engellilik oranı %90 ve üzeri olan engelli bireylerin kendilerinin kullandığı bazı taşıtlar ile kendilerinin kullanmasına imkân olmayan durumlarda tekerlekli sandalye veya sedye ile binilmesine ve seyahat edilmesine uygun terti-

bat yaptırılan bazı taşıtların malul ve engelliler tarafından satın alınması vergiden istisnadır (ÖTVK md.7/2-a ve b). Diğer yandan engellilik oranına bakılmaksızın bizzat kullanma amacıyla engelliliğine uygun hareket ettirici özel tertibat yaptırılan taşıtların teslimi vergiden istisna kılınmıştır (ÖTVK md.7/2-c). İstisna beş yılda bir defaya mahsus olmak üzere taşıtın ilk iktisabında uygulanacaktır.

dikkat

Muafiyet vergi mükellefini, istisna vergi konusunu vergi dışına alan, vergiyi doğuran olayı kısıtlayan veya ortadan kaldıran, teoride "vergi harcaması" içinde yer verilen uygulamalardır.

Öğrenme Çıktısı

1 Özel tüketim vergisinin konusunu, mükellefini ve vergilendirme dönemini açıklayabilme

Araştır 1

Engellilerin taşıt alımında diğer vergileri de dikkate alarak sağlanan başka avantajlar olup olmadığını araştırınız.

İlişkilendir

ÖTV konusuna giren malların tam listesi için http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4760.pdf adresini ziyaret ediniz.

Anlat/Paylaş

Özel tüketim vergisinin mükellefi ve sorumlusunun kim/kimler olduğunu anlatınız.

GÜMRÜK VERGİSİ

Gümrük vergisi, mal ve eşyaların bir ülkenin sınırlarından geçişi esnasında alınan vergidir. Esasında mal ve eşyaların ülke sınırından geçişi esnasında alınan tek vergi gümrük vergisi değildir, eş etkili vergiler de mevcuttur. Bu verginin yanında ithalde alınan KDV, ithalde alınan ÖTV ile 1982 Anayasası'nın 167. maddesine göre Cumhurbaşkanına tanınan yetkiye istinaden getirilen ek mali yükümlülükler bu niteliktedir. Mal ve eşyaların sınır işlemleri esnasında alınan bu vergilere topluca ithalat vergileri veya gümrük vergileri (gümrük vergisinden farklı çoğul eki ile ifade olunmak üzere) denilmektedir. Kısaca bir mal veya eşya ülke sınırından geçişi esnasında gümrük vergisi, ithalde alınan KDV, ithalde alınan ÖTV ve ek mali yükümlülüklere tabi olabilmektedir. Bu yükümlülüklerin tamamı gümrük mevzuatına tabidir. Ülkemizde gümrük mevzuatı 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve bunun alt mevzuatı ile düzenlenmiştir. Gümrük vergisi ile diğer eş etkili vergiler Gümrük Kanunu ile düzenlenmiştir. Gümrük Kanunu gümrük rejiminin, teknik konuların, mali yükümlülüklerin, suç ve yaptırımların, itirazların vb. bir arada düzenlendiği çok yönlü bir kanun metni görünümü vermektedir. Aynı zamanda bu Kanun gümrük işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirleyen bir çerçeve kanun niteliği de taşımaktadır.

Türk vergi hukukunda özel vergi kanunları şekle ve usule ilişkin konularda VUK'da yer alan hükümlere tabidir. VUK'un 2.maddesi ile "gümrük idareleri tarafından alınan vergi ve resimler" bu kanun kapsamı dışına alınmış, bu vergi ve resimlerle ilgili olarak 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 242. maddesinde yer alan hükümlerin uygulanacağı açıkça belirtilmiştir. Bunun sebebi, gümrük vergilerinin uluslararası mal hareketlerinde, dış ticaret işlemlerinin yönlendirilmesinde kullanılan araçlardan biri olması ve aynı zamanda uluslararası antlaşmalarla mevzuatın şekillenmesi dolayısıyla kendine has özellikleri bünyesinde barındırmasıdır.

dikkat

1982 Anayasası'nın 167. maddesinin ikinci fıkrasına göre "Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Cumhurbaşkanına yetki verilebilir."

Verginin Konusu

Gümrük vergisinin konusunu, Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine giren ve Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan eşya oluşturmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar, Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir (GK, md.2). Serbest bölgeler gümrük hattı dışında sayılır. Mal ve eşyanın ihracatı gümrük vergisinden hariç tutulmaktadır.

Vergiyi Doğuran Olay

Gümrük vergisinde vergiyi doğuran olay, Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan eşyanın Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine girmesidir. Türkiye Cumhuriyeti kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesini oluşturur. Gümrük hattı dışında sayılan serbest bölgeler, serbest limanlar, antrepolar ülkenin siyasi sınırları içinde yer almakla birlikte, ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı alanlardır. Örneğin, Mersin Serbest Bölgesi, Antalya Serbest Bölgesi, İstanbul Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi Türkiye siyasi sınırları içinde ancak gümrük bölgesi dışında sayılan alanlardır.

Verginin Mükellefi (Yükümlüsü)

Gümrük Kanunu'nda mükellef yerine yükümlü tabiri kullanılmıştır. Gümrük vergisinin mükellefi, gümrük yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu bütün kişilerdir. Gümrük yükümlülüğü ise, yükümlünün gümrük vergilerini ödemesi zorunluluğunu ifade eder (GK, md.2). Bu hâliyle gümrük vergisinin mükellefi, ithal edilen eşyanın maliki, yani sahibidir. Eşyanın maliki, konşimento, yük senedi ve ordino gibi belgelerde eşyanın teslim edileceği ifade edilen kişidir. Bu belgelerin ibraz edilmemesi hâlinde, eşyanın taşıyıcısı mal sahibi sayılacak ve vergi mükellefi olacaktır.

Verginin Matrahı (Gümrük Kıymeti) ve Tarifesi

Gümrük vergisi İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetveline göre belirlenir. Her biri farklı eşya grubunu oluşturan ve 99 fasıldan oluşan cetvelde eşyanın tanımı, pozisyon numarası (G.T.İ.P.-Gümrük Tarifesi İstatistik Pozisyonu), ölçü birimi ve vergi oranı yer alır. Gümrük Kanunu'nun çeşitli hükümleri ile tarife değişikliği yapma yetkisi Cumhurbaşkanına verilmiştir. Cumhurbaşkanı bu tarifeyi dış ticaret politikamıza göre belirlenen ithalat rejimi çerçevesinde, Avrupa Birliği ve Dünya Ticaret Örgütü ile imza ettiğimiz antlaşma hükümlerini de dikkate alarak her yıl yeniden belirlemektedir.

Gümrük vergisi bazı eşyalar için advalorem, bazıları için spesifik esasa göre belirlenmiştir. Advalorem esasa göre gümrük vergisi, vergi uygulanacak eşyanın kıymeti üzerinden hesaplanır. Eşyanın kıymeti gümrük vergisinin matrahını oluşturur. Gümrük vergisine tabi eşyanın kıymeti, eşyanın satış bedelidir. Satış bedelinin tespitinde malın fiyatı, sigorta ve taşıma bedelini (navlun) kapsayan CIF değeri esas alınır. Kıymeti üzerinden vergiye tabi eşyanın kutu, kılıf ve mahfazaları, başlı başına bir ticari eşya niteliğinde olmadığından ve kıymetinin eşyanın kıymetine dahil bulunması şartıyla gümrük vergisine tabi tutulmaz.

✓ Uluslararası bir terim olan CIF değer, İngilizce Cost, Insurance, Freight (malın fiyatı, sigorta, navlun) kelimelerinin kısaltmasıdır. Eşyanın alıcıya tesliminde sorumluluğun satıcıda olduğu fiyatlama biçimidir.

Spesifik esasa göre belirlenen gümrük vergisi ise, tarifede yer alan bazı eşyalar için baş, adet, kilogram, litre, metreküp, kilovatsaat gibi ölçü birimleri esas alınarak belirlenmiştir. Spesifik esasa göre vergiye tabi eşyanın gümrük vergisi matrahı, vergi hangi ölçü birimi üzerinden alınacaksa bu miktardır.

Gümrük vergisinin hesabında en önemli husus, vergiye tabi eşyanın pozisyon numarasının doğru tespitidir. Bu tespit ödenecek verginin doğruluğu açısından önemlidir.

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181229M1-1.pdf adresinden 1.1.2019 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe konulan gümrük vergisi matrah ve oranlarına bakınız

Gümrük Vergisinin Beyanı, Tahakkuku ve Ödenmesi

Gümrük vergisi, genellikle yükümlünün yazılı veya sözlü beyanı üzerine gümrük idaresi tarafından vergi dairesi sıfatıyla tarh olunur. Yazılı beyan kural olarak gümrük giriş beyannamesi aracılığıyla yapılır.

Yükümlü tarafından verilen beyanlar, Bilge sistemi içerisinde risk kriterlerine göre otomatik olarak sarı, mavi veya kırmızı olmak üzere üç farklı muayene hattına yönlendirilmektedir. Gümrük muayene işlemi tamamlandıktan sonra (Bilge sisteminden beyannamenin onaylanması veya beyanname üzerine kaşe tatbiki) onaylanan beyana göre tahakkuk eden vergiler yükümlüsüne hemen tebliğ edilir. Yükümlünün istemesi halinde vergi derhal ödenebilmektedir. Bu durumda verginin tahakkuku ile tahsilatı eşzamanlı gerçekleşmektedir. Ancak ithal edilen bazı eşyalarda (taşıtlarda olduğu gibi) gümrük işlem ve kullanıma ilişkin süre içinde ödenebilmektedir. Bu durumda ise verginin tahakkuku ile tahsilatı arasında zaman farkı oluşabilmektedir.

Yapılan kontrol ve denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen gümrük vergileri ile işlemleri daha sonra yapılmak üzere teslim edilen eşyaya ilişkin gümrük vergilerinin, yükümlüye tebliğ edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde ödenmesi zorunludur. Ödeme süresinin bitiminden önce ilgilinin yazılı istemde bulunması ve teminat alınması şartıyla ödeme süresi otuz gün daha uzatılabilir (GK, md.198). Uzatılan süre için 6183 sayılı Kanun'a göre tecil faizi hesaplanır.

Ödemeler Türk lirası cinsinden makbuz karşılığında yapılır. Gümrük kontrolü tamamlanmış ve gümrük vergileri ödenmiş eşyalar yükümlüye teslim edilmektedir.

2.6. İstisna ve Muafiyetler

İstisna ve muafiyetlere Gümrük Kanunu'nun 167. maddesinde yer verilmiştir. Bunlardan bazıları;

- Cumhurbaşkanı zat ve ikametgâhı için gelen eşya,
- Karşılıklı olmak kaydıyla diplomatik eşya,
- Bazı askerî kurum ve kuruluşlarca alınan silah, araç-gereç, makine, teçhizat, akaryakıt, ham madde vb.
- Cenaze ve cenaze ile ilgili eşyalar,
- Kamu kurum ve kuruluşları, topluma yararlı dernekler ve vergiden muaf vakıflar tarafından ticari gaye güdülmemek ve kuruluş amaçları doğrultusunda ithal edilen eşya,
- Malul ve engelli kullanımına yönelik eşya,
- Belirli bir kıymeti geçmemek üzere yolcu beraberi taşınan eşya,
- Geri gelen eşya

şeklinde sıralanabilir.

Öğrenme Çıktısı

2 Gümrük vergisini ifade edebilme

Araştır 2	İlişkilendir	Anlat/Paylaş
BİLGE sistemini araştırınız.	http://iibfdergi.nigde.edu.tr/article/view/000066665/5000062089 adresinden "Gümrük Uzlaşması ve Vergi Usul Kanunu'ndaki Uzlaşma Kurumu ile Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi" başlıklı makaleyi inceleyebilirsiniz.	Gümrük vergisinde ne tür istisna ve muafiyet uygulanmaktadır? Anlatınız.

BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ

Banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV), finansal işlemleri vergilendiren bir vergi olup, 13.07.1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun ikinci kısmında yer alan 28-33. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Gider Vergileri Kanunu 1985 yılında KDVK'nın yürürlüğe girmesinden önce uygulanan genel nitelikli tüketim vergisiydi. KDVK'nın kabulü ile Gider vergileri kanunu içinde düzenlenen BSMV hariç tüm vergiler yürürlükten kaldırılmıştır. Günümüzde, BSMV ile sonradan kabul edilen özel iletişim vergisi Gider Vergileri Kanunu'nda yer alan hükümler çerçevesinde tahsil edilmektedir. Banka ve sigortacılık işlemleri ise KDVK'ya eklenen özel bir hükümle KDV'den istisna edilmiştir.

dikkat

Bankaların işlemleri; mevduat kabulü, senet iskontosu, menkul kıymet ticareti ve bunların alım satımına aracılık edilmesi, kredi işlemleri, yatırım ve fon yönetimi, mali durum değerlendirmesi, leasing, faktöring, altın ticareti, kiralık kasa gibi hizmetlerdir. Sigorta işlemleri ise oluşabilecek herhangi bir riske karşı konut, oto, ferdi kaza, sağlık, tarım, deprem, nakliyat sigortası gibi hizmetleri kapsamaktadır.

Verginin Konusu ve Mükellefi

Gider Vergileri Kanunu'nun 28. maddesinde BSMV'nin konusu işlemi yapandan hareketle belirlenmiştir. Bu yönüyle BSMV, vergi kanunları içinde verginin konusunu mükelleften hareketle tanımlamada ilk ve tek kanun olma niteliğine sahiptir.

Verginin mükellefi, banka, sigorta şirketleri ve bankerlerdir (6802 sayılı Kanun, md.30). 6802 sayılı Kanun'un 28. maddesi verginin konusunu banka ve sigorta şirketleri açısından mükelleften hareketle, bankerler açısından ise işlemden hareketle belirlemiştir. *İlk iki mükellef grubu olan banka ve sigorta şirketlerinin* finansal kiralama işlemleri hariç olmak üzere yaptıkları işlemler, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar verginin konusuna girmektedir. Örneğin, bir bankanın verdiği kredi karşılığında aldığı faizler lehe alınan para olup BSMV konusuna girer. Diğer yandan para havalesi, teminat mektubu verilmesi, kambiyo işlemleri vb. işlemler karşılığında alınan paralar da verginin konusunu oluşturur.

Üçüncü mükellef grubu olan bankerlerin sadece finansal işlemleri BSMV konusuna alınmış, diğer ticari ve mesleki işlemleri konu dışı bırakılmıştır. Bankerlerin; banka muamele ve hizmetleri, kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım satıma aracılık etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek hâline getirenlerin bu faaliyetleri, mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işleri BSMV kapsamındadır (6802 sayılı Kanun, md.20/2-3).

dikkat

İlgili kanunlara göre borç alma verme işleriyle uğraşanlarla, banka ve sigorta şirketlerinin faaliyetleri içinde yer alan muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas iştigal konusu olarak yapanlar BSMV açısından banker sayılırlar.

Vergiyi Doğuran Olay

6802 sayılı Kanun'un 28. maddesinde vergiyi doğuran olay, yapılan muamele sonucu her ne şekilde olursa olsun nakden veya hesaben lehe para alınması olarak belirtilmiştir. BSMV'de verginin doğumu için verginin konusuna giren bir işlem yapılması yeterli değildir, o işlem neticesinde lehe alınan para olması yani gelir getirmesi gerekmektedir.

Matrah ve Oran

6802 sayılı Kanun'un 31. maddesine göre banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahı lehe alınan parasal tutardır. Kambiyo alım ve satım muamelelerinde ise, kambiyo satışlarının tutarı vergiye matrah olur. Sigorta işlemlerinde verginin matrahı, bu işlem dolayısıyla poliçede yer alan prim tutarıdır. Vergi matrahından gider ve vergi adı altında indirim yapılamamaktadır.

6802 sayılı Kanun'un 33. maddesinde banka ve sigorta muameleleri vergisinin oranı %15 olarak belirlenmiştir. Kambiyo işlemlerinde vergi oranı matrahın binde ikisidir. Yine aynı maddede yer alan hükme göre, bu oranları banka ve sigorta muame-

lelerinde %1'e, kambiyo işlemlerinde sıfıra kadar indirmeye ve on katına kadar çıkarmaya Cumhurbaşkanı yetkili kılınmıştır. BSMV'ye ilave olarak ayrıca, anapara üzerinden de Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) ödemesi yapılmaktadır.

Vergilendirme Dönemi, Tarhı, Beyanı ve Ödenmesi

BSMV'de vergilendirme takvim yılının birer aylık dönemleri itibarıyla yapılmaktadır. Vergilendirme dönemi içinde gerçekleştirilen işlemler bir beyanname (hizmet vergisi beyannamesi) ile takip eden ayın 15. günü akşamına kadar beyan edilir ve aynı süre içinde ödenir. Banka ve banker kapsamında BSMV mükellefi olanların yaptıkları işlemleri hizmet vergisi (banka muameleleri vergisi) beyannamesi ile beyan etmeleri gerekmektedir. Sigorta, reasürans ve bireysel emeklilik şirketlerinin ise yaptıkları işlemleri hizmet vergisi (sigorta muameleleri vergisi) beyannamesi ile beyan etmeleri gerekmektedir.

BSMV'de tarha yetkili daire vergilendirmeye tabi işlemlerin yapıldığı yer vergi dairesidir. Sigorta işlemlerine ilişkin beyanname sigorta şirketlerinin kanuni veya iş merkezlerinin bulunduğu yer vergi dairesine verilir (6802 sayılı Kanun md.47/a). Vergilendirme dönemi içinde, vergiye tabi işlemleri bulunmayan mükellefler de aynı süreler içinde vergi beyannamesi ile durumu bildirmek yükümlülüğündedir.

BSMV'de tarha yetkili vergi dairesinin vergilendirmeye tabi işlemlerin yapıldığı yer vergi dairesi olması dolayısıyla her bir banka şubesi ayrı ayrı beyanname vermek durumundadır. Ancak Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının mükellefi olan bankaların şubeleri tarafından yapılan işlemler dolayısıyla verilmesi gereken hizmet vergisi (banka muameleleri vergisi) beyannamelerinin, genel müdürlüklerince (merkez şube), il bazında şube işlemlerinin listesi ile birlikte bağlı bulundukları Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığına verilmesi (1 Şubat 2012 tarihinden itibaren) Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 88 Seri Nolu Tebliği ile uygun görülmüştür.

Muafiyet ve İstisnalar

6802 sayılı Kanun'un 29. maddesinde istisna ve muafiyetler sıralanmıştır. Vergiden istisna edilen işlemlerden bazıları; bankaların kendi şubeleri arası yaptığı işlemler, hisse senedi ve tahvil gelirleri, masraf karşılığı müşteriden alınan paralar, ortaklardan ve iştiraklerden sağlanan karlar, arbitraj işlemleri, konut kredisi faizleridir. BSMV'den muaf kurumlar ise; Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı, Halk Bankası, Kan Bankası, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi, Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatifi, Emeklilik Yatırım Fonları şeklinde sıralanmıştır.

Yaşamla İlişkilendir

Kambiyo işlemlerinde vergi düzenlemesi

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın imzasıyla Resmi Gazete'de yer alan karara göre bankalar ile yetkili kuruluşların birbirleri ile yaptıkları ve Hazine'ye yapılan kambiyo satışlarında BSMV sıfır olacak

Bazı kambiyo işlemlerinden alınan banka ve sigorta muameleleri vergisi sıfır olarak belirlenirken, diğer işlemlerde BSMV yüzde 0.1 olarak uygulanacak.

Resmi Gazete'de yer alan Cumhurbaşkanı kararıyla 1998 tarihli 98/11591 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında değişiklik yapıldı. Buna göre bankalar ile yetkili kuruluşların birbirleri ile yaptıkları ve Hazine'ye yapılan kambiyo satışlarında BSMV sıfır olarak belirlendi.

Ayrıca döviz kredisinin ödenmesi için, krediyi veren banka tarafından krediyi alana yapılan kambiyo satışlarında da BSMV sıfır olarak belirlendi.

Bunlar dışındaki kambiyo muamelelerinde satış tutarı üzerinden yüzde 0.1 oranında BSMV alınacak.

Bakanlar kurulu kararının ilk yayımlandığı 1998 yılında tüm kambiyo muamelelerinde BSMV yüzde 0.1 olarak belirlenmiş, 2008 yılında sıfıra indirilmişti.

Kaynak: www.finansgundem.com 15 Mayıs 2019 - 08:06

Öğrenme Çıktısı

3 Banka ve sigorta muameleleri vergisini tanımlayabilme

Araştır 3	İlişkilendir	Anlat/Paylaş
Banka veya sigorta şirketinin sahibi olduğu gayrimenkulü satması hâlinde işlemin banka ve sigorta muameleleri vergisine mi yoksa KDV'nin konusuna mı gireceğini araştırınız.	https://www.gib.gov.tr/bankacilik-faaliyetinde-bulunan-kurumun-emtia-alim-satiminin-bsmv-veya-kdv ye-tabi-olup-olmadigi adresinden İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, Katma Değer Vergisi Grup Müdürlüğünün 20/03/2017 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-180-77 766 sayılı özelgesini inceleyiniz.	BSMV'nin beyanı ve ödenmesi konusunu açıklayınız.

ÖZEL İLETİŞİM VERGİSİ

Özel iletişim vergisi (ÖİV) Türk vergi tarihine 26 Kasım 1999'da kabul edilen "17.8.1999 ve 12.11.1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi ve Civarında Meydana Gelen Depremin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile bir "Dayanışma Vergisi" olarak girmiştir. İlgili Kanun'un 8. maddesinde "31.12.2003 tarihine kadar uygulanmak üzere her nevi cep telefonu işletmecileri tarafından verilen (ön ödemeli kart satışları dahil) tesis, devir, nakil ve haberleşme hizmetleri %25 oranında özel iletişim vergisine tabi olduğu" belirtilerek yürürlük süresinin 31.12.2003'te sona ereceği açıkça ifade edilmiştir. Daha sonra kabul edilen bir kanun ile 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 39. maddesine eklenerek ve bazı değişiklikler yapılarak kalıcı hâle getirilmiştir.

Verginin Konusu, Mükellefi ve Vergiyi Doğuran Olay

Verginin konusunu telekomünikasyon hizmetleri oluşturmaktadır. Telekomünikasyon hizmetleri; mobil elektronik haberleşme, radyo ve televizyon yayınlarının uydu platformu ve kablo ortamından iletilmesi, kablolu, kablosuz ve mobil internet servis sağlayıcılığı vb. hizmetlerdir.

Verginin mükellefi vergi konusuna giren işlemleri gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunan işletmelerdir.

Vergiyi doğuran olay, telekomünikasyon hizmetinin ifasıdır. Bu konu kanunda açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, kanunda açıkça hükmün olmadığı hallerde KDVK'nın uygulanacağı ifade edildiği için (6802 sayılı Kanun md.39/f.5) hizmet ifası vergiyi doğuran olay olarak kabul edilecektir.

Matrah ve Oran

Verginin matrahı advalorem esasa göre belirlenmiştir. ÖİV'nin matrahı, katma değer vergisi matrahını oluşturan unsurlardan oluşmaktadır. Yani hizmetin bedeli ÖİV matrahıdır.

- Her nevi mobil elektronik haberleşme işletmeciliği kapsamındaki (ön ödemeli hatlara yüklemeler için yapılan satışlar dahil) tesis, devir, nakil ve haberleşme hizmetleri % 7,5,
- Radyo ve televizyon yayınlarının uydu platformu ve kablo ortamından iletilmesine ilişkin hizmetleri % 7,5,
- Kablolu, kablosuz ve mobil internet servis sağlayıcılığı hizmeti % 7,5,
- Yukarıda sayılanlar dışında kalan diğer elektronik haberleşme hizmetleri % 7,5

oranında özel iletişim vergisine tabidir.

Vergilendirme Dönemi, Tarhı, Beyanı ve Ödenmesi

ÖİV'de vergilendirme takvim yılının birer aylık dönemleri itibarıyla yapılmaktadır. Vergilendirme dönemi içinde gerçekleştirilen işlemler özel iletişim vergisi beyannamesi ile takip eden ayın 15. günü akşamına kadar beyan edilir. Beyanname KDV yönünden bağlı bulunulan vergi dairesine verilir ve aynı süre içinde ödenir.

ÖİV, katma değer vergisi matrahına dahil edilemez, gelir ve kurumlar vergisi uygulamasında gider olarak kaydedilemez ve hiçbir vergiden mahsup edilmez.

dikkat
ÖİV'ye konu işlemlerden ayrıca %18 oranında KDV alınmaktadır.

Öğrenme Çıktısı

4 Özel iletişim vergisini açıklayabilme

Araştır 4
Özel iletişim vergisi Türk vergi sistemine ne zaman girmiştir? Araştırınız.

İlişkilendir
Özel iletişim vergisi hangi oranlarda uygulanmaktadır tartışınız.

Anlat/Paylaş
Özel iletişim vergisinin konusuna giren hangi unsurlar nelerdir açıklayınız.

ŞANS OYUNLARI VERGİSİ

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 40. maddesi ile düzenlenen şans oyunları vergisi, 14.3.2007 tarihli 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun'unda yapılan değişiklikle bu kanun kapsamına alınmıştır. Tek aşamalı özel tüketim vergisi özelliği gösteren şans oyunları vergisi 5602 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile düzenlenmiştir.

Verginin Konusu, Mükellefi ve Vergiyi Doğuran Olay

Verginin konusu, her türlü şans oyunları faaliyetinden elde edilen hasılattır. 5602 sayılı Kanun'un genel amacı doğrultusunda şans oyunları vergisinin konusunu; 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile 320 sayılı Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca tertip edilen şans oyunlarından elde edilen hasılat oluşturmaktadır.

Verginin mükellefi, kendisine şans oyunları tertip etme hak ve yetkisi verilmiş kurumlardır. Bu hak ve yetkinin devri hâlinde ise mükellef, devralan kurum, kuruluş veya özel hukuk tüzel kişileridir.

Vergiyi doğuran olay, düzenlenen şans oyunlarına iştirakçinin katılmasıdır. Örneğin, Ganyan bayiinin at yarışı oynanması için verdiği hizmeti ifasıyla birlikte vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olur.

Matrah ve Oran

Verginin matrahı, şans oyunlarından elde edilen hasılat tutarıdır. Hasılat, iştirakçiden katılma karşılığında alınan bedelden KDV tutarı düşüldükten sonra kalan kısımdır.

Verginin oranı, spor müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde %5, at yarışlarında %7 ve diğer şans oyunlarında %10'dur. Cumhurbaşkanı bu oranları bir katına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye ya da tekrar kanuni seviyesine getirmeye yetkili kılınmıştır.

Vergilendirme Dönemi, Tarhı, Beyanı ve Ödenmesi

Vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının birer aylık dönemleridir. Şans oyunları vergisi beyannamesi, mükellef tarafından ilgili vergilendirme dönemlerini izleyen ayın 20. günü mesai bitimine kadar bağlı bulunulan vergi dairesine verilir ve hesaplanan vergi aynı süre içerisinde ödenir. Şans oyunları vergisi, gelir ve kurumlar vergisi uygulamasında gider olarak kabul edilmez ve hiçbir vergiden mahsup edilmez.

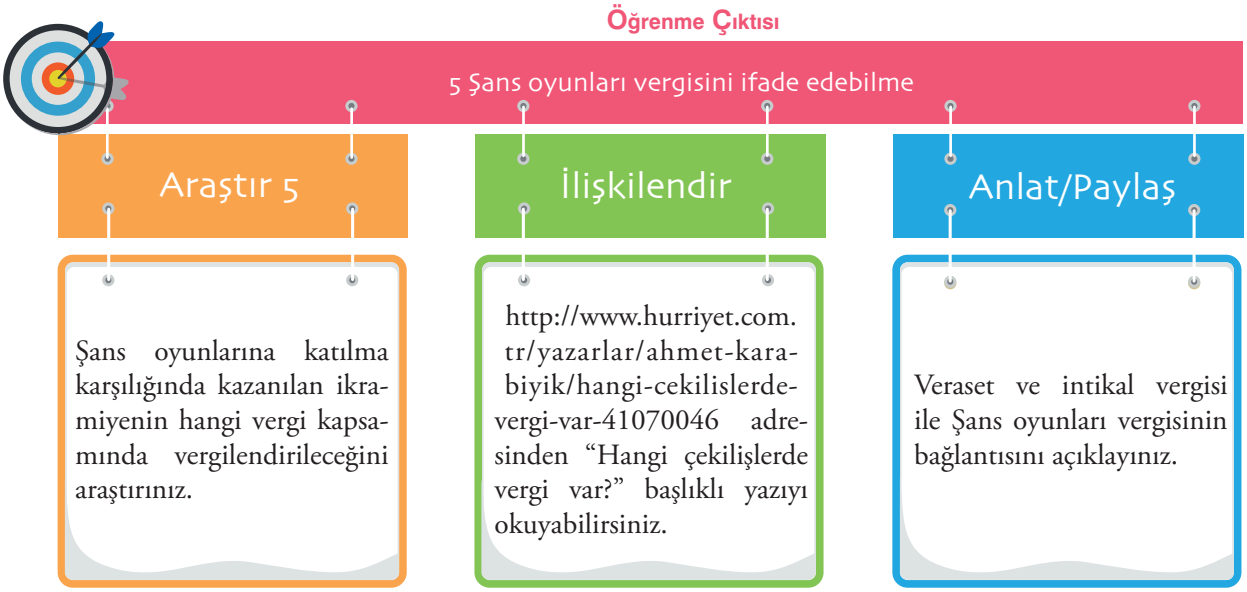

DAMGA VERGİSİ, DEĞERLİ KÂĞITLAR VERGİSİ VE HARÇLAR

Konusu ve ödeme biçimi itibariyle damga vergisi ile değerli kâğıtlar vergisi ve harçların birbirine karıştırıldığı dikkatleri çekmektedir. Damga vergisi kâğıda dayalı hukuksal bir sonuç elde edilmesi için ispat gücünü veren kamu "izninin" karşılığı; Değerli kâğıtlar vergisi "kâğıdın bedeli"; Harçlar ise kamunun sunduğu hizmetlere karşılık bu hizmetten yararlananların ödediği parasal değerlerdir.

Damga Vergisi

Damga vergisi, gerçek ya da tüzel kişilerin gerçekleştirdikleri hukuki işlemlerde kullanılan belgelere (kâğıt ya da elektronik veri) ispat gücü kazandırarak hukuki geçerlilik sağlamak amacıyla alınan "resim" niteliğinde bir mali yükümlülüktür. Damga vergisi 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nda (DVK) düzenlenmiş olup tahakkuku tahsile bağlı bir vergidir.

Resim ya da eski ifade ile rüsum, kamu kurum ve kuruluşlarının belli bir iş yapmaya yetki ve izin vermesi karşılığında aldığı gelir çeşididir.

Verginin Konusu

Verginin konusunu Kanun'a ekli (1) sayılı tabloda yazılı kâğıtlar oluşturmaktadır. Kâğıtlar terimi, yazılıp imzalamak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade eder. Yabancı memleketlerle Türkiye'deki yabancı elçilik ve konsolosluklarda düzenlenen kâğıtlar, Türkiye'de resmî dairelere ibraz edildiği, üzerine devir veya ciro işlemleri yürütüldüğü veya herhangi bir suretle hükümlerinden faydalanıldığı takdirde vergiye tabi tutulur (DVK, md.1).

Damga Vergisine Tabi Kâğıtlar başlıklı (1) Sayılı Tabloda kâğıtlar; akitlerle ilgili kâğıtlar, kararlar ve mazbatalar, ticari işlemlerde kullanılan kâğıtlar ile makbuzlar ve diğer kâğıtlar şeklinde dört ana başlıkta sıralanmıştır. Bu tabloda sayılmayan kâğıtlar vergiye tabi değildir.

Verginin Mükellefi

Damga Vergisinin mükellefi kağıtları imza edenlerdir. Resmî dairelerle kişiler arasındaki işlemlere ait kağıtların Damga Vergisini kişiler öder. Yabancı memleketlerle Türkiye'deki yabancı elçilik ve konsolosluklarda düzenlenen kağıtların vergisini, Türkiye'de bu kâğıtları resmî dairelere ibraz edenler, üzerlerinde devir veya ciro işlemleri yapanlar veya herhangi bir suretle hükümlerinden faydalananlar öderler. Ancak bunlardan ticari veya mütedavil kâğıt mahiyetinde bulunanların vergisini, bunları en evvel satan veya kabul veya başka suretle kullanan kişiler öderler (DVK md.3).

Vergiyi Doğuran Olay

Damga vergisinde vergiyi doğuran olay vergiye konu olan kâğıtların düzenlenmesidir. Kâğıtların düzenlenmesi, işlemlerin elle ya da makineyle Türkçe veya yabancı dilde yazılarak kâğıda dökülmesi, imzalanması veya imza yerine geçecek işaret konulması (parmak basma veya elektronik imza) suretiyle hukuken tamamlanmasını ifade eder.

Kâğıtların bir nüshadan fazla olması hâlinde, bir nüshadan fazla olarak düzenlenen kâğıtlardan, maktu vergiye tabi olanların *her bir nüshası ayrı ayrı* aynı miktarda, nispi vergiye tabi olanların ise *sadece bir nüshası* damga vergisine tabidir (DVK md.5). Kâğıtların aslına bağlı suretlerinin bulunması hâlinde, suretten vergi alınıp alınmayacağı konusunda Kanu'nda bir ibare bulunmamaktadır.

Nüsha, DVK uygulamasında aynı hüküm ve kuvveti haiz olmak üzere birden fazla düzenlenmiş ve taraf/taraflarınca ayrıca imzalanmış olan kâğıtların her birini ifade eder (Damga Vergisi Sirküleri No 19).

Suret, kâğıtların aslında bulunan ibarelerin aynısını taşıyan, fakat aslında bulunan imzaları taşımayıp aslına uygun olduğuna ilişkin onaylayanın imzasını veya kaşesini ihtiva eden kâğıtları ifade etmektedir.

Bir kâğıtta birden fazla akit ve işlem bulunması hâlinde, bunların her birinden ayrı ayrı vergi alınır. Bir kağıtta toplanan akit ve işlemler birbirine bağlı ve bir asıldan doğma oldukları takdirde damga vergisi en yüksek vergi alınmasını gerektiren akit veya işlem üzerinden alınır. Ancak bu akit ve işlemlere asıl işlemin akitlerinden başka bir şahsın eklenen akit ve işlemi de ayrıca vergiye tabidir (DVK md.6).

Kâğıtta birden fazla kişinin imzasının bulunması hâlinde vergi bir defa alınır. Ancak genel hükmün aksine makbuz ve ibra senetleri için getirilmiş ayrık hüküm gereğince; maktu vergiye tabi olup birçok kişinin imzasını taşıyan makbuz ve ibra senetlerinin damga vergisi imza adedine göre alınır. Nispi vergiye tabi ve birden fazla kişinin imzasını taşıyan makbuz ve ibra senetlerinde her imza sahibine ait olan hisse ayrıca belli edilmiş ise, vergi, hisselere göre ayrı ayrı ödenir (DVK md.7).

Matrah ve Oran

Damga vergisinde matrah bazı kağıtlar için advalorem, bazı kağıtlar için ise spesifik esasa göre belirlenmiştir. Dolayısıyla damga vergisi nispi veya maktu olarak alınmaktadır. Kağıdın belli bir meblağı içermesi hâlinde yazılı olan para verginin matrahını oluşturur ve nisbi vergiye tabi tutulur. Eğer belirlenen para KDV'yi de içeriyorsa damga vergisinin matrahı KDV düşüldükten sonra belirlenen tutardır (30 Seri No'lu Damga Vergisi Genel Tebliği). Belli bir meblağı içermemesi hâlinde kâğıdın mahiyeti esas alınır ve maktu vergi uygulanır.

internet

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191227M2-7-1.pdf adresinden 2019 yılı için uygulanan damga vergisi maktu tutar ve oranlarına bakınız.

Verginin Beyanı ve Ödenmesi

DVK'nın Üçüncü Bölümü'nde verginin ödenmesi ve ödeme biçimleri açıklanmaktadır. Buna göre damga vergisi; basılı damga konulması suretiyle, makbuz verilmesi suretiyle ve istihkaktan kesinti yapılması suretiyle ödenir. Bu ödeme şekillerinin hangi işlemler için ne suretle uygulanacağını tespite Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Basılı damga konulması suretiyle ödeme, fatura, makbuz ve ibra senedi, ulaştırma ile ilgili kâğıtlar, elektrik, hava gazı, telefon ve su abonman sözleşmeleri ile Hazine ve Maliye Bakanlığının izin verdiği vergiye tabi diğer kağıtlar için geçerlidir (DVK md.17). Basılı damga konulacak kâğıtların vergisi peşin olarak ödenir.

Makbuz verilmesi suretiyle ödeme genel ödeme biçimidir. Kâğıdın basılı damga konulmak veya istihkaktan kesinti yapmak suretiyle ödeneceği belirtilmeyen hâllerde ödeme makbuz karşılığı yapılır. Bu yöntemde damga vergisi vergi dairesine ödenir ve karşılığında makbuz alınır. Hangi kağıtlar için vergi ödemesinin makbuz karşılığı yapılacağını belirleme yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmiştir (DVK md.18)

İstihkaktan kesinti yapılması suretiyle yapılan vergi ödemeleri kesintiyi yapan vergi sorumlusunun beyanı ile ödenir. Genel bütçeli daireler dışında kalan ve istihkaktan kesinti yapmak durumunda bulunan daire ve müesseseler tarafından bir ay içinde kesilen damga vergisi, ertesi ayın 20. günü akşamına kadar ödemenin yapıldığı yer vergi dairesine bir beyanname ile bildirilir ve 26. günü akşamına kadar yatırılır (DVK md.23).

İstisnalar

Damga vergisinden istisna edilen kağıtlar Kanu'na ekli (II) sayılı tabloda yer alan kâğıtlardır. Bu kâğıtlar; resmî işlerle ilgili kâğıtlar, öğrenciler ve askerlerle ilgili kâğıtlar, işçiler, çiftçiler ve göçmenlerle ilgili kağıtlar, ticari ve medeni işlerle ilgili kâğıtlar, kurumlarla ilgili kâğıtlar ana başlıklarında 5 bölümde sıralanmıştır.

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.488.pdf adresinden Damga vergisinden istisna edilen kağıtlar tablosuna bakınız.

Değerli Kâğıtlar Vergisi

Değerli kâğıtlar vergisi aslında 210 Sayılı Değerli Kâğıtlar Kanunu'na tabi kâğıtlardan alınan "bedeldir".

Verginin konusu, değerli kâğıtlardır. Değerli kâğıt, Kanun'a bağlı tabloda yazılı kâğıtlar ve belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan noter belgeleridir. Değerli kâğıtlara örnek olarak; beyanname, TC kimlik kartı, pasaportlar, aile cüzdanları, çekler vb. verilebilir. Değerli kâğıtlar, Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanır ve bastırılır. Hazine ve Maliye Bakanlığının izni ile ilgili bakanlık, daireler veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından hazırlanıp bastırılması veya elektronik belge olarak düzenlenmesi mümkündür.

Değerli kâğıtların ilgili bulundukları işlemlerde kullanılması mecburidir ve değerli kâğıtlar ilgililere Kanun'a bağlı tabloda gösterilen bedeller karşılığında satılır. Değerli kâğıtlar mal sandıklarınca veya Hazine ve Maliye Bakanlığınca tayin edilecek yerlerde satılır. Çekler ilgili bankalarca bastırılır ve satılır. Satılan çeklerin (genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyelere verilen çekler hariç) değerli kâğıt bedelleri, bankalarca her ayın 7. günü akşamına kadar ilgili mal sandıklarına ödenir.

Kanuna bağlı tabloda sayılan değerli kâğıtlar ve 2020 yılı için öngörülen bedelleri bölüm sonunda Ek tabloda verilmiştir.

Harçlar

Kamu harcamalarının finansmanında vergilere çok benzeyen gelir kaynaklarından birisi de harçlardır. Harç, belli bir kamu hizmetinden yararlanma karşılığında ödenen bedeldir. Diğer bir ifade ile harç, yarı kamusal nitelikte kamu hizmeti sunan kamu kuruluşlarının sundukları hizmetlerden doğrudan doğruya yararlananlardan, faydalanma karşılığı alınan parasal tutarları ifade etmektedir.

Türk vergi mevzuatında harçlar 492 Sayılı Harçlar Kanunu (HK) ile düzenlenmiştir. Ancak HK dışında bazı kanunlarda da harçlara ilişkin düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir.

Harcın konusu: Harçlar Kanunu'nun 1. maddesinde belirtilmiştir. HK'ya göre alınacak harçlar; yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu ve kadastro harçları, konsolosluk harçları, pa-

saport, ikamet tezkeresi, çalışma izni, çalışma izni muafiyeti, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları, trafik harçlarından oluşmaktadır.

Harcın mükellefi: Harç konusu hizmetten yararlananlardır.

Harçta vergiyi doğuran olay: Harca tabi işlemin resen veya mükellefin talebi üzerine yapılamasıdır.

Harcın Tutarı: Harç nisbi ve maktu tutarda alınmaktadır. Harcın konusunu oluşturan bu hizmetlerin ayrıntısı, verginin nispeti veya maktu tutarı kanuna ekli 9 ayrı tarifede verilmiştir. 2020 yılı için bunlardan bazılarına örnek olarak şunlar verilebilir:

- Sulh mahkemelerinde ve icra tetkik mercilerinde açılacak davalarda yargı harcı 25 TL
- Konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi hâlinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden Binde 68,31
- Danıştayda yapılacak temyiz başvurularında 267,80 TL
- İcraya başvurma harcı 54,40 TL
- Serbest meslek kazanç defteri noter harcı 54, 40 TL
- Vergi Mahkemeleri ile Bölge İdare Mahkemelerine başvurma harcı 54,40 TL
- Tapu işlemlerinde kayıt harici kalmış olan gayrimenkullerin tescilinden takdir olunan değer üzerinden Binde 11,38
- Süresi 6 aya kadar olan pasaport harçları 137,40 TL
- Veraset ve intikal işlemi kayıt harcı 165,70 TL

Harcın ödenmesi: HK'nın ilgili kısımlarında belirtilen şekillerde ödenir. Hazine ve Maliye Bakanlığının harçların makbuz karşılığı veya basılı damga vurdurulması veya diğer şekillerde tahsili için vergi dairelerine yetki verebileceği düzenlenmiştir (HK md.131). Harçlar aksine hüküm bulunmadıkça harca konu işlemeleri yapan daireler tarafından tahsil olunur (HK md.132).

Tahsil edilen harcın vergi dairesine yatırılması: Hazine ve Maliye Bakanlığının izniyle basılı damga kullanan veya makbuzla tahsilatta bulunan memurlar bir aya ait tahsilat tutarlarını ertesi ayın beşinci günü akşamına kadar en yakın vergi dairesine yatırmakla mükelleftirler. 500 TL geçen tahsilat bu süre ile bağlı olmaksızın derhâl yatırılır. Hazine ve Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü yerlerde bu miktarı artırmaya yetkilidir (HK md. 133).

Öğrenme Çıktısı

6 Damga vergisini açıklayabilme
7 Değerli kağıtları tanımlayabilme
8 Harçları ifade edebilme

Araştır 6

Damga vergisi, değerli kâğıtlar vergisi ve harçlar arasındaki farklılıkları araştırınız.

İlişkilendir

https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191227M2-9-1.pdf adresinden 2020 yılı harç tarifelerine ulaşabilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Damga vergisinin konusuna hangi kâğıtların girdiğini açıklayın.

1 Özel tüketim vergisinin konusunu, mükellefini ve vergilendirme dönemini açıklayabilme

Özel Tüketim Vergisi

Özel tüketim vergisi, belirli mal ve hizmetleri konu edinen, toplu muamele vergisi niteliğinde, malın imalat ve ithalat aşamasında alınan bir vergidir. ÖTVK'ya ekli 4 ayrı listede vergiye konu mallar sıralanmıştır. Buna göre petrol ürünleri, motorlu taşıtlar, alkollü, alkolsüz içecekler ile tütün ürünleri ve lüks sayılan bazı mallar ÖTV'nin konusuna girmektedir. Verginin mükellefleri malın üreticisi, ithalatçısı, ilk iktisabı gerçekleştirenler ile müzayede yoluyla satışını yapanlardır. Vergilendirme dönemi ve ödeme süreleri listelerde yer alan mallar itibarıyla ayrı ayrı belirlenmiştir.

2 Gümrük vergisini ifade edebilme

Gümrük Vergisi

Gümrük vergisi, konusu eşya olan ve eşyaların uluslararası dolaşımında ülke sınırından geçişinde alınan bir vergidir. Gümrük vergisi, usul ve teknik açıdan Gümrük Kanunu'nda yer alan hükümlere tabidir. Vergi konusuna giren eşyalar Türk Gümrük Tarife Cetvelinde sayılan eşyalardan oluşur. Gümrük vergisi, eşyanın kıymeti üzerinden nisbi ve maktu ölçülere göre alınır.

3 Banka ve sigorta muameleleri vergisini tanımlayabilme

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Banka ve sigorta muameleleri vergisi, finansal işlemleri vergilendirir. Mükellefi banka, banker ve sigorta şirketleridir. Verginin matrahı, mükelleflerin yapmış olduğu işlemler karşılığında lehe aldıkları paralardır. Banka ve sigorta muameleleri vergisinin oranı %15 olarak belirlenmiştir. Kambiyo işlemlerinde vergi oranı matrahın binde ikisidir. Banka ve sigorta muameleleri vergisi beyana tabi olup, vergilendirme takvim yılının birer aylık dönemleri itibarıyla yapılmaktadır. Vergilendirme dönemi içinde gerçekleştirilen işlemler takip eden ayın 15. günü akşamına kadar beyan edilir ve aynı süre içinde ödenir.

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti

4 Özel iletişim vergisini açıklayabilme

Özel İletişim Vergisi

Özel iletişim vergisi, özel tüketim vergisi özelliği gösteren tek aşamalı bir vergidir. Verginin konusu, mobil elektronik haberleşme, radyo ve televizyon yayınlarının uydu platformu ve kablo ortamından iletilmesi, kablolu, kablosuz ve mobil internet servis sağlayıcılığı vb. hizmetlerdir. Mükellefi, vergi konusuna giren işlemleri gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunan işletmelerdir. Verginin matrahı advalorem esasa göre belirlenmiştir. Beyana dayalı bir vergi olup takvim yılının her bir ayına ilişkin beyanname ertesi ayın 15. günü akşamına kadar beyan edilir ve aynı sürede ödenir. Özel iletişim vergisine konu işlemlerden ayrıca %18 oranında KDV alınmaktadır.

5 Şans oyunları vergisini ifade edebilme

Şans Oyunları Vergisi

Şans oyunları vergisi, şans ve bahis oyunlarına katılım bedeli üzerinden alınan, özel tüketim vergisi özelliği taşıyan, tek aşamalı bir dolaylı vergidir. Verginin mükellefi bu oyunları tertipleyenlerdir. Verginin matrahı, KDV düşüldükten sonra kalan hasılattır. Beyana dayalı bir vergi olup takvim yılının her bir ayına ilişkin beyanname ertesi ayın 20. günü akşamına kadar beyan edilir ve aynı sürede ödenir.

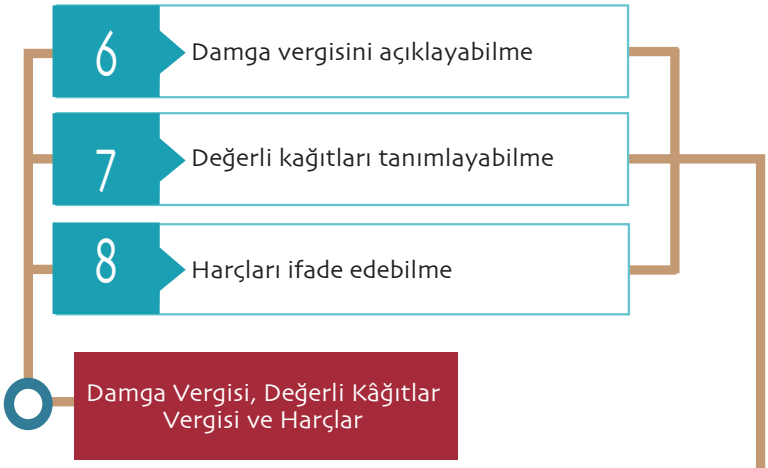

Damga vergisinin konusu Kanun'a ekli tabloda yer alan kâğıtlardır. Damga Vergisinin mükellefi kâğıtları imza edenlerdir. Kâğıtların bir nüshadan fazla olması, bir kâğıtta birden fazla akde veya işleme yer verilmesi, kâğıtta birden fazla imzanın bulunması ödenecek vergi miktarını etkilemektedir. Damga vergisi nisbi veya maktu tutarda alınmaktadır. Genel ödeme biçimi makbuz düzenlenmesi yoluyla olmakla birlikte, basılı damga konulması veya istihkaktan (hakkediş) kesinti suretiyle ödeme yapılması hüküm altına alınmıştır.

Değerli kâğıtlar vergisi, aslında bir vergi olmayıp değerli kâğıdın bedelidir. Değerli kâğıtların neler olduğu Değerli Kâğıtlar Kanunu'na ekli tabloda sıralanmıştır. Değerli kâğıt, tabloda yazılı kâğıtlar ve belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan noter belgeleridir. Değerli kâğıtlara örnek olarak; beyanname, T.C. kimlik kartı, pasaportlar, aile cüzdanları, çekler vb. verilebilir.

Harçlar, kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetlere karşılık, bu hizmetten yararlananlardan alınan parasal bedellerdir. Mükellefi hizmetten yararlananlardır. Nisbi veya maktu tutarlarda belirlenen harç, Harçlar Kanunu'na ekli 9 ayrı listede sıralanan hizmet kalemlerine göre ayrı ayrı belirlenmiştir.

1 Aşağıdakilerden hangisi harcama vergilerinden biri **değildir?**

A. Motorlu taşıtlar vergisi
B. Katma değer vergisi
C. Damga vergisi
D. Özel tüketim vergisi
E. Banka ve sigorta muameleleri vergisi

2 Aşağıdakilerden hangisi özel tüketim vergisinin konusunu **oluşturmaz?**

A. Petrol ürünleri
B. Motorlu taşıtlar
C. Alkollü İçecekler
D. İkinci el otomobiller
E. Tütün ürünleri

3 Aşağıdakilerden hangisi gümrük vergisinde sayılan istisna ve muafiyetlerden biri **değildir?**

A. Yolcu beraberi taşınan ve belli bir miktarın altında kalan eşya
B. Karşılıklı olmak kaydıyla diplomatik eşya
C. Cenaze ve cenaze ile ilgili eşyalar
D. Malul ve engelli kullanımına yönelik eşya
E. Motorlu taşıtlar

4 Aşağıdakilerden hangisi banka ve sigorta muameleleri vergisinin mükellefleri içinde sayılmıştır?

A. Berber
B. Manav
C. Bankerler
D. Avukat
E. Gümrük müşaviri

5 Özel iletişim vergisi hangi süre içinde beyan edilmelidir?

A. Vergilendirme dönemini takip eden ayın 20. günü akşamına kadar
B. Vergilendirme dönemini takip eden ayın 15. günü akşamına kadar
C. Vergilendirme dönemini takip eden ayın 10. günü akşamına kadar
D. Faturada gösterildiği anda
E. Vergilendirme dönemini takip eden ayın 24. günü akşamına kadar

6 Şans oyunları vergisi neyin üzerinden alır?

A. Şans oyunundan çıkan para ikramiyesinin
B. Yarışmadan kazanılan ödülün
C. Şans oyunlarına iştirak için ödenen bedelden
D. Çekilişte kazanılan hediyeden
E. Girilen bahis karşılığı kazanılan paradan

7 Damga vergisine konu kağıtların bir nüshadan fazla olması halinde aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru olur?

A. Bir nüshadan fazla olarak düzenlenen kâğıtlardan maktu vergiye tabi olanların her bir nüshasından ayrı ayrı aynı miktarda vergi alınır.
B. Bir nüshadan fazla olarak düzenlenen kâğıtlardan nispi vergiye tabi olanların her birinden ayrı ayrı vergi alınır.
C. Bir nüshadan fazla olarak düzenlenen kâğıtlardan maktu vergiye tabi olanlardan sadece bir nüshasından vergi alınır.
D. Kâğıtların kaç nüsha olduğunun bir önemi bulunmamaktadır.
E. Kâğıtların birden fazla imza ile düzenlenmiş olması hâlinde her nüshadan vergi alınır.

8 Aşağıdakilerden hangisi değerli kağıtlar vergisine tabi **değildir?**

A. Vergi beyannameleri
B. T.C. kimlik kartı
C. Fatura
D. Aile cüzdanları
E. Pasaportlar

9 Aşağıdakilerden hangisi harca tabi **değildir?**

A. Dava açma
B. Noterde işlem yapma
C. Tapu işlemleri
D. Türkiye'de bulunan yabancı ülke temsilcilerinin işlemleri
E. Kadastro işlemleri

10 Harçların mükellefi kimdir?

A. Harca tabi hizmeti sunanlar
B. Harca tabi hizmetten yararlananlar
C. Tapu memurları
D. Kamu kurumları
E. Noterler

1. A	Yanıtınız yanlış ise "Giriş" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. D	Yanıtınız yanlış ise "Özel Tüketim Vergisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. E	Yanıtınız yanlış ise "Gümrük Vergisinde İstisna ve Muafiyetler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. C	Yanıtınız yanlış ise "Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin Mükellefleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. B	Yanıtınız yanlış ise "Özel İletişim Vergisinin Vergilendirme Dönemi, Tarhı, Beyanı ve Ödenmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. C	Yanıtınız yanlış ise "Şans Oyunları Vergisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. A	Yanıtınız yanlış ise "Damga Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. C	Yanıtınız yanlış ise "Değerli Kağıtlar Vergisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. D	Yanıtınız yanlış ise "Harçlar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. B	Yanıtınız yanlış ise "Harçlar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

7 Araştır Yanıt Anahtarı

Araştır 1

Kanun'da belirtilen koşulları taşıyan engelli taşıtlarına; ÖTV ve Motorlu taşıtlar vergisi istisnası uygulanmaktadır. Eğer taşıt ithal ediliyorsa ithalde alınan vergilerden (gümrük vergisi ile ithalde alınan KDV)den de istisna kılınmıştır. Bu şekilde eğer taşıt malul veya engelli tarafından yurt dışından alınıyorsa ÖTV, KDV, gümrük vergisi ve MTV ödemezken, yurt içi alımında KDV ödemek durumundadır. Bu hâliyle ithal edilen taşıt alımında daha fazla avantaj sağladığı dikkatleri çekmektedir.

Araştır 2

Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi (BİLGE) ya da kısa adıyla Bilge sistemi, gümrük idarelerine sunulan Gümrük Beyannamesinin yazılım vasıtasıyla bilgisayar ortamında düzenlenerek beyan edilmesini sağlayan altyapı sistemidir. Sistem ile bilgisayar ortamında gümrük beyannamesinin sistematik bir şekilde doldurulması, tescili ve mükellefin beyanının kontrolü sağlanmakta ve gümrük vergileri ödenebilmektedir.

Araştır 3

6802 sayılı Kanun'un 28. maddesinde banka ve sigorta şirketlerinin, istisnalar hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar BSMV'nin konusuna alındığı için, bir bankanın sahip olduğu gayrimenkulü satması hâlinde işlem banka ve sigortacılık işlemi olmamakla birlikte, KDV'ye değil, BSMV tabi olacaktır.

GİRİŞ

Ekonomik büyüme, adil bir gelir dağılımı ve kaynakların etkin kullanımı gelişmiş ve gelişmekte olan toplumların ulaşmayı arzuladıkları temel amaçlardır. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde devletlerin uyguladıkları en önemli politikalardan biri de vergi politikasıdır. Vergi politikası devlete gelir sağlamanın yanı sıra sosyal, politik ve ekonomik amaçların gerçekleştirilmesi yönünde de uygulanmaktadır. Söz konusu vergi politikalarının bir aracı da servetin vergilendirilmesi, bir başka ifade ile servet vergileridir. Servet vergileri, gelir ve harcamalar üzerinden alınan vergilerin yanında vergi sistemlerinin vazgeçilmez bir öğesini oluşturur.

Serveti vergilendirme gereği, servetin vergi ödeme gücünü temsil etmesinin yanında diğer vergilerin bu ödeme gücünü belirlemede yetersiz kalması nedeni ile ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle servet vergilerinin gelir ve harcama vergileri yanında bir sistem disiplini çerçevesinde ele alınması gerekmektedir.

Gelir üzerinden alınan vergiler bir yıl içinde elde edilen gelirin temel alındığı vergiler; harcamalar üzerinden alınan vergiler ise ya belirli bir satış fiyatı üzerinden ya da satılan birimin miktarı üzerinden alınan vergilerdir. Servet vergileri ise çoğu zaman serveti oluşturan varlıkların iktisadi değeri üzerinden alınmakla birlikte bazı spesifik unsurlar da vergiye etki edebilmektedir. Örneğin; Türkiye'de Motorlu Taşıtlar Vergisinde verginin konusunu oluşturan motorlu kara ve hava taşıtlarının motor silindir hacmi, yaşı ve değeri vergiyi etkilemektedir.

Servet üzerinden alınan vergiler değişik biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Söz konusu vergiler, verginin genelliği ve sürekliliği ile verginin servet veya servet transferi üzerinden alınmasına dayandırılmaktadır. Servet üzerinden alınan vergiler grubunda gelir üzerinden alınan vergiler grubuna göre daha fazla çeşitlilik bulunmaktadır. Uygulamadaki ayrıntılardan kaynaklanan farklılıkların yanı sıra servet vergilerini kapsamları açısından iki büyük gruba ayırmak mümkündür. Bazı vergiler kişilerin servetlerinin tümü üzerinden alınırken (genel servet vergileri) bazıları ise yalnızca belli servet unsurları üzerinden (kısmi servet vergileri) alınmaktadır. Servetin tümünü değil belli servet unsurlarını hedef alan vergileri de analiz kolaylığı açısından kendi içerisinde taşınmaz servet unsurları ve taşınır servet unsurları olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

SERVET VERGİLERİNİN TÜRK VERGİ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Vergileme insanlığın varoluşundan beri çok çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Geçmişte zenginliğin kaynağı toprak ve topraktan elde edilen ürünler olmuş ve para sisteminin olmamasından dolayı vergi, topraktan elde edilen ürün miktarının belirli bir yüzdesi olarak alınmıştır. 18. yy.dan sonra ise belli başlı birkaç vergileme türü ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de arazi, bina ve diğer kişisel varlıklar üzerinden alınan servet vergisi olmuştur.

Servet, kendi yapısında meydana gelen artışlara veya servet üzerindeki mülkiyet hakkının başkalarına intikaline bağlı olarak vergiye tabi tutulmaktadır. Bu nedenle servet vergileri verginin genelliği, sürekliliği ile verginin servet öğesi veya servet transferi üzerinden alınması şeklinde bir takım sınıflandırmalara tabi tutulmuştur.

Her ülke içinde bulunduğu şartlara ve servet vergisinin türüne göre servet unsurlarının tamamını veya bir kısmını vergi konusu içine almaktadır. Hemen her ülkede taşınmazlar, servet vergisinin konusu içerisinde en temel yeri teşkil etmektedir. Burada önemli bir etken ise taşınmazları vergi konusu içine almanın, taşınır servet unsurlarının vergi konusu içine alınmasından hem teknik hem de uygulama açısından daha kolay olmasıdır.

Türk vergi sistemi içinde kişilerin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz varlıkları kapsayan genel bir servet vergisi uygulanmamaktadır. Genel bir servet vergisi yerine kişilerin sahip oldukları belirli servet unsurlarını toplam servetlerinden bağımsız olarak vergilendiren özel servet vergisi niteliğinde bazı vergiler uygulanmaktadır.

Toplumsal refah seviyesinde yaşanan artışın en iyi göstergelerinden biri de bireylerin satın alma güçleridir. Satın alma gücünün artması ile birlikte servet edinme daha kolay olmaktadır. Ödeme gücünün bir göstergesi sayılan servet unsurlarının vergilendirilmesinden elde edilen gelir çok az bir paya sahip olsa da gelir ve servet dağılımını etkilemeleri açısından oldukça önemlidir. Türkiye'de vergilemede mali amaçtan çok ekonomik - sosyal amacın ön planda olduğu özel servet vergisi sistemi uygulanmaktadır.

Türk vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergiler motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ve emlak vergisidir. Bu üç vergiden motorlu taşıtlar vergisi ve emlak vergisi isimlerinde de ifade edildiği üzere motorlu taşıt ve emlağa sahip olma sonucu alınmakta iken veraset ve intikal vergisi ise servetin intikalini vergilendirmektedir.

Öğrenme Çıktısı

1 Servet vergilerini oluşturan vergileri sıralayabilme

Araştır 1

Türk vergi sisteminde genel bir servet vergisi uygulanmakta mıdır? Araştırınız.

İlişkilendir

Türk vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergilerden mükellef sayısı açısından en fazla mükellefe sahip olan motorlu taşıtlar vergisi midir? Emlak vergisi midir? Tartışın.

Anlat/Paylaş

Servet üzerinden alınan vergiler dolaylı vergiler midir? Dolaysız vergiler midir? Açıklayın.

MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİNİN TÜRK VERGİ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖZELLİKLERİ

Türk vergi sistemi içinde servet üzerinden alınan bir vergi olan motorlu taşıtlar vergisi, motorlu taşıta sahip olunan süre boyunca yıllık olarak ödenen ve belirli bir tarihe bağlı olarak kendiliğinden tahakkuk eden bir vergidir.

Motorlu taşıtlar vergisi pek çok ülkede yaygın olarak uygulama şansı bulan bir vergi türüdür. Refah artışıyla birlikte, motorlu taşıt kullanımı sürekli artmakta ve bu taşıtların sahipleri merkezi ve / veya yerel yönetimlere; otoyolların, karayollarının, park alanlarının, köprülerin ve tüneller vb. unsurların yapım, bakım ve onarımı açısından önemli maliyetler yüklemektedir. Her ne kadar sadece motorlu taşıtlar vergisinden elde edilen gelirler ile olmasa bile bu maliyetlerin karşılanmasına yapılan katkı yanında, çevre kirliliği ile mücadele de önemli bir araç olması, tahsilinin kolaylığı, mükellef sayısının fazlalığı ve vergi güvenlik önlemleri nedeniyle motorlu taşıtlar vergisi önemli bir vergi potansiyeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de motorlu taşıtlar vergisi ilk olarak 28 Şubat 1957 tarihinde kabul edilerek, 1 Mart 1957 tarihinde 6936 sayılı "Hususi Otomobil Vergisi Kanunu" ile yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile belediyelere veya trafik şube bürolarına kayıtlı veya tescil edilmiş bulunan hususi otomobiller ve kamyonetler vergi kapsamına alınmıştır. Verginin mükellefi ise adlarına hususi otomobil ve kamyonet kayıtlı veya tescilli olan gerçek ya da tüzel kişilerdir.

1963 yılında genel vergi reformu kapsamında, motorlu kara taşıtları üzerinden 6936 sayılı Kanun gereğince alınan "Hususi Otomobil Vergisi" ile 232 sayılı Kanunla değişik 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu gereğince alınan "Trafik Resmi" birleştirilip, 197 sayılı "Motorlu Kara Taşıtları Vergisi" adı altında tek mükellefiyet haline getirilmiştir. Özel otomobiller üzerinden alınan orijinal bir servet vergisi niteliğindeki Hususi Otomobil Vergisi, 18.02.1963 tarih ve 197 sayılı Kanunla bütün motorlu kara taşıtlarını kapsayacak şekilde "Motorlu Kara Taşıtları Vergisi" haline dönüştürülmesi ile otomobillerin yanı sıra, minibüsler, otobüsler, arazi taşıtları, kamyonlar, paneller, kaptıkaçtı ve motosikletler de vergilemeye dahil edilmişlerdir.

28.01.1980 tarih ve 2348 sayılı Kanunla özel amaçla kullanılan yat, kotra ve her türlü motorlu tekneler ile bazı istisnalar dışında uçak ve helikopterler de verginin konusuna dahil edilmiş ve Kanunun kapsamı genişletilerek, adı da "Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu" olarak değiştirilmiştir.

Motorlu taşıtlar vergisi yönetimi kolay, vergi kayıp ve kaçağının nispeten az olduğu bir vergidir. Ancak motorlu taşıtlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı hiçbir zaman önemsenecek bir boyuta da ulaşmamıştır.

Motorlu taşıtlar vergisi ile ilgili olarak son yıllarda yaşanan gelişmelerden biri de bu vergiyi bir çevre vergisi olarak görme eğilimidir. Çevre vergileri çevre sorunları ile mücadele etmek ve çevrenin daha etkin bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla kullanılabilen iktisadi araçlar içinde önemli

bir grubu oluşturmaktadır. Bu vergiler çevreyi kullanan ve kirletene bedelini ödetmeyi öngören bir mekanizmaya dayandırılmaktadır. Böylece çevre vergileri mali amacının yanı sıra ekolojik amaçlarda güden vergiler olmaktadır. Günümüzde de motorlu taşıt kullanımının yaygınlaşması, hava ve gürültü kirliliğinden başlayarak çok ciddi çevre sorunlarına yol açmaktadır. Bunun sonucunda da bazı ülkelerde motorlu taşıtlar vergisinin hesaplanmasında ölçüt olarak aracın çevreye verdiği zararın, tespitinde örneğin karbondioksit emisyon oranının kabul edildiğini görülmemektedir. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda da EURO normlarını sağlayan katalitik konvertör sistemiyle donatılmış taşıtlar ile elektrikli ve hibrid taşıtlara yönelik vergi miktarı üzerinden bir takım indirimlerin olduğu da görülmektedir.

Verginin Konusu

197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun "Verginin Mevzuu" başlıklı 1. maddesinde; "Bu Kanunun 5. ve 6. maddelerinde yazılı tarifelerde yer alan;

a. Karayolları Trafik Kanununa göre trafik şube veya bürolarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan motorlu kara taşıtları,
b. Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş uçak ve helikopterler motorlu taşıtlar vergisine tabidir." hükmü yer almaktadır.

Anılan Kanunun ilgili maddesi gereği verginin konusunu ilgili kurum ve kuruşlara tescil yapılmış motorlu kara ve hava taşıtları oluşturmaktadır. Bir servet unsuru olan motorlu taşıtları vergilendiren motorlu taşıtlar vergisinin konusunun temel unsuru taşıtın "motorlu" olmasıdır. Dolayısıyla motorlu olmayan taşıtlar verginin kapsamına girmemektedir. Motorlu taşıtların vergiye tabi tutulabilmesi için ikinci önemli koşul vergiye konu motorlu taşıtın Kanunun 5. ve 6. maddelerinde sayılmış olmasıdır. Dolayısıyla tarifelerde sayılmayan traktörler ve motor gücü 100 cm^3 altındaki motosikletler ile motorlu deniz taşıtları motorlu taşıtlar vergisine tabi değildirler.

Bununla birlikte motorlu kara ve hava taşıtlarının verginin konusunu oluşturabilmeleri için ilgili kurum ve kuruluşlara kayıt ve tescil edilmiş olmaları ve ilgili tarifede yer almaları gerekmektedir.

dikkat

Liman veya belediye siciline kayıt ve tescil edilmiş olan motorlu deniz taşıtları 5897 sayılı Kanunun 2. maddesiyle 30.06.2009 tarihinden itibaren motorlu taşıtlar vergisi konusu dışında bırakılmıştır.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ilgili hükümlerine göre trafik şube veya bürolarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan ve Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 5. maddesinde yazılı (I) sayılı tarifede yer alan otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri ile motosikletler, 6. maddesinde yazılı (II) sayılı tarifede yer alan minibüs, panelvan ve motorlu karavanlar, otobüs ve benzerleri, kamyonet, kamyon, çekici ve benzerleri, (I) sayılı tarife dışında kalan bilimum motorlu kara taşıtları ve Türk Kuşu ile Türk Hava Kurumu'na ait olanlar hariç olmak üzere, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş olan ve Kanunun 6. maddesinde yazılı (IV) sayılı tarifede yer alan uçak ve helikopterler motorlu taşıtlar vergisinin konusunu oluşturmaktadır.

- Otomobil, yapısı itibarıyla, sürücüsü dahil en fazla sekiz / dokuz oturma yeri olan ve insan taşımak için imal edilmiş bulunan motorlu taşıttır.
- Arazi taşıtı, karayollarında yolcu veya yük taşıyabilecek şekilde imal edilmiş olmakla beraber bütün tekerlekleri motordan güç alan veya alabilen motorlu taşıtlardır.

Vergiyi Doğuran Olay ve Verginin Mükellefi

Motorlu taşıtlar vergisinde mükellefiyete ilişkin hükümler Kanunun 3, 7 ve 8. maddelerinde düzenlenmiştir. Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 3. maddesinde "Motorlu taşıtlar vergisinin mükellefi; trafik sicili ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca tutulan sivil hava vasıtaları sicilinde adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek ve tüzel kişilerdir" ifadesi yer almaktadır. Mükellefiyetin başlaması başlığını taşıyan 7. madde ile mükellefiyetin sona ermesi başlığını taşıyan 8. madde vergilendirme sürecinin iki önemli aşamasına ilişkin hükümler içermektedir.

Anılan Kanunun 7. maddesine göre vergi mükellefiyeti motorlu taşıtın trafik sicili ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından tutulan sivil hava vasıtaları siciline kayıt ve tescil ile başlamaktadır. Motorlu taşıtlar vergisinde vergileme sürecinde vergiyi doğuran olay olarak ifade edilen ilgili sicile kayıt ve tescil;

a. Takvim yılının ilk altı ayı içinde yapılmış ise, yeni kayıt ve tescil edilen taşıtlarda mükellefiyet kayıt ve tescilin yapıldığı takvim yılı başında; takvim yılının son altı ayı içinde yapılmış ise, son altı aylık dönemin başından itibaren,

b. Kayıt ve tescili olup da devir ve temlik sebebiyle kayıt ve tescil yapılan taşıtlarda mükellefiyet, değişiklik takvim yılının ilk altı ayında yapılmış ise takip eden son altı aylık dönemin başından; son altı ayında yapılmış ise takip eden takvim yılı başından itibaren başlamaktadır.

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun "Mükellefiyetin Sona Ermesi" başlıklı 8. maddesinde "Motorlu taşıtların trafik sicili ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından tutulan sivil hava vasıtaları siciline ait kayıtların silinmesi halinde, silinme takvim yılının ilk altı ayı içinde yapılmış ise ikinci altı aylık dönemin başından, ikinci altı aylık dönem içinde yapılmışsa takip eden takvim yılı başından itibaren mükellefiyetin sona ereceği" hüküm altına alınmıştır. İster yeni (sıfır - tescilsiz) ister kullanılmış (ikinci el - tescilli) olsun motorlu taşılar vergisi mükellefiyeti motorlu kara taşıtını satın alanın ilgili trafik tescil kaydının yılın ilk altı ayı veya ikinci altı ayı içinde yapılmasına göre değişmekte ve adına tescil edilmesi ile başlamakta tescilin silinmesi ile sona ermektedir.

Motorlu taşıtlar vergisinin mükellefiyetine ilişkin olarak yukarıda verilen açıklamalardan da anlaşıldığı üzere, verginin doğru ve eksiksiz bir şekilde tahsili aşamasında, vergide mükellefiyetin başlaması ve sona ermesine ilişkin hükümler oldukça önemlidir. Uygulamada, ilk defa kayıt ve tescili yapılan motorlu kara taşıtları için yükümlülüğün başlaması ile kayıt ve tescil ediliş olup da devir ve temlik nedeniyle kayıt ve tescilinde değişiklik yapılan motorlu kara taşıtları açısından yükümlülüğün başlaması aşamasında bir takım farklılıklar söz konusu olduğu unutulmamalıdır.

Motorlu Taşıtlar Vergisinde İstisnalar

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda vergi dışı bırakılmış taşıtları beş grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilk dördü "istisnalar" başlığını taşıtan 4. maddede, beşincisi ise "Vergileme Ölçü ve Haddeleri" başlığını taşıyan 6. maddesinde yer almaktadır. Her ne kadar anılan yasada istisna terimi kullanılmış olsa da bunların aslında birer muafiyet olduğu da düşünülebilir. Çünkü ilgili maddelerdeki hükümler ile vergi mükellefiyetine getirilen sınırlamada verginin konusundan ziyade verginin mükellefi esas alınmıştır. Ayrıca Motorlu taşıtlar vergisi ile ilgili muaflık ve istisna hükümlerinin, sadece bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenleneceği Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda yer almayan istisna ve muaflıklar hükümsüz olduğu ifade edilmiştir.

Kamu Kurumlarına Ait Taşıtlar

Genel ve özel bütçeli idareler, sosyal güvenlik kurumları ile il özel idareleri, belediyeler, köy tüzel kişilikleri ile bunların üyesi oldukları mahalli idare birlikleri ve Türkiye Kızılay Derneği adına kayıt ve tescil edilen taşıtlar (bu idarelere bağlı olup, ayrı tüzel kişiliği olan işletmeler ile özel kanunlarında malları Devlet malı sayılmış olan kuruluşların taşıtları hariç) motorlu taşıtlar vergisine tabi değildir.

Diplomatlara Ait Taşıtlar

Karşılıklı olmak şartiyla, yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçilik ve konsolosluklarıyla, elçi, maslahatgüzar ve konsoloslarına (Fahri konsoloslar hariç) ve o devletin uyruğunda bulunan elçilik ve konsolosluk memurlarına ve merkezi Türkiye'de bulunan uluslararası kurullar ile bu kurulların yabancı uyruklu memurlarına ve resmi bir görev için yurda gelen delege ve heyetlere ve bu heyetlere mensup yabancı uyruklu kişilere ait taşıtlar motorlu taşıtlar vergisine tabi değildir.

Malül ve Engellilere Ait Taşıtlar

Malül ve engellilere ait motorlu taşıtlara ilişkin vergi kolaylığı düzenlenirken engellilik derecesine göre bir ayrım yapılmıştır. Engellilik oranı % 90 ve daha fazla olan malûl ve engellilerin adlarına kayıtlı taşıtlar ile diğer malûl ve engellilerin, bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtlar vergi dışında tutulmuştur.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna İntikal Eden Bankalara Ait Taşıtlar

18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu hükümlerine göre temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimleri veya hisseleri kısmen veya tamamen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna intikal eden bankalara, tasfiyeleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu eliyle yürütülen müflis bankaların iflâs idarelerine ait taşıtlar motorlu taşıtlar vergisinden müstesnadır.

Türk Kuşu ya da Türk Hava Kurumuna Ait Uçak ve Helikopterler

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun "Vergileme Ölçü ve Haddeleri" başlığını taşıyan 6. maddesinde parantez içinde yer alan hükümle Türk Kuşu ve Türk Hava Kurumuna ait uçak ve helikopterlerin bu vergiye tabi olmadığı ifade edilmiştir.

Öğrenme Çıktısı

2 Motorlu taşıtlar vergisinde mükellef, konu ve vergiyi doğuran olayı ifade edebilme
3 Motorlu taşıtlar vergisinde istisna açıklayabilme

Araştır 2

Elektrikli motora sahip taşıtlar motorlu taşıtlar vergisinin konusuna girmekte midir? Araştırınız?

İlişkilendir

197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu ile ilgili son değişikliklere Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının http://www.gib.gov.tr sitesinden ulaşarak öğrendiğiniz bilgiler ile ilişkilendiriniz.

Anlat/Paylaş

Yeni (tescilsiz) ve kullanılmış (tescilli – ikinci el) motorlu taşıtların satış ve devir işlemleri hangi kurum / kuruluş tarafından yapılmaktadır? Açıklayın.

MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİNİN TARHI

Motorlu taşıtlar vergisinin matrahı ilgili 197 sayılı Kanunun 5. maddesindeki (I) sayılı tarife, 6. maddesindeki (II) ve (IV) sayılı tarifeler ile Geçici 8. maddesindeki (I/A) sayılı tarifede yer alan taşıtlar için ödenecek vergi miktarları üç ayrı tarife şeklinde tespit edilmiştir.

Motorlu Taşıtlar Vergisinin Matrahı ve Tarife Yapısı

Motorlu taşıtlar vergisi spesifik matrahlı bir yapıya sahiptir. Bu nedenle advalorem matrahlara uygulanan bir vergi oranından bahsetmek mümkün değildir. Spesifik matrahların her bir taşıt için maktu vergi miktarı şeklinde tarife olarak düzenlenmesi her ne kadar vergiye uygulama kolaylığı sağlasa da vergi adaleti açısından bazı olumsuzlukları bünyesinde barındırmaktadır.

Bir taşıtın motorlu taşıtlar vergisinin konusuna girebilmesi için motorlu olması yeterli değildir. Taşıt motorlu olmasının yanında ilgili Kanunda yer alan tarifede sayılması gerekmektedir. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunundaki (I), (II) ve (IV) sayılı tarifeler şu şekilde düzenlenmiştir.

(I) Sayılı Tarife: Bu tarife **otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri ile motosikletleri** kapsamına almıştır. Motorlu taşıtlar vergisinin I Sayılı tarifesine giren taşıtların (Otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri ile motosikletler) kayıt ve tescil tarihi vergi miktarını değiştirmektedir. Öyle ki 31/12/2017 tarihinden (bu tarih dahil) önce kayıt ve tescil edilen otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzeri taşıtlar, 197 sayılı Kanunun Geçici 8. maddesinde düzenlenen tarifeye göre vergilendirilmektedir. Bu tarifeye göre vergi miktarı tarifede yer alan taşıtların yaş ve silindir hacmi esas alınarak belirlenmiş-

tir. Buna karşın 01/01/2018 tarihinden (bu tarih dahil) sonra kayıt ve tescil edilen otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzeri taşıtlar ile motosikletler ise anılan Kanunun 5. maddesinde yer alan hükümlere göre vergilendirilmektedir. Kanunun 5. madde hükmüne göre vergi miktarını yaş ve silindir hacmi yanında taşıtın değeri de etkilemektedir.

(I) sayılı tarifede yer alan otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerlerinde, ilk kayıt ve tescil edildiği tarih itibarıyla taşıt değerine isabet eden satır, sonraki yıllarda da bu taşıtın vergi tutarlarının belirlenmesinde esas alınmaktadır. Ayrıca (I) sayılı tarifede yer alan ve sadece elektrik motoru olan taşıtlar belirli kw güç esas alınarak vergiye tabi tutulmuştur. Ancak bu araçların vergi tutarı elektrikli olmayan ve (I) sayılı tarife de yer alan taşıt değerlerine ve yaşına isabet eden vergi tutarlarının %25'i oranında vergilendirilmektedir.

(II) Sayılı Tarife: (II) sayılı tarife, daha çok ticari amaçlı kullanımlara yönelik, (I) sayılı tarifenin dışında kalan diğer kara taşıtlarına ilişkin düzenlenmiştir. Bu tarifede **minibus, panel van ve motorlu karavanlar, otobüs ve benzerleri ile kamyonet, kamyon çekici ve benzerleri** yer almaktadır. Tarifede taşıtın yaşı ile türüne göre silindir hacmi, oturma yeri ve azami toplam ağırlıklar dikkate alınarak vergi miktarı belirlenmektedir.

(IV) Sayılı Tarife: (IV) sayılı tarife, **uçak ve helikopterlerden** oluşan motorlu hava taşıtlarından oluşmaktadır. Bu tarifede yer alan hava taşıtları için vergi miktarı hava taşıtının yaşına ve azami kalkış ağırlıklarına göre değişmektedir.

197 sayılı Kanunun 10. maddesinin; ikinci fıkrasında, "Her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan taşıt değerleri ve vergi miktarları o yıl için Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerleme oranında artırılır." hükmüne, dördüncü fıkrasında ise, "Taşıt değerlerinin hesabında yüz Türk lirasına, ödenmesi gereken vergi miktarlarında ise bir Türk lirasına kadar olan kesirler dikkate alınmaz." hükmüne yer verilmiştir.

Anılan Kanunda yer alan tarifelerin içerik ve vergi miktarlarının kanun tarafından belirlenmesi esas olmakla birlikte tarifelerde her yıl için belirlenen vergi miktarının yıllar itibarıyla artışı belirli esaslara bağlanarak otomatik artan hale getirilmiştir.

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 10. maddesinde "her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan vergi miktarları o yıl için Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeni değerleme oranında artırılır. Ayrıca Cumhurbaşkanı;

a. Yeniden değerleme oranının % 50'den fazlasını geçmemek, % 20'sinden de az olmamak üzere yeni oranlar tespit etmeye,
b. EURO normlarını sağlayan katalitik konvertör sistemi ile teçhiz edilmiş taşıtlarda tespit edilen bu oranı veya vergi miktarını % 50 nispetine kadar indirmeye, yetkilidir." hükmü bulunmaktadır.

Tarifeler topluca gözden geçirildiğinde; aslında bunların birden fazla kriterli olarak hazırlandığı görülmektedir. Her tarifede yer alan kriterlerden biri aracın yaşıdır. Buna uygun olarak, taşıt eskidiği ölçüde vergi azalmakta, daha yeni taşıtlarda ise nispeten yüksek vergilemeye gidilmektedir. Tarifelerde bulunan ikinci kriter ise araç türüne göre değişmektedir. Yine sadece (I) sayılı tarifede sayılan motorlu taşıtlar için taşıtın değeri üçüncü bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin (I) sayılı tarifede taşıtların için motor silindir hacmi, yaş ve değer esas alınmışken, (II) sayılı tarifede ise kamyonet vb için azami toplam ağırlık, otobüs vb için oturma yeri kapasitesi kriter olarak saptanmıştır.

Verginin Tahakkuku ve Ödenmesi

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunun 9. maddesi uyarınca "tahakkuk ettirilen vergi ayrıca mükellefe tebliğ olunmaz vergi, tahakkuk ettirilen günde tebliğ edilmiş sayılır" hükmünden hareketle motorlu taşıtlar vergisinin tahakkuk ettirilmesi için ayrıca tebliğ edilmesine gerek yoktur Beyana dayalı vergilerde verginin tahakkuku tahakkuk fişinin tebliği / beyannamesinin elektronik ortamda verilmesi ile gerçekleşirken motorlu taşıtlar vergisi kendiliğinden tahakkuk etmektedir.

dikkat

Ödenecek olan motorlu taşıtlar vergisinin mükelleflere tebliğ edilmemesinin nedeni vergiye konu motorlu taşıtın yaş, silindir hacmi ve değer vb. kriterler dikkate alınarak belirlenen tarifelerin her yıl idarece yeniden düzenlenmesi ve ödenecek verginin bu şekilde belirlenmesidir.

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun "Verginin Tarh Tebliğ ve Ödenmesi" başlıklı 9. maddesine göre "vergi, taşıtların kayıt ve tescilinin yapıldığı yerin vergi dairesi tarafından her yıl ocak ayının başında yıllık olarak tahakkuk ettirilmiş sayılır. Ancak yıl içinde Kanunun 10. ve 11. maddeleri gereğince vergi miktarlarında bir değişiklik olması halinde, bu değişikliğe göre ödenecek vergi; değişiklik takvim yılının ilk altı ayı içinde yapılmış ise takip eden son altı aylık dönemin başında, son altı ayında yapılmış ise takip eden takvim yılı başında tahakkuk ettirilmiş sayılır." hükmü yer almaktadır. Yıllık olarak her yıl ocak ayında tahakkuk eden vergi iki eşit taksitte **ocak** ve **temmuz** aylarında ödenmektedir.

Ayrıca anılan Kanunun 11. maddesinde ise, "yıl içinde taşıtın vergilendirilmesine esas olan model yılı, cinsi, motor silindir hacmi, azami toplam ağırlığı ve azami kalkış ağırlığı gibi unsurlardan herhangi birisinde, verginin artırılması veya azaltılmasını gerektiren bir değişiklik olduğu takdirde, bu değişiklik takvim yılının ilk altı ayı içinde yapılmış ise takip eden son altı aylık dönemin başında, son altı ayında yapılmış ise takip eden takvim yılı başından itibaren dikkate alınır ve vergi, yeni duruma göre ödenir." hükmü bulunmaktadır.

Motorlu kara taşıtlarının mülkiyeti ile ilgili bir mali yükümlülük olan motorlu taşıtlar vergisi ile ilgili son olarak Kanunun 5. maddesinin son fıkrasında düzenlenen "Kasko Sigortası Değeri Uygulaması" mülkiyet aşamasında bazı durumlarda ödenen vergi miktarını etkilediği için önem arz etmektedir.

dikkat

I) sayılı tarifede yer alan otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerlerine ait vergi tutarlarının Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği tarafından her yılın ocak ayında ilan edilen kasko sigortası değerlerinin %10'unu aşması halinde, taşıtlara ait vergi tutarlarını, bir önceki satırdaki aynı yaş grubunda bulunan taşıtlara isabet eden vergi tutarı olarak belirlemeye, bu oranı %4'e kadar indirmeye ve kanuni oranına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Vergi Güvenlik Önlemleri

Trafik sicil memurları ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı sivil hava vasıtaları sicil memurları kayıt ve tescil ettikleri motorlu taşıtları, bu taşıtların cins, nevi, nitelikleri ve kullanış maksatları ile verginin alınmasına esas olabilecek diğer bilgileri ve bunlarda meydana gelen değişiklikleri, kayıt ve tescilin yapıldığı ve değişikliğin tespit olunduğu tarihten itibaren bir ay içinde ilgili vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

Bu mecburiyetleri yerine getirmeyen trafik sicil memurları ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı sivil hava vasıtaları sicil memurları hakkında 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 150. maddesinin 1-3 bendinde yazılı olanlar için uygulanan ceza hükmolunur.

Motorlu Taşıtlar Vergisi mükellefleri, adlarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan taşıtları, bu taşıtların cins, nevi, niteliklerini ve kullanış maksatları ile verginin alınmasına esas olabilecek diğer bilgileri ve bunlarda meydana gelen değişiklikleri, kayıt ve tescilin yapıldığı veya değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren bir ay içinde ilgili vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

Bu mecburiyetlere riayet etmeyenler hakkında 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 352. maddesine bağlı usulsüzlük cezalarına ait cetvelin (İhtar 2) sırasına göre ceza kesilmektedir.

Noterler, trafik sicil memurları ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı sivil hava vasıtaları sicil memurları gibi taşıtların her türlü satış ve devir işlemlerini yapanlar, motorlu taşıtların her türlü satış veya devir işlemlerini yapmadan önce, bu taşıtlara ait o güne kadar ödenmemiş motorlu taşıtlar vergileri ile gecikme zamları, gecikme faizleri ve vergi cezalarının ödendiğini gösterir belgeyi istemeye mecburdurlar.

Taşıtlarla ilgili fenni muayene komisyonları, fenni muayene yapma yetkisi verilen gerçek ve tüzel kişiler ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı sivil havacılık genel müdürlüğü taşıtların fenni muayeneleri yapmadan, uçuşa elverişli belgelerini vermeden önce, verginin ödenip ödenmediğini araştırmak zorundadırlar.

Vergisi ödenmemiş veya 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48. madde hükmüne göre taksitlendirilmemiş taşıtlara ait fenni muayene yapılmamakta, uçuşa elverişli belgesi verilmemektedir.

Öğrenme Çıktısı

4 Motorlu taşıtlar vergisinin matrahını tespit edebilme
5 Verginin ödenmesi ve tarifeleri ifade edebilme

Araştır 3

Motorlu taşıtlar vergisinde vergi, mükellefin beyanı üzerine mi tarh olmaktadır? Araştırınız.

İlişkilendir

197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunun 5. ve 6. maddelerinde yer alan tarifeler ile ilgili son değişikliklere Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının http://www.gib.gov.tr sitesinden ulaşarak öğrendiğiniz bilgiler ile ilişkilendiriniz.

Anlat/Paylaş

Motorlu taşıtlar vergisinde elektrikli ve hibrit taşıtlara vergi avantajı sağlanmakta mıdır? Açıklayınız.

VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNİN TÜRK VERGİ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖZELLİKLERİ

Veraset ve intikal vergisi, veraset yolu (ölüme bağlı tasarruflar) ile sağlar arasında ivazsız (karşılıksız) olarak gerçekleşen servet transferlerini konu alan, subjektif, özel nitelikli ve dolaysız bir servet vergisidir. Verginin subjektif olması mükelleflerin kişisel ve ailevi durumları ile çeşitli kişisel koşullarını dikkate almasından, özel niteliği sadece servet transferlerini konu edinmesinden ve dolaysız niteliği ise verginin başkasına yansıtılammamasından kaynaklanmaktadır.

Servetin ivazsız bir şekilde el değiştirmesi ölüm veya intikal şeklinde olmaktadır. Veraset ve intikal vergisi de bu ayrıma uygun şekilde, ölüm nedeniyle el değiştirmeye bağlı olarak "veraset" sağlararası el değiştirmeye bağlı olarak "intikal" tipine ayrılmaktadır. Dolayısıyla veraset ve intikal vergisi adından da anlaşılacağı üzere ivazsız el değiştirmenin her iki türünü de kapsama almaktadır. Bu şekilde biri diğerinin yerine geçecek şekilde tercih edilerek gerçekleşebilecek vergiden kaçınma yolu engellenmiş olmaktadır.

dikkat

Veraset ve intikal vergisi veraset vergisi ve intikal vergisi olmak üzere birbirini tamamlayan iki vergiden oluşmaktadır.

Veraset yoluyla intikalleri vergilendirmenin iki yöntemi vardır. Bunlar, tereke vergisi ve miras payı vergisidir.

Veraset vergisinin mevzuatımızdaki uygulama biçimi olan miras payı vergisinde, tereke bütün olarak vergilendirilmez. Bu yöntemde terekeden mirasçılara intikal eden paylar vergilendirilmektedir. Tereke miras paylarına bölünmekte, vergi mirasçıların payları üzerinden hesaplanmaktadır. Ülkemizde uygulanmakta olan Veraset ve İntikal Vergisi kanununda benimsenen sistem miras payları üzerinden vergilendirme yöntemidir. Bu yöntem mirasçının vergi ödeme gücünü belirlemeye imkan vermesi nedeniyle tercih edilen bir sistemdir. Bu yöntem ile vergiye subjektif bir karakter kazandırılmakta ve mirasçıların vergi ödeme gücündeki artışın vergilendirilmesi sağlanmaktadır.

✓ Miras Payı Vergisi, ölüm dolayısıyla mirasçılara intikal eden miras paylarının vergilendirildiği sübjektif bir servet vergisidir.

Veraset ve intikal vergisi ilk olarak 1926 yılında yürürlüğe girmiştir. Günümüzde yürürlükte olan Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu 08.06.1959 tarih ve 7338 sayılıdır. Bu tarihten bu yana kanunda çeşitli değişiklik yapılarak son halini almıştır.

Servetin ivasız el değiştirmesinin vergiye tabi olmasının nedeni, kişinin herhangi bir fedakarlığa katlanmadan servetinde (ödeme gücünde) artış meydana gelmesine dayandırılmaktadır.

Veraset ve intikal vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı son derece düşüktür. Diğer vergilere kıyasla daha uygun koşullarda ödeme imkanı getiren bu verginin toplam vergi gelirleri içindeki payı binde 1 civarındadır.

Verginin Konusu ve Mükellefi

Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset yoluyla veya herhangi bir suretle ivazsız (karşılıksız) bir şekilde bir şahıstan diğer şahsa intikali veraset ve intikal vergisinin konusuna girer.

Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahısların yabancı memleketlerde aynı yollardan mal edinmeleri de veraset ve intikal vergisine tabidir. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilerin Türkiye sınırları dışında bulunan mallarının, veraset yoluyla veya ivazsız bir şekilde Türkiye'de ikametgâhı olmayan yabancı şahıslara intikali bu verginin konusuna girmemektedir.

Türkiye'de ikamet eden yabancı bir şahsa intikali ise veraset ve intikal vergisinin konusuna girer. Öte yandan, Türkiye sınırları içinde bulunan malların ivazsız (karşılıksız) intikali, uyruğuna bakılmaksızın vergileme kapsamına alınmıştır. Örneğin, yabancı bir şahıstan yine yabancı bir şahsa Türkiye'de bulunan malın ivazsız intikali (karşılıksız) veraset ve intikal vergisine tabidir.

Veraset ve intikal vergisinin mükellefi, veraset yoluyla veya ivazsız (karşılıksız) bir suretle mal intikal eden gerçek ve tüzel kişilerdir.

Ayrıca, 5602 sayılı Kanunda tanımlanan şans oyunları ile gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazananlara ödenen ikramiyeler üzerinden kesilen vergilerin sorumlu durumunda olan kişi veya kurumlarca beyan edilmesi gerekmektedir.

Vergiyi Doğuran Olay

Veraset ve intikal vergisi uygulamasında vergiyi doğuran olay, 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 2. maddesinde tanımı yapılan malların yukarıda belirtilen kişilere veraset yoluyla veya her ne şekilde olursa olsun ivazsız bir suretle intikal etmesidir.

Buna göre, vergiyi doğuran olay;

- Bir kişinin ölümü,
- Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre hukuken ölümüne karar verilmesi (gaiplik) veya,
- Bir kişiye hayatta iken yapılan bağış vb. ile meydana gelmektedir.

Bir kimsenin ölümü üzerine mirası (malları, hakları ve borçları), Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre mirasçılarına geçer. Mirasçılık ya kanuna ya da murisin iradesine dayanır. Kanuna dayanan mirasçılığa "kanuni mirasçılık", murisin iradesine dayanan mirasçılığa da "mansup mirasçılık" denir.

> Gaiplik, bir kimsenin ölüm tehlikesi içinde iken kaybolması veya yakınlarının bilgisi dışında uzun bir süre yok olması ve kendisinden haber alınamaması nedeniyle ölmüş olabileceği kanısıyla, yakınlarının başvurusu üzerine mahkeme tarafından öldüğüne karar verilmesidir.

Veraset ve İntikal Vergisinde Muafiyetler ve İstisnalar

7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun3. ve 4. maddelerinde çeşitli gerekçelerle oldukça geniş bir istisna ve muafiyet listesi öngörülmüştür.

Muafiyetler

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda yer alan muafiyetler; kamusal muafiyetler, kamu yararı amacı güden teşekküllere sağlanan muafiyetler ve diplomatik muafiyetler şeklinde üç ana başlık altında toplanabilir.

Bu kapsamda;

- Kamu kuruluşları, emekli ve yardım sandıkları, sosyal sigorta kurumları, kamuya yararlı sayılan dernekler, siyasi partiler ve bunlara ait olan veya bunların aralarında kurdukları kuruluşlardan kurumlar vergisine tabi olmayanlar,
- Yukarıda sayılanların dışında kalan tüzel kişilere ait olup kamu yararı için; ilim, araştırma, kültür, sanat, sağlık, eğitim, din, hayır, imar, spor gibi alanlarda faaliyette bulunmak amacıyla kurulan kuruluşlar,

- Yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları (fahri konsoloslar hariç) ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o devletin uyruğunda bulunan memurları ve Türkiye'de resmi bir göreve memur edilenler ve bu sayılanların aile bireyleri, veraset ve intikal vergisinden muaftır.

İstisnalar

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 4. maddesinde yer alan istisnalar aşağıda belirtilmiştir:

- Veraset yoluyla intikal eden ev eşyası ile murise ait kişisel eşyalar ve aile hatırası olarak korunan tablo, kılıç, madalya gibi eşyalar,
- Veraset yoluyla intikal eden malların, evlatlıklar da dâhil olmak üzere çocuklar ve eşten her birine düşen miras paylarının (2020 yılı için) 306.603 TL'si, eşin yalnız başına mirasçı olması halinde ise kendisine isabet eden miras payının (2020 yılı için) 613.582 TL'si,
- Örf ve âdete göre verilmesi gelenek olmuş hediye, cihaz, yüzgörümlüğü ve drahomalar (gayrimenkuller hariç),
- Bütün sadakalar,
- İvazsız suretle intikallerin (2020 yılı için) 7.060 TL'si,
- Para ve mal üzerine düzenlenen yarışma ve çekilişler ile 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunda tanımlanan şans oyunlarında kazanılan ikramiyelerin (2020 yılı için) 7.060 TL'si,
- Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 3. maddesinin (a) ve (b) bentleri kapsamına giren kişilerin statüleri gereğince amaçları doğrultusunda usulüne uygun olarak yaptıkları yardımlar,
- Kamu idare ve müesseseleri ile 3569 sayılı Bankalar ve Devlet Müesseseleri Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülü Hakkındaki Kanuna tabi müesseseler ve kamu menfaatine yararlı derneklerden ve emekli ve yardım sandıklarından veya bu mahiyetteki kurumlardan;
  - Dul ve yetimlere bağlanan aylıklar ile bu aylıklar dışında verilen emekli ikramiyeleri,
  - Dul ve yetimlere verilen evlenme ikramiyeleri,
  - Hizmet sürelerini doldurmamış bulunanların dul ve yetimlerine aylık yerine toptan yapılan ödemeler,
  - Harp malulleri ile şehit yetimlerine tekel beyiyelerinden ödenen paralar,
- Savaşta veya görev gereği çıkan çatışmalarda, manevra ve eğitimlerde veya bunlarda aldığı yaralar sonucunda ölen subay, astsubay ve erlerin (jandarmalar dahil) ve yine görev sırasında ölen güvenlik mensuplarının çocukları ile eşlerine ve anne-babalarına intikal eden bütün malların değerleri toplamından, veraset yoluyla intikallerde eş ve çocuklara tanınan istisna tutarının bir katı,
- Borçlar Kanununun 242. (11.01.2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 292. maddesi) maddesine göre rücu koşulu ile yapılan bağışlarda, bağışlananın bağışlayandan önce ölümü halinde, bağışlayana rücu eden bağışlanmış mallar,
- Sağlar arasında ivazsız suretle meydana gelen intikaller hariç olmak üzere kuru mülkiyet halinde intikal eden mallar (kuru mülkiyet halinde kaldığı sürece),
- Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara kuruluşu için veya kurulduktan sonra tahsis olunan mallar,
- Plaka sınırlaması uygulanan illerde, Cumhurbaşkanı Kararı ile yetkili kılınan trafik komisyonlarınca ticari plaka satışından elde edilen paralardan ticari plaka sahiplerine dağıtılan paralar,
- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının veraset ve intikal yoluyla devir ve iktisabına ilişkin işlemler,
- Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idareler bütçelerinden kamu iktisadi teşebbüslerine yapılacak iktisadi transferler ve yardımlar,
- 28.03.2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve yatırım Sistemi Kanunu kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının hak kazanılan kısımları.

Veraset ve İntikal Vergisinde Vergilendirme Süreci

Veraset ve intikal vergisi hem mükellef hem de idare tarafından yapılan değerlemeler sonucunda, mükellef tarafından tespit ve beyan edilen matrah ile idarece belirlenen matrah üzerinden tarh olunmaktadır.

Veraset ve intikal vergisi, esas itibariyle, mükelleflerin beyanı üzerine tarh ve tahakkuk ettirilmektedir. Ancak 5602 sayılı gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerin vergilendirilmesinde kaynakta kesinti yoluna gidilmiştir.

Bu durumda;

- Veraset yoluyla intikal eden malların vergilendirilmesi mükelleflerce beyanname verilerek,
- Sağlar arasında gerçekleşen bağışların vergilendirilmesi yine mükelleflerce beyan edilerek,
- Şans oyunları ile yarışma ve çekilişlerden kazanılan ikramiyelerin vergilendirilmesi ise, ödemeyi yapanlarca ikramiyelerden kaynakta kesinti yapılarak, gerçekleştirilmektedir.

Verginin Matrahı ve İlk Tarhiyat

Veraset ve intikal vergisinin matrahı, ilgili Kanunun 10. maddesine göre, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değeridir. Ancak, mükellefler veraset ve intikal vergisi konusuna giren malları değerlerken Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda öngörülmüş değerleme ölçütlerini kullanacaklardır. Söz konusu yasada bir değerleme ölçüsü öngörülmemiş mallar için anılan Kanunun servetlerin değerlenmesine ilişkin kuralları dikkate alınmaktadır. Bu değerleme ölçütleri şu şekildedir:

a. Ticari sermaye; bilanço esasına göre defter tutanlarda ölüm tarihine takaddüm eden takvim yılı bilançosuna göre bulunacak öz sermaye, ticari sermayedir. Mükellefler isterlerse ölüm günü itibariyle çıkaracakları bilançoyu esas alarak öz sermayelerini tespit edebilirler. İşletme esasına göre defter tutanlarla götürü mükellefiyete tabi olanlarda ticari sermaye olarak murisin ölüm tarihindeki ticari varlığı beyan edilir. Öz sermaye veya ticari varlık, bu maddedeki esaslara göre bu maddede hüküm olmıyan hallerde Vergi Usul Kanununun iktisadi işletmelere dahil kıymetleri değerleme ile ilgili ikinci bölümündeki esaslara göre tespit olunur.

b. Gayrimenkuller ticari işletmeye dahil olsun veya olmasın Emlak Vergisine esas olan değerle değerlenir.

c. Menkul mallar ve gemiler rayiç bedelle değerlenir.

d. Esham; borsada kayıtlı ise ölüm tarihine takaddüm eden üç yıl içindeki en son muamele değeri ile değerlenir. Borsada kayıtlı değil ise veya kayıtlı olup da üç yıl içinde muamele görmemiş ise itibari değerle değerlenir.

e. Tahvilat; Vergi Usul Kanununun 266. maddesindeki hükümlere göre değerlenir.

f. Yabancı paralar; borsa rayici ile borsada rayici yoksa Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit olunacak kura göre değerlenir.

g. Haklar; tescile tabi bilumum hakların değeri tesisleri sırasında tapu siciline kaydedilen değerdir.

Tapu sicilinde bedeli gösterilmeyen haklarla, bunlar dışındaki bilumum haklar (Sınai ve edebi mülkiyet haklarıyla imtiyazlar dahil) mükellef tarafından değerlendirilmez ve ilk tarhiyatta nazara alınmaz.

İdare yukarıdaki esaslara göre beyan edilen bu değerler üzerinden vergiyi beyannamenin verildiği tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde tarh eder. Tarh edilen vergiler intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunacak değerlerine göre ikmal edilir.

İlk tarhiyatta nazara alınmak üzere mükellefler tarafından bu maddedeki esaslara göre beyan edilen miktar ile idarece aynı değerleme ölçülerine göre bulunan miktar arasındaki farka ait vergi (gayrimenkuller hariç), vergi ziyaı cezasının yarısı ile birlikte alınır.

Ancak, menkul mallar ile gemilere ilişkin değerlemelerde % 50'ye kadar bulunacak fark için ceza uygulanmaz.

dikkat

Veraset ve intikal vergisine konu gayrimenkuller ticari işletmeye dahil olsun veya olmasın emlak vergisine esas olan değerle değerlenir.

Verginin Beyanı

Veraset ve intikal vergisinde;

- Türkiye sınırları içinde bulunan malların,
- T.C. uyruğundaki kişilere ait malların, veraset yoluyla veya her ne şekilde olursa olsun ivazsız (hibe yoluyla veya karşılıksız herhangi bir tarzda) suretle bir kişiden diğer kişiye intikali veraset ve intikal vergisine tabi olup bu intikaller nedeniyle beyanname verilir.

Beyannameyi kendisine mal intikal eden gerçek veya tüzel kişiler verir. Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan kişiler, yurt dışında veraset yoluyla veya hibe yahut karşılıksız herhangi bir tarzda mal edinmeleri halinde de beyanname vermek zorundadırlar.

T.C. Uyruğunda bulunan bir şahsın Türkiye sınırları dışında bulunan malını veraset yoluyla ve sair suretle iktisap eden ve ikametgâhı Türkiye'de olmayan yabancı şahıslar, veraset ve intikal vergisine tabi olmadıklarından beyanname vermezler.

Veraset ve intikal vergisi beyannameleri mirasçılar tarafından imzalanmak suretiyle verilebileceği gibi mirasçıların vekili tarafından imzalanmak suretiyle de verilebilir.

Veraset yoluyla intikallerde beyanname her bir mirasçı tarafından ayrı ayrı verileceği gibi müştereken verilmesi de mümkündür. Beyannamenin müştereken verilmesi halinde, beyannamenin her mükellef tarafından ayrı ayrı imzalanmış olması gerekir.

Muristen mirasçılara veraset yoluyla hiçbir mal intikal etmediği takdirde durumun bir dilekçe ile ilgili vergi dairesine bildirilmesi halinde veraset ve intikal vergisi beyannamesi verilmesi söz konusu değildir.

dikkat

Mükellefler, İnteraktif Vergi Dairesi aracılığıyla veraset ve intikal vergisi beyannamelerini ilgili vergi dairelerine gönderebilirler.

internet

İnteraktif vergi dairesine ivd.gib.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Beyannamenin Verileceği Yer

Mükellefler, veraset ve intikal vergisi beyannamesini;

- Veraset yoluyla gerçekleşen intikallerde ölen kimsenin ikametgâhının bulunduğu,
- Diğer suretle gerçekleşen intikallerde tasarrufu yapan şahsın ikametgâhının bulunduğu, tasarrufun tüzel kişilerce veya diğer teşekküllerce yapılması durumunda tüzel kişilerin veya diğer teşekküllerin merkezlerinin bulunduğu,
- Miras bırakanın veya bu tasarrufu yapan şahsın ikametgâhı yabancı memlekette ise Türkiye'deki son ikametgâhının bulunduğu, yerdeki vergi dairesine verirler.

Muris veya tasarrufu yapan şahsın Türkiye'de hiç ikamet etmediği veya son ikametgâhının tespit olunamadığı takdirde veraset ve intikal vergisi beyannamelerinin, veraset yoluyla veya sair surette ivazsız tarzda intikal eden malın bulunduğu veya mükelleflerin ikametgâhlarının bağlı bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekir.

Veraset ve intikal vergisinde ana prensip karşılıksız şekilde mal iktisap eden şahsın beyanname vermesidir. Bununla birlikte, 5602 sayılı Kanunda tanımlanan şans oyunları ile gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazananlara ödenen ikramiyeler üzerinden söz konusu şans oyunları ile yarışma ve çekilişleri düzenleyenler tarafından %20 (01.01.2018 tarihinden itibaren) oranında vergi tevkifatı yapılmakta ve bu tevkifat tutarı yarışma ve çekilişin yapıldığı günü takip eden ayın 20. günü akşamına kadar beyan edilmekte olup ikramiye kazanan kişilerin ayrıca bir beyanname vermesine gerek bulunmamaktadır.

dikkat

Şans oyunları ile gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerde vergi oranı % 20 olarak uygulanmaktadır. İkramiyenin ayni (mal, eşya vb.) olarak ödenmesi halinde, fatura değeri esas alınmaktadır.

Beyannamenin Verilme Zamanı

Veraset yoluyla meydana gelen intikallere ilişkin veraset ve intikal vergisi beyannamesi;

- Ölüm Türkiye'de meydana gelmiş ise ölüm tarihinden itibaren **dört ay** içinde,
- Ölüm Türkiye'de meydana gelmiş ve mükellefler yabancı bir memlekette bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden **altı ay** içinde,
- Ölüm yabancı bir memlekette meydana gelmiş ve mükellefler Türkiye'de bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden **altı ay i**çinde,
- Ölüm yabancı bir memlekette meydana gelmiş ve mükellefler ölenin bulunduğu memlekette bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden **dört ay** içinde,
- Ölüm yabancı bir memlekette meydana gelmiş ve mükellefler ölenin bulunduğu memleketin dışında başka bir yabancı memlekette bulunuyorsa ölüm tarihini takip eden **sekiz ay** içinde,
- Gaiplik halinde gaiplik kararının ölüm siciline işlendiği tarihi takip eden **bir ay** içinde, verilir.

İvazsız intikallere ilişkin veraset ve intikal vergisi beyannamesi, malların hukuken iktisap edildiği tarihi izleyen **bir ay** içinde verilir. Ayrıca gerçek veya tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişler ile 5602 sayılı Kanunda tanımlanan şans oyunlarında, ikramiye kazananlardan kesilen veraset ve intikal vergisine ilişkin beyanname yarışma ve çekilişler ile şans oyunlarını düzenleyenler tarafından yarışma ve çekiliş ile müsabakaların yapıldığı günü takip eden ayın 20. günü akşamına kadar verilir.

Vergi Usul Kanununda sadece veraset ve intikal vergisi için geçerli olmak üzere iki ek beyan süresi düzenlenmiştir. Şöyle ki; Veraset ve intikal vergisine ilişkin mükellefiyetlerde tahakkuk işlemi yapmak için beyanname verme süresinin sonundan başlayarak **15 gün** beklenir.

Beyanname bu süre içinde verilirse vergi ziyaı cezası kesilmez ve gecikme faizi de hesaplanmaz. Ayrıca mükellefe tebliğ edilmek şartı ile yeniden **15 günlük** süre verilir. Beyanname bu sürede verilirse yine vergi ziyaı olmamış sayılır.

Veraset ve intikal vergisi beyannamesinin birinci ek süreden sonra fakat ikinci ek süreye ilişkin tebligat yapılmadan önce mükellefler tarafından verilmesi halinde ikinci derece usulsüzlük cezası kesilir.

Kendilerine veraset yoluyla veya ivazsız suretle intikal eden mallar dolayısıyla veraset ve intikal vergisi beyannamesi düzenleyenler, beyannameyi ilgili vergi dairesine verirken intikal eden malların çeşidine göre aşağıdaki belgeleri beyannameye ekleyeceklerdir.

- Veraset ilamı (Mirasçılık Belgesi),
- Vasiyetname, miras mukavelenamesi, (olması halinde)
- Borç ve masraflara ait belgeler,
- Ticari bilanço ve gelir tablosu,
- Gayrimenkuller için, tapunun fotokopisi ve emlak vergisi değerini gösteren ilgili belediyeden alınmış bir belge,

dikkat

Mirasçıları ve miras paylarını gösteren ve veraset ve intikal vergisi beyannamesine eklenmesi gereken mirasçılık belgesi, 01.10.2011 tarihine kadar yalnızca sulh hukuk mahkemesinden alınırken, 6217 Kanun ile 1512 sayılı Noterlik Kanununda yapılan değişiklik sonucunda, 01.10.2011 tarihinden itibaren mirasçılarca sulh hukuk mahkemesinin yanı sıra noterlerden de alınabilmektedir.

Veraset ve İntikal Vergisinin Oranı

Veraset ve İntikal Vergisi mükelleflerince veraset yoluyla meydana gelen intikallerde vergi, artan oranlı vergi tarifesi uygulanarak hesaplanmaktadır.

Veraset ve intikal vergisinin hesaplanmasında vergi matrahına, intikal şekline göre farklı oranlar uygulanmaktadır. Veraset yoluyla meydana gelen intikallerde uygulanan vergi oranları ile ivazsız (karşılıksız) intikallere uygulanan vergi oranları birbirinden farklıdır. Oranların hem matrah dilimlerine hem de intikal biçimlerine göre farklılaşması, verginin tarifesine çifte artan oranlılık özelliği kazandırmaktadır. Veraset yoluyla intikaller, sağlar arası ivazsız intikallere göre daha düşük oranlarda vergilendirilmektedir.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 16. maddesine göre verginin tarifesi şu şekildedir.

Tablo 8.1 Veraset ve İntikal Vergisi Tarifesi (2019 yılı)

MATRAH	Vergi Oranı %	
	Veraset Yoluyla İntikallerde	İvazsız İntikallerde
İlk 350.000 TL için	1	10
Sonra gelen 850.000 TL için	3	15
Sonra gelen 1.800.000 TL için	5	20
Sonra gelen 3.300.000 TL için	7	25
Matrahın 6.300.000 TL'yi aşan bölümü için	10	30

Bir şahsa ana, baba eş ve çocuklarından (evlatlıktan evlat edinenlere yapılan ivazsız intikaller hariç) ivazsız mal intikali halinde vergi, ivazsız intikallere ilişkin tarifede yeralan oranların yarısı uygulanarak hesaplanır.

Vergi tarifesinin matrah dilim tutarları, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerleme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan dilim tutarlarının % 5'ini aşmayan kesirler dikkate alınmaz. Cumhurbaşkanı, bu suretle tespit edilen tutarları yarısına kadar artırmaya veya indirmeye yetkilidir.

5602 sayılı Kanunda tanımlanan şans oyunları ile gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerde oran % 20 olarak uygulanır. İkramiyenin ayni olarak ödenmesi halinde, fatura değeri esas alınır.

Öğrenme Çıktısı

6 Veraset ve intikal vergisinde mükellef, konu ve vergiyi doğuran olayı ifade edebilme
7 Veraset ve intikal vergisinde vergilendirme sürecini ve ve güvence önlemlerini açıklayabilme

Araştır 4

Veraset ve intikal vergisinde yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiye vb ilişkin istisna tutarı ile veraset yoluyla edilen mallara ilişkin istisna tutarı farklı mıdır? Araştırınız?

İlişkilendir

7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu ile ilgili son değişikliklere Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının http://www.gib.gov.tr sitesinden ulaşarak öğrendiğiniz bilgiler ile ilişkilendiriniz.

Anlat/Paylaş

Veraset ve intikal vergisinde veraset yoluyla ve sağlar arasındaki ivazsız intikallerde vergi oranlarının farklı belirlenmesi sizce doğru bir uygulama mıdır? Açıklayın.

EMLAK VERGİSİNİN TÜRK VERGİ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖZELLİKLERİ

Emlak vergisi, gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan bina, arsa ve araziden alınan hasılatı ve yönetimi yerel idarelere bırakılmış, sürekli, objektif ve özel nitelikte bir servet vergisidir.

dikkat

Emlak vergisi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan bina, arsa ve araziden alınan hasılatı ve yönetimi yerel idarelere bırakılmış, sürekli, objektif ve özel nitelikte bir servet vergisidir.

Emlak vergisi objektif nitelikte bir vergidir. Sübjektiflik yani kişisellik unsurları olan gelir ya da servetin toplanması ve artan oranlı tarife uygulanması gibi hususları içermemektedir. Objektif nitelikteki emlak vergisinde gayrimenkuller dolayısıyla ödenen vergiden, bu varlıkların neden olduğu borçlar için hiçbir ayarlama ve indirim yapılmasına izin verilmediği gibi yükümlülerin kişisel ve ailevi durumları da dikkate alınmamaktadır. Ayrıca emlak vergisinde tek oran uygulanmaktadır. Vergi oranı mükellefin kişisel durumuna göre değil, vergiye konu gayrimenkullerin türü ve büyükşehir sınırlarında olup olmadığına göre değişiklik göstermektedir.

Emlak vergisi kapsam bakımından özel bir servet vergisidir. Verginin adından da anlaşıldığı üzere, konu unsuru servetin tamamı değil sadece arsa, arazi ve bina kavramlarını içeren gayrimenkullerdir.

Günümüzde uygulanmakta olan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu 29.07.1970 tarihinde kabul edilmiştir. Fakat kabul edilen bu kanunun bazı maddelerinden doğan aksaklıklar sonucu kanunun uygulanmaya başlanması 01.03.1972 tarihine ertelenmiştir. 1972 mali yılbaşından itibaren yürürlüğe konulan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununda günümüze kadar çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 1986 yılına kadar merkezi yönetim tarafından toplanan bu verginin yönetimi ve gelirleri 1985 yılında çıkarılan 3239 sayılı kanunla belediyelere bırakılmıştır.

Emlak Vergisi Kanununun içeriğine bakıldığında, gelir ve harcamalar üzerinden alınan diğer vergilerden farklı olarak bu vergi kanununda iki ayrı verginin düzenlendiği görülmektedir. Emlak vergisi kanunu başlığı altında bina vergisi ve arazi olmak üzere iki ayrı vergiye yer verilmiştir. Bu ayrım çerçevesinde Emlak Vergisi Kanunu üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda bina vergisine ilişkin hükümler, ikinci kısımda arazi vergisine ilişkin hükümler, üçüncü kısımda ise bina vergisi ve arazi vergisine ilişkin ortak hükümler yer almaktadır.

Öğrenme Çıktısı

8 Emlak vergisinin özelliklerini ifade edebilme
9 Emlak vergisinin konusunu oluşturan unsurları tanımlayabilme

Araştır 5

Emlak Vergisinin özelliklerini araştırınız.

İlişkilendir

Gayrimenkul, taşınmaz ve emlak kavramları aynı anlama gelmekte midir? İnceleyiniz?

Anlat/Paylaş

Emlak vergisinin tahsilatının yerel yönetimlere bırakılmasının nedeni ne olabilir? Açıklayın.

BİNA VERGİSİ VE ARAZİ VERGİSİ

1394 sayılı Emlak Vergisi Kanunun sistematik yapısı incelendiğinde bina ve arazi vergisi olmak üzere iki ayrı vergiyi içermektedir. Ancak, her iki vergiye ilişkin düzenlemelerin büyük ölçüde bir bütünlüğe sahip olduğu da görülmektedir. Ayrıca Kanunda her iki vergi için ortak hükümlere de yer verilmiştir. Bu bölümde konu başlıkları bu ayrım esas alınarak yapılmıştır.

Bina Verginin Konusu

Türkiye sınırları içinde bulunan binalar bina vergisinin konusunu oluşturur. **Bina**, yapıldığı madde ne olursa olsun, gerek karada gerek su üzerindeki sabit inşaatın tümüne verilen isimdir. Binanın ne tür malzemeden yapıldığı önemli değildir. Betonarme, kâgir, ahşap, çelik ya da bir başka malzemeden yapılmış her türlü bina, verginin konusuna girer. Vergilendirme açısından önemli olan binanın sabit inşaat niteliğinde olmasıdır. Sabit inşaat, bir inşaatın sürekli bir amaç için kullanılmaya elverişli olması anlamına gelir. Örneğin yüzer havuzlar, çadırlar ve nakil vasıtalarına takılıp çekilebilen seyyar evler bina sayılmaz.

Bina; yapıldığı madde ne olursa olsun, gerek karada gerek su üzerindeki sabit inşaatın tümüne verilen isimdir.

Bina vergisi yükümlülüğünün doğabilmesi için inşaatın kullanılış amacına uygun olarak tamamlanmış olması gerekir. İnşaatı devam eden binalar için bina vergisi ödenmez. Bu gibi durumlarda üzerine inşaat yapılan arsa için ödenen vergi, arsa vergisidir. Vergi konusunu oluşturan binanın imar mevzuatına uygun olarak inşa edilmiş olup olmamasının bir önemi yoktur. Benzer şekilde mülkiyet bakımından binaya ilişkin hukuki sorunlar da verginin konusu bakımından önem taşımaz.

Bina Vergisinin Mükellefi

Bina vergisinin mükellefi binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenlerdir. Malik terimi, bina üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan gerçek ve tüzel kişileri ifade eder. **İntifa hakkı** ise mülkiyeti başkasına ait bir malı kullanma ve ondan yararlanma hakkı veren bir ayni haktır. Bir binanın malikinden başka bir de intifa hakkı sahibi varsa, bu durumda kuru mülkiyete sahip malik değil, intifa hakkı sahibi bina vergisinin mükellefidir.

İntifa hakkı; sahibine, hakkın konusu olan malı zilyetliğinde bulundurma, yönetme, kullanma ve ondan yararlanma yetkilerini veren ayni bir haktır.

Bir binanın maliki ya da intifa hakkı sahibi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenler mükellef olur. Malik gibi tasarruf, bir şeye sahip olmayan kişinin o şeyin sahibiymiş gibi hareket etmesidir. Örneğin, hazine arazisi üzerine yapılan bir gecekondu bina vergisinin konusunu oluştururken, hazine arazisine gecekondu yaparak oturan kişi de bina vergisini ödemekle yükümlüdür.

Bina Vergisinde Muafiyet Hükümleri

Emlak vergisinin konusunu oluşturan bazı binalar vergiden sürekli olarak muaf tutulmuş, bazı binalara ise geçici muaflık tanınmıştır. Sürekli muaflıklar belli bir süreyle kısıtlı olmaksızın devamlı olarak vergi dışı kalmayı ifade eder. Muafiyetlerin bir kısmı ise belirli bir süreyle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla sürenin sonunda mükellefiyet başlar. Bunlara da geçici muaflıklar denir.

Sürekli Muaflıklar

Süreklilik taşıyan muafiyetler Emlak Vergisi Kanununun 4. maddesinde "Daimi Muaflıklar" başlığı altında düzenlenmiştir. Bina vergisinde yer alan sürekli muafiyetler; çoğunlukla kamu kurum ve kuruluşları, elçilik ve konsolosluklar ve askeri kuruluşlara ait gayrimenkullere yöneliktir. Ayrıca sürekli muafiyetlerin önemli bir kısmı vergiye konu gayrimenkulün gelir getirmeme şartına bağlı olarak uygulanmaktadır.

Emlak Vergisi Kanununun sürekli muaflıkları düzenleyen hükümlerine göre bazı binaların muafiyetten yararlanabilmesi için kiraya verilmeme koşulu getirilmiştir. Diğer bazı binalar için ise böyle bir koşul aranmamıştır. Örneğin, katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere, köy tüzel kişiliğine, kanunla kurulan üniversitelere ve devlete ait binalar ile Türk Silahlı Kuvvetlerini güçlendirmek amacıyla kurulmuş olan vakıflara ait binalar kiraya verilseler de verilmeseler de sürekli olarak emlâk vergisinden muaftırlar.

Buna karşılık bazı binaların sürekli olarak bina vergisinden muaf olmaları için kiraya verilmemeleri gerekir. Örneğin köylere ve köy birliklerine ait tarım işletme binaları, ordu evleri, askeri gazino ve kantinler, Cumhurbaşkanlığınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ait binalar, dini hizmetlerin ifasına mahsus ve kamuya açık bulunan ibadethaneler ve amatör spor kulüplerine ait binalar şartlı muafiyet tanınmış bu tür binalardan bazılarıdır.

Belediye ve mücavir alan sınırları dışında bulunan binalar da ilke olarak emlak vergisinden muaftırlar. Ancak ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan binalarla belirli zamanlarda dinlenme amacıyla kullanılan binalar sürekli muaflıktan yararlanamazlar. Buna karşın, gelir vergisinden muaf esnaf ile basit usulde gelir vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan binalar bu muafiyetten yararlanabilmektedir.

Geçici Muaflıklar

Bina vergisine ilişkin geçici muaflıklar Emlak Vergisi Kanununun 5. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddede bazı binalar için geçici süreli tam muafiyet getirilmişken, bazı binalar için vergi

değerinin bir kısmına yönelik geçici muafiyet getirilmiştir. Örneğin, mesken olarak kullanılan bina ve apartman dairelerinin vergi değerinin bir kısmı için muafiyet öngörüldüğü halde, diğer binalar için tam muafiyet getirilmiştir. Şimdi sırasıyla bunları inceleyelim.

Konut olarak kullanılan bina veya apartman dairelerinin, 2.500 TL'den az olmamak üzere vergi değerinin 1/4 ü, inşaatın bitim tarihini izleyen yıldan itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır. Konut olarak kullanılma koşuluna uyulması halinde, binanın satın alma veya başka sebeplerle el değiştirmesi halinde yeni sahibi de kalan süre ile sınırlı olarak muafiyetten yararlanabilmektedir. Konutlar için öngörülmüş muafiyetle ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir başka husus da muafiyetin kişilere değil, konutlara tanınmış olmasıdır. Bu nedenle bir kişi birden fazla konuta sahip olsa bile her bir konut için 1/4 oranındaki geçici muafiyetten ayrı ayrı yararlanabilecektir.

Emlak Vergisi Kanununda düzenlenen geçici muaflıklardan bir diğeri de turizm müesseselerine ait binalar için getirilmiştir. Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu hükümleri çerçevesinde turizm müessesesi belgesi almış olan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı amaçlara tahsis ettikleri ve işletmelerine dahil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu amaca tahsisi halinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı izleyen bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır.

Deprem, su basması, yangın gibi doğal afetler sebebiyle yanan, yıkılan veya kullanılamaz hale gelen binaların yerine yenileri yapıldığı takdirde, yeni binalar inşalarının sona erdiği yılı izleyen bütçe yılından itibaren *10 yıl* süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır. Bu muafiyet hükmünden deprem dışında yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerden zarar görme olasılığı bulunan binalar da yararlanır. Diğer bir ifadeyle, afet tehlikesi dolayısıyla yeniden inşa edilen binalar da 10 yıl süreyle emlak vergisinden muaf tutulur. Muafiyetten yararlanılabilmesi için yeni inşaatın, afetin meydana geldiği veya afete maruz bulunduğunun yetkili kuruluşça tebliği tarihinden itibaren en geç 5 yıl içinde afetin meydana geldiği veya kamu kuruluşlarınca gösterilen yerlerde inşa edilmesi gerekir. Muafiyetten, doğal afet dolayısıyla kamu kuruluşlarınca ilgili kanunlara göre inşa olunup hak sahiplerine teslim edilen binalar da yararlanır. 10 yıllık muafiyetten yararlanılması durumunda, ayrıca yukarıda ifade edilen konutlar için öngörülmüş beş yıllık muafiyet hükmü uygulanmaz. Kamu kuruluşlarınca afet bölgesi olması sebebiyle inşaat yasağı konulan yerlerde yapılan binalar için de bu muafiyet uygulanmaz. Muafiyetten faydalanacak mükellefler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığından veya bu Bakanlığın yetkili kıldığı kuruluşlardan afete maruz kaldıklarına dair alacakları bir belgeyi vergi dairesine ibraz etmeye mecburdurlar.

Fuar, sergi ve panayır yerlerinde inşa edilen binalar (bu yerlerin açık bulunmadığı zamanlarda kullanılanlar hariç), bu amaca tahsis edildikleri süre için vergiden muaftırlar.

Buraya kadar anlatılan dört çeşit muafiyetten yararlanmak için kanunda sözü edilen durumların gerçekleşmesi halinde, bütçe yılı içinde ilgili vergi dairesine bildirimde bulunulması gerekir. Ancak, bu olaylar bütçe yılının son üç ayı içinde meydana geldiği takdirde bildirim, olayın meydana geldiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılır. Süresinde bildirimde bulunulmazsa muafiyet, bildirimin yapıldığı yılı izleyen bütçe yılından itibaren geçerli olur. Bu takdirde bildirimin yapıldığı bütçe yılının sonuna kadar geçen yıllara ait muafiyet hakkı düşer.

Ayrıca yatırım teşvik belgesi kapsamında inşa edilen binalar, inşalarının sona erdiği tarihi takip eden bütçe yılından itibaren beş yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır.

İlgili kurum ve kuruluşlarca belirlenen geri kalmış bölgelerde inşa edilen sınai tesisler ve organize sanayi bölgeleri ile sanayi ve küçük sanat sitelerindeki binalar da inşalarının sona erdiği yılı izleyen bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır.

Bina Vergisinin Matrahı

Bina vergisinin matrahı, binanın "*vergi değeri*" dir. Bina vergisinin matrahını oluşturan vergi değeri binanın Emlak Vergisi Kanununa göre hesaplanan vergi değeridir ve bu değer şu şekilde hesaplanır.

- Binanın dıştan dışa yüzölçümü ile Hazine ve Maliye ile Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarınca ortaklaşa belirlenen (binanın betonarme, karkas, yığma ya da ahşap olma durumuna ve inşaat sınıfına göre) bina metrekare normal inşaat maliyet bedellerini gösteren cetvelde yer alan ortalama rakam çarpılır.

- Bu çarpım sonucu bulunan rakama, varsa asansör (%6 oranında), kalorifer veya klima tesisat (%8 oranında) farkı ilave edilir.
- Bu suretle bulunan toplam değerden inşaatın türüne ve binanın yaşına göre değişen aşınma payı düşülür.
- Aşınma payı düşüldükten sonra kalan değere arsa veya arsa payının asgari ölçülere göre tespit edilen değeri ilave edilerek binanın vergi değeri bulunmuş olur.

dikkat

İnşaat Türleri, İnşaat Sınıfları ve Kullanım Amaçalarına göre binalar ve aşınma payı oranları Emlak Vergisine Matrah Olunacak Vergi Değerinin Takdirine İlişkin Tüzükte yer almaktadır.

Bu şekilde bulunan vergi değeri, mükellefiyetin başlangıç yılını takip eden yıldan itibaren her yıl, bir önceki yıla ait vergi değerinin Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerleme oranının yarısı nispetinde artırılması suretiyle bulunacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 29/5 maddesinde, Cumhurbaşkanı bu maddede belirlenen artış oranını sıfıra kadar indirmeye veya yeniden değerleme oranına kadar artırmaya yetkili olduğu ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye ile Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarınca ortaklaşa belirlenen bina metrekare normal inşaat maliyet bedelleri uygulanacağı yıldan dört ay önce Resmi Gazete'de ilan edilir. Vergi Usul Kanununun ilgili hükümlerine göre belirlenen bina metrekare normal inşaat maliyet bedellerine karşı, bu bedellerin Resmi Gazete'de ilanını izleyen 15 gün içerisinde Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince Danıştay'da dava açılabilmektedir.

dikkat

Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen bina metrekare normal inşaat maliyet bedellerine karşı, bu bedellerin Resmi Gazete'de ilanını izleyen on beş gün içinde Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince Danıştay'da dava açılabilmektedir. Mükelleflerin kişisel olarak dava açma hakkı bulunmamaktadır.

Bina Vergisinin Oranı

Tablo 8.2'de görüldüğü üzere bina vergisinin oranı, konutlar için binde 1, diğer binalar için binde 2 dir. Bu oranlar büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içindeki konutlar için binde 2, diğer binalar için binde 4 olarak uygulanır. 5216 sayılı Kanunun uygulandığı büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde % 100 artırımlı uygulanır.Cumhurbaşkanı, vergi oranlarını yarısına kadar indirmeye veya üç katına kadar artırmaya yetkilidir.

Tablo 8.2 Bina Vergisinin Konusu, Matrahı ve Oranları

Emlak Cinsi	Vergi Matrahı 4751 md.2	Büyükşehir Belediyeleri	Büyükşehir Sınırları Dışındaki Belediyeler
		Yıllık Vergi 4736 md.4 (Binde)	Yıllık Vergi 4736 md.4 (Binde)
Konut	Vergi Değeri	2	1
Diğer Binalar	Vergi Değeri	4	2

dikkat

Diğer binalar ifadesi, konut (mesken) olarak kullanılan binalar dışındaki binaları kapsamaktadır.

Cumhurbaşkanına oranlar konusunda tanınan bir başka yetki de şudur: Cumhurbaşkanı, kendisine bakmakla mükellef kimsesi olup on sekiz yaşını doldurmamış olanlar hariç olmak üzere hiçbir geliri olmadığını belgeleyenlerin, gelirleri münhasıran kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıktan ibaret bulunanların, gazilerin, özürlülerin, şehitlerin dul ve yetimlerinin Türkiye sınırları içinde brüt 200 m² yi geçmeyen tek meskeni olması (intifa hakkına sahip olunması durumu dahil) halinde, bu meskenlerine ait emlak vergisi oranını sıfıra kadar indirmeye yetkilidir. Bu hüküm, yukarıda belirtilenlerin tek meskene hisse ile sahip olmaları halinde hisselerine ait kısım hakkında da uygulanır. Buna karşılık, belirli zamanlarda dinlenme amacıyla kullanılan meskenler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Yeni inşa edilen bina veya binaların vergisi, inşalarının sona erdiği yılı izleyen bütçe yılından itibaren dört yıl boyunca, inşaata konu arsanın veya arsa payının vergisinden az olamaz.

dikkat

Bina vergisinin oranı konutlar için binde 1 diğer binalar için binde 2'dir. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde bu oranlar sırasıyla binde 2 ve binde 4 olarak uygulanır.

Mükellefiyetin Başlaması ve Bitmesi

Bina vergisine ilişkin olarak mükellefiyetin başlayacağı tarih ile bazı durumlarda mükellefiyetin sona ereceği tarihin tespiti önemli bir husustur. Bu kapsamda bina vergisi mükellefiyeti;

- Vergi değerini değiştiren sebeplerin doğması halinde bu değişikliklerin gerçekleştiği (örneğin yeni bina yapılması, mevcut binalara ilave veya asansör, kalorifer tesisatı yapılması gibi) tarihi,
- Herhangi bir sebep yüzünden bir şehir, kasaba veya köyün tamamında sürekli olmak üzere bina veya arazinin değerlerinde %25'i aşan oranda artma veya eksilmesi olmasına bağlı olarak takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Dört yılda bir yapılan takdir işlemlerinde takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Muafiyetin sona erdiği tarihi izleyen bütçe yılından itibaren başlar.

Yanan, yıkılan, bütünüyle kullanılamaz hale gelen veya vergiye tabi iken muaflık şartlarını kazanan binalardan dolayı mükellefiyet, bu olayların meydana geldiği tarihi izleyen taksitten itibaren sona erer. Oturulması ve kullanılması kanunların verdiği yetkiye dayanılarak yasak edilen binaların vergileri, mükelleflerce, bu durumun vergi dairesine bildirilmesi veya vergi dairesince kendiliğinden (re'sen) tespit edilmesi üzerine, bu olayların meydana geldiği tarihlerden sonra gelen taksitlerden itibaren, bu hallerin devam ettiği sürece alınmaz.

Verginin Tarh ve Tahakkuku

Bina vergisi, normal olarak ilgili belediye tarafından dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı izleyen bütçe yılının Ocak ve Şubat aylarında yıllık olarak tarh olunur.

Kanunda öngörülen vergi değerini değiştiren sebeplerle bildirim verilmesi gereken durumlarda, (bu durumlar Emlak Vergisi Kanunu 33/1 ila 7 numaralarında yazılı olanlar) vergi değerini değiştiren sebeplerin meydana geldiği bütçe yılını izleyen yılın Ocak ayı içinde yine ilgili belediye tarafından tarh işlemi yapılır. Vergi değerini değiştiren sebep yılın son üç ayı içinde meydana gelmiş ve bildirim izleyen yılda verilmişse bildirimin verildiği tarihte tarh yapılır. Bildirim postayla gönderilmişse vergi, bildirim verme süresinin son gününü izleyen yedi gün içinde tarh olunur.

Herhangi bir sebep yüzünden bir şehir, kasaba veya köyün tamamında bina veya arazinin değerlerinde sürekli olarak %25'i aşan oranda artma veya azalma olması dolayısıyla (bu durumlar Emlak Vergisi Kanunu 33/8'de yazılı olanlar) takdir işleminin yapılması halinde, takdir işlemlerinin yapıldığı bütçe yılını izleyen yılın Ocak ve Şubat aylarında tarh yapılır.

Bu şekilde tarh olunan vergiler, tarh edilen tarihte tahakkuk etmiş sayılır ve mükellefe bir yazıyla bildirilir.

Yapılan tarh ve tahakkuku izleyen yıllarda, yeniden değerleme oranının yarısı oranında artırılmış vergi değeri üzerinden hesaplanan bina vergisi, her bütçe yılının başından itibaren o yıl için tahakkuk etmiş sayılır.

Bir il veya ilçe sınırları içerisinde birden fazla belediye olması halinde belediye ve mücavir alan sınırları dışında bulunan binaya ait bina vergisini tarha yetkili olacak belediye, ilgili valilik tarafından belirlenir.

Arazi Vergisinin Konusu

Arazi vergisinin konusunu Türkiye sınırları içinde bulunan **arazi** ve **arsalar** oluşturur. Sınırları tabii veya suni işaretlerle belirtilmiş olan yeryüzü parçasına **arazi** denilmektedir. **Arazi;** arsa, tarla, çiftlik, bahçe vb. şekillerde bulunup, çevresi duvar, çit, su ve buna benzer tabii ve suni işaretlerle çevrilidir. **Arsa** ise, belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan ve belediyelerce parsellenmiş arazidir.

- Arazi, sınırları tabii veya suni işaretlerle belirtilmiş olan yeryüzü parçasıdır.
- Arsa, belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan ve belediyelerce parsellenmiş arazidir.

Bazı arazilerin arsa sayılması gerektiği düşüncesiyle, belediye sınırları içinde veya dışında bulunan parsellenmemiş araziden hangilerinin Emlak Vergisi Kanununa göre arsa sayılacağını belirleme yetkisi Cumhurbaşkanı Kararı ile belirlenmektedir.

Arazi Vergisinin Mükellefi

Bina vergisinde olduğu gibi arazi vergisinin de mükellefi arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa araziye malik gibi tasarruf edenlerdir. Bir araziye paylı mülkiyet halinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği mülkiyette malikler vergiden zincirleme olarak sorumludurlar.

Arazi Vergisinde Muafiyet ve İstisnalar

Emlak Vergi Kanunu ile bina vergisinde olduğu gibi arazi vergisinde de bazı arazilere sürekli bazı arazilere ise geçici muaflık tanınmıştır. Ayrıca, araziler için kısmi nitelikte bir istisna öngörülmüştür.

Sürekli Muaflıklar

Arazi vergisinde süreklilik taşıyan muafiyetler Emlak Vergisi Kanununun 14. maddesinde "Daimi Muaflıklar" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu maddede yer alan sürekli muafiyetler bina vergisinde olduğu gibi kiraya verilme ya da verilmeme koşuluna göre farklılık göstermektedir. Kiraya verilse bile sürekli olarak vergiden muaf olan araziler şu şekilde sıralanabilir:

- Katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere ve köy tüzel kişiliğine, kanunla kurulan üniversitelere ve devlete ait arazi,
- İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların oluşturdukları birlikler veya bunlara bağlı müesseseler tarafından işletilen su, elektrik, havagazı, mezbaha ve soğuk hava işletmelerine ait arazi ve belediye sınırları içindeki yolcu taşıma işletmelerine ait araziler,
- Türk Silahlı Kuvvetlerini (Jandarma Genel Komutanlığı dahil) güçlendirmek amacıyla kurulmuş vakıflara ait arazi ve arsalar,
- 4389 sayılı Bankalar Kanunu hükümlerine göre temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimleri veya hisseleri kısmen veya tamamen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna intikal eden bankalara, tasfiyeleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu eliyle yürütülen müflis bankaların iflâs idarelerine ait arazi ve arsalar.

Aşağıda belirtilen araziler ise kiraya verilmemesi koşuluyla muafiyetten yararlanabilirler:

- Kurumlar Vergisine tabi işletmelere ait olmamaları veya bunlara tahsis edilmiş bulunmamaları koşuluyla kamu menfaatlerine yararlı derneklere ait arazi;
- Karşılıklı olmak koşuluyla yabancı devletlere ait olup gerek elçilik ve konsolosluk binaları gerekse elçilerin ikametlerine mahsus binalar yapılmak üzere sahip olunan arazi ve arsalar ile bu çeşit binalardan yanan, yıkılanların arsaları ve merkezi Türkiye`de bulunan uluslararası kuruluşların Türkiye`deki temsilciliklerine ait arazi ve arsalar;
- Mezarlıklar;

- Belediye ve mücavir alan sınırları dışında bulunan araziler. Ancak bu araziler ile arsalar ve arsa sayılacak parsellenmiş arazinin ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılmaması gerekmektedir. Buna karşılık, gelir vergisinden muaf esnaf ile basit usulde gelir vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan arsa ve arazi için muafiyet uygulanır.
- Petrolün boru hatları ile transit geçişi ile ilgili projeler kapsamında; kamulaştırma ile görevlendirilen kamu kurum veya kuruluşunun maliki veya irtifak hakkı sahibi olduğu ve ilgili proje yatırımcıları lehine irtifak hakkı tesis edilmiş gayrimenkuller.

Geçici Muaflıklar

Arazilere ilişkin geçici muaflıklar Emlak Vergisi Kanununun 15. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükümlerine göre aşağıda belirtilen araziler, kanunda öngörülen süreyle sınırlı olarak arazi vergisinden muaftırlar.

- Özel kanunlarına göre devlet ormanları dışında insan emeğiyle yeniden orman haline getirilmek üzere ağaçlandırılan arazi 50 yıl;
- Toprak ve topoğrafik özellikleri ve erozyon gibi sınırlayıcı faktörler sebebiyle kültür bitkilerinin yetişmelerini engelleyen araziden; bataklık, turbiyer, çorak, makilik, çalılık, taşlık ve sair haller dolayısıyla üzerinde tarım yapılamayan sahaların, ıslah tedbirleriyle yeniden tarıma elverişli hale getirilmesinde 10 yıl;
- Teknik, ekonomik ve ekolojik bakımlardan gerekli şartları haiz olan arazide yeniden fidanla dikim veya aşılama veya yeniden yetiştirme suretiyle ağaçlık, meyvelik, bağ ve bahçe meydana getirilmesinde asgari 2 yıl, azami 15 yıl;
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca, organize sanayi bölgeleri için iktisap olunduğu veya bu bölgelere tahsis edildiği kabul edilen arazi sanayici lehine tapudaki tescilin yapılacağı tarihe kadar.
- Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yapılan yatırımlar için iktisap olunan veya tahsis edilen araziler Yatırım Teşvik Belgesi süresince.

Geçici olarak muaflıktan yararlanabilmek için arazinin kanunda öngörülen kullanım biçimlerine tahsis edilmiş olduğunun ilgili vergi dairesine bütçe yılı içinde bildirilmesi gerekir. Muafiyetler, arazinin belirlenen kullanım biçimlerine tahsis edildiği yılı izleyen bütçe yılından itibaren başlar. Bütçe yılı içinde bildirim yapılmazsa muafiyet, bildirimin yapıldığı yılı izleyen bütçe yılından itibaren geçerli olur. Bu takdirde bildirimin yapıldığı bütçe yılının sonuna kadar geçen yıllara ait muafiyet hakkı düşer.

Arazi Vergisinde İstisna

Mükelleflerin bir belediye ve bu belediyenin mücavir alan sınırları içinde bulunan arazisinin vergi değerinin 10.000 TL'si, arazi vergisinden istisnadır. Cumhurbaşkanı bu istisna miktarını üç katına kadar artırmaya yetkilidir.

Bu hükmün uygulanmasında mükellef ile eş ve velayet altındaki çocuklara ait arazi değerleri toplu olarak nazara alınır. Hisseli arazide mükelleflerin hisse miktarları ayrı ayrı dikkate alınmak suretiyle uygulanır.

Arazi Vergisinin Matrahı

Arazi vergisinin matrahı Emlak Vergisi Kanunu hükümlerine göre tespit edilen "*vergi değeri*"dir. Arsa ve araziler için vergi değeri, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun asgari ölçüde birim değer tespitine ilişkin hükümlerine göre belirlenir. Buna göre vergi değeri takdir komisyonları tarafından arsalar için her mahalle ve arsa sayılacak parsellenmemiş arazide her köy için cadde, sokak veya değer bakımından farklı bölgeler (turistik bölgelerdeki cadde, sokak veya değer bakımından farklı olanlar ilgili valilerce tespit edilecek pafta, ada veya parseller), arazide her il veya ilçe için arazinin cinsi (kıraç, taban, sulak) itibarıyle 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre oluşturulan ve dört yılda bir toplanan arsalar için "**Arsa Takdir Komisyonları**" ve araziler için "**Arazi Takdir Komisyonlarınca**" takdir olunan birim değerlere göre hesaplanan değerdir. Vergi değeri, mükellefiyetin başlangıç yılını izleyen yıldan itibaren her yıl bir önceki yıla ait vergi değerinin Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerleme oranının yarısı nispetinde artırılarak bulunacağı hükme bağlanmıştır. Bina vergisinin matrahı konusunda ifade edildiği gibi arazi vergisinde de artış oranına ilişkin olarak Cumhurbaşkanı bu oranı sıfıra kadar indirme ve yeniden değerleme oranına kadar artırma yetkisi tanınmıştır.

dikkat

Vergi değeri, arazi vergisinin konusunu oluşturan arsalar için "Arsa Takdir Komisyonları" araziler için ise "Arazi Takdir Komisyonlarınca" takdir olunan birim değerlere göre hesaplanan değeridir.

dikkat

Arazi vergisinin matrahı Emlak Vergisi Kanunu hükümlerine göre belirlenen vergi değeridir.

Arazi Vergisinin Oranı

Tablo 8.3'de görüldüğü üzere arazi vergisinin oranı binde 1, arsalarda ise binde 3'tür. Bu oranlar 5216 sayılı Kanunun uygulandığı büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde % 100 artırımlı uygulanır. Cumhurbaşkanı, vergi oranlarını yarısına kadar indirmeye veya üç katına kadar artırmaya yetkilidir.

Tablo 8.3 Arazi Vergisinin Konusu, Matrahı ve Oranları

Emlak Cinsi	Vergi Matrahı 4751 md.2	Büyükşehir Belediyeleri	Büyükşehir Sınırları Dışındaki Belediyeler
		Yıllık Vergi 4736 md.4 (Binde)	Yıllık Vergi 4736 md.4 (Binde)
Arazi	Vergi Değeri	2	1
Arsa	Vergi Değeri	6	3

Mükellefiyetin Başlaması ve Bitmesi

Arazi vergisi mükellefiyeti;

- Arazinin maddi veya hukuki durumunda vergi değerini değiştiren sebeplerin doğması halinde bu değişikliklerin meydan geldiği tarihi,
- Herhangi bir sebep yüzünden bir şehir, kasaba veya köyün tamamında sürekli olmak üzere arazinin değerlerinde %25'i aşan oranda artma veya eksilme olması halinde, bu duruma bağlı olarak takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Dört yılda bir yapılan takdir işlemlerinde takdir işleminin yapıldığı tarihi,
- Muafiyetin sona erdiği tarihi, izleyen bütçe yılından itibaren başlar.

Vergiye tabi iken muaflık şartlarını kazanan araziden dolayı mükellefiyet, bu olayın meydan geldiği tarihi takip eden taksitten itibaren sona erer. Kanunların verdiği yetkiye dayanılarak tasarrufu yasak edilen arazinin vergisi, mükelleflerce bu durumun vergi dairesine bildirilmesi veya vergi dairesince re'sen tespit edilmesi üzerine yasaklama tarihini izleyen taksitlerden itibaren yasaklama süresince alınmaz.

Deprem, su basması, yangın gibi doğal afetler sebebiyle yanan, yıkılan binaların arsalarına ait vergiler, bu olayların meydana geldiği tarihleri izleyen bütçe yılından itibaren iki yıl süreyle alınmaz. Üzerine bina yapılan arsanın arazi vergisi mükellefiyeti, inşaatın bittiği yılı izleyen bütçe yılından itibaren sona erer.

Verginin Tarh ve Tahakkuku

Arazi vergisi de bina vergisi gibi, ilgili belediye tarafından dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı izleyen bütçe yılının Ocak ve Şubat aylarında yıllık olarak tarh olunur.

Kanunda öngörülen vergi değerini değiştiren sebeplerle bildirim verilmesi gereken durumlarda, (bu durumlar Emlak Vergisi Kanunu 33/1 ila 7 numaralarında yazılı olanlar) vergi değerini değiştiren sebeplerin meydana geldiği bütçe yılını izleyen yılın Ocak ayı içinde yine ilgili belediye tarafından tarh işlemi yapılır. Vergi değerini değiştiren sebep yılın son üç ayı içinde meydana gelmiş ve bildirim izleyen yılda verilmişse bildirimin verildiği tarihte tarh yapılır.

Arazinin vergi değerinde sürekli olarak %25'i aşan oranda artma veya azalma olması dolayısıyla takdir işleminin yapılması halinde, takdir işlemlerinin yapıldığı bütçe yılını izleyen yılın Ocak ve Şubat aylarında tarh yapılır. Bu şekilde tarh olunan vergiler, tarh edilen tarihte tahakkuk etmiş sayılır ve mükellefe bir yazıyla bildirilir.

Yapılan tarh ve tahakkuku izleyen yıllarda, yeniden değerleme oranının yarısı oranında artırılmış vergi değeri üzerinden hesaplanan arazi vergisi, her bütçe yılının başından itibaren o yıl için tahakkuk etmiş sayılır.

Bina ve Arazi Vergilerine İlişkin Ortak Hükümler

Emlak Vergisi Kanununun üçüncü kısmında bina ve arazi vergilerine ilişkin ortak hükümlere yer verilmiştir. Burada bildirim verme, ödeme süresi ve zamanaşımı konusuna ilişkin hükümler üzerinde durulacaktır.

Bildirim Verme ve Süresi

Emlak vergisi mükelleflerinin bildirim verme ödevi ve süresi, yeni inşa edilen binalar ve vergi değerini değiştiren sebeplerin ortaya çıkması bakımından iki ayrı başlık altında incelenebilir.

Yeni İnşa Edilen Binalar Nedeniyle Bildirim

Yeni inşa edilen binalar için, inşaatın sona erdiği veya inşaatın sona ermesinden evvel kısmen kullanılmaya başlanmışsa her kısmın kullanılmasına başlandığı bütçe yılı içerisinde bildirim yapılır. Örneğin, 09.08.2019 tarihinde sona eren veya kullanılmaya başlanan bir inşaat dolayısıyla bina vergisine ilişkin bildirimin 31.12.2019 tarihine kadar verilmesi gerekir. İnşaatın sona ermesi veya kısmen kullanılmaya başlanması bütçe yılının son üç ayı içerisinde gerçekleştiği takdirde bildirim, bu durumun gerçekleştiği tarihten itibaren üç ay içinde verilir.

Vergi Değerini Değiştiren Sebeplerin Doğması Halinde Bildirim

Emlak Vergisi Kanununun 33. maddesinde bina ve arazinin vergi değerini değiştiren durumlar belirtilmiştir. Etkin bir vergi uygulamasının gereği olarak verginin konusunu oluşturan unsurların vergiye esas alınacak değerini etkileyebilecek çeşitli nedenlerin ortaya çıkması halinde, bu unsurların idare tarafından bilinmesi önem taşımaktadır. Emlak Vergisi Kanunu çerçevesinde bina ve arazinin vergi değerini değiştiren durumlar şu şekilde sıralanabilir:

- Mevcut binalara ilaveler yapılması veya asansör veya kalorifer tesislerinin konulması
- Bir binanın yanması, yıkılması suretiyle veya başka sebeplerle tamamen veya kısmen harap olması veya binada mevcut asansör veya kalorifer tesislerinin kısmen veya tamamen kaldırılması
- Bir binanın kullanış biçiminin tamamen değiştirilmesi veya bir binanın oturmaya mahsus yerlerinden bir kısmının dükkân, mağaza, depo gibi ticaret ve sanat icrasına mahsus yerler haline dönüştürülmesi (Bu hükmün uygulanmasında bir apartmanın her dairesi bir bina sayılır ve değişiklik sebebi, yalnız kullanış biçimi tamamen veya kısmen değiştirilen daire için geçerli olur.)
- Arazinin fidanlandırılması veya ağaçlandırılması, bağ haline getirilmesi; fidanlı, ağaçlı veya kütüklü bir arazinin tarla haline getirilmesi veya gelmesi tarım yapılan bir arazinin tabii bir afet veya arıza sebebiyle veya sair sebepler yüzünden tarıma elverişsiz hale gelmesi; tarım yapılmayan bir arazinin tarıma elverişli hale getirilmesi; arazinin parsellenmek suretiyle arsalar haline getirilmesi
- Bir binanın tamamlayıcı parçası durumunda olan arazinin bu durumdan çıkması veya bir arazi ve arsanın binanın tamamlayıcı parçası durumuna girmesi
- Bir bina veya arazinin taksim veya **ifraz** edilmesi veya mükellefinin değişmesi (Araziden bir kısmının kamulaştırılması da ifraz hükmündedir.)

- Birden fazla arazi ve arsaların tek bir arazi ve arsa haline getirilmesi veya birden fazla hisselere ayrılmış olan bir binanın bütün hisselerinin birleştirilmesi.

İfraz; ayırma, hisseleri belirleme, arazinin küçük parçalar halinde belirlenmesi, bölüştürülmesidir.

Yukarıda sayılan değişikliklerin gerçekleşmesi halinde, emlak vergisi bildiriminin değişikliğin gerçekleştiği bütçe yılı içerisinde verilmesi gerekir. Söz konusu değişiklikler bütçe yılının son üç ayı içinde meydana geldiği takdirde bildirim, olayın gerçekleştiği tarihten itibaren üç ay içinde verilir.

Bildirimin Verileceği Yer ve Bildirimde Bulunmamanın Sonucu

İlke olarak emlak vergisi bildirimi, emlakin bulunduğu yerdeki ilgili belediyeye verilir. "Belediye" deyimi, büyükşehir belediye örgütü bulunan yerlerde ilçe belediyelerini, diğer il ve ilçelerde bu il ve ilçelerdeki belediyeleri, il ve ilçe merkezi olmayan yerlerde ise kasaba belediyelerini ifade eder.

Bildirimin süresinde verilmemesi halinde, vergi idarece tarh edilir. İdarece tarhiyatta her yıla ilişkin vergi değeri, vergi değerinin belirlenmesini düzenleyen 29. madde hükmü dikkate alınarak hesaplanır.

Ödeme Süresi

Emlak vergisi iki eşit taksitte ödenir. Birinci taksitin ödenme zamanı Mart, Nisan veya Mayıs ayları, ikinci taksitin ödenme zamanı ise Kasım ayıdır. Hazine ve Maliye Bakanlığının ödeme zamanını, bölgelerin özelliklerine göre değiştirme yetkisi vardır.

dikkat

Emlak vergisinin birinci taksiti Mart-Nisan-Mayıs aylarında, ikinci taksiti Kasım ayında ödenir.

Kanunlar veya kamu düzenine ilişkin diğer mevzuat gereğince tasarrufu kısıtlanan bina, arsa ve arazinin vergisi, kısıtlamanın devam ettiği sürece 1/10 oranında tahsil olunur. Kanunla ve diğer mevzuatla yapılan kısıtlamaların neler olduğu Tasarrufu Kısıtlanan Bina, Arsa ve Arazi Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Örnek vermek gerekirse, imar planlarında, resmi yapılara, tesislere ve okul, cami, yol, meydan, otopark, yeşil saha, çocuk bahçesi, pazaryeri, hal, mezbaha ve benzeri kamu hizmetlerine ayrılmış olması sebebiyle üzerinde inşaat yapılmasına izin verilmeyen arsalar ile esaslı değişiklik ve ilaveler yapılmasına izin verilmeyen binaların tasarrufu kısıtlanmış sayılır.

Kısıtlamanın kaldırılması halinde, kaldırılma tarihini izleyen bütçe yılından itibaren emlakin vergisi, tüm vergi değeri üzerinden ödenir. Tasarrufu kısıtlanan bina, arsa ve arazinin satılması, kamulaştırılması veya bağış yoluyla devir ve temliki halinde, tahsilat zamanaşımı içindeki yıllara ait tecil edilmiş bulunan 9/10 oranındaki vergi tahsil edilebilir hale gelecektir.

Devir ve **ferağı** yapılan bina ve arazinin, devir ve ferağın yapıldığı yıl ile geçmiş yıllara ait ödenmemiş emlak vergisinin ödenmesinden, devreden ve devralan zincirleme olarak sorumlu tutulurlar. Devralanın ödemek zorunda kaldığı vergi için mükellefe rücu hakkı vardır.

Ferağ, bir mülkü başkasına bırakma, başkasının üstüne geçirmedir.

Araştırmalarla İlişkilendir

EMLAK VERGİSİNDE DEĞERLEME SORUNU VE DEĞER TESPİTİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Emlak vergisi oldukça eski ve geniş bir uygulama alanı olan, hasılatı ve yönetimi çoğunlukla yerel idarelere bırakılmış sürekli ve özel nitelikli bir servet vergisidir. Emlak vergisinin konusunu taşınmaz unsurları oluşturmaktadır. Emlak vergisinde matrahın belirlenmesinde temel ölçüt ise vergiye konu taşınmazların değeridir.

Taşınmazların değerlemesi ve değerlerin vergiye yansıtılması gelişmiş toplumların önem verdikleri konulardan biridir. Özellikle hızlı şehirleşme ile birlikte taşınmaz değerlerinde sürekli artışlar yaşanmaktadır. Fakat yaşanan bu değer artışları aynı oranda emlak vergisi gelirlerinde artışa neden olamamaktadır. Emlak vergisinde gelişmekte olan ülkelerde daha yoğun olmakla birlikte gelişmiş ülkelerde de sorun oluşturan konu vergiye konu taşınmaz değerlerinin doğru ve gerçekçi tespiti sorunudur.

Emlak vergisinde değer tespit aşamasında yaşanan bu sorunların tespiti ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Özellikle taşınmaz değerlemesi alanında kurumsal yapıyı henüz oluşturmaya çalışan Türkiye'de hem idare hem de mükellef açısından yaşanan bu sorunların belirlenmesi ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerin ortaya konması oldukça önemlidir. Kaynak: Canatay Hacıköylü (2009) EMLAK VERGİSİNDE DEĞERLEME SORUNU VE DEĞER TESPİTİNE İLİŞKİN ÖNERİLER. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamaış Doktora Tezi.)

Öğrenme Çıktısı

10 Bina vergisinde vergilendirme sürecini ifade edebilme
11 Arazi vergisinde vergilendirme sürecini açıklayabilme
12 Bina ve arazi vergilerinin uygulanmasında yer alan ortak hükümleri ifade edebilme

Araştır 6

01.11.2019 tarihinde sona eren bir inşaata ilişkin emlak vergisi bildiriminin en son hangi tarihe kadar verilmesi gerekir?

İlişkilendir

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/2012101311.htm adresinden "Sahibi olduğu arsanın emlak vergisinin dayanağı olan takdir komisyonu kararının yürürlüğünün durdurulması ve iptali için" açılan davada Anayasa Mahkemesinin verdiği kararı okuyabilirsiniz.

Anlat/Paylaş

Emlak vergisinde ödeme dönemleri nelerdir? Açıklayın.

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti

1 Servet vergilerini oluşturan vergileri sıralayabilme

Servet Vergilerinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi

Vergileme insanlığın varoluşundan beri çok çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Geçmişte zenginliğin kaynağı toprak ve topraktan elde edilen ürünler olmuş ve para sisteminin olmamasından dolayı vergi, topraktan elde edilen ürün miktarının belirli bir yüzdesi olarak alınmıştır. 18. yy'dan sonra ise belli başlı birkaç vergileme türü ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de arazi, bina ve diğer kişisel varlıklar üzerinden alınan servet vergisi olmuştur. Servet, kendi yapısında meydana gelen artışlara veya servet üzerindeki mülkiyet hakkının başkalarına intikaline bağlı olarak vergiye tabi tutulmaktadır. Türk vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergiler motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ve emlak vergisidir. Bu üç vergiden motorlu taşıtlar vergisi ve emlak vergisi isimlerinde de ifade edildiği üzere motorlu taşıt ve emlağa sahip olma sonucu alınmakta iken veraset ve intikal vergisi ise servetin intikalini vergilendirmektedir.

2 Motorlu taşıtlar vergisinde mükellef, konu ve vergiyi doğuran olayı ifade edebilme

3 Motorlu taşıtlar vergisinde istisna açıklayabilme

Motorlu Taşıtlar Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

Türk vergi sistemi içinde servet üzerinden alınan bir vergi olan motorlu taşıtlar vergisi, motorlu taşıta sahip olunan süre boyunca yıllık olarak ödenen ve belirli bir tarihe bağlı olarak kendiliğinden tahakkuk eden bir vergidir.

Motorlu taşıtlar vergisi yönetimi kolay, vergi kayıp ve kaçağının nispeten az olduğu bir vergidir. Ancak motorlu taşıtlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı hiçbir zaman önemsenecek bir boyuta da ulaşmamıştır. Motorlu taşıtlar vergisinin konusuna yasada belirtilen üç tarifede yer alan ilgili sicile kayıt ve tescil edilmiş motorlu kara ve hava taşıtları girmektedir. Motorlu taşıtlar vergisinin mükellefi; trafik sicili ile Ulaştırma Bakanlığınca tutulan sivil hava vasıtaları sicilinde adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek ve tüzel kişilerdir. Vergi mükellefiyeti motorlu taşıtın trafik sicili ile Ulaştırma Bakanlığı tarafından tutulan sivil hava vasıtaları siciline kayıt ve tescil ile başlamaktadır. Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda vergi dışı bırakılmış taşıtları beş grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilk dördü "istisnalar" başlığını taşıtan 4. maddede, beşincisi ise "Vergileme Ölçü ve Haddeleri" başlığını taşıyan 6. maddesinde yer almaktadır.

4 Motorlu taşıtlar vergisinin matrahını tespit edebilme

5 Verginin ödenmesi ve tarifeleri ifade edebilme

Motorlu Taşıtlar Vergisinin Tarhı

Motorlu taşıtlar vergisi spesifik matrahlı bir yapıya sahiptir. Bir taşıtın motorlu taşıtlar vergisinin konusuna girebilmesi için motorlu olması yeterli değildir. Taşıt motorlu olmasının yanında ilgili Kanunda yer alan tarifede sayılması gerekmektedir. (I) sayılı tarifede yer alan otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri ile motosikletler, 6. maddesinde yazılı (II) sayılı tarifede yer alan minibüs, panelvan ve motorlu karavanlar, otobüs ve benzerleri, kamyonet, kamyon, çekici ve benzerleri, (I) sayılı tarife dışında kalan bilimum motorlu kara taşıtları ve Türk Kuşu ile Türk Hava Kurumu'na ait olanlar hariç olmak üzere, Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş olan ve Kanunun 6. maddesinde yazılı (IV) sayılı tarifede yer alan uçak ve helikopterler yer almaktadır. Tahakkuk ettirilen vergi ayrıca mükellefe tebliğ olunmaz vergi, tahakkuk ettirilen günde tebliğ edilmiş sayılır.

6 Veraset ve İntikal vergisinde mükellef, konu ve vergiyi doğuran olayı ifade edebilme

7 Veraset ve İntikal vergisinde vergilendirme sürecini ve ve güvence önlemlerini açıklayabilme

Veraset ve İntikal Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

Veraset ve intikal vergisi, veraset yolu (ölüme bağlı tasarruflar) ile sağlar arasında ivazsız (karşılıksız) olarak gerçekleşen servet transferlerini konu alan, subjektif, özel nitelikli ve dolaysız bir servet vergisidir. Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset yoluyla veya herhangi bir suretle ivazsız (karşılıksız) bir şekilde bir şahıstan diğer şahsa intikali veraset ve intikal vergisinin konusuna girer. Veraset ve intikal vergisi uygulamasında vergiyi doğuran olay, Kanunda tanımı yapılan malların belirtilen kişilere veraset yoluyla veya her ne şekilde olursa olsun ivazsız bir suretle intikal etmesidir. Veraset ve intikal vergisinin matrahı, ilgili kanunun 10. Maddesine göre, intikal eden malların vergi usul kanununa göre bulunan değeridir. T.C. uyruğundaki kişilere ait malların, veraset yoluyla veya her ne şekilde olursa olsun ivazsız (hibe yoluyla veya karşılıksız herhangi bir tarzda) suretle bir kişiden diğer kişiye intikali veraset ve intikal vergisine tabi olup bu intikaller nedeniyle beyanname verilir. Şans oyunları ile gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanılan ikramiyelerde vergi oranı % 20 olarak uygulanmaktadır.

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti

8 Emlak vergisinin özelliklerini ifade edebilme

9 Emlak vergisinin konusunu oluşturan unsurları tanımlayabilme

Emlak Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Özellikleri

Emlak vergisi bina ve arazi vergisinden oluşur. Bina vergisinin konusuna Türkiye'de bulunan ve sabit inşaat niteliğini taşıyan her türlü bina girer. Mükellef, binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenlerdir. Belediye ve mücavir alan sınırları dışında bulunan binalar, ilke olarak, emlak vergisinden muaftırlar. Bunun dışında, genel olarak çeşitli kamu binalarına sürekli muafiyet tanınmıştır.

10 Bina vergisinde vergilendirme sürecini ifade edebilme

11 Arazi vergisinde vergilendirme sürecini açıklayabilme

12 Bina ve arazi vergilerinin uygulanmasında yer alan ortak hükümleri ifade edebilme

Bina Vergisi ve Arazi Vergisi

Bina vergisinin matrahı, binanın vergi değeridir. Oranı konutlarda binde 1, diğer binalarda binde 2'dir. Büyükşehir belediyelerinde bu oranlar %100 artırılarak uygulanır.

Arazi vergisinin konusuna ise Türkiye sınırları içinde bulunan arazi ve arsalar girer. Belediye sınırları içinde belediyece parsellenmiş arazi arsa sayılır. Arazi vergisini arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa malik gibi tasarruf edenler öder.Kamu idarelerine ait arazi ve arsalara sürekli muafiyet tanınmıştır. Bazı arazilere de belli koşullar çerçevesinde geçici muafiyet getirilmiştir. Arazi vergisinin oranı binde 1, arsalardaysa binde 3'tür. Büyükşehir belediyesi sınırlarında bu oranlar %100 artırımlı uygulanır. Emlak Vergisi Kanununun üçüncü kısmında bina ve arazi vergilerine ilişkin ortak hükümlere yer verilmiştir. Ortak hükümler, bildirim verme, ödeme süresi ve zamanaşımı konuları düzenlemektedir.

1 Aşağıdakilerden hangisi servet üzerinden alınan vergilerden biridir?

A. Özel tüketim vergisi
B. Katma değer vergisi
C. Veraset ve intikal vergisi
D. Kurumlar vergisi
E. Gelir vergisi

2 Aşağıdaki motorlu taşıtlardan hangisi (I) sayılı tarifeye göre vergilendirilir?

A. Minibüs
B. Arazi taşıtı
C. Otobüs
D. Uçak
E. Helikopter

3 Aşağıdakilerden hangisi motorlu taşıtlar vergisinin mükellefidir?

A. Taşıtı fiilen kullanan kişi
B. Taşıtı kiralayan kişi
C. Taşıtı üreten firma
D. Taşıtı satan bayi
E. Taşıt kendi adına kayıt ve tescil edilmiş olan kişi

4 Aşağıdaki kurumlardan hengisine ait uçak ve helikopterler motorlu taşıtlar vergisine tabi **değildir?**

A. Türk Hava Yolları
B. Türk Hava Kurumu
C. Kamu yararına çalışan vakıflar
D. Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları
E. Kamu yararına çalışan dernekler

5 28 Mayıs 2019 tarihinde trafiğe kayıt ve tescili yapılan bir otomobilin malikinin Motorlu Taşıtlar Vergisi mükellefiyetinin başlaması bakımından hangi tarih esas alınır?

A. 01.01.2019
B. 28.05.2019
C. 29.05.2019
D. 01.06.2019
E. 28.06.2019

6 Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda öngörülmüş ölçütlere göre miras yoluyla intikal eden gayrimenkuller için aşağıdaki değerleme ölçütlerinden hangisi kulanılır?

A. Maliyet bedeli
B. Piyasa değeri
C. Emsal bedeli
D. Vergi değeri
E. Tasarruf değeri

7 Veraset ve intikal vergisi borcu kaç taksitte ödenir?

A. 2
B. 3
C. 4
D. 5
E. 6

8 Aşağıdakilerden hangisi Emlak Vergisi Kanununa göre "bina" terimi kapsamına **girmez?**

A. Ahşap evler
B. Kerpiç evler
C. Karavanlar
D. Prefabrik evler
E. Fabrika binaları

9 Aşağıdaki mükelleflerden hangisi belediye ve mücavir alan sınırları dışında bulunan ve işyeri olarak kullandıkları arazi ve arsa için emlak vergisi ödemek zorunda **değildir?**

A. Birinci sınıf tüccarlar
B. İkinci sınıf tüccarlar
C. Basit usule tabi olanlar
D. Anonim şirketler
E. Limitet şirketler

10 Büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunan arsalar için uygulanan emlak vergisi oranı binde kaçtır?

A. 1
B. 2
C. 3
D. 4
E. 6

neler öğrendik yanıt anahtarı

1. C	Yanıtınız yanlış ise "Servet Vergilerinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. B	Yanıtınız yanlış ise "Motorlu Taşıtlar Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. E	Yanıtınız yanlış ise "Motorlu Taşıtlar Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. B	Yanıtınız yanlış ise "Motorlu Taşıtlar Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. A	Yanıtınız yanlış ise "Motorlu Taşıtlar Vergisinin Tarhı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. D	Yanıtınız yanlış ise "Veraset ve İntikal Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. E	Yanıtınız yanlış ise "Veraset ve İntikal Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. C	Yanıtınız yanlış ise "Emlak Vergisinin Türk Vergi Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. C	Yanıtınız yanlış ise "Bina Vergisi ve Arazi Vergisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. E	Yanıtınız yanlış ise "Bina Vergisi ve Arazi Vergisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

8 Araştır Yanıt Anahtarı

Araştır 1

Her ülke içinde bulunduğu şartlara ve servet vergisinin türüne göre servet unsurlarının tamamını veya bir kısmını vergi konusu içine almaktadır. Türk vergi sistemi içinde kişilerin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz varlıkları kapsayan genel bir servet vergisi uygulanmamaktadır. Genel bir servet vergisi yerine kişilerin sahip oldukları belirli servet unsurlarını toplam servetlerinden bağımsız olarak vergilendiren özel servet vergisi niteliğinde bazı vergiler uygulanmaktadır. Türk vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergiler motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ve emlak vergisidir. Bu üç vergiden motorlu taşıtlar vergisi ve emlak vergisi isimlerinde de ifade edildiği üzere motorlu taşıt ve taşınmaza sahip olma sonucu alınmakta iken veraset ve intikal vergisi ise servetin transferini vergilendirmektedir.

Araştır 2

Evet. Elektrikli motora sahip taşıtlar 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda "Vergi Ölçü ve Hadleri" başlığını taşıyan 5. madde de sayılmıştır. Dolayısıyla motorlu taşıtlar vergisinin konusuna girmektedir. İlgili maddeye göre (I) sayılı tarifenin "1- Otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri" başlıklı bölümünde yer alan ve sadece elektrik motoru olan taşıtlar belirli kw güç esas alınarak vergiye tabi tutulmuştur. Ancak bu araçların vergi tutarı elektrikli olmayan ve (I) sayılı tarife de yer alan taşıt değerlerine ve yaşına isabet eden vergi tutarlarının %25'i oranındadır.

Araştır 3

Motorlu taşıtlar vergisinde vergi mükellefin beyanı ile tarh olmamaktadır. Dolayısıyla mükellefler beyanname vermemektedir. Motorlu taşıtlar vergisi, taşıtların kayıt ve tescilinin yapıldığı yerin vergi dairesi tarafından her yıl Ocak ayının başında yıllık olarak tahakkuk ettirilmiş sayılır. Tahakkuk ettirilen vergi, ayrıca mükellefe tebliğ olunmaz ve vergi tahakkuk ettirilen günde tebliğ edilmiş sayılır. Motorlu taşıtlar vergisi her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte ödenir. Takvim yılının ilk altı ayında, taşıtın bünyesinde bir değişiklik olması veya verginin artırılması veya azaltılması halinde ikinci taksit, yeni duruma göre ödenir.(I),(I/A), (II) ve (IV) sayılı tarifelerde yazılı taşıtlar için vergi taşıtların kayıt ve tescilinin yapıldığı yerin vergi dairesine veya Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından motorlu taşıtlar vergisi tahsiline yetki verilen banka veya özel finans kurumu şubelerine ödenir.